X 16096

A D-NAP ÉS AMERIKA ELSŐ TITKOS HÁBORÚJA

JEDBURGH-MŰVELET

COLIN BEAVAN

Gold Book

Első kiadás 2006 by Viking Penguin,
80 Strand, London WC2R 0RL, England
Eredeti cím: *Operation Jedburgh*
All rights reserved

Copyright © Colin Beavan, 2006

Fordította: Novák Gábor
Szerkesztette: Békési József

Tördelés, tipográfia: Gold Book Kft.

Tilos ezen kiadvány bármely részét sokszorosítani, információs rendszerben tárolni vagy a kiadóval történt előzetes megállapodás nélkül bármely formában, bármely módon sugározni.

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000665712

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED 2

X 76096

ISBN 978 963 426 095 0

Magyarországon kiadja a Gold Book Kft.
Felelős kiadó a kft. ügyvezetője

Nyomdai munkálatok: Kinizsi Nyomda Kft., Debrecen
Felelős vezető: Bördős János ügyvezető igazgató

Családomnak:

Michelle-nek, Isabellának és Frankie-nek

TARTALOM

TÉRKÉPEK LISTÁJA 9
MEGJEGYZÉS A DIALÓGUSOKRÓL 15
ELŐSZÓ 17

ELSŐ RÉSZ, A VESZÉLYES KEZDETEK
1. A TITKOS HÁBORÚ KUDARCA 30
2. ELLENÁLLÁS? MIFÉLE ELLENÁLLÁS? 36
3. A FELKELÉS SZIKRÁJA 41
4. SAMU BÁCSI BESZÁLL 48

MÁSODIK RÉSZ, FELHÍVÁS VESZÉLYES SZOLGÁLATRA
5. MINIMÁLIS ESÉLY 58
6. BESZÉL ITT VALAKI FRANCIÁUL? 67
7. MI CSAK HARCOLNI AKARUNK 72
8. PSZICHOLÓGUSOK JEGYZETTÖMBBEL 79

HARMADIK RÉSZ, ÜGYNÖKKÉPZÉS
9. GYILKOS LECKÉK 86
10. ADJ NEKI EGY GYŰRŰT, ÉS BÚCSÚZZ EL TŐLE 92
11. BOLDOG ÚJ ÉVET! 98
12. KÖZEL A ZENDÜLÉSHEZ 103
13. EISENHOWER TERVE 109
14. LÓSZAR 119
15. HALÁL ESETÉN 125

NEGYEDIK RÉSZ, ELSŐ CÉLPONTOK
16. MÉREGPIRULÁK 132
17. FELEJTSD EL A BOSSZÚT 140

18. FIÚK A PÁNCÉLOSOK ELLEN 147
19. *„ALLES KAPUTT”* 154
20. FELROBBANTANI A VONATOKAT 161
21. ÚJRA AKCIÓBAN 167
22. NAPÓLEON KALAPJA 173

ÖTÖDIK RÉSZ, A HARCOSOK FELKÉSZÍTÉSE
23. FEGYVEREK SOKASÁGA 180
24. MIT GONDOLNA APA? 185
25. FEGYELEMSÉRTÉS 190
26. KÖZELEDIK A KITÖRÉS 200
27. „HALÁLOS VESZÉLYBEN” 206

HATODIK RÉSZ, FRANCIAORSZÁG ROBBAN
28. KOBRACSAPÁS 214
29. „KÜLÖNÖSEN FONTOS ÜZENET” 221
30. REPKEDŐ TESTRÉSZEK 228
31. LETARTÓZTATVA 235
32. JEDEK AZ ÉGBŐL 242
33. HAGYNI MEGHALNI EGY EMBERT 248

HETEDIK RÉSZ, A NÉMET SZÖKÉS MEGHIÚSÍTÁSA
34. DÉLI FELKELÉS 256
35. VISSZAVONULÁS 263
36. MINT A FÜRJVADÁSZAT 266
37. „MEGTISZTULÁS” 272
38. MEGADÁS 279
EPILÓGUS 287

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS 293
FÜGGELÉK: A JEDBURGH-CSAPATOK ÉS TAGJAIK 298
JEGYZETEK 308
FORRÁSOK 359
ENGEDÉLYEK 377
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ 378

TÉRKÉPEK

IKE INVÁZIÓS STRATÉGIÁJA 111
AZ ERŐFELHALMOZÁS CSATÁJA 113
A KÜLÖNLEGES ERŐK PARANCSNOKSÁGAI A VASÚTI TERVNÉL 116
AZ ELSŐ JEDBURGH-EGYSÉGEK LEDOBÁSA FRANCIAORSZÁGBAN – A D-NAPTÓL JÚLIUS 14-IG 138
COBRA MŰVELET – JÚLIUS 25-TŐL AUGUSZTUS 6-IG 204
BRETAGNE FELSZABADÍTÁSA 224
JEDBURGH-ÖK FRANCIAORSZÁGBAN ÉS SZEREPÜK A SZÖVETSÉGES ELŐRENYOMULÁSBAN 283

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED 2

A háború a szeretet reakciója a felebarátot fenyegető erőszakra.

– Szent Ágoston

A háború időnként a szükséges rossz. De nem számít, mennyire szükséges, mindig rossz, sohasem jó.

– Jimmy Carter

Ugyanolyan álszent dolog tagadni a háború szörnyű csúfságát, mint azt, hogy rendelkezik egyfajta hátborzongató és végzetes gyönyörűséggel.

– Bernard Knox, egykori „Jedburgh"

Egyetlen dolgot kell tudniuk, mielőtt vállalkoznak erre a munkára. És jobb, ha ezt nem felejtik el. Ha jól végzik a dolgukat, nem kapnak köszönetet, és ha bajba kerülnek, nem kapnak segítséget. Megfelel ez önöknek?

Tökéletes.

Akkor további szép napot kívánok.

– W. Somerset Maugham,
Ashenden, a hírszerző

MEGJEGYZÉS A DIALÓGUSOKRÓL

A szövegben csak akkor használtam gondolat- vagy idézőjelet, amikor egy élő vagy publikált forrás szó szerint idézte a kimondott vagy leírt szavakat. Azokban az esetekben, amikor a forrás csak a beszélgetés tartalmát mondta el, és én rekonstruáltam a dialógust, nem alkalmaztam idézőjelet.

ELŐSZÓ

Abban az időben, amikor még nem öngyilkos merénylők, hanem interkontinentális rakéták riogatták a világot, amikor a sugárzás sokkal jobban aggasztott minket a bioterrornál, mielőtt az ablakokra kerülő szigetelőszalag felváltotta a nukleáris óvóhely kialakítására szolgáló ásókat, azokban a napokban, amikor az Egyesült Államok a terrorizmus helyett a kommunizmus ellen viselt háborút, az 1950-estől az 1970-es évekig anyai nagyapám, Gerry Miller kémként tevékenykedett.

Pályafutásának későbbi éveiben, amikor már elég idős voltam ahhoz, hogy emlékezzek rá, minden reggel begyömöszölte zömök testét kék Chevy Impalája volánja mögé, széles karimájú kalapját az utasülésre dobta, és a virginiai McLeanben lévő otthonából a CIA langleyi központjába hajtott. Cipőjének sarka hangosan kopogott végig a lezárt folyosón; azonosítóját felvillantotta az őrnek. Amikor a vezetőségi lift ajtaja becsukódott, és a kabin elindult vele felfelé, eltűnt a családom világából. Nyolc, tíz vagy tizennégy órával később aztán a felvonó ajtaja újra kinyílt, nagyapám megjelent, és elindult a Chevyje felé.

Nagyapám nagyon szívesen beszélgetett a beltwayi forgalmi dugókról, a madarakról, melyeket a felesége látott aznap a hátsó kertben, yale-i egyetemi napjairól vagy bármilyen más, mindennapi témáról. Azonban soha nem beszélt még nekünk, a családjának sem a különféle államügyekben játszott szerepéről, az Oroszország és az Egyesült Államok között létrejött vagy elsimított feszültségekről vagy arról a nemzetközi sakkjátszmáról, melyet a liftajtó becsukódása és kinyílása közötti órákban játszott Langleyben. Soha, semmit. Egyetlen szót sem. Anyám és testvérei még az irodáját sem látták.

Nagyapám CIA-karrierjéről családom csupán néhány ködös, minden részletet nélkülöző történetet tudott megosztani velem. Az egyik családi anekdota szerint például a kubai rakétaválság idején telefon érkezett nagyszülcimnck a massachusettsi Westport Pointban lévő nyaralójába, és nagyapám már ugrott is, hogy nyolc órát vezetve visszasiessen Washingtonba, egy fehér házi találkozóra. Egy másik történet szerint Howard Huntnak, a Watergate-botrány

egyik főszereplőjének, a CIA egykori alkalmazottjának vád alá helyezésekor nagyapám dühösen árulta el apámnak, hogy már több alkalommal is megpróbálta eltávolítani az ügynökségtől a renegát Huntot. És végül, nagyapám magas CIA-beosztásban lévő kollégája, a család régi barátja egy alkalommal azt mondta, hogy „Gerry Miller az Egyesült Államok tíz legnagyobb hatalmú emberének egyike". Ez bizony nem sok.

Ránk maradt továbbá nagyszüleim vendégkönyve, melyet minden vacsoravendégük orra alá odanyomtak, hátha ír bele egy-két sort, valami kis szellemességet vagy versikét. A bőrkötéses könyvben szerepeltek a CIA egykori igazgatói, Allen Dulles, Richard Helms és William Colby. „Büszkén állok egy nagyszerű mentor, főnök és barát mögött" – írta Colby 1978-ban, két évvel azután, hogy Gerald Ford elnök elbocsátotta. Colby *Honorable Men* című könyve szerint akkor csatlakozott a kémek társaságához, amikor „elfogadta Gerry Miller ajánlatát, hogy lépjen be a CIA-be".

Mindezt nem dicsekvésből említem, hanem hogy rávilágítsak, miért váltott ki nagyapám pályafutása ilyen mértékű kíváncsiságot családi berkekben. Miért hívták be a Fehér Házba, amikor a rakétákkal megpakolt szovjet hajók Kuba felé tartottak? Kivel találkozott ott? Milyen kapcsolatban állt a CIA vezetőivel? A hallgatólagos egyezség meggátolta anyámat, hogy feltegye ezeket a kérdéseket. Ám néhány kémfilm végignézésén felbátorodva, tíz vagy tizenegy évesen, amikor még túlságosan fiatal voltam ahhoz, hogy átlássam a családi ügyeket, könyörögni kezdtem nagyapámnak, hogy beszéljen a pályafutásáról, miközben anyám kővé dermedve figyelt minket.

– Felejtsd el a James Bond-filmeket – mondta nagyapám –, az egész korántsem olyan érdekes. – Azzal témát váltott.

Családom elfogadta nagyapám titkolózását a CIA-val és saját munkájával kapcsolatban – legalábbis kezdetben. Azokban az időkben, amikor az írók Ian Flemingtől kezdve John Le Carréig romantizálták a kémek játszmáját, a titkosszolgálatnak dolgozni hazafias, izgalmas és dicsőséges munkának számított. Az emberek még a CIA-nak a kubai Disznó-öbölben elszenvedett fiaskója után sem kérdőjelezték meg az ügynökség nemes céljait, legalábbis a mi családunkban és a mi országunkban nem.

Azonban a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején következett a vietnami háború, és kiszivárgott a hír, hogy a CIA az Egyesült Államok egész területén ügynököket épített be az egyetemekre; hogy a Watergate-ügyben egykori ügynökök vettek részt; és hogy a CIA lehallgatókat telepített a háborúellenes mozgalomban résztvevő amerikai polgárok telefonkészülékébe, és behatolt az otthonukba. Vajon a CIA-t az oroszok elleni harc, vagy az amerikaiak kontrollálása érdekli jobban? – tették fel sokan a kérdést. A szervezet talán egy Nagy Testvér-szerű láthatatlan kormányzat titkosrendőrsége?

1975. február 28-án a CBS riportere, Daniel Schorr megjelent a televíziónk képernyőjén és bejelentette, hogy a CIA-nak is köze lehetett néhány külföldi

vezető politikus meggyilkolásához. Az elkövetkező két évben az idahói Frank Church szenátor vezetésével egy választott bizottság vizsgálta az ügynökséget, és a nyomozás megerősítette Schorr igazát – és még sok minden mást is.

A CIA a Church-bizottság szerint részt vett Kuba, Kongó és a Dominikai Köztársaság vezetői elleni merényletkísérletek kidolgozásában. Az ügynökség agymosó kísérletekből álló programot is futtatott, egyebek közt LSD-t és más drogokat juttattak a mit sem sejtő kísérleti alanyok szervezetébe, ami legalább egy esetben bizonyíthatóan halállal végződött. Ezenkívül a CIA közreműködött a chilei elnök, Salvador Allende elleni 1973-as katonai puccsban, holott az elnököt demokratikus módon választották meg. Ez a művelet Augusto Pinochet tábornok, Dél-Amerika vitathatatlanul legádázabb és legvéreskezűbb diktátorának hatalomra jutását eredményezte, aki csak 2005-ben állt bíróság elé bűneiért.

Thomas Powers újságíró szerint a Church-bizottság jelentése a CIA igencsak megkérdőjelezhető tevékenységéről olyan volt a riporterek, történészek és a közvélemény számára, mint egy „gyorstalpaló a politikai realizmusból". Többé senki nem hitte a hivatalos nyilatkozatokat és cáfolatokat arról, hogy az Egyesült Államok nem alacsonyodott le gyilkosságok elkövetéséig. A Kongresszus jogi korlátokat iktatott be a CIA tevékenységének és hatalmának korlátozása érdekében.

A Church-jelentés a CIA-ügynökök családja számára is gyorstalpalót jelentett a valóságba. „Mit fogok mondani a gyermekeimnek?" – kérdezték az ügynökök nagyapám barátját, a CIA akkori igazgatóját, William Colbyt. Nagyapám önmagától állt elő a válasszal: a gyerekeinek egy szót sem fog mondani.

Nagyapám 1987-ben meghalt. 1994-ben a nővérem megpróbált minél többet megtudni nagyanyámtól, aki tüdőrákkal feküdt halálos ágyán. Közölte, hogy semmit sem tudott nagyapám munkájáról. „Tisztában voltam vele, hogy nem szabad kérdezősködnöm" – mondta. Nagyapám a családi történet szerint első látásra beleszeretett nagyanyámba, amikor egy hokimeccsen egymástól néhány széknyire ültek. „Elveszem azt a lányt!" – suttogta barátja fülébe, és így is tett. Ám a CIA-nál végzett munkájáról még neki sem árult el semmit.

Jó kémhez illően nem sok nyomot hagyott hátra maga után. Így 1997-ben, tíz évvel a halála után megkezdtem a nyomozást kémpályafutása ügyében.

Nagyszüleim pincéjében nekigyürkőztem, átrágtam magam a régi csekkfüzeteket, banki bizonylatokat, régi újságokat és a nagyapám munkájával kapcsolatos ereklyéket tartalmazó kartondobozokon. A legtöbb holmi még a II. világháború idejéből maradt fenn, mivel akkoriban a Stratégiai Szolgálatok Hivatalában (OSS), a CIA elődjében, az első centralizált amerikai titkosszolgálatnál szolgált.

Leporoltam egy bőr hónaljtokot, melyben egy II. világháborús, .32-es kaliberű Colt automata lapult, csövén az „Egyesült Államok Kormánya" vésettel.

Megtaláltam nagyapám Elnöki Szabadság Érdemérmét, Amerika legmagasabb civil kitüntetését, melyet a háború végén kapott meg. A mellékelt oklevélen a következő szöveg állt: „Kimagasló érdemeiért és teljesítményéért, melyel segítette az Egyesült Államokat az ellenség ellen vívott háborújában az európai kontinensen." (Ugyanezt a kitüntetést adta George W. Bush elnök 2004-ben Tommy Franks tábornoknak, az iraki invázió parancsnokának, L. Paul Bremernek, az amerikai megszállás legfőbb civil adminisztrátorának, valamint George Tenet volt CIA-igazgatónak.)

Következett néhány megbarnult szélű jegyzetlap, melyre nagyapám emlékeztetőket firkantott, minden bizonnyal valamelyik régi beszédéhez. „Az OSS-t a köpeny és a tőr társaságának tartották – állt az egyik lapon. – Én inkább a tőr közelében álltam." Ez azt jelentette, hogy nem az OSS Titkos Hírszerzésének dolgozott, amely a németek, japánok és olaszok után kémkedett, hanem a Különleges Műveletek Részlegnek, amely megtámadta, szabotálta és gyilkolta őket. Ekkor döbbentem rá először nagyapám valódi munkájára. Nem az a talpig úriember kém volt tehát, akinek az ügynökei sötét kapualjakban lapítva figyelnek; sokkal halálosabb eszközökkel dolgozott a „nagyot durranó" ügyeken.

Ezután meglátogattam a hatalmas üvegházra emlékeztető Nemzeti Archívum komplexumát a marylandi College Parkban, ahol megsárgult papírok között kutakodva rájöttem, hogy nagyapám valószínűleg soha nem húzta elő a tokjából a pincében talált .32-est. Ahhoz túlságosan öreg volt. Kiderült az is, hogy 1944 nyarán, amikor a szövetséges csapatok a normandiai partokon kúsztak felfelé, nagyapám először a Különleges Műveletek (SO) helyettes parancsnokaként, majd vezetőjeként szolgált az OSS londoni részlegénél. A brit és a száműzetésben működő európai kormányokkal együttműködve nagyapám és munkatársai szabotőröket, orgyilkosokat és gerillaharcosokat, valamint fegyvereket és robbanóanyagot dobtak le ejtőernyővel a nácik által megszállt Európába.

Ez a könyv ezeknek az ügynököknek az egyik csoportjáról, a „Jedburgh"-ökről szól. Nagyapám és a többi kémfőnök konzultáltak Eisenhower D-napi tervezőivel és parancsnokaival, hogy meghatározzák, milyen frontvonalak mögötti akciókkal tudnák a leghatékonyabban hátráltatni a németeket. A „Jedburgh"-ök és más ügynökök az ellenállók élére állva szabotázsműveleteket és félkatonai jellegű rajtaütéseket hajtottak végre a németek ellen. Az ellenállás tevékenysége az ügynökök irányítása alatt olyan sikeresnek bizonyult, hogy Eisenhower maga jelentette ki: „Az ő hathatós segítségük nélkül Franciaország felszabadítása és az ellenség legyőzése Nyugat-Európában sokkal hosszabb időt és jóval nagyobb áldozatokat követelt volna részünkről."

A szövetségesek tehát győztek, a háború véget ért, és a szovjet terjeszkedés miatti aggodalmak ellenére Truman elnök feloszlatta az OSS-t. Az Egyesült Államok újra titkosszolgálat nélkül maradt. Nagyapám hajóval tért haza Londonból, és néhány évig újból a bankszakmában tevékenykedett a

michigani Detroitban. Kémkarrierjének egyértelműen legdicsőségesebb és legnemesebb szakasza így szomorú véget ért, akárcsak a papírnyom, amit addig követtem.

A szovjet hadsereg megszállta Kelet-Európát. Kommunista rezsim alakult Kelet-Németországban, Albániában, Jugoszláviában, Lengyelországban, Magyarországon, Romániában, Bulgáriában és Csehszlovákiában. Görögországban a szovjetek által támogatott kommunisták polgárháborút robbantottak ki. Franciaország és Olaszország demokratikus pártjait az a veszély fenyegette, hogy választási vereséget mérnek rájuk a kommunisták. Politikusok, államférfiak és egykori OSS-kémek egyaránt attól a nagyon is valós veszélytől tartottak, hogy Sztálin csapatai elözönlik Nyugat-Európát. Ráadásul 1949 szeptemberében a Csendes-óceán északi része felett feltűnő radioaktív felhő arról tudósította az Egyesült Államokat, hogy a Szovjetunió nukleáris tesztet hajtott végre, és már rendelkezik atombombával.

Abban az évben anyám emlékei szerint nagyszüleim váratlanul összepakolták minden holmijukat, eladták a házukat, és áthurcolkodtak Washingtonba. Amennyire anyám és mások tudták, nagyapám „kormányzati" állást kapott. Valójában – köszönhetően a háborús félelmeknek – az OSS régi titkos harcosai összegyűltek Washingtonban, hogy háborús eredményeikre és tapasztalataikra alapozva létrehozzák az új kémszervezetet, a Központi Hírszerző Ügynökséget.

A CIA-t a kezdetektől az OSS egykori tagjai irányították. Céljaik és cselszövéseik sikere érdekében megkörnyékezték és bevonták a játékba a háború vakmerő ejtőernyős ügynökeit. A harmadában régi OSS-tagokból álló ügynökség átvette a régi szervezet felépítését és funkcióját. Senki nem tudott sokat a békeidős kémtevékenységről, de ennek nem is érezték szükségét. A szovjetek elleni háborúban nem a „ha", hanem a „mikor" vált a fő tényezővé. Az elkövetkező harminc évben a II. világháború kémei – köztük nagyapám – azzal igazolták háborús hozzáállásukat, hogy folyamatosan vagy a Szovjetunió elleni háborúra készültek, vagy annak megelőzéséért dolgoztak. A titkos műveletek – nagyapám asztala – gyorsan a CIA elsődleges tevékenységévé váltak.

Nagyapám pályafutásának erről az időszakáról nem sok olyan iratot találtam, ami segített volna a nyomozásomban. Azonban a régi telefonnotesze alapján előkerített egykori munkatársak elmondták, hogy nagyapám szakmai életrajza megegyezik a CIA „mocskos trükkök" ügyosztályának történetével, az ügynökség jobb és rosszabb időszakában egyaránt.

Amikor a CIA elsősorban azzal foglalta el magát, hogy felkészüljön a szovjet tankok Párizs és Róma elleni Blitzkriegjére, nagyapám OSS-es tapasztalataira támaszkodva a kontinens szigorúan titkos „alvó" vagy „háttérben maradó" hálózatainak megszervezésével, kiképzésével és felfegyverzésével foglalkozott. Ezek az egységek ugyanúgy harcoltak volna a szovjet megszállók ellen, ahogy nagyapám II. világháborús ügynökei küzdöttek a németekkel. Nagy-

apám lett az Eljárási Koordinációs Hivatal (OPC) nyugat-európai részlegének vezetője – ez volt a CIA titkos Műveleti Igazgatóságának elődje.

Az 1950-es években, amikor a CIA figyelme a szovjetek tevékenységére összpontosult – az oroszok több százmillió dollár elköltésével, békés úton kommunista kormányokat akartak létrehozni egész Európában –, nagyapám ismét hátára vette a családot, és Olaszországba költözött, ahol CIA-körzeti főnökként tevékenykedett. Pártfogoltjával, William Colbyval együttműködve harcolt a szovjet próbálkozások ellen; CIA-pénzt pumpált az olasz centrista pártokba, antikommunista cikkeket jelentetett meg a lapokban, és szétverte a kommunista szakszervezeteket. Colby szerint ők ketten „a CIA legnagyobb szabású titkos politikai programját" hajtották végre. Végül sikerült meggátolniuk minden további kommunista behatolást az olasz kormányzatba.

És végül a hatvanas években, amikor a CIA elszántan küzdött Fidel Castro kubai kommunista rezsimjének megbuktatásáért, és szembeszállt Ho Si Minh kommunista kormányával Észak-Vietnamban, nagyapám visszatért Washingtonba, ahol minden nap eltűnt a langleyi vezetőségi felvonóban. Ő lett a műveleti szolgálatok vezetője. Kiválasztott egy tapasztalt csapatot a világszerte zajló műveletek irányítására, és több ezer fős állományával gondoskodott róla, hogy a kisebb és nagyobb vállalkozások egyaránt megkapják a fegyvereket és más szükséges felszerelést.

Harminc évig a régi OSS-tagok, mint nagyapám, úgy irányították a CIA-t, mintha még mindig háborúban állnának. Amikor új műveleteket terveztek, vagy az engedélyezésüket kérték, az OSS szigorúan titkos hivatalos történelmét használták nagykönyvként. A II. világháború kémtevékenységének ezek a veteránjai, illetve tanítványaik minden bizonnyal azt mondták volna, hogy így felkészítették az Egyesült Államokat a harmadik világháborúra, és ugyanakkor segítettek elkerülni azt. Állításuk pontosságát azonban nem könnyű ellenőrizni: az Egyesült Államok sosem kezdett háborúba a Szovjetunióval. Igazság szerint a szovjet tankok egyetlen alkalommal sem lépték át a keleti blokk határát – legalábbis 1979-ig nem.

Abban az évben a szovjet hadsereg megtámadta Afganisztánt. 1980-ban Jimmy Carter elnök utasította a CIA-t, hogy támogassa a szovjet megszállás ellen küzdő afgán ellenállókat. 1981-ben Ronald Reagan elnök nagyapám egy régi kollégáját, William Caseyt tette a Központi Hírszerzés igazgatójává. Casey a Titkos Hírszerzés főnökeként dolgozott Londonban, mialatt nagyapám a Különleges Műveleteket irányította. Most tehát egy OSS-veterán kapta meg a vezérlést a nagyszabású afganisztáni CIA-művelet felett; az OSS emberei számára valóra vált egy álom, és sor került talán az utolsó nagyobb erődemonstrációra az Egyesült Államok és a Szovjetunió között.

A CIA egy akkoriban briliánsnak tűnő propagandafogással felélesztette a dzsihád, az iszlámot megvédő szent háború elméletét, melyet a X. századtól kezdve szinte teljesen elfelejtettek. A CIA-ügynökök és szövetségeseik mindenhol terjesztették a dzsihád eszméjét Afrika északi részétől a Fülöp-szigetekig, ahol minden rendű és rangú muszlim aktivistát beszerveztek. Ez volt az az időszak, amikor az Egyesült Államok és Oszama bin Laden azonos oldalon álltak – egyike volt azoknak a gazdag araboknak, akik tőkét gyűjtöttek és adtak a dzsihád számára. A világ minden tájáról iszlám harcosok özönlöttek Afganisztánba – hasonlóan ahhoz, ahogy a Nemzetközi Brigádok tagjai tették negyven évvel korábban, Spanyolországban, Franco ellen.

A szaúdi hírszerzéssel, Bin Ladennel és másokkal párhuzamosan a CIA több százmillió dollár értékű fegyvert, valamint a világ legjobb gerilla-hadviselési szakembereit juttatta el a lázadókhoz. Az ügynökség még egy rejtett barlanghálózatot is kiépített számukra a pakisztáni határ mellett, ez volt a Tora Bora (ahol szeptember 11. után Bin Laden is rejtőzött). A művelet felidézte a múltat, amikor az OSS ugyanezt a munkát végezte az ellenállóknál a II. világháború folyamán. Ez volt nagyapámék öröksége, bár ő addigra már visszavonult. „Az afgán szabadságharcosok ugyanolyan veszélyessé tették az orosz katonák és konvojok számára a közlekedést a főutaktól távol, mint mi a németeknek Franciaországban, 1944-ben" – mondta Casey.

A művelet látszólag fényes sikerrel zárult. A szovjetek 1989 februárjában kivonultak Afganisztánból. Májusban a magyarok bátran megnyitották a határt Ausztria felé, és az oroszok nem avatkoztak közbe. A következő hónapban a Szolidaritás párt többséget szerzett a lengyel parlamentben, és ezzel véget vetett fél évszázadnyi kommunista uralomnak. Novemberben a keletnémetek áttörték a berlini falat, és az emberek nyugatra özönlöttek. Egy hónappal később lemondott a teljes csehszlovák kormány, így ott is véget ért a kommunista kormányzás. Két évvel nagyapám halála után a hidegháború véget ért, és úgy tűnt, hogy a CIA, a kiöregedett OSS-vezetőség, valamint az agresszív titkos műveletek kora véget ért.

Azonban akadt egy probléma: azzal, hogy a világ minden tájáról Afganisztánba gyűjtötte az iszlám harcosokat, a CIA akaratlanul is közreműködött egy olyan szélsőségesekből álló hálózat kialakulásában, amely máris újabb célpontot keresett a dzsihád számára. Miközben az Egyesült Államok a megnyert hidegháború dicsfényében sütkérezett, a háborútól gyötört Afganisztán a tálibok kezébe került, Oszama bin Laden pedig a szélsőségesek hálózatából létrehozta az Al-Kaidát. Bin Ladent felháborította a tény, hogy az Egyesült Államok még öt évvel az Öböl-háború után is csapatokat állomásoztat Szaúd-Arábiában, ezért a fő célpont Amerika lett. Először jöttek az 1998-as autós bombamerényletek az Egyesült Államok kenyai és tanzániai nagykövetségeinél, aztán 2000 októberében lyukat robbantottak az Áden kikötőjében üzemanyagot vételező USS *Cole* oldalába, majd jött a háromezer ember életét követelő, borzalmas merénylet szeptember 11-én.

Ilyen vegyes eredménnyel vajon hogyan értékeli az Egyesült Államok saját titkosszolgálati történelmét, melyet a II. világháború idején alapoztak meg

olyan emberek, mint a nagyapám? És hogyan értékeljem én, valamint a családom nagyapám munkásságát?

Vegyük az afganisztáni példát. Az OSS stílusú titkos műveletek, melyek segítettek meggyengíteni a Szovjetuniót, ugyanakkor lendületet adtak Bin Laden terrorista mozgalmának. Ám a 9/11. bizottság jelentése szerint az iráni–kontra konfliktust követő Church-bizottsági szankciók és egyéb nyomozások miatt a CIA vezetősége vonakodott megkérdőjelezhető törvényességű műveleteket vezetni az Al-Kaida ellen. Különös módon az Egyesült Államok kudarca szeptember 11. megelőzésében egyszerre származott a II. világháborúban megalapozott titkos műveletek alkalmazása iránti lelkesedésből és vonakodásból.

Mint írtam, az amerikai hírszerző szolgálat, beleértve a CIA-t is, a legalaposabb vizsgálat alatt áll már a II. világháború vége óta. 2004 decemberében George W. Bush elnök aláírta a nemzetbiztonsági hírszerzési reformtörvényt, előrevetítve a legradikálisabb változtatásokat azóta, hogy Truman 1947-ben az OSS alapjai mentén megalapította a CIA-t. Közben a védelmi minisztérium szintén kiépítette saját titkos műveleti kapacitását, részben abban a reményben, hogy az nem fog a CIA kezét megkötő jogi és kongresszusi felügyelet hatálya alá esni.

Akárcsak az 1950-es években, amikor a titkos műveletek látszólag megakadályozták a háborút a Szovjetunióval, a nemzet ismét támogatni kezdte ezeket a megoldásokat, amennyiben a segítségükkel meggátolhatják az amerikai föld elleni támadásokat. A titkos harcosok nagyobb függetlenséget kapnak, és kevésbé felügyelnek rájuk, mint bármikor a II. világháború és a CIA kezdeti évei óta. A titkos műveletek világában a történelem ismétli önmagát.

A jövőbeli titkos műveletek használatával kapcsolatosan fel kell tenni a kérdést: hol működtek a múltban, és hol vallottak kudarcot? Ezeknek a sikereknek és kudarcoknak az áttekintése csak akkor lehet teljes, ha visszanyúl egészen az amerikai hírszerző szolgálat keletkezéséig, a II. világháborúban tevékenykedő OSS-ig. A titkos műveletek előtérbe helyezése, a harcias hozzáállás, az orgyilkosságok precedense mind-mind innen ered.

A CIA az OSS sikeréből merítette morális felsőbbrendűségét. A műveleti törzs gyakran tanulmányozta az OSS titkosított hivatalos történetét, melyet az 1940-es évek végén írtak, hogy magyarázatot adjanak a múltban végrehajtott cselekedetekre, és hangsúlyozzák a titkos hadviselés helyességét. De vajon valóban ilyen sikeresek voltak az OSS műveletei? Hozzájárultak a háború megnyeréséhez, vagy legalább a lerövidítéséhez? Erős alapra helyezte nagyapám a későbbi, megkérdőjelezhető tevékenységét?

A történész nézőpontjából ahhoz, hogy megértsük a CIA II. világháború utáni cselekedeteit, a háttérben maradó hálózatok létrehozásától kezdve a Bin Ladenhez hasonló emberek felfegyverzéséig, meg kell vizsgálni, mit tett az OSS Európában. Személyes véleményem szerint az volt nagyapám életének csúcspontja. Az Elnöki Szabadság Érdemérem tanúsította, hogy igazi hős volt.

A győzelem megkérdőjelezhetetlen időszaka volt az mind nagyapám pályafutásában, mind az amerikai hírszerző szolgálatéban, melyből annyi minden következett később. Ezért írtam meg ezt a könyvet.

Egy napon, amikor nagyapám körülbelül nyolcvanéves lehetett, hosszú idővel azelőtt, hogy megkezdtem volna kutatásom, hazalátogattam a főiskoláról. Megálltam a házuknál és leültem a kanapéra. Miközben az ablakon át a kikötőt figyeltem, ő ugyanabban a vörös, kárpitozott székben ült, ahol öreg napjainak többségét töltötte olvasással és pihenéssel. Megkértem, hogy mutassa meg nekem a világháborús kitüntetéseit. Tíz év telt el az egész CIA–Church-balhé óta. Nagyapámat már senki nem tekintette kémnek. Ő már csak „nagyapa" volt.

Nagy nehezen feltápászkodott a székéről, felvezetett az emeletre a hálószobájába, kinyitotta a szekrényajtót és elkezdte félretologatni az öltönyeit. Egy apró ajtóra mutatott a szekrény hátuljában – igazi kémmegoldás. Behajoltam, kinyitottam az ajtót, és előhúztam egy szürke fémből készült páncéldobozt.

Átadtam a dobozt nagyapámnak. Észrevettem, hogy remeg a keze, és nem a kortól. Általában erős, harsogó hangja most nagyon halkká vált, mintha valami szorongatta volna a torkát. Egyenként, nagyon óvatosan, mintha üvegből lennének, előszedte a II. világháborúban az OSS-nél kapott medálokat. Dánia és Norvégia királyai, valamint a többi megszállt ország vezetője személyesen tüntették ki. Végül előkerült az Elnöki Szabadság Érdemérem is. Addigra már könnyek csorogtak az állán.

Ahogy a kezemben tartottam a medált, tudtam, milyen jelentőséget hordoz, de ma már azt kívánom, bárcsak megkérdeztem volna nagyapámat, miért sír. Sajnálatból, büszkeségből, nosztalgiából? Azóta sokszor elképzeltem, hogy nosztalgiát érzett a II. világháborús évek iránt, amikor kémkarrierje a jól meghatározható ellenséggel szemben nem mehetett mellékvágányra. Jó lett volna megkérdezni, akkor azonban nem akartam mást, csak minél gyorsabban távozni a helyiségből, mert annyira kellemetlenül éreztem magam, amiért sírni láttam nagyapámat.

Később, újra odalent, miután megtört a varázs, megkérdeztem tőle, mit tett a háborúban, amiért ennyiszer kitüntették. Csak a fejét csóválta. „A pokolba is, nem tettem mást, mint odaadtam nekik a méregpirulát, mielőtt felszálltak a repülőgépre." Sosem mondta meg, kikre célzott, és azt sem, hová tartottak azok a repülőgépek. A családtagok szerint ez volt a szabvány válasza a kérdezősködésre. Csak a kutatásom közben jöttem rá, hogy az ügynökökről beszélt, akiket a nácik által megszállt Európába küldött. Az ő kötelességei közé tartozott, hogy ellássa őket ciánkapszulákkal, a fogságba esésük esetére.

Nagyapám néhány évvel a kitüntetések megmutatása után, nyolcvannégy éves korában meghalt. Utána jó tíz év telt el, mielőtt elkezdtem tanulmányozni az életét, és felismertem, hogy a II. világháború milyen fontos szerepet töl-

tött be úgy az ő pályafutásában, mint az Egyesült Államok titkos és kémműveleteiben. Olvasmányaim közé tartozott William Colby visszaemlékezése is együttműködésükről nagyapámmal egy amerikai–brit–francia közös vállalkozásban, melyet a résztvevő országok titkosszolgálatai Jedburgh-művelet névvel illettek.

1943-ban a briteknek szembesülniük kellett vele, hogy a Gestapo Franciaországban olyan gyorsasággal füleli le az ügynökeiket, hogy mire elérkezik Eisenhower inváziójának időpontja, alig néhányan tudnak majd segítséget nyújtani a vonalak mögött, pont akkor, amikor a legnagyobb szükség lenne rá. Az invázió kezdete után pedig a németek a maradék ügynököket is begyűjtik. A britek felvetették a Jedburgh ötletét, ami arról szólt, hogy képezzenek ki háromszáz brit, szabad francia és amerikai ügynököt, és az invázió kezdetekor hármas csoportokban dobják le őket Franciaországban. Ezek a „Jedek", ahogy nevezték őket, felveszik a gyeplőt, és az ellenállók élére állva késleltető akciókat vezetnek a Franciaország és Európa minden tájáról az invázió helyszínére siető német csapatok ellen.

Kutatásaim során kiderítettem, a Jedburgh olyan nagy becsben állt az OSS körein belül, hogy később már „Jedburgh"-nek neveztek minden ügynököt, aki valami „nagy durranást" hajtott végre az ellenséges vonalak mögött, még a Közel-Keleten is. A „Jedek" soraiban dolgozott a legtöbb amerikai ügynök Franciaországban. A Jedburgh-művelet lett a nagyszabású titkos műveletek prototípusa az ellenség által megszállt területeken, nemcsak az OSS, de a CIA számára is. A „Jedek" Franciaországban példát mutattak abból, amit később a CIA is művelt Afganisztánban.

A Jedburgh-művelet az Egyesült Államok titkos műveleteinek kezdetét jelentette, és mint kiderült, kísérleti terepként szolgált egy csapatnyi ember számára, akik a maguk területén a szintén „Jedburgh"-ként szolgáló William Colbyhoz hasonló karriert futottak be. Aaron Bank a zöldsapkások atyja lett. Jack Singlaub irányította az Egyesült Államok erőit Koreában a hetvenes években, majd az iráni–kontra konfliktus központi alakjává vált. Steward Alsop Joe testvérével együtt az ország egyik legfontosabb rovatvezetőjeként vált ismertté. Bernard Knox vitathatatlanul generációjának egyik leghíresebb klasszikus humanistája volt. És hasonló teljesítményekre bukkanhatunk a Jedburgh-művelet brit és francia résztvevőinél is.

Először akkor kezdtem érdeklődni a művelet iránt, amikor elolvastam Colby rövid írását saját tapasztalatairól a Jedburghben, különösen mivel Colby „a mi londoni Jedburgh-főnökünk"-ként utalt nagyapámra, Gerry Millerre. Ám olvasnivalót nem sokat találtam. Talán féltucatnyi „Jed" tette közzé emlékiratait, és nem sok más forrás emlékezett meg ezeknek az embereknek a kalandjairól, sem arról, hogyan telepítették őket a fő katonai invázió támogatására, vagy hogy hogyan illeszkedett a munkájuk a normandiai katonák feladataihoz. Szerencsére felfedeztem, hogy létezik az egykori „Jedburgh"-ök nem

hivatalos szervezete, és sikerült találnom több amerikai, francia és brit tagot is, akik részt vettek az akkori műveletekben.

Nem volt könnyű őket szóra bírni. Azt mondták, még soha senkinek nem beszéltek a háborúban végzett munkájukról. Néhányan megnyíltak, amikor megmutattam nekik, hogy 1979-ben feloldották az amerikai iratok titkosságát, majd 2002-ben a britekét is. Végül körülbelül harminc olyan emberrel sikerült beszélnem, akik a szervezet tagjai voltak, valamint néhány magas beosztású tiszttel is, akik a londoni OSS-nél dolgoztak. Néhányukkal hosszú, időnként akár hat napig is elhúzódó beszélgetéseket folytattam.

Úgy döntöttem, hogy az egykori „Jedburgh"-ök történetének megírásakor tapasztalataikat nem a megszokott formátumban, hanem regényként idézem fel újra. Sokkal többet írtam ezeknek az embereknek az izgalmáról, félelmeiről és morális dilemmáiról, mint amennyi a parancsnokság dokumentumaiban szerepelt, pedig ahogy a források listájából is látni lehet, ezekből a dokumentumokból hatalmas mennyiség állt rendelkezésemre. Bármennyire is lenyűgözik ezek az iratok a történészeket, a hosszas idézetek beszúrása a szövegbe zavarólag hatna az átlagolvasó számára. Ahol a dokumentumforrás pontos szövegét fontosnak tartottam a hitelesség vagy az érdekesség miatt, ott egy jegyzetben külön kitértem rá.

A könyv írása közben újra és újra eszembe jutott, mennyire jó lett volna nagyapámmal beszélgetni ezekről az eseményekről. Bár szinte semmit nem mesélt sem nekem, sem a család többi tagjának kémtevékenységéről, annyit megértettem, hogy véleménye szerint azok az emberek voltak a II. világháború igazi amerikai hősei, akiknek kiosztotta a ciánkapszulákat. Húsz évvel azután, hogy először kérdezősködtem róluk nagyapámnál, e könyv megalkotása közepette végre rájöttem, miért.

– Colin Beavan
New York City

ELSŐ RÉSZ
A VESZÉLYES KEZDETEK

ELSŐ FEJEZET

A TITKOS HÁBORÚ KUDARCA

Amikor Odette Sansom belépett, Hugo Bleicher őrmester, az Abwehr kémelhárításának tisztviselője felpattant kis faasztalától, akár egy úriember, és cigarettával kínálta a nőt. Odette ezúttal vett egyet, és beletartotta a végét a lángba. Kifújta a füstöt.

– Még mindig nincs mit mondanom – közölte.

Az őt idekísérő őr, akinek szürke ruhája tökéletesen illett a Maison de Correction de Fresnes kőfalaihoz, halkan távozott a kihallgatóhelyiségből. *Les souris*, így hívták az itteniek a női őröket – egerek. Az egerek három évvel ezelőtt kerültek a Párizs melletti Fresnes-be, amikor a nácik első alkalommal bontották ki a hatalmas szvasztikát az Eiffel-torony lábai közt, vörössel és feketével hirdetve ki Franciaország német megszállását.

Bleicher szomorú grimaszba rendezte vonásait.

– A Gestapo küldetni fog önért – mondta csendes, udvarias hangon.

Kedvesen figyelmeztető hangsúllyal beszélt, mintha a Gestapo említése valójában nem is jelentene fenyegetést. A pokolba a náci háborús erőfeszítésekkel, mondta Odette-nek az előző kihallgatásokon, ő mindössze annyit szeretne, hogy a nő adjon neki valami kis információt, amivel megvédheti saját magát. Együttérzést színlelt a három potenciálisan anyátlan kislány iránt, akiket Odette otthagyott egy somerseti zárdában, londoni otthonuktól messze, és sajnálkozott a közelben becsapódó német bombák miatt.

Odette még egyet szívott a cigarettából.

A kihallgatóhelyiségen kívül Odette fatalpú cipőt viselő sorstársai vonultak végig csattogó léptekkel a folyosón; Franciaországban csak a németek tarthatták meg bőrcipőiket. Torokhangú árja parancsszavak hallatszottak fel az udvarról. Odette hosszú, karcsú ujjai között tartotta cigarettáját, Bleicher figyelte őt.

A szervezetek, melyeknek Odette és Bleicher hűséget esküdtek, 1940 óta titkos háborút folytattak egymással. Londonban az utóbbi három évben Odette főnökei megpróbáltak megfelelő mennyiségű ügynököt és fegyvert ledobni Franciaországba, hogy lázadásra buzdítsák és vezessék az ellenállókat, és

így nyújtsanak létfontosságú segítséget a szövetségesek közelgő inváziójának. Eközben Franciaországban Bleicher Abwehrje, a német hadsereg hírszerző ága, illetve riválisszervezete, a Náci Párt Sicherheitsdienstje (SD) – gyakran hivatkoztak egy másik szervezet, a Gestapo nevével is rá – sietve próbálta begyűjteni az ügynököket és az ellenállás harcosait, mielőtt megszervezhetnék titkos hadseregüket.

Ezért próbálta Bleicher ravasz módszerekkel rávenni Odette-et a vallomásra. Ebben a frontvonalak mögötti titkos háborúban a nő fogságba esése jelentős visszaesést jelentett a szövetségesek számára. Ha Bleichernek sikerül kicsikarnia belőle a titkait, a németek még több ügynököt és ellenállót tartóztathatnak le, sőt még a rádiójukat is lefoglalhatják, ami további károkhoz vezetne.

Odette cigarettájának füstje kavargott a levegőben, miközben ő és Bleicher néma csendben ültek.

A mandulaszemű nő homlokát és kerek arcát göndör, barna haj keretezte. Emiatt sokkal inkább tűnt huszonöt, mint harmincévesnek. Egy brit szállodatulajdonoshoz ment feleségül és Angliában telepedett le, de ő maga Franciaországban született. Apját a németek ölték meg az I. világháborúban. Személyes üggyé tette a kötelességét.

Még egy utolsó szívás, és Odette elnyomta a szinte még ép cigarettát a cipője talpán, gondosan ügyelve, hogy ne rongálja meg a maradékot. A letartóztatása óta konzekvensen visszautasította Bleicher ajánlatait az extra élelemre és sétákra a Fresnes falain kívül. Az igényei kielégítése, akár ezzel a kis dohánnyal is, csak megtisztítaná az utat a gyötrelmek előtt, melyek aláásnák eltökéltségét.

– Ezt miért tette? – kérdezte Bleicher.

– Egy barátomért – felelte Odette. Nem akart hazudni a Fresnes szabályainak szándékolt megsértésével kapcsolatban. Az ételhordót toló bentlakón keresztül eljuttatja a cigarettát láthatatlan társához, egy nőhöz, aki a cella fűtéscsövének másik végéről szokott beszélgetni vele.

Bleicher érzékelte a másik, mélyebb jelentést a könnyedén zsebre vágott cigaretta utolsó izzásában. Véget vetett a kihallgatásnak, és visszakísérte foglyát a labirintusszerű folyosókon át a cellájához. Megálltak a 108-as ajtónál. Odette egy szót sem szólt.

– Semmi értelme még egyszer eljönnöm – közölte Bleicher, miközben bezárta a cella ajtaját. Természetesen arra célzott, hogy ezután már a Gestapo fog jönni.

Néhány héttel korábban az 53-as állomáson, a Grendon Underwood melletti megművelt síkságon, a Grendon Hall nevű birtokon elrejtett szigorúan titkos rádiótámaszponton az Önkéntes Ápolónők Testülete, a FANY egyik húszéves tagja eltekerte a tárcsákat, hogy ráhangolja a rádiót a Franciaország délkeleti részéből jelentkező ügynök adására. A FANY kopogott néhányat a morzebil-

lentyűn, hogy jelezze készenlétét. Hirtelen pontokból és vonalakból álló, éles hangkavalkád töltötte be fülhallgatóját, ő pedig sebesen feljegyezte az értelmetlennek tűnő betűcsoportokat.

A FANY-rádiókezelő öt perccel később kitépte a lapot jegyzettömbjéből, és átadta egy irodai beosztottnak. Az egyik közeli szobában egy másik fiatal FANY gyorsan dekódolta a sürgős üzenetet. A szövetségesek legfontosabb franciaországi titkos háborús hálózatától érkezett. Egy futár sietve motorkerékpárra pattant, beindította a járművet, és útnak indult az ijesztő hírekkel.

Maurice Buckmaster alezredes a hátsó ajtón át lépett az épületbe, és felvonóval utazott a londoni Baker Street 64. felső emeletén, a Marks & Spencer cégközpontja felett berendezett dohszagú irodába. Buckmaster kollégái – néhányan egyenruhát viseltek, mások nem – a Franciaországot és más európai államokat ábrázoló térképekkel teleaggatott falak között zsúfolódtak össze. Hogy mivel foglalkozott ez a buzgó csoport itt, Marylebone-nak ebben az elfeledett zugában elrejtve, azt a járókelők kikövetkeztethették a bejáratnál elhelyezett tábla felirata alapján: „Szolgálatközi Kutatási Ügynökség". Ez azonban természetesen csak álca volt.

Buckmaster betuszkolta magát az íróasztala mögé. Mostanában különösen feszült volt a helyzet. A brit vezérkari főnökök nemrég utasították a „Céget", ahogy Buckmaster és a kollégái nevezték, hogy készüljenek fel a szövetségesek legnagyratörőbb háborús vállalkozására, a rég várt invázióra a Csatornán át.

A Különleges Műveletek Szervezete (SOE) – a Cég hivatalos, sosem említett megnevezése – már több sikert is elkönyvelhetett; 1942-ben, Csehszlovákiában kézigránáttal megölték a Gestapo-főnök, Himmler helyettesét; ugyanabban az évben lerombolták azt a vasúti hidat, amelyiken át a létfontosságú utánpótlást szállították Rommel tábornok német sivatagi hadseregének; 1943-ban pedig megsemmisítették a nácik nehézvízüzemét Norvégiában, és ezzel véget vetettek a német atomprogramnak. Valójában a Winston Churchill által az ellenséges területen tevékenykedő illegális hadseregek összeállítása és felfegyverzése céljából létrehozott SOE csaknem tizenháromezer embert foglalkoztatott. Az egész világon, Norvégiától Burmáig dolgoztak az ügynök-agitátorok.

Most azonban emelkedett a tét. Nagyszabású szövetséges invázió készülődött, és a vezérkari főnökök hamarosan pontosan tudni akarják majd, hogy milyen segítséget várhatnak a SOE franciaországi titkos hadseregétől. A SOE 1940-ben kezdte meg a szervezést, a fegyverek ledobását, a tervezést, a kommunikációt az ellenállással. Mivel úgy vélték, Franciaország lesz a Hitlerrel való végső leszámolás harcmezeje, előtérbe kerültek a kérdéses területre ügynököket küldő SOE-részlegek. Az ő feladatuk volt, hogy előkészítsenek egy nagyszabású felkelést, ami remélhetőleg lehetetlenné teszi Hitler számára a tengerpart megvédését.

Amikor a szövetséges stratégák figyelme Észak-Afrika és Olaszország felől végre Franciaország irányába fordult, Buckmaster és munkatársai izgatott üzenetek sorozatát váltották egymással, és sietve összehívott tanácskozásokat tartottak, hogy elkészítsék az invázió frontvonalak mögötti részének terveit. 1943. április 17-én, amikor a Franciaországból érkezett sürgős üzenetet útnak indították az 53-as állomásról, semmivel sem volt kisebb a feszültség az irodában. Buckmaster elkezdte átböngészni az emlékeztetőit és a telefonüzeneteit.

A háború kitörésekor harminchét éves volt. A magas, vékony, oxfordi diplomás korábban Franciaországban dolgozott több mint egy évtizeden át, először újságíróként, majd mint a Ford Motor Company párizsi menedzsere. Természetes módon illett a SOE soraiba. 1940 őszén, Franciaországban Winston Churchill hangját hallotta a rádióból: „Azok a franciák, akik a francia birodalom területén tartózkodnak, időről időre megtalálják a módját, hogy hasznossá tegyék magukat. Részletekbe inkább nem mennék bele, ellenséges fülek is hallanak... *Vive la France.*" Buckmaster az adás óta keresett valami olyan munkát, hogy segíthessen a magukat „hasznossá tevő" franciáknak.

Nemrégiben bosszantó amerikai kémnövendékek kezdtek érkezni a SOE irodáiba az Egyesült Államok szárnyait bontogató kémügynökségétől, a Stratégiai Szolgálatok Hivatalától (OSS). Azt tervezték, hogy gyakorlatot szereznek a titkos hadviselés sötét tudományában, ám a naiv amerikaiak még a hagyományos hadviselésről sem rendelkeztek ismeretekkel. Velük ellentétben Buckmaster, a SOE-nél dolgozó rangidős kollégákhoz hasonlóan jelentős harci tapasztalatokat szerzett a reguláris hadseregben eltöltött időszak alatt. Harcolt a brit expedíciós haderővel Franciaországban, velük együtt tért haza legyőzötten az észak-franciaországi Dunkerque-ből, és részt vett a balsorsú szövetséges kísérletben, amikor 1940 szeptemberében megpróbálták elfoglalni a stratégiai fontosságú Dakar kikötőjét Szenegálban, az Atlanti-óceán partján.

Nem sokkal Dakar után Buckmaster megtalálta a helyét a londoni franciabarát britek között. Ezek olyan tájékozott úriemberek voltak, akiknek sosem kellett térkép ahhoz, hogy eligazodjanak a metróban és akik önszántukból szívtak Gauloises-t. Itt, a Baker Streeten ők együtt alkották a SOE francia, azaz „F" részlegét. 1941 szeptemberére, egy évvel azután, hogy Buckmaster hallotta Churchill rádióüzenetét, már az „F" részleget vezette. A Grendon Hall-i 53-as állomás motoros futárja hozzá igyekezett.

„Buck", ahogy néhány ügynöke nevezte, szokásává tette, hogy a repülőtéren elbúcsúzzon ügynökeitől, vagy legalább távozásuk előtt még egyszer elhívja őket az irodájába. Ilyenkor őszintén közölte velük, hogy nem veti a szemükre, ha meggondolják magukat. Odette-nek még félszegen ajándékot is adott, egy elegáns ezüst iránytűt.

– Ha elfogy a pénze, bármikor eladhatja – mondta neki, hogy leplezze zavarát, amiért ilyen ajándékokat ad az ügynökeinek. Személyes kötődést és felelősséget érzett azok iránt, akiket a veszélybe küldött, ezért történhetett, hogy

a motoros futár által hozott üzenet nemcsak katonai, de személyes oldalról is fájdalmasan érintette.

Odette Sansomot letartóztatták, állt a papíron. Akárcsak a miniszterelnökkel rokoni kapcsolatban nem álló Peter Churchillt, Odette rangidős társát. Az üzenetet Adolphe Rabinovitch – fedőnevén Arnaud – küldte, az „F" részleg rádióoperátora, aki Sansommal és Churchill-lel dolgozott együtt a délkelet-franciaországi Savoyai-hegységben. A brit vezérkari főnökök különösen nagy reménnyel tekintettek a Carte fedőnevű ellenálló hálózatra, amelyikkel Churchill, Sansom és Rabinovitch együttműködött.

A SOE abban bízott, a Carte képes lesz rávenni több százezer ellenálló harcost, hogy fellázadjanak és hátba támadják a nácikat, amint a szövetséges invázió megkezdődik. Így szövetséges katonák ezreinek életét menthették volna meg. Ráadásul ha az invázió nem a tervek szerint sikerül, az ellenállás erőfeszítésein múlhatott a győzelem vagy a vereség. A Carte így az „F" részleg figyelmének középpontjában állt már több mint egy éve. És most a Carte-tal dolgozó három ügynök közül csak Rabinovitch maradt meg, és neki is alig sikerült megmenekülnie.

Buckmaster döbbenten olvasta az üzenetet. Lehet, hogy elveszített két barátot, ám a brit háborús erőfeszítések szempontjából sokkal fontosabb, hogy letartóztatásuk nyilvánvalóvá tette, a Carte összeomlott. Alig több mint egy év volt hátra a D-napig, és a kellemetlen esemény romba döntötte a SOE tervét, hogy a kontinens elleni szövetséges invázió napján a franciaországi titkos hadsereg is támadásba lendüljön.

Odette-et rendőrségi autó – az a fajta, amit a franciák a benne lévő drótketrecek miatt *panier à salade*-nak (salátáskosár) neveztek – vitte Párizs központja és a Gestapo parancsnoksága, a hírhedt Foche sugárút 84. felé, ahol a válaszok kicsikarására specializálódott, válogatott inkvizítorok várták áldozataikat.

Odette nehezen vonszolta fel a lépcsőn vonakodó lábait. Nemsokára egy helyiségben találta magát egy kihallgatótiszt és egy írnok társaságában, előtte azonban meglepő módon húst is tartalmazó ételt kapott, ami hetek óta az első tisztességes eleség volt, amit elfogyaszthatott. Ismerte a Gestapo kihallgatási technikáit, és okosabb volt annál, semhogy néhány falatnál többet egyen. A túl nagy adag étel könnyen rosszulléthez vezethet egy éhező embernél. Abban a reményben, hogy még lesz alkalma visszamenni börtöncellájába, elrejtett egy burgonyát a ruhájában, hátha el tudja juttatni barátjának a fűtéscső végén.

Az írógép mögött ülő írnok egyenruhát, a kihallgatótiszt öltönyt viselt. A férfi frissnek és tisztának tűnt, mintha most öltözött volna fel egy kellemes fürdőt követően. Kölni illatát árasztotta, de egyáltalán nem tolakodóan.

A kihallgató megkérdezte Odette teljes nevét. A nő betűzte. Azután a rendfokozatát. A gépíró lejegyezte a választ. Melyik szervezetnél szolgál? Újabb koppanások a papíron. Unalmas rutinkérdések, a kihallgató bizonyára abban

bízott, sikerül elaltatnia az alany éberségét. Tévedett. Amikor a fiatal inkvizítor Odette angliai lakcímét kérdezte, az írógép kattogása elhallgatott.

A genfi egyezmény értelmében a hadifoglyoknak csak bizonyos kérdésekre kellett válaszolniuk, többre nem. A Gestapo által kihallgatott foglyok hamar dilemma elé kerültek: vagy ragaszkodnak a jogaikhoz, és ezzel siettetik a kínzás kezdetét, vagy elárulnak olyan triviális információkat, mint az otthoni házszámuk.

– Erre a kérdésre nem vagyok köteles válaszolni – mondta Odette.

– Nem baj, úgyis fog.

– Nem fogok.

– Hol van Arnaud?

– Nincs mit mondanom.

Több ilyen kört is tettek, de Odette még az órákon át tartó céltalan ismételgetések ellenére sem hibázott.

„Ki az az Arnaud?" Semmit nem mondott nekik Rabinovitchról, csapata rádióoperátoráról, sem arról, hogy a férfi képes továbbítani a szövetségesek utasításait, valamint utánpótlást és embereket is kérhet. „Hol van?" Nem hagyta el az ajkát annak a biztonságos számnak a címe, ahová küldte. „Ki az a Roger?" Sosem tudták meg tőle, hogy ő az újonnan érkezett ügynök, valódi nevén Francis Cammaerts, s már azon munkálkodik, hogy újjászervezze a délkeleti ellenállók széthullott hálózatát, és előkészítse az új ügynökök érkezését, akik újból fegyvereket fognak szétosztani az éjszaka érkező, feketére festett repülőgépekről ledobott szállítmányokból.

Minden magabiztos visszautasítás, minden elhallgatott válasz hideg gépiességgel fordított egyet Odette ügyének fogaskerekén, közelebb juttatva őt a kínzáshoz, és talán a halálhoz. Ezúttal azonban még visszavitték őt fresnes-i cellájába. Aznap éjjel a fűtéscsövön megérkezett a köszönő üzenet a burgonyáért. „Tudnál még egyet hozni, ha holnap is elvisznek?" – kérdezte a rabtárs. „Nagyon éhes vagyok."

A Carte ellenállóinak egy része beszélt, mások kettős ügynökké váltak. A SOE franciaországi hálózata, illetve az ejtőernyővel ledobott ügynökök is halálos veszélybe kerültek. A jó hír az volt, hogy Odette alig egyoldalnyi gépelt információt adott a kölniillatú férfinak, melyet az aktájához csatolhattak.

Semmit nem mondott el a britek tervéről, hogy felfegyverezzék és titkos hadseregekbe szervezzék az európai ellenállókat, sem a dühös franciák tömegeiről, akik a D-napon fellázadva segítik majd a szövetségesek invázióját, sem arról, hogy Londonnal rádió adó-vevő segítségével kommunikáltak, és különösen nem arról, hogyan foghatnák el az érkező ügynökök és rádiósok következő hullámát. A németek azonban még nem vetették be leghatékonyabb módszereiket az információ kicsikarására Odette-ből. Amikor másnap visszatért a Foche sugárútra, már nem kapott burgonyát.

MÁSODIK FEJEZET

ELLENÁLLÁS? MIFÉLE ELLENÁLLÁS?

Három évvel korábban, 1940 májusában Winston Churchill és háborús kabinetje puszta kétségbeesésből találta ki a tervet, hogy felfegyverezzék és titkos hadseregekbe szervezzék az ellenállókat a nácik által megszállt Európában.

Hitler megindította villámháborúját Franciaország ellen, tankjai gyakorlatilag ellenállás nélkül dübörögtek át az országon, és a legyőzött brit expedíciós haderő riadtan vonult vissza az észak-franciaországi Dunkerque-be. Közel 340 000 kimerült katonát szállítottak át a Csatornán a halászbárkákból, mentőcsónakokból és vitorlásokból összeállított armada segítségével. A brit haditengerészet túlságosan kevés hajóval rendelkezett ahhoz, hogy egyedül oldja meg a feladatot.

Közben civil francia menekültek tömegei futottak az előrenyomuló németek elől, Franciaország északkeleti részének útjait megtöltötték a mindenféle személyes holmikkal megrakott kordék és babakocsik. A visszavonuló francia katonáknak nem volt más választásuk, hátra kellett hagyniuk elakadt járműveiket, és csatlakoztak a gyalogos tömeghez. Franciaország egykor büszke hadserege menekülő katonák kisebb, szervezetlen csoportjaira szakadt, melyeket az égen portyázó Messerschmittek kíméletlenül megszórtak géppuskáikkal.

Hitler könnyedén menetelt be Franciaországba. A szövetségesek megalázó vereséget szenvedtek, a brit kormányzat pánikba esett.

Az amerikaiak még nem léptek be a háborúba, Churchill és a háborús kabinet szigorúan titkos ülésein arról tanácskoztak, hogy a fegyveres erők vajon képesek-e folytatni a háborút a franciák segítsége nélkül. Nagy-Britanniának nemcsak a haditengerészete küzdött hiányosságokkal, de egy esetleges támadás esetén arra sem lett volna elég csapata, tankja és repülőgépe, hogy megállítsa Hitler seregeit a tengerparton.

Ismerjük el a vereséget, és könyörögjünk békéért? Churchill háborús kabinetje ezen töprengett. A brit vezérkari főnökök azt állították, még van egy halvány esély a végső győzelemre – ha a német hadigépezetet valahogy sikerül kiéheztetni és meggyengíteni.

Úgy vélték, haditengerészeti blokáddal meg lehet fosztani Hitlert a szállítmányoktól, hadászati bombázással pedig romba dönthetik az ország gazdaságát, és elvehetik harci kedvét. Ezenkívül „széles körű lázadás szításával a megszállt területeken" rákényszeríthetik a német csapatokat, hogy nagy területen szóródjanak szét. Ez a három intézkedés idővel annyira meggyengítheti a náci Góliátot, érveltek a vezérkari főnökök Churchillnek, hogy egy szövetséges ellentámadás sikerrel járhat. Mivel Nagy-Britannia nem rendelkezett elegendő hajóval a blokádhoz, sem repülőgéppel a bombázáshoz, a parancsnokok arra ösztönözték a miniszterelnököt, hogy minden nélkülözhető erőforrást fordítson a harmadik módszerre, és hozzon létre egy titkos szervezetet „a lázadás magvainak elültetése céljából".

Az elképzelés nem volt új. Felforgató ügynökök és titkos hadseregek tevékenykedtek az ellenséges vonalak mögött minden háborúban azóta – és azelőtt is –, hogy a faló begurult Trójába. 1940-re azonban a nagy hatótávolságú bombázók és a biztonságos ejtőernyők kifejlesztése miatt az ügynök-szervezők százszámra szivároghattak be a vonalak mögé, a fegyvereket pedig tonnaszámra juttathatták el az ellenálló-szervezetekhez. Ezenkívül a rádió adó-vevők lehetővé tették a főparancsnokság számára, hogy az általános stratégiával összhangban rendelje el a szabotázsműveleteket és a támadásokat.

Ha minden jól alakul, az ellenálló-hadseregek megszervezése még azt is jelenthette, hogy kisebb hagyományos haderőre lesz szükség a kontinens elleni támadáshoz. A háborús kabinet tagjai és a vezérkari főnökök abban reménykedtek, hogy a II. világháborús brit veszteségek messze el fognak maradni az elsőétől. Ezért 1941 júliusában, két hónappal Franciaország náci inváziója után Churchill létrehozta a Különleges Műveletek Szervezetét, hogy végrehajtsa a brit „behatoló-, szabotázs- és titkoshadsereg"-programot.

Churchill az új SOE felügyeletét a gazdasági hadviselés miniszterére, Hugh Daltonra bízta, aki olyan kémfőnökök, mint Maurice Buckmaster és olyan ügynökök, mint Odette Sansom közreműködésével hosszú, veszélyes és titkos, a frontvonalak mögött zajló háborúba kezdett. „Borítsa lángba Európát" – utasította Churchill Daltont, mintha a megszállt területek lakosai ilyen kis provokációra hajlandóak lennének lelkes forradalmat kezdeményezni. Churchill azonban nem számolt azzal, hogy a teljes vereség mennyire le tudja rombolni az emberek ellenállását.

„Franciaországnak ajándékozom magam, hogy mérsékeljem nyomorúságát" – mondta Franciaország nyolcvannégy éves háborús hőse, Henri-Philippe Pétain marsall a nemzeti rádióban. Miközben Winston Churchill és kormánya a stratégián dolgozott, Pétain 1940. június 16-án átvette a hatalmat Franciaországban. A német csapatok végigsöpörtek az országon, maguk előtt űzve a francia hadsereg maradványait.

„Il faut cesser le combat" – jelentette be Pétain június 17-én: a harcoknak véget kell vetni. Sem ő, sem honfitársai többsége nem gondolt arra, hogy

csatlakozzanak Churchill lázadásához. A francia katonák az egész országban meggyalázták egyenruhájukat azzal, hogy minden ceremónia nélkül ledobták magukról a zubbonyt, letették a fegyvert, és hazatértek kedvesükhöz, feleségükhöz, szüleikhez.

Franciaország ezzel gyakorlatilag teljes vereséget szenvedett, és Churchill bátor kiállása ellenére úgy tűnt, Nagy-Britanniára is hasonló sors vár. A *Reich* európai egyeduralma eldöntött ténynek látszott, legfeljebb bizonyos engedmények kicsikarásáról lehetett szó. Pétain tárgyalásokba kezdett Hitlerrel.

Franciaország számára a legfontosabb dolog nem a lázadás, hanem a lengyelországihoz hasonló ijesztő katonai diktatúra elkerülése, valamint a lehető legnagyobb fokú önállóság megtartása volt. Pétain ezzel érvelt, amikor beleegyezett a fegyverszünetbe, amely azzal járt, hogy az országnak százezer ember kivételével le kellett szerelnie hadseregét, nemzeti jövedelmének 60 százalékát át kellett adnia a *Reich*nek, német kézen kellett hagynia a francia hadifoglyokat, és lehetővé kellett tennie a német erők számára, hogy megszálljják az ország északi kétharmadát az Atlanti-óceán mentén. A legtöbb francia polgár úgy érezte, hogy Franciaország ezzel legalább a becsülete egy részét megmentette. Ám voltak néhányan, akik soha nem adták fel a küzdelmet.

Köztük volt Charles de Gaulle tábornok is, aki a német támadás idején Londonba menekült. Pétain kapitulációja hallatán feldühödött, és bár a francia kormányban sosem töltött be túlzottan magas pozíciót, elhatározta, hogy folytatni fogja a harcot hazájáért. A „Szabad Franciaország" vezetőjévé kiáltotta ki magát, és június 18-án, Pétain rádióadásának másnapján a BBC-n keresztül válaszolt: „Kimondták az utolsó szót? Fel kell hagynunk minden reménnyel? Vereségünk végső és helyrehozhatatlan? Azoknak, akik felteszik a kérdéseket, a következő a válaszom: nem!"

Felszólította a francia katonákat a világ minden táján, különösen Nagy-Britanniában és a még meg nem szállt francia gyarmatokon, hogy csatlakozzanak hozzá. Hozzáfogott a szabad francia hadsereg megszervezéséhez, hogy a britek oldalán harcoljon Németország és Olaszország ellen. Mivel az első néhány hónapban hadserege megszervezésével és a francia birodalom ügyeivel foglalta el magát, De Gaulle nem figyelt Churchill tervére az ellenállókkal kapcsolatban, sem a Franciaország belsejében folyamatosan zajló küzdelemre. Sőt De Gaulle megtiltotta szabad franciáinak a szabotázsakciók elkövetését hazája határain belül, mert attól félt, hogy a németek megtorló akciói a civilek ellen árthatnak a mozgalmának. Ehelyett 1940 nyarán megalakult a SOE új „önálló francia", vagy más néven „F" részlege, amely Maurice Buckmaster irányításával – és De Gaulle tiltakozása ellenére – elkezdte a franciaországi titkos háború előkészítését.

Amikor a tábornok végül felismerte a franciaországi gerillaháború fontosságát, annak minden felelősségét saját kémszervezete, a *Bureau Central de Renseignements et d'Action* (BCRA – Központi Információs és Műveleti Hivatal) gondjaira bízta. De Gaulle nem ismerte el, hogy a SOE „F" részlegének joga lenne tőle függetlenül titkos műveleteket szervezni Franciaországban. A SOE egyfajta engedményként 1941 májusában megalakított egy másik szervezetet a franciaországi munkákra: az „RF" részleget. A SOE az „RF"-en keresztül repülőgépekkel, ejtőernyőkkel, rádiókészülékekkel és fegyverekkel látta el a BCRA-t, hogy ők juttassák be az országba saját ügynökeiket, és fegyverezzék fel titkos hálózataikat.

Buckmaster és Sansom „F" részlege azonban titokban folytatta a munkát. A britek nem akarták, hogy a gerilla-hadviselésük egy olyan mozgalomhoz kötődjön, amelyik nem feltétlenül képviseli egész Franciaországot. Abban sem hittek, hogy a brit és a francia birodalom érdekei pontosan megegyeznek, a közös ellenségek ellenére. Ezenkívül a brit hadsereg nem bízott benne, hogy De Gaulle szervezete képes megőrizni a titkait. Ráadásul a dupla erőfeszítés miatt megkétszereződött az esély a titkos háború sikerére.

A SOE terve szerint az „F" részleg és az „RF"/BCRA ügynökei egymástól függetlenül haladtak volna ugyanazon cél felé Franciaországban. Szabotázsokon és gondosan megválasztott akciókon keresztül akadályoznák a német háborús erőfeszítéseket, például úgy, hogy kénytelenek legyenek leállítani a termelést bizonyos gyárakban. Ezzel párhuzamosan ellenállási csoportok százait szerveznék be, fegyvereznék fel és képeznének ki az egész ország területén, hogy felépítsenek egy titkos hadsereget, amelyik az invázió kezdetéig rejtve marad.

Amikor a szövetséges csapatok végül partra szállnak, a titkos hadsereg az egész országban akcióba lendül, és akár a méhraj, amelyik több ezer apró szúrással bénítja meg az ellenséget, az ellenállás harcosai elzárják az utakat, átvágják a vasúti síneket, zavarják a német kommunikációt, és elterelik a német erők figyelmét. A szövetséges partra szálló egységek így könnyebben kiérhetnek a partra, újjászerveződhetnek és megindíthatják támadásukat. Legalábbis ez volt az elmélet. A SOE korai műveletei Franciaországban azonban korántsem úgy alakultak, ahogy a szervezet vezetői várták.

1941 márciusában a SOE megtervezte első franciaországi szabotázsműveletét: fel akartak robbantani egy buszt, tele német „célmegjelölő" pilótákkal, akik a nagy-britanniai célpontokhoz vezették a Luftwaffe bombázóit. A Savanna-művelet nevű akció darabokra hullott, amikor az öt szabotőr Franciaországba érve felfedezte, hogy a pilóták egy ideje már nem a busszal járnak. A második francia küldetés, a Josephine „B" szintén szabotázsművelet lett volna egy erőmű ellen, ám elsőre kudarcot vallott, amikor a repülőgép véletlenül ledobta a csapat felszerelését, majd visszafordult Angliába, és a hazaúton lezuhant. A fedélzeten mindenki meghalt vagy súlyosan megsebesült.

Korábban, 1940. november 14-én az első SOE-ügynök, akinek az lett volna a feladata, hogy megkezdje a titkos hadsereg szervezését Franciaországban, át-

repült a Csatornán, ám végül nem volt hajlandó kiugrani a gépből. Nem sokkal később az „F" részleg szervezője is elérte a francia földet, hogy aztán 1941 márciusában nyom nélkül eltűnjön. És 1941 májusában, miután az „F" részleg első, tizenkét fős csoportja befejezte a hónapokig tartó kiképzési programot, egy német légitámadás következtében hárman meghaltak, ketten pedig megsebesültek. Ők még csak el sem érték Franciaországot.

Végül, 1941 nyarán az „F" részleg huszonegynéhány ügynök-szervezőjének sikerült eljutnia Franciaországba, így ha nem is túl biztosan, de a részleg megvetette a lábát a kontinensen. Az ügynököknek azonban rá kellett jönniük, hogy az ellenálló-hálózatok beszervezése igencsak kockázatos feladat. Minden franciára, aki szembeszállt a megszállókkal, jutott egy lelkes besúgó. Sosem tudhatták, hogy sikerült-e valakit beszervezniük, vagy egy áruló előtt leplezték le magukat. Az egyedüli megnyugtató gondolat az volt, hogy a franciák túlnyomó többsége nem tett semmit; visszautasították, hogy szívességet tegyenek az ügynököknek, de nem is akartak ártani nekik. A francia átlagember nem volt sem ellenálló, sem kollaboráns, inkább csak passzívan ült és várta, hogy mi fog történni.

Végeredményben az élet a megszállás első hónapjaiban nem is tűnt olyan elviselhetetlennek. A felnőttek továbbra is dolgozni jártak, a gyerekek iskolába. Franciaország délkeleti része mentes maradt a német csapatoktól, és az északi és nyugati részeket megszálló német katonák sem voltak olyan rosszak. *„Ils sont correts"*, ahogy a franciák mondták – tisztességesen viselkedtek. Hitler még az I. világháború francia hősét, Pétain marsallt is meghagyta az új „kormányzat", a Vichyben székelő *État Français* élén. Sokkal rosszabbul is alakulhattak volna a dolgok.

A német propagandisták folyamatosan emlékeztették rá a franciákat, hogy a britek csaknem 1300 francia tengerészt öltek meg, amikor 1940. július 3-án elsüllyesztették az algériai Mersz el-Kébirben az ülő kacsaként horgonyzó francia flottát. Nem számított, hogy a britek azért cselekedtek így, mert féltek, hogy a hajók német kézre kerülnek, a franciák pedig nem voltak hajlandóak együttműködni. Az is keserűen élt a franciák emlékezetében, hogy a britek elmenekültek Dunkerque-ből ahelyett, hogy harcoltak volna az országért. Ki a rosszabb tehát, a németek vagy a britek? Kétségtelen, hogy a franciák nagy része nem szerette volna, ha a brit ügynökök felbosszantják a német megszállókat.

A franciák ellentmondásos érzéseinek, a szárnyait bontogató SOE hibáinak és a német kémelhárító szolgálatok hatékonyságának köszönhetően az „F" részleg szinte minden franciaországi ügynökét őrizetbe vették, a maradék pedig elrejtőzött, mire Maurice Buckmaster 1941 szeptemberében átvette a parancsnokságot. Több mint egy évvel azután, hogy Churchill létrehozta a SOE-t, a franciaországi titkos háború még csak a kezdeténél tartott.

HARMADIK FEJEZET

A FELKELÉS SZIKRÁJA

A német terület és Oroszország között húzódó határvidéken eljött a reggeli őrségváltás ideje. A híd két oldaláról elindultak a frissen szolgálatba lépő, kipihent német és orosz katonák, hogy középen összetalálkozva tisztelegjenek és üdvözöljék egymást, ahogy már hónapok óta minden őrségváltáskor tették. Sztálin és Hitler aláírták a megnemtámadási szerződést, így ha a két ország katonái nem is voltak barátok, legalább ellenségnek sem tekintették egymást. Szokás szerint a híd közepén találkoztak, a sarkak összecsattantak, felharsantak a *Heil Hitler*-ek, és az oroszok tisztelegtek. A németek ez alkalommal azonban a barátságos gesztus viszonzása helyett felemelték puskáikat, és halomra lőtték az oroszokat.

1941. június 22-én Hitler megkezdte a *Barbarossa*-hadműveletet, és a kegyetlen tett a hídon csak egy apró részét képezte a hadviselés történetében végrehajtott egyik legborzalmasabb mészárlásnak. Több mint hárommillió német katona özönlött be Oroszországba, véget vetve az orosz–német megnemtámadási szerződésnek. A véres *Vernichtungsschlacht*ék, megsemmisülésig folytatott csaták ezt követő sorában többen vesztek oda a keleti fronton, mint az összes többin együttvéve.

A szövetségesek számára a szörnyűséges szenvedések ellenére jó hír volt, hogy Hitler maga ellen fordított egy 190 milliós lakosságú országot, és ezzel végleg megváltoztatta a háború erőviszonyait.

1941. augusztus 21-én, reggel nyolc órakor, majdnem két hónappal a Barbarossa megindítása után egy fiatal francia kommunista felszállt a zsúfolt szerelvényre a párizsi Barbès-Rochechouart metróállomáson. Előhúzta a revolverét, leadott három lövést, majd eltűnt a reggeli tömegben. Egy halott német tengerésztisztet hagyott maga mögött vértócsában fekve, a szerelvény ajtaján kilógó lábbal.

Amíg Hitler meg nem támadta Oroszországot, Franciaország hatalmas Kommunista Pártja örömmel fogadta a német megszálló erőket, és a Szovjetunió szövetségeseinek tekintette őket. Ám azon a napon, amikor a gyilkos náci

hordák átlépték a szovjet határt, Sztálin utasította a francia kommunista félkatonai szervezetet, a *Francs-Tireurs et Partisans*-t (FTP – Francia Irregulárisok és Partizánok), hogy támadják meg a németeket. „Mindenhol illegális partizán- és szabotőrcsapatoknak kell tevékenykedniük" – közölte Sztálin alig néhány órával azután, hogy Hitler felrúgta a szerződést.

Két héttel a metróállomáson elkövetett gyilkosság után egy másik francia kommunista megsebesített egy német katonát a párizsi Gare de l'Est mellett. Újabb két hét múlva egy német százados zuhant a járdára a Strasbourg sugárúton. Rá egy hónapra, október 20-án néhány ifjú kommunista a nantes-i katedrális mellett megölte a helyi *Feldkommandant*ot. Párizsban, november végén gránát végzett két német katonával. A felkelés veszélye egyre nőtt, és a franciaországi németek hevesen reagáltak.

A barbès-rochechouart-i gyilkosság után a németek kivégeztek három francia politikai foglyot, akiket véletlenszerűen választottak ki a börtönből. A következő hetek partizántámadásainak mindegyikét követően újabb francia politikai foglyokat végeztek ki tízesével, holott semmi közük nem volt a merényletekhez. Október 22-én a németek felsorakoztattak újabb negyvenhét ártatlan embert, és bosszúból a nantes-i *Feldkommander* megöléséért agyonlőtték őket. Másnap, egy bordeaux-i katonai tanácsadó halálát követően újabb ötven foglyot küldtek a halálba.

A németek még csak nem is próbáltak úgy tenni, mintha a kivégzőosztag elé vezetett embereknek közük lenne a partizánok „terrorcselekményeihez". Ráadásul a kivégzettek száma messze meghaladta a halott németekét. A lakosság egész Franciaországban felháborodott. A német megszállók „korrekt" hozzáállása brutális véget ért.

A nácik nem számoltak azzal, hogy atrocitásaikkal nemhogy a lázadást nem nyomják el, hanem egyenesen további ellenállásra késztetik a francia embereket. Franciaország várakozott, a feszültség tapinthatóvá vált. A városokban és falvakban dühös lakosok kezdtek sugdolózni egymás között, és kis csoportokban találkozókat tartani. 1941 végére a franciák már csaknem hetven támadást hajtottak végre német katonák és létesítmények ellen.

A bimbózó ellenállási mozgalomról szóló hírek megerősítése 1941. október 20-án érkezett meg a titkos háború vezetőinek parancsnokságára, amikor Londonban jelentkezett egy francia követ, és közölte, hogy a három legnagyobb ellenálló-szervezetet képviseli. Jean Moulin, az Eure-et-Loire *département* egykori *préfet*-je, aki még kínzás hatására sem volt hajlandó együttműködni a nácikkal, a Pireneusokon és Spanyolországon át elszökött Franciaországból. Moulin azt a biztató hírt hozta, hogy „több tíz-, több százezer" francia kívánja, hogy De Gaulle vezesse az egyesült ellenállás harcát Franciaország belsejében.

A SOE kémfőnökei szempontjából ez azt is jelentette, hogy több tízezer olyan potenciális francia ellenállójelölt lehet, akik ugyan harcolni akarnak, de

nem De Gaulle vezetésével. Minél többet sikerül közülük besorozni, annál nagyobb hasznot hajthatnak a felkelés kirobbanásakor. A SOE vezetői ezenkívül elszántan törekedtek megnyerni a titkos háború ügyének a vichyi Franciaország százezer tagot számláló fegyverszüneti hadseregének katonáit – köztük és De Gaulle között kölcsönös volt a megvetés. Abban reménykedtek, az „F" részleg ügynökei a szabad franciák tudta nélkül valahogy meggyőzhetik a fegyverszüneti hadsereget, hogy a szövetséges invázió kezdetekor forduljon a németek ellen.

1942 januárjában Jean Moulint ejtőernyővel visszajuttatták Franciaországba, mint De Gaulle nagykövetét és az ellenállás megszervezőjét, a SOE „RF" részlege pedig megkettőzött erőfeszítéssel próbált készleteket ledobni azoknak az ellenállóknak, akik felkészültek rá, hogy De Gaulle zászlaja alá gyűljenek. Ezalatt Maurice Buckmaster, De Gaulle és a szabad franciák háta mögött újult erővel folytatta az „R" részleg saját műveletét.

1941 szeptembere és 1942 eleje között 27 új ügynököt küldött Franciaországba, hogy építsék ki saját hálózatukat. A SOE több mint tizenötszörösére növelte az ellenállásnak küldött utánpótlás mennyiségét – az 1941-es 1,5 tonnáról 1942-re 23 tonnára. És 1941 végén Buckmaster két ügynöke már jelentkezett is a biztató hírrel, miszerint sikerült kapcsolatba lépniük a fegyverszüneti hadsereggel. A közvetítő a De Gaulle-ellenes francia művész, egy bizonyos André Girard nevű ellenállási szervező volt, fedőnevén Carte. A fegyverszüneti hadsereg megszerzése a titkos háború számára az „F" részleg eddigi legnagyobb húzásának ígérkezett.

Buckmaster az elkövetkező hónapokban több ügynököt is küldött Girardhoz, és kimenekítette a férfi egyik segédjét az országból, részletes kihallgatás céljából. A folyamat közben Girard és társai meggyőzték a SOE mesterkémeit, hogy az összekötő széles körű kapcsolatokat épített ki a fegyverszüneti hadsereg tisztikarában, és egy olyan hatalmas hálózatot hozott létre, amelyik háromszázezer embert mozgósíthat Délkelet-Franciaországban. Girard ígéretet tett, ha kapnak fegyvereket és készleteket, a Carte hálózata fellázad, csatlakozik a fegyverszüneti hadsereghez és segít felszabadítani Franciaországot.

A Carte hálózat első ránézésre pontosan az volt, amit Winston Churchill keresett, amikor úgy döntött, hogy „lángba borítja Európát". A szervezet kapcsolata a fegyverszüneti hadsereg hivatásos tisztjeivel – akik különböztek a szokványos ellenállók pékjeitől és földműveseitől – fellelkesítette a brit vezérkar régi vágású katonáit. Az „F" részleg az ő sürgetésükre elsősorban Carte már létező titkos hadseregére koncentrálta erőforrásait, bár továbbra is folytatta az ügynökök és a szállítmányok ledobását Franciaország más részeibe.

1942 júliusában Odette Sansom ügynöknövendékként csatlakozott az „F" részleghez. A háromgyermekes anya és háziasszony megtanult saját kezével gyilkolni, titkos landolóhelyre navigálni egy repülőgépet, morzézni, közelharcot folytatni géppisztollyal, kenuval evezni (ha a tenger felől kell elérnie

Franciaországot), csapdát állítani, elejteni és nyúzás nélkül megfőzni egy nyulat. 1942 augusztusában Buckmaster Franciaországba küldte Peter Churchill rangidős ügynököt, hogy fő összekötőként tevékenykedjen a Carte és a Baker Street között. A kiképzés befejezése után, októberben Odette Sansom is partra szállt a Côte d'Azurön, hogy segítsen Peter Churchillnek megszervezni a Carte titkos hadseregét.

Ám 1942 novemberében, Odette megérkezése után alig egy hónappal, a szövetségesek megtámadták Francia Észak-Afrikát. A németek az ott állomásozó francia csapatok gyenge ellenállását használták fel indokul arra, hogy felbontsák a Vichy-kormányzattal kötött fegyverszüneti megállapodást, és megszállják Franciaország déli részét. A fegyverszüneti hadsereg, melybe a SOE oly sok reményt helyezett, még csak nem is tiltakozott. Hitler feloszlatta a haderőt, és hiába biztosította Girard a szövetségeseket arról, hogy a tisztek készen állnak harcolni értük, azok szépen elzárták a fegyvereiket a fegyvertárba, és csendben hazamentek. A Carte ígérete nagyrészt üres illúzió volt csupán.

Peter Churchill, Odette és Adolphe Rabinovitch, a rádiósuk a Francia Alpokba, az Annecy melletti Saint-Jorioz-ban lévő rejtekhelyükre vonultak vissza. Francis Cammaerts, egy másik Buckmaster-ügynök (fedőnevén Roger) ejtőernyővel ugrott le, hogy segítsen Churchillnek összeszedni hálózatának darabjait Franciaország déli részében.

A válság ellenére egy idő után minden lenyugodni látszott, a Carte hálózatot ért kár nem volt olyan súlyos, mint amilyennek elsőre látszott, és a brit ügynökök folytatták a titkos hadsereg szervezését. Ebben az időszakban, 1943 januárjában a Baker Streeten Buckmaster könnyen abba a hitbe ringathatta magát, hogy a legnagyobb problémát az amerikai OSS faggatózó emberei jelentik, akik abban a reményben érkeztek a szigetországba, hogy átkukucskálhatnak a válla felett. Ám tévedett.

Még novemberben a Carte hálózat egyik vezetője ostoba módon elveszített egy aktatáskát, melyben benne volt a szervezet 250 legfontosabb tagjának listája, kiegészítve címekkel és más személyes adatokkal. Mivel a németek kivártak, senki nem sejtette, hogy a táskát valójában az Abwehr egyik ügynöke lopta el.

Négy hónappal később, 1943 márciusának végén a németek lecsaptak. Franciaország délkeleti részén, ahol Odette Sansom és Peter Churchill tevékenykedett. Az Abwehr egységei halkan begyűjtötték és kipipálták az ellenállás tagjait, akár egy bevásárlólista elemeit. 1943. április 15-én, az éjszaka közepén kopogtattak Odette saint-jorioz-i lakásának ajtaján. Amikor lement a lépcsőn és meglátta Hugo Bleichert egy Lugerrel a kezében, mögötte pedig a német katonákat, az a Carte hálózat utolsó tagjának tragikus végét jelentette.

A SOE így elvesztette a reményt arra, hogy az invázió pillanatában felkelést robbantson ki Franciaországban. Sőt ha a német kémelhárítás továbbra is

hasonló hatékonysággal dolgozik, az „F" részleg és a szabad franciák maradék kontrollja is megszűnik az ellenállás felett. Az ügynök-toborzók és a rádiókezelők nélkül, akik fogadják a szövetségesek utasításait és fegyverutánpótlást kérhetnek, nem lesz, akik koordinálják az ellenállás katonáinak tömegét, hogy utakat zárhassanak le, csapatszállító szerelvényeket siklassanak ki az invázió kezdetekor. Ezek híján pedig a harcedzett német katonák és a páncélosok villámgyorsan odaérhetnek a francia partvidék bármelyik pontjára.

Alig több mint egy évvel a tervezett invázió előtt, amikor az ellenállás végre életre kelt, a szövetségesek nagyon közel kerültek hozzá, hogy elveszítsék a franciaországi titkos háborút.

Amikor Odette második alkalommal látogatta meg a Foche sugárút kihallgatószobáját, a Gestapo inkvizítora hűvösen az asztal másik oldalára állított székre mutatott, és a nő engedelmesen helyet foglalt. „Nincs mit mondanom. Nincs mit mondanom." Ezúttal nem kapott enni.

– Tegnap sok időmet elfecsérelte – kezdte az inkvizítor. – Erre még egyszer nem lesz lehetősége. – Az előző napi kihallgatás jegyzeteire nézett, melyeket kiterített maga előtt az asztalon. – Hol van a rádiókezelője, Arnaud? – A férfi türelmetlenül nézte Odette-et.

– Nincs mit mondanom.

– Azt majd meglátjuk. Tudjuk, hogy a Roger nevű brit tisztet Dél-Franciaországba küldte, egy ismeretlen címre. Mi ez a cím?

– Nincs mit mondanom.

Odette fokozottan érzékeny állapotában szinte érezte az inkvizítor ingerültségének szagát.

– Újra felteszem a kérdéseket. Hol van Arnaud és hol van Roger? – kérdezte a tiszt vészjósló hangon. Odette nem felelt.

A kihallgatószoba ajtaja halkan kinyílt, és belépett egy délies külsejű férfi. Egy vörösen izzó végű vasrudat tartott a kezében. Az inkvizítor felemelte a karját és az órájára nézett, mintha egy verseny indítására készülne.

– Egy percet adok magának, hogy válaszoljon – közölte, és Odette képzeletére bízta, mi fog történni a vasrúddal, miután letelik a hatvanadik másodperc. Nem volt mondanivalója. Nem volt mondanivalója.

A tiszt felnézett az órájáról. Letelt az egy perc.

– Most pedig szeretnék választ kapni a kérdéseimre.

Odette száján még ebben a vészterhes pillanatban is a fejében visszhangzó szavak buktak ki:

– Nincs mit mondanom.

A déli férfi Odette hátának harmadik csigolyájához nyomta a vörösen izzó rudat. A fájdalomhoz a megperzselődő hús sercegése társult. Az ébrenlét és az ájulás határán sodródó Odette alig hallotta az inkvizítor hangját.

– Hol van Arnaud?

Leginkább a rádiókezelő búvóhelye érdekelte, mivel az ő elfogásával elvághatnák az ellenállás összeköttetését Londonnal. A németek ezenkívül időnként felhasználták a zsákmányolt rádiókat, hogy ejtőernyős ügynököket dobassanak le Londonnal, egyenesen a karjaikba. Tudták, hogy a szövetséges kémfőnökök megpróbálják mozgósítani az ellenállás vezetőségét az invázió napjára. A Gestapo terve az volt, hogy türelmesen várakoznak, és elkapják az új ügynököket a földet érésük pillanatában. Ennek előkészítéséhez azonban szükségük lett volna a ledobási zónák helyére és a rádiókódokra, de Odette ellenállása miatt ezekhez egyelőre nem juthattak hozzá.

– Nincs mit mondanom – felelte újra.

A déli férfi letette a rudat, és egy vasfogóval Odette lábához lépett. Felnézett a nőre közömbösséget sugárzó, barna szemével, azután megfogta Odette bal lábfejét, és a fogó pofáit gondosan a kisujja körmének két oldalához illesztette.

– Véget vethet ennek bármikor, ha válaszol a kérdéseimre – emlékeztette az inkvizítor.

A déli férfi lassan elkezdte összenyomni a fogó karjait. A köröm tövénél félkör alakban vér serkent, majd erősebb sugárban kibuggyant. A férfi elvette és megrázta a fogót. A köröm földre hullott.

– Most már lenne olyan szíves elárulni Arnaud tartózkodási helyét? – Odette csak a fejét rázta, másra nem volt képes. Az inkvizítor letelepedett az asztalra, és a lábát lóbálta, akár egy gyerek. Bólintott a fogós embernek.

Odahaza Londonban Buckmaster és kollégái a SOE-nél még Odette fogságba esése előtt aggódni kezdtek amiatt, hogy a németek esetleg az összes brit ügynököt begyűjtik, még mielőtt az invázió elkezdődne. A SOE-nek az ügynökök gigantikus méretű utánpótlására lett volna szüksége, akik leugorhatnak a célterületre, átvehetik az elfogott ügynökök helyét, és az utolsó pillanatokban vezethetik a már felfegyverzett ellenállókat. A SOE tervezői egy olyan forgatókönyvet álmodtak meg, melyben ezt a tartalékot oda dobják le, ahol éppen szükség van rájuk, körbeszáguldják Franciaországot, megbénítják a németeket, és a legkényesebb stádiumban védelmet biztosítanak az inváziós csapatoknak.

Mindez csupán vágyálom volt. A brit hadsereg már az utánpótlás, a repülőgépek, a fegyverek és az emberek beszerzésénél is problémákba ütközött. Honnan szerezhetett volna a SOE erőforrásokat titkos, nagyszabású tervéhez? A szervezet vezetői vonakodva bár, de kénytelenek voltak elismerni, hogy a megoldást a bosszantó amerikaiaknál kell keresni. A háború folyamán, ahogy az amerikaiak mind nagyobb és nagyobb szeletet hasítottak ki maguknak a katonai műveletek irányításának tortájából, a britek megpróbálták legalább a titkos háborút a saját kezükben tartani. Csakhogy kifogytak az erőforrásokból.

Odette a Foche sugárúton valahogy érzékelte, hogy az inkvizítor újabb kérdéseket tesz fel neki. Néhány nap múlva, amikor ez az egész véget ér, vigyázzba

állva fogja kinevetni a halálos ítéletét kimondó látszatbíróságot. Most azonban, félig öntudatlanul még abban sem volt teljesen biztos, mit akarnak megtudni tőle, és csak a fejét rázta. A fájdalom újabb hulláma következett – rájött, hogy újabb körmét tépték le, majd még egyet. A déli férfi váratlanul felállt – hogy miért, azt Odette nem igazán tudta felfogni. Elmosódottan hallotta, hogy egy hang mond valamit a kezéről és a következő alkalomról. Mind a tíz lábujjáról eltűnt a köröm.

NEGYEDIK FEJEZET

SAMU BÁCSI BESZÁLL

Még 1940 júliusában, amikor Hitler csapatai elözönlötték Franciaországot, és Churchill terveket készített „Európa lángba borítására", amerikai tisztek csoportja repült Londonba azzal a céllal, hogy körbeszimatoljanak egy kicsit. Az angliai csata akkoriban megtöltötte a légteret a légi csaták kondenzcsíkjaival, a kontinensen pedig Hitler a *Seelöwe* hadműveletlehez próbálta összegyűjteni csapatait, hogy a Csatornán átkelve meghódítsa Nagy-Britanniát.

Churchill úgy gondolta, az ország megmentéséhez be kell vonni az Egyesült Államokat is a háborúba, vagy legalább biztosítani kell, hogy segítséget nyújtson nekik. Kormánya egyetlen okból fogadta tárt karokkal az Atlanti-óceán másik oldaláról érkezett, bosszantó tisztekből álló csoportokat: hogy meggyőzzék Franklin Rooseveltet és kormányát arról, hogy Nagy-Britannia képes túlélni a nácik támadásait. Hogyha rombolókkal, repülőgépekkel, fegyverekkel, munícióval és élelemmel látják el az Egyesült Királyságot, az nem egy döglődő ló megsegítése lesz.

A látogatók között volt egy ötvenhét éves ír-amerikai Wall Street-i ügyvéd, bizonyos William „Vad Bill" Donovan. Donovan megkapta a Kongreszszusi Érdemérmet az I. világháborúban tanúsított hősiességéért. A Coolidge-adminisztráció alatt helyettes igazságügy-miniszterként tevékenykedett, és 1933-ban republikánus színekben indult a New York-i kormányzóságért. Néhányan úgy vélték, ha nem lett volna katolikus, az energikus, kék szemű férfi még az Egyesült Államok elnökségére is pályázhatott volna. 1940. július 14-én felszállt egy Pan Am Clipper utasszállítóra, és négy nappal később, Roosevelt elnök nem hivatalos személyes képviselőjeként bukkant fel Londonban.

Hogy bizonyítsák Donovannek felkészültségüket a háborúra, a britek megmutatták neki szigorúan titkos radarterveiket, az új, nagy teljesítményű Spitfire vadászgépet és más bizalmas védelmi intézkedéseket, melyeket előtte még egyetlen amerikai sem láthatott. A britek egyik támaszpontról a másikra rángatták a követet, és eldicsekedtek vele, hogy a legjobban felszerelt, legjobban kiképzett csapatok felkészültek egy potenciális légideszant-műveletre is.

A Buckingham-palotában rendezett fogadáson VI. György király uralkodói ünnepélyességgel maga biztosította Donovant arról, hogy a brit kapituláció szóba sem jöhet.

Winston Churchill miniszterelnök 1940 decemberében, Donovan egyik későbbi tényfeltáró útja során együtt ebédelt az amerikaival. Churchill a Downing Street 10. alatt négy órán keresztül ismertette Donovannel általános stratégiáját, a híres „kívülről befelé" tervet. A miniszterelnök úgy vélte, Nagy-Britannia összeomlása elkerülhetetlen lesz, ha ugyanolyan anyagháborúba bocsátkoznak, mint az I. világháborúban. A hatalmas veszteségek elkerülése érdekében azt javasolta, hogy a perifériák megtámadásával szívják el Hitler erejét. Ezért a szövetséges tárgyalások során az észak-afrikai és olaszországi inváziót fogja erőltetni ahelyett, hogy egyenesen átkelnének a Csatornán.

Churchill ugyanakkor a titkos hadviselés fontosságát is hangsúlyozta a németek elleni harcban. Miután Donovan találkozott a Titkos Hírszerző Szolgálat (SIS) és a SOE vezetőivel, és végigjárta titkos kiképzőlétesítményeiket, teljes mértékben elkötelezte magát a titkos hadsereg koncepciója mellett. Lelkesen támogatta a felforgató ügynökök alkalmazását, hogy így ösztönözzék felkelésre az ellenállást az általános támadás kezdete előtt, és azzal a meggyőződéssel tért vissza az Egyesült Államokba, hogy országának igen nagy szüksége van egy saját, centralizált, hírszerzéssel és felforgató tevékenységgel foglalkozó szervezetre.

Abban az időben az Egyesült Államok nyolc különféle kémszervezettel rendelkezett a haditengerészetnél, a hadsereg légierejénél, a hadseregnél, az FBI-nál, a külügyminisztériumnál, a kereskedelmi és mezőgazdasági minisztériumnál és a gazdasági hadviselés minisztériumánál. Ennek eredményeképpen az Egyesült Államok titkos hadviselési apparátusa szétszórtan és nem elég hatékonyan működött, a biztonságról nem is beszélve. Donovan néhány magas beosztású brit kém segítségével tervet dolgozott ki egy centralizált „Stratégiai Hírszerző Szolgálat" létrehozására. Javaslatát 1941. június 11-én továbbította Roosevelt elnöknek.

Miután az új német csatahajó, a *Bismarck* kifutott az Atlanti-óceánra, és az angol–amerikai kölcsönbérleti szerződés keretében hajózó konvojok üldözésére indult, Roosevelt 1941. május 27-én „korlátlan nemzeti vészhelyzetet" hirdetett. Hogy elbánjon az Egyesült Államokat fenyegető veszéllyel, az elnök több vészhelyzeti intézkedést is életbe léptetett, július 11-én egyebek közt létrehozott egy új kormányhivatalt Donovan tervei alapján. Hírszerzési Koordinátor (COI) Hivatalnak nevezte el, vezetésével pedig Donovant bízta meg.

1941. december 7-én a japánok megtámadták Pearl Harbort, Németország és Olaszország pedig csatlakoztak szövetségesükhöz, és december 11-én hadat üzentek az Egyesült Államoknak. December 24-én, Washingtonban sor került az angol–amerikai Arcadia konferenciára, hogy megtárgyalják a közös

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

stratégiát. Churchill a titkos hadsereg ötletét támogatta, a szövetségesek pedig egyetértettek abban, hogy a megszállt területeken táplálni kell a lázadás tüzét, és folytatni kell a felforgató csoportok szervezését. A titkos hadviselés stratégiájának átültetése a valóságba továbbra is a SOE feladata maradt a brit oldalon, az amerikaiaknál pedig Vad Bill Donovan COI-jának különleges műveletek részlege kapta a megbízást.

1942 júniusában Roosevelt Donovan új kémhivatalát a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága alá rendelte, vagyis ugyanolyan jogokat és erőforrásokat kapott, mint a katonai szervezetek. Ezenkívül a nevét is megváltoztatta Stratégiai Szolgálatok Hivatalára (OSS). Donovan viharos gyorsasággal bővítette hírszerzésre és felforgató hadviselésre szakosodott hálózatát az egész világon. Az OSS nemsokára már tizenháromezer embert alkalmazott.

A zöldfülű stáb megtanításában a kémmunka fogásaira Donovan erősen támaszkodott mind a SIS-re, mind a SOE-re. A brit mesterkémek megmutatták az amerikaiaknak, hogyan képzik ki az ügynökeiket, és hogyan működik a kommunikációs rendszer, melyet az ügynökökkel és az ellenállás harcosaival való kapcsolattartásra használnak. Donovan amerikai személyzetet és erőforrásokat bocsátott a szövetséges titkos műveletek rendelkezésére, és megígérte, hogy saját szervezete csupán másodlagos szerepkört fog vállalni a titkos hadviselésben. Valójában Donovan kezdetben arra is ígéretet tett, hogy szárnyait bontogató szervezetét teljes mértékben távol tartja az európai hadszíntértől, és erről 1942 júniusában alá is írt egy szerződést Charles Hambróval, a SOE igazgatójával. A Donovan–Hambro-egyezség nagy vonalakban az amerikaiakra ruházta a távol-keleti kémtevékenységet, míg Európa nagyrészt a SOE felügyelete alatt maradt.

A britek egyebek közt azért ragaszkodtak a szerződéshez, mert a SOE főnökei, köztük Maurice Buckmaster, nem akarták, hogy tapasztalatlan amerikai amatőrök veszélyeztessék a SOE műveleteit és ügynökeit. Másrészt a britek nem akartak amerikai ügynököket képezni csak azért, hogy aztán az amerikai irányelvek érvényesüljenek a saját hátsó udvarukban. A britek például támogatták Charles de Gaulle-t és szabad franciáit, Roosevelt azonban megvetette De Gaulle-t és eredetileg riválisát, Henri Giraud tábornokot segítette. Nagy-Britannia meg akarta tartani gyarmatait a háború után is, míg Roosevelt örömmel látta volna, ha függetlenné válnak – és megnyílnak az amerikai üzleti érdekek előtt.

Ám ami talán a legfontosabb, Charles Hambro azért akarta Donovant Európán kívül tudni, mert az amerikai hadseregnek nem tetszett Churchill perifériákra koncentráló stratégiája. Az Egyesült Államok szeretett volna sokkal hamarabb átkelni a Csatornán. A miniszterelnök nem akarta, hogy óvatos alkudozását az amerikaiakkal aláássa néhány OSS-ügynök, akik szabadon közlekednek Franciaországban, és üres ígéreteket tesznek egy korai invázióval kapcsolatosan.

1942 végére Churchill győzött a stratégiai vitában. A szövetségesek partra szálltak Észak-Afrikában, és elkészült egy olaszországi invázió terve. A régóta várt franciaországi partraszállás is lassanként körvonalazódni látszott a horizonton. Donovan most saját ügynököket akart Franciaországba küldeni, hogy megszervezzék saját ellenálló-hálózatukat az amerikai hadsereg későbbi támogatására. Hambro végül engedett.

Beleegyezett, hogy Donovan különleges műveletek részlegének emberei korlátozott akciókat hajtsanak végre Londonból, és ígéretet tett arra is, hogy együtt gyakorlatozhatnak a SOE-vel, de csak azzal a feltétellel, hogy az OSS minden műveletét a SOE fogja felügyelni. Az OSS küldhet amerikai ügynököket, de minden európai akciójukra a SOE-nek kell rábólintania. Az OSS-törzsek megfigyelési és kiképzési célból csatlakozhattak a SOE egyes osztályaihoz. Így 1943 januárjában, amikor Odette Sansom Carte hálózata éppen a darabjaira hullott, lelkes amerikai csoport érkezett a Baker Streetre, akár *„jeunes filles en fleur”*, ahogy egy brit hírszerző tiszt megfogalmazta – virágokba öltözött fiatal lányok.

A Londonba érkezett OSS-tisztek között volt a harminckét éves Franklin Canfield, aki három évvel korábban már belekóstolt az európai háborúba. Párizsban élt feleségével, lányaival és fekete uszkárjával, ő képviselte a Sullivan és Cromwell New York-i jogászcéget. 1939-ben, amikor Hitler lerohanta Lengyelországot és megkezdődött a háború, a család és a barátok könyörögtek Canfieldéknek, hogy térjenek haza, Franklin karrierje azonban maradásra késztette őket.

Végül azonban a bombák olyan közel hullottak Párizshoz, hogy Canfieldék hallották a becsapódásokat. Hitler villámháborúja Franciaország ellen 1940 májusában megkezdődött. Hirtelen több ezer szőke férfi, nő és gyermek – Elzász-Lotaringia német etnikumából, akik a német tankok elől menekültek – özönlötte el Párizst. A parkok menekülttáborokká váltak. Canfieldék látták, hogy elérkezett a hazautazás ideje.

Betettek a Citroënbe mindent, amit tudtak, hátrahagyták otthonukat és javaik nagy részét, és elindultak délnyugat felé, Bordeaux kikötőjébe. A Canfield családot és uszkárjukat több száz, különféle nemzetiségű menekülttel együtt feltették a zsúfolt *Washington* fedélzetére, miközben a németek behatoltak Párizsba. Canfield a tengeren hirtelen egy mentőcsónakban találta magát a családtagjaival együtt, a hajó pereme felett ingadozva az óceán rémisztő habjai felett. Egy német tengeralattjáró üldözőbe vette a *Washington*t, bármelyik pillanatban megtorpedózhatta az utasszállítót. *„Je ne veux pas me noyer”* – szipogott a fiatalabbik lány; nem akarok megfulladni.

A vadul manőverező *Washington*nak végül sikerült elszöknie, és amint visszatértek Amerikába, Canfield csatlakozott a háborús erőfeszítésekhez. Első lépésként segített megfogalmazni a szelektív szolgálati törvényt, amely beve-

zette a sorkötelezettséget, de nemsokára átment a külügyminisztériumhoz. 1941 májusában Észak-Afrikába repült, ahol részt vett a francia gyarmatiakkal folytatott titkos tárgyalásokban, melyek célja az út elsimítása volt az észak-afrikai invázió előtt. 1942 elejére újra visszatért Washingtonba, immár a hadsereg századosaként. Az OSS különleges műveletek részlegének tagjaként kémmunkára képezték ki.

Franklin Canfield egy hideg téli reggelen, a montreali repülőtéren másodszor is búcsút vett feleségétől, és felszállt egy brit B–17-es bombázó fedélzetére. 1943 januárja volt, Charles Hambro ebben a hónapban egyezett bele, hogy beengedje Donovan különleges ügynökeit Európába. Amikor Canfield megérkezett Londonba, hogy átvegye az ügynökök irányítását, Donovan két, hasonlóan tapasztalatlan követével, Paul van der Stricht alezredessel és John Bross századossal jó hangulatú látogatást tett a SOE Baker Street-i főhadiszállásán.

A SOE hároméves működése során a titkosügynököket irányító tisztek – a legtöbbjük már részt vett hagyományos csatában – valódi profivá képezték magukat a frontvonalak mögötti hadviselésben. A SOE „F" részlege mostanra De Gaulle tudtán kívül közel 120 ügynököt irányított Franciaországban, még a Carte várható összeomlása után is.

Canfield, Bross és Van der Stricht – mindhárman Wall Street-i fehérgalléros, szabadságukat töltő jogászok – harci tapasztalatai azonban nem terjedtek ki egyetlen puskalövésre sem, eltekintve a kiképzéstől. Még a friss, ropogós OSS-egyenruha is arról árulkodott, hogy kinevezésük csupán néhány hetes lehet. A Maurice Buckmasterhez hasonló emberek számára Canfield harvardi *magna cum laude* fokozata és a Columbián szerzett jogászi végzettsége legfeljebb arra tette alkalmassá, hogy perbe fogja Hitlert. Azonban Isten mentsen meg attól mindenkit, hogy ügynököket toborozzon és küldjön a megszállt Franciaországba!

Ráadásul Buckmasternek és Hambro többi beosztottjának semmi kedve nem volt Canfield, Van der Stricht és Bross munka közbeni kiképzésére felügyelni, miközben ügynökeik egyik felét megölték vagy elfogták, a másik fele pedig rémülten menekült. A SOE-vezetők ezért úgy döntöttek, a legjobb módszer az amerikaiak távol tartására a titkos műveletektől, ha végigvezetik őket a SOE ügynökképző iskoláin.

Canfield és kollégái így megtanultak kinyitni szinte mindenfajta német zárat, és kódolni egy üzenetet számtalan különféle módon, ami nagyszerű lett volna, ha ők maguk is ügynöknek akarják képezni magukat. Néhány elvesztegetett hét után azonban még mindig nagyon keveset tudtak az ügynökök irányításáról. Amikor John Bross valamiért felhívta telefonon az amerikai haditengerészet rangidős londoni tisztjét, Harold Stark tengernagyot, az „O és dupla S" tisztjeként jelentették be. „Ugye nem A-val mondta?" – kérdezte a tengernagy, az oldalát fogva a nevetéstől [*ass* jelentése: segg]. Még az amerikai

hadsereg tagjai sem voltak hajlandók komolyan venni Canfieldet és munkatársait a különleges műveletek részlegnél.

Közben folyamatosan érkeztek az üzenetek a Washingtonból irányító Donovantől. Tudni akarta, mikor dobnak le a kontinensen amerikai ügynököket, és nem értette, mi tart ilyen sokáig. A fejébe vette, hogy amit a britek tudnak, azt az amerikaiaknak még jobban kell tudniuk. Mire a SOE fő tervezője, Mike Rowlandson ellátogatott Canfield irodájába, hogy meghívja egy gyakorlatra, ahol egy új, a Franciaországban elfogott ügynökök kicserélését szolgáló elképzelést próbálnak ki, a frusztrált amerikainak minden oka megvolt rá, hogy keserűséget érezzen.

Canfield a vezérlő és parancstovábbító központban szürcsölgette teáját, és figyelte, amint a SOE tisztjei kódolt üzeneteket állítanak össze és küldenek el „ügynökeiknek", és színes tűket mozgatnak térképeiken. Szegény John Bross eközben a brit lápvidék hideg, nedves sarában kúszott egy csapatnyi feketére mázolt katonával, akik ideiglenesen az ellenállás tagjainak bőrébe bújtak. Canfield a gyakorló SOE-művelet vezetési oldalát tanulmányozta, Bross pedig a műveleti oldalon vendégszerepelt. 1943 májusa volt, és a művelet egy hatalmas, bonyolult hadgyakorlat részét képezte.

A Spartan névre keresztelt, több mint egy hétig tartó gyakorlat során több mint százezer brit és kanadai katonát szórtak szét az egész országban. A korábbi brit hadgyakorlatoktól eltérően ez most nem Nagy-Britannia védelmét szimulálta egy német partraszállás ellen, hanem a II. világháború folyamán első alkalommal a kontinens rég várt szövetséges inváziójét. Ez volt a brit földön valaha megrendezett legnagyobb szabású hadgyakorlat, amely egyszerre jelezte a szövetségesek egyre növekvő optimizmusát és az invázió időpontjának közeledtét. Franklin Canfield számára már csak az volt a kérdés, miért hívták el megfigyelőnek.

Mike Rowlandson a SOE szereplésének tanulmányozását váratlanul egyfajta szolgálatközi titkosszolgálati haverkodássá változtatta. Nemcsak Canfieldet és kollégáit hívta meg az OSS különleges műveletek részlegétől, hanem De Gaulle BCRA-s embereit is. Mivel a SOE stábja tökéletesen egyértelművé tette, hogy az amerikai kémfőnököket amatőrnek, a franciákat pedig megbízhatatlannak tartják, a meghívás a Spartanra gyanúsan barátságos gesztusnak tűnt.

A gyakorlaton a 2. brit hadsereg által alakított „szövetségesek" elfoglalták a „francia hídfőt", ami valójában egy kopár legelő volt a Salisbury-síkság közelében, körülbelül százötven kilométerre délnyugatra Londontól. Huntingtontól északkeletre megpróbáltak kitörni a „hídfőből", és beljebb nyomulni a szárazföld belsejébe. A „németek" időközben azzal kísérleteztek, hogy megállítsák a szövetségeseket, és visszaszorítsák őket a „tengerbe".

Miközben a tengerparton tombolt az álcsata, a királyi walesi lövészek néhány egysége nagyot kerülve az „ellenség" hátába került, és az ellenállók sze-

repébe búvva zaklatta az úgynevezett németeket. Némelyik ilyen csoportot az „F" és „RF" részlegek ügynökeit játszó „Boykin"-ügynökök vezettek, ők rádiókapcsolatot tartottak fenn a SOE „londoni" vezérlő és parancstovábbító központjával. Hogy a helyzet még bonyolultabb legyen, német „biztonsági ügynökök" járták a vidéket, megpróbálták elkapni a „Boykinok"-at. A SOE vezetői abban reménykedtek, sikerül bizonyítaniuk a brit főparancsnokságnak, hogy a „Boykinok" vezette ellenálló csoportok jelentős támogatást nyújthatnak a reguláris csapatoknak.

Rowlandson azonban főként azt szerette volna, ha Canfield francia és amerikai kollégáival együtt a nem „Boykin"-vezetés alatt álló ellenálló csoportokat figyelik. Ezeknek a csoportoknak londoni kapcsolat híján nemcsak kiképzett vezetőik nem voltak, de fegyverekkel, felszereléssel, stratégiai iránymutatással sem rendelkeztek. Szerepük a franciaországi lefejezett csoportok helyzetét szimulálta, melyek – egy Odette-éhez hasonló szerencsétlen eset következményeképpen – ügynökeit és rádiósait elfogta a német kémelhárítás, vagy nem sikerült kapcsolatot teremteniük a szövetségesekkel a D-napon. Rowlandson ezekkel a csoportokkal azt az elképzelését tesztelte, hogy az utolsó pillanatban új vezetőket küld Franciaországba a titkos hadsereg számára, koordinálni a harcot a D-napi felkeléssel.

Canfield, valamint amerikai és francia társai figyelték az eseményeket, miközben a SOE törzstisztjei váratlanul háromfős, egy parancsnokból, egy vezetőből és egy rádiósból álló csapatokat küldtek, hogy találkozzanak a kósza ellenálló csoportokkal. A parancstovábbító központban életre kelt a rádió, ahogy a csapatok sorban továbbították saját ellenálló csoportjuk fegyver- és felszerelésigényét. A Spartan során repülőgépek helyett hatalmas teherautók gördültek végig a terepen, hogy eljuttassák az utánpótlást a célterületre. Az előbb még szervezetlen ellenálló csoportok akcióba léptek.

A Spartan előrehaladtával a szövetségesek gyorsan nyomultak előre. Az új ellenálló csoportok az ügynök-parancsnokokon keresztül kapott rádióutasítások értelmében hidakat semmisítettek meg és lecsaptak a német egységekre, hogy akadályozzák mozgásukat a front felé. A hadgyakorlat bírói fehér „X"-et festettek a megölt németek hátára, és a legyőzött egységeket visszaküldték a barakkjaikba. A szimulált invázió elsöprő győzelemmel zárult, és Rowlandson új tervének tesztje is fényes sikert hozott. Ami még ennél is jobb, Rowlandson szemszögéből a teszt „megismertette" Canfielddel és az OSS-nél, illetve a BCRA-nál dolgozó kollégáival a terv előnyeit, és a SOE feljegyzéseiből idézve, „lelkesedéssel töltötte el őket".

Most, miután felkeltette az érdeklődésüket, Rowlandson elárulta nekik, hogy az ellenállás felfegyverzését és megszervezését az utolsó pillanatban eredetileg a *Sledgehammer* hadművelet támogatására találták ki – az 1942-es terv szerint a szövetségesek partra szálltak volna Észak-Franciaországban, a Bretagne- vagy a Cotentin-félszigeten. Az ötlet a SOE vezetője, Colin Gubbins

tábornok fejéből pattant ki, a *Sledgehammer*re azonban sosem került sor, és az ellenállásra vonatkozó tervet félretették. Most azonban, amikor a franciaországi ellenállás vezetésének összeomlása fenyegetett, a SOE leporolta a régi elképzelést. Új nevét arról a skót határvárosról kapta, melynek harcosai a legenda szerint a középkorban a legyőzött angolok fejével játszottak – Jedburgh.

Az újjáélesztett terv szerint a Jedburgh-művelet egy nem kevesebb mint hetven jól kiképzett félkatonai, egyenruhás egységből álló stratégiai tartalékot hozna létre, és ezek az alakulatok a D-napon lépnének akcióba. A csapatok zömét Franciaországban dobnák le, de egy kis részüket tartalékban hagynák a későbbi műveletek számára Hollandiában és Belgiumban. A csapatok „vezetője" mindig a célország állampolgára lenne. Amikor az ellenállás harcosainak parancsnokra van szükségük, és kapcsolatba akarnak lépni a katonai vezetéssel, ledobnak nekik egy Jedburgh-osztagot könnyűfegyverzettel és felszereléssel. Ezek aztán megteremtik saját támaszpontjukat, a ledobott fegyverekkel felszerelnek annyi ellenállót, amennyit csak tudnak, és a hátországból indított villámgyors támadásokkal zaklatják a front felé tartó német alakulatokat.

Rowlandson maga is elismerte, hogy a legnagyobb problémát egy nagyjából hatszáz fős, elsősorban tisztekből álló haderő összeszedése jelenti. A britek már az összes ezredüket lemerítették „különleges feladatokat" végrehajtó egységeikkel. Ráadásul, mivel a Jedburgh-művelet gyakorlatilag megduplázná a franciaországi ügynökök számát, egy új, az 53-as állomáshoz hasonló rádióállomás is kellett személyzettel, valamint még több repülőgép az utánpótlás ledobásához és egy létesítmény az ejtőernyős csomagok elkészítéséhez. Hiába őrizte olyan féltékenyen a SOE az európai különleges műveleteket, végül rá kellett jönnie, hogy egyedül nem boldogul.

Rowlandson ezért alkut ajánlott Canfieldnek. Ha a britek közös irányítást ajánlanak fel a Jedburgh-műveletben, és a csapatok felét amerikaiak vezethetik, az OSS különleges műveletek részlege hajlandó segítséget nyújtani?

Canfield szinte ugrált örömében. Több hónapnyi malmozás után Amerika londoni gerilla-hadviselési részlegét végre felkérték, hogy vállaljon egyenrangú szerepet a titkos háborúban. A britek partnerséget ajánlottak a nagy fontossággal bíró tervben; az utolsó pillanatban meg kellett erősíteni a francia titkos hadsereget egy új vezetéssel, és koordinálni a D-napi felkelést. A Jedburgh-műveletben megvolt a potenciál, hogy a Franciaországban valaha végrehajtott legnagyobb, legagresszívebb és legfontosabb titkos műveletté nője ki magát.

Az OSS különleges műveletek részlege a Jedburgh-művelettel végre nagy számban juttathatott amerikai ügynököket francia földre. És ha a SOE félelmei beigazolódnak, vagyis a németek elfogják az összes jelenlegi brit ügynököt, akkor a Jedburgh brit, amerikai és francia katonái hirtelen a francia ellenállás gerincévé válhatnak. A művelet egy csapásra főszereppel ruházhatta fel Canfieldet és OSS-es kollégáit a titkos háborúban – gyakorlatilag „kémfőnökökké" tette őket Maurice Buckmaster és a többi SOE-vezető oldalán, továb-

bá esélyt kínált nekik arra, hogy jelentősen közreműködjenek Franciaország közelgő inváziójában. Canfield lelkesen adta beleegyezését az OSS különleges műveletek részlegének szerepvállalásába. A Jedburgh-művelet megkezdődött.

MÁSODIK RÉSZ
FELHÍVÁS VESZÉLYES SZOLGÁLATRA

ÖTÖDIK FEJEZET

MINIMÁLIS ESÉLY

Ötezer-ötszáz kilométernyire, az Atlanti-óceán másik partján Lucien „Lou" Lajeunesse tizedes, Connecticut szülötte egyensúlyba helyezte a vállára vetett puskát, és járás közben minden lépésével a napon kiszáradt sárcsomókat vert fel a földről. Elhaladt az új radarállomás mellett, a XIX. századi, magasra tornyosuló kő mellvéd mentén, a tizenhat hüvelykes ágyúk fenyegető csöve alatt; lábai egy előre meghatározott utat követtek a New York-i Staten Island Fort Wadsworth erődje körül. Az őrszolgálat szinte mindenkit untatott, de az aggódásra mindig hajlamos Lajeunesse örömmel hagyta ott munkával kapcsolatos kötelezettségeit, melyek odabent vártak rá.

Lajeunesse 1943 tikkasztóan meleg, nyári napjainak jó részét egy rádiószobában töltötte a morzegombokat nyomkodva, és minden tőle telhetőt megtett, hogy óvja a New York kikötőjében horgonyzó több mint ötszáz hadi- és kereskedelmi hajót. A tengeralattjárók „falkái" a nyílt tengeren, az amerikai partokhoz riasztóan közel torpedóztak meg több száz szövetséges hajót. A náci kapitányok azonban ezzel sem elégedtek meg, be akartak szabadulni a keleti part sebezhető kikötőiben védtelenül várakozó járművek közé.

Egy alkalommal, 1942 novemberében sikerült áttörniük New York védelmét. Egy tengeralattjáró besurrant, majd észrevétlenül távozott, tíz halálos aknát hagyva maga mögött. A kikötő aknakeresői szerencsére hamar megtalálták és hatástalanították őket. Azóta az új, modern, víz alatti érzékelőkből és távirányítású aknákból álló hálózat sikeresen tartotta távol a náci betolakodókat. Ám elég volt egyetlen hiba Lajeunesse és egysége részéről, hogy több száz tengerész haljon tűzhalált, vagy fulladjon a tengerbe.

A lehetőség, bármilyen csekély is volt, nagy súllyal nehezedett a huszonöt éves fiatalember vállára. Hitler 1940-es lengyelországi inváziója meggyőzte Lajeunesse-t és apját, hogy a háború elkerülhetetlen. Meg kell előzni a sorozást, mondta két testvérének, Henrynek és Leónak, így még talán el tudjuk intézni, hogy egy helyre kerüljünk. Leo, a fiatalabbik testvér ellenállt, de Lajeunesse végül meggyőzte. Öccseivel együtt jelentkezett a Parti Tüzérséghez, mert úgy vélték, ez egy otthoni támaszpontú szervezet, amelyik soha nem kel át az

óceánon. Lajeunesse azon a napon látta először sírni anyjukat, amikor elindultak a kiképzésre. Nem sokkal ezután rájött, hogy élete legnagyobb baklövését követte el.

Ma azonban, miközben a Staten Island-i erőd körül sétált őrszolgálatát teljesítve, úgy vélte, nem nagyon van félnivalója. Nemsokára eléri a türkizkék, habos hullámokat, melyek elválasztják egymástól Staten Islandet és Brooklynt. Ott majd megáll, élvezi egy kicsit a tengeri szellőt, figyeli az elhúzó hajókat, és esetleg elszív egy-két cigarettát. Észrevette, hogy két ismeretlen katona közeledik felé – egyik sem Fort Wadsworthben szolgált. Karszalagjukon az „MP" betűk virítottak.

– Utasítást kaptunk, hogy velünk kell jönnie – szólalt meg az egyik katonai rendőr.

Az őrizetbevétel sokkal jobban megrázta Lajeunesse-t, mint más, kevésbé lelkiismeretes emberekkel történt volna.

– Mit követtem el? – hebegte.

– Nem mondhatunk semmit.

A megfélemlített Lajeunesse-t betuszkolták egy dzsipbe, visszamentek Staten Island kompjához, és áthajóztak a kikötőn a manhattani Wall Streetre. A sarkokon különféle fegyvernemekhez tartozó, kék, zöld, barna és fehér egyenruhás katonák beszélgettek. A szövetségi épületeket is ők foglalták el, a katonai rendőrök az egyik ilyenbe kísérték a fiatalembert.

Egy barlangszerű, magas mennyezetű helyiség közepén hatalmas üvegkocka állt, Lajeunesse még sosem látott hasonlót. Kétszer olyan magas lehetett, mint ő, akár egy magányos, túlméretezett jégkocka egy óriási kávéscsésze alján, és belül üres volt. Odabent egy alezredes állt fel az asztala mögül, és egy intéssel magához hívta vendégét. Lajeunesse tétovázva nyitotta ki az ajtót, és lépett be az üvegkalitkába. Mit követtem el? – akarta kérdezni. Mivel vádolnak? De tartotta a száját, bár az ezredes sem mondott semmit a nevén kívül. Az asztalon egy barna boríték hevert. Amikor az alezredes becsukta az átlátszó ajtót, New York hangjai elnémultak, mintha egy rádiót kapcsoltak volna ki.

– Hogyan tanult meg franciául? – kérdezte váratlanul a tiszt.

Mint sok más francia-kanadai, Lajeunesse apja is a gyári munka miatt vándorolt ki Észak-Connecticutba. Taffy munkatársai a gépek zaját túlharsogva vicceket és meséket mondtak egymásnak franciául, így az angol nyelvvel szinte nem is találkozott. A gyermekeivel ha vonakodva is, de angolul társalgott, az ebédlőasztalnál viszont megtiltotta az angol szót. Ha éhes volt, az ifjú Lajeunesse megtanulta elkérni a *les pommes de terre*-t, vagyis a krumplistálat az asztal másik végéről.

Lajeunesse magyarázatot adott nyelvtudására az alezredesnek, idegessége azonban egyre fokozódott. Mi köze az ő franciatudásának a katonai rendőrség kínos intézkedéséhez? Talán azt hiszik, kémkedésbe keveredett? Végül összeszedte a bátorságát, hogy megkérdezze:

– Miről van szó?

Az alezredes elmosolyodott.

– Mi van az akcentussal? Franciaországban el tudná hitetni magáról, hogy francia?

Lajeunesse hirtelen rádöbbent, hogy az alezredes mappája nem egy függelemsértési jelentést tartalmaz, hanem egy személyes aktát. A hangszigetelt szoba, a szinte névtelen tiszt és a franciatudásával kapcsolatos kérdések sokkal nagyobb problémát vetítettek előre, mint egy egyszerű szolgálati mulasztás, amitől korábban tartott. Ezt a tényt igazolta Odette Sansom és számtalan másik francia ügynök sorsa. Bár Lajeunesse nem tudhatta, ez a beszélgetés részét képezte a Jedburgh-művelet szigorúan titkos, nemzetközi toborzó akciójának; a névtelen alezredes, aki kikérdezte őt, a Stratégiai Szolgálatok Hivatalának alkalmazásában állt.

Londonban az amerikai Franklin Canfield és a brit Mike Rowlandson egyesítették erőiket, és a két ország katonai vezetői elé terjesztették tervüket, kérelmezve, hogy a Jedburgh-műveletet iktassák be a D-nap tervei közé. Jóváhagyást kértek továbbá a személyi állomány és a felszerelés összeállításához. Miközben ők a válaszra vártak, Vad Bill Donovan az OSS legfontosabb feladatává minősítette a Jedburgh-műveletet. Utasította az OSS összes részlegét, ajánlják fel személyi kvótájukat, hogy a Jedburgh toborzói elindulhassanak valahonnan. Lajeunesse-re akkor bukkantak rá, amikor a franciául folyékonyan beszélő katonák személyi anyagait nézték át.

A fiatalembert vérmérséklete nem igazán tette alkalmassá arra a fajta munkára, amire az alezredes gondolt. Irtózott mind a harctól, mind az öléstől. Nem volt hajlandó a connecticuti erdőben szarvasra vadászni a barátaival, és még Henry öccsével sem ment el soha horgászni. Emellett a tengeralattjárók távol tartása a New York-i kikötőtől fontos és felelősségteljes megbízatás volt. Másrészt azonban ha ő otthon marad, valaki mást visznek el... melyik tehát a hazafiasabb cselekedet? A katolikus vasárnapi iskolában eltöltött évek belevésték a bűnbánat gyakorlását, és epedve vágyott rá, hogy törleszteni tudjon ifjabbik öccsének, Leónak.

Az alezredes erről természetesen mit sem tudott.

– Beszéljen nekem a rádiós szakértelméről – mondta.

Miután Lajeunesse és testvérei együtt túlestek az alapkiképzésen, minden a terv szerint alakult. Ám amikor hazautaztak nagyapjuk temetésére, csengett a telefon, és a fiúk megkapták az első kinevezésüket, miközben a nappalit megtöltötték a gyászoló családtagok. Henry szakácsmunkát kapott a New York állambeli Fort Tildenben. Lajeunesse-nek tizenhat hüvelykes ágyúk mellett kellett őrködnie Fort Wadsworthben. És míg bátyjai a haza biztonságában maradtak, a vonakodó Leo azt a parancsot kapta, hogy az első amerikai csapatszállítóval hajózzon ki, és menjen át az európai háborús zónába. A hír az egész családot lesújtotta. Lajeunesse-nak még két évvel később, az alezredessel

szemben ülve is csak a szemét kellett lehunynia, hogy maga előtt lássa a csalódottságot Leo arcán.

Lajeunesse az alezredesnek adott válaszában ezt nem emelte ki. Egyszerűen csak elmondta, hogy miután eltöltött egy rövid időt a wadsworthi lövegek mellett, a pennsylvaniai Altoonába küldték rádiósképzésre. Lajeunesse mostanra olyan gyorsan tudott morzekódot küldeni és fogadni, hogy szüksége volt egy gépíróra az érkező üzenetek leírásához. Az alezredes elégedettnek tűnt.

Újabb kérdések következtek, a többnyire a hivatásról és háttérről szóló beszélgetés elálmosította Lajeunesse-t. Aztán a tiszt váratlanul feltette a kérdést: hajlandó lenne-e kiugrani ejtőernyővel egy repülőgépből, hogy megmentse a hazáját és segítsen véget vetni a háborúnak? A hirtelen témaváltás egy pillanatra kizökkentette a fiatalembert. Mivel még soha nem járt magasabban egy négyszintes épület tetejénél, és nem látott belülről repülőgépet, maga is meglepődve hallotta saját hangját, amint igennel válaszol a kérdésre. Hogy a bűnbánat vagy a hazafiasság miatt, azt nem tudta volna megmondani, de a fejében elcsendesedett a vita.

Hajlandó lenne-e a frontvonal mögött, az ellenség között élni, ahol nem számíthat erősítésre? Lajeunesse már reszketett és izzadt, mégis igent mondott. Akkor is hajlandó lenne minderre, ha azt mondanám, hogy csak minimális esélye van az életben maradásra? Igen. Ha azt mondanám, nem szólhat a családjának, sőt talán nem is láthatja többé őket? Egy utolsó igen.

Az ezredes felpattant és kezet rázott Lajeunesse-szel. Ugyanazok a hallgatag katonai rendőrök visszakísérték az erődbe, és letették a bejáratnál. A fiatal tizedes tehát ismét ott találta magát Fort Wadsworthnél, és készült a szokásos ügyeletére a rádiónál anélkül, hogy bármiféle magyarázatot vagy indoklást kapott volna a különös kihallgatás okaira és következményeire. Következett a rádiószolgálat. Aztán az őrszolgálat. Befutottak a hírek a szövetségesek sikeres olaszországi partraszállásáról. Ám az alezredestől, aki titokban potenciális rádiósok után kutatott, nem érkezett üzenet. Lajeunesse azt sem tudta, hogy csalódottnak vagy megkönnyebbültnek kellene-e éreznie magát.

Kelet-Angliában, egy meleg, nyári napon, nem messze az Északi-tenger partjától a huszonnyolc éves Bernard M. W. Knox hadnagy (később százados) cigarettázva járkált a vonatállomás peronján fel és alá. Az amerikai B–17-es bombázók támaszpontján, ahol Knox állomásozott, a telexgép egy üzenetet köpött ki magából, melyben európai nyelveket beszélő önkénteseket kerestek. Az üzenet nem tartalmazott részleteket a megbízatással kapcsolatban, de Knox ekkor még bármit hajlandó lett volna megtenni egy izgalmasabb munkáért.

Az utóbbi néhány hónapban a légi támaszpont „védelmi tisztjeként" tevékenykedett. Az volt a feladata, hogy felkészüljön egy lehetséges német ejtőernyős-inváziórа, vagyis egy felettébb valószínűtlen eshetőségre. A németek és

az olaszok most kapituláltak Észak-Afrikában; a szövetségesek partra szálltak Szicíliában; a szovjetek előrenyomultak a keleti fronton. Hitler nehezen indíthatna támadást Nagy-Britannia ellen. Knox ezzel az erővel a marslakók inváziójét is várhatta volna. Vagyis minden szempontból felesleges munkát végzett.

Hogy elüsse az idejét, a háborús erőfeszítések szempontjából teljességgel haszontalan feladatok listáján egyre lejjebb szereplő munkákat végzett. Végül már azoknak a katonáknak a szolgálati kötelezettségeit ellenőrizte, akik valamilyen bajba keveredtek, és a börtönben kötöttek ki. A szabályzat előírta, hogy a foglyok munka híján nem lustálkodhatnak a cellájukban fekve, ezért Knox köveket pakoltatott egyik helyről a másikra szegény ördögökkel. Hamisítatlan szarozás az Amerikai Egyesült Államok hadseregénél.

Knox irigykedve figyelte a kifutópályán végigdübörgő és Németország irányába távozó B–17-eseket. Később bűntudattal telve számlálta a felhők közül kibukkanó, hazaérkező gépeket. Unatkozott és ingerült volt. Nem ezt tartotta a leghasznosabb időtöltésnek egy háborúban. A spanyol polgárháború veteránjaként ideológiai megszállottsággal akart küzdeni a fasizmus ellen. Feszült reménykedéssel várakozott az állomás peronján, hátha sikerül újra visszakerülnie a harc sűrűjébe.

Bár Knox sem állampolgársága szempontjából, sem a szívében nem volt angol, a születése jogán mindenképpen. Legkorábbi emlékei közé tartozott, hogy dajkája lecipeli őt egy föld alatti taxigarázsba, hogy megóvja egy Londonra támadó léghajótól az I. világháborúban. Knox apja zongorista volt Anglia egyik legelső dzsesszegyüttesében. A Knox-lakásban időnként megcsörrent a telefon, egy hang New Yorkból elénekelt valamit, Bernard apja pedig lejegyezte, és a Murray's River Clubban az együttes nemsokára már játszotta is a legfrissebb amerikai slágereket, hetekkel azelőtt, hogy Londonban bárki más megpróbálkozott volna velük.

Ami az ifjabbik Knoxot illeti, tehetsége nem a zenében, inkább a nyelvben rejlett. Londoni nyelviskolájában franciát és latint tanult, szabadidejében pedig feltúrta az antikváriumokat tankönyvek után, hogy a görög, orosz és olasz nyelvekben fejlessze magát. Amikor az angolórán rajtakapták, hogy ómegákat, alfákat és epszilonokat rajzol a füzetébe, ejtenie kellett a gyűlölt kémiát, és helyette magántanárhoz járt görögórákra. Nem csoda hát, hogy a légi támaszpontra érkező, nyelveket beszélő embereket kereső telex annyira felkeltette Knox érdeklődését.

Knox többnyelvű géniuszával kellemes ösztöndíjat szerzett magának a cambridge-i St. John College-ban. Még ugyanabban az évben, 1933-ban Adolf Hitler hatalomra került Németországban, részben a gazdasági válságnak köszönhetően, amely hosszabb ideig sújtotta egész Európát. Angliában a munkanélküliség elérte a 23 százalékot, és a kormány bevezette a fejadagrendszert a kenyérre, a vajra és a burgonyára.

A brit politikai jobboldal a gazdasági krízisre a Brit Fasiszta Unió (BUF) megalakításával reagált 1932-ben. Két éven belül a BUF húszezer tagja menetelt országszerte fekete egyenruhában és bakancsban; zsidó boltosokat vertek meg, és betörték boltjaik kirakatát. Mivel a brit kormány ebben az időszakban nem sokat tett a BUF háttérbe szorításáért, illetve Hitler terjeszkedési politikájának megakadályozásáért, a Bernard Knoxhoz hasonló fiatal diákok számára a fasiszta Európa nagyon is valóságos és ijesztő lehetőségnek tűnt. Knox kommunista lett és csatlakozott a Cambridge-i Szocialisták Klubjához, ami már önmagában elég lett volna ahhoz, hogy a későbbiekben sehová ne jelentkezhessen önkéntesnek.

A vonat elvitte Knoxot a londoni állomásra, és nemsokára már egy irodában találta magát egy sarkantyút viselő amerikai lovassági őrnaggyal. A helyiségben tartózkodott még egy csinos, fiatal titkárnő is, miközben az őrnagy kérdéseket tett fel Knoxnak. Az újonc amerikaiak többségétől eltérően Knox viszonylag nagy harci tapasztalattal rendelkezett.

1936 februárjában, ugyanabban az évben, amikor Knox végzett Cambridgeben, a Spanyol Népfront – a Spanyol Kommunista Párt és az antifasiszta politikai pártok koalíciója – csekély előnnyel győzelmet aratott a választásokon. Júliusban a hadsereg jobboldali tisztjeinek egy csoportja Francisco Franco tábornok vezetésével katonai puccsot hajtott végre, és ezzel megkezdődött egy félmillió életet követelő, három évig tartó polgárháború. Hitler és Mussolini a levegőből dobtak le utánpótlást és támogató csapatokat Franco nacionalistáinak, míg a Szovjetunió a köztársaságpártiak és a világ minden tájáról odasereglő antifasiszta önkéntesek, az úgynevezett Nemzetközi Brigádok oldalára állt. Ez a konfliktus volt a II. világháború jelmezes főpróbája.

Abban a szeptemberben az akkor már Londonban lakó Knox levelet kapott egy egyetemi barátjától, John Cornford költőtől, aki arra kérte, hogy csatlakozzon egy tucatnyi brit fiatalember alkotta csoporthoz, akik a Nemzetközi Brigádokban szeretnének harcolni. Knox pénzzé tette tankönyveit, a pénzből felszerelést vásárolt, és nemsokára már a nacionalisták támadásait verte vissza Madrid külvárosában.

Az 1936 novemberével kezdődő hat héten keresztül Knox és társai borzalmas körülmények között harcoltak. Első puskáik valódi antik darabok voltak. A madridi tél a csontjaik közé hatolt, akárhány pokrócot is tekertek magukra. Olyan kevés volt az élelem, hogy megöltek egy szamarat, és nyersen fogyasztották el; a tűzzel magukra vonták volna a mesterlövészek figyelmét. Knox egyik barátja már az első napokban elesett.

Decemberben, miközben Knox egysége éppen egy összecsapásból próbált visszavonulni, hirtelen hatalmas ütést és égő fájdalmat érzett a nyakában. A földre rogyott, sebéből szökőkútként tört fel a vér – megsérült a nyaki artériája.

– Ezzel nem tudok mit kezdeni – közölte az orvos.

– Isten áldjon! – köszönt el tőle John is, és otthagyták meghalni.

Knox az elájulása előtti pillanatokból csak a tomboló haragra emlékezett, amiért ilyen fiatalon el kell mennie.

A csodával határos módon magához tért. Ahol az imént még bugyogott, ott most már csak szivárgott a vér. Sebe gyorsan bezáródott, és ezzel megmentette az életét. Knox kábán vánszorgott több kilométert az első elsősegélyállomásig, aztán felrakták egy mentőautóra, melyben három másik sebesülttel együtt minden alkalommal felüvöltött a fájdalomtól, amikor az autó bukkanóra futott. Knox gyógyulása lassú volt, és a jobb karja nem is jött rendbe teljesen. Barátja, John Cornford halálhíre végül meggyőzte arról, hogy fogadja meg orvosa tanácsát, és utazzon haza, ahol rendes kezelést kaphat.

Knox visszatért Angliába, meggyógyíttatta a karját, és felújította kapcsolatát amerikai barátnőjével, akivel még Cambridge-ben találkozott. Együtt utaztak az Egyesült Államokba, ahol 1939 áprilisában összeházasodtak. Knox havi ötven dollárért latint tanított egy kis connecticuti magániskolában. Izgatottan figyelte a II. világháború kezdetét.

– Mindent megmozgattam, hogy megszerezzem neked az állampolgárságot – mondta neki felesége –, és nem tartozol semmivel annak a brit kormánynak, amelyik kollaborált Hitlerrel. – Ha Knox becsülte valamire a házasságát, akkor nem vehetett részt a háborúban a brit hadsereg kötelékében.

Azután következett Pearl Harbor. Az Egyesült Államok végre belépett a háborúba, és Knox csatlakozott a hadsereghez. Bár bajtársai soha nem hagyták, hogy elfeledje brit múltját, és a „Limey"* becenevet sem sikerült levakarnia magáról, Knox már amerikaiként gondolt magára. Jobban kedvelte az amerikai kultúra „olvasztótégely" aspektusát, mint a brit társadalom megcsontosodott osztályrendszerét. Állampolgárságát 1943-ban kapta meg, miközben hiábavaló munkáját végezte a kelet-angliai légi támaszponton.

Már alig várta, hogy harcolhasson. A balti államok brutális szovjet annektálását, a Finnország elleni támadást és a bolsevikok kirakatpereit követően már nem tekintette magát kommunistának, de továbbra is elkötelezett antifasiszta maradt. Ráadásul szilárdan hitt abban is, hogy nem fogják harc közben megölni – egy második lövedék bekapásának esélye igen kicsinek tűnt.

Folyamatosan zaklatta a támaszpont adjutánsát egy izgalmasabb kinevezésért. Amikor megérkezett az európai nyelveket beszélő önkénteseket kereső telex, azonnal ugrott a lehetőségre. Elküldte a jelentkezését, és hamarosan megkapta a parancsot, hogy jelenjen meg Londonban, egy Grosvenor Square-i címen. Így került sor a beszélgetésre az őrnaggyal.

Knoxot harci tapasztalata különösen érdekes jelöltté tette az őrnagy szemében, Vad Bill Donovan OSS-e nem törődött vele, hogy a jelentkező kommunista vagy sem, amíg hajlandóságot mutatott a harcra. Már csak egyetlen kérdés maradt. Igaz, hogy folyékonyan beszél franciául? – tudakolta az őrnagy. Természetesen, felelte Knox.

– Miss King, a magáé – nézett az OSS-tiszt a titkárnőre.

– *Bonjour, mon lieutenant* – szólalt meg a nő olyan kiejtéssel, ami nyilvánvalóvá tette, hogy a King csupán álnév. – *Il paraît que vous parlez couramment le français. Où est-ce que vous l'avez appris?* – Tehát folyékonyan beszél franciául. Hol tanulta?

Ötperces kérdezz-felelek vette kezdetét, melynek végén „Miss King" az őrnagyhoz fordult.

– Rendben van, őrnagy – mondta. És ezzel a beszélgetés ugyanolyan hirtelen véget is ért, mint Lucien Lajeunesse esetében.

* Az angolok amerikai csúfneve.

A titkos háború toborzói mérsékelt sikert értek el Lajeunesse-szel, Knoxszal és másokkal, ám a Spartan hadgyakorlat óta csaknem négy hónap telt el, és Mike Rowlandson és Franklin Canfield még mindig nem kapták meg a jóváhagyást a szövetséges főparancsnokságtól a Jedburgh-művelet előkészületeinek megkezdésére. Igaz, hogy Donovan az OSS teljes állományát ráállította az ügyre, és a toborzók is találtak néhány ígéretes jelöltet, az ő erőfeszítésük azonban korántsem bizonyult elégségesnek.

Az OSS részéről Canfieldnek szüksége volt a Jedburgh számára ötven rádiósra, akik Lucien Lajeunesse-hez hasonlóan olyan gyorsan tudják küldeni és fogadni az üzeneteket, hogy a náci bemérő osztagok ne határozhassák meg a helyzetüket. Még nehezebb feladatnak tűnt ugyanennyi franciául kitűnően beszélő, Bernard Knox-kaliberű tisztre találni, akik elég fiatalok ahhoz, hogy körbevágtázzák a francia vidéket, és elég tapasztalattal rendelkeznek egy csapatnyi lázadó francia civil vezetéséhez. A toborzóknak ezenkívül keríteniük kellett kiképzőket, támogató egységet és tervezői törzset. „A terv sikere – írta Canfield a washingtoni központnak – kizárólag egyetlen dolgon múlik: hogy arra alkalmas személyek hajtsák végre." És ezekkel egyelőre még nem rendelkezett.

Eközben Franciaországban Odette Sansom letartóztatása és a Carte megsemmisítése a németek kegyetlen vérfürdőjének kezdetét jelentette. 1943 júniusában és júliusában az Abwehr és a Sicherheitsdienst felszámolta a párizsi támaszpontú Prosper hálózatot, amely a Carte helyét vette volna át. A németek lemészároltak ezerötszáz ellenállót és ügynököt, akik kapcsolatban álltak a Prosperrel. És ha ez még nem lett volna elég, június 21-én, miközben De Gaulle nagykövete, Jean Moulin kis híján létrehozott egy megegyezést a különböző ellenállási csoportok között, hogy elfogadják katonai tevékenységük központi irányítás alá helyezését, a németek letartóztatták őt és tizennégy másik kulcsembert, amikor megbeszélésre összegyűltek egy orvos házában, Lyon mellett.

Az „F" és „RF" részlegek munkája, amit a frontvonal mögötti erők megszervezésébe öltek, romokban hevert. Az ellenállás tisztek nélküli hadsereggé vált. Kritikus fontosságú feladattá lépett elő az ellenállók megerősítése a tervezett Jedburgh-művelet keretében.

A katonai vezetők gyors beleegyezése nélkül azonban Canfield és Rowlandson nem kaphatták meg a szükséges embereket. Sem a repülőgépeket, a fegyvereket vagy az engedélyt az új rádióállomás megépítésére, melyre mindenképpen szükség lett volna a kapcsolattartáshoz a számtalan franciaországi adó-vevővel. A katonai bürokrácia határozott lépése nélkül a Jedburgh-művelet elhal, az amerikaiak nem juttathatnak ügynököket Franciaországba, és a szövetségeseknek végül lesz egy rakás ellenálló-hálózatuk, a vezetésükre kiképzett ügynökök nélkül.

Canfield és Rowlandson tehetetlenül figyelték, ahogy egyik naptároldal a másik után köt ki a szemetesben, rajtuk az ügynökök toborzásának újabb és újabb határidejével.

Végül júliusban személyesen a D-napi invázió rangidős tervezője, a brit Frederick Morgan altábornagy, a szövetséges főparancsnok (COSSAC) törzsfőnöke nyitotta meg az utat a Jedburgh előtt. „Megbeszélést folytattam a SOE-vel a D-napi javaslataikról – írta a brit vezérkari főnököknek. – Alapjában egyetértettem a javaslatokkal, ezért kérem, bocsássák a SOE rendelkezésére a szükséges személyi állományt." Augusztusban, öt kínkeserves hónap után a Jedburgh-művelet végre megkapta az Európában állomásozó amerikai erők főparancsnoka, Jacob Devers altábornagy lelkes beleegyezését is. 1943. szeptember 4-én Franklin Canfield helyet kapott a kevés transzatlanti járat egyikén, és Washingtonba repült.

Három héttel korábban, augusztus 11-én a legmagasabb beosztású katonai tervezők közölték a SOE és az OSS vezetésével, hogy az inváziót 1944 májusára tervezik, vagyis alig nyolc hónap múlva, és tudni akarták, hogyan akarják a titkosügynökök felhasználni ellenálló-hálózataikat a támadás elősegítésére. A Jedburgh-művelet és a titkos hadsereg felállítása fontosabbá vált, mint valaha. Canfieldnek legkésőbb 1944 újévére végeznie kellett az amerikai „Jedburgh"-ök toborzásával, tesztelésével, kiképzésével, biztonsági ellenőrzésével és Angliába hajózásával. Alig négy hónapja maradt.

HATODIK FEJEZET

BESZÉL ITT VALAKI FRANCIÁUL?

A New Jersey-i Fort Monmouthban az Egyesült Államok híradós alakulatának rádiókezelői szorosan egymás mellett ültek az egykor repülőgéphangárként használt csarnokban felállított asztaloknál. Az alapkiképzés fekvőtámaszokkal, erőltetett menetekkel, lövészetekkel és gyalogsági gyakorlatokkal telezsúfolt hetei után fiatal testük – dacára a fejükben gyülekező kételyeknek és félelmeknek – bizsergett a tettvágytól. Ehelyett azonban kódolt morzeüzeneteket kellett küldeniük megállás nélkül, melyek nem szóltak semmiről és senkinek. A gimnáziumból éppen hogy csak kikerült kölykök számára ennek körülbelül annyi értelme volt, mintha szüleik rákényszerítették volna őket a szezon előtti futballedzésekre, hogy aztán az idény kezdetekor zongoraleckékre írassák be a fiukat.

A hangárajtó kinyílt, és egy ismeretlen ejtőernyős hadnagy lépett be rajta.

– Figyelem! – kiáltotta. A kopogtatás elhallgatott. Lelkes arcok fordultak a jövevény irányába. A türelmetlen fiatalemberek egyikét sem kellett külön utasítani, hogy vegye le a fejhallgatóját. – Beszél valaki önök közül franciául? – folytatta a hadnagy, Canfield egyik toborzótisztje. – Tartunk egy kis megbeszélést, kövessenek! – Azzal megfordult és távozott, a nyomában pedig a kíváncsi fiúk tömege, akik közül csak néhányan rendelkeztek a kért nyelvismerettel. Az unatkozó emberek természetesen mindig remek ágyútöltelékként szolgáltak a titkosszolgálatok számára.

Ted Baumgold közlegény, egyike annak a száz híradósnak, akik felugrottak és kirohantak a teremből, legalább egy kicsit beszélt franciául. Fiatal éveit részben egy franciaországi kollégiumban töltötte, hegedült és zenét tanult. Most, csaknem tíz évvel később Baumgold idősebb volt, mint a hadnagyot követő fiúk legnagyobb része, és talán egy kicsit eltökéltebb is. Ted egy New York-i, gyémántkereskedelemmel foglalkozó zsidó családból származott. Mivel az ő cégük szállította a kvarckristályokat a hadsereg rádióihoz, Baumgold megúszta a sorozást. Önként jelentkezett katonai szolgálatra. Sok máshoz hasonlóan neki is jó oka volt rá, hogy akarja a harcot.

Követte a tömeget a Monmouth egy másik használaton kívüli hangárjához (az I. világháború folyamán egyebek között a híradósok által a fotófelderítéshez használt repülőgépeket állomásoztatták itt). Legalább száz fiatalember sereglett az ejtőernyős hadnagy köré. Mint elmondta, azért küldték, hogy franciául beszélő, a rádióhoz jól értő önkénteseket keressen a német megszállás alatt álló területeken elvégzendő munkára.

– Nem tudok mondani túl sokat a feladatról – közölte –, legfeljebb annyit, hogy fokozottan veszélyes, és hogy tengeralattjáróval vagy ejtőernyővel kell elérniük a célterületet. Most menjenek ki, szívjanak el egy cigarettát, és ha még mindig érdekli magukat a megbízatás, jöjjenek vissza tíz perc múlva.

A háború korábbi szakaszában a titkosszolgálat toborzótisztjei sokkal óvatosabban és észrevétlenebbül keresték volna meg az embereket, mint ahogy Lucien Lajeunesse esetében is tették – csendben kutattak volna a személyi akták között. A Jedburgh-művelethez azonban legalább száz „zongorista" kellett – a titkosszolgálatnál így nevezték a rádiósokat –, hogy meg tudják duplázni a szövetségesek titkos rádiókapcsolatainak a számát a francia ellenállással. A D-napi invázióig már kilenc hónap sem volt hátra, és ez arra kényszerítette a Jedburgh vezetőit, hogy elfogadják az óvatosság mellőzése miatt keletkező biztonsági kockázatokat.

1943 szeptemberétől a Jedburgh toborzói végigjárták a katonai létesítményeket az Atlanti-óceán mindkét oldalán, falragaszokat tettek ki, bejelentéseket olvastak be a táborok hangosbeszélő rendszerén, és leveleket továbbítottak a tiszteknek, hogy olvassák fel saját egységüknek. „Franciául beszélő önkénteseket keresünk azonnali európai szolgálatra." A megfelelő képességekkel bíró tiszteket az amerikai ejtőernyősök, a brit kommandósok és az észak-afrikai francia tisztképző iskolák növendékei között keresték. A Baumgoldhoz hasonló rádiósokért a híradós növendékek táborait járták végig.

Azon az őszön, egy vasárnap reggel a nagy-britanniai Yorkshire-ben Norman Smith tüzér-szerelő kitornászta magát egy tank motorjából, amelynek a javításán éppen fáradozott. Társaival együtt közelebb húzódott a tiszthez, aki a Northamptonshire-i Önkéntes Lovasság harckocsijai között ácsorgott.

– Olyan embereket keresünk, akik hajlandóak ejtőernyővel leugrani a megszállt területekre, hogy együttműködjenek az ellenállással – jelentette be a tiszt kertelés nélkül. A brit Jedburgh-toborzók a Királyi Páncéloshadtest kötelékében keresték saját rádiósaikat, mivel az alakulatnál minden tankhoz képeztek legalább egy rádióst.

Algériában Jean Sassi őrmester, egy francia rádióoperátor, aki a tunéziai hadjáratban Rommel ellen is harcolt, vigyázzba vágta magát a szemlén.

– *Qui veut rentrer en France aussi vite que possible?* – kiáltotta egy tiszt. Ki akar minél előbb visszamenni Franciaországba? A francia toborzótisztek az észak-afrikai szabad francia ezredek állományában kutattak Sassihoz hasonló rádiósok után; a németek és olaszok kapitulációja óta itt nyugalom

honolt. Az Egyesült Államokban a híradósok kiképző iskoláiban folyt a halászat, a missouri Camp Crowdertől a New Jersey-i Fort Monmuothig, ahol Baumgold elgondolkodott az ejtőernyős hadnagy ajánlatán, és végigszívta cigarettáját.

Sokan azok közül, akikkel a titkosszolgálat tisztjei beszéltek, már jóval a behívásuk előtt felsorakoztak a toborzóirodák előtt, amikor meghallották a híreket Pearl Harborról és a későbbi heves csatákról, például Guadalcanalról. Harcolni akaró, elkötelezett katonákból tehát nem volt hiány. Az amerikai táborokban, erődökben és támaszpontokon több száz, Baumgoldhoz hasonló fiatalember az utolsót szívta a cigarettájába a hangár falánál, izgatottan várva, hogy miféle kalandra akarja invitálni őket a titkosszolgálat toborzója.

Monmouthban azonban sokan úgy pöfékeltek, hogy egyetlen gondolatot sem szenteltek az ejtőernyős hadnagy ajánlatának. A legtöbben nem szerettek volna önként jelentkezni úgy, hogy a lényeget csak sokára és kis részletességgel tudják meg. Ám erre sajnos szükség volt, különben egy információs lék ahhoz vezethetett volna, hogy az ejtőernyővel leugró új ügynököket állig felfegyverzett német osztagok várják. A toborzótisztek tehát akkor sem mondtak sokat, ha ismerték a részleteket. „Beszél franciául?" – kérdezték. Akkor ajánlja fel az életét. A beszélgetést olyan feszültségkeltő frázisok tarkították, mint „magas várható veszteségek" és „kiemelkedően veszélyes". Külön hangsúlyozták a feladat veszélyességét, részben morális kötelességből, részben az egyéb részletek hiánya miatt, részben pedig hogy elejét vegyék a kiszóródási ráta ugrásszerű növekedésének, amikor az önkéntesek végül rájönnek, mit is várnak el tőlük.

Az ejtőernyős hadnagy monmouthi toborzó körútjának célpontjai számára már így is azt rendelte a sors, hogy részt vegyenek a világtörténelem legnagyobb kétéltű inváziójában. A legtöbben úgy vélték, így is elég nehéz és veszélyes dolguk lesz. Sorban, egyesével szivárogtak el, tértek vissza a rádiószobába, hogy tovább kopogtassák a fantomüzeneteket.

Baumgold valamivel tovább gondolkodott. Majdnem egyedül maradt, egy kicsit hosszabb ideig szívta cigarettáját.

A Jedburgh toborzóinak ajánlata sok józan embert elriasztott, ám ugyanakkor jóval több holdkórost vonzott. A felhívás veszélyes szolgálatra általában sok olyan embernek keltette fel a figyelmét, akinek tönkrement a szerelmi élete, és úgy döntött, nincs miért tovább élni, vagy hogy hősies cselekedetével visszanyerheti egykori kedvese szívét. A Jedburgh toborzótisztjei próbálták elkerülni az ilyen katonákat.

Inkább azokra a kevésbé képzett emberekre vadásztak, akik Baumgoldhoz hasonlóan személyes gyűlölettel viseltettek a nácik iránt, valamint a harcra éhes katonákra, akiknek lelkesedését lassan felőrölték a hadsereg malmai. Az olyan önkénteseket, mint Bill Thompson tizedes Camp Crowderből vagy Jack

Poché első osztályú közlegény az illionisi Scott Fieldből, akik önszántukból jelentkeztek erre a titokzatos „veszélyes feladatra", sokkal inkább tekintették ígéretes jelölteknek.

Thompson, aki civil életében szabadidejében rádióamatőrködött, közvetlenül Pearl Harbor után jelentkezett a híradósokhoz azzal a szándékkal, hogy a frontvonalban kamatoztassa rádiós szakértelmét. Poché a hadsereg légierejéhez került, a légi csaták gondolatával kacérkodott.

Ám a lelkes, tettre kész önkéntesek számára a katonai szolgálatról ápolt illúzió elvesztése az alapkiképzéssel kezdődött. Az olyan emberek, mint Poché és Thompson, a lőtéren akarták gyakorolni az ellenség megölését; ezzel szemben őrmestereik az ágyazás fontosságát hangsúlyozták, és feltúrták az egész körletet, hogy megnézzék, mindenki előírásszerűen begyűrte-e a lepedőjét a matrac alá. A mozikban játszott híradófelvételeken katonák kúsztak a távol-keleti partokon; közben otthon a frusztrált újoncok ötven fekvőtámaszt nyomtak, mert valamelyik társuk nem gombolta be az ingzsebét. A fiatalemberek a péniszüket lógatva álltak a sorban, és várták, hogy az orvos fertőzések után kutatva megvizsgálja. Tanulniuk kellett olyan vidéki, tahó őrmesterek parancsára, akik még vécébe vizelni, szappannal fürdeni vagy késsel-villával enni sem tanultak meg. A századok a leglassabb emberek sebességével fejlődtek, és ez a többieket is távol tartotta a háborútól.

Mások talán örültek volna ennek, de a Poché és Thompson fajtájába tartozó katonák túlságosan fiatalok és naivak voltak ahhoz, hogy hálásak legyenek. Apáik, amennyiben tagjai voltak az expedíciós haderőnek az I. világháborúban, megkímélték fiaikat a legijesztőbb történetektől. A nagy háború vadászrepülő ászai és hősies gyalogosai valóságos óriásokká nőttek a fiúk filléres ponyvaregényeiben. Most, a család és a haza védelmében átélt kalandok nemes és romantikus gondolata felkeltette bennük a reményt, hogy az iskola legszebb lányai majd leveleket írogatnak nekik külföldre, és hogy végül saját családjuknak is bizonyítják férfiasságukat. A hazafiasság zászlaja alatt emberi motivációk elegye hajtotta harcba a fiúkat, és ironikus módon sok esetben pont a hadsereg állt az útjukban.

Ami Bill Thompsont illeti, valami alacsony beosztású hivatalnok alkalmatlanságának köszönhetően váratlanul elbocsátották a híradósoktól, hogy egy több hónapos különleges katonai képzésre küldjék, majd hajóra ültették és a tengerpartra vitték, hogy rakodómunkásként foglalkoztassák a hajóknál. A hadseregre jellemző, ironikus csavar folytán a hadsereg légiereje ugyanakkor rádióst képzett Pochéból, holott természetes érzéke folytán mindössze két hónap alatt elvégezte a hat hónapos repülőstanfolyamot.

Az egyik orvos felfigyelt egy apró görbületre Poché gerincének felső részén, amit „stereololiphosisként" diagnosztizált, ezért nem engedték fel a levegőbe (Poché csak évekkel később tudta meg, hogy ilyen orvosi kifejezés nem is létezik). Thompson és Poché dühöngtek.

„Soha ne jelentkezz önként semmire", figyelmeztet a régi katonamondás. Ám a tehetséges elégedetlenkedők egy kis csoportja számára – mivel nem közöltek velük olyan információkat, hogy a várható veszteség 50–75 százalék lesz, vagy hogy Hitler utasítására azonnal ki kell végezni minden szövetséges ügynököt vagy katonát, akire a frontvonal mögött bukkannak – a toborzótisztek ajánlata tűnt az egyetlen kiútnak az ingoványból. Már csak azt kellett elérniük valahogy, hogy kiválasszák őket.

A nagy-britanniai önkéntesek közül Gordon Tack harckocsizó már alig várta, hogy részt vehessen a harcokban. Bosszút akart állni apja haláláért, akit egy német tengeralattjáróról géppuskáztak le a mentőcsónakban, miután elsüllyesztették a hajóját. Glyn Loosemore végigsétált a halottakkal borított utcán egy német bombázás után, a walesi Swansea-ben, és arra gondolt, a Királyi Páncéloshadtestnél, ahol a páncélosok mintha minden nap üzemzavarral küszködtek volna, soha nem lesz esélye visszavágni az ellenségnek.

Jean Sassi, a francia önkéntesek egyike tagja volt annak a francia hadseregnek, melyet Hitler 1940-ben a földbe döngölt. Miután gyermekkorát kitöltötték a francia birodalom nagyságáról szóló történetek, hatalmas szégyent érzett először a döntő vereség, majd a hosszú német megszállás miatt. A tunéziai hadjáratig kellett várnia, hogy újra harcolhasson a németek ellen, majd újra tétlenség következett, semmit nem tehetett az ellen, hogy a németek nyugodtan vonulhassanak végig szülővárosa, Nizza utcáin. Harcolni akart, és erre a Jedburgh nyújtotta a leggyorsabb lehetőséget. Akárcsak a brit és francia önkéntesek egy részének esetében, Sassinak jóval több személyes indoka volt haragudni a nácikra, mint az amerikai jelentkezők többségének.

Ám odaát az Egyesült Államokban, a Fort Monmouth-i hangár mellett Ted Baumgold is rendelkezett a maga személyes okaival. Elnyomta cigarettáját, akárcsak a társai, ám utána mozdulatlanul állva várta, hogy leteljen a tíz perc. Baumgold tudta, hogy az Óvilág országaiból érkező levelek szörnyű híreket hordoznak. Nagynénik, nagybácsik, nagyapák és nagyanyák tűntek el otthonaikból Lengyelországban, Belgiumban, Németországban és Franciaországban. A kevés szökevény rettenetes történeteket mesélt. Az amerikai kormány nem adott hitelt ezeknek a történeteknek, és még 1939-ben sem volt hajlandó kikötési engedélyt adni az SS *St. Louis*nak, egy csaknem ezer európai zsidó menekültet szállító hajónak. Baumgold tudta az igazságot.

A tíz perc letelt. Baumgold megfordult, és visszament a hangárba. Rájött, hogy szavai a rómaiak korában élő rabbit, Hillelt idézik:

– Ha nem én, akkor ki?

HETEDIK FEJEZET

MI CSAK HARCOLNI AKARUNK

Míg Canfield toborzóinak többsége a híradósok kiképzőtáboraiban kereste az önkéntes közlegényeket, mások titokban a Jedburgh-csapatok vezetésére alkalmas tisztek után kutattak. Amikor elértek a georgiai Fort Benningbe, az ejtőernyősök otthonába, és elkezdték átnyálazni a személyi aktákat, rábukkantak az ígéretesnek tűnő Jack Singlaub alhadnagyra. Singlaub azonban azt a szeptembert több száz kilométernyi távolságban töltötte, fákat kerülgetett, sziklákat ugrált át, ügyet sem vetve a gépfegyvertűzre és a felcsapó portölcsérekre. Különleges megbízatását töltötte az észak-carolinai Camp Mackallben.

Singlaub dolga az volt, hogy a 11. légideszant-hadosztály századparancsnokaival együtt ügessen keresztül a Camp Mackall vadonján egy harci alkalmassági vizsgálat keretében. A parancsnokok és katonáik fekete arcfestékkel kenték be magukat, és fegyvert hordtak; Singlaub fehér karszalagot viselt, és egy csíptetős jegyzettömböt tartott a kezében. Amikor megállt és feljegyzett valamit, több mint százan figyelték őt feszülten. Huszonkét esztendős bíróként Singlaub már kiharcolta magának a jogot, hogy közreműködhessen annak eldöntésében, vajon ezek a fiatal, lelkes ejtőernyősök elindulhatnak-e a háborúba. Jóképűsége miatt könnyen megtörténhetett volna, hogy kivívja a katonák ellenszenvét, ám könnyed mosolya és elálló fülei megtévesztő módon barátságos egyszerűséget és ártatlanságot sugároztak.

Singlaub pontosan az a fajta tiszt volt, akire Canfield titkos hadviselésének toborzói vadásztak. A louisianai Fort Polkban már begyűjtötték Aaron Bank főhadnagyot, egy negyvenegy éves harcászati oktatót, aki komoly tapasztalatokat szerzett a katonai hírszerzés terén, és aki hiába kérvényezte állandóan áthelyezését, felettesei úgy vélték, túlságosan öreg már a harchoz. A kansasi Fort Rileyban rábukkantak Mason Starring alhadnagyra, a valódi belemenős fickóra, egy Wall Street-i befektető pólójátékos fiára, aki a lovak miatt csatlakozott a lovassághoz, ám végül legnagyobb csalódottságára egy gépesített egységnél kötött ki. A toborzók országszerte megkörnyékezték a legkiválóbb tiszteket, felvillantva parancsukat, melyet Canfield a Vezérkari Főnökök Egyesített

Bizottságától szerzett, és dühösen morgó egységparancsnokokat hagytak maguk mögött.

A Fort Benning-i légideszant-parancsnokság ejtőernyősei – mint Singlaub – egyébként is kitűnő választásnak tűntek a titkosügynöki munkára. Az ejtőernyősök hozzászoktak a kockázatos feladatokhoz, kiképzésük folytán kiváló fizikai állapotban voltak, ráadásul már eleve rendelkeztek ugrási képesítéssel. Canfield és kollégái úgy vélték, az ejtőernyősöknél a legkisebb az esély arra, hogy az utolsó pillanatban visszariadjanak a kiugrástól a feketére festett repülőgépekből a francia éjszakába. A toborzótisztek mohón tették meg bejelentéseiket, lapozták át a személyi aktákat, és tartottak bizalmas megbeszéléseket, amikor ejtőernyősökre bukkantak.

Még ha Singlaub odafent a Camp Mackall erdeiben tudott is volna róla, hogy Canfield felderítői kiválasztották az aktáját a többi közül, nem nagyon hatotta volna meg. Keményen dolgozott, hogy elnyerje az ugrási képesítéssel rendelkezők számára fenntartott jogot, hogy betűrhesse a nadrágja szárát ejtőernyősbakancsába. Az 515. ejtőernyős-gyalogezred állományával együtt menetelt, gyakorlatozott és izzadt, hogy szakaszát a mostani harckészültségi szintre hozza. Boldogan töltötte az idejét Mackallben, de csak mert hitte, hogy közeledik a nap, amikor több ezer ejtőernyőssel együtt leereszkedhet Európában – nem titokban, ahogy Canfield szerette volna, hanem büszkén, gombaszerű selyemkupolák tömegében.

A nagybátyja I. világháborús történetei által feltüzelt Singlaub mindig is tudta, hogy hivatásos tiszt akar lenni, de igyekezetét több tényező is gátolta. Mivel apja bejegyzett demokrata volt, Singlaub republikánus kongresszusi képviselője nem volt hajlandó támogatni jelentkezését a West Pointra. Miután az UCLA-n kiváló fokozattal végzett történelemtudomány szakon, Singlaub elveszített egy beígért kinevezést, amikor a hadsereg törölte az ROTC „diplomás tisztképzés" programját. Aktivált tartalékosként eltörte a bokáját és kénytelen volt félreállni, miközben az ezrede elhajózott, hogy részt vegyen Olaszország inváziójában. Nem akarta, hogy még egy akadály gördüljön az útjába. Az 515-ösökkel átkel Európába, segít a kontinens biztosításában, megszabadul tartalékos státusától, tetteivel kiérdemli kinevezését a reguláris hadseregbe, azután hazajön és feleségül veszi barátnőjét, Mary Osborne-t. Terveiben nem szerepelt, hogy csatlakozzon egy Canfieldéhez hasonló szervezethez.

Singlaub elbírálta az utolsó harci alkalmassági teszteket Camp Mackallben, a szokásosnál korábban távozott, és mielőtt visszatért volna Benningbe, izgatottan felugrott a washingtoni vonatra, hogy egy előre nem tervezett randevún találkozzon Maryvel. A lányt egy régi főiskolai barátja társaságában találta. Singlaub összeomlott. Hogy a helyzet még rosszabb legyen, amikor visszakullogott a benningi parancsnokságra, azzal a hírrel fogadták, hogy egységének embereit átvezényelték az Olaszországban megtépázott 504. ezred veszteségeinek pótlására, és hogy Európába a közeljövőben nem indul újabb

egység. A harcra, a kinevezésre és a házasságra vonatkozó reményei egyszerre omlottak össze.

Nagy-Britanniában a SOE által toborzott tisztek a naiv, fiatal amerikaiakkal ellentétben, akik harctéri izgalmak reményében csatlakoztak Canfield embereihez, sokkal inkább kötelességérzetből jelentkeztek a Jedburgh-műveletre. A kiválasztott brit tisztek egyike, William Crawshay százados már kapott egy golyót a combjába, amikor a király afrikai lövészeinek sorában küzdött az olaszok ellen. Adrian Wise őrnagy részt vett egy kommandós akcióban a nácik által megszállt norvég Lofoten-szigeteknél. És miközben a Jack Singlaubhoz hasonló katonák alig várták, hogy valahol harcba vessék őket, a huszonkét éves, skót Tommy Macpherson, a Jedburgh későbbi tisztje azon dolgozott, hogy valahogy sikerüljön megszöknie egy német hadifogolytáborból.

Ezek az emberek alkották tehát azt az ötvenegynéhány fős tiszti állományt, melyet a SOE összeszedett, hogy kitöltse saját kvótáját a Jedburgh-műveletre. A négy éve tartó háború bőven elegendő izgalmat szolgáltatott számukra. A szökését tervezgető Tommy Macpherson egy kicsit sokallta is.

A fogolytábor szögesdrót kerítésén keresztül figyelmesen tanulmányozta a két szögesdrót kerítés közötti senki földjén létesített nyúlfarmot. Ha alagutat tudna ásni az első kerítés alatt, csatlakozhatna a nyúlfarmon dolgozó foglyokhoz, majd egy munkaszolgálatos csoporttal kisurranhatna a második kerítésen. Azután beszökne az erdőbe, a szabadság felé, maga mögött hagyva az idegesítő tétlenséget, amely mintha az egész életére rásütötte volna a bélyegét.

Macpherson gyermekkorában sokat betegeskedett; a pap a skóciai Inverness-shire-ben lévő otthonukban keresztelte meg, alig néhány héttel a születése után, mert mindenki attól tartott, nem fog sokáig élni. A korai betegségeket gyermekkori pályolgatás követte, és a család újból kétségbeesett, amikor kilencéves korában kis híján halálos kimenetelű diftériát kapott. Mindezek tetejébe tizenéves korában egy törött csont súlyos csontvelőgyulladást idézett elő nála. Macpherson csaknem egy évet töltött ágyban, miközben az orvos újra és újra kivájta a húsát, hogy eltávolíthassa a fertőzött csontvelőt a térdéből és a csípőjéből. Amikor visszatért az iskolába, már nem játszhatta kedvenc sportját, a rögbit.

Végül a háború kellett ahhoz, hogy elszakadjon féltő családjától és bizonyítsa, hogy van olyan talpraesett, mint bármelyik másik fiú. Most, Thornban, a német–lengyel határon létesített átmeneti táborban, miközben harmadik szökési kísérletét tervezgette, Macpherson elhatározta, hogy nem fogja többé teljes tétlenségben, egy fogolytáborban várni a háború végét – a háborúét, amely számára 1939. augusztus 28-án kezdődött.

Aznap postás kopogtatott Macphersonék skóciai otthonának ajtaján, táviratot hozott Tommy számára. „Mozgósítás" – ez volt az egyszavas üzenet.

Macpherson azon a nyáron alhadnagyi rendfokozatot szerzett, és helyi fiúk egy szakaszát vezette a territoriális hadseregben, az amerikai tartalékos hadsereg megfelelőjében. Négy nappal később, miután Hitler lerohanta Lengyelországot, Macpherson a parancsnoka irodájában ülve hallgatta, amint Neville Chamberlain miniszterelnök a rádióban bejelenti, hogy Nagy-Britannia hadat üzent Németországnak.

A furcsa háborúnak elnevezett tíz hónapos időszak alatt gyakorlatilag nem került sor harcokra. Macpherson ingerültsége egyre nőtt, miközben ezrede díszmenetet gyakorolt és elavult stratégiát biflázott. 1940 júniusában, amikor elszabadult a pokol, és a németek hazakergették Dunkerque-ből a brit expedíciós hadsereget, Winston Churchill a SOE megalakítása mellett létrehozott egy sokkal direktebb eszközökkel dolgozó rajtaütő egységet is, a kommandót. Azonnal körbeküldték az országban a toborzó körlevelet. Tommy Macpherson, aki tétlen gyermekkorát nem akarta egy tétlen háborúval megfejelni, gondolkodás nélkül jelentkezett.

Miután kitanulta az „egyesített műveletek" gyilkos technikáit, Macpherson megkezdte a gerilla-hadviselést Szíria, Kréta és Észak-Afrika partjainál. 1941 novemberében őt jelölték ki előretolt felderítőnek a kommandósok elhíresült kísérletében, amikor végezni akartak Hitler briliáns tábornokával, Erwin Rommellel az észak-afrikai parancsnokságon.

Macpherson és három társa a Földközi-tengeren az őket szállító tengeralattjáróból vászonkenukba szálltak, kieveztek a partra, elvégezték a rajtaütés előtti felderítést, és másnap visszaeveztek a találkozási pontra, ahol a tengeralattjárónak fel kellett volna vennie őket. Macphersonék egy teljes napot töltöttek a hullámok hátán abban a reményben, hogy a tengeralattjáró megjelenik. Ám az nem jött. Végül partra eveztek és úgy döntöttek, megpróbálnak átvágni az ellenséges területen a brit vonalakig. 80-100 kilométerrel távolabb, miközben a vaksötét éjszakában gyalogoltak a főúttal párhuzamosan, Macpherson hirtelen vagy száz kiabáló, fegyverét lengető olasz kerékpáros katona gyűrűjében találta magát. 1941. november 4-én esett fogságba, és egy „szökésbiztos" olasz fogolytáborba küldték, melyet egy sziklaoromra épített középkori várkastélyból alakítottak ki.

Csaknem két év kellett hozzá, hogy első alkalommal lehetőség nyíljon a szökésre. 1943 szeptemberében Macpherson egy vasútállomáson állva várta, hogy Olaszországból átszállítsák egy német fogolytáborba. Amikor az őrök egy pillanatra nem figyeltek oda, felrohant a hegyoldalon, majd át egy kis falun. Kiáltásokat hallott, néhány lövés is eldördült. Lába körül golyók verték fel a port, és még egy árkot ásó öreg paraszt is utána lőtt, amikor elszáguldott mellette. Ám a csodával határos módon nem sebesült meg. Végül egy sarkon befordulva eltűnt üldözői szeme elől, és egyenesen belerohant egy lefelé tartó német járőr karjaiba. Macpherson szabadsága csupán néhány másodpercig tartott.

Alig néhány hét múlva két új-zélandi tiszt társaságában már az ausztriai Spittal tranzittáborának düledező mellvédjét vizsgálta, és arra gondolt: „Ha innen nem tudunk megszökni, akkor sehonnan." Félretették konzerv fejadagjaikat, azzal fizettek le néhány francia hadifoglyot, hogy odaadják nekik a munkaruhájukat. Macpherson és társai az egyik munkabrigáddal távoztak a táborból, ám amint lehetőség nyílt rá, elszakadtak a többiektől, és elrejtőztek a bokrok között. Olaszországba akartak szökni, hogy aztán az országon átvágva elérjék a szövetségesek vonalát.

Nemsokára elértek egy faluhoz, ahol németek állomásoztak. A települést egy meredek hegy oldalába építették, így kénytelenek voltak átsétálni a házak között. Egyesével indultak el. Az első új-zélandi gond nélkül átjutott. A másik új-zélandi és Macpherson együtt indultak el. Félútig könnyedén eljutottak, ám este 09.02-kor a németek kiözönlöttek az utcára az egyik kocsmából, és ott találták a két szökevényt. „Hol vannak a papírjaik? – kiabálták a németek. – Hol vannak a papírjaik?"

A németek végül azzal jutalmazták Macphersonék találékonyságát, hogy őt és új-zélandi társát bedugták egy betondobozba – túl alacsony volt ahhoz, hogy felállhassanak, és túl rövid ahhoz, hogy lefeküdhessenek benne –, a lengyel–keletporosz határ egyik Gestapo-vallatóközpontjában. A felületes kihallgatást követően a thorni táborba küldték őket. 1943 szeptembere volt, ugyanaz a hónap, amikor Franklin Canfield az Egyesült Államokba repült, és toborzótisztjei szétszóródtak az amerikai katonai támaszpontokon, ígéretes jelöltek után kutatva. Macphersont közben át akarták küldeni egy biztonságos, jól őrzött táborba. Ez volt az utolsó lehetősége a szökésre.

Rabtársai a Vöröskereszttől kapott cigarettákat adták el a német őröknek, hogy pénzt szerezzenek a szökéséhez, és civil ruhát loptak a tábor színházából, melyet a rabruha alá rejtettek el. Megszervezték Macpherson elszállítását egy lengyel sofőrrel, aki a tábor szemetéért szokott jönni. Macpherson és új-zélandi társa eközben a kerítésen keresztül nézték a nyulakat, türelmetlenül várva, hogy eljöjjön az ő idejük.

Az Egyesült Államokban Canfield felderítői összepakoltak és elégedetten hagyták el Fort Benninget, hónuk alatt az önkéntesek jelentkezési lapjaival, és rajtuk azoknak az ejtőernyősöknek az aláírásával, akik most már helyet kaptak a háborúban. Az egyik ígéretes Jedburgh-önkéntes, William Colby őrnagy félreállított másodhegedűsként megrekedt a Camp Mackall-i tartalékos tiszti állományban. Colby, a roosevelti demokrata, aki segített megszervezni a benzinkutasok szakszervezetét, amikor munkajogot tanult a Columbián, annyira szerette volna a háborúba is átültetni antifasiszta elveit, hogy az ejtőernyős-látásvizsgálaton is csalni próbált, azonban lebukott (ennek ellenére az orvos megállapította, hogy elég jó szeme van ahhoz, hogy kétszázötven méterről meglássa a felé közeledő földet). Colby később azt írta, annyira szeretett volna részt venni mindenben, a maga lelkes, türelmetlen módján, ahogy csak egy lelkes, fiatal főiskolás akarhat. A nyarat franciatanulással töltötte a Loire völgyében, ami azt eredményezte, hogy Canfield emberei megadták neki az esélyt a harcra.

A toborzók egy másik franciabarát tisztet is felhajtottak, William Dreux főhadnagyot, akit állandóan kísértettek párizsi gyermekkori emlékei a *gueules cassées*-ról, vagyis a „törött állkapcsúakról", akiknek az I. világháborús sebesüléseik úgy elcsúfították az arcukat, hogy képtelenség volt őket felismerni. Dreux három és fél éves volt az I. világháború kitörésekor. Emlékezett az egyik nagypéntekre, amikor egy százötven kilométerről kilőtt német „Kövér Bertha"-lövedék a szomszédos templomba csapódott. Emlékezett a nőkre, akik mindig feketében jártak. Az I. világháború szellemei, több mint egymillió áldozat késztette őt harcra. Úgy vélte, Canfield művelete révén kerülhet leggyorsabban akcióközelbe.

Colby és Dreux az áthelyezési parancsukra vártak, miközben Singlaub felmérte, mekkora veszteséget szenvedett szakasza Fort Benningben. A tiszthelyettesek kivételével mindenkit elvittek, még az újoncokat is, és úgy becsülte, az egység harckészségének visszaállítása legalább nyolc hetet fog igénybe venni. Singlaub kétségbeesett. Egész hadosztályokat hajóztak át Európába, ő azonban ki fog maradni az invázióból.

Nem volt túl jó hangulatban, amikor az ezredsegédtiszt hívatta.

– Csukja be az ajtót – mondta az adjutáns, majd hivatalos hangon figyelmeztette Singlaubot, hogy beszélgetésükről soha senkinek nem tehet említést. Azután kézbe vett egy levelet, és felolvasta a tartalmát. – „Nyelvtudással rendelkező tiszteket keresünk, akik önként és azonnal jelentkeznének tengerentúli szolgálatra, egy titkos és felettébb veszélyes küldetésre. A feladat hasonló a kommandós műveletekhez." – Singlaub várta a további részleteket, ám azok nem jöttek. Az adjutáns letette a papírt. – Nos?

Nem maradt választása. Ha marad, korántsem biztos, hogy valaha is akcióközelbe kerül. Harci tapasztalat nélkül fog leszerelni, ő képezi majd a felesleget a háború befejezésekor. Ha jelentkezik erre a feladatra, sokkal gyorsabban Európába utazhat, viszont kívül kerül a normál parancsnoki láncolaton, és talán soha nem kap kinevezést a hadseregben. Singlaub azonban Dreux-hoz és Colbyhoz hasonlóan az a fajta idealista volt, akiről Woodrow Wilson elnök az I. világháborúban azt mondta, „segíteni akar jobbá tenni a világot a demokrácia számára".

Közölte a segédtiszttel, hogy szeretne csatlakozni. A meglepett és egy újabb használható tiszt elvesztése miatt kissé ingerült adjutáns elárult még néhány bizalmas részletet, Singlaub kitöltött egy-két nyomtatványt, és már mehetett is. Amikor Canfield toborzói Fort Benningben jártak, átnézték Singlaub aktáját, és hátrahagyták neki a levelet.

Singlaub Lajeunesse-hez, Baumgoldhoz, Bankhez, Colbyhoz, Dreuxhoz és körülbelül száz másik emberhez hasonlóan további parancsokra várt.

Franklin Canfield közben végzett feladatával. A jelölteknek ugyan még át kell esniük a válogatáson és a kiképzésen, de ha azt túlélik, megvannak az emberei. Ekkor még nem tudta, hogy a Jedburgh-művelet kritikus fontosságúvá vált, mivel Odette letartóztatásával még kellemetlenebb időszak köszöntött a szövetségesek franciaországi titkos műveleteire.

Még szeptemberben, amikor Canfield Washingtonba repült, hogy megkezdje a „Jedburgh"-ök toborzását, a Sicherheitsdienst (SD) letartóztatta a francia ellenállás egyik vezetőjét, André Grandclément-t, aki a SOE Scientist hálózatában dolgozott – ez a bordeux-i központú hálózat a Pireneusoktól Párizsig tevékenykedett. A Scientist robbantotta fel Dönitz tengernagy atlanti-óceáni tengeralattjáróinak elsődleges üzenettovábbító rádióállomását, és több más fontos szabotázsműveletet is végrehajtott. Grandclément kezdetben nem vallott.

Aztán a Gestapo őrizetbe vette a feleségét is, és az ő életével fenyegetőzve meggyőzték Grandclément-t, hogy Sztálin és a kommunizmus sokkal nagyobb veszélyt jelent a fasizmusnál, és hogy Németországnak és Franciaországnak egyaránt érdeke harcolni Sztálin ellen. Grandclément elvezette a németeket az ellenállás 132 fegyverraktárához, átadott nekik csaknem 900 konténernyi SOE-utánpótlást, és segítségével letartóztatták a titkos hadsereg 300 tagját.

Északon Odette Sansom fogvatartója, Hugo Bleicher őrizetbe vette Roger Bardet-t, az aktatáskáját elhagyó – és ezáltal Odette lebukását előidéző – André Marsac helyettesét. Bleicher ugyanazt ajánlotta fel Bardet számára is, mint Odette-nek: működjön együtt, vagy átadja az SD-nek. Bardet rövid raboskodás után, 1943-ban „megszökött" Fresnes-ből, és hősként tért vissza az ellenálláshoz. Soha senki nem sejtette, hogy átállították, a szökését pedig megrendezték. Máris harminckétezer német ügynök és informátor szimatolt Párizsban és a város környékén SOE-ügynökök és ellenállók után.

Az „F" részleg tökéletes zűrzavarban várta a létfontosságú 1944-es újévet és a szövetséges inváziót. Grandclément és Bardet árulása a franciaországi titkos hadsereg megerősítését a Jedburgh ügynökeivel különösen fontossá, a jelentkezők számára a bevetést pedig még veszélyesebbé tette.

Canfield kiválasztottjai természetesen mit sem tudtak arról, hogy Odette egy náci haláltáborban szenved, és a többi elfogott ügynök sorsát sem ismerték. Bill Dreux, az I. világháború Párizsában nevelkedett fiatal hadnagy megkérdezte a Jedburgh egyik toborzótisztjétől, mit ért „maximális veszteség" alatt.

– Ne aggódjon emiatt – nyugtatta meg a tiszt. – Ez csak amolyan katonai zsargon.

NYOLCADIK FEJEZET

PSZICHOLÓGUSOK JEGYZETTÖMBBEL

Jack Singlaub odapöckölt egy pénzdarabot a taxisofőrnek, és ledobta vászon málhazsákját a washingtoni Constitution Avenue aszfaltjára. Néhány háztömbnyire nyugatra állt a Washington emlékműtől, közvetlenül a Munitions Building jellegtelen, háromszintes, bürokratákkal töltött labirintusa mellett, amely a 19. utcától egészen a 21.-ig nyúlt. Ő, William Colby, Bill Dreux, Aaron Bank, Mason Starring és Canfield körülbelül még száz Jedburgh-jelöltje érkezett Washingtonba az értékelési és válogatási folyamatra.

Singlaub bevonszolta málháját a Munitions Buildingbe, végig a hosszú folyosókon, amíg meg nem találta a főhadsegéd (AG) irodáját, ahol a leendő „Jedburgh"-öknek jelentkezniük kellett. „Valóban önként jelentkezett az OSS-hez? – kérdezte az AG egyik embere egy Roger Hall nevű jelentkezőtől. Nincs családja, aki hazavárja, igaz?" Az aktatologatók mintha azt sugallták volna, hogy az OSS valójában nem más, mint az Öngyilkos Tisztek Társasága [*Officer's Suicide Society* – a ford.].

Singlaub is sorra került, leadta parancsát az AG irodájában, és vigyázzban állva várakozott egy testes, gyűrött uniformisú, negyvenéves őrnagy előtt. A tiszt előtt géppel sokszorosított akták sorakoztak, a dobozba tett személyi akták szinte lefolytak az asztalról. Singlaub egy pillanatra megrémült, hogy a hadsereg valamilyen baklövése folytán nem a beígért elit egységhez került, hanem valami adminisztratív részleghez – például a Gyorsíró Szolgálati Hivatalhoz.

Az őrnagy lepecsételte Singlaub papírjait. A fiatalember a vállára dobta zsákját, és elindult a Potomac folyó felé. Egy fenyegető kinézetű dán dog torlaszolta el a Que épületbe vezető ajtót, ahol Singlaubnak ezután jelentkeznie kellett. A levegőben nehéz malátaszag terjengett.

Az OSS a kezdeti időszakban más katonai szolgálatokhoz tartozó „ideiglenes" épületek sarkaiban húzta meg magát. Némelyiket ezek közül már a polgárháború vége óta le kellett volna bontani, hiszen csak átmeneti használatra építették. A Que épületet akkor hozták létre Washingtonnak ebben az elhagyatott negyedében, amikor az OSS terjeszkedése már terhessé vált a többi

szervezet számára; a 23. utca és a Constitution sarkán állt, félúton a haditengerészeti elmeszanatórium és egy sörfőzde között. Singlaub fürgén ellépett a kutya mellett.

Felmutatta azonosítóját és írott parancsát az őrnek, aki egyeztette a nevét Canfield listájával, majd beengedte. A konvencionális hadsereg monokróm monotonitásából belépni az OSS belső szentélyébe olyan volt, mint fekete-fehér tévéről színesre váltani. Az érkező Jedburgh-jelöltek közül Bill Dreux-t, az I. világháború francia veszteségei által gyötört hadnagyot legfőképpen a folyosón feltűnő egyenruhák változatossága nyűgözte le. Katonák érkeztek a világ minden tájáról, ahol az OSS tevékenykedett. A britek antantövet viseltek, a skótok kiltet, a franciák kepit – bádogdobozra emlékeztető, ellenzővel ellátott sapkát –, és az összeállítást a távol-keleti turbánok tették teljessé. Jack Singlaub másokkal együtt a Que fogadócsarnokában foglalt helyet.

Egy kísérő a Que épület egyik szobájából a másikba vitte Singlaubot. Mindenki, akivel találkozott, egy újabb kitöltendő nyomtatványt tolt elé, és mintha mindegyiken azt akarták volna tudni, hogy a halála esetén kit értesítsenek.

Az OSS orvosi szobájában Singlaub kinyújtotta a nyelvét, és vett négy mély lélegzetet. Mivel a nyomorékok és négyszeműek száz módját ismerték, hogyan csaljanak ki az orvosokból egy alkalmassági igazolást, az OSS fizikai tesztje sokkal inkább szólt a találékonyságról, mint az orvosi vizsgálatról. Bill Dreux napszemüvegben érkezett, mondván, hogy bántja a szemét az éles fény, és tökéletesen felsorolta a betűket és számokat a falon függő tábláról. Elfelejtette megemlíteni, hogy a lencsék dioptriásak. Egy másik jelentkező egyszerűen a legközelebbi kukába dobta a kedvezőtlen jelentést. Az OSS felvételi beszélgetésén a zsebeit tapogatva, tettetett szégyenkezéssel vallotta be, hogy „elveszítette", de valami olyasmi volt rápecsételve, hogy „tengerentúli szolgálatra alkalmas".

Következett egy biztonsági tiszt, aki személyes dolgokról kérdezte Singlaubot – a válaszok egy későbbi, a szülővárosában elvégzendő nyomozás alapját képezték. A tiszt kioktatta Singlaubot a titoktartás mikéntjéről. Elárulhatja, hogy a Stratégiai Szolgálatok Hivatalának dolgozik, de mást semmit. Elmondhatja, hogy a csomagokat a Que épületbe küldjék, de más információt nem adhat a hollétéről. A család csak annyit tudhat, hogy a Kongresszus székháza mellett állomásozik. Levelezésre egy postafiókot kell használnia.

Aaron Bank, a negyvenéves harcászati instruktor, akit Canfield emberei Fort Polkból ástak elő, elkövette azt a hibát, hogy a biztonsági oktatás alatt megpróbált kideríteni néhány részletet a megbízatásáról.

– Az eligazításon mindent meg fog tudni – figyelmeztette a tiszt. – És amit megtud, azt titokban kell tartania.

Végül minden reménybeli Jedburgh elérkezett a nap fő eseményéhez: a beszélgetéshez Franklin Canfielddel és kollégáival a különleges műveletek nyugat-európai parancsnokságától. A több mint száz tisztből, akiket Canfieldék

Washingtonba hívtak, egy nagyjából hatvanfős csoportot kellett létrehozni, ennek folyamata kezdődött most meg. A többnyire tapasztalatlan amerikai befutóknak jellemmel és találékonysággal kellett pótolniuk azt a rutint, amivel a brit Jedburgh-tisztek már rendelkeztek.

Canfield kihúzta Singlaub aktáját a kupacból, és feltette kérdéseit. Singlaub válaszaiban biztosította, hogy hajlandó ejtőernyővel leereszkedni az ellenséges vonalak mögött, és képes elvégezni a kockázatos feladatot. Ejtőernyősként már bizonyította, hogy kapható arra a természetellenes cselekedetre, amit egy repülőgépből való kiugrás jelent. Ötven perc alatt lefut tíz kilométert, és van olyan fitt, mint bárki más. Egyedül attól félt – bár ezt nem mutatta ki –, hogy gyenge franciatudása elegendő lesz-e akkor, amikor ott ragad a megszállt Franciaországban. Óvatosan érdeklődött, hogy egyedül fog-e dolgozni – ha nem, akkor talán egy jobb nyelvérzékkel rendelkező társat kap, gondolta. Ekkor az egyik őrnagy levette a szemüvegét, és úgy förmedt rá, mint egy keresztkérdésekkel támadó ügyész a bíróságon.

– Hadnagy, miből gondolja, hogy alkalmas erre a munkára?

A kérdés megingatta Singlaubot.

– Uram, ejtőernyős-szakaszparancsnok vagyok, kiképeztek kis egységek vezetésére bármilyen körülmények között.

Az őrnagy összevonta a szemöldökét.

– Olvastam az aktáját, hadnagy, ezért is van is. Akar még valamit mondani saját védelmében?

– Eltörtem a bokám, ezért a lábadozásom idején jelentkeztem egy robbantási tanfolyamra. Az ejtőernyősképzést az átlagnál jobb eredménnyel végeztem el. Ezenkívül nem hiányzik belőlem a kezdeményezőkészség sem.

Az őrnagy felírt valamit egy noteszlapra, de olyan távol volt, hogy Singlaub nem tudta elolvasni. Aztán az ajkát harapdálva Singlaubra nézett.

– Holnap délután egykor jelentkezzen itt – mondta végül, azzal átnyújtotta a fiatalembernek a lapot, rajta egy közeli címmel. Ám Singlaub és a többiek helye Canfield titkos műveletében ezzel még korántsem volt biztosítva.

A fővárostól néhány kilométerre északra, a marylandi Bethesdában a Kongresszusi Golfklub tavának vizét kiszivattyúzták, a teniszpályákon lakótömbnyi területen barakktábort hoztak létre, és az egyik mezőre egy kibelezett Douglas C–47-es Dakota géptörzset helyeztek az ejtőernyős ugrások gyakorlása céljából. A klub pingpong- és biliárdasztalokkal felszerelt kantinját nevezték ki tiszti pihenővé, a fényűző étterem lett az étkezde, a tagok öltözője pedig a zuhanyzó és mellékhelyiség. Odakint a nap minden szakában khaki ruhás OSS-katonák gyakorlatoztak az akadálypályákon, vagy közelharci képzésen vettek részt. Washington krémjének békeidős játszóterét az OSS 1943 áprilisában kapta meg, hogy titkos kiképző támaszpontot létesítsen rajta. Ez volt az „F" körzet.

Hat hónappal később, ezen az októberi eleji reggelen ébresztő hangja harsant fel a tábor hangosbeszélő rendszeréből. Canfield százegynéhány tisztjelöltje egy emberként ugrott ki az ágyból, a katonák pillanatok alatt felöltöztek. A kiválasztottak az elmúlt napokban érkeztek a golfpályára, a Que épületben megtartott előzetes meghallgatás után. Tetszett nekik, amit láttak. A haciendára hasonlító, fehérre meszelt falú, vörös cserepes klubház ezerszer jobbnak tűnt, mint azok a nyomasztó, poloskajárta koszfészkek, ahonnan érkeztek.

Véget ért az az időszak, amikor el kellett hessegetni a legyeket, mielőtt az ember leguggolt volna a földbe ásott latrina fölé – legalábbis egy időre. Megkezdődött a leggyengébb amerikai „Jedburgh"-ök kirostálásának szigorú, kéthetes folyamata.

A jelöltek feszengve vonultak át a kristálylámpák, bőrfotelek és aranyozott keretű festmények között a klub báltermébe. Mivel a „Jedburgh" kifejezést még egyikük sem hallotta, és arról sem volt elképzelésük, mihez akar kezdeni velük az OSS, alig várták a reggelre beütemezett első tájékoztatót.

William Colby ott ült a türelmetlen fiatalemberek között, a bálteremből átalakított eligazító falára felakasztott fekete táblával szemben, egy összecsukható tábori széken. Most vette először szemügyre alaposabban a vegyes társaságot, az OSS gazdagnak ígérkező vadászterületét. Ott volt közöttük Hod Fuller a Harvardról, aki egyszer már körbehajózta a földgolyót egy kis vitorlással, és harcolt Guadalcanalnál. René Dussaq eddig kaszkadőrként tette kockára az életét Hollywoodban, és most sztár akart lenni saját háborús filmjében. Douglas Bazata ejtőernyős robbantási szakértőként tűzijáték-bemutatóiról vált híressé, és persze arról a szokásáról, hogy ezredesi rendfokozattól felfelé mindenkit „édesnek" hívott. Ezekből az emberekből hiányzott a gátlás, amely megakadályozta volna őket abban, hogy beleugorjanak bármibe – például titkos és veszélyes küldetésekbe – anélkül, hogy a leghalványabb fogalmuk lenne róla, miről van szó egyáltalán.

A csoport elcsendesedett, amikor egy ezredes felpillantott rájuk szemüvege mögül.

– Azért hoztuk ide önöket – kezdte –, hogy felmérjük, mennyire alkalmasak harci feladatok lebonyolítására az ellenállók segítségével a megszállt területeken. – Ezek a fiatalemberek a veszélytől több mint négyezer-ötszáz kilométernyire úgy viselkedtek, mint a kisfiúk, akikkel az apjuk közli, hogy elmehetnek a cselgáncstáborba. – Gerilla-hadviselésről, kémkedésről, szabotázsról beszélek – folytatta az ezredes. A hallgatóság soraiból néhányan elvigyorodtak. – Ám ha nem leszünk teljes mértékben megelégedve a képességeikkel, visszatérnek a normál szolgálatba.

Az ezredes ígérete legalább annyira aggasztotta ezeket az embereket, mint amennyire a kilátásba helyezett megbízatás feltüzelte őket. Aaron Bank számára a visszahelyezés azt jelentette volna, hogy továbbra is iskolai tanárként kell tevékenykednie a fiatal sorozottak mellett. Colbyt újból a háború partvonalára állították volna, mert a tiszti pótkeret számára ezt jelentette. Dreux sosem kapta volna meg az esélyt, hogy előzze az I. világháború kísérteteit. Elindult hát a verseny, és a jelentkezők közül senki nem akart veszíteni.

Az elkövetkező tizennégy nap során Colby és a többiek bejárták az egész „F" körzetet, „küldetéseket" teljesítettek, kerülgették a „németeket", és megpróbálták minél feljebb tornászni a pontszámaikat a bíróknál. Canfield jelöltjei egymást váltva álltak a kis „ellenálló" csapatok élére, hogy bebizonyítsák, sokkal jobb gerillák a többieknél. Mindenhová tweedzakós férfiak – pszichológusok – követték őket, akik folyamatosan körmöltek a jegyzettömbjükbe. A kiképző törzs ismeretlen tagjai magukat Jedburgh-jelölteknek álcázva csatlakoztak az ellenálló csoportokhoz, és hogy teszteljék a potenciális osztagparancsnokok képességeit, állandóan megpróbálták veszélyeztetni a küldetést. A Jedburgh-művelet sikere nemcsak a harcosok merészségétől és bátorságától függött, hanem azon képességüktől is, hogy higgadtak tudjanak maradni, amikor tapasztalatlan európai autószerelőkből, pékekből és papokból álló ellenálló csoportjuk felsül.

– A célpont egy kis híd, ahol nagy ellenséges forgalom bonyolódik – közölte az eligazítótiszt, amikor Aaron Bank került sorra osztagparancsnokként. – A csapatával rombolják le a hidat.

Bank óvatosan elvezette az embereit az „őrök" mellett, és fájdalmas lassúsággal kúszott a híd felé, amikor a vidéki csendet gyerekkiabálás törte meg:

– Ott vannak!

A szomszédban lakó kölykök az „F" körzet törzse által beígért cukorkák reményében azzal töltötték az idejüket, hogy reménybeli gerillákra vadásztak éles szemmel. Bank elvesztette a türelmét. A pszichológusok lázasan jegyzeteltek.

„Mit tenne, ha az egyik ellenálló-kapcsolatáról, aki megmentette az életét, kiderülne, hogy a Gestapo kémje?" – kérdezték a pszichológusok a „Jedburgh"-jelöltektől. – „Mit tenne, ha a nácik elfognák és azzal fenyegetnék, hogy lelőnek egy gyermeket, amennyiben nem árulja el az ellenálló csoportja búvóhelyét? És mit tenne, ha tíz gyermekről volna szó?" Az ír-amerikaiakból megpróbálták előcsalogatni a rejtett britellenességet.

– Nézzék – mordult rájuk Jack Gildee, a tisztek egyike –, engem rohadtul nem érdekel, hogy velük vagy ellenük harcolunk. Csak oda akarok menni, hogy végre harcolhassak!

Sorban tünedeztek el, egyre több ágy vált üressé, ahogy a válogatási folyamat a végéhez közeledett. Két hét alatt Colby, Bank, Dreux, Singlaub és a többi ott maradó bekúszták a golfpálya minden négyzetcentiméterét, tucatnyi alkalommal „felrobbantották" az ütőraktárt, és a több tucat Rorschach-tintapacában felfedezték legsötétebb gyermekkori emlékeiket. A reggeli tejszállító autó sofőrje már úgy hozzászokott az állandó rajtaütésekhez, hogy a végén már el sem indult addig, amíg valamelyik kiképzőtől meg nem kapta

a jelet. A korábbi száz hadnagyból, századosból és őrnagyból mindössze ötvenöt maradt.

Singlaub felkaptatott a Que épülettől nem messze álló Közegészségügyi Szolgálat lépcsőjén, és ugyanazt az ismerős légszomjat és szorítást érezte a mellében, mint amikor beakasztja az ejtőernyő kampóját, és odaáll a repülőgép nyitott ajtajához. Az első emeleten megkereste William Donovan tábornok irodáját. Ez a beszélgetés képezte a legutolsó akadályt az önkéntesek válogatási procedúrájában.

Singlaub feszes vigyázzba vágta magát a tábornok asztala előtt. Egy ezredes odalépett mellé, és olvasni kezdte Singlaub képesítéseit a személyi aktájából. Donovan kurta bólintással jelezte, hogy abbahagyhatja.

– Hadnagy, ön kitűnő eredményt ért el a kiképzés folyamán. És jól tudja, mit tekintek én alapos kiképzésnek. – Donovan élénken ragyogó, kék szemével ránézett.

– Igen, uram. – Singlaub a tábornok egyenruháján sorakozó kitüntetések közötti sávot nézte.

– Nos, csak szeretném, ha tudná, hogy az előttünk álló harc sokkal keményebb lesz a kiképzésnél. Ért engem, igaz?

Az „F" körzetben a „robbanóanyagok" csupán aprót pukkantak. Az elhúzódó légszomjnak mindig véget vetett egy bíró sípja. A „német" fegyverek vaklőszerrel tüzeltek. A „Jedburgh"-jelöltek még nem hallottak Odette megpróbáltatásairól, a több ezer halott ellenállóról, a lábkörmös és fürdőkádas kínzásról vagy a bitófákról, melyek oly sok elfogott szövetséges ügynök életének vetettek véget. Singlaub állta a tábornok tekintetét, naivan úgy vélte, hogy átlátja küldetése kockázatait.

– Igen, uram! – felelte.

HARMADIK RÉSZ
ÜGYNÖKKÉPZÉS

KILENCEDIK FEJEZET

GYILKOS LECKÉK

A híradósok Camp Crowder-i táborának tikkasztó hőségében, a missouri Ozarkok hegyei közt egy tiszt félbeszakította Bob Kehoe rádiógyakorlatát, és egy lezárt hivatalos borítékot nyomott a fiatalember kezébe. Akárcsak a többi boríték esetében, melyeket Canfield eljuttatott Lou Lajeunesse-nek, Ted Baumgoldnak és hatvanegy másik rádiósnak, akiket a toborzói jelöltek ki, erre is a BIZALMAS pecsétet ütötték. A levelet átadó tiszt utasításainak megfelelően bontatlanul gyűrte a zsebébe, és már rohant is vissza a barakkba, hogy összecsomagoljon és civil ruhába öltözzön. Az OSS toborzottjai biztonsági okokból névtelen civilekként utaztak.

Miután elhárította bajtársai és felettesei kérdéseit hirtelen távozásával kapcsolatban, Kehoe a vasútállomásra sietett. Három hónappal korábban a rádiós lassan pöfögött a keleti partról Camp Crowder felé egy olyan vonaton, amelyik tömve volt új egyenruhában feszítő, izzadó fiatalemberekkel. Most letelepedett egy első osztályú pullmankocsi plüssborítású ülésére, néhány duplasoros öltönyt viselő üzletember és drága kalapban hivalkodó, csinos hölgy mellé. Nadrágjának szövetén keresztül izgatottan tapogatta a még mindig zárt borítékot. A luxus és a rejtély nemcsak Kehoét villanyozta fel, hanem a többi rádióst is, akik ugyanabban az időben indultak el a fővárosba, amikor Singlaub, Dreux és a többi tiszt befejezték a kiképzést a Kongresszusi Golfklubban.

A New Jerseyben lévő New Brunswick-i otthonukban Kehoe elveszítette hosszú ideje betegeskedő édesanyját. Korábban óránként tizenöt centet fizető gyümölcsszedéssel segített apjának fizetni a kórházi számlákat, majd Remington írógépekkel házalt, hogy fedezhesse a gyűlölt főiskolai órákat. Még a sorozás előtt csatlakozott a hadsereghez, részben azért, hogy ne érezze magát többé haszontalannak. Soha nem képzelte magát bátornak. A gimnáziumban kiszóródott a sportjátékokból, és az összes verekedését elveszítette. Viszont szívesen beszélgetett társadalmi kérdésekről, és imádta a történelmi olvasmányokat. Az utolsó évben sokan úgy gondolták, valószínűleg lexikográfus lesz belőle, mivel nagyon szerette a nyelvészetet.

Egy kevésbé nyomorúságos időszakban talán nyelvet tanult volna egy főiskolán. Azonban az általános műveltséget nyújtó iskolák bátyjainak és azok barátainak legfeljebb annyit adtak, hogy sorban állhattak a munkaügyi hivatal előtt. Kehoe ezért inkább az „értelmes" megoldást választotta, és természettudományi kurzusokat vett, hogy felkészüljön az orvosi egyetemre, miközben motivációja és osztályzatai zuhanórepülésbe kezdtek. Csapdába esett tudományos érdeklődése – melytől nem várhatott megélhetést – és egy olyan élet között, amely iránt semmiféle vonzalmat nem táplált. Haszontalannak érezte magát, nem tudott mozdulni. És akkor a japánok lebombázták Pearl Harbort.

A tizenkilenc éves Kehoe a hadseregben megszabadulhatott karrierdilemmájától, eleget tehetett hazafias kötelmeinek, segíthetett a világnak megszabadulni két félelmetes ellenségtől, és elűzhette magától azt a kétségbeesést, melyben generációjának többsége osztozott. Kehoe apja aláírta fiatalkorú fia csatlakozási papírját, és ezzel három fia közül az utolsót is elengedte a háborúba, abban a reményben, hogy Bob a híradósoknál szert tesz valamiféle szakértelemre. Három hónappal a crowderi támaszpontra érkezése, és Isten tudja, hány órányi rádiós gyakorlás után kezdte azt hinni, hogy szörnyű hibát követett el. A feleslegesség ismerős érzése visszatért.

Amikor Kehoe megadta a nevét a titokzatos őrnagynak, aki jelentkezőket keresett „veszélyes feladatra", bajtársai az étkezdében leültek az asztalához és elmagyarázták neki, mekkora őrültségre vállalkozott. Ő azonban sokkal jobban aggódott a tespedtség, mint a kockázat miatt.

Most, néhány héttel később, miközben a vonat gyorsan távolodott Camp Crowdertől, Kehoe a pullmankocsi kényelmében végre feltépte a borítékot, és elolvasta a parancsát: ha beér Washingtonba, jelentkeznie kell az OSS-nél. Körülbelül ugyanakkor érkezett a fővárosba, amikor Canfield többi megilletődött sorozottja, így együtt szálltak be egy olajzöld teherautó hátuljába. Sorban keresztülüvöltötték a motor zúgását – „Honnan jöttél?" –, és felmérték egymást, akár a kölykök egy új iskolában.

Kehoe itt találkozott Bill Thompsonnal, Baumgold Lajeuness-szel, és mindenki elmondta a maga történetét. Néhány óra múlva, miközben az északmarylandi dombvidék farmjai, mezői és erdői mellett húztak el, rájöttek, hogy mindannyian rádiókezelők, hogy legalább két év főiskolát tudhatnak maguk mögött, beszélnek valamennyire franciául, és hogy fogalmuk sincs, mire vállalkoztak.

A teherautók ráfordultak egy földútra, és zötykölődve behatoltak az erdővel borított dombok közé. A kerekek végül csikorogva megálltak, Kehoe és a többi rádiós leugráltak a platóról.

Amikor a Kongresszusi Golfklubból megérkezett a másik teherautó-konvoj is, Singlaub, Bank, Dreux és a többi tiszt először találkozhatott a rádiósokkal. Több mint száz ember keveredett össze, és mutatkozott be félszegen

egymásnak a marylandi Thurmonttól nem messze lévő barakktábor közepén. A Catoctin-hegység csúcsai ott tornyosultak felettük, a nap által tarkára festett erdőn túl, a réteken hosszú aranyszínű fűszálak hullámoztak a szélben. A közelben patak csobogott.

Egyike volt ez azoknak a táboroknak, melyeket a Polgári Munkaszolgálat és a Munkafejlesztési Főigazgatóság létesített az 1935-ben megszerzett kilenczer hektárnyi területen. Korábban hegyi farmerek, szénégetők és fakereskedők használták ezeket. Békeidőben pihenési célokat szolgáltak. A háború kezdetekor az OSS megszerezte magának az egyik tábort, és átnevezte „B" körzetre. Roosevelt elnök rátette a kezét egy másik táborra is, valamivel feljebb az úton – ez volt a Shangri-La –, melyet hétvégi nyaralónak nevezett ki. Egyebek közt itt szórakoztatta Winston Churchillt is (Dwight Eisenhower elnök később Camp Davidre keresztelte át a nyaralót).

A komplexum közepén álló legnagyobb faházat nevezték ki pihenővé, osztályteremmé és gyülekezési körletté. A Canfield és kollégái által kiválasztott férfiak itt gyűltek össze először, miközben még mindig nem volt túl sok elképzelésük a művelet céljáról vagy nevéről.

Egy kiképző lépett a tisztek elé. Ez itt a „B" körzet, közölte velük, ahol a félkatonai, vagy más néven gerilla-hadviselés trükkjeit fogják megtanulni.

– Egy gerilla – folytatta – el van vágva a hadseregétől, és olyan területen tevékenykedik, amely a túlerőben lévő ellenség megszállása alatt áll. A gerilla elsődleges célja minél nagyobb károk okozása az ellenségnek, valamint a reguláris csapatok lekötése, melyeket így nem lehet bevetni a fő hadműveletben.

A gerillaharc a hagyományos hadviseléssel ellentétben nem arról szól, hangsúlyozta az oktató, hogy az ellenséget legyűrve megnyerjük a harcot és elfoglaljunk egy területet. Ez a reguláris katonák dolga. A félkatonai alakulatok húsz-harminc fős csoportokban tevékenykednek, és halálos, villámgyors támadásokkal zaklatják a jóval nagyobb, néha több ezer főt számláló egységeket. A gerillaegységek – melyeknek a jelentkezők is tagjai lesznek – túlélése nem a jól megvívott védekező harcon múlik, hiszen az ellenség túlereje folytán bármikor legyűri őket, hanem a gyors visszavonulás megfelelő kivitelezésén. A gerilla sikerességének a meglepetés, életben maradásának pedig az észrevétlenség a legfőbb tényezője. Ami a reguláris hadseregben megmentheti az ember életét, az a félkatonai egységeknél könnyen a halálát okozhatja.

Az elkövetkező mintegy hét hét folyamán, jelentette be a „B" körzet instruktora, Singlaub, Dreux, Lajeunesse, Thompson és a többiek szépen elfelejtik a jó katonák rossz szokásait, hogy a gerillák állati ösztöneivel és a túléléshez szükséges képességekkel töltsék fel a helyüket. A tisztek számára véget ért a tintapacák és a gyermekkorral kapcsolatos kérdések időszaka. A rádiósok sem fogják többé céltalanul kopogtatni a morzekódokat. És Bob Kehoe hirtelen már nem is emlékezett rá, milyen érzés volt hasznavehetetlennek lenni.

Az ötórai ébresztő kiugrasztotta az ágyból Lou Lajeunesse-t és fáradt társait. Mielőtt felhajtották volna az első korty kávéjukat, minden nap tíz kilométert futottak, egymás fekvőtámasz- és felülésrekordjait döntötték meg, köteleken lengtek, és mindezt teli hátizsákkal. A mindig óvatos Lajeunesse egyszer csak azon kapta magát, hogy két emelet magasban lévő platformokon rohangál, és homokkal teli gödrökbe ugrik szaltót, hogy gyakorolja a biztonságos földet érést.

Az ötven akadállyal nehezített hosszú, becsapós akadálypálya egy szurdokban kanyargott, és Dick Franklin rádiós többször is végignézhette, ahogy társai belecsúsznak a vízbe, vagy lehuppannak a lenti kövekre. A „Jedek" csak a nyomorúságos hajnali testmozgás után kaptak egy szabad órát arra, hogy leüljenek és befalják reggelijüket. A jó hír az volt, hogy a „B" körzet menüjéhez képest a hadsereg fejadagjai legfeljebb kutyatápnak mentek volna el. A bikákat jól megtömik a vágóhíd előtt, tréfálkozott Bob Kehoe.

A reggeli napirend következő pontjában Canfield önkéntesei betömörültek a nagy faházba, némi elméleti oktatásra. Az instruktor a táblára írt, a tanulók pedig buzgón jegyzeteltek mindent arról, hogyan lehet életben maradni idegen környezetben, egy sokezerszeres túlerőben lévő ellenséggel szemben. Megtanulták, hogyan álcázzák a búvóhelyüket faágakkal, hogyan fogjanak pisztrángot puszta kézzel, és hogyan rakjanak tüzet a főzéshez a földbe ásott lyukban, hogy az ellenség ne vegye észre a lángokat. Megtömték az elméjüket mindenféle információval: hogyan rögzítsék a törött csontot rögtönzött sínnel, hogyan szedjenek ki a sebből golyót szuronnyal, hogyan olvassanak térképet és használjanak iránytűt. A faházban eltöltött néhány óra után már elegük volt a tanulásból, és alig várták a gyakorlati leckéket.

A délutánjuk gyakran a robbantási gyakorlóterepen kezdődött, ahol Jack Singlaubot jelölték ki segédinstruktornak. A piromániások mennyországában ő és társai eljátszadoztak mindennel, a dinamittól kezdve a C2-es plasztik robbanóanyagig. A rangidős robbantási varázsló, a később maga is a „Jedburgh"-ök közé álló ejtőernyőstiszt, Larry Swank felügyelete alatt megtanulták előidézni az azonnali, éles TNT-durranást, amely a fémen is áthatolt, illetve a lassúbb, sistergős puskaporos pukkanást, amelyik szilánkosra zúzta a fát. Gyakorolták a bombagyártást hidak, utak, vágányok, csatornák, gátak, alagutak, víztartályok, géppuskaállások és egyéb célpontok megsemmisítéséhez. Amikor Swank hagyta őket régi autókon és elhagyatott kalyibákon gyakorolni, úgy viselkedtek, mint egy rakás petárdával rosszalkodó tinédzser július 4-én. Egy égő gyújtózsinórtól mindig nyugodt léptekkel távolodjanak el, figyelmeztette őket Swank. *Soha* ne fussanak, mert akkor eleshetnek. A fejükbe verte azt is, hogy vihar idején soha ne erősítsenek robbanóanyagot elektromos robbantó áramkörhöz.

A szabad franciák süteményesdobozra emlékeztető kepit hordó, mulatságos akcentussal beszélő, kissé bogaras tisztjének fegyverismereti órái szintén

szabadtéri foglalkozást jelentettek a „B" körzet „Jed"-jei számára. A franciának megvolt az a kellemetlen szokása, hogy Thompson géppisztolyával úgy hadonászott, mint egy karmester a pálcájával. Mivel a fegyver csöve összevissza lengett, a biztosítókallantyú állását nem láthatták, és a tiszt ujja folyamatosan az elsütőbillentyűn pihent, Dick Franklin és az idegesebb önkéntesek időnként a földre vetették magukat.

– Leszahom – mondta ilyenkor a francia megvetően, és az állva maradt „Jedek" az oldalukat fogták a nevetéstől.

Megbűvölten itták magukba a francia tapasztalatát, ahogy szakértő kézzel bemutatta a különféle I. és II. világháborús brit, francia és német fegyverek – amit csak be tudtak szerezni vagy el tudtak lopni Európában – működését, szétszerelését, tisztítását, javítását és összerakását. A tiszt megtanította nekik a tankönyvekben leírt, unalmas, lépésről lépésre technikákat, valamint a sokkal izgalmasabb és célszerűbb módszereket is.

Amikor az egyik géppuska beragadt, Bill Thompson rádiós rémülten figyelte, ahogy az őrült francia leteszi a fegyvert egy farönkre, rásújt egy kalapáccsal, és amikor újra tüzet nyit, büszkén közli, hogy csak egy francia gyártmányú fegyvert lehet ilyen könnyen megtisztítani. Mindenki nevetett.

Miután egy csiga beleköltözött az egyik 9 mm-es francia Lebel csövébe, a francia kiszedett egy lőszert a réthüvelyből, beletömött egy elnyomott cigarettát, és csőre töltött a „dohánylövedékkel". Az önkéntesek robbanástól tartva hátrébb léptek, fedezéket kerestek. Dick Franklin ismét a földön találta magát. A sziklák és a fák mögül figyelték, ahogy a francia nyugodtan meghúzza a ravaszt, és az összepréselődött csiga egy pukkanás kíséretében kirepül a csövön. A tiszt úgy nézett körül, mintha tapsra és gratulációkra számítana, a többiek azonban úgy néztek rá, mint egy holdkórosra. A francia „leszahta" ezt is.

A „B" körzet másik hóbortos lángelméje korábban helyettes rendőrbiztosként szolgált Sanghajban, a világ leghírhedtebb bűnözőinek otthonában. Ő oktatta a pusztakezes gyilkolást és a közelharcot. A brit William Fairbairn őrnagy megszokásból tűhegyes szegekkel kivert nyakörvet hordott arra az esetre, ha valaki megpróbálná megfojtani. Az önvédelmi fanatikus kidolgozott egy tizenhat halálos kombinációból álló rendszert az ellenfelek csendes megölésére vagy megnyomorítására. A bemutatók alkalmával előtörtek belőle a lappangó szadista ösztönök, és valamelyik „Jed" nemsokára kínoktól gyötörve fetrengett a porban. Szegény Dick Franklin ott találta a szája sarkában Fairbairn mutatóujját, míg végül már azt hitte, az őrnagy le fogja tépni a fél arcát. Franklin onnantól kezdve egyik szemével arra figyelt, amit Fairbairn tanított, a másikkal viszont arra, hogy soha nem kerüljön közel hozzá.

A „Jedek" megtanultak szemet kinyomni, arcot karmolni, fület letépni, gyomorba térdelni. Ha életben akarnak maradni, mondta nekik Fairbairn, félre kell tenniük az ökölvívás úriembereknek való szabályait, és át kell venniük az utcai harcosok mocskos stílusát. „Ölj, vagy téged ölnek meg" – ez volt az

alapszabálya. Ha nem tudod kitaposni az ellenfeled belét, legalább zúzd össze a légcsövét. Az önkéntesek megtanulták, hogy egy rajtaütésnél nem habozhatnak; el kell kapniuk az őrszem nyakát, kést döfni a veséjébe, és „megcsavarni, a hétszentségit". Ha az őrszemnek sikerül leadnia egy lövést, az ellenség katonái pillanatok alatt elözönlik a helyszínt, a küldetés kudarcot vall, és a „Jedburgh"-öket lemészárolják.

A „B" körzet egyéb foglalkozásain a reménybeli „Jedek" megtanultak őrszemhálózatot állítani saját főhadiszállásuk köré, átvágni a vidéken a sövények és árkok fedezékében, elsőként tüzet nyitni közelharcban, akár a pontosság árán is, és még a támadásnál is nagyobb figyelmet szenteltek a szervezett visszavonulásnak, és persze a menekülésnek. A fizikai és mentális kimerültséggel végződő napok ritkán értek véget az őszi nap lenyugvásáig. A katonák nyögtek és ziháltak, „b" betűs szavakat sziszegtek. A reggeli akadálypályás gyakorlat során általában kórusban számlálták az utolsó akadályokat:

– Negyvennyolc... negyvenkilenc... ötven... LÓSZAR!

A rajtaütés egy ellenséges oszlopon, egy hajó elsüllyesztése vagy egy kifutópálya megsemmisítése mostanra egy izgalmas hivatás rutinfeladatának tűnt. A belemenős, fiatal harcosok kezdték elhinni, hogy valóban jelentős mértékben hozzájárulhatnak a háború alakulásához, bár ez az előzetes képzés itt, az Egyesült Államokban csupán a kezdet volt. Angliában sokkal keményebb munka várt mind a leendő „Jedekre", mind főnökeikre, köztük Franklin Canfieldre. Elvégre a Jedburgh sikere nemcsak az ügynökök kiválasztásán és kiképzésén múlott, hanem részletes tervezésen és a szervezetet támogató bonyolult infrastruktúra előkészítésén is.

Odaát Angliában közben még el kellett készülni a kiképzőlétesítményekkel, mire megérkezik a háromszáz amerikai, brit és francia „Jedburgh". Folytatódott a vadonatúj kommunikációs központ építése, amely majd továbbítja a „Jedburgh"-ök üzeneteit Franciaországból. Még több repülőgép kellett az ügynökök és a készletek ledobásához, ezenkívül szükség volt egy új csomagolóbázisra, ahol előkészítik az ejtőernyős ledobásra a „Jedburgh"-ökkel együttműködő ellenállóknak szánt fegyvereket és muníciót. És természetesen ki kellett építeni egy jól működő összekötő hálózatot a hadseregekkel, hogy a „Jedburgh"-ök és az ellenálló csoportok akciói a lehető legnagyobb támogatást tudják nyújtani az inváziós erők számára.

Ahogy egyre közeledett Európa felszabadításának időpontja, úgy szaporodtak Canfield, valamint a SOE és az OSS többi vezetőjének tennivalói. 1943. november 28-án Canfield azzal a megnyugtató tudattal szállt repülőgépre, hogy sikerült összegyűjtenie egy csapatnyi tisztet és sorállományú rádióst, akiket büszkén mutathat be „Jedburgh"-ökként. Angliába indult, hogy közreműködjön a nagyszabású művelet előkészületeinél, védenceit pedig a „B" körzet oktatóira bízta, akik az előzetes felkészítést végezték. Számukra majd az ejtőernyős ugrás jelenti az akció kezdetét.

TIZEDIK FEJEZET

ADJ NEKI EGY GYŰRŰT, ÉS BÚCSÚZZ EL TŐLE

A Catoctin-hegység aranyszínű, vörös és sárga foltok kusza halmazává vált. Megérkezett az évszak első fagya. A „Jedek" jól megrakták fatüzelésű kályháikat. Egy nap, nem sokkal azután, hogy Canfield Angliába távozott, az önkéntesek összegyűltek a nagy faházban, és egy tiszt bejelentette, hogy az egész csapat néhány napos szabadságra mehet. Harsány éljenzés tört ki. Búcsúzzanak el a családjuktól, folytatta a tiszt; nagyon hosszú ideig nem fogják látni őket. Az éljenzést mintha elvágták volna.

Bob Kehoe az első vonattal New Brunswickba utazott, meglátogatta apját. Az apja által épített házban közölte a hírt, hogy nemsokára behajózik és átkel az óceánon. „Miért ilyen hirtelen?" – akarta tudni az idősebb Kehoe.

Kehoe idősebb testvérei még nem kaptak indulási parancsot, pedig már kétszer olyan hosszú ideje szolgáltak a hadseregben. Bob válaszként csak a vállát vonogatta. Amikor apja végül arra a következtetésre jutott, hogy biztosan egy angliai kommunikációs támaszpontra helyezik át, ő csak az ajkába harapott, és nem szólt egy szót sem. Helyesen cselekedett, hogy nem beszélt a titkos küldetésről, ám ettől hazugnak érezte magát, és elszomorította, hogy félre kellett vezetnie saját apját. Mióta önkéntesként bevonult Camp Crowderbe, most először aggódott amiatt, hogy talán sosem fogja viszontlátni őt.

Odafent Connecticutban Lucien Lajeunesse anyja nem volt hajlandó elfogadni a ködös válaszokat a közelgő kihajózással kapcsolatban. Csak kérdezett és kérdezett, és végül már hisztérikus állapotba került, amikor Lou nem mondta el az igazat. És ha ez még nem lett volna elég felkavaró, Lou eljegyzési tervei is kútba estek, mert nem vette meg időben a gyűrűt barátnőjének. Így elképzelhetővé vált, hogy Lajeunesse anélkül él és hal meg, hogy egyetlen lány is viselné a gyűrűjét.

Frank Hanson, egy másik rádiós, aki szintén a házasságkötés lázában égett, szabadsága utolsó napján vette el menyasszonyát, de „Jed" bajtársai szerint ő maradt az „egyetlen nős szűz, aki rabságban élt". Még Jack Singlaub is fél térdre ereszkedett, miután meggyőződött róla, hogy Mary régi kollégiumi barátja valóban csak barát. Úrrá lett idegein, sietve elvitte Maryt a washingtoni

állatkertbe, összeszedte minden bátorságát, és a csimpánzokból és gorillákból álló hallgatóság előtt megkérte a lány kezét. Singlaub szinte a következő lélegzetvételével azt is közölte újsütetű menyasszonyával, hogy fogalma sincs róla, mikor láthatják egymást legközelebb. New Jerseyben Bob Kehoe sietve elindult a vasútállomásra, hogy elkerülje az érzelmes búcsút apjától.

A „B" körzetben fehér hótakaró fedte be a hegyeket. Kehoéhoz és Lajeunesse-hez hasonlóan a többi „Jed" sem tudott őszinte lenni a családtagjaival. Nem mutatták ki félelmüket, de nem is ragadták meg a lehetőséget, hogy otthonosan érezzék magukat övéik körében. Elhidegültnek és távolinak érezték magukat tőlük, ezért visszatérés után elszántan vágtak neki az erdőnek szivárgó katonai bakancsaikban, melyek nem sok meleget adtak a lábnak. A pihenő hangszórója mintha csak gúnyt űzött volna velük, naponta többször is elharsogta Bing Crosby „Karácsonyra otthon leszek" című dalát. Egy éjszaka valamelyik hadnagy nem bírta tovább, és darabokra zúzta a berendezést. A „B" körzet hangulata az évszakhoz igazodva lehűlt.

1943 decemberének közepe volt. Olaszország rég megadta magát, a szövetségesek a salernói hídfőtől indulva végigkergették a németeket az olasz csizmán. A „Jedek" azonban mindeddig csak a moziban vetített híradókban láttak háborút. Azon gondolkodtak, vajon ilyen sok munka elvégzése után vajon lesz-e alkalmuk harcolni, mielőtt még véget ér a háború? Néhányan közülük arra is felfigyeltek, hogy az oktatók némelyike nem saját tapasztalatok alapján, hanem különleges tankönyvekből tanít.

– Ez nem is valódi – mondta Aaron Bank mindenkinek, aki hajlandó volt odafigyelni rá. A morál a mélyponton volt.

A tennessee-i Fountain Cityből való Lou Goddard rádiós zavaros leveleket írogatott családjának a halálról. „Arra gondoltam, dobok nektek egy kötelet, hogy tudjátok, *még* élek – írta egy alkalommal. – El kellett volna készítenünk a végrendeletünket is, de nem volt mit beleírnom" – állt egy másik jegyzetben.

Miután eltöltötték a hideg reggeleket a faházban, és végigfagyoskodták a délutánokat a lőtéren, a „Jedek" több alkalommal utasítást kaptak, hogy készítsék elő díszegyenruhájukat, és sorakozzanak fel szemlére, mert a hadügyminisztérium íróasztali tábornokai tiszteletüket teszik a táborban. A washingtoni hatalmasságok elkezdtek sportot űzni abból, hogy benézzenek a „B" körzetbe és szemügyre vegyék Vad Bill Donovan gyilkosait, és biztosítsák őket arról, hogy az egész nemzet büszke rájuk. A „Jedek" egyáltalán nem örültek neki, hogy a rengeteg munka mellett még a hadseregnél megszokott szőrözés is beköltözik az életükbe.

A nem szívesen látott vendégek közül az utolsó az Intrepid fedőnevű rangidős brit ügynök, William Stephenson volt. Őt személyesen Churchill választotta ki, hogy segítsen bevonni az Egyesült Államokat a háborúba, és közreműködött Donovan jelentésének megírásánál is, amely végül az OSS megalakításához vezetett. Stephenson megjelenése már túl sok volt a „Jedek"-

nek. Kiselőadása közepén egyikük hirtelen az időközben hagyománnyá vált akadálypályai csatakiáltást hallatta:

– Negyvennyolc! – kiáltotta.

– Negyvenkilenc! – folytatta valaki más.

– Ötven! – rikoltotta egy utolsó hang, majd következett több mint száz ember kórusa: – LÓSZAR!

Stephenson undorral távozott.

Lou Goddard apja eközben megérezte fia kétségeit a levelein keresztül. A következőt írta neki: „Hadd emlékeztesselek, fiam, hogy vannak pillanatok, amikor egy erős férfi számára sem szégyen a sírás."

Körülbelül tíz nappal karácsony előtt a tisztek váratlanul teherautókba szálltak és távoztak. Pár nappal később a rádiósok is megkapták az utasítást, hogy pakoljanak be a málhazsákjukba, azután jelentkezzenek egy utolsó névsorolvasásra. Búcsút intettek a marylandi domboknak, és néhány órányi vonatozás után ott találták magukat a hatalmas Fort Hamilton-i kihajózó központban, Brooklynban, a Verrazano-szoros másik partján, pontosan szemben Lou Lajeunesse régi, Fort Wadsworth-i állomáshelyével.

A „Jed" rádiósokat sok ezer másik, szintén kihajózásra váró katonával együtt elszállásolták a rozzant, düledező barakkok egyikében. A szállítóalakulat csikorgó bürokráciája reggelente agyzsibbasztó filmekkel traktálta őket: milyen életre számítsanak egy csapatszállító hajó fedélzetén, hogyan másszanak le a süllyedő hajó oldalán, hogyan lépjenek kapcsolatba a katonai lelkészszel, és miért lenne érdemes minden katonának még több hadikötvényt vennie. A rádiósok helyezkedtek és forgolódtak a kényelmetlen priccseken, míg végül a napi eltávozási papírral a kezükben rohanhattak a kapuhoz.

A legtöbben bedobták magukat a várakozó taxikba, és harmincöt centért lelkesen elkocsikáztak Manhattanbe, hogy életükben először megcsodálják a Broadway fényeit – kivéve Dick Franklint, aki ott lakott. Ő körülbelül ezer lépést sétált egy brooklyni utcán, becsengetett egy házba, várakozott, majd amikor kinyílt az ajtó, megölelte feleségét. Ő és Susie körülbelül egy éve házasodtak össze a hobokeni városházán, alig néhány órával Dick bevonulása előtt.

Az elkövetkező napokban, miközben Franklinék a mézesheteiket (vagy inkább napjaikat) töltötték, a többi rádiós körül elszabadult a pokol. Kidobták őket egy Greenwich Village-i klubból, mert megpróbálták bedobni a cigarettájukat egy megtermett hölgy dekoltázsába. Egyiküket a katonai rendőrök tartóztatták le, amikor részegen elővette a harci kését egy étkezdében, hogy félbevágja vele a zsömléjét. Éjszaka egy egész csoport átmászott az erőd kerítésén, majd később egy brooklyni bárban fogták el, és őrizet alatt vitték vissza őket. Az egykori parasztfiúk és főiskolai könyvmolyok jól fejlett huligánokká váltak.

Végül, egy hét bajkeverés után bezárták őket a táborba, és közölték velük, hogy maradjanak távol a kerítéstől, a holmijukat pedig csomagolják be a málhazsákba, és tartsák állandóan az ágy végében.

1943. december 23-ának estéjén, a sötétség leple alatt felszállították egy buszra a rádiós „Jedek"-et, és egy manhattani dokkhoz vitték őket, ahol beálltak a luxushajóból csapatszállítóvá átalakított brit *Queen Mary* előtt kanyargó, több ezer fős sorokba. A *Queen Mary* nemsokára felszedte a horgonyt, és a New York-i vontatók a karácsony előtti nap hideg reggelén lassan kihúzták a kikötőből a hatalmas hajót.

Hamarosan téli vihar támadt, az Atlanti-óceán tombolva kavargott. A *Queen Mary* a torpedók elkerülése érdekében hirtelen irányváltoztatásokkal haladt, körülbelül négyóránként került sor egy ilyen manőverre. A stabilizáló giroszkópokat, melyek egykor oly kényelmessé tették a hajót az utasok számára, most kiiktatták, hogy javítsanak a manőverezőképességen. Ennek eredményeképpen a *Queen Mary* túlméretezett Coney Island-i hullámvasútként lovagolta meg a hatalmas, szél korbácsolta hullámokat.

Mivel parancsukban az állt, hogy nem lehet őket beosztani konyhai szolgálatra, a rádiósok fekete karszalagot kaptak, és katonai rendőrökként dolgoztak. Dick Franklinnek kedvezett a szerencse, a fogdát kellett őriznie. Szolgálati helye mélyen a hajó gyomrában, alig valamivel a vízvonal felett volt, vadonatúj mellékhelyiséggel, zuhanyzóval, valamint egy kis ablakkal, amelyen keresztül levegőzhetett. Az egyik cellában egy britet tartottak fogva, aki leharapta egy ápolónő mellbimbóját, amikor az visszautasította közeledését, a másikban pedig egy szökésért halálra ítélt katonát. A harmadik cella üresen állt.

Franklin elhozta fogkeféjét és hálózsákját az egykori ajándékboltból, és beköltözött. Mindössze egyszer ment át a hajókonyhára. Egy közlegénytől kapott egy tányérnyi gyanús kinézetű zabkását. Utána a foglyait küldözgette el a hajó feketepiacára, hogy szerezzenek neki pulykahúsos szendvicset a brit tengerészektől.

Bob Kehoe közben hanyagolta katonai rendőri teendőit, mivel a *Queen Mary*n utazó katonáknak nem maradt energiájuk a bajkeveréshez. Inkább egyfajta testnevelőként tevékenykedett, segített állva maradni a hadosztálynyi embernek, miközben azok sorban álltak a hajókonyhánál a napi két étkezéshez. Kehoe a sor végén helyezkedett el, megragadta az előtte álló, tálcájával egyensúlyozó katona derékszíját, és megpróbálta megakadályozni, hogy elterüljön a lábuk alatti gusztustalan, öt centi mély hányadékban. Tíz védencéből egy még így is az undortól öklendezve kötött ki a mocsokban.

Közben a hajón a hosszú, szürke kabátot viselő megfigyelők az egyensúlyuk megtartásáért küzdve vizslatták a tengert. A „Jedek" néhány nap múlva kezdték érezni a feszültséget a legénységen, amikor a tengeralattjárókat kutató felderítő repülőgép nagy ívben tett egy kört, és elindult hazafelé. A *Queen*

Mary elméletileg elég gyorsan haladt ahhoz, hogy megszökhessen a tengeralattjárók elől, ezért hajózott kíséret és védelem nélkül. Ám a „Jedek" tudták, hogy mivel tizenötezer embert szállít, a nácik mindent meg fognak tenni az elkapása érdekében.

Ugyanazon a napon, amikor a Jedburgh rádiósai kifutottak New York kikötőjéből, világszerte több millióan tekergették rádiójuk hangoló gombját, hogy meghallgassák Roosevelt elnök karácsony előtti beszédét. Ez volt az első rádióbeszéde, mióta hazatért a teheráni konferenciáról, ahol újra találkozott Churchill miniszterelnökkel, illetve első alkalommal Sztálin marsallal. Egyelőre még semmiféle bejelentés nem történt, de a mozik híradóiban azt fejtegették, hogy a három nagy vezető megegyezett a Hitlerrel való végső, gigantikus konfrontáció – vagyis az európai invázió – időpontjában.

Az adás idejét gondosan úgy választották meg, hogy az érdeklődők világszerte hallhassák. Az egyik segéd visszaszámolta a másodperceket, Roosevelt elnök pedig elhelyezkedett a hatalmas rádiómikrofon mögött, a New York-i Hyde Parkban lévő otthonában. Az Egyesült Államokban délután, Nagy-Britanniában este, a Csendes-óceán térségében reggel volt.

– Barátaim – kezdte az elnök –, nemrég tértem vissza a Nagy-Britannia és Oroszország vezetőivel folytatott tanácskozásról, ahol megbeszéltük, hogyan folytathatnánk sikeres támadásainkat közös ellenségünk ellen. – A hajókon, köztük a „Jed" rádiósokat szállító *Queen Mary*n minden elcsendesedett, a karácsonyi partikon elhallgatott a zene.

– A Németország ellen indítandó gigantikus offenzíva minden pontjában sikerült megegyeznünk – folytatta az elnök. Az orosz hadsereg tovább folytatja „kitartó offenzíváit" a keleti fronton. A szövetséges hadseregek Olaszországban és Afrikában „kíméletlen nyomást fejtenek ki" délről. Ám a szövetségesek egyetértettek abban, hogy véget ért az időszak, amikor a külső területek támadásával gyengítik tovább a Harmadik Birodalmat. Elérkezett az idő, hogy egyenesen a szívre irányozzanak halálos szúrást. – A bekerítés tökéletes lesz, amikor az amerikai és brit csapatok a többi égtáj felől is támadást indítanak.

A több százezer amerikainak, akik a glasgow-i és liverpooli kikötőkön át özönlöttek Nagy-Britanniába, a Skóciában tartózkodó amerikai „Jed"-tiszteknek, valamint az Atlanti-óceánon hánykolódó rádiósoknak a „többi égtáj felől" kifejezés tökéletesen érthető volt. Északot jelentette, Nagy-Britanniát. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Kanada és más országok katonái nemsokára átkelnek a Csatornán, és partra szállnak Franciaországban. Az invázió zöld utat kapott.

Hogy a nagyszabású művelet vezetőjét kijelölje, Roosevelt a teheráni konferenciáról útban hazafelé rövid időre leszállt a tuniszi repülőtéren. A kifutópálya betonján várta őt Dwight D. Eisenhower tábornok, egy barátságos arcú, kopasz kansasi, aki már vezette az amerikai csapatokat a diadalmas észak-afrikai, szicíliai és olaszországi hadjáratokban. Roosevelt beszállt a szolgálati autó hátuljába Eisenhowerrel, odafordult hozzá, és csak ennyit mondott:

– Nos, Ike, maga fogja vezetni az *Overlord*ot. – Roosevelt a rádiós beszéd vége felé említette meg, hogy Eisenhowert nevezte ki a hadművelet főparancsnokává.

Ike emberei, a támadóéket alkotó harcosok, a tengerentúlon szolgáló csaknem négymillió amerikai, valamint az Egyesült Államok többi tízmillió katonája számára Roosevelt elnök hozzátette:

– Szívünkbe és imáinkba foglaljuk önöket és összes bajtársukat, akik azért harcolnak, hogy megszabadítsák a világot e gonosztól. Isten áldása legyen önökön, valamint szüleiken, feleségükön és gyermekeiken, otthon maradt szeretteiken.

Kedves megjegyzés volt, bizonyára rengeteg anya szívét megmelengette. A katonák – köztük az amerikai „Jed"-tisztek, akik éppen ekkor futottak be Glasgow-ba, a *Queen Mary*n utazó rádiósok, valamint brit és francia „Jed" bajtársaik – világszerte tudták, hogy jön a hatalmas dráma következő felvonása. És a saját szerepükkel kapcsolatban továbbra is a sötétben tapogatózó „Jedek" – sok más katonához hasonlóan – csupán egyvalamit kérdeztek magukban: mi lesz velem?

TIZENEGYEDIK FEJEZET

BOLDOG ÚJ ÉVET!

Egy fiatalember számára a háborús romantika része az az elképzelés, hogy ha szélsőséges helyzetbe kerül, előbújik belőle a hős, mégpedig valami magasabb rendű céltudatossággal együtt. A felfokozott öntudatossággal bíró „Jedek" így a többi katonánál is keserűbben vették tudomásul, hogy a háború szenvedéseinek jó része teljességgel felesleges.

A *Queen Mary* viharos útja során Roger Pierre rádiós hat kilót veszített testsúlyából, jó részét a száján keresztül. Egy másik „Jed" leesett a priccséről, nekizuhant a szemközti falnak, és eltörte az orrát, valamint egy fogát. A „vizeldében" az emberek megpróbáltak talpon maradni, miközben a dülöngélés következtében elöntötte őket a szennyezett víz. Sokan mozdulni is alig tudtak, voltak, akik a mocsokban feküdtek, miközben mindkét végükön távozott belőlük a salakanyag, és csak a megváltó halálért imádkoztak. A hajó fedélzetein 2-3 centi vastagon állt a narancsszínű hányadék a főtt sárgabarackot is tartalmazó ebédet követően. A többiek betegségével és kétségbeesésével szembesülő Bob Kehoe végül magába roskadt, saját magányosságába és a jövőtől való félelmébe süppedt.

A *Queen Mary* testvérhajóján, a *Queen Elizabeth*en utazó Jack Singlaub semmit nem érzékelt a viharból, sokkal inkább az unalmas egyhangúság gyötörte, miközben a magazinokat böngészve menyasszonya, Mary után sóvárgott. „Azt hiszem, sokkal jobban hiányolom, mint bármi mást életemben" – írta haza anyjának és apjának. A többi „Jed" igyekezett elfoglalni magát, még pókerezni is leültek, pedig tudták, hogy „Jed" bajtársuk, a hírhedten nagy kártyás Douglas Bazata úgyis kifosztja őket.

A „Jed"-tisztek a tétlenség miatt ezernyi különböző helyzetben képzelték el saját halálukat, Bill Dreux és kabintársa pedig még azt a kérdést is felvetették, miért vágtak bele ebbe a „veszélyes feladatba". Dreux-nak eszébe jutott, amit egy pszichiáter barátja mondott neki.

– Meg volt győződve róla, hogy aki önként jelentkezik valamire, annak nincs ki a négy kereke – közölte bajtársaival.

– Biztosan nem csak erről van szó – felelte egy társa. – Talán mindannyian dicsőséget akarunk szerezni magunknak. Vagy tudat alatt halálvágyunk van.

Egy harmadiknak elege lett.

– Az Isten szerelmére, fogjátok már be! – förmedt rájuk. Mindannyian okosabbak voltak annál, semhogy leragadjanak ennél a témánál. A „Jedburgh"-ök egyedüli védelme az volt, ha kiverik a fejükből a jövőt.

Karácsony előtt egy nappal a tisztek hajója horgonyt vetett a Firthben. A „Jedek" a szemerkélő esőben a középső fedélzet korlátjához siettek – komor, kisfiús fejek a narancssárga mentőmellények felett –, és szemügyre vették, mekkora pusztítást végzett a Luftwaffe a glasgow-i dokkokban. Korommal fedett romhalmazokat láttak a még álló raktárépületek között, a törmelék egy része a mólókra és a vízbe hullott. A törött rakodódaruk deformálódott fémvázai úgy lógtak a levegőben, akár egy óriási, döglött pók lábai. Ám a romok között több ezer katona szállt partra a világ minden tájáról. Turbános szikhek, fekete barettes kanadaiak és mások, akik közül sokan már harcoltak Afrikában és Olaszországban. Úgy özönlöttek le a hajópallókról, mintha szállítószalagon közlekednének.

Egy Cyrus Manierre nevű OSS-kiképzőtiszt vezette a „Jedburgh"-öket a hajótól egy közeli raktárépületig, melyet gyülekezési körletté alakítottak át. A Jedburgh-művelet számára megtervezett kiképző támaszpont még nem készült el. Manierre elismerte, hogy valójában fogalma sincs róla, hová is kéne menniük a „Jed"-tiszteknek. „Ez az egész snafu!" – kiabáltak vele a demoralizált amerikaiak. A „snafu" a hadseregben használt szó volt, azt jelentette, hogy „az egész el van cseszve". Manierre, akiből később szintén „Jed" lett (és akit Odette Sansomhoz hasonlóan szintén letartóztattak a nácik), telefonon utasítást kért a londoni központtól, ahol azt mondták, a „Jedek" maradjanak az istenverte fenekükön, és várjanak.

– Nos, fiúk – mondta nekik, amikor beköltöztek az ideiglenes barakkokba –, itt vagyunk, és itt is maradunk.

A „Jed"-tisztek akkor még nem tudhatták, hogy az elkövetkező hetekben egyik SOE-kiképzőtámaszpontról a másikra fogják dobálni őket, hogy valami elfoglaltságot biztosítsanak számukra, amíg végre elkészül saját kiképzőközpontjuk. Csapdába ejtette őket a bürokrácia, pedig már azt hitték, sikerült elszökniük előle. Ahelyett, hogy gyorsan harcba vetették volna őket – hiszen a csapatok már gyülekeztek az *Overlord*ra –, újra parkolópályán találták magukat.

Egy héttel később a rádiósok is kikötöttek Glasgow-ban, és lesorjáztak a *Queen Mary* pallóján. Akármilyen is volt a harci helyzet, ők legalább egytől egyig mosolyogtak. Napok óta először volt alkalmuk enni, és egyik fánkot a másik után kapkodták el a mólókon álló vöröskeresztes hölgyektől. A rádiósokat végül felzsúfolták egy tömött vonatra. Ahogy a szerelvény lassan elhaladt a glasgow-i szennyesekkel telerakott hátsó udvarok alatt, a katonák fárad-

tan mosolyogtak a nyitott ablakokból integető és kiabáló lányokra. Amikor a vonat megérkezett a célállomásra, a Jedburgh-művelet amerikai és brit rádiósai végre találkozhattak egymással.

Három hónappal korábban, 1943 októberének elején a SOE a Londontól hatvanöt kilométerre nyugatra fekvő Henley-on-Thames melletti Countess Gardensben gyűjtötte össze az ötvenegynéhány brit rádióst. Miközben Kehoe, Lajeunesse, Franklin és a többi amerikai az Atlanti-óceán túloldalán, a „B" körzetben gyakorlatozott, a britek hajnali ébredés után tízperces erőltetett menetet hajtottak végre a reggeli ködben Fawley Courtba, a Temze partján fekvő, tizenhetedik századi nemesi birtokra, ahol a SOE 54-es Különleges Kiképzőiskolája kapott helyet. A nagyrészt a Királyi Páncéloshadtestből toborzott brit rádiósok megszállott módon képezték magukat, hogy morzekódolásuk gyorsasága elérje a Jedburgh-művelet által megkövetelt percenkénti tizenöt szót.

A kemény munka után úgy érezték, karácsony előestéjén megérdemelten öltözhettek volna fel kimenőruháikba, hogy este részeg dőzsölést csapjanak barátnőikkel, az Önkéntes Ápolónők Testületénél (FANY) dolgozó fiatal lányokkal, akik szintén Fawley Courtban állomásoztak. Ehelyett azonban nekik és a FANY-knak fogadniuk kellett egy csapatnyi amerikai rádióst – Bob Kehoét és a többieket.

A való élet nyelvére lefordítva ez azt jelentette, hogy bólogathattak, udvariasan cseverészhettek, alacsony alkoholtartalmú gyümölcspuncsot kortyolgathattak óriási üvegpoharakból, és úgy tehettek, mintha nem zavarná őket, hogy egy csapatnyi nagyszájú jenki megpróbálja lenyúlni a barátnőiket. A fiatal briteket időnként sokkal jobban sújtotta a háború, mint az amerikaiakat.

Arthur Brown brit rádiós például tizennégy esztendős volt 1939 szeptemberének első napján, amikor Hitler páncélosai dübörögve bevonultak Lengyelországba. Leendő amerikai kollégáihoz hasonlóan ő is izgalmas dolognak tartotta a háborút. Ám amikor 1940 őszén megkezdődtek az angliai csata légi ütközetei, Brown néhány osztálytársával együtt közelebbről is szemügyre vette az egyik német repülőgép becsapódási helyét. A földbe fúrt kráter mellett, a lángok és a füst közepette Brown emléktárgyak után kutakodott, és végül talált valamit, ami leginkább egy letépett tetejű körtére hasonlított.

– Úgy látszik, ez a Jerry hosszabb maradásra készült – tréfálkozott társainak –, magával hozta az ebédjét. – Ám hirtelen rádöbbent, hogy nem körtét, hanem egy emberi combcsont részét tartja a kezében. Elfogta a rosszullét. Csendben távozott, és hosszan imádkozott, miközben eltemette a német pilóta testrészét. A valóság mindig kegyetlenül oszlatta el a brit fiúkban a háborúról alkotott eszményi, rajzfilmszerű képet.

Az év szeptemberében a Luftwaffe bombázni kezdte Londont és más városokat, tűzszőnyeggel borítva be a házakat. Londonban Norman Smith rádiós tehetetlenül figyelte minden reggel, ahogy nők és gyermekek bukkannak elő

a metróállomásokból, ahol menedéket kerestek, hogy otthonukat lerombolva, javaikat szénné égve találják. A dél-walesi Swansea-ben Glyn Loosemore, egy másik brit „Jed" rádiós elkeseredetten próbált segítséget nyújtani a lángoló városban, de a járdákon mindenütt halottak hevertek. Az égés gyomorforgató szaga és az üvegcserepek csilingelése töltötte be egész Nagy-Britanniát, ahogy több ezer brit söprögette az utcákon a szilánkokat.

Hitler bombái hatvanezer civil életét oltották ki. Ártatlan gyermekek nyomorodtak és haltak meg. Arthur Brown bátyját a németek fogságba ejtették. Gordon Tack rádiós apját a mentőcsónakban géppuskázták le, miután a hajóját megtorpedózták. A háború válogatás nélkül ölt. A világ nem tűnt sem racionálisnak, sem tisztességesnek. Mikor Glyn Loosemore-t a SOE-meghallgatáson megkérdezték, hogy mit akar tenni a háború után, azt felelte:

– Erre a kérdésre nem számítottam.

Az amerikai rádiósok folyamatosan panaszkodtak az egyhetes, rázós tengeri út után. Mire megérkeztek Henleybe, brit kollégáik már négy éve nézték, ahogy hazájuk és családjuk szenved a háborúban. Brown és társai komoran készülődtek a Fawley Courtban tartandó szilveszteri összejövetelre. A különféle nemzetiségek, kultúrák és tapasztalatok keveredése volt az egyik veszély, amely kockáztathatta a Jedburgh-művelet sikerét.

Az amerikai és brit rádiósok besorjáztak a bálterembe, és megkezdődtek a bemutatkozások. A kontraszt felettébb éles volt. A jenkik fel-alá parádéztak vadonatúj, divatos hajtókával ellátott kimenő egyenruhájukban, míg a britek durva vászonból készült harci gyakorlójukban úgy festettek, mint a szénbányászok. Az amerikaiak friss dezodorillatot árasztottak magukból, a britek testszagot, mivel a szappant is porciózták. A jenkik olyan cigarettát szívtak és osztogattak, amilyenhez a britek soha nem juthattak hozzá, és a FANY-k odagyűltek köréjük. A vendéglátók a fogukat csikorgatták, amikor barátnőik egy kicsit túlságosan is hangosan nevettek az idegenek tréfáin. „Tudjátok, mit mondanak a brit lányok bugyijáról? Elég egy rántás, és már le is jön" – mondogatták akkoriban a brit katonák [*yank* = rántás; *Yank, Yankee* = jenki – *a ford.*]

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Kehoénak, Franklinnek, Lajeunessenek és a többi amerikai fiatalembernek, akik pillanatok alatt magukhoz csábították a brit lányokat, szintén megvoltak a maguk sérelmei. Keserűen tapasztalták, hogy új szállásaik voltaképpen középen megrogyott, furnérlemez kalyibák, a matracaik szalmával megtöltött vitorlavászon zsákok, a fűtésről egyetlen nyomorúságos szénkályha gondoskodik, mosakodni csak a szabadban, egy falból kiálló csőnél lehet, zuhanyozásra pedig egy istállóudvar szolgál. A brit hadsereg fejadagjai is bemutatkoztak: a zsíros pörköltben alig volt hús, viszont annál több ízetlen, túlfőtt zöldség, főként paszternák és répa. Az amerikaiak nem vették észre, hogy panaszkodásukkal csak bosszantják a briteket, akik már a háború kezdete óta hasonló körülmények között éltek.

És bár az amerikai rádiósok soha nem éltek át egyetlen Luftwaffe-támadást sem, a briteket viszont soha nem vitték el otthonuktól csaknem ötezer kilométernyire. Ha soha nem mentél messzebbre, mint a rokonod háza a szomszéd faluban, akkor igencsak sokkoló lehet egy olyan országba érkezni, ahol az emberek az út rossz oldalán vezetnek, érthetetlen, ír kiejtéssel beszélnek, és melegen isszák a sört. Az amerikai rádiósok idegesek és zavarodottak voltak, és ezt sajnos csak olyan módon tudták kifejezésre juttatni, ami nem lopta be őket Brown és bajtársai szívébe.

Ám ennek ellenére a britek egy idő múltán összegyűltek a zongora körül, dalra fakadtak, és hívták Kehoét és a többieket is. Megtanították a jenkiket olyan alapnótákra, mint a „Dover fehér sziklái". Megkezdődött a visszaszámlálás, a csoport kört formált – lány, fiú, lány, fiú –, és boldog tinédzserként énekelték együtt az „Auld Lang Syne"-t. Amikor az óra elütötte az éjfélt, együtt ujjongtak, és minden lány a mellette lévő fiúhoz fordult, legyen az brit vagy amerikai, odahúzta magához a fejét, és szájon csókolta.

Brit újévi szokás volt, általában csupán izgalmas és udvarias tíz-tizenöt másodpercig tartott. Brown és társai el is engedték ölelésükből a lányokat, a jenkik azonban nem ismerték a hagyományokat, és kitört rajtuk az őrjöngő közönségesség. Annyira tetszett nekik a tradíció, hogy úgy döntöttek, nem csak egy, de az összes lánnyal kipróbálják. A parti nemsokára véget ért. Ha a kémszervezetek vezetői úgy vélték, a Jedburgh-művelet sikere azon múlik, hogy a britek és az amerikaiak hogyan jönnek ki egymással, akkor a dolgok nem álltak valami jól.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

KÖZEL A ZENDÜLÉSHEZ

Néhány száz kilométerrel északra, Skócia csipkézett nyugati partjainál Jack Singlaub és egy körülbelül húsz amerikai tisztből álló csapat egyik dombot a másik után mászta meg, nehéz hátizsákkal, fegyverrel és munícióval. A csoport a SOE-instruktorok vezetésével leereszkedett egy hasadékba két sziklás gerinc között. Lehangoltan, kimerülten és nyomottan gázoltak a bokáig érő, félig megfagyott sárban. Singlaub, akinek fájt a hasa, az oldalát fogva menetelt.

– Elég szar ügy lenne itt egy aknavető-sortüzet kapni – mormolta gonoszul az egyik skót SOE-kiképző, azzal előhúzott egy zsebkendőt, és integetett vele láthatatlan kollégájának. Hirtelen vészjósló fütyülés töltötte be a levegőt – az aknavetők tüzet nyitottak. A lövedékek a „Jedek" fölött emelkedő domb oldalába csapódtak. Singlaub sisakjára megfagyott sárdarabok és sziklatörmelék hullott.

A sortűz tompa puffanásai egyre közelebb és közelebb értek, akár egy óriás dübörgő léptei. Singlaub és kimerült társai bénultan álltak a jég- és kőzáporban. Nem kaptak még eleget mára?

– Gyerünk, emberek! – kiáltotta az instruktor. – Én a maguk helyében nem állnék ott!

Singlaub nekivágott az emelkedőnek, és a nedves hangába feküdve fedezéket keresett egy kisebb szikla mögött. Bill Pietsch, egy West Point-i diplomás egy másik, közeli szikla mögé vetette be magát. A robbanások kényelmetlenül közel voltak.

– Tűnjünk el innen a francba, Jack! – üvöltötte Pietsch fedezéke pereme mögül.

Singlaub a mellére gördült, hogy felálljon, ám egy hirtelen dörrenés és villanás egyszerre tette vakká és süketté. Az egyik aknavető-lövedék pontosan ott robbant, ahol Singlaub az imént feküdt, közvetlenül a kő mellett. Rémülten rohant fel a dombra, el is feledkezett gyomorfájásáról. Szíve a torkában dobogott. Pietsch, aki a West Pointon terepfutó versenyt is nyert, messze lemaradt mögötte.

Ez már nem a cserkésztábor volt, hanem a SOE félkatonai kiképzőpályája, amely több száz olyan ügynököt készített fel, akik már a megszállt országokban tevékenykedtek, és halálos összecsapásokat éltek túl a tapasztalt náci erőkkel szemben. A kiképzést is nagyon komolyan vették.

Singlaub és a többi amerikai „Jed"-tiszt karácsony előestéjén érkeztek meg Skócia nyugati felföldjének Arisaig körzetébe – ugyanazon a napon, amikor Roosevelt bejelentette a készülő európai inváziót –, hogy elsajátítsák a kommandós stílusú rajtaütések fogásait. A tiszteket három csoportra osztották, és a SOE félkatonai kiképzőiskoláját alkotó tíz faház közül háromban szállásolták el.

Bill Dreux barakkjában a „Jedek" minden reggel riadtan ébredtek, amikor egy teljes harci díszben pompázó skót dudás, hatalmas ricsajjal végigvonult a folyosókon. Utána egy érdes modorú, köpcös, szintén kiltet viselő főtörzsőrmester a hajnali szürkületben három kilométert futtatta Dreux csoportját a hegyi utakon. „Gyerünk, uraim, egy kicsit gyorsabban, ha lehet! Hajrá!" A „Jedek" számíthattak jól megalapozott állóképességükre, és a fejüket is le tudták húzni, ha lőttek rájuk. Tudták, Franciaországban bőségesen kijut nekik a futásból és a golyók kerülgetéséből, különösen ha az ellenállók ellen kiképzett, könyörtelen német osztagok kezdenek vadászni rájuk.

A rajtaütés helyszínét úgy kell megválasztani, hogy minél könnyebb legyen a menekülés, oktatta a „Jedek"-et a kommandós kiképző. Végezzenek alapos megfigyelést távcsővel. Az embereiknek vázolják fel a visszavonulási tervet. Elfoglalják a pozíciójukat, felrobbantják a német konvoj legelső járművét, a többit megszórják kézifegyverekből, amíg meg nem állnak, azután egy füttyel jelt adnak a tűz beszüntetésére, és pokoli gyorsan elhúzzák a csíkot. Két ember alkossa a hátvédet egy géppuskával, hogy a náci fanatikusoknak elmenjen a kedve az üldözéstől.

A „Jedek" ezt a forgatókönyvet gyakorolták újra és újra, miközben Skócia nedves hangájában kúsztak, sziklákra másztak fel kötelek segítségével, és vízzel telt árkokban rejtőztek. Ha túlságosan láthatóan mozogtak, mindig figyelmeztette őket egy mesterlövész valódi lövedéke, és a közeli szikláról lepattanó szilánkok. „Fürkész lövész", így hívták a SOE instruktorai a mesterlövészes gyakorlatokat. A golyó elméletben mindig a „Jedek"-től távolodva pattant le a célpontról, de hamar megtanulták, hogy ha tűz alatt állnak, maradjanak fedezékben, és őrizzék meg a nyugalmukat.

– Gyalázatos teljesítményt nyújtottak – értékelte munkájukat az instruktor, mintha a rajtaütés kudarcot vallott volna. – A Jerryk simán leszedhették volna magukat.

Egy rajtaütés sosem tarthatott tíz percnél tovább. A legfontosabb szempont az osztag túlélése, valamint a felszerelés és a fegyverek megőrzése. Ehhez gondos tervezésre volt szükség. A hősködést minimális szintre kellett visszaszorítani. A gerilla egyedüli előnye a meglepetés. Abban a pillanatban, amikor az összecsapás állóharccá alakul a németek sokkal nagyobb, jobban kiképzett és felfegyverzett erői ellen, ez az előny elvész.

A „Jedek" Arisaigben ismerkedtek meg az ellenállás legfontosabb fegyvereivel. A brit Sten géppisztolyból, melyet nagy mennyiségben darabonként mindössze 30 shillingért (körülbelül 7,2 dollár) gyártottak, több tízezer darabot dobtak le ejtőernyővel Franciaországban. A könnyen szétszedhető és elrejthető fegyver a németek 9 mm-es lőszerével is működött, és a „Jed" ellenállási harcosok első számú fegyverévé vált.

A komolyabb tűzerőt a Bren könnyű géppuska képviselte. Egyetlen ember elbírta, és minden jobban felszerelt ellenálló csoport rendelkezett vele, ezenkívül a brit és kanadai gyalogság is használta a percenkénti ötszázas tűzgyorsaságú sorozatlövő fegyvert. Mivel a „Jedek"-nek az ellenállásnál egyéb feladataik mellett fegyveroktatóként és műszerészként is kellett tevékenykedniük, bekötött szemmel gyakorolták a Brenek megtöltését, használatát, tisztítását, szétszerelését és összerakását, hogy éjszaka, sötét erdőben is gond nélkül menjen, hiszen egy nap erre is szükségük lehetett.

A „Jedek" megtanultak tapadó aknával úszni, és rögzíteni azt egy hajó oldalán, úgy alakítani a plasztik robbanóanyagot, hogy egy darab szénhez hasonlítson, amit aztán beledobhatnak egy mozdony szeneskocsijába, valamint nyomásra működő kapcsolót készíteni, amelyik akkor lép működésbe, amikor egy vonat kereke áthalad rajta. Olyan gyújtószerkezetekkel gyakoroltak, melyeket hozzá lehetett erősíteni egy bomba gyutacsához, és gyufaként meggyújtani. Megismerkedtek az időzített tolldetonátorral, melynek egyik végében savat tároltak, és amikor élesítették, a sav átmarta a drótot és működésbe hozott egy apró rugós ütőszeget. Beledugták egy ökölnyi plasztik robbanóanyagba, lecsippentették az egyik végét, a sav kiszabadult, és már csak várni kell a robbanást. Volt híd, nincs híd.

– Ez már nem kamu! – mondta Aaron Bank boldogan a többieknek. A SOE sokkal kifinomultabb képzési tervet dolgozott ki, mivel már a háború kezdete óta részt vállalt a gerilla-hadviselésben. Az instruktoroknak nem volt szükségük kézikönyvre, mint a „B" körzet oktatóinak, hiszen személyesen vettek részt akciókban a vonalak mögött vagy kommandós rajtaütésekben, vagy ügynökként Jugoszláviában, Görögországban, Franciaországban. Egyikük a háború előtt zongoristaként dolgozott, de egy robbanás levitte a kezét, és fekete bőrkesztyűbe bújtatott protézist viselt. És mégis, ezek a veterán harcosok mind úgy tettek, mintha ez az egész egy nagy játék volna – igaz, halálos játék.

Eljött az újév, és miközben odalent Henleyben a brit és amerikai rádiósok túlestek a nem túl jó hangulatú bemutatkozáson, az amerikai „Jed"-tisztek boldogan döntötték magukba a whiskyt skót kommandós vendéglátóik társaságában. Énekeltek, táncoltak és tivornyáztak. A skót dudás úgy berúgott, hogy képtelen volt tovább játszani. Az amerikaiak a cowboyokhoz hasonlóan

„Wohoo!" kiáltásokkal fokozták a hangulatot, sarkukkal a padlón dobogtak, és úgy ugráltak körbe, mintha valami kocsmában ropnák. A tisztességes kultúracsere jegyében a skótok egy idő után elhallgattatták növendékeiket, és megtanították nekik az utolsó leckét, a tradicionális, vulgáris brit rögbi- és harci nótát, amely egy menyegzőről szól: a *Kirriemuir labdáját*.

A „Jed"-tisztek másnaposan és kimerülten búcsúztak el skóciai kiképzőiktől. Egy nappal később már a délnyugat-angliai Hampshire-ben szálltak le a vonatról, és elindultak a Liss mellett fekvő Stodham Park nevű vidéki birtok felé, ahol a SOE létrehozta 3. számú Különleges Kiképzőiskoláját (STS 3). Itt katonai vizsgáztató tiszteket (MTO) rendeltek minden egyes „Jed" mellé, akik pilótahalként követték a célpontot, és minden megfigyelésüket lejegyezték. Bill Dreux úgy érezte magát, mint egy apró bacilus a mikroszkóp lencséje alatt.

– Négy napig lesznek itt – közölte velük az STS 3 parancsnoka, Sinclair őrnagy. – Pszichológiai teszteken esnek át, pszichiáterek beszélgetnek el önökkel, vizsgáztató tisztjeik felügyelete alatt különféle egyéni és csoportos problémákat oldanak meg, majd végül én hallgatom ki önöket. Ezt hívjuk mi „kiértékelésnek".

– Mi van, ha nem felelünk meg? – kérdezte az egyik Jed.

– Nos, az igen sajnálatos lenne, nem gondolja?

Dreux és az amerikai „Jed"-tisztek dühösen mormogtak a bajszuk alatt. Azt ígérték nekik, hogy rövid időn belül bevetik őket, ehelyett négy hónapot töltöttek kiképzéssel. Miért kell még több gyötrelem? Miért vesztegetik az amerikai „Jed"-tisztek az idejüket újabb és újabb felmérésekkel, miközben a reguláris csapatok egész Nagy-Britanniában inváziós forgatókönyveket próbálnak, és miért kell újabb és újabb felháborító kérdésekre válaszolniuk például azzal kapcsolatban, hogy mikor vizeltek utoljára ágyba?

Bill Dreux türelmetlenül írogatta a válaszokat a kódolási és rádiókezelési teszten, amely azt hivatott kideríteni, hogy ha a rádiósa meghal, képes lenne-e átvenni a feladatát. Az értelmetlen Rorschach-tintapacák mindegyikében egy-egy nyálcsomót vélt felfedezni. Kitöltötte a nyomtatványt, amelyben a csoportja öt másik tagjáról tettek fel kérdéseket – közismertebb nevén „szívasd meg a haverod"-teszt –, és besorolta őket taktikai érzékük és vezetési képességeik szerint.

Az amerikai tisztek a következő napokban bevetették magukat az erdőbe, követték MTO-ikat a tizenegy vizsgáztatóállomás valamelyikéhez. A „Jed"-csapatok folyókon keltek át negyvenöt kilós „értékes rádiósfelszereléssel", „aknamezőn" haladtak keresztül, „kénsav" felett egyensúlyoztak, megszöktek egy „Gestapo-rajtaütés" elől, bizonyították, hogy képesek „vallatás" alatt is titkot tartani, „besúgókat" lepleztek le, és egy tizenöt méter magas platformról bátran ugrottak át a csaknem két méter távolságban lógó kötélre. Az MTO-k közben folyamatosan jegyzeteltek.

Ezeken a teszteken Dreux, Singlaub, Bank, Colby és az összes többi amerikai tiszt elérte, vagy meghaladta a harcedzett britek eredményeit, akiknek a franciákhoz hasonlóan szintén át kellett esniük hasonló próbákon. Ám ekkor következtek a beszélgetések a pszichológusokkal és az iskola vezetőjével, Sinclair őrnaggyal, esetleg a helyettesével, „Bing" Crosby őrnaggyal, aki később maga is beállt a „Jedek" közé.

Az asszociációs teszten az egyik „Jed" automatikusan minden feladványra azt válaszolta: „lányok", „lányok", „lányok". Egy másik az abnormális viselkedésmintákat tanulmányozta az egyetemen, és szándékosan olyan válaszokat adott, melyek arra mutattak, hogy egy dühöngő őrült keveredett a csoportba. Egy harmadik közömbösen azt felelte, hogy csak a veszélyességi pótlék miatt jelentkezett. Az amerikai „Jedek" olyanok voltak, mint egy „hordányi cowboy, akik a rodeóverseny után beszabadultak a városba", ahogy egy későbbi OSS-pszichológiai tanulmány találóan megállapította. Kultúrájuk éles összeütközésbe került a brit elbírálókéval.

A britek arra számítottak, hogy a „Jedburgh"-jelöltek lelkesen akarják szolgálni hazájukat, és aktívan részt akarnak venni a háborúban, ami voltaképpen igaz is volt. Az amerikaiak számára azonban kérkedésnek tűnt, hogy állandóan ezt hangoztassák. Singlaub, Dreux és a többiek megszégyenítőnek találták ezeket a beszélgetéseket, és úgy döntöttek, közösen elviccelik az egészet. A britek négy év háborúzás és a városaikra hulló bombák után nem voltak tréfás kedvükben. A Jelöltértékelő Bizottság Franklin Canfield jelöltjeinek csaknem egyharmadát elutasította – a hatvanegy főből tizennyolcat.

A megmaradt, dühöngő amerikaiakat egy újabb iskolába küldték, ahol brit és francia tisztek között találták magukat. A nemzeti ellentétek gyorsan felszínre kerültek. Az amerikaiak beképzelt frátereknek tartották a briteket, a franciákat pedig megvetették, amiért Észak-Afrikában ellenálltak a szövetségesek inváziójának. A franciák fújtak a britekre, mert azok Mersz el-Kébirben elsüllyesztették a francia flottát, nehogy a hajók német kézre kerüljenek. Az amerikaiakat pedig mindenki neveletlen csürhének tekintette, akik egyébként is túl későn léptek be a háborúba.

Az egymással ellenségeskedő nemzetközi csoportot egyik SOE-kiképző-támaszpontról küldték a másikra, akár az otthontalan árvákat, mert a fő „Jedburgh"-kiképző központ még nem készült el. A „Jedek" új parancsnoka, egy Spooner nevű konok, brit ezredes nem nyert jó pontokat beosztottjainál, amikor úgy döntött, hogy alaposan kiképzett emberei idejét menetgyakorlatokkal és névsorolvasásokkal üti el. Aztán az amerikaiak között lévő ejtőernyősök rájöttek, hogy odafent megszegték a havi százdolláros veszélyességi pótlékról tett ígéretet.

Ráadásul a „Jedek" még mindig nem tudtak szinte semmit saját feladatukról. Sokukat már októberben besorozták, és négy hónap jó hosszú idő volt abban a tudatban, hogy veszélyes küldetésre küldik őket anélkül, hogy bármit is sejtenének a holból, a mikorból és a hogyanból. Néhányan úgy érezték magukat, mint a vágóhídra szánt állatok. Voltak, akik aludni sem tudtak emiatt. A közelgő veszély előérzete emésztette őket, mindannyian ugyanabban a feszültségben osztoztak. Nehezen viselték, hogy a sötétben kell tapogatózniuk. Az sem sokat segített, hogy a londoni parancsnokságról érkező látogatók olyan képtelen féligazságokkal traktálták őket, miszerint a „Jedek"-nek majd „páncéloshadosztályokat kell megtámadniuk" és „a Luftwaffét kell semlegesíteniük". Mégis, mire képezték ki őket?

A feszültség egyre nőtt, míg az egyik amerikai „Jedburgh"-tiszt, Conrad Dillow egy este berúgott, és az egész estét azzal töltötte, hogy – az ellene benyújtott hivatalos vád szerint – „heves és megalázó sértésekkel illette a brit embereket, a hadseregüket és szerepüket közös háborús erőfeszítésünkben". A „Jedek", tartozzanak a három közül bármelyik nemzethez is, előszeretettel rugdosták Spooner Mr. Wu névre hallgató csauját. Egy ismeretlen személy frissen elsajátított robbantási szakértelmét vetette be, hogy robbanó csapdát telepítsen Mr. Wu árnyékszékére, amely akkor robbant, amikor az ezredes meghúzta a láncot. Spooner válaszképpen táborfogságra ítélt mindenkit, és az összes eltávozást törölte.

„Sosem végzett még ilyen sok ember ilyen kevés munkát", írta fel egy fekete táblára nagy betűkkel Bill Pietsch. Néhány „Jed" már azt fontolgatta, hogy visszakéri magát saját egységéhez, hátha úgy nagyobb esélye lesz részt venni a hadműveletben. A rengeteg időhúzás miatt már kezdték azt hinni, hogy a „titok" a titkos műveletben valójában az, hogy nem is létezik.

A „Jedek" végül az amerikaiak megérkezése után egy hónappal, 1944 februárjában érkezhettek meg állandó kiképzőközpontjukba, egy Peterborough melletti hatalmas, erdős birtokra, a Londontól körülbelül százötven kilométerre északra lévő Milton Hallba. Az eddigi bánásmód miatt elégedetlen katonák csalódottan vették tudomásul, hogy továbbra is Spooner ezredes lesz a parancsnokuk, és a dühös amerikaiak követték Douglas Bazatát az étkezőbe, ahol a fiatal tiszt felugrott az egyik székre.

– Csatakiáltást, fiúk! – vezényelt. – Negyvennyolc! – harsogták a „Jedek". – Negyvenkilenc! – kiáltották. – Ötven! – üvöltötték. – LÓSZAR!

A londoni vezetők a problémákról mit sem tudva lázasan jelölgették térképeiket, és terveket készítettek a „Jedburgh"-ök szerepére Eisenhower közelgő inváziójában. Egyelőre fogalmuk sem volt róla, hogy a művelet – és a szövetséges hadsereg egyetlen potenciális segítsége – milyen közel került a teljes szétbomláshoz.

TIZENHARMADIK FEJEZET

EISENHOWER TERVE

Dwight Eisenhower 1944. január 15-én kezdte meg a Szövetséges Expedíciós Haderő Legfőbb Parancsnokságának (SHAEF) felállítását Londonban. Az *Overlord* tervezése már javában zajlott, és január 21-én Eisenhower elnökölt a SHAEF első, szigorúan titkos ülésén Norfolk Houseban, a közelgő invázió parancsnokaival tartott megbeszélésen. Meghívta brit szárazföldi parancsnokát, Sir Bernard „Monty" Montgomery tábornokot is, hogy csatlakozzon. Monty óvatos precizitással fedte fel parancsnoktársainak a szövetségesek európai háborújának legféltettebb titkait – a történelem legnagyobb szabású kétéltű hadműveletének részleteit.

Az *Overlord* hadművelet 175 000 embere, magyarázta Monty, a La Manche csatorna öt szakaszán fog partra szállni, de nem a legkeskenyebb részen, Pas-de-Calais-nál, ahol Hitler az inváziót várja, hanem jóval nyugatabbra, Normandiában. Az inváziós erők a meglepetés előnyét kihasználva lerohanják a náci megerődített állásokat és biztosítják a kikötési területeket. A haditengerészet különleges szerkezetű, Mulberry nevű mesterséges kikötőket vontat a helyszínre. A D-napot követő napokban és hetekben, amit az „erőfelhalmozás csatájának" fognak nevezni, Ike első hulláma még beljebb nyomul a szárazföldön. Távol tartják a német páncélosokat a sebezhető kikötőterületektől, a szövetséges hajók pedig csapatokat és készleteket rakodnak ki a Mulberryknél, előkészítve a végső kitörést a hídfőből Észak-Franciaország magasabban fekvő síkságaira.

Ike tervezői abban reménykedtek, hogy a csapatok gyorsan végigsöpörnek a területen nyugat felé, és elfoglalják Franciaország mélyvízi kikötőit, elsőként Cherbourg-t, majd a többit is Bretagne-ban. Eisenhower ezekben a kikötőkben szándékozott partra tenni napi hat-hétszáz tonna utánpótlást, melyre minden hadosztálynak szüksége volt a támadás folytatásához. Jóllakott emberei és teletankolt harckocsijai azután kelet felé fordulnak, és végigkergetik a német erőket Franciaország északi részén, egészen a határig.

Közben, Ike inváziós tervének egy másik elemeként újabb szövetséges inváziós erő száll partra Provance partjainál, a Földközi-tenger felől, hogy északi

irányba hajtsa a németeket – ez volt az *Anvil* hadművelet. Ez a második partraszállás kettéosztotta volna Hitler erőit az északi és a déli országrész között, majd később egy második utánpótlási útvonalat biztosított volna délről az *Overlord* hadereje számára. Az *Overlord* és az *Anvil* csapatai végül könyörtelen előrenyomulással haladtak volna Franciaország északkeleti szöglete felé, hogy Eisenhower stratégiáját megvalósítva csapdába ejtsék Hitler franciaországi megszálló erejének kétségbeesetten menekülő katonáit. Ike-nak ezután nem marad más dolga, mint újjászervezni hadseregeit, és megindítani a végső csapást a Harmadik Birodalom szíve ellen.

Nagy vonalakban ez volt a franciaországi invázió terve. Az elkövetkező hetekben és hónapokban logisztikai szakemberek tucatjai dolgoztak szüntelenül azon, hogy megszervezzék az *Overlord* 5333 hajóból álló armadáját és 11 000 gépet számláló légiflottáját, Hitler parti erődítményeinek bombázására és a csapatok partratételére. Eisenhowert és kollégáit azonban elsősorban nem a partraszállás és a hadművelet mérete aggasztotta. Úgy vélték, a meglepetés ereje elegendő lesz hozzá, hogy partra tegyék a csapatokat, és lerohanják a német gyalogság és tüzérség első védvonalát. Eisenhowert inkább az invázió kezdete és a kitörés közötti néhány hét nyugtalanította – az „erőfelhalmozás csatája".

Hitler páncéloshadosztályait, a II. világháború legfanatikusabb és leghatékonyabb alakulatait Franciaország és Észak-Európa sebezhető partvidékeire telepítette, elsősorban Pas-de-Calais környékére, mivel oda várta a szövetséges inváziót. Ezenkívül páncélosokból és gépkocsizó gyalogságból álló tartalékot állomásoztatott a partoktól nem messze, hogy a támadás kezdetekor megerősíthesse velük csapatait.

Amikor a szövetséges erők elérik Normandiát, Hitler biztosan egységeket irányít át Pas-de-Calais-ból, Bretagne-ból, az atlanti partvidékről, a Földközi-tengertől, Észak-Európából és Németországból. Az erőfelhalmozás csatája egy szélsebes verseny lesz Normandiáért a hajón érkező szövetséges erők, valamint az ádáz német páncéloshadosztályok és elit gyalogsági egységek között, melyek stratégiai fontosságú franciaországi pozíciókból és más európai állomáshelyekről özönlenek a körzetbe.

„A hadművelet kritikus pontja – írta Frederick Morgan brit altábornagy, az *Overlord* egyik atyja – sokkal inkább a német erősítés visszaverése, mint a parti védelmi rendszer áttörése." Morgan valójában úgy becsülte, hogy ha Hitlernek sikerül a kitörés előtt Normandiába vezényelnie tizenkettőnél több tartalék hadosztályt, akkor az invázió kudarcot vall.

Az *Overlord* sikere szempontjából tehát létfontosságú volt az erőfelhalmozás csatájának megnyerése. A meggyőző erőfölény kialakítása és fenntartása azonban nem ígérkezett könnyű feladatnak, amikor a tankoknak gyakorlatilag ki kellett úszniuk a tengerből a partra, miközben az ellenséges egységeknek csak az utakon kellett végighajtaniuk. Ha a szövetségesek meg akarták előzni

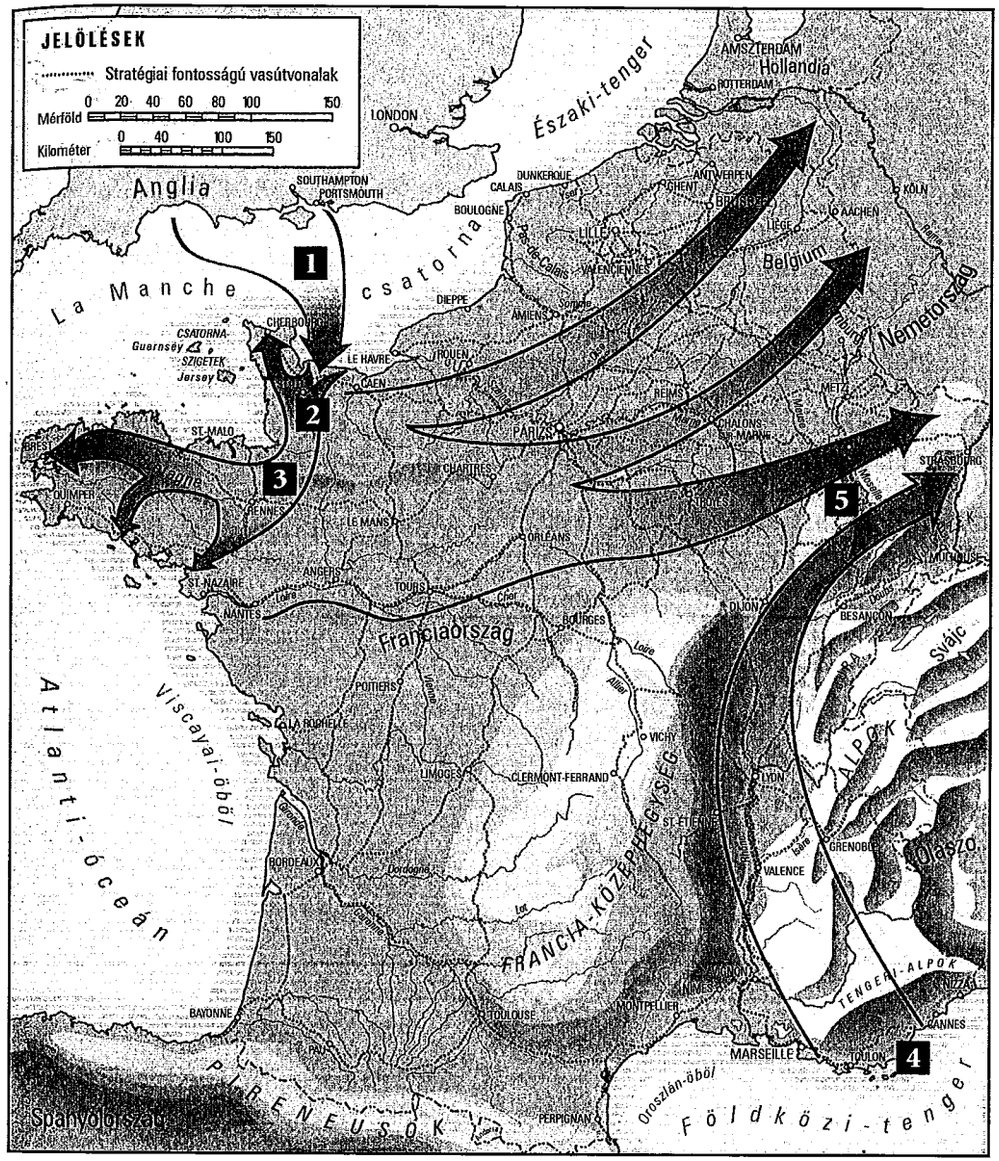

IKE INVÁZIÓS STRATÉGIÁJA

1. Partraszállás: Az *Overlord* hadművelet 175 000 katonája felkapaszkodik a normandiai partokon.
2. Az erőfelhalmozás csatája: A haditengerészet a helyükre vontatja a Mulberry kikötőket, melyek segítségével a partra teszik Ike csapatait és készleteit. A partra szálló erők beljebb nyomulnak a szárazföldön, hogy visszatartsák a németeket.
3. Mélyvízi kikötők: Egy gyors, nyugati irányú támadással a Cherbourgi- és a Bretagne-félszigeten megszerzik a fontos kikötőhelyeket a további csapatok és készletek kirakodásához.
4. Déli invázió: Az *Anvil* hadművelet jelentette fenyegetés délen, Normandiától biztonságos távolságban tartja a német erőket.
5. Kitörés: Az *Overlord* és az *Anvil* erői Franciaország északkeleti része felé indulnak, ahol Ike átcsoportosítja a csapatokat a Németország elleni végső támadáshoz.

Hitlert az erőfelhalmozásban, először is gondoskodniuk kellett arról, hogy a német vadászbombázók ne zavarhassák a partra embereket és felszerelést kirakodó hajókat. Másodszor, a szövetségeseknek használhatatlanná kellett tenniük az utakat, amelyeken a németek megpróbálják megközelíteni Normandiát. Ike és tervezői meg voltak győződve róla, hogy a franciaországi győzelem két előfeltétele a légi fölény megszerzése a Csatorna felett, és a part felé igyekvő német szárazföldi erősítés késleltetése.

A szövetségesek három módszert dolgoztak ki a németek féken tartására. Először is, a földközi-tengeri *Anvil* hadművelettel lekötik a délen állomásozó német erőket. Másodszor, a *Fortitude* fedőnévre keresztelt félrevezető művelettel elhitetik Hitlerrel, hogy a normandiai invázió valójában csak álca a „valódi" inváziához, amely Pas-de-Calais-nál következik be, így odaküldi páncéloshadosztályait. Harmadszor, Eisenhower tervének értelmében bevetik a légierő bombázóit és az ellenállás szabotőreit, hogy járhatatlanná tegyék az utakat, vasútvonalakat és hidakat, melyeken keresztül a hatvan franciaországi német hadosztály elérhetne Normandiába.

Az *Overlord* tervezői hosszasan tanulmányozták a térképeket, és gondosan bejelölték azokat a pontokat, ahol útját állhatják a német erősítésnek. Ike hatalmas jelentőséget tulajdonított az inváziós terület és a német utánpótlás elszigetelésének, és ennek érdekében korlátlan irányítást akart a légierő felett. Winston Churchill először nem akarta Ike-ra bízni a szövetséges bombázókat, mire Eisenhower lemondással fenyegetőzött. Azzal érvelt, hogy a repülőgépek nélkül „akár haza is mehet". Végül megkapta a bombázókat.

Ami a francia ellenállás szerepét illeti, az *Overlord* tervezői eredetileg kételkedtek benne, hogy egy csapatnyi földműves, diák és pék képes lenne segítséget nyújtani, és nem írták bele sem a SOE-t, sem az ellenállók hadseregét az *Overlord* tervébe. Ehelyett csak amolyan „ajándékként" tekintettek bármiféle ellenállási akcióra. Ám mint kiderült, Eisenhower maximálisan ki akarta használni ezt az ajándékot. Az ellenálló harcosok villámgyors rajtaütései és a *plastique* (ahogy a franciák a robbanóanyagot nevezték) szakértő elhelyezése vasútvonalakat vághatott el, hidakat omlaszthatott össze, és a légierő bombázásaival összhangban távol tarthatta Hitler katonáit Normandiától.

„Nagyon nagy szükségünk lesz a franciaországi ellenálló csoportok támogatására" – írta Eisenhower egy szigorúan titkos jelentésben Rooseveltnek. A SHAEF 1944 elejétől egyre nagyobb légi támogatást nyújtott a titkos háború vezetőinek, hogy fegyvereket és utánpótlást juttathassanak el a vonalak mögött harcoló négyszázezer ellenálló harcosnak. A SOE és az OSS különleges műveletek részlege befejezte londoni vetélkedését, és egyetlen szervezetbe tömörült: ez lett a Különleges Erők Parancsnoksága (SFHQ). Ike SHAEF-je közvetlen irányítást kapott az SFHQ felett, és utasította a szervezet vezetőit, gondoskodjanak róla, hogy az ellenállás minden akciója összhangban legyen Ike inváziós terveivel, és minden tevékenységüket koordinálják a főparancs-

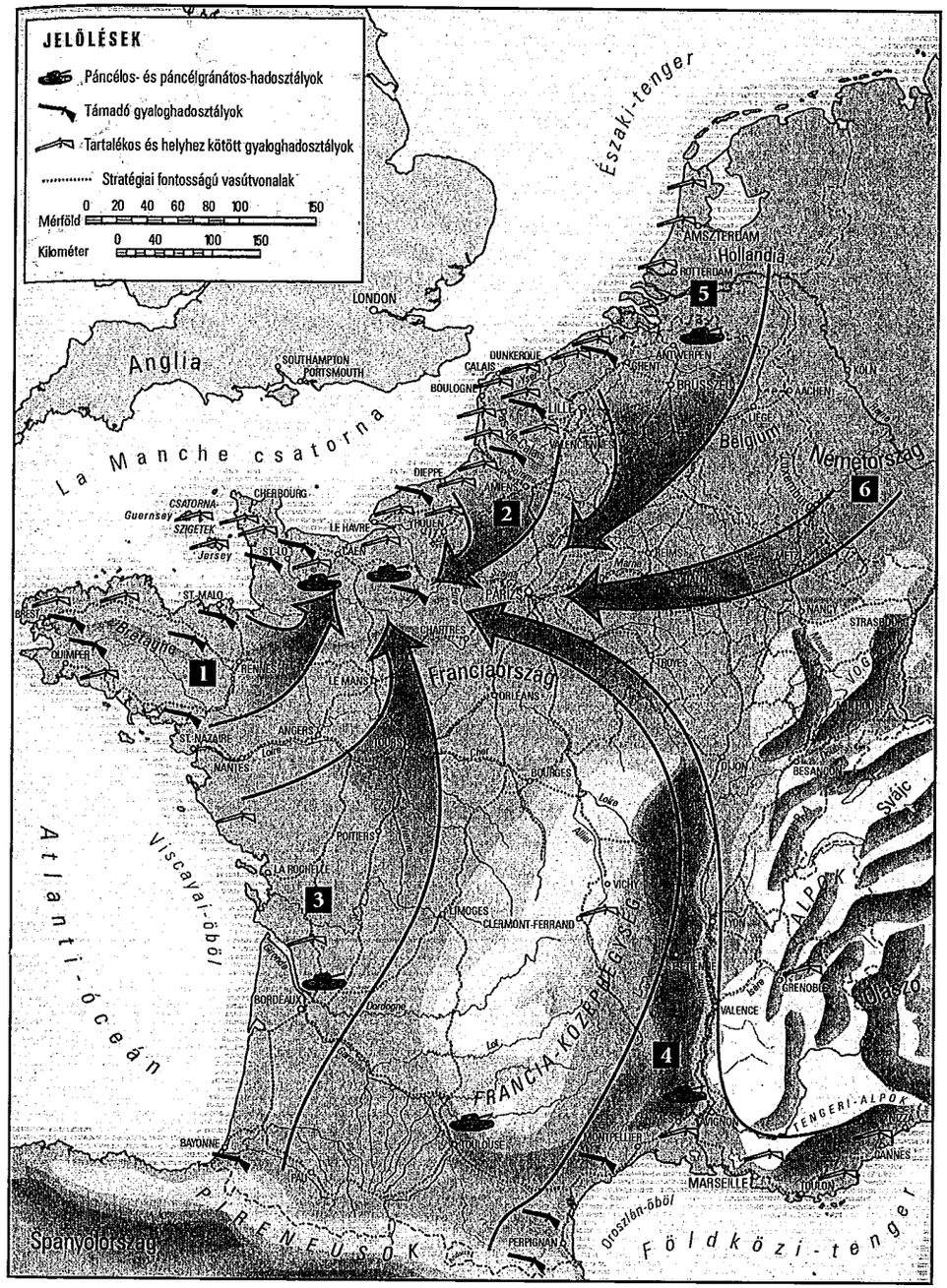

AZ ERŐFELHALMOZÁS CSATÁJA

Amikor a normandiai invázió elkezdődött, Hitler a következő helyekről vezényelhetett át csapatokat: Bretagne (1), Pas-de-Calais (2), atlanti partvidék (3), földközi-tengeri partvidék (4), Észak-Európa (5) és Németország (6). Eisenhower úgy vélte, a szövetségesek sikere szempontjából létfontosságú lelassítani ezeket a csapatmozgásokat.

nok katonai vezetőivel. A „Jedburgh"-öket – bár őket még nem értesítették róla – most, az utolsó pillanatokban arra készítették fel és képezték ki, hogy az ellenállás harcosainak élére álljanak.

Mivel a „Jedek" kiképzése még tartott, az SFHQ 1944 első negyedében gyorsan ledobott még 187 ejtőernyős ügynököt Franciaországban, Belgiumban és Hollandiában azzal a feladattal, hogy kezdjék meg az invázió előkészítését. Frederick Morgan altábornagy augusztusban fedte fel első ízben az *Overlord* terveit a szervezet vezetőinek. Azóta Franklin Canfield és Mike Rowlandson lázasan dolgoztak az ellenállásnak szánt kétlépcsős terven.

1944 első néhány hónapjában az SFHQ észak-európai ügynökei rohamtempóban próbálták végrehajtani az ellenállási terv D-nap előtti szakaszának első lépéseit. Olajfinomítókat borítottak lángba, a német utánpótlás mozgását segítő csatornákat szárítottak ki, és néhány gyárban nagy mértékben visszafogták a repülőgép-alkatrészek gyártásának ütemét. Csak januárban és februárban az ügynökök vezette ellenálló csoportok 671 vonatot rongáltak meg, melyek hatalmas mennyiségű német katonát és hadianyagot szállíthattak volna a frontra. Az SFHQ ellenállási tervének első lépcsője a SHAEF utasításainak értelmében azt a célt szolgálta, hogy segítsen a légierő bombázóinak meggyengíteni Hitler haderejét, és biztosítsa, hogy a német repülőgépek ne szállhassanak fel a földről Ike júniusi inváziójának idején.

Közben Londonban Canfield és Rowlandson az ellenállási terv második, „Jedburgh"-ökről szóló fázisán dolgozott az SFHQ tervezői törzsével. A SHAEF utasította az SFHQ-t, hogy a D-napot megelőző napokban, illetve az azt követő hetekben a Normandiába özönlő német erősítés feltartására, illetve bizonyos területeken a német erők lekötésére használja fel az ellenálló csoportokat. Ez utóbbihoz olyan intenzív gerillatevékenységet kellett folytatni, hogy a németek ne távozhassanak állomáshelyükről. Bár az egyes ellenálló osztagok akciói nem lesznek nagyszabásúak, együttes hatásuk lelassítja a célterület felé vonuló hadosztályokat, és jelentős mértékben lerombolja a német katonák morálját, mire azok elérnek a harci zónába. Canfield és Rowlandson emberei annak alapján dolgozták ki az ellenállási tervet, amit a német hadosztályok harcba vetéséről tudtak.

Első lépésben minden német egységet telefonon riasztanak a hadosztályparancsnokságról. A katonákat szirénával vagy iskolai csengővel hívják össze a barakkokból. Ha lehetséges, a partraszállás helyszínétől messzebb lévő alakulatok embereit és felszerelését vonatokra teszik. Ha a csapatoknak közúton kell közlekedniük, a hadsereg-parancsnokságon kétszáz literes tartályokban tárolt üzemanyagot szétosztják, és húszliteres kannákban, nyitott teherautókon szállítják a hadosztályokhoz. A németek ezután nekivágnak az útnak, és lassú, 20-30 kilométeres óránkénti sebességgel, a járművek között 25-30 méter távolságot tartva döcögnek céljuk felé.

Az SFHQ tervezői úgy vélték, a gerillaosztagok bármelyik fázisban akadályozhatják a németek csapatmozgását. Az ellenállók támadást indíthatnak a riasztás továbbításáért felelős parancsnokság ellen, elvághatják a kommunikációs vonalakat, kiiktathatják a csengőket és szirénákat működtető áramforrásokat, tüzet nyithatnak a barakkokból kirohanó katonákra, felrobbanthatják az üzemanyagkészleteket. Ha a német hadosztály már útra kelt, az ellenállók leszedhetik vagy elfordíthatják az útjelző táblákat, aknákat telepíthetnek, gránátokat dobálhatnak, megtámadhatják a járműveket, szegekkel szórhatják be az utakat, fákat dönthetnek ki, rálőhetnek a járművekre várakozó katonákra, vasúti balesetet okozhatnak és felszedhetik a síneket.

Az SFHQ erre alapozva dolgozta ki a „színes" ellenállási terveket. A Vert, Tortue és Violet tervek például a legfontosabb vasúti célpontokat, az eltorlaszolásra alkalmas utakat, a német mozgást leginkább akadályozó telekommunikációs vonalak elvágását részletezték. Különböző színű gombostűkkel teletűzködött, nagy méretű térképek jelentek meg az SFHQ központjában, mutatva a célpontok, valamint a közeli ellenállási csoportok és ügynökök helyzetét, akik majd megtámadják őket.

A szervezet vezetői az elkövetkező hónapokban nagy titoktartás mellett közlik franciaországi ügynökeikkel a több ezer célpont helyzetét, az ügynökök pedig szétosztják a plasztikot az ellenállás emberei között. Amikor a BBC az éjszakai személyes üzenetekben tudatja velük a következő fázis kezdetét, az ellenállók elhelyezik a robbanóanyagot, és Hitler tankjai remélhetőleg egyetlen kilométert sem tudnak megtenni anélkül, hogy bele ne akadnának egy kidőlt fába vagy egy felrobbantott hídba. Háromévnyi titkos tervezés gyümölcse fog beérni alig néhány nappal a D-nap előtt.

A vezetők leginkább amiatt aggódtak, hogy az utolsó pillanatokban folyamatos koordinációt kellett folytatni az ellenállás harcosaival. A nácik már 1943 tavaszán és nyarán – amikor Odette-et letartóztatták – sikeresen elvágták a kommunikációs összeköttetéseket a titkos hadsereg és a szövetséges parancsnokság között, és lefejezték a francia ellenállás vezetését. A Gestapo ügynökei éjszakánként sorban ütöttek rajta az ellenállás vezéreinek házán, hogy rögtön a kínzókamrába hurcolják őket.

Hogyan fog reagálni Hitler a szövetséges partraszállásra? Milyen frontvonalak mögötti akciókkal lehetne legjobban segíteni a katonai vezetőket a csata kibontakozásának idején? Ezt lehetetlen lett volna előre megmondani. Talán tömeges felkeléssel kellene fokozni a zűrzavart bizonyos területeken. Esetleg a partizánok megszállhatnák és tarthatnák a szövetséges előrenyomulás szempontjából fontos létesítményeket, például a kikötőket és a hidakat. Ám ezeket a feladatokat csak az utolsó pillanatban, a szükség idején lehetett az ellenállás tudomására hozni. Minden darabokra hullhatott, ha a németeknek sikerül letartóztatniuk az ellenállás vezetőit és az ügynököket a támadás előestéjén. És amikor a szövetséges katonai vezetők kódolt üzenetei felhangzanak a nagy

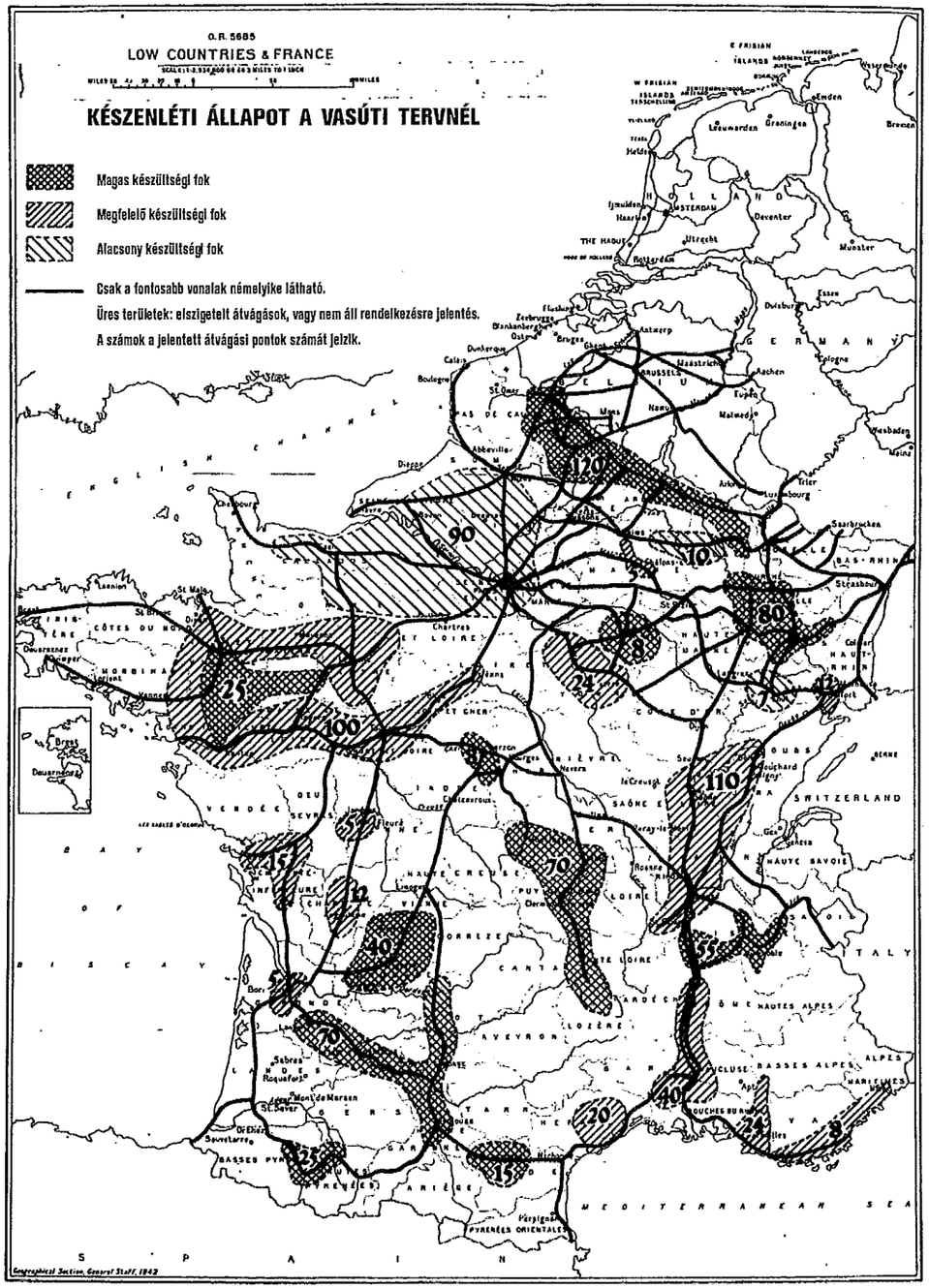

A KÜLÖNLEGES ERŐK PARANCSNOKSÁGAI A VASÚTI TERVNÉL

Pontos másolat az eredeti SFHQ-tervezési térképről, melyen láthatók a szabotázsra kijelölt fontos vasútvonalak, régiónként az átvágásra alkalmas pontok száma, valamint a közelben tartózkodó ellenállók készültségi foka.

körültekintéssel az országba becsempészett rádiókban, senki nem lesz, aki meghallja őket.

A kémszervezetek vezetői 1944 elejére arra is rájöttek, hogy körülbelül ötvenezer potenciális új harcosra számíthatnak, akiket azonban nem vezetnek ügynökök, és akikkel korábban soha nem vették fel a kapcsolatot. Ezek a fiatalemberek nem képezték részét az ellenálló csoportoknak, csupán elmenekültek az erdőkbe és hegyekbe, nehogy Németországba küldjék, és besorozzák őket Hitler kényszermunka-programjába. Ezek az emberek – *maquisard*-oknak nevezték magukat a bozótos mediterrán vegetáció miatt, ahol éltek – kezdetben a titkos hadsereg örökbefogadott gyermekei voltak, akik nem sokat tudtak adni, viszont élelemre és védelemre volt szükségük. Nem rendelkeztek felszereléssel, kiképzésben sem részesültek. Ám idővel nyilvánvalóvá vált a szövetséges főparancsnok és az SFHQ számára is, hogy ha fegyverekkel és rádiókkal látják el őket, akkor hatalmas segítséget nyújthatnak az inváziós erőknek.

Az utolsó pillanatokban történt fejlemények – a maquisard-ok számának növekedése, az ügynökök és vezetők letartóztatása, az ellenállásnak adott katonai utasítások változása – alapozták meg a „Jedburgh"-ök létjogosultságát, valamint a tervét is, hogy az utolsó pillanatban dobják le őket Franciaországba. Az ő feladatuk volt, hogy földet érés után összegyűjtsék és kiképezzék a maquisard-okat. Ahogy az események kezdtek kibontakozni, Churchill „titkos hadsereg"-tervének sikere, valamint a segítség, melyet Ike-nak nyújthatott, teljes mértékben a Jedburgh-művelet stratégiai ügynöktartalékán múlott.

És amennyire a londoni vezetők tudták, a Jedburgh-terv szépen alakult. A brit, francia és amerikai „Jedburgh"-ök végső válogatása befejeződött. Beköltöztek Milton Hallba, fő kiképző támaszpontukra. A „Jedek" most egymást váltották egy különleges ejtőernyős-iskolában, ahol még az amerikai ejtőernyősöknek is meg kellett szokniuk a hagyományostól eltérő, „lyuk a padlón" ugrástechnikát a feketére festett SFHQ-bombázókból. Látszólag minden sínen volt. Egészen addig, amíg Dreux és Bank hadnagyok fel nem keresték Franklin Canfieldet londoni főhadiszállásán, hogy tájékoztassák: az amerikai „Jedburgh"-ök közel állnak a lázadáshoz.

Betelt a pohár. A „Jedek" gyűlölték a brit ételt, nem tudtak kijönni a britekkel és a franciákkal, belefáradtak a monoton kiképzésbe, nem tetszett nekik, hogy be vannak zárva a támaszpontra, haragudtak az ugrási pótlék elvétele miatt, dühösek voltak amiatt, hogy semmit nem tudnak a feladatukról, aggódtak, hogy talán soha nem vetik őket harcba, és amatőröknek tartották OSS-kiképzőiket. „Úgy tűnik, máris az az általános vélekedés, hogy a terv kudarcot vallott" – írta Henry Coxe, az SFHQ amerikai tisztje, aki egy Carlton-Smith nevű brit alezredessel osztozott a „Jedburgh"-ök parancsnoki feladatain.

Hogy a helyzet még rosszabb legyen, 1944 januárjában és februárjában a németek új letartóztatásokat foganatosítottak, és több francia ellenállási vezetőt is kivégeztek, jelentős mértékben gyengítve ezzel a titkos hadsereg struktúrá-

ját. De Gaulle titkos háborúval foglalkozó szervezete, a BCRA két tagja visszatért a Csatorna túloldalán tett ellenőrző körútjáról; amiatt aggódtak, hogy a D-napig a többi ellenállási vezetőt is elfoghatják.

„Komolyan nyugtalanít a Jedburgh-terv körül újabban kialakult helyzet" – írta Coxe őrnagy sürgetően feletteseinek az SFHQ-nál. A német kémelhárítás sikerei miatt egyre nagyobb lett az esély arra, hogy az invázió kezdetére Coxe szavaival élve a „Jedburgh"-öknek kell „az ellenállási mozgalom gerincévé válniuk". Ám Dreux és Bank látogatását követően nyilvánvalóvá vált, hogy a „Jedek" morálja minden eddiginél alacsonyabbra esett vissza, és nagy veszélybe került mind a művelet sikere, mind az ellenállás létfontosságú közreműködése Ike tervében.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

LÓSZAR

Az észak-angliai Manchester mellett fekvő Ringway titkos SOE-ejtőernyős-kiképző támaszpontján Bernard Knox odalépett a nyíláshoz, amely leginkább egy vasúti jegykiadó ablakára hasonlított. A pult másik oldaláról egy szépséges, fiatal FANY mosolygott rá csábítóan, majd odatolt elé egy hevederekkel ellátott vászonzsákot, melyet Knox olyan lelkesedéssel vett át, mintha egy mérges kígyó lett volna. Soha nem ugrott még ejtőernyővel, és nem is nagyon várta az élményt.

– Ha valamiért úgy találja, hogy nem tudja használni, megkérem, hogy személyesen nekem hozza vissza, rendben? – mondta a FANY.

Újra rámosolygott, és megrezegtette a szempilláját. Melyik férfi szégyenítette volna meg magát azzal, hogy nem hajlandó ugrani, és ezt még el is magyarázza ennek a szépségnek, amikor visszahozza az ernyőt?

Knox az öltözőben vonakodva belebújt a hevederekbe, jól megszorította őket, majd hagyta, hogy az egyik instruktor is ellenőrizze. Az ejtőernyősök kivételével a „Jedek" nagy többsége még repülőgépet sem látott közelről.

– A pokolba is, a lépcső tetejénél magasabban még sosem jártam! – mondogatta Lou Lajeunesse előszeretettel.

Knox végiglépdelt az idegesen toporgó emberek sora mellett. A kilátás, hogy kétszáz méter magasról le kell ugraniuk a földre, egy időre elfeledtette a Milton Hall-i morális problémákat Spooner ezredessel szemben.

A repülőtéren, a „Jedburgh"-ök feje felett, a köd miatt alig láthatóan ott lebegett egy nagy, héliummal töltött léggömb. Teljesen szokványos tüzérségi megfigyelő ballonnak tűnt, melyek a tengeri konvojokat kísérték vagy a brit városok felett ringatóztak, védelmül az ellenséges repülőgépek ellen – azzal a különbséggel, hogy ennek az aljára egy ijesztő kosarat erősítettek. A kosár aljára vágott lyukon keresztül néhány másodpercenként egy ember zuhant ki, az ejtőernyő kibomlott, és a katona talajt ért, többnyire sértetlenül – néha azonban nem.

Oliver Brown brit „Jedburgh" rémülten figyelte, ahogy az egyik ejtőernyő egyetlen hosszú, fehér lángnyelvvé, „római gyertyává" változik. Az ügynök-

jelölt a ringwayi kifejezéssel élve „csattant". Egy másik jelölt egyre nagyobb ívben lengett ki, amíg végül az ernyő fölé került, belegabalyodott a selyembe, és úgy zuhant a földre.

– Nem kellett mást tenni, mint összekötni a sarkait a temetéshez – mondta egy ringwayi oktató. A „Jedek" egyetlen borzalmas nap alatt összeszedtek két-három törött lábat és egy gerincet. Knox és „Jedburgh" társai nem tudhatták, de a SOE becslései szerint minden kilencszáz ugrás közül egy halállal végződött.

Egy hangosan pöfögő dízelcsörlő egy nehéz kábellel lehúzta a léggömböt. Négyen bemásztak a kosárba, és a ballon felemelkedett. Miközben Bob Kehoe a sorára várt, nedves foltokat vett észre néhány bajtársa nadrágján, ahogy a sor lassan araszolt előre. A bátorság nem a félelem hiányát jelentette, hanem hogy puszta akaraterővel képesek úrrá lenni rajta.

Minden brit, francia és amerikai „Jed"-nek át kellett esnie ezen az embert próbáló, háromnapos rituálén Ringwayen, még a képzett ejtőernyősök sem úszták meg. Az amerikai ejtőernyősök általában egy lassan mozgó C–47-es vagy Dakota szállítógép ajtaján vetették ki magukat, a britek azonban gyorsabb négymotoros bombázókat, például Lancastereket vagy B–24-eseket használtak erre a célra. Ráadásul a gép aljába vágott léken, az úgynevezett „Joe-lyukon" ugrottak ki – az ügynökökről nevezték el így, akik után a SOE tagjait is „Joe"-nak hívták. A Joe-lyuknál csupán arra kellett vigyázni, hogy az ember ne verje ki a fogait az elülső, és ne veszítse el az eszméletét a hátsó perem miatt.

– Óvatosan, nehogy beverjék a kényesebb testrészeket, uraim – mondogatták előszeretettel a brit instruktorok. – Csak egyenesen, akár egy gárdista.

Knox három társával együtt bemászott a gondolába, és felgyorsult a szívverése, ahogy lassan emelkedni kezdtek. A lyuk szélén fognyomok látszottak, azoknak az embereknek a névjegyei, akik nem tartották egyenesen a fejüket. Knox és bajtársai a kosár falához lapultak, olyan távol a lyuktól, amennyire csak tudtak. Egy pánikba esett újonc egyszer az utolsó pillanatban belekapaszkodott az oktató lábába, és magával rántotta ejtőernyő nélküli áldozatát is. A katonának ezért el kellett viselnie egy szoros ölelést egészen a földig, majd landolás után egy kemény egyenest az orrára.

– Maga lesz az első, uram, a jelemre indulhat – mondta az instruktor az egyik „Jed"-nek. A ködön át alig lehetett látni a földet, a gondola lágyan ringatózott a szélben. Mason Starring hasra feküdt, és nagy nehezen odakúszott a lyukhoz.

– Nem ez a módszer, uram – figyelmeztette az oktató.

– Márpedig nekem ez a rohadt módszerem! – csattant fel Starring ingerülten.

Fejjel előre vetődött át a lyukon. Az egyik végével a gondolához, másikkal az ejtőernyőhöz rögzített bekötőzsinór hirtelen megfeszült, amikor Starring elérte a kritikus pontot, majd azonnal el is ernyedt. René Dussaq, a korábban hollywoodi kaszkadőrként dolgozó „Jed" nem törődött a lyukkal, inkább átvetette magát a peremen. Knox lábbal előre ugrott ki, akármilyen unalmasnak és hagyományosnak is tűnt a technikája a többiekéhez képest. A föld viharos gyorsasággal közeledett.

– Egyezer – mondta magának Knox. Ejtőernyős cimboráitól tanulta ezt a számolást, ők azt mondták, háromezernél éreznie kell a kinyíló ernyő rántását.

– Kettőezer.

– Háromezer.

– Négyezer.

Amikor Jack Singlaubnak ennél a pontnál nem nyílt ki az ejtőernyője, pánikba esve kapott a tartalék ernyőt nyitó zsinór után, csakhogy a britek nem használtak tartalék ernyőt.

– Tönkremenne őfelsége kormánya, ha adnának még egy ernyőt? – tette fel a kérdést korábban az egyik amerikai, mire egy oktató türelmesen elmagyarázta, hogy amikor egy ügynök kis magasságból ugrik, mire észreveszi, hogy nem nyílt ki az ernyője, „már csattan is, öregem".

Knox már ötezernél tartott, és a föld még mindig túl gyorsan közeledett.

– Jézus Krisztus! – kiáltotta hangosan.

Aztán végre megérezte a rántást, a selyem suhogását, és a kupola kibomlott a feje felett. Alig tizenöt másodperccel a gondola elhagyása után Knox olyan zökkenéssel ért földet, mintha egy háromméteres falról ugrott volna le.

– Úgy landolt, mint egy zsák tudja micsoda, uram – közölték vele az oktatók.

Egy instruktor később elmagyarázta a megviselt „Jedburgh"-öknek, hogy az ejtőernyő lassabban nyílik ki, ha léggömbről ugranak, mint ha repülőről, mivel az előbbinél a sebesség nem hat a bekötőzsinórra. Ezért tartott olyan sokáig a számolás. Az amerikai John Gildee megragadta az oktató gallérját, és ráförmedt a férfira:

– Miért nem mondtátok korábban, te kurafi?

Mire a „Jedek" mindannyian túlestek két repülőgépes ugráson, és épségben visszatértek az anyaföldre, már tudták, hogyan mozogjanak öt- vagy hatfős csoportokban odafent a géptörzsben és az ugrólyuknál, nappal vagy éjszaka, 200 kilométeres óránkénti sebességgel suhanva.

A „Jedek" Milton Hallba visszatérvén örömmel tapasztalták, hogy a merev, mindenben a szabályokhoz ragaszkodó Spooner helyére egy Musgrave nevű barátságos ezredes érkezett, aki már sokkal jobban tetszett nekik. Az étel minősége és mennyisége ugrásszerűen javult, és tíznaponként háromnapos eltávozásokat kaptak Londonba. A „Jedburgh"-tisztek tisztiszolgákat is kaptak a brit hadsereg katonái személyében, akiknek az volt a dolguk, hogy teát főzzenek, kitisztítsák a felszerelést, és minden reggel segítsenek a felöltözésben. Az amerikaiaknak még az ugrási pótlékot is visszaadták.

„Mindent meg kell tenni azért, hogy a kedvükben járjunk" – írta Henry Coxe, a Jedburgh társparancsnoka a vezetőségnek Dreux és Bank látogatását követően.

És a parancsnokság a rádiósokról sem feledkezett meg. Egy tiszt textilsávokkal a kezében végigsétált a sorállományú „Jedek" barakkján, Milton Hallban.

– Ezeket varrják fel – mondta. – Mindenkit előléptettek őrmesterré.

A csaknem háromszáz amerikai, brit és francia tiszt és rádiós, akiket Angliába érkezésük óta elkülönítve képeztek ki, most végre személyesen is találkozhatott egymással az Erzsébet korabeli Milton Hall tölgygerendás termeiben és tradicionális fegyverekkel, páncélokkal díszített folyosóin. Az új körülményeknek megörülő brit rádiósok megbocsátottak az amerikaiaknak, amiért lenyúlták tőlük a lányokat – különösen, mivel a francia híradósok továbblopták őket a jenkiktől. A nemzetközi csoportok barátságos sporteseményeken mérkőztek meg egymással. A franciák még az amerikai „Jedek" csatakiáltását is átvették: *„Quarante-neuf, cinquante... merde!"*

A londoni fejesek fellélegezhettek. A Jedburgh-terv nagyjából visszatért a régi kerékvágásba. Már csak egyetlen panasszal kellett foglalkozniuk: a „Jedek" még mindig nem tudtak semmit a rájuk váró feladat természetéről.

1944. február 24-én végigfutott a hír Milton Hall folyosóin: a londoni főhadiszállás egyik nagyágyúja, E. F. Mockler-Ferryman dandártábornok, a SOE londoni csoportjának parancsnoka, az SFHQ társparancsnoka és Joe Haskell ezredes, az OSS különleges műveletek részlegének londoni vezetője beszédet tart a bálteremben. A „Jedek" végre megkapták a várt tájékoztatást.

A bálterem már a dandártábornok érkezése előtt megtelt. Körülbelül háromszáz „Jed" – nagyjából egyenlő arányban franciák, britek és amerikaiak, illetve néhány belga és holland – alkotta a hallgatóságot. Amikor Mockler-Ferryman végül a helyiség elejébe lépdelt és beszélni kezdett, még a legnagyobb szájú amerikaira sem kellett rászólni, hogy maradjon csendben.

Mint tapasztalhatták, mondta Mockler-Ferryman, több náció képviselői ülnek itt. A Jedburgh névre keresztelt egységük tisztek és rádiókezelők nemzetközi csoportjából tevődik össze, mivel az ellenség által megszállt területen fognak tevékenykedni, ahol nagyon fontos a nyelvtudás és az ország ismerete. A többség ejtőernyővel fog leereszkedni Franciaországban, néhányan azonban Belgiumba és Hollandiába szivárognak be.

Észak-Európa ezen országaiban, folytatta Mockler-Ferryman, több ezer ember menekült el a falvakból és városokból, nehogy a németek rájuk találjanak. Ezek a csoportok – összefoglaló nevükön maquisard –, egyrészt az ellenállás hű támogatói, másrészt egyszerű menekültek, akik szeretnék elkerülni a német munkaszolgálatot. Mivel valószínű, hogy a németek besorozzák a települések férfilakosságát, vagy legalábbis korlátozzák a lakosok mozgását az invázió közeledtével, a legtöbbjüket ezekhez az erdőkben és hegyekben bujkáló maquisard-okhoz dobjuk le.

A „Jedek"-et néhány esetben az ellenállók által megszervezett fogadóbizottság fogja várni; máshol azonban „vakon" dobják le őket, és maguktól kell eltalálniuk az ellenállókhoz, akik még csak nem is számítanak rájuk. Ezekben az esetekben a „Jedek" egy általános paranccsal fogják igazolni baráti szándékukat, melyet személyesen Eisenhower ír alá. „E dokumentum birtokosa a szövetséges erők tagja – áll majd a papíron. – Adjanak meg neki minden támogatást, amit csak tudnak és ami hatalmukban áll, beleértve a mozgásszabadságot, információkat, ahol lehet, szállítást, valamint élelmet és búvóhelyet."

Amint felvették a kapcsolatot a maquisard-okkal vagy az ellenállókkal, magyarázott tovább Mockler-Ferryman, a „Jedek" összeköttetést hoznak létre körzetük ellenálló egységei és a szövetséges parancsnokság között, hogy az ellenállás akcióit bele lehessen integrálni a reguláris hadsereg terveibe. A SHAEF és a hadseregek parancsnokságán az SFHQ már létrehozta a különlegesen kiképzett tisztekből álló csoportokat, a „különleges hadviselési erők különítményeit". Az ő feladatuk lesz tájékoztatni a katonai vezetőket arról, hogy mit várhatnak el a titkos hadseregektől, illetve továbbítani a parancsnokok igényeit az SFHQ-n keresztül az ellenállásnak.

Ha nem létezik rádiókapcsolat egy ellenálló csoporttal, hogy végre tudják hajtani az utasításokat, folytatta Mockler-Ferryman, vagy mert sosem volt, vagy mert az ügynököket letartóztatták, esetleg kivégezték, akkor a „Jedburgh"-csapat feladata lesz, hogy továbbítsa a parancsokat és folyamatosan kapcsolatot létesítsen Londonnal. Hasonlóképpen, ha az SFHQ információt kap egy még nem koordinált maquisard-csoportról, amelyik a jövőben hasznosnak bizonyulhat, vagy amelyik túlságosan nagyra növekedett ahhoz, hogy a jelenlegi ügynökök vezessék, akkor egy Jedburgh-csapatot küldenek oda.

Az elkövetkező hetekben háromfős csoportokra fognak oszlani, mondta Mockler-Ferryman a „Jedek"-nek, melyek egy brit vagy amerikai tisztből, a célország egy tisztjéből és egy rádiósból állnak. Mivel az önök feladata, hogy az adott országban együttműködjenek az ellenállókkal, a francia, belga és holland tisztek különösen fontos szerepet töltenek be. Főként ők viselik a felelősséget, hogy kapcsolatba tudjanak lépni egy körzet ellenálló csoportjaival. Közben a brit vagy amerikai tisztek rádión fegyvereket és utánpótlást igényelnek, kiképzik a maquisard-okat a fegyverek használatára, majd akcióba vezetik őket a németek ellen.

A kijelölt feladat bármi lehet, például egy híd lerombolása, mielőtt az ellenség odaérne, vagy egy alagút megvédése az előrenyomuló szövetséges csapatok számára. A „Jedek"-et és a maquisard-okat valószínűleg utasítani fogják, hogy zaklassák ezt vagy azt a német hadosztályt, miközben a harci zóna felé mozog, vagy hogy teremtsenek összeköttetést az ellenállók és a frontvonal mögött ledobott brit Különleges Légi Szolgálat (SAS) vagy OSS-műveleti csoportok

(OG) között. A SAS és az OG kiválóan képzett egyenruhás katonákból állt, akiket harmincfős csoportokban dobtak le, és olyan célpontok ellen vetettek be, melyek technikailag túlságosan nehéznek vagy jól védettnek bizonyultak volna az ellenállók számára.

Mockler-Ferryman tovább beszélt: amikor egy „Jed"-csapat teljesíti alapfeladatát, továbbra is az ellenálló csoportjával marad, és megpróbál minél nagyobb károkat okozni az ellenségnek. Számítsanak rá, hogy akár hónapokat is el kell tölteniük ellenséges területen. Ha a németek felszámolják az ellenálló csoportjukat vagy megszerzik a rádiójukat, esetleg a körülmények túlságosan veszélyessé válnak a további folyamatos működéshez, akkor megpróbálhatnak kapcsolatba lépni más ellenálló csoportokkal, hogy segítséget kérjenek és elrejtőzhessenek az egyik menedékükben, amíg a reguláris csapatok oda nem érnek. Végszükség esetén az Alpokon keresztül vezető titkos utakon kiszökhetnek Franciaországból Svájcba vagy a Pireneusokon át Spanyolországba.

Mockler-Ferryman még egy meglepetést tartogatott a Milton Hall báltermében összegyűlt „Jedek" számára. Ellentétben a már Franciaországban titokban tevékenykedő ügynököktől, mondta, önöket egyenruhában dobják le, és úgy is kell dolgozniuk. Az uniformis a genfi egyezmény értelmében elfogás esetén hadifogolystátust biztosít számukra, legalábbis a vezetőség ezzel érvelt. Az egyenruhás tisztek megjelenése a maquisard-ok között ugyanakkor hatalmas mértékben emeli a morált, és segíthet meggyőzni a helyieket, hogy a titokban elkövetett apró csínyek helyett váltsanak át nyílt támadásokra a németek ellen. Az egyenruha ezenkívül parancsnoki jogkörrel ruházza fel a „Jedburgh"-öket, és a maquisard-ok így könnyebben fogják követni az utasításokat.

Bár egyenruhában dobjuk le önöket, amennyiben szükségét érzik, átöltözhetnek civil öltözékbe. Azonban ne feledjék el, hogy az egyenruha bizonyos fokú védelmet és jobb elbánást biztosít az önök számára fogságba esés esetén, tette hozzá Mockler-Ferryman. Ugyanakkor az is igaz, hogy az egyenruha megkönnyíti a németek dolgát. A tájékoztató ezzel az utolsó, nem túl szívderítő mondattal zárult.

– Van kérdés? – kérdezte Mockler-Ferryman.

– Igen, uram – jelentkezett az egyik Jed. – Hány német van Franciaországban?

– Valamivel több mint félmillió – jött a fáradt válasz.

Feszült csend támadt.

– Ó, csak annyi? – kiabált be az egyik nagyszájú amerikai hátulról, mire a „Jedek", még a legmerevebb franciák is nevetésben törtek ki.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

HALÁL ESETÉN

Most, hogy a „Jedek"-nek már volt némi fogalmuk róla, mire szánják őket, szakmai képzésük – a fegyveres munka, a közelharc, a térképolvasás – véget ért. Elérkezett az idő, hogy csapatokat alkossanak és megkezdjék a felkészülést a tényleges feladatra. Az előkészületek második és végső szakaszában, a „műveleti kiképzés" során a „Jed"-csapatok az „ellenálló" harcosok – brit civilek csoportjai – vezetését fogják gyakorolni a „németek" elleni háborúban, akiket a brit Honi Gárda alakított.

Körülbelül ebben az időben, 1944 februárjában megérkezett Milton Hallba az új amerikai tisztek utolsó csoportja, akiket az Angliában lévő amerikai támaszpontokon toboroztak azok helyére, akiket a Jelöltértékelő Bizottság nem tartott alkalmasnak. Egyikük, Stewart Alsop hadnagy, egy jómódú kezdő újságíró, akinek az anyja Eleanor Roosevelt első unokatestvére volt. Alsop azután csatlakozott a király királyi lövészhadtestéhez, hogy három amerikai szolgálat is elutasította asztmája és magas vérnyomása miatt. Harcolt a KRRC-vel Olaszországban, majd harmincévesen visszatért Londonba, hogy feleségül vegyen egy tizennyolc éves angol lányt, akibe beleszeretett, és megpróbáljon visszakerülni az amerikai hadseregbe. A lány szülei eleinte ellenezték a házasságot, a Jedburgh toborzóinak azonban semmi kifogásuk nem volt az átvezénylés ellen. Alsop így csatlakozott Milton Hall „állataihoz", ahogy a kiképzők hívták a „Jedek"-et.

Alsop megérkezésével körülbelül egy időben, az egyik vacsoránál felállt az új Milton Hall-i parancsnok, Musgrave ezredes, és bejelentette, hogy sem ő, sem a londoni vezetők nem fognak beleszólni a csapatalakításba.

– Önökön a sor, hogy „házasságot" kössenek – közölte velük az ezredes, majd hozzátette, hogy a párok megalakulása után együtt kell kiválasztaniuk a rádiósaikat. Mivel a Franciaországba tartó csapatokban mindenképpen kellett lennie egy francia tisztnek, az amerikaiak és britek kezdték meg az udvarlást, és az elkövetkező napokban a „Jedek" tétova párokba szerveződtek – ezt nevezték ők „eljegyzésnek".

Bernard Knox egy csúf, forradásos arcú, Paul Grall névre hallgató századost választott. Bill Dreux Carbuccia őrnaggyal állt össze. William Colby

Camille Lelong hadnagy kezét „kérte meg". Jack Singlaub párja Jacques de Penguilly hadnagy lett. A „jegyesek" azután rádióst választottak. Bob Kehoe egy egykori brit kommandóshoz, Adrian Wise őrnagyhoz került, a francia Jean Sassi az amerikai Henry McIntosh hadnagyhoz, Dick Franklin pedig Stewart Alsophoz. Arthur Brown rádiós, akit annyira felzaklatott a német combcsont a repülőroncs mellett 1939-ben, az Észak-Afrikában egyszer már fogságba ejtett Tommy Macpherson skót kommandós őrnagy csapatába került.

Macpherson és új-zélandi társa sikeresen megszöktek a thorni táborból, fellopakodtak egy svéd hajóra, és végül eljutottak Nagy-Britanniába. Macpherson 1943. november 4-én, pontosan két évvel fogságba esése után érkezett meg a skóciai otthonba. Arra számított, hogy megpróbáltatásai után a háború hátralévő részére kap egy íróasztalt valamelyik törzsben. Amikor táviratban utasították, hogy jelenjen meg Londonban, úgy gondolta, pontosan ezt akarják megtárgyalni velc.

Macpherson csapata a Quinin kódnevet kapta, Knoxé a Giles-t, Aaron Banké a Packardot. A véletlenszerűen kiosztott nevek vagy férfi keresztnevek voltak (Brian, Basil), vagy gyógyszernevek (Novocaine, Chloroform), vagy autónevek (Packard, Chrysler).

A kész csapatok ezután olyan német fegyverekkel gyakoroltak, melyeket esetleg zsákmányolhatnak a maquisard-ok számára, megtanulták kiválasztani a „ledobási zónát" az ejtőernyős-utánpótlás számára, és hallgatták a visszatérő ügynökök történeteit. Az egyik ügynök felrobbantott egy nagy hidat Görögországban. A másik tarkón lőtte gestapós fogva tartóját.

– Odaát az ember második legjobb barátja a fegyvere – mondta az ügynök –, az első pedig a szerencse.

Akik már voltak a kontinensen, egyáltalán nem vágytak vissza oda. A kimerült és ingerült katonák a balvégzet légkörét árasztották magukból.

Franciaország nem az a hely, ahol arra számíthatnak, hogy a németeken kívül mindenki a barátjuk lesz, figyelmeztették a „Jedek"-et a veterán ügynökök. Először is, nem mindegyik ellenálló csoport jön ki jól egymással, gyakran még a ledobási zónákban is rajtaütnek a másikon, hogy saját maguknak szerezzék meg a fegyvereket.

De Gaulle bejelentette, hogy mostantól minden ellenálló harcos az ő szervezetének zászlaja alatt csoportosul (*Forces Français de l'Intérieur* – Belföldi Francia Erők, FFI), ám attól, hogy valamit bejelentenek, még nem szükségképpen válik valósággá. Például a francia irregulárisok és partizánok csoportjai, melyek Oroszországból kapták az utasításokat, sokkal inkább abban voltak érdekeltek, hogy fegyvereket halmozzanak fel a háború utáni forradalomhoz, amely majd a kommunisták kezére játssza Franciaországot. A vichyi kormányzat ugyanakkor titkosrendőrséget hozott létre, amely az ellenállókra vadászott. A Milice magához vonzotta a fanatikus fasisztákat, akik támogatták Hitler európai tervét, és reménykedtek benne, hogy Franciaország elfoglalhatja méltó helyét a Harmadik Birodalom jobbkezeként. A Milice álruhás tisztjeinek kegyetlensége a Gestapo-ügynökökével vetekedett, ám sokkal veszélyesebbek voltak azoknál, mert könnyebben beépülhettek az ellenállók közé.

Teltek a hetek. A fékezhetetlen „Jedek", akiknek a terepgyakorlatok alkalmával a szabadban kellett élniük, a helyi földműveseket terrorizálták; lerohanták a tanyák tyúkóljait, miközben a fegyverüket durrogtatták és német akcentussal üvöltöztek. Hogy elkerüljék a kint alvást és a „fogságba esést", becsengettek a gazdagabb udvarházakhoz és azt mondták, hogy egy különleges szövetséges egység tagjai, hátha szállást adnak nekik éjszakára. Néhányan visszatértek Milton Hallba, hogy saját ágyukban aludjanak; a vasutasoknak azt hazudták, hogy a közeledő vonatot át kell vizsgálniuk németek után, és már fel is ugrottak a szerelvényre. Szolgálaton kívül a lányokat szédítették, valamint a többi amerikai és brit egység katonáival balhéztak.

Időközben az északi kikötőkből dél felé áramló vasúti és közúti forgalom egyre sűrűbbé vált. Több mint másfél millió amerikait küldtek át Nagy-Britanniába. Dél-Anglia egyetlen hatalmas, katonai sátorokból, lőszerraktárakból és járműparkolókból felépített enklávévá vált. Aztán április közepén a „Jedek"-et „kihajózási szabadságra" küldték, és közölték velük, hogy „rendezzék ügyeiket". Május elején huszonöt „Jed"-csapatot, köztük Tommy Macphersonét, Arthur Brownét és Aaron Bankét feltették az SS *Capetown Castle* fedélzetére, és áthajózták őket Algériába, ahonnan könnyebben megoldhatták az ejtőernyős ledobást Franciaország déli régióiba.

Az Angliában maradt „Jedek" számára olyan korlátozottá vált a mozgás, hogy London környékén még egyenruhában is csak engedéllyel lehetett közlekedni. Milton Hallba ismét beköltözött a feszültség. Az étkezések sokkal csendesebbé váltak. A nappali kedélyesség ellenére a „Jedek" éjszaka, amikor egyedül voltak az ágyukban, némán emésztették magukat. Milyen érzés lehet, amikor meglőnek? Milyen érzés lelőni valaki mást?

Az anyai szeretet, a jó osztályzatok az iskolában, és minden más, amiről azt mondták nekik, hogy fontos lesz a jövőjük szempontjából, valójában nem volt az. Életben maradnak, vagy nem. A halál szeszélyesen válogat. Lou Lajeunesse templomba ment, beszélni egy pappal. Azt akarta tudni, hogy ha az ölés rossz dolog, akkor elkárhozik, csak mert háborúba megy? A pap megnyugtatta, hogy ha az öléssel életeket ment, az nem bűn. A háború morális terhét sokkal könnyebb lerázni azoknak, akik sosem fognak szembesülni vele.

Június elején Bernard Knox és csapata Skócia déli részén ereszkedett a földre ejtőernyővel. A gyakorlat célja az utánpótlás-szállítmányok fogadásának begyakorlása volt; a Giles osztagnak keresnie kellett egy megfelelő ledobási zónát, és rádión jelenteni a koordinátáit. Amikor áthaladtak egy kis, lazachorgászatra berendezkedett falun, Knox betért egy hotelbe, hogy felhajtson egy scotchot.

– Véletlenül nem maga Knox százados? – kérdezte a csapos.

– De igen.

– Üzenete érkezett. Maga és a csapata azonnal térjen vissza a támaszpontra. Vonattal, vagy ahogy tudnak.

Paul Cyr amerikai tiszt, Bob Kehoe rádiós és brit kollégája, Jesse Gardner hasonló üzenetet kaptak, és nem sokkal később már az üres Milton Hallban álltak, ahol közölték velük, hogy szedjék össze a fegyverüket és a csomagjukat.

Néhány órás autóút után egy londoni biztonságos házhoz érkeztek, ahol a vezetőség tagjai megkérték őket, hogy írják meg utolsó leveleiket az otthoniaknak. Nyomtatványon kellett nyilatkozniuk, hogy haláluk esetén kiket értesítsenek, és kinek küldjék el személyes holmijukat. Bill Dreux úgy érezte magát, mint egy halálos beteg, akivel az orvosa közli, hogy ideje végrendeletet készítenie. Voltak, akik kimenőt kértek a biztonságos házból, hogy templomba menjenek gyónni. Alig pár órával később már egy titkos repülőtér öltözőjében készülődtek, a közelben feketére festett repülőgép várakozott. Utoljára vették magukra ejtőernyőjüket.

Időközben a Csatorna túlsó oldalán, a Bretagne-félszigeten egy tanár halkan mászott a manzárdszoba gerendázatán búvóhelye felé. Hatszáznegyven kilométerrel délkeletre, Auvergne-ben egy autószerelő csendben rakosgatta félre a titkos rekeszét rejtő, rozsdás autóalkatrészeket. És hozzájuk hasonlóan több száz ellenállási vezető, a francia Riviéra halászfalvaiban és a Vogézekben megbúvó tanyákban a rejtekhelye felé közeledett. Leporolták eldugott rádióikat, és a tárcsák halvány, sárgás fényénél ráhangolták a készüléket a BBC francia nyelvű adására.

Négy nappal korábban, június 1-jén este a BBC látszólag értelmetlen mondatok hosszú listáját közölte, melyek valójában kódolt üzenetek voltak – így értesítették az ellenállás vezetőit, hogy szenteljenek különösen nagy figyelmet az elkövetkező napokban érkező üzeneteknek. Azóta az ellenállók minden este idegesen hajoltak rádiójuk fölé rejtekhelyük védelmében, hogy azután csalódottan távozzanak az érdektelen üzenetek hallatán. Ma azonban június 5-e volt.

Este 21.15-kor, miközben a sötétség lassan leereszkedett az esőáztatta francia vidékre, az ellenállás vezetői feszülten hallgatták, amint a BBC kommentátora befejezi a hírolvasást. A rádióból annak a dallamnak az első taktusai csendültek fel, amelyre mindannyian vártak.

– *Et voici maintenant quelques messages personnels.* – És most a személyes üzenetek következnek, közölte a bemondó. És áradni kezdtek a rég várt mozgósító parancsok.

Az értelmetlennek tűnő mondatok első része, az úgynevezett hivatkozási kód voltaképpen irányítószámként szolgált, azt mutatta, hogy az üzenet me-

Odette Sansom, a SOE egyik ügynöke, akinek 1943-as lebukása egyértelművé tette, hogy a SOE-nek az utolsó pillanatban erősítést kell ledobnia Franciaországban, ha irányítani akarja az ellenállók erőfeszítéseit az invázió kezdetére.

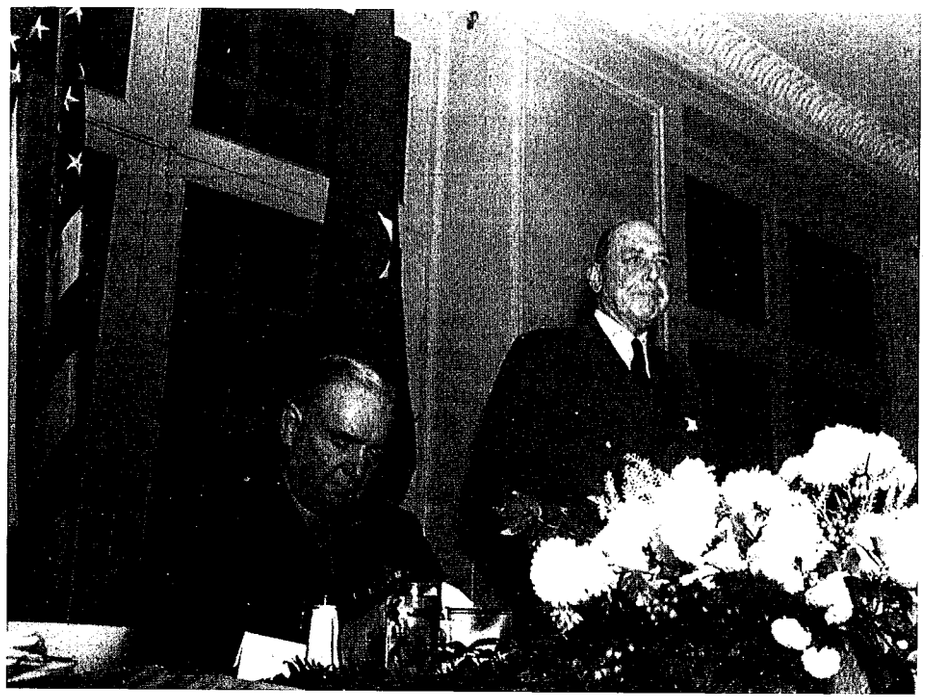

William „Vad Bill" Donovan tábornok *(balra)*, az Egyesült Államok háborús kémszervezetének, a Stratégiai Szolgálatok Hivatalának (OSS) vezetője elszántan próbált amerikai ügynököket juttatni Franciaországba, és szinte ugrott a lehetőségre, hogy a SOE partnere lehessen az ügynöki „stratégiai tartalék", vagy közismertebb nevén a Jedburgh-művelet felépítésében.

A Jedburgh-művelet első toborzóhullámában kétszáz önkéntes tisztet és száz sorállományú rádióst kellett találni, akik hajlandóak ejtőernyővel leugrani az ellenséges vonalak mögött. Az OSS toborzói az Angliában lévő amerikai támaszpontokon kezdték a keresést, és itt bukkantak rá Bernard Knoxra, a spanyol polgárháború veteránjára, akit egyáltalán nem vonzott a szolgálat a reguláris hadseregben.

Az OSS toborzói visszatértek az Egyesült Államokba is, ahol a zavart Lou Lajeunesse egyszer csak egy hangszigetelt üvegkalitkában találta magát, ahol kérdésekre válaszolt a Jedburgh kiválasztási folyamatának egyik lépcsőjében.

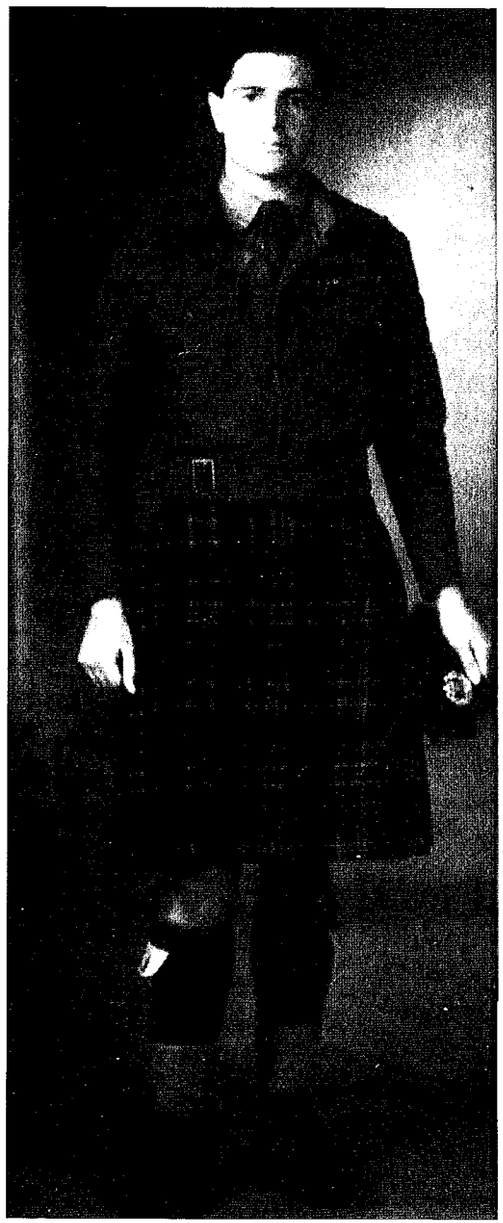

Miközben a Jedburgh-műveletre beszervezett amerikaiak már alig várták, hogy részt vehessenek a harcokban, a huszonkét éves Tommy Macpherson, skót tiszt és jövőbeli Jedburgh azon munkálkodott, hogy sikerüljön megszöknie egy német hadifogolytáborból.

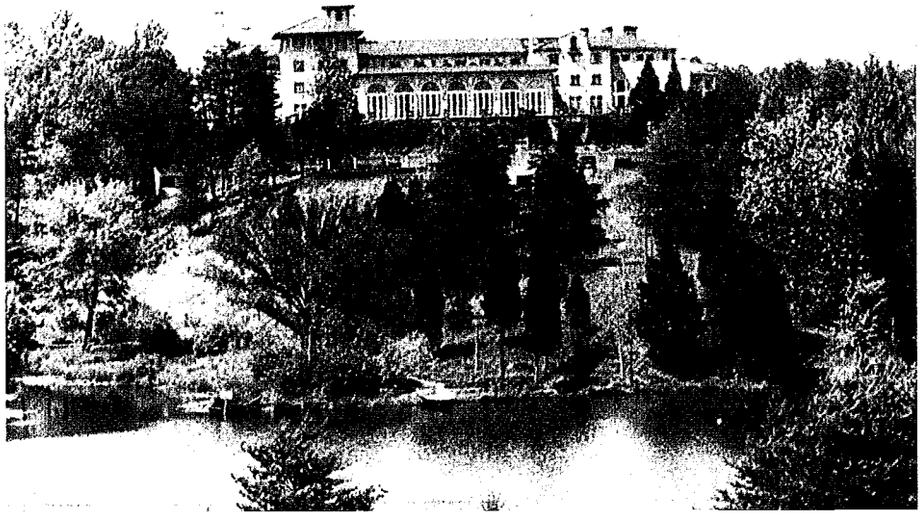

Az Egyesült Államokban a Jedburgh-műveletre kijelölt tisztek a Kongresszusi Golfklubban gyűltek össze, melyet az OSS megszerzett és „F" körzetre nevezett át. Az itteni válogatási folyamat a kezdeményezőkészséget mérő és pszichológiai tesztek sorozatából állt.

Az OSS számos kiképzőterületet hozott létre Észak-Virginia és Maryland erdeiben, köztük a képen látható „C" körzetet. A „Jed"-tisztek és a rádiósok két hónapig a közeli testvértáborban, a „B" körzetben kaptak kiképzést, amely később a híres elnöki nyaraló, Camp David részévé vált.

A robbantási és pusztakezes harci kiképzés a „B" körzetben színtiszta élvezet volt az amerikai Jedburgh-rádiósok számára, akik a képen még ahhoz is túl fiatalnak látszanak, hogy dohányozhassanak. Az amerikai önkéntesek a britektől és a franciáktól eltérően nem fogták fel rögtön, hogy a háború nem csupán egy játék. Roger Coté *(balról a harmadik)* és Lou Goddard *(jobbról a második)* nem élték túl a bevetést.

1943 decemberének elején az amerikai „Jedek"-et hazaküldték, hogy a kihajózás előtt még egyszer láthassák szeretteiket. Roger Coté ekkor találkozott utoljára kutyájával és családjával.

A Jedburgh-rádiósok durva beavatása a háború borzalmaiba akkor kezdődött, amikor a csapatszállítóvá átalakított egykori luxushajó, a *Queen Mary* fedélzetén átszelték az Atlanti-óceánt. Dick Franklin szerencsés volt, mert őrszolgálatra osztották be az alsó fedélzeten, a hajó kényelmes fogdájában.

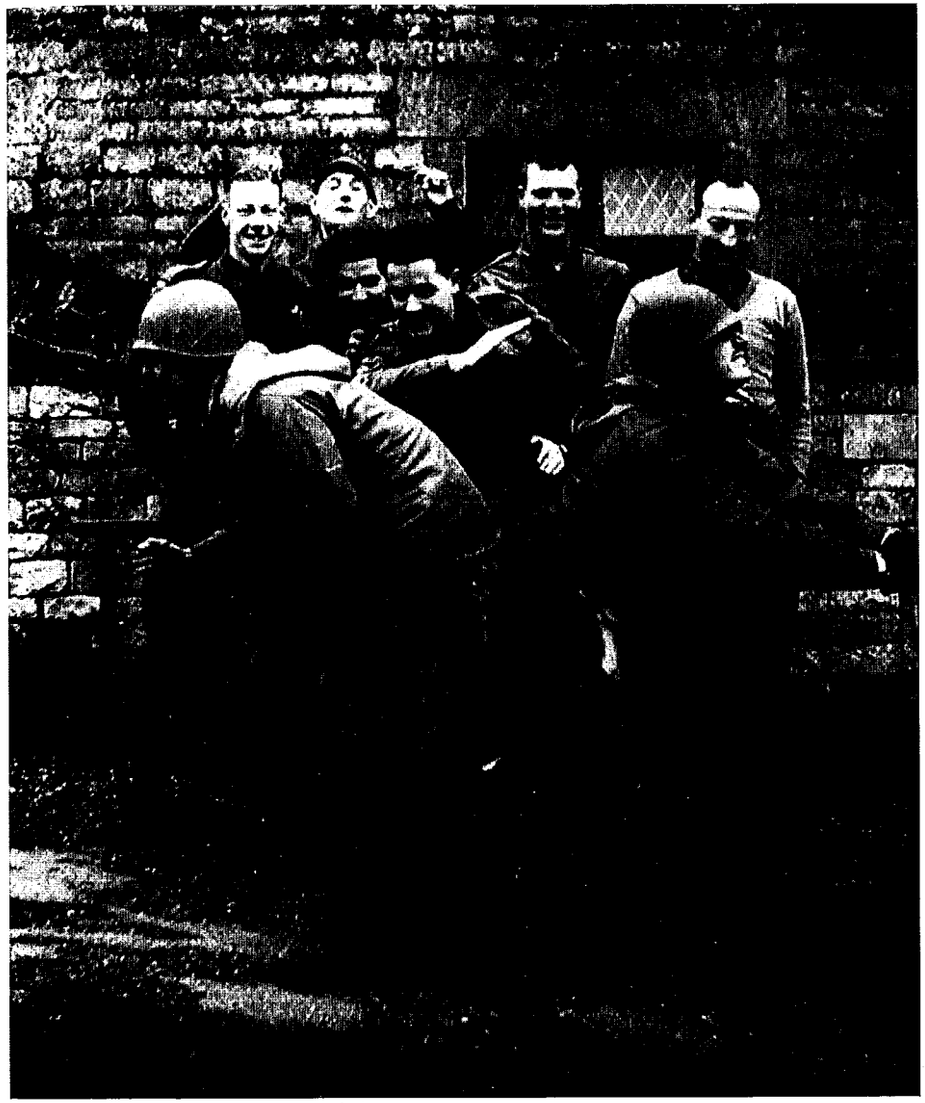

Miközben az amerikai „Jed"-tiszteket Skóciában oktatták a félkatonai technikákra, az amerikai rádiósok csatlakoztak brit kollégáikhoz a SOE henley-on-thames-i kiképző támaszpontján, ahol ez a kép is készült. A britek kezdetben fegyelmezetlen huligánoknak tartották a fesztelen amerikaiakat.

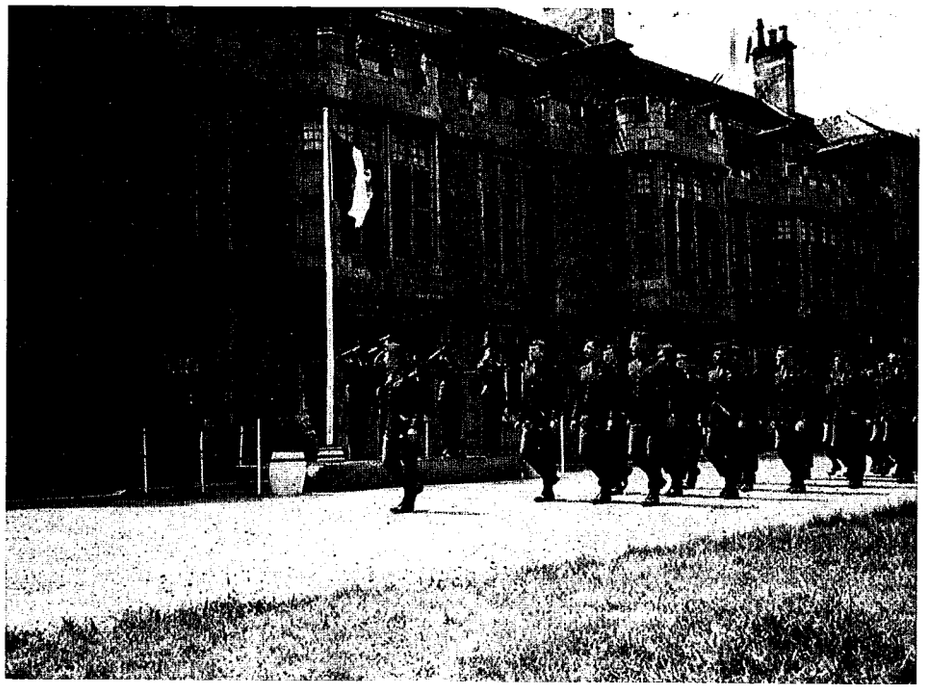

1944 februárjában, miután számos SOE-kiképzőtábort bejártak, a „Jed"-tisztek és rádiósok nemzetközi csoportja végre megérkezett állandó, Milton Hall-i támaszpontjára. F. V. Spooner ezredes, az első parancsnok nagymértékben hozzájárult az alacsony morálhoz állandó alaki gyakorlataival és a hadseregre jellemző „szarozásával", amit a „Jedek" már rég maguk mögött hagyni véltek.

Az ejtőernyős-kiképzés elterelte a „Jedek" figyelmét a panaszkodásról. Mire a SOE Manchester melletti, ringwayi repülőterén végeztek, mindannyian teljesítettek egy ugrást a hőlégballon kosarából és kettőt repülőgépről. Megtanulták, hogyan mozogjanak öt-hat fős csoportokban a gép belsejében, és hogyan ugorjanak ki a „Joe-lyukon" keresztül.

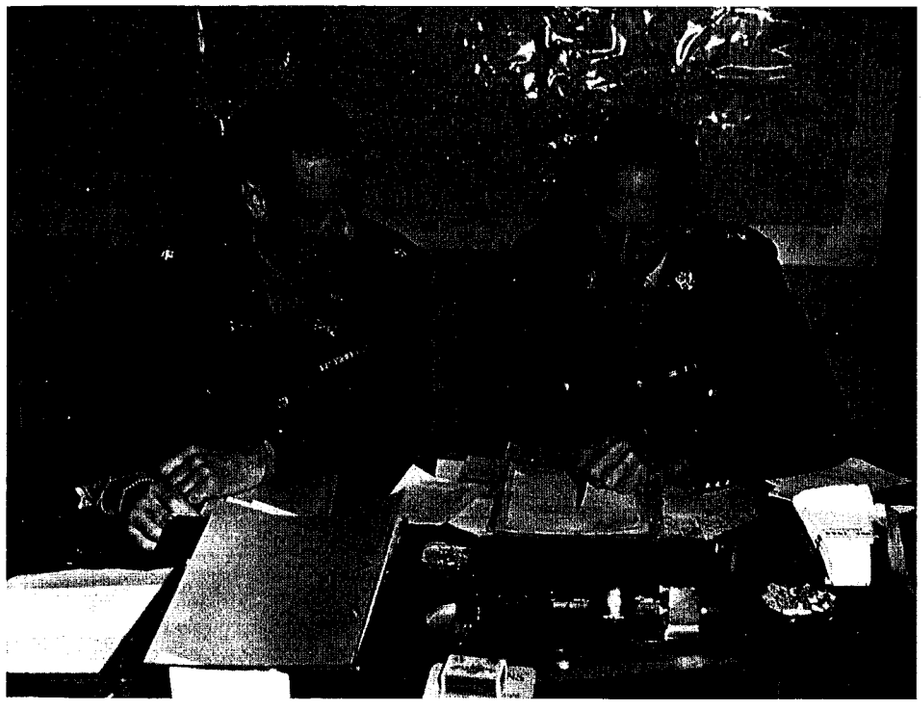

„Őszintén aggódom a Jedburgh-terv helyzetét illetően", írta Henry Coxe őrnagy *(balra)* sürgetően az SFHQ vezetőinek. Mivel a német kémelhárítás egyre sikeresebben dolgozott, jó esély volt rá, hogy az invázió kezdetére Coxe szavaival élve, a „Jedbugh"-ök alkossák „az ellenállási mozgalom gerincét". A képen D. L. G. Carlton-Smith ezredes társaságában látható, aki brit kollégája volt az SFHQ-nál, valamint a „Jedek" társparancsnoka.

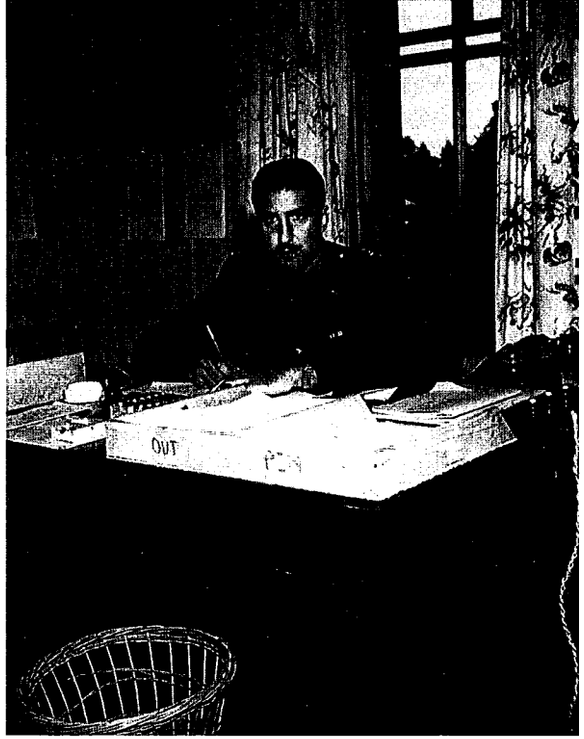

Amikor a „Jedek” Ringwayből visszatértek Milton Hallba, örömmel tapasztalták, hogy Spoonert a képen látható G. R. Musgrave ezredes váltotta, és hogy az életkörülményeikben is jelentős javulás állt be. A morál felszökött, és a Jedburgh-terv visszazökkent a régi kerékvágásba.

Mivel Franciaországban a németek ellenőrzésük alatt tartották az utakat, a „Jedek”-nek az erdőn át kellett a célhoz juttatniuk a fegyvereket és a felszerelést. Ezért a fizikai felkészítés is fontos szerepet kapott.

Mivel a „Jedek”-nek kellett kiképezniük a maquisard-okat a fegyverek használatára és karbantartására, mindannyian fegyver- és lőszerszakértővé váltak.

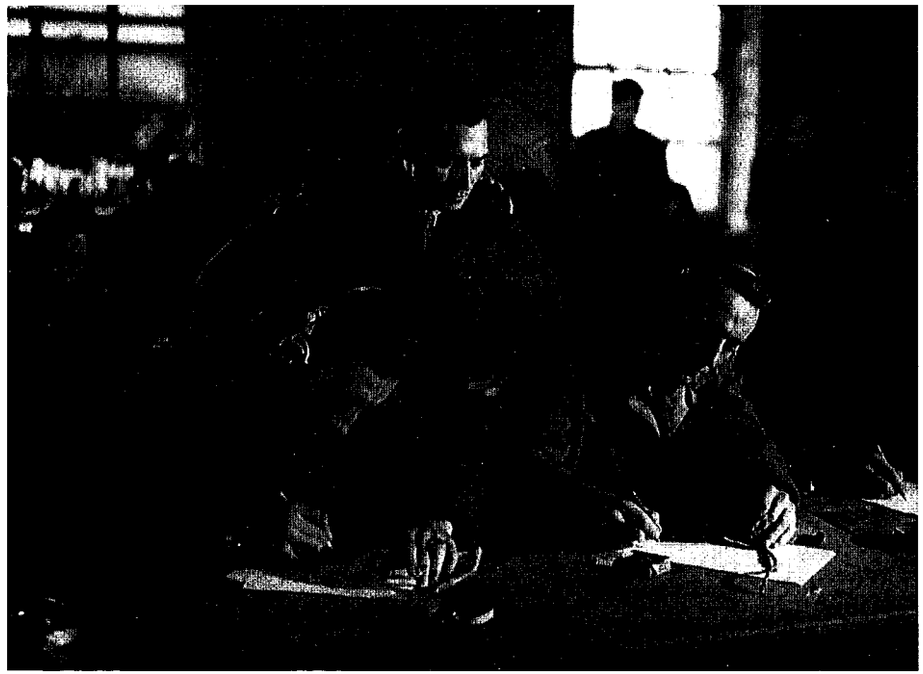

Stewart Alsophoz *(jobbra)* hasonlóan minden tiszt rádiósképzést is kapott arra az esetre, ha elveszítenék a rádiósukat.

Musgrave ezredes egy este felállt és bejelentette, hogy nem ő, és nem is a londoni vezetők fogják kijelölni a háromfős csapatok tisztjeit. „Önökön a sor, hogy házasságot kössenek", mondta. Bob Kehoe rádiós *(középen)* a képen a Frederick csapat vezetőjével, a brit Adrian Wise őrnaggyal *(jobbra)* és az egység francia tisztjével, Paul Bloch-Auroch hadnaggyal látható.

Amikor 1944 júniusában az első „Jedek"-et riasztották a franciaországi ledobáshoz, a raktárhelyiséghez siettek a felszerelésükért. „Nem kell aláírnia, uram", mondta a Milton Hall-i ellátó őrmester Bernard Knoxnak. Knox számára a felismerés kényelmetlen pillanata volt ez. A hadsereg nem számít rá, hogy visszakapja a felszerelését. Sőt arra sem, hogy valaha viszontlátja a „Jedek"-et.

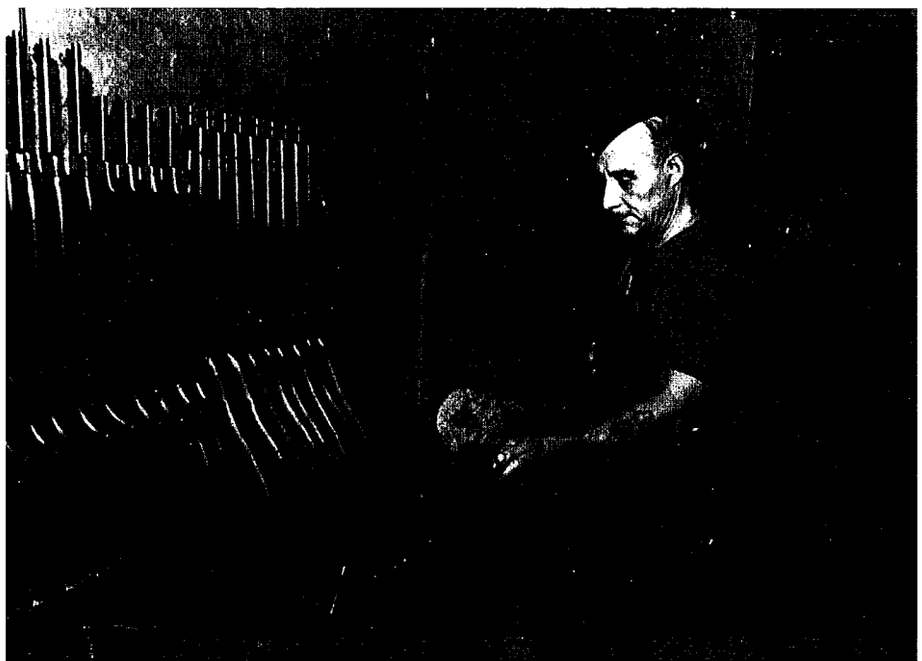

A légi támaszponton öltöztetők csapata segítette a „Jedek"-re a rengeteg felszerelést: karabély a mell előtt keresztben, egy étellel teli táska vész esetére, elsősegélycsomag, extra tárak, kulacs, egy .45-ös pisztoly, kommadóskés, távcső. A képen Jack Singlaub látható ezekkel a felszerelésekkel.

„Megközelítés! Egyes szám, felkészülni!" – kiáltotta az ugrásfelügyelő, amikor a „Jedek" repülőgépe megközelítette a célzónát. Miközben Bob Kehoe a „Joe-lyuk" felé araszolt Bretagne felett, azon kapta magát, hogy a huszonharmadik zsoltárt mormolja.

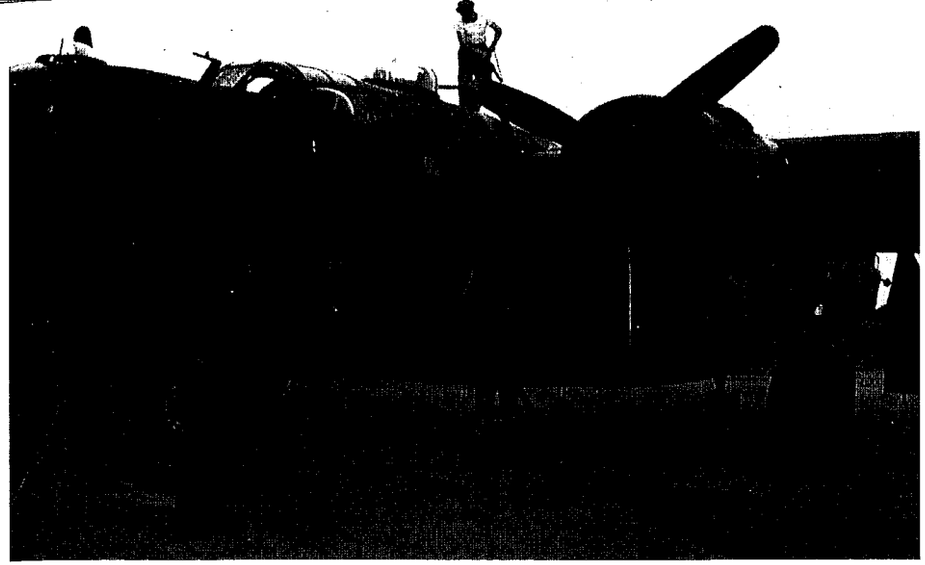

Miközben Bernard Knox felmászott egy ehhez hasonló, feketére festett repülőgépre, egy brit tiszt lépett oda hozzá. „Sok szerencsét, öregem. Itt vannak a tablettái." Azzal Knox kezébe nyomott egy üveghengert, benne három pirulával. „Ezzel ki tud ütni egy Jerryt, ha beledobja a kávéjába. A középső benzedrin, ha alvás nélkül kell átvészelnie néhány éjszakát. Az utolsó pedig cián, ha túlságosan eldurvulna a helyzet fogságba esés után. Tegye el. Sok szerencsét."

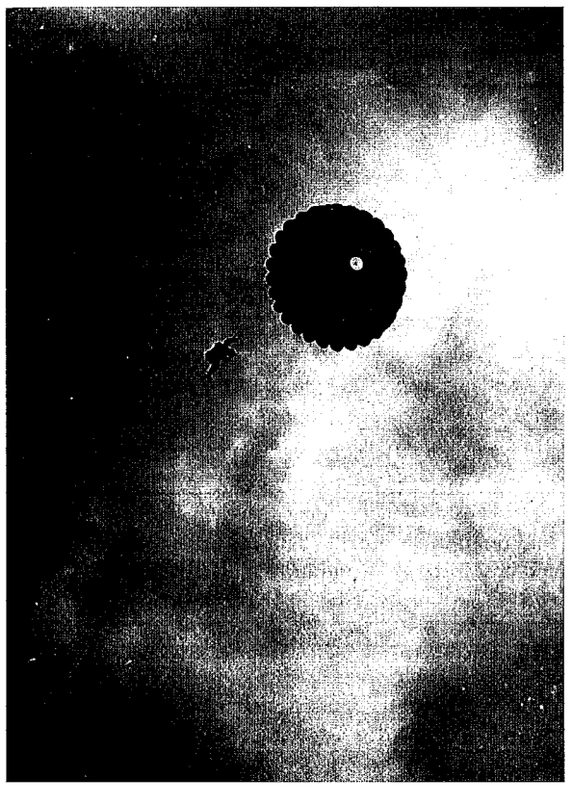

Amikor Bob Kehoe a képen látható gyakorló ugróhoz hasonlóan lefelé ereszkedett az éjszakában Bretagne északi részén, futó embereket látott maga alatt a mezőn. A szemét erőltetve próbálta megállapítani, hogy vajon németek-e vagy franciák. Pisztolylövésekhez hasonló pukkanásokat hallott, és azon gondolkodott, hogy a Frederick csapatot talán még azelőtt lemészárolják, hogy földet érnének.

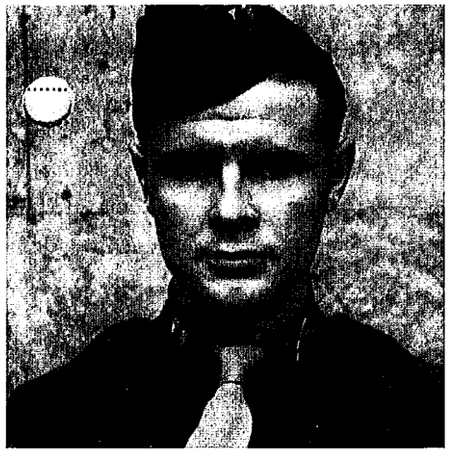

Amikor Paul Cyr földet ért Bretagne déli részén, elkeseredett igyekezettel próbált hozzáférni a csípőjén lógó .45-öséhez, de az ejtőernyő kötelei és selyme szorosan a végtagjaira tekeredett. Cyr még harmincméteres magasságból látta, hogy emberek rohannak a landolási pont felé. „Nagyon kényelmetlen érzés volt", írta később a jelentésében.

Hogy lelassítsák a Normandia felé igyekvő németeket, a francia gyerekek cukrot szórtak a német járművek tankjába, és ezzel tönkretették a motort. A falusiak drótokat feszítettek ki az utakon, melyek lefejezték a német motorosokat. A földművesek eltávolították az útjelző táblákat, és ezzel eltévedéseket és közlekedési dugókat idéztek elő, amelyek a hadifoglyok későbbi vallomásai szerint nagyban késleltették a menetoszlopokat. Az útra döntött fák és telefonpóznák egész konvojokat tartottak fel.

lyik ügynöknek vagy ellenállási vezetőnek szól. A második rész tartalmazta a kódolt utasításokat és tennivalókat. „A paradicsomot le kell szedni" üzenet például arra szólította fel a parancsnokokat, hogy hajtsák végre az előre elkészített terveket a vasútvonalak szabotálására. A rendszer előnye az volt, hogy bár a németek tisztában voltak vele, hogy a BBC üzenetei kódolt utasításokat tartalmaznak az ellenállás számára, fogalmuk sem lehetett róla, mit jelentenek az egyes mondatok.

Az esti személyes üzenetek felolvasása általában hat percig tartott, melyben mintegy húsz kódolt utasítássort továbbítottak. Általában az ejtőernyős-utánpótlásról vagy más rutineseményekről tudósították a titkosügynököket és az ellenállás harcosait. Ám ma éjjel elkezdődött az, ami a Brit Nemzetközösség katonai vezetője, Sir Alan Brooke tábornagy naplóbejegyzése szerint „a háború legborzalmasabb katasztrófája lehetett volna". Winston Churchill lefekvéskor azt mondta a feleségének, hogy mire felébrednek, talán újabb húszezer ember fog meghalni. A BBC bemondója több száz személyes üzenetet olvasott be az adásban, amely szokásos hosszúságának többszörösére nyúlt.

A felolvasás véget ért. A kémfőnökök az elmúlt öt hónapban átadták az ellenállásnak az Ike szállítási tervében szereplő több száz vasúti célpont listáját. Az ügynökök és vezetők tanulmányozták térképeiket, többször is meglátogatták a célpontokat, megtervezték a támadást, és egyeztették az előkészületeket Londonnal. És most egész Franciaországban akcióba lendültek az ellenálló csoportok. A harcosok ellenőrizték fegyvereik tárát, pisztolyt dugtak a nadrágszíjukba, puskát vetettek a vállukra, magukhoz vették a robbanótölteteket, és belevetették magukat az éjszakába.

Milton Hallban néhány órával azután, hogy a BBC kommentátora befejezte a felolvasást, Dick Franklin „Jed" rádiós a kunyhója melletti fa alatt szunyókált. Kihasználta a kora nyári meleg éjszakákat, és hálózsákjával kiköltözött a szabadba.

Ma, a reggel sötét óráiban riadtan ébredt. A levegőt ijesztő zaj töltötte be. Kinyitotta a szemét, és miközben a dübörgés egyre hangosabbá vált, látta, hogy a koromfekete eget minden irányban repülőgépek fényei világítják be.

Valamivel később a kórházi ágyon fekvő Jack Singlaub, akinek a vakbelét távolították el, Eisenhowert hallgatta a rádióban:

– Nyugat-Európa lakosai! A mai napon partraszállást hajtottunk végre Franciaország partjainál...

Az invázió megkezdődött.

NEGYEDIK RÉSZ
ELSŐ CÉLPONTOK

TIZENHATODIK FEJEZET

MÉREGPIRULÁK

A normandiai partoknál a hajnal fénye egy pillanatra áthatolt a ködön, amely a gomolygó esőfelhők alatt vastagon belepte a viharos vizű Csatornát. A bunkereikből távcsövön át kémlelő németek számára az ötezer szürke hajóból álló armada látványa szinte már megkönnyebbülésként hatott. Hirtelen két lila jelzőrakéta röppent fel háromszáz méter magasságba. A hajóágyúk célra álltak. Fülsértő dübörgéssel több száz amerikai Flying Fortress és brit Liberator húzott el odafent, bombaszőnyeggel terítve be a partot, amely több mint százötven kilométeres hosszúságban vörös lánghullámként gördült végig a tengerparti sávon.

Az egész kakofónia, a bombázók dübörgésétől a több ezer tonnányi lövedék becsapódásáig egyetlen célt szolgált: hogy biztonságosabbá tegye a körülményeket a több tízezer fiatalember számára, akik nemsokára felfelé másznak majd a parton Hitler tüzérségének és géppuskáinak tüzében. A tervek szerint az éjszaka folyamán ledobott brit és amerikai légideszantegységek megszállják a helyi utakat, lehetetlenné téve a német páncéloserősítés megérkezését, és ezáltal biztosítva a szövetséges hajók biztonságos partraszállását. A légi és haditengerészeti bombázás kiiktatja a géppuskafészkeket, megsemmisíti a bunkereket, és felrobbantja Hitler Atlanti Falának aknáit. Ha minden a tervek szerint halad, a D-nap végére sokkal kevesebb lesz a halálos áldozat, mint azt Churchill előző este előrevetítette a feleségének.

Csakhogy nem ment minden a tervek szerint.

Amellett, hogy több száz légideszantos katonát légvédelmi lövegek vagy géppuskák tüze szaggatott szét, sok ejtőernyős a mocsárban landolt, ahol felszerelésük súlya lehúzta őket és megfulladtak. Mások a német állások közepén értek földet, és azonnal lekaszálták őket. A 82-esek csapatszállító vitorlázógépeinek több mint fele elakadt a fákban és a sövényekben. Az ágak roppanásaiba kiáltások és sikolyok vegyültek. A hadosztály reggelre nem tudott elszámolni 4000 emberrel és a felszerelés 60 százalékával.

Időközben, bár a légierő és a haditengerészet egyetlen perccel sem tért el a bombázás tervezett határidejétől, a tengeren hánykolódó több száz partraszállító hajóban szenvedő katonának már ez is késeinek tűnt. A tengeribetegséggel küzdő gyalogosok a sisakba öklendezték a keserű tengervizet, vagy a hajók oldalán kihajolva hánytak. A parton a német tisztek a bombázásban beállt szünetet kihasználva üvöltve parancsolták ki a bunkerek romjai közül katonáikat, hogy új védelmi állásokat vegyenek fel, ahonnan tűz alá vehetik a Gold, Juno, Sword és Utah partszakaszokon kétségbeesett rohamra induló szövetségeseket.

A szövetségesek nem tudtak róla, de az Omaha parton az elit 352. hadosztály katonái védekeztek, akik az orosz fronton szerezték harci tapasztalataikat. Nemrég ásták be magukat a jól belőhető partra néző meredek, harminc méter magas sziklafal tetején. Itt a hatástalan haditengerészeti és pontatlan légi bombázás fémjelezte szövetséges előkészítő tűz azt a nem kívánt hatást eredményezte, hogy teljes készültségbe ugrasztotta a németeket, miközben a bunkerek és a géppuskafészkek többsége sértetlen maradt.

Az Omaha partra küldött hajók rámpája lecsapódott, a bunkerük biztonságában várakozó német géppuskások pedig tüzet nyitottak. A fiatal amerikaiak tucatjával buktak fel holtan a homokban. A német lövegek találataitól a rohamcsónakok egyszerűen megszűntek létezni. Az 1. amerikai hadsereg V. hadtestének katonái ebbe a mészárszékbe érkeztek meg partraszállító hajóikkal. Az V. hadtest 1. százada 96 százalékos veszteséggel ért partot anélkül, hogy egyetlen puskalövést is leadott volna.

Akiknek sikerült élve elhagyniuk a hajót, levegő után kapkodva küszködtek a hullámok között, miközben a nyakig érő vízben géppuskalövedékek és aknavetőgránátok csapódtak be körülöttük. Az első támadóhullámnak alig több mint egyharmada érte el a szárazföldet. A befelé vezető utakat és a sziklák közötti ösvényeket a németek aknákkal zárták el, így a támadók csapdába estek a parton. Az utat megtisztítani próbáló utászok negyven százaléka az első fél órában meghalt. A túlélők tehetetlenül kuporogtak a dűnék mögött, nehézfegyvereiket elvesztették a parton. Alattuk sebesültek véreztek a homokon, még arra is képtelenek voltak, hogy elvonszolják magukat a dagály hullámai elől. A tenger szintje egyre emelkedett, a sebesültek nyöszörgése és üvöltése elhallgatott.

Az V. hadtest megsemmisítése teljes lehetett volna, ám hajnali három körül két háromfős brit osztag, valamint több száz robbanó bábu ereszkedett le ejtőernyővel Isigny mellett, a Cotentin-félsziget délkeleti csücskében. A jelzőpisztolyokkal és katonák beszélgetését, valamint fegyverhangokat tartalmazó hangfelvételekkel felszerelt csapatok néhány eltévedt amerikai ejtőernyőssel együtt azt a látszatot keltették, mintha nagyszabású légideszant-inváziót hajtottak volna végre. Az Omaha mellett állomásozó németek egyik ezrede sietve teherautókra szállt és a helyszínre indult. A hat ember több mint fél napig lekötött több ezret, és mire a németek visszatértek a partra, már nem állíthatták meg a szövetségeseket. Estére harmincnégyezer amerikai

katona nyomult a szárazföld belseje felé. Az Omaha parti települések a szövetségesek kezére kerültek.

A D+1 napon – ahogy a stratégák nevezték – Ike-nak több mint 155 000 embere tartózkodott a parton. A D-nap többi célkitűzését azonban nem teljesítették.

A négy egymás melletti hídfőállást nem sikerült egyesíteni, hogy egyetlen, összefüggő frontot hozzanak létre; mindegyiket a bekerítés és a felszámolás veszélye fenyegette. Az Omahán az amerikaiak elég bizonytalanul tartották a vékony tengerparti sávot; a németek nem vonták hátrébb nagy űrméretű lövegeiket, és mint Ike írta, „folyamatosan bosszantó tüzérségi tűz alatt tartották a partot és a hajókat". A britek nem foglalták el Caent, ami azt jelentette, hogy a várostól délre lévő területet nem sikerült a tervek szerint biztosítani, és nem létesíthettek rajta leszállópályákat. Ráadásul az erős szél és a viharos tenger még tovább késleltette az emberek és készletek felhalmozását. Eisenhower és parancsnokai éppen hogy csak megvetették a lábukat a partokon.

A jó hír az volt, hogy Angliában még több százezer katona várt a behajózásra, a rossz pedig az, hogy Hitlernek is rengeteg embere és felszerelése volt a védelem megerősítésére. A két hadvezér tehát olyan versenybe bonyolódott, melynek kialakulásától Eisenhower már a tervezési fázisban is rettegett. A hatalmas és halálos sakkjátszma nyitányában mindkét fél abban reménykedett, hogy ő lesz az első, aki a megfelelő pozícióba mozgathatja bábuit a végső támadás előtt. Minden attól függött, ki cselekszik gyorsabban.

Az ellenállók a BBC adása óta rombolták a vasúti síneket és más szabotázsakciókat hajtottak végre, hogy lassítsák a németek felfejlődését. A titkos hadseregek és a légierők bombázópilótái most az erőösszevonás csatájának fronthárcosaivá váltak. Ike elkeseredett igyekezettel próbált kifacsarni minden stratégiai „bónuszt" az ellenállásból szállítási terve számára, de az SFHQ még mindig nem létesített kapcsolatot az ellenállókkal Franciaország azon területein, ahol a német erősítésnek át kellett haladnia. Néhány „Jed"-et sietve visszahívtak a skóciai kiképzésről, hogy orvosolják ezt a hiányosságot. A D-napot követő négy napban az SFHQ Franciaországba küldte első hét „Jed"-csapatát.

A London melletti titkos repülőtér kifutópályáján egy feketére festett Stirling bombázó dübörgött végig, majd kétszer-háromszor visszadöccent a betonra, mielőtt Franciaország felé fordulva eltűnt volna az éjszakában. Bob Kehoe a bombatér mögött, a padlón ült, térdeit a melléhez húzva, ejtőernyőjével a hátán. A telihold közel járt a horizonthoz. Az angol mezőgazdasági területek sakktáblája elefántcsontszín izzásba öltözött odalent. A kabint enyhe olajbűz és a katonai gépek jellegzetes, fémes szaga töltötte meg. Kehoe rosszulléttel küszködött.

2700 méter magasságban az ugrásfelügyelő halványan izzó lámpája sárgás fényt és éles árnyékokat vetett Adrian Wise őrnagy arcára, aki Kehoéval szemben ült a bombatér másik oldalán. Wise, a sandhursti brit katonai akadémia neveltje, egykori kommandós vezette a Frederick csapatot. Wise háta mögött ült a Frederick másik tisztje, Paul Aguirec hadnagy, aki a többi francia „Jed"-tiszthez hasonlóan álnevet viselt, hogy megvédje Franciaországban tartózkodó családját a náci megtorlástól. Kehoe csak nemrég tudta meg a valódi nevét: Paul Bloch-Auroch.

A dübörgő motorok lehetetlenné tették a beszélgetést, így Kehoe csak az arckifejezésekből próbálta kitalálni társai gondolatait. A repülőgép fennmaradó részében, Kehoe csapatától jobbra és balra körülbelül tizenöt másik ejtőernyős ült, a brit Különleges Légi Szolgálat (SAS) francia zászlóaljának ádáz harcosai. Egyikük váratlanul üvöltözni kezdett a gép elejében.

– Mi baja? – kérdezte Kehoe a mögötte ülő SAS-katonát.

– Részeg – jött a válasz. A SAS-kommandósok már napok óta be voltak zárva a támaszpontra, és unalmukban felélték rejtett készleteiket.

A hangoskodó végül elhallgatott, újra csend ereszkedett az utasokra. Kehoe gondolatai főként az egyenruhája körül forogtak, és azon morfondírozott, hogy fogja túlélni az elkövetkező időszakot talpig uniformisban, az eligazítótiszt szerint a legnagyobb franciaországi német csapatkoncentráció közepén.

Még Milton Hallban, amikor Kehoét, Knoxot, Cyrt, Gardnert és csapataikat riadóztatták, és az ellátóbarakkba siettek, hogy magukhoz vegyék fegyverüket, felszerelésüket és muníciójukat, Knox előhúzott egy tollat, hogy aláírja átvételüket. Az Egyesült Államok hadseregében eltöltött ideje alatt Knox aláírta minden irányú, dzsip és más használati tárgy átvételét, amely a hadsereg tulajdonát képezte, és később vissza kellett szolgáltatni.

– Nem kell aláírnia, uram – mondta neki mintegy mellékesen az ellátó őrmester Milton Hallban. A felismerés kényelmetlen pillanata következett. A hadsereg nem várta vissza ezeket a felszereléseket. Sőt, arra sem számított, hogy a „Jedek" valaha visszatérnek.

Kehoe repülőgépe maga mögött hagyta Brighton fehér homokkal borított partjait, és kiért a brit légtérből. Az ugrásfelügyelő leoltotta lámpáját, és elhúzta a fekete függönyöket a gép ablakai előtt. Ezzel tökéletes lett a sötétség. Amikor az ugrásfelügyelő átbotorkált a lábak erdején, hogy whiskyvel, szendviccsel és kedves szavakkal lássa el komor utasait, már csak egy kis zseblámpát használt. A Stirling árnyékként szelte át az éjszakában a La Manche csatornát.

Az eligazítótisztek szerint a Frederick osztagot Bretagne északi felének Côtes-du-Nord nevű részén akarták ledobni, a SAS-különítménnyel együtt. A két csoport együtt felállít egy parancsnokságot (Samwest), ahonnan a „Jedek" elkezdik az ellenálló csapatok összeszedését és a szabotázsakciók végrehajtását, míg a SAS-egység azonnal akcióba lendül, célpontokat támad meg, és elvágja az Ike terve szempontjából legfontosabb vasútvonalakat a parttól

százötven kilométer távolságban. Egy másik SAS-alakulat és „Jed"-csapat, Paul Cyr George osztaga hasonló támaszpontot létesít (Dingson) Morbihan-ban, a Bretagne-félsziget déli részén.

Bretagne különös stratégiai jelentőséggel bírt, egyrészt mélyvízi kikötői miatt, melyeket Eisenhower mielőbb el akart foglalni, másrészt pedig azért, mert három német ejtőernyős- és két másik mozgékony hadosztály állomásozott itt. Ezek a német katonák bármelyik pillanatban elindulhattak, hogy villámgyorsan átszeljék a normandiai partoktól őket elválasztó néhány száz kilométeres távolságot. A Samwest és Dingson támaszpontok „Jed"- és SAS-egységeinek elsődleges feladata az volt, hogy elvágják a bretagne-i német erőket Franciaország többi részétől. Ike-nak így hatvanezerrel kevesebb ellenséges katona miatt kellene aggódnia.

A későbbiekben a Frederick és George „Jed"-osztagok a breton ellenállók összeszedésére, felfegyverzésére és kiképzésére koncentrálják energiáikat. Valójában erre találták ki a „Jed"-csapatokat. Leugranak egy sürgős, azonnal elvégzendő feladattal, azután – miközben szabotázstevékenységet folytatnak – csendben létrehoznak egy hatalmas illegális hadsereget. A különböző „Jed"-csapatok egész Franciaország területén fáradhatatlanul toborozták az ellenállókat, hogy tömeges felkelést robbantsanak ki, amikor az a legjobban megfelel a szövetségesek céljainak. Addig azonban el kell kerülniük a németek figyelmét, hogy biztosítsák küldetésüket.

Miközben ezek a gondolatok kavarogtak a fejében a Csatorna felett, Bob Kehoe megpróbálta olyan nyugodtnak tettetni magát, mint amilyennek a többiek is tettették. Az aggodalom csak még nehezebbé teszi a dolgokat.

A légi támaszponton az eligazítást követően egy csapatnyi öltöztető segített neki magára aggatni a holmikat: karabiner a mell előtt, vészfejadagokkal teli zsák, elsősegélycsomag, tartalék lőszer, vizeskulacs, 45-ös pisztoly, kommandóskés, távcső. Mindezek alatt egy jól kitömött pénztartó öv több százezer, Londonban hamisított frankkal, felszerelés vásárlására és vesztegetésre. Mire belebújt az ejtőernyő hevederébe, Kehoe már a gépre is alig tudott felszállni.

Bernard Knox éppen a létrán mászott fel a raktérbe, amikor egy brit tiszt odalépett hozzá.

– Sok szerencsét, öregfiú – mondta. – Itt vannak a tablettái. – Azzal átadott Knoxnak egy üvegcsövet, benne három nagy tablettával. – Ezzel ki tud ütni egy Jerryt, ha beledobja a kávéjába. A középső benzedrin, ha alvás nélkül kell átvészelnie néhány éjszakát. Az utolsó pedig cián, ha túlságosan eldurvulna a helyzet fogságba esés után. Tegye el. Sok szerencsét.

Oliver Brown Jedburgh-tiszt mindvégig az egyik foghíjában tartotta a méregpirulát, amíg franciaországi küldetése végére nem ért. Lou Lajeunesse rágógumival a kulcscsontja mögötti bemélyedésbe ragasztotta. Knox elfelejtette, hogy a cső melyik végében van a méregpirula, és melyikben a kábító.

– *Merde!* – morogta Knox francia társa. – Ha megsebesülök és hátra kell hagynotok, inkább lelövöm magam, ahogy egy katonához illik! – Azzal kidobta az ablakon a tégelyt, bele a Csatorna vizébe.

Bretagne felett Kehoe gépének pilótája lelassított és ereszkedni kezdett.

– Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm – hallotta Kehoe saját hangját, bár már öt éve nem járt templomban. A gép megbillent és elfordult.

Mivel Eisenhower normandiai haderejének kétségbeesett szüksége volt bármire, amivel az ellenállás késleltetheti a Normandiába áramló német erősítést, a kémfőnökök a D-napot követő négy napon sietve útjára bocsátották nemcsak a Frederick és a George, hanem másik öt „Jed"-csapatot is. Bernard Knox repülőgépének vissza kellett fordulnia, mert nem találta meg a ledobási zónát. Ami a többieket illeti, a George és a Frederick közreműködött Bretagne elszigetelésében, míg Tommy Macpherson Quinine és Jacob Berlin Ammonia csapata délnyugaton mindent megtett azért, hogy megakadályozza Toulouse-nál és Bordeaux-nál két hasonlóan nagy páncéloshadosztály északra vonulását.

A Harry csapat a Morvan-hegységben ereszkedett le, hogy elvágja az ottani közlekedési és kommunikációs vonalakat. A William Crawshay vezette Hugh csapatnak Közép-Franciaországban kellett elvágnia az északra és Normandiába vezető utakat. A Frederickhez és a George-hoz hasonlóan ezeknek a csapatoknak is a titkos toborzásra, kiképzésre és felfegyverzésre kellett koncentrálni az eredeti feladat teljesítése után, hogy felkészüljenek a titkos háború „félkatonai" fázisára.

Közben, ugyanazon az éjszakán, amikor Kehoe Franciaországba repült, körülbelül ugyanabban az időben egy másik rádiós, Jesse Gardner csapatával együtt egy feketére festett bombázóban repült Franciaország Drôme régiója felett, Kehoétól néhány száz kilométerre délkeletre. A Véganin csapatnak az Avignonban állomásozó páncéloshadosztály 164 tankját és tizenötezer emberét kellett feltartania.

Gardner, az egykori harckocsivezető nyolc hónappal korábban éppen szabadságát töltötte, amikor a SOE eljött önkénteseket keresni. Gardnert egy barátja ajánlotta.

– Nem megyek – közölte, amikor visszatért, azután mégis ment, hogy a barátja mellett legyen. Még a morzeüzenet-küldési sebességével kapcsolatban is hazudott, azután emberfeletti munkát végzett, hogy a valóságot szinkronba hozza a hazugsággal. És most Kehoéhoz hasonlóan arra készült, hogy kétszáz méter magasból leugorjon a megszállt Franciaországba.

Kehoe ugrásfelügyelője Bretagne felett a pilótától rádión kapott utasítást követve kinyitotta a bombatér ajtaját, és láthatóvá vált a Joe-lyuk, mellette pedig egy zöld, egyelőre még nem égő lámpa.

– Megközelítés! Egyes, készenlétbe! – kiáltotta. Feje fölé emelte jobb kezét, és az első SAS-kommandós olyan pozícióba manőverezte magát, hogy a

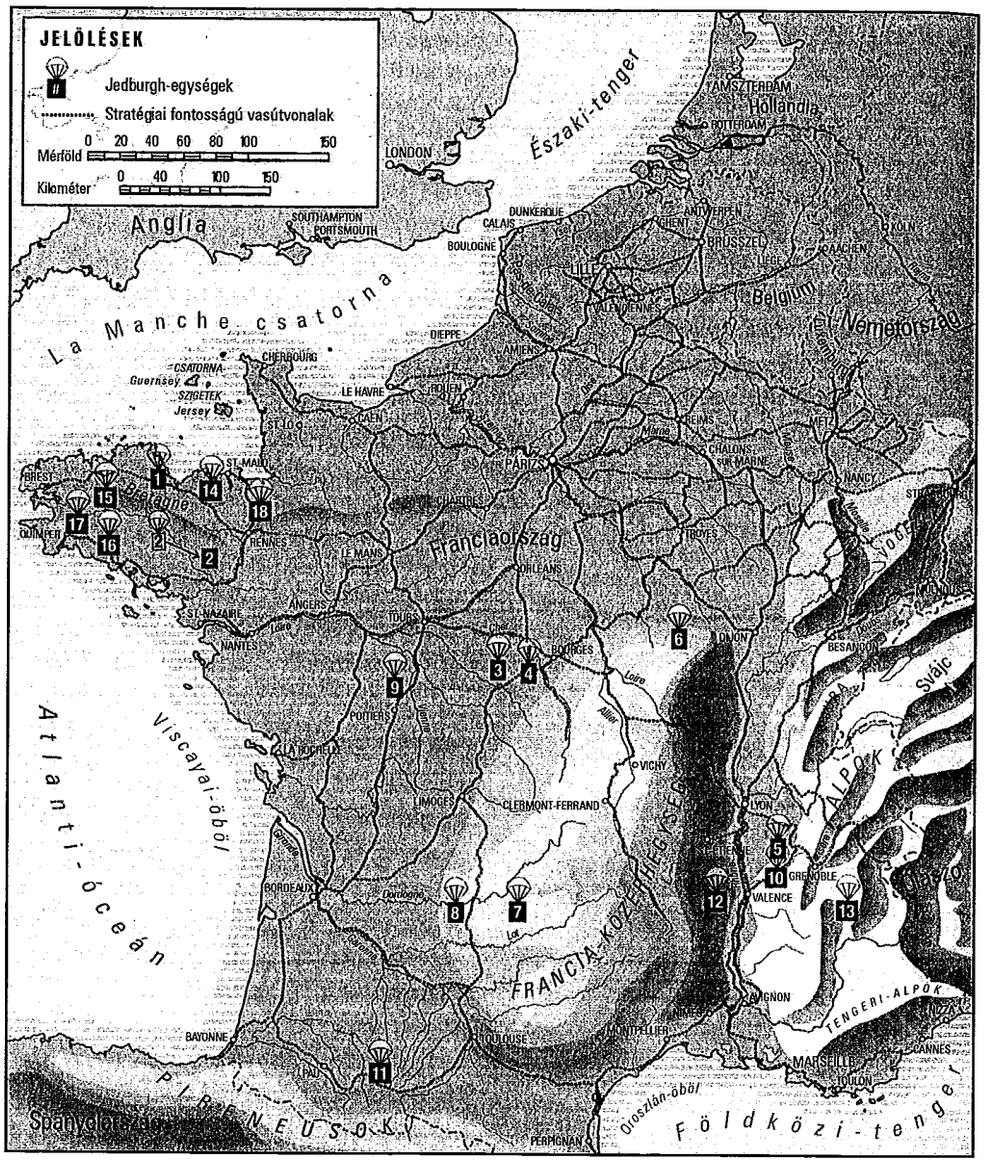

AZ ELSŐ JEDBURGH-EGYSÉGEK LEDOBÁSA FRANCIAORSZÁGBAN – A D-NAPTÓL JÚLIUS 14-IG

(a fontosabb vasútvonalak közelében)

1. Bob Kehoe Frederick csapata
2. Paul Cyr George csapata
3. William Crawshay Hugh csapata
4. Bob Anstett Hamish csapata
5. Jesse Gardner Veganin csapata
6. Harry csapat
7. Tommy Macpherson Quinine csapata
8. Jacob Berlin Ammonia csapata
9. Ian csapat
10. Cy Manierre Dodge csapata
11. Hod Fuller Bugatti csapata
12. Willys csapat
13. Jean Sassi Chloroform csapata
14. Felix csapat
15. Bernard Knox Giles csapata
16. Francis csapat
17. Gilbert csapat
18. Bill Dreux Gavin/Guy csapata

lába kilógjon a lyukon. Hideg levegő söpört végig a gép belsején. A zöld lámpa kigyulladt, az ugrásfelügyelő leejtette a kezét. – Indulás! – A SAS-katona eltűnt a sötétségben.

Kehoe is előrébb tornászta magát.

– „Füves legelőkön nyugtat engem, és csendes vizekhez terelget engem. Lelkemet megvilágítja…" – motyogta, és kilógatta a lábát a lyukon.

– Indulás! – üvöltötte az ugrásfelügyelő.

– „…az igazság ösvényein vezet engem az ő nevéért."

Amikor Jesse Gardner Drôme felett kivetette magát a lyukon, a többi „Jed"-hez hasonlóan megérezte a propellerekből az arcába csapódó levegőt. Amit viszont nem érzett, az a vállhevederek erős rántása volt.

Kehoe felnézve látta, hogy a kupola szétnyílik a feje felett a holdfényben. Gardnernek ilyen élményben nem volt része. Kehoe Bretagne-ban hallotta az elhúzó bombázó zúgását, és egy kutya ugatását az egyik tanyán. Drôme-ban Jesse Gardner teste összetört halomban feküdt a földön. Nem nyílt ki az ejtőernyője.

Amikor a túlélő „Jedek"-hez eljutott az első veszteség híre, mindannyian dühöngtek. Minden korábbi panaszuk, minden bajkeverésük egyetlen dolog, a hiábavalóság ellen irányult. El tudták fogadni a halált, ha nem feleslegesen vesztegetik el az életüket. Ám Gardner még azelőtt meghalt, hogy jelszót válthatott volna az ellenállókkal.

Bretagne-ban a lefelé ereszkedő Kehoe alakokat látott rohanni az alatta elterülő mezőn. Próbálta kideríteni, hogy franciák vagy németek-e. Leginkább a Gardneréhez hasonló, hiábavaló végzettől félt. Mintha pisztolylövéseket hallott volna, és azon gondolkodott, vajon a Frederick csapattal végeznek-e, mielőtt egyáltalán földet érnének.

TIZENHETEDIK FEJEZET

FELEJTSD EL A BOSSZÚT

A Bretagne déli részén fekvő Morbihan mezején a maquisard-ok által gyújtott három jelzőtűz lángjai két és fél méter magasra csaptak, a narancsszínű szikrák pedig még magasabbra szálltak. A sötétben izzó zsarátnokok nemcsak a feketére festett bombázógépek pilótáinak, hanem a németeknek is jelezték a ledobási zónák helyét.

Amikor földet ért, Paul Cyr elkeseredett igyekezettel próbálta előhúzni a csípőjén lógó 45-öst, de ejtőernyőjének kötelei és selyme szorosan rátekeredtek a végtagjaira. Harmincméteres magasságból látta, hogy körülbelül tizenöt ember rohan a landolási pont felé. „Igen kényelmetlen érzés volt" – jelentette később. Fogalma sem lehetett róla, kik azok. Most, a földön az ejtőernyő anyagán keresztül őt megragadó kezek akár a németeknek dolgozó francia kollaboránsokhoz is tartozhattak.

– Hé, Joe, te vagy az? – kiáltotta valaki franciául a távolból. Jézus, hogy csaphatnak ekkora zajt? A hangjukat kilométerekről hallani lehet.

Körülbelül ugyanebben az időben, az úgy 400 kilométerre délebbre fekvő Dordogne-ban Jacob Berlin, az Ammonia csapat rádiósa a fájdalomtól kábán feküdt egy másik sötét mezőn. Egy sziklán sikerült földet érnie. Az egyik lábát mintha kettéroppantották volna. A Berlin csapat vezetője, Benton McD. „Mac" Austin százados minden bizonnyal a segítségére sietett volna, csakhogy Austin éppen egy fa ágán lengedezett. Berlin megpróbált nyögni. Valaki halkan közeledett hozzá, egy alak rajzolódott ki a holdfényben, és a rádiós felismerte egy német sisak jellegzetes formáját. Előrángatta a pisztolyát, kibiztosította és célzott.

– *Bienvenu, mon bonhomme* – kiáltotta egy boldog, fiatal hang. Isten hozta, jóember. Az ifjú előző nap megölt egy németet, és büszkén viselte a sisakját, hogy kérkedjen új barátai, az ejtőernyős katonák előtt.

– Megőrültél? – förmedt rá suttogva Berlin a hirtelen elszontyolodott fiúra. – Kis híján lerobbantottam a fejed!

Körülbelül nyolcvan kilométerre délkeletre Cantalban, Lot szomszédságában Arthur Brown és a Quinine csapat sűrű bozótosban landolt. Az ejtőernyősöket fogadó ellenállók összevissza futkostak, találomra kutattak a sötétben. A szabályok szerint Brownnak jelszóval kellett azonosítania magát, ezért újra és újra feltette a kérdést: „*Connaissez-vous Monsieur Chênier?*" Ismeri Mr. Chêniert? Oda sem figyeltek rá, helyes válasz nem érkezett. A távolban a Quinine csapatot szállító gép zúgása felerősödött, ahogy a bombázó visszafordult és leszórta a rádiókat, fegyvereket, bakancsokat, egyenruhákat, muníciót, robbanóanyagot és detonátorokat tartalmazó hengeres konténereket.

– *J'ai un Français ici!* – kiáltotta az egyik ellenálló boldogan a mező túlsó oldaláról. Találtam egy franciát! A hangoskodó belebotlott Brown csapattársaiba, Michael de Bourbonba és Tommy Macphersonba, akik összetekert ejtőernyőjükkel a karjukban sétáltak át a bozótoson. Bár némelyik ellenálló csoportot értesítették róla, hogy számítsanak a „Jedek"-re és rakományukra, ez a sejt nem tartozott ezek közé. A három egyenruhás katona megjelenése a ledobási zónában teljes meglepetésként érte őket. A férfi, aki felfedezte őket, Macpherson kiltjét tanulmányozva megjegyezte: „*Il est venu avec son épouse!*" Elhozta a feleségét is! Brown nem tudott magához térni. Ez valami tréfa? A franciák úgy viselkedtek, mintha az ügynökök és fegyverek fogadása valamiféle játék része lenne.

Brown és a Franciaországba megérkező többi „Jed" nem nevetett. Bretagne északi részén a pukkanások, melyeket Bob Kehoe és társai ereszkedés közben hallottak, meggyőzték őket arról, hogy pontosan egy csata közepébe csöppentek. A Drôme-ban Jesse Gardner Veganin csapatának tagjai kezdtek rájönni, hogy valami szörnyűség történt, amikor hiába kémlelték a holdfényben fürdő éjszakai eget társuk ejtőernyője után. A landolási zónákban semmi nem úgy alakult, ahogy kellett volna.

Még Angliában Cyrt, Kehoét, Brownt és a többieket kiképezték rá, hogyan rakjanak kis jelzőtüzeket a földbe ásott lyukakban, hogy csak felülről lehessen látni. Megtanultak ejtőernyős küldeményt fogadni csendben és észrevétlenül, mintha németek rejtőznének minden bokor mögött, suttogva kommunikálni, és óvatosan elosztani a szállítmányt, nehogy az ejtőernyős konténerek egymáshoz ütődve zajt csapjanak. A „Jedek"-et fogadó maquisard-ok azonban magasról tettek ezekre az elővigyázatossági szabályokra. A BBC adása a franciaországi rejtett rádiókon azt hangsúlyozta, hogy az inváziós csapatok csak nemrég értek partot, ezek a nemtörődöm ellenállók pedig máris úgy viselkedtek, mintha meg is nyerték volna a háborút.

– *Silence, s'il vous plaît!* – sziszegte Paul Cyr, amikor végre kiszabadult ejtőernyője fogságából Morbihanban. – *Silence!*

Azonban amikor a köré sereglő földművesek meglátták az egyenruháját és rájöttek, hogy amerikai, boldog kurjongatásban törtek ki. *Vous êtes la garde anticipée pour une invasion complète?* Maguk az invázió előőrse? Megölelték és összecsókolták. *Les américains, ils viendront ici pour finir les fichus allemands?* Az amerikaiak azért jönnek, hogy végezzenek az átkozott németekkel?

A maquisard-ok a vállukra emelték Cyrt. „Olyan volt, mint egy cirkusz" – írta később Cyr a jelentésében.

– *S'il vous plaît!* – könyörgött. – *S'il vous plaît!*

– *Ça ne risque rien* – jött a válasz. Nincs veszély. Ez volt a biztonsággal mit sem törődő ellenállók kedvenc mondása, és mintha mindig ezt hangoztatták volna közvetlenül a katasztrófa előtt. Ez az éjjel sem volt kivétel.

– Ne aggódjon, a németek messze vannak – nyugtatta meg valaki Cyrt.

– Milyen messze?

– Körülbelül másfél kilométernyire.

Cryt, akit jól kioktattak a németek ádázságáról, ez nem igazán nyugtatta meg.

Májusban például Lot-et-Garonne körzetének egyik kisvárosában valaki rálőtt a 4. SS-páncélgránátos-ezred egyik katonájára. A lövés nagyot szólt, de mellé ment. A német katonák azonnal beözönlöttek a házba, ahonnan a lövést leadták, és fellógatták a mestergerendára az ott lakó harmincéves nőt, aki nem volt hajlandó elárulni a merénylő kilétét. Amikor ugyanebben a városban egy másik, hasonló incidens is történt, a németek elkapták a rájuk lövő nőt, és a főutca egyik lámpaoszlopára lógatták fel. Ezután egy tiszt parancsot adott, hogy minden tizennyolc és hatvan év közötti férfi gyűljön össze. Minden ötödik embert agyonlövetett, a többit pedig Németországba küldte munkaszolgálatra.

Cantalban Arthur Brown összehajtogatta ejtőernyőjét, és rossz előérzettel telve indult el a tűz felé, ahol a többiek gyülekeztek – újabb őrült ötlet. A „Jedek"-et arra tanították, hogy maradjanak távol a ledobási zónák tüzeitől. A lángok remekül megvilágítják a célpontokat az erdőben lopakodó németek számára, az intenzív hő pedig robbanást idézhet elő, ha egy ejtőernyővel ledobott muníciós- vagy detonátoroskonténer ráesik. Ám az ellenállók egy része már belefáradt az állandó óvatoskodásba. Az ember megunja, ha éveken át állandóan a háta mögé kell néznie. Sajnálatos módon a temetők tele voltak olyan franciákkal, akikkel a németek végeztek, mert nem voltak hajlandóak tovább egérként élni.

A Quinine csapat landolási helyénél a maquisard-ok utasításokat kiabáltak egymásnak, és a tűzből kivett lángoló ágakkal gyújtottak cigarettára. Brown nem hitt a szemének. Katonai küldetést teljesítettek, amit nem lehetett halott emberekkel végrehajtani, akármilyen büszkén néznek is szembe a német fenyegetéssel. Észrevette a mező szélén a feleségek és gyermekek arcát, akiket az ellenállók hoztak magukkal, hogy ők is megnézzék a látványosságot. „Olyan volt – írta később –, mint a blackheath-i vásár", ahol a londoniak minden évben összegyűltek megnézni a vándorcirkuszt és a csodabogarakat.

Ám bármilyen veszedelem is fenyegette őket, a „Jedburgh"-öknek sürgősen munkához kellett látniuk. A legfontosabb a készleteket tartalmazó konténerek megtalálása és biztonságba helyezése volt, majd minél előbb lelassítani

a náci egységek vonulását Normandia irányába. Ezenkívül minél előbb el kellett távolodniuk ezektől a forgalmas, jól kivilágított ledobási zónáktól, mielőtt még feltűnnek a németek.

Tommy Macpherson, aki nem szándékozott negyedik alkalommal is fogságba esni, megragadott egy ősz hajú, hosszúkás arcú férfit, aki amolyan parancsnokféle lehetett.

– Ki az ördög maga? – kiáltott rá franciául. A magas, negyven körüli férfi higgadtan elmagyarázta, hogy ő a közeli település polgármestere, a helyi kocsiszín tulajdonosa, és 1942 óta ennek a ledobási zónának a felügyelője a titkosszolgálatok megbízásából. A neve Bernard Cournil. Felemelte a kezét és a sötétségbe mutatott.

– Látja azt a földművest az ökrökkel? – kérdezte Macphersont. – Az embereim begyűjtik a konténereket és felteszik a szekérre. – Valószínűleg észrevette a kételyt a „Jed" arcán. – Minden rendben lesz – biztosította.

Macpherson nem tehetett mást, a Franciaországban földet érő többi „Jed"-hez hasonlóan olyan idegenekre kellett bíznia a biztonságát, akik szemlátomást még a sajátjukkal sem törődtek.

Bretagne-ban Bob Kehoe egy órán keresztül idegeskedett a tűz mellett, amíg a maquisard-ok a konténereket keresték; kiáltásaik betöltötték az egész erdőt. Kehoe csapatának parancsnoka, Adrian Wise komor hangon társalgott az ellenállókkal. Kehoe csak néhány szót tudott elcsípni a pergő francia párbeszédből. Időnként valaki a kisfiús kinézetű Kehoe felé bökött az állával, és franciául megkérdezte Wise-ot:

– Hát a kölyök kicsoda?

Barátságos férfiak és nők egyik pohár keserű, breton almabort a másik után nyomták a kezébe. Helyi kenyeret falatozott vajjal és sajttal, és megpróbálta mosolygással kifejezésre juttatni háláját. Átcsapott rajta az elveszettség érzése.

Hogy a pokolba kerültem én ide? Alig néhány hónappal ezelőtt még egy New Jersey-i vegyi üzemben, fehér laborköpenyben vesztegette a napjait, miközben megpróbált rájönni, mihez kezdjen az életével. Kívánságlistájának első helyén nem az szerepelt, hogy egy idegen ország erdeiben éljen, ellenségekkel körülvéve, akik mindent megtesznek azért, hogy végezzenek vele. Mi lesz, ha Hitler visszaszorítja a tengerbe Ike inváziós erőit? A túlélő katonák visszamenekülnek a hajókra, és szépen hazamennek. A „Jedek"-et viszont ejtőernyővel dobták le Franciaországba. Az az út visszafelé nem működik.

– Igaz, hogy Angliában gépeket használnak a tehenek fejésére? – kérdezte egy gyermek az ügynököt tíz perccel a földet érése után. Ez a fajta ártatlanság csak még szürreálisabbá tette az egész szituációt.

Kehoe borongós ábrándozása hirtelen véget ért, amikor egy férfi rohant elő lihegve a sötétségből. *On a trouvé un corps.* Találtunk egy holttestet. Kide-

rült, hogy az a részeg SAS-katona volt, aki a műsort adta a Csatorna felett. Az ugrás előtt magához vett néhány adag robbanóanyagot, felkészült rá, hogy a leérkezés után azonnal rohanjon szabotázsakciókat végrehajtani. A Frederick csapat tagjai által hallott pukkanások tehát nem csatazajt jeleztek, hanem szegény ördögöt tépték szét a levegőben saját bombái.

Az aznap éjjel felfedezett másik holttest Jesse Gardneré volt. Francia csapattársa botlott bele a Rhône völgyében, a konténerek keresgélése közben. Gardner ejtőernyője tökéletesen összehajtogatva lapult a hátizsákjában. A jelek szerint elfelejtette rögzíteni a kioldózsinórt a repülőgépen, az ugrásfelügyelő pedig elmulasztotta az ellenőrzését. Egy újabb értelmetlen halál.

– *Allons!* – kiáltotta végre valaki a Frederick csapat ledobási zónájában, Bretagne északi részén. Gyerünk! A tüzeket eloltották, a konténereket összeszedték. A „Jedek" keskeny ösvényeken vonultak át az erdőn. Az ellenállás néhány tagja az inge alá tömködte a ruhákat, mások a nyakuk köré tekerték az ejtőernyő selymét. A „Jedek" a ledobott ásókkal el akarták ásni az ernyőket, hogy a németek ne találjanak ügynöktevékenységre utaló nyomokat.

– Megőrült? Itt nem lehet ilyesmit kapni! – mondták az egyik ügynöknek. Egyetlen ejtőernyőből egész családok készíthettek maguknak alsóneműt. A „Jedek" és a nem egyenruhás ügynökök viszont azt is tudták, hogy a németek egész családokat mészárolhatnak le, ha megtalálják a selymet. Az ellenállók azonban nem törődtek vele. *Ça ne risque nien.* A „Jedek" hamar megtanulták, akkor lehetnek jóban az ellenállókkal, ha cigarettát adnak nekik, ha távol maradnak az asszonyaiktól – és mint kiderült, ha átengedik nekik az ejtőernyőjüket.

Bretagne északi részén Bob Kehoe menetelése az erdőn keresztül a ledobási zónától alig másfél kilométernyire egy időre véget ért. Ő és csapatának többi tagja fáknak és köveknek támasztották fegyvereiket, ledobták magukról a hátizsákot, és ledőltek a Forèt de Doualt meredek dombjának erdővel borított csúcsán. Cantalban a Quinine csapat tagjai kigöngyölték hálózsákjaikat egy diófaligetközepén, az álcamintás ejtőernyők takarásában rejtőző táborhelyen. A fák itt állítólag olyan magasra nőttek, hogy egy férfit, aki felakasztotta magát az egyik ágra, csak tíz év múlva találták meg. Jacob Berlin egy tanyaépületben üldögélt, ahol egy öregasszony tojást sütött neki egy nagy, fekete serpenyőben, a nyílt tűz fölött. Paul Cyrt és a George csapatot a Farm de la Nouée-n rejtették el.

A „Jedek"-nek kellett egy keveset alkudozniuk az ellenállókkal, hogy őröket állítsanak a peremvonalra, de végül ez a probléma is megoldódott. És megkezdődött az ünneplés. Nők, gyerekek és öregek nevettek és sírtak örömükben. A „Jedek"-et fiatal lányok csókolgatták, virágokat, bort és konyakot adtak nekik. Azután a franciák hosszan áradoztak Nagy-Britanniáról és Amerikáról.

Amikor ezzel is végeztek, a franciák várakozó álláspontra helyezkedtek, arra számítottak, hogy minden brit és amerikai elmondja saját tósztját. A „Jedek" némelyike tisztában volt saját hiányos franciatudásával, ezért egyszerűen csak felállt és annyit motyogott: „*À la France*", ám már ezzel is újabb lelkes tapsvihart váltottak ki hallgatóságukból, és további csókokat kaptak a lányoktól. Szétosztogatták vendéglátóik között a magukkal hozott csokoládét, a repülősöktől kapott whiskyt és a cigarettát. A SAS-csapat közben már útra is kelt, sürgős rombolnivalójuk akadt.

Az éjszaka közepén, amikor az ünnepség csendesebbé vált, a „Jedek" és ügynökök hozzáláttak szerepük tisztázásához. A „Jedek" türelmesen elmagyarázták a lelkes önkénteseiknek, mennyire fontos, hogy a gerillatevékenységet összehangolják a hídfőben tartózkodó katonai parancsnokok igényeivel. Igen, igen, igen, bólogattak a maqui-vezetők, már alig vártuk, hogy végezhessünk a fattyú *boche*-okkal. A maquisard-ok legszívesebben azonnal a falvakba vonultak volna, hogy az éttermekben lőjék le a kávéjukat szürcsölő németeket, vagy a maquisard-ok szüleitől, nagyszüleitől, gyermekeitől és barátaitól elrekvirált házakban törjenek rajtuk.

Még ne, figyelmeztették a „Jedek" a maquisard-okat. Létfontosságú, hogy elfeledkezzenek a helyőrségek elleni bosszúról. Nem kerülhet sor büszke, ám elhamarkodott próbálkozásokra, hogy felszabadítsák a településeket a németek uralma alól. Az ilyesfajta harc csak megcsonkított testeket, a drága fegyverek és lőszer elvesztését, valamint a küldetés valószínű kudarcát eredményezhetné. A legfőbb cél továbbra is az, hogy megakadályozzák a németek menetelését Normandia felé, közölték a „Jedek" az ellenállás harcosaival.

A legtöbb maquisard beleegyezett, hogy irányelvek szerint harcoljon, ám ez korántsem tette boldoggá őket. A németek megölték rokonaikat, kifosztották tanyáikat, elvitték az élelmüket, megkínozták barátaikat. A maquisardok többségét nem igazán érdekelte, hogy bármi jót tegyen a szövetségesek ügyének, sokkal inkább arra koncentráltak, hogy megöljenek néhány németet, amíg még lehetőségük van rá. A megérkező „Jedek" a sötét éjszakában ennek ellenére, bizalmuk jeleként kiosztották a magukkal hozott fegyvereket.

Az ellenállók csak hajnalban hagyták kialudni a kis tábortüzeket. Paul Cyr kényelmesen elhelyezkedett egy szénapadláson, és rá kellett jönnie, hogy a londoni vezetők nem számoltak az egyenruhája nyújtotta előnyök mindegyikével. Egy gyönyörűséges francia nő odafeküdt mellé. Néhány kilométerrel északra Bob Kehoe befészkelte magát hálózsákjába az erdő talaján. Neki nem volt olyan szerencséje, mint Paul Cyrnek – egy borotválatlan, hortyogó maquisard feküdt mellette mocskos ruhában, hagyma- és testszagot árasztva.

Normandiában ilyen emberektől függött a szövetséges katonák élete. Semmi fegyelem, semmi képzettség, semmi katonai gyakorlat. Csak a németek iránt érzett gyűlölet hajtotta őket, melyet a „Jedek" kéréseinek megfelelően most a háttérbe kellett szorítaniuk. Fegyelmezzék magukat, és a fegyverek tö-

megével fognak áramlani, ígérték a „Jedek". Az árnyékháború titkos része egy idő után véget ér, mondták az ügynökök, és akkor a szövetségesek arra fogják kérni az ellenállókat, hogy tömeges felkeléssel szabadítsák fel Franciaországot. És akkor eljön a bosszúállás ideje.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

FIÚK A PÁNCÉLOSOK ELLEN

Tommy Macpherson június 9-én, nem egészen tizenkét órával a landolása után feszülten zötykölődött egy kéttonnás teherautóban, és már előre tartott attól a pillanattól, amikor ez a csendes, alig járt vidéki dűlőút beletorkollik a németek által rendszeresen használt főútvonalba. A sötétből bármikor előbukkanhatott egy Wehrmacht-motorkerékpár géppuskával felszerelt oldalkocsival, vagy egy izgága, megszálló katonákkal teli teherautó. Macpherson büszkén felvarrta egyenruhájára a kommandósok címerét, akikkel az 1942-es dieppe-i rajtaütést követően Hitler utasítására azonnal végezni kellett. Ha a szimbólum, esetleg a „Jed" kiltje nem készteti őrjöngésre a németeket, akkor a nála lévő időzített bombák biztosan. Macpherson ugyanis csapattársával, Michel de Bourbonnal és néhány helyi ellenállóval éppen úton volt, hogy felrobbantson egy hidat.

A rozsdás, öreg tragacs hátuljában egy függőleges, kohóra emlékeztető öntöttvas henger ontotta magából a füstöt egy kályhacsövön keresztül, és ez biztosította a hajtóerőt az autó számára. Mivel a németek Európában szinte az összes üzemanyagot elrekvirálták, a franciák ilyen összetákolt készülékekkel, úgynevezett fagázgenerátorokkal hidalták át a problémát. Feldaraboltak egy kis fát, rádobtak egy gyufát, időnként kitisztították a hamut, a masina pedig éghető gázt bocsátott ki magából, amely képes volt működtetni egy gázmotort.

Macpherson idegesen pillantott Joseph nevű sofőrjére, egy megtermett, nehézkes mozgású, enyhén dadogó fickóra. A „Jed" szerint a fagázgenerátoros motor úgy csörömpölt, akár egy egész harckocsiezred, és ez nem igazán adott okot a bizakodásra. A Quinine csapatnak szerencsére csak kereszteznie kellett a főutat, és nem azon haladnia, ám az ilyen meghajtással rendelkező autók a legrosszabb pillanatokban voltak képesek leállni, és túlságosan lomhák voltak ahhoz is, hogy lehagyjanak egy német járművet.

Macphersont azonban még ennél is jobban zavarta, hogy előzőleg nem volt alkalma távcső segítségével felderíteni a célpont környékét, hogy meggyőződjön róla, nem vigyáznak rá fegyveres őrök. Ráadásul azt az utat sem ellenőrizte, amelyiken jelenleg haladtak. Még visszavonulási tervet sem dolgozott ki.

Ehelyett egy térképre, a hídról rajzolt vázlatra és a mindössze néhány órája megismert Bernard Cournillal folytatott hosszú beszélgetésre bízta sorsát. Ráadásul Macpherson és Bourbon élete most egy másik idegen kezében volt, Cournil testvérében, a teherautó-sofőrében, aki ugyanakkora eséllyel tarthatott a legközelebbi német helyőrség, mint a híd felé.

Macpherson ösztönei lázadoztak. Keserű leckéket kapott a bizalomból a tengeralattjáró-parancsnoktól, aki otthagyta őt a németeknek a Földközi-tengeren, majd az elkövetkező két, hadifogolyként eltöltött évben. Azonban olyan fiúnevelő intézetben nőtt fel, ahol azt tanították neki, hogy mindig töretlen hűséggel szolgálja királyát és nemzetét. Úgy döntött, nem az önfenntartás, hanem a kötelesség az első. Odahaza Angliában éppen ezért nem akart komolyabb kapcsolatba keveredni. Nem szeretett volna egy olyan köteléket, amely miatt összetűzésbe került volna a túlélési ösztöne a kötelességtudatával. Biztos volt benne, hogy a háború előbb vagy utóbb végez vele.

Talán miután oly sok évig élt fogságban, először a gyermekkori betegségében, majd később a németekében, bizonyos mértékig osztozott az ellenállás katonáinak vakmerőségében és szinte már az öngyilkosságot súroló bosszúvágyban. Legfontosabb kötelessége most a maquisard-ok mielőbbi csoportba szervezése és felfegyverzése volt, ehhez azonban sürgősen szüksége volt egy nagy durranásra – a szó szoros értelmében.

A cantali ellenállás nem tudott olyan erővel kiállni, mint amit Cyr és Kehoe Bretagne-ban tapasztaltak. Ott egy csapatnyi, tizenkettő és hetvenöt év közötti breton férfi azonnal meg akarta támadni a német helyőrséget Cyr fegyvereivel. Macpherson kis cantali csoportja azonban úgy kezelte a fegyverkonténereket, mintha kígyókkal teli kosarak lettek volna. A földművesekből és a munkaszolgálat szökevényeiből álló sejt mintha csak azzal foglalkozott volna, hogy felügyelje a ledobási zónát, és inkább csak fodrokat, mint hullámokat keltettek Franciaország felszabadításában.

– Nem azért jöttünk ide, hogy jól érezzük magunkat – közölte velük Macpherson. – Cselekvést várunk maguktól.

Azért zötyögött most hangos csörömpöléssel a Cournil által kiválasztott híd felé, hogy hangsúlyt adjon véleményének, és magához vonzza a közeli maquisard-csoportokat. Bármilyen veszélyt hordozott is magában ez az akció, Macpherson elkeseredett igyekezettel próbálta aktivitásra serkenteni az ellenállást.

Csoportjával együtt sikeresen átrobogtak a főúton, és végül megálltak a sötétben. Macpherson érzékelte a többiek izgatottságát, ahogy kézbe vették a számukra ismeretlen Sten géppisztolyokat. Terve máris működött. Elképzelte, hogy rohannak haza a feleségükhöz, akik mindent elmesélnek a barátaiknak, és nemsokára az egész vidéken tudni fogják, hogy egy kiltet viselő brit őrnagy fegyvert ad mindenkinek, aki mellé áll az arcátlan németek ellen viselt háborújában.

Cournil kis csoportja most odagyűlt Macpherson köré a sötétben. „Maguk ketten – osztotta ki az utasításokat a skót –, elrejtőznek itt, a bokrok között, és tüzet nyitnak a hídon átkelni készülő német őrjáratokra, ha felfedeznének minket. – Aztán rámutatott két másik ellenállóra. – Maguk a híd túlsó oldalára mennek, és ugyanezt teszik. Amikor füttyentek, visszarohannak erre az oldalra, beszállunk a teherautóba és elhúzunk innen a pokolba. Az ellenállók őrködnek, a Quinine csapat elhelyezi a bombákat."

Macphersonnak és Bourbonnak körülbelül tíz perc kellett a töltetek elhelyezéséhez és az ötperces késleltető gyújtó hegyének letöréséhez. A skót fütyörészett, mindenki visszavonult, felugráltak az autóra, és a motor csörömpölve beindult. Mire meghallották a robbanást, már biztonságosan átkeltek a főúton. Hangos üdvrivalgás támadt a raktérben.

– A cantali ellenállás beszállt a játékba – mondta Macpherson évekkel később.

Egy viaszozott bajuszú, makulátlan egyenruhás egykori francia tiszt sétált be parádézva a Quinine csapat táborhelyére azzal, hogy ő egy közeli csoport vezetője, és segíteni szeretne Franciaország felszabadításában. Percekkel később két fiú – szintén maquisard-vezetők – robogott be motorkerékpáron. Ők is harcolni akartak. Macpherson hídrobbantó stratégiája működött.

Bretagne-ban a George csapat táborhelyéig a bakancsot és kezeslábast viselő ellenállók akár nyolcvan kilométert is megtettek. Az egyenruhás „Jedek" érkezése sok új ellenálló harcost csalogatott ki az erdőből – ahogy azt a londoni vezetők remélték. Közben a már létező francia ellenálló csoportok vezetői, akik néhány tucat, vagy akár több száz embert is irányítottak, szintén az újonnan érkezett „Jedek", illetve a már régebben Franciaországban tartózkodó amerikai, brit és francia ügynökök által felállított parancsnoki posztokhoz siettek.

Sorban egymás után érkeztek a maquisard-vezetők, és a „Jedek" mindegyiknek elmagyarázták küldetésük célját. A lényeg nem csupán a németek gyilkolása, hanem a segítségnyújtás a szövetséges hadseregeknek. Mindegyik maquisard-vezető ugyanazt a beszédet kapta, és ugyanazt válaszolta: nagyon régóta várunk a bosszúra. Nehéz volt elképzelni, hogy a maquisard-ok képesek lesznek a „Jedek" által kiosztott feladatokra koncentrálni. Nyilvánvaló volt, hogy egy idő után problémák lesznek. De a munkát el kellett végezni.

Normandiában Ike-nak még a vártnál is nagyobb szüksége volt az ellenállás támogatására. A hídfő keleti végében a Montgomery parancsnoksága alatt álló britek még mindig nem teljesítették a D-napra előírt célt, vagyis nem foglalták el Caen stratégiailag fontos városát, ahonnan egyenes út vezetett Párizsba. A caeni régió síkságain Hitler páncéloshadtestei szabadon száguldozhattak, és a falvakat védelmi akadályként használva könnyedén alakíthattak ki nehezen leküzdhető, mélységben tagolt védelmet. Montgomery június

7-én, majd 13-án újra megpróbálkozott Caen bevételével. Mindkét támadás kudarcot vallott.

A nyugati szektorban az omahai mészárszéket követően az amerikaiaknak alig sikerült valamivel beljebb jutniuk, amikor is beleütköztek a fákkal és bokrokkal beültetett földfalak ezreiből álló labirintusba – Észak-Franciaország hírhedt sövényeibe. A normann földművesek csaknem két évezreddel korábban, még a rómaiak idejében emelték ezeket a falakat, hogy így jelöljék földjük határait, és meggátolják a jószág elkóborlását. Az amerikai hírszerzés azonban nem vette ezeket figyelembe, és létezésüket nem hozta a katonai tervezők tudomására.

A kimerült, ijedt amerikai gyalogosok figyelmeztetés híján így váratlanul futottak bele a százméterenként 6-7 méter magasra emelkedő, három méter vastag sövénykerítésbe, melyek mindegyike megerősített várfalként védte a vidéket. A normandiai tájat kilométerenként átlagosan tizennégy sövény szelte át, és mintha mindegyikben egy német géppuskafészket helyeztek volna el. Az amerikaiak több száz hajót töltöttek meg Sherman harckocsikkal és több ezer életet áldoztak azért, hogy partra tegyék a páncélosokat, ám most rá kellett jönniük, hogy ezen a terepen a tankok gyakorlatilag használhatatlanok.

A franciák a nyugat-normandiai vidéket *bocage*-nek nevezik, ami a ligetek földjét jelenti, mivel a sövények között több ezer található. A később a *„bocage* csatája" néven elhíresült csatasorozat nem a légierő vagy a páncéloshadosztályok harca volt, hanem a lövészeké. Folyamatos bukdácsolás előre, átmászni a halott bajtársak tetemén, minden mezőért külön harcot vívni. A száztíz kilométeres frontszakasz teljes hosszán több ezer összecsapásra került sor és mindkét oldalon ezrek haltak meg futballpályányi nagyságú területekért. Nagyon messze volt ez a szövetségesek által elképzelt könnyű előrenyomulástól, és az inváziós haderő egyre jobban elmaradt a tervezett menetrendtől.

Eisenhower stratégái abban reménykedtek, hogy június 16-ára sikerül elfoglalni Cherbourg mélyvízi kikötőjét, ehhez képest a város elleni támadást csak június 18-án indították meg. Június 23-ára ötven kilométerrel beljebb, a Granville–Falaise vonalig akarták előretolni csapataikat, ám egy teljes hetet, a kiszabott idő egyharmadát vette igénybe csak az, hogy nyolc kilométert előrenyomuljanak. És nem ez volt a legkellemetlenebb.

Mivel a Granville–Falaise vonal volt a bretagne-i kitörés és a nagyszabású keleti előrenyomulás tervezett kiindulási pontja, amellyel kikergették volna a németeket az országból, az *Overlord* második fázisa már a megkezdése előtt késedelmet szenvedett. Hitlernek így rengeteg ideje maradt megszervezni a második védelmi vonalat, és nagy távolságból odaszállítani az erősítést.

Június 8-án a 2. SS-páncéloshadosztály útra kelt Franciaország közepéből, Toulouse-ból. Június 12-n Hitler egy teljes SS-páncéloshadtest 35 000 emberét és két SS-páncéloshadosztályt rendelt Normandiába az orosz frontról. Páncélos- és gyaloghadosztályok érkeztek Bretagne-ból, Hollandiából, Bordeaux-ból, Lengyelországból, Magyarországról, Dániából és Norvégiából. Hogy visszaszorítsák Eisenhowert a tengerbe, a németeknek Normandiában mindössze annyit kellett tenniük, hogy kitartanak a több tízezer fős erősítés megérkezéséig.

Június 7-én Londonban Eisenhower elismerte, hogy nagy szüksége van az ellenállás segítségére, és a SHAEF törzsében helyet biztosított Pierre Koenig tábornok, az FFI (De Gaulle ellenállókat tömörítő szervezete) vezetője számára. Eisenhower abban reménykedett, hogy ez majd pozitívan hat az ellenállók moráljára, és további akciókra serkenti őket. Koenig átvette a franciaországi ügynökök és „Jedek" parancsnokságát, elkezdte saját, francia tisztjeinek beintegrálását az SFHQ „F" és „RF" részlegébe, és parancsnokságának az *État Major, Forces Français de l'Intérieur* (EMFFI) nevet adta. Az *Overlord* gyenge kezdésének köszönhetően még Eisenhower elképzeléseit is túlszárnyalóan nagy szükség volt a légierőre és a francia ellenállás munkájára, hogy csökkentse a csapatokra nehezedő nyomást, és lelassítsa a németek előrenyomulását.

A francia erdők mélyén felállított parancsnokságaikon a „Jed"-csapatok kiterítették térképeiket, bekarikázták a még sértetlen vasútvonalakat, robbanótölteteket osztogattak a maquisard-vezetőknek, és sietve útjukra bocsátották őket. Az egyik bretagne-i csoportot a Rennes és Dol közötti vasútvonalhoz küldték azzal a feladattal, hogy Rennes mellett 40-50 méter hosszúságban tegyék tönkre a síneket. Amíg a németek a javítással lesznek elfoglalva, a maquisardok lecsapnak rájuk, esetleg pörölyökkel és ásókkal felfegyverkezve egy másik szakaszt is használhatatlanná tesznek Dol mellett. Amikor a kimerült német javítóegység odamegy kijavítani az új hibát, az ellenállók középen látnak munkához. Ez járhatatlanná teszi a németek számára a Normandia felé vezető vonalat.

Eközben délnyugaton a Toulouse-ból induló 2. SS-páncéloshadosztály már kénytelen volt a közutakat igénybe venni. Néhány nappal azután, hogy Macphersonék felrobbantották a hidat, a páncélosok beértek a Quinine csapat területére. Mivel a vasútvonalak átvágásával nem mentek volna semmire, Macphersonnak más módot kellett találnia, hogy új lendületet kapott ellenállóival lelassítsa a németeket.

Öt-hat maquisard társaságában átlopakodtak az erdőn, annyi plasztik robbanóanyaggal, amennyit csak elbírtak. A kanyargós ösvényeken követték az utat, és a halványuló esti fényben látták, hogy a hadosztály teherautói és páncélosai éjszakára pihenőt tartanak. A német csapatok körülbelül négyszázas csoportokban vertek tábort, egymástól egy-másfél kilométernyire. A konvoj járművei ott parkoltak mindenhol, ameddig a szem ellátott.

Leszállt az éj. A német hangok elcsendesedtek. Macpherson és önkéntesei óvatosan megközelítették az utat. Halálos csendben, nehogy a német őrszemek felfigyeljenek rájuk, körberaktak robbanóanyaggal négy vastag fát – ket-

tőt-kettőt az út mindkét oldalán. Előkészítették a gyutacsokat, de még nem hozták működésbe. Ástak egy lyukat a földbe, és belehelyeztek egy aknát. A kidőlő fák majd eltakarják a nyomokat. Mire a felkelő nap feketéről ibolyaszínre festette az ég alját, Macpherson és társai végeztek az előkészületekkel – nem is egy, hanem három aláaknázott barikád fog képződni az úton.

Felkelt a nap. Német parancsszavak harsantak. A konvoj első járműveinek motorja feldübörgött. Az erdőn figyelmeztetően visszhangzott végig néhány hangos dörrenés. A konvoj óvatosan gördült előre, befordult a kanyarban, és felfedezte a fatörzsekből és ágakból álló, kusza útakadályokat. A németek kénytelenek voltak megállni.

Hirtelen egy Sten géppisztoly kerepelt fel az erdőben. Egy ponyvás csapatszállító hátuljában több német katona is felüvöltött a fájdalomtól, mások holtan hanyatlottak le. A lövöldözés ugyanolyan váratlanul ért véget, mint ahogy elkezdődött. Egy ellenálló hangosan nevetve, kezében a kiürült Stennel diadalmasan rohant a fák között. Macpherson kétszáz méterről, biztonságos rejtekhelyéről figyelte az akciót.

Az úton egy páncélautó húzódott a német oszlop mellé, és megpróbálta félretolni a fákat. Azok azonban túlságosan nehéznek bizonyultak. A németek előrehívtak egy tolólappal felszerelt tankot. Egy órába került, hogy az összes személy- és teherautó lehúzódjon az útról. Aztán odaért a harckocsi, és gyorsan letakarította az utat. Dolga végeztével megfordult, hogy visszaálljon a helyére, és ekkor ráfutott a rejtett aknára. A tank egyik lánctalpa eltépett ruhaként hevert az úton. A páncélos mozgásképtelenné tétele még jobban megbénította a forgalmat.

Egy második tank dübörgött előre, hogy eltolja az útból az elsőt. Ezúttal csupán fél óráig tartott a művelet, mivel a támogató járművek jó része már elhagyta az utat. Végül beindították az összes járművet, a motorok büszke oroszlánként felbőgtek, és az oszlop elindult. Ám – *Achtung!* – valamivel feljebb belebotlottak a következő úttorlaszba. *Halt!* A németek ismét megtorpantak, egy Sten géppisztolyos ellenálló ismét tüzet nyitott, és megint meghalt néhány német az egyik teherautó platóján.

A nácik ezúttal utászokat is küldtek, aknát keresni az úttorlasznál, azonban nem találtak semmit. Nem is találhattak. Macpherson emberei itt ugyanis kézigránátokat akasztottak fel az ágak közé, a jól beolajozott biztosítószegnél fogva. Az egyik utász véletlenül meglökte az egyik ágat, mire a gránát lecsúszott a tűről és felrobbant. A német katona darabokra szakadt. A harmadik és utolsó kidöntött fánál Macpherson egyáltalán nem helyezett el csapdát, a németek mégis egy órát töltöttek el ott kutatással.

Mire eltakarították Macpherson útakadályait, a páncéloshadosztály katonái több mint hat órát elvesztegettek. Tíz-húsz ember meghalt. Macpherson és önkéntesei az előre megbeszélt találkozási ponton felszálltak a gázhajtású teherautóra. Nevetve, egymás vállát csapkodva mesélték a rajtaütés részleteit.

Egy hatórás késés valójában nem több apró kellemetlenségnél, ám azt még a németek is felismerték, hogy ha ez húsz kilométerenként megismétlődik a több mint nyolcszáz kilométeres úton, akkor a késedelem döntő jelentőségűvé válhat. Márpedig a németek nem akartak néhány „terrorista" miatt csatát veszíteni.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

„ALLES KAPUTT"

A D-nap utáni héten az ellenállás 950 ponton vágta át a francia vasútvonalakat. Indre-ben, ahol a Hugh Jedburgh-csapat működött, a maquisard-ok még a Toulouse-ból Châteauroux-ba vezető vágányt is megrongálták, és ezzel véglegesen lehetetlenné tették a 2. SS-páncéloshadosztály (ezt támadta meg a Quinine csapat Cantalban) vasúton való mozgatását. A Rhône völgyében június 6. után minden Marseille-t elhagyó vonat legalább egy alkalommal kisiklott. „A vasútforgalom a térségben megszűnt" – rádiózta Arthur Brown a Quinine csapattól.

Mire az ellenállók és a szövetséges légierők végeztek a feladatukkal, Ike hírszerzői jelenthették, hogy Franciaország területén gyakorlatilag nem lehet vonattal közlekedni. Hitler kellemetlen helyzetbe hozott erősítésének nem maradt más választása, mint leszállni a vonatokról és a közutakon vánszorogni Normandiába, ahol számtalan tényező nehezítette haladásukat.

A francia gyerekek cukrot szórtak a német járművek üzemanyagtartályába, amitől leállt a motor. A helyiek drótokat feszítettek ki az út fölött, hogy lefejezzék a német motoros felderítőket. A földművesek eltávolították az útjelző táblákat a kereszteződésekből, amivel hatalmas forgalmi akadályokat és dugókat hoztak létre – mint a későbbi hadifoglyok elmondták, a németek rengeteg időt elvesztegettek. Az útra döntött telefonpóznák és fák egész konvojokat késztettek megtorpanásra.

A Jasseron mellett fekvő Ainban, nem messze a svájci határtól egy maquisard-csoport több mint két kilométeren keresztül minden fát kidöntött. A nácik túszul ejtették a helyi polgármestert, és azzal fenyegetőztek, hogy lelövik, amennyiben tizenkét órán belül nem teszik szabaddá az utat. A helyiek gyorsan az út szélére hordták a fákat. Ekkor érkezett a maquisard-ok üzenete: ha a fákat nem teszik vissza három órán belül, *ők* lövik le a polgármestert. A lakosok sajgó háttal ismét munkához láttak, visszahordták a fákat az útra, a polgármester pedig elmenekült, hogy a maquisard-ok oldalán harcoljon tovább.

Ezek a látszólag nem számottevő problémák a csapatok és a felszerelések mozgatásában folyamatosan, újra és újra megismétlődtek az egyes egységek

utazása közben, egész Franciaország területén, ami hatalmas fejetlenséghez és késésekhez vezetett. A németek egy csiga sebességével araszoltak Normandia felé. A franciák a németek ellen aratott minden apró kis diadal után merészebbekké váltak, és egyre többen tűntek el az erdőben, hogy csatlakozzanak az ellenálláshoz. Ezáltal az erőfeszítések is mind komolyabbakká váltak.

A megnövekedett merészség azonban csökkenő fegyelmet eredményezett, és a „Jedburgh"-ök, valamint más ügynökök figyelmeztetése ellenére sor került bosszúakciókra is. A breton Lamballe városa mellett végeztek két katonával, akik vajért indultak a helyi boltba. Morbihan-ban a breton gerillák Paul Cyr fegyvereivel felszerelve betörtek a kávéházakba, lekaszálták a kávéjukat ivó németeket, azután elkötötték a motorjaikat és teherautóikat.

Bob Kehoe körzetében, június 11-én két német tiszt állt meg szolgálati autóval az egyik tanyánál, annak az erdőnek a szélén, ahol Kehoe csapata felállította a parancsnokságát. Néhány ellenálló, akiket a SAS fegyverzett fel még azelőtt, hogy a Frederick csapat óva inthette volna őket a bosszúakcióktól, éppen a házban gyűlt össze. Az egyik német tiszt udvariasan kopogtatott, és legjobb franciatudásával megkérdezte, elmondanák-e neki, merre kell mennie Carhaix városa felé. „A válasz körülbelül öt golyó volt a gyomrába" – írta Adrian Wise csapatparancsnok a jelentésében.

A német főparancsnokság számára a „terrorista mozgalom" – így nevezték a francia ellenállást – fokozódó és mind merészebb aktivitása elfogadhatatlan biztonsági kockázatot jelentett az invázió elleni védekezésre. Hitler utasította franciaországi parancsnokait, hogy tegyenek meg minden szükséges lépést az illegális harcosok ellen.

Ahogy a szövetséges kémfőnökök tartottak is tőle, a németek kiterjedt műveleteket indítottak az ellenállás jelentette fenyegetés leküzdése érdekében. Az SS sorban vadászta le az ellenállási vezetőket. Az *Armée Secrète* harmincöt „tábornokát" és nyolcvanöt „ezredesét" tartóztatták le, és ezzel veszélybe sodorták a „szállítási" terv támogatását, amire pedig a londoni vezetők komolyan számítottak a Jedburgh-terv elkészítésekor.

A németek gyilkos banditáknak tekintették az ellenállás harcosait, akik semmiben sem hasonlítottak egyenruhás, „tiszteletreméltó" ellenfeleikhez. Ádáz haraggal álltak neki teljesíteni Hitler utasításait, hogy kigyomlálják az ellenállás gyökereit. Mivel a „terroristákat" nem kötötték a háború szabályai, ugyanezek a szabályok nem is védték meg őket. Az ellenállók nem reménykedhettek benne, hogy vonatkozni fognak rájuk a genfi konvenció hadifoglyok kezelésére vonatkozó irányelvei.

A 2. SS-páncéloshadosztály, Tommy Macpherson Quinine csapata és más ellenálló csoportok célpontja különleges utasítást bocsátott ki a maquisard-ok elleni harcra vonatkozóan. „Amelyik házból lövést adnak le, azt a szomszédos épületekkel együtt porig kell égetni" – állt a parancsban. Minden sebesült német katonáért három maquisard-ot kell kivégezni, és minden halottért tízet.

A D-nap után alig egy héttel a tetőpontjához ért a németek küzdelme a maquisard-ok és a pimasz ellenállók ellen, akik oly sok kellemetlenséget okoztak nekik. A „Jedek", az ügynökök és az ellenálló harcosok erős kezdést produkáltak, de a németeknek eszük ágában sem volt elveszíteni a háborút egy csapatnyi földműves, pék és diák miatt. Ike „szállítási" tervének ellenállási eleme, amely különös fontosságot kapott a normandiai késlekedés miatt, komoly veszélybe került. A németek nagyszabású tisztogatást kezdeményeztek, hogy megszüntessék az ellenállás által támasztott akadályokat a Normandiába tartó csapatok előtt. Ha sikerrel járnak, egy lépéssel közelebb kerülnek Eisenhower csapatainak visszaszorításához a tengerbe.

Côtes-du-Nord-ban, az útmutatást kérő német tisztek megölésének délutánján Bob Kehoe és a Frederick csapat vezetője, Adrian Wise meghallották a Forêt de Doualt-ban berendezett búvóhelyüktől keletre felhangzó lövéseket. Arra gondoltak, hogy az ellenállók őrszemei bizonyára tűzpárbajba bocsátkoztak egy német járőrrel, és nem is foglalkoztak tovább a dologgal.

Ám az idő múlásával a kezdetben szórványos lövöldözés egyre állandóbbá vált. A tűzharc átterjedt az erdő nyugati részére, és nemsokára már minden irányból csatazajt lehetett hallani. Kehoe és Wise csak ekkor jöttek rá, hogy a 2. ejtőernyős-hadosztály nagyszabású támadást indított.

– Mit tegyünk? – kérdezte Kehoe Wise-ot, miután rájött, milyen nehéz helyzetbe kerültek.

– Itt maradunk – felelte Wise.

Kehoe aggódott amiatt, hogy a belemenős SAS-katonák azt akarják majd, hogy a Frederick csapat csatlakozzon hozzájuk az elhúzódó harcban, amit a „Jedek"-nek mindenképpen kerülniük kellett. Ezt verték beléjük a kiképzésen. Hogyan is győzhetne le egy szedett-vetett ellenálló csapat egy sokkal nagyobb, tapasztaltabb és jobban felszerelt német haderőt?

– Ha itt maradunk, a föld alatt végezzük! – súgta Kehoe Wise-nak.

– Ha viszont elmegyünk, mihez kezdünk? – Wise úgy gondolta, az állomáshely elhagyása egyet jelent a küldetés feladásával, és többé semmit nem tehetnek a Bretagne-ból kifelé irányuló csapatmozgások akadályozása érdekében.

Hirtelen egy futár bukkant fel az erdőből és közölte, hogy a németek körülbelül négyszáz katonával bekerítették az erdőt. A Frederick csapat, a SAS-katonák és az egész támaszpont nemsokára csapdába esik. Wise utasította Kehoét, hogy rejtse el a rádiót, mert túlságosan nehéz lett volna a súlyos készülékkel menekülni. A SAS-parancsnok általános visszavonulást rendelt el.

Kehoe, Wise és Bloch-Auroch a Jedburgh-kiképzés legszebb napjait idézve, a tőlük telhető legnagyobb sebességgel sprinteltek át az erdőn. Sorban verekedték át magukat a breton sövényfalakon, egyik tehénlegelőt a másik után hagyva maguk mögött. Kétségbeesett igyekezettel növelték a távolságot saját

maguk és a fegyverek hangjai között, és a szerencsének köszönhetően sikerült találniuk egy rést a német kordonon. Leszállt a sötétség, és a Frederick csapat búvóhelyet keresett az egyik tanya árkában.

A rádiójától elszakított egység használhatatlanná vált Eisenhower és a szövetségesek számára, de – legalábbis egyelőre – túlélték a németek könyörtelen tisztogató akcióját. Nyolcszáz cantali civil és ötszáz ellenálló harcos ezt nem mondhatta el magáról. A németek elkezdték felszámolni Eisenhower haderejének maquisard segítő csoportjait.

Június 9-én, két nappal a Frederick csapat elleni támadás előtt a Forêt de Doualt-ban, az addigra már hírhedtté vált 2. SS-páncéloshadosztály két százada bedübörgött Tulle városkájába, körülbelül nyolcvan kilométerre északra Tommy Macpherson és a Quinine csapat ledobási helyétől. A Tulle-ba érkező németek francia foglyokat hajtottak a járműveik előtt, hogy visszariasszák a cselekvéstől a francia mesterlövészeket. Másnap ugyanennek a hadosztálynak 120 katonája csapott le a Limoges-tól északra fekvő Oradour-sur-Glane falvára, Tulle-től száz kilométernyire. Június 18-án a német ejtőernyős-hadosztály elit egységei megtámadták a SAS Paul Cyr George csapatának Dingson támaszpontát, ahol körülbelül ötszáz maquisard gyülekezett.

A Dingson elleni támadás azután következett be, hogy harminc repülőgépről nagy mennyiségű utánpótlást dobtak le az ellenállóknak, és ez felkeltette a németek gyanakvását. A németek azért mentek Oradour-ba, mert megtévesztette őket egy pletyka, miszerint a békés településen egy olyan maquisard csoport tanyázik, amelyik foglyul ejtett egy német tisztviselőt, és a férfi nyilvános kivégzését és elégetését tervezik. Tulle azért szerepelt a célpontok között, mert a várost egyetlen napig megszállta egy csapatnyi ádáz maquisard, akiknek sikerült legyűrniük a kis létszámú helyőrséget. Negyven katonát „lemészároltak", sőt a németek szerint még a nemi szerveiket is levágták és a szájukba tömték. A 2. SS-páncéloshadosztály egységei tehát bosszút állni érkeztek Tulle-be és Oradour-ba.

Oradur-ban az SS-katonák a falu főterén összegyűjtötték a teljes lakosságot, mintegy 650 embert, köztük a gyerekeket is, akik máshonnan jártak ide iskolába, és a szüleik után sírtak. Tulle fegyvergyárának udvarán a katonák 3000 embert tereltek össze. Morbihan-ban a német ejtőernyős bakancsainak dobbanásai kísérték a nehéz aknavetők és géppuskák felállítását az 5-900 alig felfegyverzett civil körül, akik a közéjük vegyült SAS-katonák és „Jedek" kivételével azt sem tudták, hogyan kell célozni. A német tisztogatás a tetőpontjához érkezett.

Az oradour-i főtéren egy német tiszt azt követelte, hogy a polgármester nevezzen meg túszokat, akiket fel lehet használni a nem létező maquisard-okkal való alkudozáshoz.

– Itt vagyok én – mondta a polgármester –, és ha ez nem elég, a családom.

Nem volt elég. A németek minden nőt beparancsoltak a templomba. Anyákat a gyermekeikkel, nagyanyákat, fiatalokat. Több mint négyszázan szorongtak a kis templomban, amikor rájuk csukták az ajtót.

Tulle-ben a németek úgy döntöttek, három maquisard-nak kell bűnhődnie minden egyes megölt német katonáért, vagyis összesen százhúsznak. Önkéntes hóhérokat kerestek. Az egyik német sorkatona könnyek között távozott – azt mondta, képtelen megtenni –, de mások előreléptek. Délutánra csak két valódi maquisard-t sikerült azonosítaniuk a háromezer emberből, de ez nem szegte kedvüket.

– Miért mocskos a cipőd? – rivallt rá egy német tiszt az egyik férfira. – Ha rendes polgár lennél, tisztán tartanád! Biztosan maquisard vagy!

Az udvar egyik végébe küldtek egy kerékpárszerelőt, egy tanárt és egy borbélyt, csak mert a tiszt koszosnak és ápolatlannak találta őket. Így ment a válogatás, amíg össze nem gyűlt a 120 ember.

Az oradour-i férfiakat kivezették a főtérről, és elosztották őket egy kocsiszín és négy garázs, illetve istálló között, ahol fegyveres kísérőik rájuk zárták az ajtókat. Morbihan-ban a német nyomjelző lövedékek erdőtüzeket okoztak, a tapasztalatlan ellenállók így alig láttak valamit. Sokan a ravasz meghúzása előtt hosszan kivártak, hogy meggyőződjenek róla, vajon a füstben botorkáló alak barát vagy ellenség. Voltak, akik túl sokáig vártak. A harcedzett német ejtőernyősök nem bizonytalankodtak. A környékről további négyezer breton ellenálló indult el segíteni, hogy aztán még több célpontot kínáljanak fel a német golyók számára.

A tulle-i katonák az első tíz kiválasztottat kivezették az utcára. A náci parancsnok engedélyezte a helyi pap számára, hogy megáldja őket. Egy SS-tiszt felolvasta a kivégzési parancsot, mintha az ilyen formalitás legitimmé tenne mindent. Az elítéltek némelyike sírva fakadt, mások egykedvűen álltak, és egy szót sem szóltak. Volt, aki még mindig a magával hozott kenyeret szorongatta. Két algériai zokogva könyörgött a németeknek:

– Mi jó franciák vagyunk! Jó algériaiak!

– Bánjátok meg bűneiteket – mondta a pap a felakasztásra ítélt embereknek –, és kegyelemben részesültök. – Mindenki engedelmeskedett. Ám ahogy a nap borzalmas eseményei lassan kibontakoztak, az őket körülvevő németeknek sokkal nagyobb szükségük lett volna Isten bűnbocsánatára.

Morbihan-ban addigra az összes hivatásos katona, majdnem mindegyik SAS-harcos halott volt. Paul Cyr, aki egész nap harcolt, elsétált egy rögtönzött elsősegélyhely mellett, amelyik a sebesültek tizedét sem tudta ellátni. Sok száz ember feküdt holtan vagy sebesülten a tanya udvarán, sokan közülük tinédzserek és aggastyánok. Néhányan üvöltöttek, mások némák maradtak. Mindenhol teljes zűrzavar uralkodott. Mindenki elismerte a vereséget, a sebesültek azon vitatkoztak, kinek kellett volna hátul maradnia, vállalva a dicsőséget és a biztos halált, hogy felrobbantsa a fegyverraktárt.

– Ne legyetek ostobák! – förmedt rá az egyik férfi hősjelölt bajtársára. – Neked a karod és a lábad lőtték át, nekem meg a mellem!

Tulle-ben, a térdelve imádkozó halálraítéltek talpra álltak, és a katonák az első lámpaoszlophoz kísérték őket, ahol már előkészítették a terepet: a vasról kötél lógott, az oszlophoz két létrát támasztottak. Az áldozat felmászott az egyik létrán, a hóhér a másikon. Nem volt nehéz az elítélt nyakára húzni a hurkot, lelökni őt a létráról, azután továbbhaladni a következő lámpához. Miután az oszlopok megteltek, a németek áttértek a házak erkélyeire. Némelyik áldozat azonnal meghalt, mások addig rángatóztak és hörögtek, amíg valamelyik ideges német meg nem adta nekik a kegyelemlövést.

Amikor a németek tüzet nyitottak géppuskáikkal a pajtákba zárt férfiakra Oradour-ban, sokan az anyjuk, gyermekük vagy feleségük után kezdtek kiáltozni. A lövöldözés és a sikolyok elhalkulását követően a német katonák érzéketlenül végiglépdeltek a kezek és lábak erdején, és pisztollyal végeztek a túlélőkkel. Aztán összehordtak némi szénát, gyufát dobtak rá, becsukták az ajtót és elmentek.

A templomban, ahová a nőket és a gyerekeket zárták, a katonák becipeltek egy nehéz ládát, letették középre, meggyújtották a ládából kilógó zsinórt, majd sietve távoztak. Rövidesen sűrű, fekete füst gomolygott a templomban. Amikor a bent lévők sikoltozni kezdtek, a németek puskatűzzel és gránátokkal hallgattatták el őket. Itt is előkerült a széna és a gyufa, és az épület nemsokára lángban állt, a tetőgerendák recsegve beomlottak.

Oradour-ban összesen 642 férfit, nőt és gyermeket öltek meg. Morbihanban Paul Cyr hatszáz fiatal ellenállót látott harcban meghalni alig egy óra alatt. Tulle-ben a németek kilencvenkilenc ember felakasztása után kifogytak a kötélből. Le kellett volna vágniuk a holttesteket, és újra felhasználni a köteleket. A nácik végignéztek kezük munkáján, azután a kivégzésre váró huszonegy szerencsétlenen, és végül megkegyelmeztek nekik. Úgy döntöttek, ennyi elég lesz.

Amikor a gyerekek még este sem tértek haza az oradour-i iskolából, szüleiknek további tizenkét óra kellett hozzá, hogy összeszedjék a bátorságukat, és maguk menjenek át a faluba. Néhány száz kilométerrel északabbra, Bretagne-ban azonban a Dingson támaszpontnál vívott csata után csupán néhány óra kellett hozzá, hogy a németek teleragasszák felhívásokkal a fákat és a telefonpóznákat. „Minden férfit, aki közvetlen vagy közvetett módon segíti az ejtőernyővel ledobott ellenséges ügynököket, haladéktalanul agyonlövünk. A hasonló bűncselekményt elkövető nőket németországi koncentrációs táborokba küldjük." A közeli Carhaix-ban a németek négy maquisard-t akasztottak fel az utcán, a következő felirattal: „Így jár mindenki, aki megöl egy német katonát."

Paul Cyr és a George csapat megtalálta a módját, hogy áttörjön a németek vonalán és kereket oldjon. Aznap éjjel, körülbelül két órakor hatalmas, több

kilométernyire bekövetkező robbanás verte le őket a lábukról. Úgy tűnt, a sebesültek a tanyán végül megegyezésre jutottak. A Bretagne-ban rejtőző Bob Kehoe látta a felhívást az ejtőernyős ügynökök segítéséről.

– Ti aztán nem vicceltek – jegyezte meg gunyorosan. A német művelet szétszórta a breton ellenállókat, és elvágta létfontosságú összeköttetésüket az SFHQ-val, a fegyvereket szállító repülőgépekkel és a szövetséges parancsnokokkal, akiknek elméletileg segítséget kellett volna nyújtaniuk.

Eközben délen az első szülő úrrá lett félelmén, leereszkedett a dombról és megközelítette a német őrszemet Oradour határában.

– Hol vannak a gyerekek? – kérdezte.

A katona ránézett.

– *Alles kaputt* – közölte. – *Alles kaputt.*

HUSZADIK FEJEZET

FELROBBANTANI A VONATOKAT

A D+13. napon, június 19-én az utóbbi negyven év legsúlyosabb vihara csapott le a La Manche csatornára. A normandiai partokat két és fél méter magas hullámok ostromolták, a hajók gépházát elöntötte a víz, a törzsük darabokra szakadt. A vihar három nap alatt nyolcszáz szövetséges hajót telített meg veszélyes mennyiségű vízzel, és másik ötszázat tett használhatatlanná. A német lövegek, aknák és bombák sem okoztak ekkora károkat az egész normandiai hadjárat során.

Mivel a haditengerészet képtelen volt továbbítani a szállítmányokat, az emberek és a hadianyag felhalmozása lelassult. Június 22-ére az *Overlord* hadművelet előirányzott készleteinek mindössze 57 százalékát, a csapatoknak pedig 78 százalékát sikerült a partra juttatni. A szárazföldön várakozó hatszázezer katonának sürgős szüksége lett volna készletekre, erősítésre és lőszerre. A heves szél a szövetséges repülőgépeket is a földön tartotta, ami azt jelentette, hogy a németek szabadon mozoghattak a hídfők felé, nem kellett bombázástól vagy a vadászok rárepüléseitől tartaniuk. Eisenhower tábornok *Overlord* hadművelete egyre kétségbeesettebb helyzetbe került.

A sövényeknél leragadva eközben katonák ezrei küzdöttek és haltak meg a „*bocage* csatájában". Az ütemtervtől jóval elmaradt hadseregek még mindig nem szerezték meg az Észak-Franciaországba vezető, stratégiai fontosságú kaput Caennél, sem pedig Cherbourg mélyvízi kikötőjét. A szövetségesek sehol nem nyomultak negyven kilométernél beljebb, sőt a legtöbb helyen alig tíz kilométerre távolodtak el a partoktól. A manőverezéshez szükséges hely hiánya miatt közlekedési dugók alakultak ki és mindenhol zűrzavar uralkodott – ám ez hamarosan elméleti problémává silányult, mivel az Omaha partnál lévő mesterséges kikötőt is tönkretette a vihar.

Júniusnak ebben az utolsó, reménytelen hetében Eisenhower parancsnokságának magas rangú látogatói búskomoran hozták szóba a vereség lehetőségét. Mint Eisenhower írta, úgy vélték, „hogy patthelyzetbe kerültünk, és azoknak lesz igazuk, akik szomorú véget vizionáltak az *Overlord*nak". Eisenhowernek tehát még a korábbiaknál is nagyobb szüksége lett volna a titkos hadseregek

segítségére – miközben a németek éppen azon fáradoztak, hogy a földbe tiporják a francia ellenállást.

Bár a németeknek sikerült elvágniuk a szövetségesek, illetve a „Jedek" és a maquisard-ok közötti összeköttetést Bretagne-ban, támadásaik Franciaország többi részében sokkal inkább voltak hevesek, mint sikeresek. Továbbra is fennállt a lehetőség, hogy az ellenállók egyre elszántabb erőfeszítései ugyanazt teszik a németekkel, amit a vihar a szövetségesekkel – lelassítják őket –, és ezzel döntetlenre módosítják az állást, amíg a szövetséges hadseregek magukhoz térnek.

Ugyanazon az éjszakán, amikor a szél és az eső elmosta a szövetséges katonai vezetők előnyét az erőfelhalmozás csatájában, Michel de Bourbon, a Quinine csapat parancsnokhelyettese elvágta az állomásmester házától a közeli Cahors and Souillac városaiba vezető telefondrótokat. Éjfél elmúlt, koromsötét volt. A SHAEF utasította az SFHQ-t, hogy kettőzze meg erőfeszítéseit a németek távoltartására Normandiától, a „Jedek", ügynökök és ellenállók pedig egész Franciaország területén hidakat robbantottak fel, vágányokat vágtak át és menetoszlopokat támadtak meg.

Bourbon aznap éjjel egy német csapatokat szállító vonat kisiklatását tervezte. A francia két Stennel felfegyverzett maquisard-ral belopakodott a váltóházba, zajosan átállított néhány váltót, és várakozott. Szüksége volt az állomásmester segítségére, nehogy véletlenül egy civilekkel teli személyvonatot robbantson fel. Nem sokkal később egy hálóruhás öregember jött le dülöngélve a lépcsőn.

– Mit művelnek itt? – förmedt a behatolókra.

Mielőtt válaszolt volna, Bourbon meghallotta, hogy valaki más is van odafent. Bajtársai fegyvert fogtak az állomásfőnökre. Minden elcsendesedett.

– A szabad franciák vagyunk – közölte végül Bourbon. – Átvágjuk a síneket és tudni szeretnénk, mikor jön erre a legközelebbi katonai vonat. Velünk van, vagy ellenünk?

Az állomásmester elárulta, hogy a következő vonat egy óra múlva jön.

– De jobb lenne telefonálni, hogy biztos legyek benne.

– A telefon nem működik – mondta Bourbon, hiszen ő maga csípte el a vezetékeket. Felszólította az állomásmestert, hogy menjen vissza átöltözni. Amikor már túl sok idő telt el, gyanakodni kezdett, és ő maga is felment a lépcsőn. Az állomásmestert telefonnal a kezében találta.

– Én... én csak megpróbáltam utánanézni a vonatnak.

– Mondtam, hogy nem működik a telefon – mordult rá Bourbon.

– De igen! – Az állomásfőnök megszállott módon nyomogatta a telefon villáját.

Bourbon a falhoz lépett, és kitépte a készülék zsinórját.

– Látja, nem működik, ez is bizonyítja! Ha velünk akar jönni, szedje össze a holmiját. Vagy megvárhatja itt, amíg lelövik a németek.

Bourbon, az állomásfőnök és a két maquisard követték a holdfényben csillogó síneket odáig, ahol azok enyhe ívben a mezők közé kanyarodtak. A francia szigetelőszalag segítségével, óvatosan robbanószert erősített két helyre, egymástól körülbelül egyméteres távolságra, a vágány külső felére. Angliában a titkos háború szakértői úgy alakították ki a bombákat, hogy tökéletesen passzoljanak a sínek bemélyedéseibe. A vágányra helyezett nyomáskapcsoló akkor fogja felrobbantani a tölteteket, amikor a vonatkerekek áthaladnak rajtuk.

Ha minden Bourbon Milton Hill-i kiképzése szerint alakul, a vonat kiegyenesíti a kanyart, mivel eltűnik alóla a sín, és leszánkázik a töltésen. A náciknak pedig nemcsak egy vágányjavító csapatot kell küldeniük, hanem darut is, amelyik visszarakja a szerelvényt a sínekre.

Bourbon és csapata beleolvadt az éjszakába, hogy jó messzire eltávolodjanak a balesetet esetleg túlélő, dühös németektől.

„Vágány felrobbantva az állomás közelében. A javítás hatékonyan megakadályozva." – Ezt üzente Londonba Bourbon a Quinine csapat rádiósán, Arthur Brownon keresztül. „Maurs-tól délre a vágány négy helyen felrobbantva" – rádiózott Brown néhány órával később. A Quinine csapat a Franciaországban ledobott többi „Jed"-del együtt fantasztikus tempót diktált, és az SFHQ június közepén újabb két „Jed"-egységet vetett be a zűrzavar fokozására.

Miután június 20-án leugrott Franciaország belsejében, az Ian csapat gyorsan kiiktatta a Bordeaux–Párizs vasútvonalat és megsemmisített egy gyárat, ahol faszenet állítottak elő a német gázfejlesztős autókhoz. „Fogócskázunk a *boche* őrjáratokkal" – üzente a másik új „Jed"-egység, a Hamish, melyet egy héttel korábban dobtak le ugyanabban a térségben. – „Remek móka."

A „Jedek", az ügynökök és az ellenállók lázas ütemben döntötték a fákat az utakra, állították meg a német járműveket vasszegekkel, távolították el az útjelző táblákat, és továbbították a konvojok pozícióját Londonnak, hogy a légierő cselekedhessen. A légi bombázás és a földi szabotázsakciók halálos kombinációja azt eredményezte, hogy a Normandiába tartó német erősítés alig hetvenöt kilométert tudott megtenni naponta, vagyis a normális esetben tervezhető távolság negyedét.

Franciaország északi részén például a német 265. gyaloghadosztály első egységei június 6-án indultak el a bretagne-i Quimper-ből, és az utolsók július 13-án érkeztek meg Normandiába; hét napjukba telt megtenni háromszázhúsz kilométert. Az ellenállók által kiszórt vasszegek úgy elbántak a 265-ösök járműveivel, hogy az egység kifogyott a pótalkatrészekből. A 275. gyaloghadosztálynak a bretagne-i Vannes-ból hat napig tartott eljutni a száztíz kilométerre lévő hídfőig. A „Panzer Lehr" páncéloshadosztály csak öt nap alatt tudta leküzdeni a 240 kilométeres távolságot.

Egy Oroszországból átvezényelt páncéloshadosztály egy hét alatt jutott el a Rajnáig, majd négy hét alatt kelt át Franciaországon a 450 kilométerre fekvő

Caenig. A Földközi-tengernél állomásozó 271. gyaloghadosztálynak húsz nap kellett az egyébként háromnapos út leküzdéséhez. A 277. gyaloghadosztály 21 nap alatt jutott el a harctérre Franciaország déli részéből. Mivel arrafelé nagy volt a veszélye annak, hogy az ellenállás hatalomátvételt kísérel meg, Hitler legjobb egységeinek egy része el sem hagyta az állomáshelyét.

Június 17-én például háromezer német katona, akiket egyébként Normandiába vezényeltek volna, kénytelen volt Corrèze-ben támadást indítani egy nagyobb maquisard-csoport ellen. A délkeleti Vercors-fennsíkon egy másik nagyszabású maqui felkelés szintén több ezer náci katonát kötött le.

Az ádáz 2. „Das Reich" SS-páncéloshadosztályt, amelyik Tulle-ben és Oradour-ban végrehajtotta azokat a borzalmas mészárlásokat, hosszú időre visszatartották Tommy Macpherson csapdái, a több száz egyéb ellenállási akció Franciaország egész hosszában, valamint a Loire feletti hidak bombázása. A „Das Reich" a D-napon hagyta el Toulouse-t, és megfogyva, demoralizálva érkezett a normandiai Saint-Lôba tizenhét nappal később.

A „Das Reich" késlekedése a későbbi katonai elemzők szerint kulcsfontosságú tényező volt a szövetségesek szempontjából. Ha a hadosztály több ezer harcedzett veteránja és több száz tankja a vihar vége előtt megérkezik, visszaszoríthatták volna a tengerbe az *Overlord* csapatait. Így azonban, miközben a „Das Reich" és a többi német egység csigatempóban araszolt keresztül Franciaországon, Ike viharvert erői összeszedhették magukat.

„Az ellenálló csoportok és a szövetséges légierő együttes tevékenysége a vártnál jóval eredményesebbnek bizonyult a német vasúti csapatszállítás korlátozásában" – írta a szövetséges 21. hadseregcsoport június 23-ai jelentésében, ugyanazon a napon, amikor a „Das Reich" utolsó egységei bevonszolták magukat Normandia földjére. „A terroristamozgalom Franciaország több körzetét megbénította" – áll a franciaországi német erők hadinaplójában. „Számtalan esetben teljes alakulatokat vettek körül több napra, és bizonyos elszigetelt pontokon mindenkivel végeztek" – írta Gerd von Rundstedt tábornagy, a franciaországi német védelem főparancsnoka.

A SOE tevékenységének hivatalos történetírója szerint Eisenhower jóval többet kapott a remélt „ajándéknál", az ellenállás akcióinak fontossága és kiterjedése a légierőéhez volt mérhető. Június 20-án Winston Churchill miniszterelnök ezt írta gazdasági hadviselési miniszterének: „Minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy a maquisard-okat a lehető leghamarabb puskákkal, Bren géppuskákkal, Piat lövegekkel, aknavetőkkel, páncélöklökkel és más eszközökkel lássuk el, melyek segíthetik a mozgalom kiterjesztését, illetve összeomlásának megakadályozását."

Június 25-én hajnali négykor, öt nappal Churchill utasítása után 180 B–17-es bombázó indult el vadászkísérettel Franciaország felé. A légvédelem lelőtte az egyik gépet, egy német vadász egy másikat, kettőnek pedig motorhiba miatt kellett visszafordulnia. A Zebra művelet többi gépe azonban több mint két-

ezer konténernyi Brent, Stent, muníciót és más ellátmányt dobott le a francia ellenállóknak.

Normandiában a vihar közben kitombolta magát, és a szövetségesek logisztikai tisztjei gyorsan helyreállították az utánpótlási láncot. Folytatódhatott a csapatok és a hadianyagok felhalmozása. Június utolsó hetére napi 13 500, illetve 7000 tonna utánpótlás ért partot az Omaha és Utah szakaszokon.

A szövetségesek június 22-én végre megkezdték Cherbourg ostromát, és június 27-én elfoglalták a várost. Ahogy közeledett a hónap vége, Ike erői végre teljesítették a normandiai hadjárat első kritikus célját – véglegesen biztosították a hídfőt, és gondoskodtak az állandó utánpótlásról.

Ike és beosztott parancsnokai a D-nap kezdete óta először kezdtek az *Overlord* második fázisán, a hídfőt körülvevő német gyűrű áttörésén és Franciaország északi részének elözönlésén gondolkodni. A szövetséges haderőnek először azonban fel kellett fejlődnie egy olyan pozícióba, ahonnan hatékonyan megindíthatják a kitörést.

A terv szerint az 1. amerikai és a 2. brit hadseregnek szorosan egymás mellett kellett buldózerként megindulniuk, és visszaszorítaniuk a német csapatokat a parttól 55 kilométeres távolságba – a kitörési kísérlet kezdőpontjához. Miközben a csapatok a sövénykerítéseken átgázolva megközelítik a célt, a szövetséges hajók hullámai a „második D-napra" készülve több mint egymillió embert és 177 000 járművet tesznek partra.

Az elképzelés az volt, hogy mire az előkészületek véget érnek, az amerikaiak nyugaton megszállják az egészen Granville-ig húzódó, lágyan hullámzó fennsíkot, amely mentes a sövényektől, így a Sherman tankok akadálytalanul roboghatnak rajta keleten a német határig vagy nyugaton Bretagne-ig. Keleten a britek nemcsak Caennél győzedelmeskedtek, hanem még jobban előretörtek Falaise felé, amivel újabb sík területeket nyitottak meg a páncélosok és az új leszállópályák számára, ahonnan a kisebb hatótávolságú szövetséges vadászbombázók támogathatták a harcoló szárazföldi alakulatokat.

Ike tervezői a kedvező belső pozíciók birtokában, a partra tett csapatokkal és utánpótlással egy döntő, nagyszabású támadást képzeltek el. Ha ez sikerrel jár, a szövetségesek áttörik a német gyűrűt, és olyan helyzetbe kerülnek, ahonnan már meghódíthatják a Bretagne-félszigetet értékes tengeri kikötőivel együtt, majd kelet felé, a német határ irányába űzhetik az ellenséget. Végül pedig partra tehetik az *Anvil* hadművelet inváziós haderejét a Földközi-tenger felől.

Ám az *Overlord* következő fázisának, illetve magának a partraszállásnak sikere azon múlt, hogy a német erősítés továbbra is csak csordogáljon a körzetbe, amíg a normandiai csapatok átverekszik magukat a sövényeken a kitörés kezdőpontjáig, illetve a tényleges kitörés idején. Újjá kellett éleszteni a németek mozgását akadályozó erőfeszítéseket.

A szövetséges parancsnokok már a kitörés utáni időszakra, a bretagne-i terjeszkedésre is gondolva, attól féltek, hogy a breton vidéken újabb sövényekkel és földakadályokkal lesznek kénytelenek szembenézni. A taktikusok megpróbálták megtalálni a módját a német védők kimozdításának, akik ugyanolyan halálosan befészkelték magukat a sövények közé, mint Normandiában. A tervezők abban reménykedtek, hogy az ellenállók egy hátországi lázadással elsöprik az útból a bretagne-i géppuskafészkeket, vagyis gyakorlatilag hátba támadják a németeket.

Június közepén ezért Eisenhower parancsnoksága utasította az EMFFI és az SFHQ vezetőit, hogy folytassák „az ellenség mozgásának akadályozását vagy késleltetését a harci zóna irányában", illetve készüljenek fel, hogy „egy későbbi időpontban maximális segítséget nyújtsanak a szövetséges előrenyomulásnak a Bretagne-félszigeten". A SHAEF július elején ezt kiegészítette egy újabb direktívával: akadályozzák meg a délen állomásozó német alakulatok északra vonulását oly módon, hogy „az ellenállás féken tartása miatt kénytelenek legyenek nagyobb csapategységeket tartani a déli zónában".

Az események kibontakozásával párhuzamosan Franciaország nagy részében az ellenállásnak ugyanazt kellett tennie júliusban, amit az előző hónapban is: feltartani a Normandiába igyekvő német csapatokat. Franciaország északi és északkeleti részében például folytatni kellett a szabotázsakciókat az utánpótlási útvonalak mentén, és támadásokkal kellett lekötni a keletről érkező német erőket. Franciaország közepén, a Hugh csapat működési körzetében a titkos hadviselés vezetői az ellenállás teljes hatalomátvételére számítottak, így a területen áthaladó németeknek minden megtett centiméterért meg kellett volna harcolniuk.

Az SFHQ Franciaország déli részén július végére, az *Anvil* hadművelet tervezett időpontjára hetvenhétezer ellenállót akart kiképezni és felfegyverezni. Ennyi gerilla olyan mérvű katonai fenyegetést jelentene, hogy Hitler nem irányíthatna át csapatokat az *Overlord* elleni védekező művelethez, de a déli invázió ellen sem védekezhetne hatékonyan. Bretagne-ban pedig a terv szerint 30 500 embert kellett titokban felfegyverezni augusztus elejére, hogy támadják hátba a németeket, amikor megkezdődik az *Overlord* kiterjesztése az egész félszigetre.

A probléma csak az volt a bretagne-i titkos hadsereg tervével, hogy a Samwest és Dingson támaszpontok elleni német támadások június közepén megfosztották a kommunikáció lehetőségétől a Frederick és George csapatokat, így a londoni vezetők nem tudtak kapcsolatba lépni a breton ellenállás maradványaival. Márpedig ha nem sikerül helyreállítani az összeköttetést, nem lesz kinek küldeni a fegyverekkel teli konténereket, nem tudják kiképezni az ellenállókat, és senki nem segíthet a szövetséges csapatoknak átjutni a sövényeken, amikor megindítják a bretagne-i előretörést.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

ÚJRA AKCIÓBAN

Nagy, sötét árnyak suhantak át Bob Kehoén és csapattársain, akik a bretagne-i tanya öntözőárkába húzódva aludtak. A fű meghajolva susogott. Kürtszerű bődülés hallatszott. Kehoe azonnal ébren volt. A Milton Hall-i lelkes „úgysem történik velem semmi" attitűd már rég elenyészett, Kehoe hónalján friss izzadságcseppek csorogtak. Izgatottan forgatta a fejét. Mi volt ez a hang?

Egy nap telt el azóta, hogy a Frederick csapat hátrahagyta rádióját, és elmenekült a németek csapdájából a Forêt de Doualt-ban. A hajnal előtti órában a nap acélszürke árnyalatba öltöztette a felhős égboltot. Fűszálak tapadtak Kehoe gondterhelt arcára, testén foszlányokban lógott a menekülés közben az ágak és tüskebokrok által megszaggatott, olajzöld egyenruha. Bőrére sár és trágya tapadt, bűzlött az egynapos verejtéktől.

Kehoét még most is kísértette a géppuskával felszerelt oldalkocsis motorkerékpáron feléje száguldó német katona képe. Ő és a Frederick csapat többi tagja megérkeztek az erdő széli úthoz, és azt hitték, a sikeres szökéshez már nem is kell mást tenniük, mint átkelni az aszfaltcsíkon. Felmásztak az útra, és ezzel egy időre a mindkét oldalon ott húzódó sövényfal csapdájába estek. Hirtelen közeledő motorzúgást hallottak.

A „Jedek" rávetették magukat az út menti földhányásokra, megpróbáltak elszelelni, de túlságosan lassúak voltak. Az oldalkocsiban ülő géppuskás megcélozta őket. A „Jed"-csapatnak esélye sem volt. Ám ekkor, az utolsó pillanatban a Királyi Légierő egyik Beaufightere bukkant elő a semmiből, és géppuskájából alaposan megszórta a Frederick csapat üldözőjét. Bob Kehoe és bajtársai így hajszál híján, de megszökhettek. Mire a félelemtől reszketve beugráltak ide az öntözőárokba, a sötétség már teljesen körülölelte őket. Idegesen rágcsálták a zsebükből előszedett kenyeret, még őrt sem állítottak. Túlságosan kimerültek voltak ahhoz, hogy bármivel is törődjenek.

Kehoe most a furcsa bömbölésre és a fűszálak susogására riadt fel. Mi volt ez? A földhöz lapulva az árok oldalához kúszott, és óvatosan kilesett a peremen. Rá kellett jönnie, hogy a Frederick csapatot bekerítették – a breton te-

henek. Megkönnyebbülten sóhajtott. Ez azonban nem azt jelentette, hogy az egység biztonságban van.

Kehoe és csapattársai óvatosan, a fűszálak közt kémlelve feltérképezték környezetüket. Egy tanyaház magasodott föléjük alig ötvenméternyire. Tudták, hogy odabent akár német katonák vagy francia kollaboránsok is lehetnek. A „Jedek" némán szemlélődtek. Most mit tegyenek?

A Frederick csapatnak nem volt se vize, se élelme. Minden kapcsolatot elveszítettek az erdei maquisard-okkal, két nehéz rádiójukat pedig elásták, hogy könnyebb legyen a menekülés. A készülékek nélkül nem kaphattak iránymutatást Londonból, és nem nyújthattak segítséget a szövetségeseknek. Egyedül maradtak az ellenség által megszállt Franciaországban, nem tudhatták, kiben bízhatnak meg, nem ismerték a területet, az egyenruhájukon kívül nem volt más öltözékük, nem volt lőszerük és egyéb készleteik. Segítség nélkül nem maradhattak életben, nem is beszélve a küldetés sikeres teljesítéséről.

Szerencsét próbálhattak a tanyaépület lakójával. Paul Bloch-Auroch, a csapat francia tisztje kimászott az árokból, és eltűnt a többiek szeme elől.

Franciaország középső részén a Hugh csapat is úgy döntött, idegenek segítségét kéri. William Crawshay parancsnok bevetette magát a főbejáraton, míg helyettese a hátsó ajtót törte be. Mindketten a vállukhoz szorított, kibiztosított fegyverrel érkeztek. Crawshaynek és embereinek fél órájukba telt meggyőzni a rémülten kiabáló földművest és családját, hogy ők nem németek; Bloch-Auroch Bretagne-ban sokkal diplomatikusabb megközelítést választott: bekopogtatott a tanyaház ajtaján.

Udvarias kopogtatása után fél órával már ismét az árokban ült, és mellette a ház tulajdonosának huszonkét éves lányunokája. Simone Le Göeffic húslében főtt burgonyát és kenyeret hozott az éhező „Jedek"-nek. Elárulta a Frederick csapat tagjainak, hogy az ellenállás női kerékpáros küldönceként szolgál. Egy helyi iskolában tanított, ami feljogosította rá, hogy egész Bretagne-ban kerékpárral közlekedhessen. Az ellenőrző pontoknál a papírjait átböngésző megszállók nem tudhatták, de biciklije üreges kormányában vagy ülésében általában titkos üzeneteket szállított.

Legalábbis ezt állította. A Frederick csapat eddig semmi olyasmit nem hallott, ami megnyugtatta volna afelől, hogy a lány nem a Milice kéme.

– A környéken hemzsegnek az ellenséges őrjáratok – mondta Simone franciául. – Sötétedésig várjanak itt rám. – Azt ígérte, este elviszi őket a bretagne-i ellenállókhoz. Vagy ha hazudik, akkor a Gestapóhoz. Kehoe társai számára a történet szinte már túlságosan is szépnek tűnt ahhoz, hogy igaz legyen.

A háborús Franciaországban a „Jedek" és az ügynökök gyorsan megtanulták, hogy annak eldöntése, hogyan bánjanak az idegenekkel, gyakran egy egyszerű választás aközött, hogy megöljék őket vagy megbízzanak bennük. Saône-et-Loire körzetében például két potenciális ellenállójelölt jelentkezett a maquisard-vezetőnél.

– Nem tűntek megbízhatónak – jelentette később közömbösen egy amerikai ügynök –, ezért elvitte őket sétálni, és mindkettőt fejbe lőtte.

A veszély előhozta az emberekből az állati ösztönöket. Egy pillanatnyi megingás az elővigyázatosságban, és később jössz csak rá, hogy megöltél egy tizenöt éves fiút, aki nem tett semmi rosszat. Ha viszont könyörületet vagy bizalmat mutatsz, könnyen a Gestapo kínzókamrájában találhatod magad. Ilyen dilemmával találta magát szembe a Frederick csapat. Úgy döntöttek, nem lövik le Simone-t. A lány távozott, és a három férfi egy feszültséggel teli napot töltött az árokban, időnként szunyókálva, miközben Simone ígért visszatérésére vártak. Imádkoztak, hogy ne kelljen megtudniuk, mi történik, ha a lány hazudott.

A nap lenyugodott, leszállt az éj, és Simone visszatért – egyedül. A Frederick csapat valamelyest megnyugodhatott. *Suivez-moi,* suttogta Simone, kövessenek. A három férfi óvatosan követte őt a sötét utakon, csendes falvakon keresztül, végigmentek a Peumerit-Quintin települése mellett kanyargó ösvényen. Végül egy lerobbant, öreg, kőből és palából felhúzott tanyaépülethez értek, melyet a tulajdonos tehénistállónak és szénatárolónak használt. A Frederick csapat tagjai újabb bizalmi döntést hoztak: kinyitották az ajtót és beléptek. Odabent egy csapatnyi mocskos, borotválatlan férfi várta őket. Ők voltak a körzeti ellenállás vezetői.

A bemutatkozáskor többen felfigyeltek Kehoe kölyökképére. „Maga biztosan hamisította a jelentkezési okmányait" – mondta az egyik ellenálló. – „Az amerikaiak a gyerekeiket küldik harcolni a háborúba?" – tréfálkozott egy másik. Kehoe elvörösödött, mindenki nevetett, és folytatódott a kézrázogatás és hátveregetés. Simone Le Göeffic, ahogy Bob Kehoe évekkel később írta, valóban „a csapat megmentője volt".

A csoport szinte azonnal elkezdett terveket készíteni több ezer ember felfegyverzésére és kiképzésére a Bretagne-félszigeten. Wise és Bloch-Auroch egy térképen bejelölték az ellenállóknak, melyik vasútvonalakat kell átvágni, az ellenállók pedig megmutatták, mely mezőkön lehet ledobni a fegyvereket és az utánpótlást.

A Frederick csapat tehát visszatért a harcba, ám rádióval még mindig nem rendelkeztek, és ez hatalmas probléma volt. Anélkül ugyanis nem érkeznek meg a levegőből a fegyverek, nincs szövetséges felhatalmazás a maquisard-ok vezetésére, nincs újabb „Jed"-csapatok fogadása, és nincs segítségnyújtás a szövetséges parancsnokoknak a küszöbön álló bretagne-i offenzívában. Legalább az egyik csapattagnak össze kellett szednie a bátorságát, és visszamennie a német támadás helyszínére, a Forêt de Doualt-ba. Ám nem lehettek biztosak benne, hogy a németek a csata után nem helyeztek el aknákat vagy mesterlövészeket a közelben, pontosan egy ilyen visszatérésre számítva.

Kehoe és két maquisard tinédzser leoltott fényszórókkal kanyarodtak rá a főútra. Félelmetes huszonöt kilométert tettek meg a sötétségbe borult falvakon keresztül. Német felügyelet alatt álló utakon, németek által megszállt településeken dübörögtek végig. Fényszórók ide vagy oda, Kahoe amerikai egyenruhájában úgy érezte magát, mintha a Times Square fényözönében állna. Ám még a civil öltözék sem segített volna rajta, ha elkapják egy illegális autóval, a kijárási tilalom idején, és gimnáziumi franciatudásával kell kimagyaráznia magát.

A tanyán az egyik ellenálló Kehoét, Wise-ot és Bloch-Aurochot odavezette egy pajtához, és kitárta az ajtót. Odabent, néhány farönkön, kerekek nélkül várakozott az autó, amelyikben Kehoe most ült. A megszállók szinte az összes járművet elkobozták a körzetben, az ellenálló azonban tett róla, hogy ez a példány teljességgel használhatatlannak tűnjön. Hazacsempészett néhány kanna szigorúan fejadagolt gázolajat a gyárból, ahol dolgozott, és most nagylelkűen a szövetséges ügy rendelkezésére bocsátotta. *Pour vous!* – mondta. A maguké!

A „Jedek" és az ellenállók munkához láttak. Előszedték az elrejtett kerekeket, feltették és meghúzták a csavarokat, és együtt éljeneztek, amikor a motor életre köhögte magát. A két tinédzser fiú, az utat jól ismerő ellenállók beugrottak az első ülésekre, Kehoe pedig a hátsóra – mielőtt még a társainak lehetőségük lett volna átgondolni a dolgot. Eltökélt tekintete arra intette őket, hogy ne próbálják kiszedni onnan.

Az ellenállók a megérkezésük óta folyamatosan ugratták fiatal kinézete miatt. Elhatározta, hogy bizonyítani fogja rátermettségét.

Pas vous, nem maga, mondta az egyik francia. A feladat túlságosan fontos volt ahhoz, hogy egy ilyen fiatal kölyökre bízzák. Nemcsak a rádiót kellett visszaszerezniük, de arról is gondoskodniuk kellett, hogy a németek ne tudjanak az ejtőernyősök megérkezéséről a körzetbe. Ha Kehoe felsül és elfogják, a németek nagyszabású embervadászatot indítanak a társai után Bretagne északi részén. A helyiekre ugyanolyan szenvedés várna, mint amikor a nácik a George csapatot és a SAS-katonákat keresték a félsziget déli csücskében.

Ott a németek felszögeltek egy ötéves kisfiút az egyik ház ajtajára, és szuronnyal hasba szúrták. Órákig szenvedett, mire végre meghalt. Elkaptak egy ellenálló összekötő lányt, egy kötél egyik végét átbújtatták a hóna alatt, a másikat hozzákötötték egy lóhoz, és addig vontatták, amíg meg nem halt. Felfedeztek egy tanyát, a George csapat egykori búvóhelyét. A németek élve leszakították a gazda fejét, feleségét és gyermekeit pedig leszúrták.

A nácik hasonló kegyetlenséggel jártak volna el Bretagne északi részén is, ha tudomást szereznek a Frederick csapat létezéséről. Sokak élete függött attól, hogy Kehoe visszajusson az erdőbe, és útközben ne fogják el. A csapattársak azonban kiálltak az elhatározása mellett, így Kehoe most a breton utakon zötykölődött a két fiú mögött. Az autó végül megállt a Forêt de Doualt szélén.

Amíg a francia fiúk az autóban várakoztak, Kehoe idegesen lépdelt az ösvényen a Frederick csapat régi táborhelye felé. Akármilyen óvatosan is haladt, időnként elroppant egy-egy ág a talpa alatt. A lábujjhegyen való járás nem segített volna, ha a németek aknákat telepítettek a környékre. A fiatal „Jed" szíve hevesen vert. Egy óra múlva megérkezett a sziklához, ahol az egyik rádiót elrejtette. Német bakancsok nyomai borították a környéket. Kehoe kis híján szívrohamot kapott. A rádió eltűnt.

Megkereste a helyet, ahol a másik készüléket elrejtette. Amikor elásta, leírta magának a pontos adatokat – ennyi lépés ettől a sziklától, annyi lépés attól a fától –, ahogy egy titkos kalózkincshez vezető térképnél lenni szokott. Ám a sziklák és a fák mind ugyanolyannak tűntek. Lázasan keresgélt, felkapott egy követ, benézett alá, visszatette, felvett egy másikat, aztán visszament az elsőhöz. Újra és újra benézett ugyanazon kövek alá. Miért ragaszkodtam hozzá, hogy egyedül jöjjek ide? Miért akartam bizonyítani? Ostobaságot műveltem!

A Frederick csapat semmihez nem tudott kezdeni a rádió nélkül. A küldetésük így kudarcot vall.

Megszállottként borogatta fel a köveket. Az ég kezdett világosodni, a reggeli nap bármikor előbukkanhatott a horizonton. Nem folytathatta a keresést anélkül, hogy veszélybe ne sodorta volna magát és az autóban várakozó ellenállókat. Csalódottan fordította fel az utolsó követ, és szinte hihetetlen, de ott volt alatta a rádió. Diadalmasan lehajolt érte, de hirtelen mozdulatlanná dermedt.

Mi van, ha aláaknázták? – jutott eszébe.

A pokolba vele! – döntött szinte azonnal.

Megragadta a tizenöt kilós rádiót, és rohanva indult az autóhoz. Kehoe és a két ellenálló visszarobogtak a rejtekhelyre, ahol Wise és Bloch-Auroch már türelmetlenül járkálva várták őket. Kehoe széles vigyorral lépett be. Lehet, hogy fiatalnak látszom, sugározta az arckifejezése diadalmasan, de én vagyok az, aki megtalálta a rádiót!

Odaát Angliában, egy hónappal a D-nap után Bill Dreux és a többi Milton Hall-i „Jed" még mindig a hasukon kúsztak a sárban és a birkaszarban, és nevetségesnek tűnő gyakorlatokon vettek részt. Az algériai Jedburgh-támaszponton Aaron Bank, Bill Thompson és a többi huszonöt „Jed"-csapat tagjai, akiket azért hajóztak Észak-Afrikába, hogy ledobják őket Franciaország déli részén, az Atlasz-hegységben vesztegették az idejüket. Szegény Jack Singlaub, aki még mindig a vakbélműtétjéből lábadozott Milton Hallban, kétségbeesetten próbálta visszakérni magát aktív szolgálatba, mielőtt véget ér a Franciaországért vívott harc.

A „Jedek" olvasták az amerikai hadsereg *Stars and Stripes* című lapját, és keserű grimasszal futották végig a Franciaországban és Olaszországban harcoló régi egységeik dicsőséges eredményeit harsogó szalagcímeket. A Milton Hall-i

vagányok azt gondolták, Franciaországban rá fognak verni bajtársaikra. Iskolai éltanulóknak hitték magukat, akik szabadjegyet kaptak az első sorba, most pedig úgy érezték magukat, mint a hátrazavart bohócok.

Az SFHQ június 25-éig mindössze kilenc „Jed"-egységet vetett be. A normandiai hadseregek lassú előrehaladása azt jelentette, hogy az ellenállásnak nem kellett új utasításokat adni, és a németek tisztogató művelete korántsem volt olyan sikeres, ahogy attól a londoni vezetők féltek. Egyszerűen nem volt szükség több „Jed"-csapatra.

Most azonban a hadseregek felkészültek a kitörésre, és a SHAEF kiadta az utasítást, hogy újult erővel kell késleltetni a német erősítéseket, és meg kell erősíteni az ellenállókat Bretagne-ban és délkeleten. Végre rádióüzenet érkezett Bob Kehoe egységétől is: „A *boche* közlekedés káoszba fúlt." Kehoe a rádió visszaszerzésének reggelén küldte el a morzeüzenetet. „A morálunk szárnyal."

Június utolsó hetében és júliusban újabb tizenöt „Jed"-csapatot – kilencet Angliából, négyet Észak-Afrikából – terveztek ledobni ejtőernyővel Franciaországba, hogy segítsék az *Overlord* következő fázisát. Az országban így huszonnégyre emelkedett volna a Jedburgh-egységek száma. Ebből a hetven emberből kettő a lábát töri landoláskor, két másik pedig éppen hogy csak megéri az augusztust.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

NAPÓLEON KALAPJA

Bill Dreux az éjszaka közepén egy ellenállót követett Courcité német megszállás alatt álló kisvárosának főutcáján. A „Jed" kétségbeesetten reménykedett benne, hogy sikerül elkerülniük az ellenséges őrjáratokat. Ez volt az első teljes éjszakája Pays de la Loire-ban, a Bretagne-tól keletre és Normandiától délre elterülő vidéken. A Sten géppisztolyok, a rádió és a muníció súlya alatt görnyedő Dreux nagyon is jól el tudta képzelni, milyen hatást tenne egy német járőrre a felszerelés, valamint az egyenruhája vállára varrt, tizenötször tíz centis amerikai zászló látványa. Dreux Gavin csapata ostoba halált halna, és küldetésük már a kezdet kezdetén véget is érne.

Dreux és egysége azt a feladatot kapta, hogy szervezze haderővé a maquisard-okat az Ille-et-Vilaine-től északra fekvő területen, a Normandiához legközelebb eső bretagne-i körzetben, ahová az áttörő szövetséges csapatok elsőként fognak bevonulni.

A június vége és július közepe közötti hetekben a most már Koenig parancsnoksága alatt álló titkos hadviselési vezetők tíz Jedburgh-osztagot szórtak szét a Bretagne-félszigeten. Kapcsolatba kellett lépniük a Bob Kehoe Frederick csapata által felélesztett ellenálló csoportokkal, felfegyverezni és kiképezni a titkos harcosokat, azután pedig csendben várakozni, hogy a szövetségesek megindulásakor felkelést robbantsanak ki.

Az Ille-et-Vilaine-i ellenállókkal azonban nem sikerült időben felvenni a kapcsolatot, ezért Dreux-t és csapatát a legközelebbi elérhető fogadóbizottságnál dobták le, százhúsz kilométerre délkeletre. Amíg ki nem dolgozzák a Gavin csapat eljuttatásának módját a kijelölt működési körzetbe, az ellenállók egy biztonságos házban akarták elrejteni a „Jedek"-et – ezért osontak most lábujjhegyen keresztül Courcité főterén.

Egy nagy, a sápadt holdfényben szürkének látszó, meredek tornyú templom emelkedett előttük, az ellenálló pontosan afelé vezette a Gavin csapatot. Dreux azon töprengett, mennyire is lehet biztonságos egy „biztonságos ház" a németek által megszállt település kellős közepén.

Óvatosan, nehogy valaki meglássa őket, a kis csoport a templom oldalában lévő parókia ajtajához lopakodott. Az ellenálló halkan kopogtatott, mire az ajtó kinyílt, és egy zömök, ősz hajú pap mosolyogva beljebb tessékelte őket, majd sorban kezet fogott velük. Amikor Dreux és társai lerakták a földre a fegyvereket és a lőszert, a tiszteletes barázdált arcáról lefagyott a mosoly.

– Ilyesmire nem számítottam – mondta idegesen az ellenállónak. – Azt hittem, három civil ruhás ügynököt kell elbújtatnom. Ehelyett itt van három ejtőernyős talpig egyenruhában, pisztollyal, karabéllyal, Stenekkel, késekkel és a jó ég tudja, mi mindennel még. – A pap Dreux csapatának parancsnokához, Carbuccia őrnagyhoz fordult. – Biztosan tudják, hogy rengeteg itt a német.

– Igen, atyám, tudjuk.

– Ugye nem akarják hadiközponttá változtatni a parókiámat?

– Nem, atyám.

Másnap a Gavin csapat a parókia padlásszobájából küldött rádióüzenetet Londonnak. Öt perccel később egy német bemérő autó gördült be a főtérre – nyilvánvalóan ráálltak a jelre. Miközben teltek a feszült percek, a rettegő pap az egyházközség tagjainak tartott tanácsadás közepette hevesen és némán imádkozott. Egy idős hölgy amiatt panaszkodott, hogy az unokája milyen nagyra nőtt a korához képest.

– Istenem, segíts rajtunk! – csúszott ki a tiszteletes száján.

– Istenem, kérlek, segíts rajtunk! – visszhangozta az öreg hölgy.

Néhány száz kilométernyire délkeletre, Franciaország túlsó szegletében Henry McIntosh és francia csapattársai, Jean Sassi és Jacques Martin felmásztak egy öreg teherautóra, melynek fülkéje fölé egy géppuskát rögzítettek. A Chloroform csapat egyike volt annak a négy Jedburgh-egységnek, melyeket június végén dobtak le Franciaország déli részében, egyrészt hogy közreműködjenek a német csapatok lekötésében és délen tartásában, másrészt hogy segítsenek kiképezni hetvenhétezer lázadó harcost, akik majd tömeges felkeléssel zavarják meg a megszállókat.

A Chloroformot Drôme-ban, a Vercors-fennsík peremén dobták le. Jean Sassi rádiós túlságosan magasról ugrott, a szél elsodorta a landolási zónától, és egy fára érkezett, ahol kis híján végzett vele az egyik ellenállási vezető csapdája. A csapatnak ezután rá kellett jönnie, hogy elsődleges feladatukat – a Valenceből Gapbe tartó észak–déli vasútvonal átvágását és a helyi maquisard-ok beszervezését – az ellenállók már teljesítették.

Valójában olyan sok maquisard és ejtőernyős gyűlt össze a Vercors-fennsíkon, hogy a Chloroform csapatnak nem is nagyon akadt dolga. A némiképp frusztrált McIntosh, Sassi és Martin úgy döntöttek, hatvanöt kilométerrel keletre utaznak a Hermine fedőnevű ellenállóval. Maquisard-osztagokat akartak kiképezni az Hautes-Alpes észak–déli vasútvonalainak szabotálására,

Gap városa mellett. Ehhez azonban, hasonlóan Dreux Gavin csapatához, át kellett vágniuk a németektől hemzsegő vidéken.

Miközben a Vercors-fennsíkról dübörögtek lefelé egy csapatnyi maquisard társaságában a hegyi szerpentinen, Sassi és McIntosh szövetséges egyenruhájukban büszkén kiálltak a teherautó hátuljába, hogy ezzel is erősítsék a lakosság morálját. A helyiek azonban lemenekültek az útról, és elrejtőztek az árokban. Bátor falusiak egy csoportja azzal vádolta meg a Chloroform katonáit, hogy a németeknek dolgoznak – mivel eddig csak őket látták egyenruhában.

– Mi francia hazafiak vagyunk! – tiltakozott Sassi.

– Az ugyanaz – mondták. – Tűnjenek el innen, mielőtt jönnek a németek és felgyújtják az egész falut!

Bretagne-ban Bill Dreux és csapata megkezdte százhúsz kilométeres gyalogos utazását. Két éjszakával később, alig ötven kilométer megtétele után a vízhólyagok megbénították a Gavin csapat rádiósát, és Dreux elindult kerékpárokat keresni, de a németek az összeset elrekvirálták. Végül találkozott egy földművessel, aki tízezer hamis frankért eladott neki egy öreg, fekete Citroënt és két kanna benzint. Az autó akkumulátora bedöglött, az egyik ajtaja nem nyílt, és indításkor mindig be kellett tolni. A normandiai harctértől százötven kilométerre délre hemzsegtek az utakon a németek. Ám menniük kellett, vagy feladni a küldetést, ezért a Chloroform csapat megkockáztatta az áthaladást a megszállók által felgyújtott városokon és falvakon.

Akárhová néztek, beomlott tetőket és megfeketedett falakat láttak. Az egyik faluban, ahol McIntosh és Sassi áthajtottak, húsz holttest hevert az út egyik oldalán, velük szemben, a mezőn pedig tehenek és lovak felfúvódott tetemei feküdtek.

A Chloroform csapat letért egy kanyargós mellékútra, és beért egy vadvirágokkal teli völgybe. A színpompás látkép felüdülést jelenthetett volna a borzalmak után, ám hirtelen golyók záporoztak a teherautóra valahonnan elölről, ahol az út bekanyarodott a völgy túlsó végénél. Sassi és McIntosh kiszúrták a szállító járművek hátuljában álló német tiszteket, akik távcsöveikkel éppen őket figyelték.

– Megfordulni! – kiáltotta Hermine, az ellenállók vezetője a sofőrnek. A tüzelés váratlanul abbamaradt, de négy géppuskás, oldalkocsis motorkerékpár száguldott feléjük. A Chloroform csapat teherautójának váltója recsegett, ahogy a sofőr elkeseredett igyekezettel próbált manőverezni. Az egyik fiatal maquisard az életét féltve leugrott a járműről, és elrohant visszafelé az úton.

A német motorkerékpárosok készenlétben tartott fegyverrel megálltak a teherautótól alig tízméternyire. Sassi és McIntosh a fülke tetejére szerelt géppuska mellé húzódtak.

– Tűz! – vezényelt McIntosh.

– Ne, ne mozduljanak! – kiáltotta Sassi, felülbírálva elöljárója parancsát.

Sassi látta a félelmet a német motorosok szemében. Mindössze négyen voltak, miközben a „Jedek" tíz ellenálló harcost sorakoztathattak fel. A németek tisztában voltak vele, hogy egy tűzharcot nem élhetnének túl. Ha a Chloroform csapat elkezd lövöldözni, biztosan megölik a motoros felderítőket, ám akkor a teherautók a völgy túlsó végéből újra tűz alá veszik őket. Olyan felállás volt ez, ahol vagy mindenki hazamegy békével, vagy mindenki meghal.

Bill Dreux hasonló dilemmával állt szemben Pays de la Loire-ban. Miután rátértek a főútra, új Citroënjében összegörnyedve, egy zseblámpa fényénél tanulmányozta a térképét, amikor egy száguldó német teherautó tűnt fel az útkanyarulatban. A gépjármű sofőrje az utolsó pillanatban taposott a fékre, így elkerülték az összeütközést. Mielőtt Dreux a fegyvere után nyúlhatott volna, egy német katona ugrott le a platóról, odarohant a Citroënhez, és Dreux mellének nyomta Schmeissere csövét.

– *Was ist los?* – üvöltötte a német. – *Was ist los?*

Magasságos Úristen, gondolta magában Dreux, itt a mese vége.

Három másik géppisztolyos német is odarohant az autóhoz.

– *Was ist los? Was ist los?* – kiabálta az első. Dreux kővé dermedt.

Sose bénulj le, tanították neki Milton Hallban. Tégy valamit. Lehet, hogy nem lesz jó választás, de akkor is cselekedj. A kiabáló német megtermett férfi volt, ajkát cikcakkos forradás osztotta ketté. Dreux kényszerítette magát, hogy ránézzen.

– Oké, csak nyugi – szólalt meg angolul.

A német hangja azonnal megváltozott. Zavartnak tűnt. A fejét rázva bámulta Dreux-t.

– *Was ist los?* – kérdezte újra, most már sokkal halkabban.

Sikerült meglepnem, gondolta a Jedburgh.

– A teherautód útban van. Húzódj le oldalra, te ostoba fattyú! – mondta továbbra is angolul Dreux, és megpróbált úgy hangsúlyozni, mintha ez egy parancs lenne. A németek a csodával határos módon ahelyett, hogy ott helyben lelőtték volna, visszavonultak a teherautójukhoz tanácskozni. Nem lőttek.

Dreux nyugodtan kiszállt az autójából, elsétált a húsz-huszonöt méterre lévő szántóföldig, és intett a rádiósának is, hogy kövesse. Bevetették magukat a növények közé, és nemsokára elégedetten hallották, hogy a németek beindítják a motort és továbbállnak. Ilyen közel Normandiához jobb dolguk is akadt, mint Dreux-ékat kergetni. A földműves, aki eladta nekik az autót, idáig a távolból figyelte a jelenetet, de most odarohant hozzájuk.

– *Bon Dieu de bon Dieu!* – hajtogatta.

Dreux-ék visszatértek az autóhoz, hogy folytassák útjukat Ille-et-Vilaine-be. Kényszerítenie kellett magát, hogy elhúzzon néhány német őrszem és négy német katonai konvoj mellett, miközben a Citroën köhögő motorja azzal fenyegetett, hogy bármelyik pillanatban cserbenhagyja őket.

– Kurafi! – mormolta fennhangon. – Kurafi!

Délen a német motorkerékpárosok sem nyitottak tüzet a Chloroform csapatra. Ehelyett megfordították motorjukat, és visszatértek a konvojhoz. Az ellenállók gyors U kanyart tettek, és visszaszáguldottak a völgyben arra, amerről érkeztek. Hamar utolérték gyalog menekülő társukat, aki visszaszállhatott a platóra. A fiatalember szipogott, meg akarta ölni magát szégyenében. Később egy csatában ragaszkodott hozzá, hogy állva maradjon és így bizonyítsa bátorságát, és Sassinak állandóan le kellett őt rángatnia a földre, hogy megmentse mindannyiuk életét.

Másnap Sassi és a Chloroform csapat újból megfordult és próbát tett a völggyel, ahol a motorkerékpárosokkal találkoztak. Végül sikerült eljutniuk saját műveleti területükre, az Hautes-Alpes-ban. Dreux Gavin csapata szintén épségben megérkezett Ille-et-Vilaine-be. És ugyanebben az időszakban még tizenhárom „Jed"-osztag rendezkedett be a nekik kijelölt helyen.

Bretagne-ban a német ejtőernyősök nagy száma miatt az újonnan érkezett „Jedek" óvatosan haladtak a landolási zónától a sűrűbben lakott körzet felé. Bernard Knoxot és a Giles csapatot Finistère-ben dobták le, ahol aztán felvette őket egy maquisard-okkal teli teherautó. „Mindhárman nagyon izgultunk, különösen a teherautó miatt, mert akkora zajt csapott, mint egy Sherman harckocsi" – írta Knox később a jelentésében.

A Horace csapat boroshordók között rejtőzve, egy teherautó hátuljában jutott el Brest külvárosáig. A Gilbert csoport faszén alatt utazott Quimper határáig. Még Paul Cyr George csapata is – amelyik alig élte túl a Dingson bázis elleni támadást június közepén – elérte a stratégiailag fontos pontot a Bretagne-félsziget déli alapjánál, Loire Inférieure-ben, mégpedig egy disznókat szállító autón.

Ám a július közepéig Franciaországba érkezett Giles, Gavin, Chloroform és másik huszonegy „Jed"-egység számára csak most kezdődtek a valódi megpróbáltatások, mivel az ellenállás munkája a második, sokkal nehezebb szakaszba lépett. Az első fázisban azonosították és megsemmisítették a célpontokat – vasúti síneket vágtak át, utakat zártak el, telekommunikációs rendszereket romboltak szét –, ami késleltette a németeket. A harmadik lesz a tömeges felkelés, amikor általános támadást indítanak a németek ellen.

Ebben a második fázisban azonban az ellenállásnak a „Jedek" és az ügynökök vezetésével továbbra is folytatniuk kellett az első fázis szabotázsakcióit, ugyanakkor fel kellett fegyverkezniük és kiképezniük magukat a harmadik fázis felkelésére. A nehézséget a kényes egyensúly fenntartása jelentette a túl kevés cselekvés – ami lehetővé tette volna a németek számára, hogy eljussanak Normandiába – és a túl sok cselekvés között (ami viszont megtorláshoz és az ellenálló csoportok felgöngyölítéséhez vezetett volna még a harmadik fázis előtt).

Bretagne-ban a harmadik fázisnak, vagyis az általános felkelésnek akkor kellett kezdődnie, amikor a BBC személyes üzeneteiben elhangzik a követke-

ző sor kódolt mondat: „*La chapeau de Napoléon, est-il encore à Perros-Guirec?*" Ez egy látszólag értelmetlen kérdés, nagyjából azt jelenti, hogy egy Napóleon kalapja néven ismert sziklaalakzat még mindig a helyén van-e – Bretagne partján, Perros-Guirec falujánál. Franciaország más részeiben a „Jedek" és az ügynökök hasonló üzeneteket kaptak.

A legnehezebb feladat az előkészületek túlélése volt addig, amíg a szövetségesek rászánják magukat a kitörésre, és végre elküldik a kódolt üzeneteket.

ÖTÖDIK RÉSZ
A HARCOSOK FELKÉSZÍTÉSE

HUSZONHARMADIK FEJEZET

FEGYVEREK SOKASÁGA

A Finistère közepén lévő tisztás peremén, a Bretagne-félsziget csúcsa közelében, a holdfényben fürdő fák árnyékában egy csapatnyi maquisard-vezető kuporgott Bernard Knox körül. A tiszt már megszervezte az őrséget a ledobási zónák felügyeletére, így a többi embere minden figyelmével a feladatára összpontosíthatott. Az ejtőernyővel ledobott szállítmány elvontatására szolgáló lovakat valamivel távolabb őrizték, nehogy a repülőgépek zajától pánikba essenek. A mező három pontján, egyenes vonalban farakásokat állítottak fel, melléjük pedig odakészítették a benzint és a gyufát, hogy gyorsan meg tudják gyújtani a jelzőtüzeket. Knox emberei azért választották ezt a mezőt, mert jó messzire volt a német helyőrségektől, a templom- és rádiótornyoktól, valamint más magas objektumoktól, melyek veszélyt jelenthettek a szövetséges repülőgépekre.

Ez egy teljesen tipikus este kezdete volt a franciaországi „Jedek"-nek és ügynököknek 1944 júliusában. A legnehezebb feladatokat csak a sötétség leple alatt lehetett elvégezni. Bernard Knox és a Giles csapat elsősorban arra koncentrált, hogy titokban felfegyverezze és kiképezze a finistère-i ellenálló csoportokat, melyek elrejtőznek az erdőkben, és a BBC bemondójának jelére fellázadnak a németek háta mögött, amikor a szövetségesek betörnek Bretagne-ba.

– *Comprenez-vous?* – kérdezte Knox a vezetőket, akik végighallgatták magyarázatát arról, mi alapján választották ki ezt a helyet ledobási zónának. Megértették? Azért voltak itt, hogy megtanuljanak felügyelni egy „fogadóbizottságot", hogy a fegyvereket és a további „Jed"-csapatokat közvetlenül az ő csoportjukhoz lehessen ledobni.

Éjfél után Knox rádiósa, Gordon Tack elküldi Londonnak a kiválasztott pontok koordinátáit, valamint a rájuk utaló fedőnevet. A maquisard-ok azután minden éjjel figyelik a BBC adását és a személyes üzeneteket. A „*La lune brille sur le dolmen*" üzenet például figyelmeztette a *le dolmen* fedőnevű területet felügyelő maquisard-okat, hogy a gépek aznap éjjel szállítmányt dobnak le. Ezzel a módszerrel a végső, korlátok nélküli gerillaháborúra való felkészülés

közben Knoxnak és a többi „Jed"-nek nem kellett fegyvereket szállítaniuk a náciktól hemzsegő vidéken, hanem közvetlenül a levegőből szerelhették fel az ellenállókat egész Franciaországban.

Knox leült a földre. *Maintenant, nous attendons.* Most pedig várunk. Hogy jobban múljon az idő, valaki körbeadott egy darab kenyeret és egy korsó erős almabort. A „Jedek" és ügynökök jelentései szerint a várakozás volt a fogadóbizottság munkájának azon része, amit a maquisard-ok a legjobban gyűlöltek – még a nehéz konténerek vonszolásánál is jobban. A sötétben üldögélni a ledobási zónában unalmas és veszélyes foglalatosságnak számított.

Végül a távolban felhangzott a motorok dübörgése, akárcsak Bretagne és Franciaország sok más részén, körülbelül ugyanebben az időben. Hogy felkészítsék az ellenállókat a kitörési kísérletben nekik szánt szerepükre, a szövetséges repülőszázadok július hónap minden éjszakáján hetven repülőgépnyi utánpótlást dobtak le Bretagne összes ledobási zónájában, az egyéb helyekre szánt rakományokkal párhuzamosan.

Valaki kirohant a mezőre, ráöntötte a benzint a farakásokra, meggyújtotta, és három fellobbanó máglya üdvözölte a négymotoros bombázókat. Knox a zseblámpájával jelzett a vezérgép pilótájának, az előre meghatározott morzekóddal tudatta vele, hogy jó helyen jár. Miközben Knox maquisard vezetői fedezéket kerestek az erdőben, hogy védjék magukat az égből hulló nehéz konténerektől, a bombázók tettek egy kört és lejjebb ereszkedtek.

Ejtőernyők nyíltak ki a holdfényes éjszakában, és az árnyékharcosok feketére festett repülőgépei még egyszer elsuhantak a ledobási zóna felett, mielőtt hazafelé vették volna az irányt. Az ernyőjükön billegő, fegyverekkel teli konténerek recsegve törték át a lombkoronát. Egy korábbi, júliusi éjszakán háromszáz német ejtőernyős özönlötte el a ledobási zónát öt perccel Bernard Knox és a Giles csapat távozása után. Ma éjjel Knox és társai félig vakon csörtettek a sűrű, sötét erdőben, hogy minél gyorsabban összeszedjék a szállítmányt, és felrakodják a teherautókra és a szekerekre. Nem akartak még egy hasonlóan kényes szituációt.

Ahogy véget értek a júliusi éjszakák, a repülőgépeket a célhoz vezérlő hold lebukott a horizont alá. A levegő sűrűvé vált a hajnal előtti sötétségtől. Végre elérkezett az alvás ideje.

Délen Tommy Macpherson ismét bekopogtatott a kolostor ajtaján, menedéket kért és aludni tért. Az Hautes-Alpes-ban Jean Sassi a Chloroform csapatból bakancsával és felszerelésével együtt gyakran szállt meg a hegy oldalába vájt, *bergerie*-nek nevezett pásztorszálláson. Bob Kehoe Côtes-du-Nord-ban az elhagyatott kőépület mocskos padlóján feküdt – ez lett a Frederick csapat új főhadiszállása. És amikor az ég úgy döntött, visszatartja az esőt, a „Jedek" Franciaország-szerte gyakran tértek nyugovóra a szabad ég és a halványuló csillagok alatt, földre terített pokrócaikon.

Bernard Knox finistère-i főhadiszállásán kimerülten térdre rogyott egy palatetős, régi kőpajta mellett. Nem volt hajlandó odabent aludni, mert csak egyetlen, könnyen eltorlaszolható ajtón át lehetett kijutni. Ehelyett az éjszakai megerőltetéstől izzadtan, sajgó izmokkal kimarkolt néhány köteg szalmát az egyik kazalból, és kényelmes fekhelyet alakított ki magának. Nagyon remélte, hogy lesz alkalma pihenni néhány órát, és a 2. ejtőernyős-hadosztály katonái nem botlanak bele a rejtekhelyébe, és főként nem indítanak átfogó, jól megtervezett támadást.

Huszonegynéhány maquisard, annak a százfős csoportnak a tagjai, melyet a Giles csapat adoptált parancsnoki törzsként, testőrségként és fogadóbizottságként, felkészültek az őrszolgálat átvételére. Knox hallotta a kattanásokat, ahogy a maquisard-ok becsattintották a tárakat Sten géppisztolyaikba. Az őrszolgálatos ellenállók egész Franciaországban a vállukra dobták fegyverüket, és beleolvadtak a sötétségbe „Jedek" vagy ügynökök főhadiszállásához vezető ösvényeken. Ezek a falusi és városi emberek, akik a „Jed"-létesítmények peremvonalára felügyeltek, feltűnően nem illettek a képbe a jól képzett németek ellen folytatott, vonalak mögötti háborúban.

Knox még mélyebbre fúrta magát szalmabábjába. Körülötte a franciák is hasonlóképpen cselekedtek, a bátrabbak a pajta melegében, az óvatosabbak Knoxhoz hasonlóan odakint. A tiszt beburkolózott a hálózsákjába. Tőle délkeletre Jean Sassi magához szorította fegyverét, ahogy a friss házasok ölelik át feleségüket. Minden csendes volt.

Vész esetén az őröknek halkan figyelmeztetniük kellett a „Jedek"-et és maquisard társaikat, hogy konfrontáció nélkül felszívódhassanak. Bill Dreux tapasztalatai szerint ennek ellenére az ijedt őrök gyakran vakon lövöldözni kezdtek a gyanús árnyakra, melyekről aztán kiderült, hogy csak tehenek. A parancsnoki álláson ilyenkor elszabadult a káosz, ráadásul a németeket is riasztották több kilométeres körzetben. Franciaország középső részén, miután egy Sten lövése ébresztette az alvó „Jedek"-et, felfedezték, hogy egy fiatal őrszem tragikus módon vesztette életét – állát a fegyver csövére támasztva elaludt.

Ám ha az éjszaka eseménytelenül telt, akkor a franciák az őket körülvevő veszéllyel látszólag mit sem törődve, nyugodtan hortyogtak. Ők tudtak aludni, ellentétben a „Jedek"-kel és az ügynökökkel, akik gyakran nem.

A fészkéből felriadó madár szárnyának rebbenése, egy ág reccsenése, egy köhintés a távolban: ezek és százny más hang jelezhette, hogy egy szakasznyi németnek sikerült ellopakodnia az őrök mellett. Ha más aggodalom nem is gyötörte őket, mindig volt rá esély, hogy a németek tág félkörben gyülekeznek a főhadiszállás körül. A „Jedek" az éjszaka folyamán többször is felriadtak, veszély után szimatoltak.

Knox és a többi Jedburgh-tiszt tudta, hogy Hitler erői mindig pontosan ugyanúgy hajtják végre rajtaütéseiket az ellenállókon. Egy tizenöt kilométer

átmérőjű körben kordonokkal zárják le az utakat, és keresőcsapatokat küldenek ki. Aztán rendszerint hajnalban szűkíteni kezdik a kört, egyik erdőszektort a másik után kutatják át, tanyáról tanyára járnak, és egyesével kikérdezik a civileket.

Ez a német rutin lehetővé tette az egy-két órás figyelmeztetést kapott „Jedek" számára, hogy még a kordon szűkítése előtt elszökjenek a „meglepetésszerű" támadás elől. Lotban Tommy Macpherson a német központban dolgozó francia telefonkezelőtől kapta a figyelmeztetést. Finistère délnyugati részén a Gilbert csapatot a csendőrök értesítették. Finistère közepén Knox nemcsak a Giles csapat főhadiszállásának környékét figyeltette, hanem futárokat állomásoztatott minden nagyobb útkereszteződésnél is, hogy több kilométeres körzeten belül tudjon a németek mozgásáról.

Egy napon a közeli Laz falu polgármestere lihegve érkezett Knox főhadiszállására, hogy elmondja, az egyik fogadós német vendége válla felett belenézett annak térképébe, és látta, hogy a Giles csapat táborhelye be van karikázva vörössel, ami egyértelműen közelgő támadást jelentett. Egy másik alkalommal egy elfogott milicistának sikerült megszöknie, és valószínűleg jelentette a „Jedek" pozícióját a németeknek. Ennek az volt az eredménye, hogy Knox a megérkezése óta szinte minden éjjel tizenöt-húsz kilométert menetelt hajnalig, hogy megússza a támadást. Ő és az emberei egyre jobban kimerültek.

És mégis, minden reggel 03.30 körül Knox kihámozta magát a hálózsákjából, és fogadta a futárok jelentéseit. Némelyik Jedburgh-táborhelyen az érkezők a „Sur le Pont d'Avignon" vagy az „It's Long Way to Tipperary" dallamát fütyülték, ezzel a nem hivatalos zenei jelszóval jelezték jövetelüket, hogy megnyugtassák a feszült idegállapotú őröket. Nem akarták lelövetni magukat. A körzet fontosabb útkereszteződéseitől hoztak híreket a német csapatmozgásokról. Ha egy új kutatóakcióról tudósítottak, az újabb szenvedést jelentett a környék civil lakossága számára.

A Giles csapatnak sietősen kellett távoznia az egyik tanyáról, Knox ott csokoládét adott a földműves gyerekeinek. Egy másik alkalommal egy maquisard gondatlanul hátrahagyott egy tele tárat a szénakazal tövében, ahol aludt. A német ejtőernyősök megtalálták mind a tárat, mind a csokoládé papírját. A földműveseket és családtagjaikat agyonlőtték.

Volt mozgás az utakon? Knox mindig ezt kérdezte a futároktól.

Nem, semmi. Ma éjjel nem. Így hangzott a válasz az eseménytelen éjszakák után.

Bizonyos tekintetben a Franciaországban dolgozó „Jedek"-nek és ügynököknek nehezebb dolguk volt, mint a fronton harcoló katonáknak. A „Jedek" ugyanolyan arányú veszteségeket szenvedtek, de soha nem fedezte a hátukat egy másik egység. Az *Overlord* nyarán senki nem jött felváltani őket. Akármilyen szörnyűvé is vált a helyzet, nem kaptak rá engedélyt, hogy visszavonul-

janak a hátsó vonalakba. Nem volt pihenés és szabadság. De legalább az olyan éjszakákon, mint a mai, amikor a felderítők azt a hírt hozták, hogy a németek nem készülnek nagyobb támadásra, a napfelkelte előtti két órában Bernard Knox és a többi „Jed" végül alhattak egy keveset.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

MIT GONDOLNA APA?

Bizonytalan körvonalú alakok lépdeltek a főhadiszállás sötétjében, letérdeltek a földre, és óvatosan megbökdösték az alvó Jedburgh-tisztek vállát. „*Mon capitaine* – suttogták – *mon capitaine*." A katonák ujjai egy pillanatra megfeszültek a fegyvereken, mielőtt a szempillák rebbenve felnyíltak. Amikor meglátták, hogy barátok veszik körül őket, ellazultak. A hajnali sötétlila derengésben, hálózsákjukba burkolózva – ha még megvolt nekik, vagy egy ejtőernyő selymébe, ha a zsákot elveszítették a kergetőzésben, mint Bob Kehoe –, fáradtan felkönyököltek. Kábán fogadták el a feléjük nyújtott gőzölgő folyadékot.

– *Merci.*

– *De rien.*

A „Jedek" két kézre fogták a bögrét, és hűsítő fodrokat fújtak a folyadék felszínére. Félig lehunyt szemmel figyelték a táborban lábujjhegyen közlekedő franciákat, akik a visszavonuló sötétségben szürke szellemekként táplálták az apró tábortüzeket. Tipikus napkezdet volt ez a szövetséges tiszteknek a maquisard-ok között, 1944 júliusában.

Normandia nyugati részén a szövetséges csapatok nem lazíthattak, egyik kis mezőt a másik után foglalták el a sövényfalak között. Az amerikai 30. hadosztály csak július második két hetében háromezer halottat és sebesültet veszített; a 9. hadosztály vesztesége ugyanebben az időszakban elérte a 2500 főt. A hídfő keleti felében a britek és a kanadaiak Hitler páncélosainak hasonlóképpen áthatolhatatlan falával néztek szembe. Július 9-én Montgomery újabb támadást indított Caen ellen. Két napig tartó elkeseredett harcok után csupán a város egyik felét sikerült elfoglalnia, és embereinek csaknem negyedét elveszítette.

„A legrosszabb fajta, kínkeserves állóharc volt" – írta később Eisenhower. Ike a júliusi normandiai harcokat a „háború legvadabb és legvéresebb összecsapásaiként" aposztrofálta. A szövetségesek július végére, a D+50. napra is csupán addig a vonalig szorították vissza a németeket, melyet a terv szerint már az invázió első hetében el kellett volna érniük.

Ami a „Jedek"-et illeti, némelyikük már közel egy hónapja tengődött a francia erdőségekben, a forró fürdő és a puha ágy emléke messzire távolodott. Most még ez a kora hajnali, mosogatóvízre emlékeztető ízű kávé – valódihoz már rég nem lehetett hozzájutni – is kényelmet nyújtott. Délen az Ammonia csapathoz tartozó Jacob Berlin pörkölt makkból készült sört ivott. Bill Morgan amerikai tiszt Creuse-ben a hikorifa nedvét szürcsölgette. Más ügynököknek be kellett érniük a pirított búzából készült folyadékkal.

Mostanra már senki nem figyelt fel a mosatlan edények szélén lévő megszáradt, sötét foltokra és a többiek koszosságára, jelentette Bill Morgan. Az ügynökök már azzal is alig törődtek, hogy kihalásszák az italukba fulladt rovarokat.

Ez volt a legbiztonságosabb napszak. Az éjszakai műveletek kockázata és a hajnali német támadás veszélye elmúlt. Amíg a maquisard-ok nem követnek el valami igazán nagy ostobaságot, nem érkezik komolyabb támadás, és újabb tizenkét óráig nem hal meg senki. Bob Kehoe, Bernard Knox, Tommy Macpherson, Jean Sassi és a többi franciaországi „Jed" az álomtól még ködös szemmel kiélvezte ezeket a csendes perceket, melyek szinte még el sem kezdődtek, már véget is értek.

Az emberek elkezdtek összeszedelőzködni. A tábori szakács megrakta a tüzet, és a levegőt betöltötte a sülő étel illata – persze csak amikor jutott aznapra ilyesmi. A felkelő nap – ha sütött – hosszú árnyékokat vetett, és a „Jedek"-re ismét ránehezedett a frontvonalak mögötti élet tényeinek súlya. A múlt éjjel ledobott konténereket fel kellett nyitni, a fegyvereket szétosztani. Folytatódhatott az emberek kiképzése, a Londonból érkezett rádióüzeneteket el kellett olvasni és válaszolni rájuk, találkozni kellett a maquisard-vezetőkkel, és ilyenkor került sor a következő éjszakai szabotázsakció vagy szállítmányfogadás részleteinek megbeszélésére, a foglyok kihallgatására, az árulók elítélésére is. Ez volt a júliusi napi rutin.

Miután kitornászta magát a hegyoldalban lévő pásztorüregből Drôme-ban, Jean Sassi mindig azonnal a karabélya után nyúlt.

– Képzelje magát egy fa mögé – mondták neki a SOE-oktatók Angliában –, amint épp letolja a gatyáját, hogy elvégezze a dolgát. Ha a táborban hagyja a fegyverét, egy arra járó német katona halálra röhögi magát.

Finistère-ben, Bernard Knox és a Giles csapat műveleti területén akadt két maquisard, akiknek volt részük hasonló élményben. Elrejtőztek a bokrok között, miközben egy fegyvertelen német a dolgát végezte, és amikor már a derékszíját fűzte be, lecsaptak. Az eredmény egy új bakancs volt, valamint két golyó a német főtörzsőrmester fejébe – persze csak miután megásatták vele saját sírját.

Bernard Knox előszedte hátizsákjából kétélű borotváját és borotvaszappanját. Még egy hideg fürdő is a lehetetlen kívánságok kategóriájába tartozott.

Ha szerencséje volt, egyszer egy héten talált egy patakot, és ideje is volt megmártózni benne. Bill Dreux soha nem fürdött úgy, hogy egy bajtársa ne őrködjön a közelben Sten géppisztollyal vagy karabéllyal, amíg a tiszta folyóvíz lemossa róla az izzadságot és a mocskot. Utána Dreux következett, ő figyelt, amíg a társa fürdött.

Lotban Arthur Brown lyukakat fúrt egy kétszersültes doboz aljába, nyílt tűzön vizet melegített, és időnként frissítő zuhanyban részesítette magát. A maquisard-ok nevettek rajta. A legtöbb „Jed" azonban csupán egy kis hideg vizet locsolt magára. Hamar hozzászoktak a viszketéshez és a bűzhöz.

– Itt nincsenek tisztek és nincsenek közlegények – mondta az egyik brit ügynök, George Millar a maquisard-jainak.

– Hát akkor mik vannak? – kérdezték azok.

– Vezetők és beosztottak – hangzott a válasz.

Ha a „Jedek" és az ügynökök abban reménykedtek, hogy a szedett-vedett francia társaság önként követi az utasításokat, előbb el kellett nyerni a bizalmukat. Az okosabb „Jedek" soha nem surrantak el a közeli tanyaépületbe vagy château-ba. Nem követeltek maguknak különleges privilégiumokat és nem tartottak szolgálókat. Ha a maquisard-ok ezt nem tehették meg, akkor ők sem. Együtt kellett élniük az embereikkel, ugyanazt enni és inni, ugyanabban a mocsokban aludni, ugyanazoktól a tetvektől szenvedni.

Jean Sassi, a Chloroform csapat tagja Drôme-ban éppen ezért nem küldött el senkit, hogy megtöltse a mosdótálját; inkább maga indult el vizet keresni. Vezetés példamutatással: a maquisnál a tiszteletet ki kellett érdemelni, nem járt együtt automatikusan az egyenruhára varrt sávokkal, mint a hadseregnél.

Mostanra a nomád életmód következtében Bernard Knoxot csupán ejtőernyősbakancsáról és khaki nadrágjáról lehetett azonosítani hivatásos katonaként. Az egyenruha többi része rég megsemmisült. Ledobtak neki néhány csereinget, de a maquisard-ok az ilyesmit gyakran még azelőtt megkaparintották, hogy a „Jedek" egyáltalán tudomást szereztek volna az érkezésükről.

Côtes-du-Nord-ban Bob Kehoe elég szerencsés volt ahhoz, alsóneműt szerezzen. A parancsnokság tévedésből egy konténer női fehérneműt dobott le a körzetben. Ami Knoxot illeti, ő egy brit gyapjúzubbonyt és egy fekete barettet viselt, erre tűzte fel századosi rendfokozati jelzését. Ezekben a napokban úgy nézett ki, mint a legtöbb ellenálló harcos, ezért töltötte meg minden reggel a vizestálját, és látott neki a borotválkozásnak. Mivel nem sok minden maradt, amivel kitűnhetett volna, úgy gondolta, nem árt, ha legalább frissen borotvált arca felismerhetővé teszi őt az emberei között.

Reggelinél a „Jedek" kinyújtóztatták a lábukat az összetákolt étkezőasztal alatt, ha volt egyáltalán ilyenjük; egy, vagy jó esetben két deszka két fatönk közé szegelve. Roger Pierre békésen reggelizett, miközben a vacsorának szánt tehén a farkával hessegette el a legyeket mellette.

A maquisard-ok odajöttek az asztalhoz, köszönésfélét mormoltak, és megsodorták reggeli cigarettájukat. A dohány az erdőben elérhető luxuscikkek egyike volt, de nagy árat kellett érte fizetni. Néhány ügynök panaszkodott is amiatt, hogy több maquisard halt meg a saját kis dohányraktára fenntartása miatt – *en braquant les bureaux de tabac* –, mint ahányat a németek megöltek. A küldöncök berohantak a táborba, tisztelegtek, összecsapták a sarkukat, és izgatott hangon jelentést tettek a németek mozgásáról a körzetben. A felderítő őrjáratok azonnal elindultak ellenőrizni a jelentéseket.

Időnként valaki letett néhány Londonból érkezett személyes levelet, melyeket az ejtőernyős szállítmánnyal együtt továbbítottak. Bob Kehoe az apja kézírásával megcímzett borítékokat tapogatta. Egy ilyen ismerős dolog látványa valahogy az egész tábort egy csapásra távolivá, idegenné tette. Az írógépekkel való házalás, az aggodalom azzal kapcsolatban, hogy mit tanuljon a Rutgersben... egy hónap Franciaországban, és ezek a dolgok máris olyannak tűntek, mintha egy másik életben történtek volna. Izgatottság, magány és félelem töltötte el Kehoét, ahogy a kezében tartotta a levélköteget. Aztán megérkezett a reggeli.

Creuse-ben William Morgan amerikai ügynök egy nagy darab rágós disznóhúst kapott, mellé gőzölgő hikorikávét tej nélkül, valamint egy bögrében bort. Côtes-du-Nord-ban a Frederick csapat tagjai hatalmas karéj kenyereken és forralt tejen osztoztak, bort azonban még ebédre sem kaptak. Finistère-ben Bernard Knox tojást evett reggelire, tojást evett ebédre és tojást evett vacsorára, és mellé literszám itta a breton almabort. A „Jedek" azzal táplálkoztak, amit a környék nyújtani tudott.

Amikor Lou Lajeunesse rádiós végül megérkezett Kelet-Franciaországba, végignézhette, ahogy valamilyen kenyérre hasonlító dolgot sütnek egy földbe ásott lyukban. A lyukat megtöltötték hatalmas tésztakupacokkal, és három órára befedték égő fával. Miután elkotorták róla a nyolc centi vastag hamuréteget, a földet és a kavicsokat, előkerült egy két kosárlabdányi méretű kenyér.

Dordogne-ban az Ammonia csapatba tartozó Jacob Berlin azzal töltötte a délutánokat, hogy az egyik gazdától kölcsönkért vadászpuskával nyulakra lövöldözött. Néhány csoport töltött Stenjeik segítségével meggyőzte a helyi földműveseket és vendéglősöket, hogy fogadják el a háború után kifizetendő kötelezvényeket, élelemért cserébe. Mások még csak a fizetés ígéretével sem bajlódtak. Bernard Knox a levegőből ledobott, hamis frankkal fizetett a breton tehenészeknek.

A Knox maquisard-jait ellátó egyik breton gazda a sajthoz hasonlóan vastag szeleteket vágott a helyben termelt sűrű, ízletes vajból, és ezt kente a kenyérre. Átadta a kenyeret Knoxnak, majd megkent egy másikat, és az egészet betömte a szájába – az amerikai nem hitte volna, hogy ez lehetséges. Csámcsogva, groteszk módon rágott, mintha az emésztés első fázisához mindenképpen szükség lenne hallgatóságra.

– Nagyon finom a vaja – jegyezte meg udvariasan Knox.

– A németek is szeretik a vajat – felelte a gazda, miközben ételdarabok potyogtak a szájából –, de *ők* úgy esznek, mint a *disznók*.

Amikor levél érkezett Côtes-du-Nord-ba, Kehoe egy kis időre félrevonult, hogy óvatosan feltépje a finom, kék légipostai papírt, és ízlelgesse az otthoni híreket. Apja továbbra is sofőrként dolgozott a Johnson and Johnsonnál. Barátnője, akivel a vegyi üzemben találkozott, szintén nem változtatott állást. Arthur Brown is olvasta Lotban saját levelét, és magában ünnepelte nővére házasságkötését.

Miközben a „Jedek" hozzátartozóik sorait olvasták, és régi munkahelyi és családi tennivalóik után sóvárogtak, a maquisard-ok a tűz körül ülve, egymást bátorítva beszélgettek a németek megöléséről. *Boche, schleuch, stol* vagy *fritz*, a maquisard-ok Franciaország-szerte így nevezték germán ellenségeiket. *„Mort à les boches!* Halál a németekre!" – kiáltották időnként.

„Mit gondolna rólam apa?" – töprengett Kehoe. Mit gondolna a barátnőm? Kehoe a földön aludt, körmei alá, testére és hajára piszok rakódott. Körülötte több ezer fiatal férfi és fiú rohangászott féktelenül az erdőben. Ha lehetőségük adódik, szó nélkül fejbe lövik a legközelebbi németet, ellopják az óráját, a jegygyűrűjét és a cipőjét, és ugyanúgy ünneplik a borzalmas halált, ahogy egy iskolai futballgyőzelmet – megbánás és szánakozás nélkül.

Kehoe úgy képzelte, egy becsületes háborúban a hadifoglyot bajtársként kezelik. Ez a titkos háború viszont a vérbosszúról szólt, ahol az egykor szelíd francia fiúk érzéketlen gyilkosokká váltak, akik nevetve loccsantották szét az ellenség fejét; hiszen ugyanilyen korú németek vágták le a francia férfiak nemi szerveit, hogy beszédre bírják őket. Nem is történhetett ez másként egy olyan világban, ahol a háború törvényeit nem alkalmazták, és ehhez már Kehoe is kezdett hozzászokni. Egészen addig, amíg az otthonról érkező levelek ismét működésbe nem hozták a régi, egyetemi beidegződéseit. Milyen éterinek tűnt így minden. Milyen véresnek. Milyen véglegesnek és visszafordíthatatlannak.

Eddig szerencsénk volt, jött rá hirtelen Kehoe, de meddig fog ez tartani? A valódi csata, az általános felkelés még el sem kezdődött. Átcsapott rajta a hazatérési vágy kétségbeesett hulláma. Felállt, leporolta magát és biztonságos helyre tette a leveleket. Az olvasásuk után egészen máshogy látott mindent, és ez nem tett jót a moráljának. Ennél többet egyszerre nem bírt elviselni. Meg aztán közeledett a reggel hét óra, ideje volt munkához látni.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

FEGYELEMSÉRTÉS

Jean Sassi átküzdötte magát az erdő talaját több rétegben borító tűleveleken, és rá kellett jönnie, hogy a hegyoldal gyanúsan csendes az emberi hangoktól. A reggeli befejeztével Sassi egy titkos gyülekezési pontra igyekezett a sűrűben, ahol a Chloroform csapat egyik maquisard csoportjával kellett találkoznia. Hogy ne vonják a parancsnoki állásukra az ellenség figyelmét, a „Jedek" és az ügynökök gyakran látogattak meg távoli tisztásokat, hogy fegyverhasználatot és gerillataktikát oktassanak a maquisard-oknak.

Sassi kibukkant az erdőből a napfényben fürdő tisztásra. Csupán a szélben lengedező ágak recsegése köszöntötte. Senki nem volt ott. Sassi nem örült, de nem is volt meglepve.

A Chloroform csapat tisztjei már többször is figyelmeztették ezt a csoportot, hogy kövessék az utasításokat és időben jelenjenek meg. Azok azonban soha nem hallgattak rájuk. Hanyag vezetőjük megvető vállrándítással vette tudomásul a Chloroform csapat feddését. Ez a rebellis magatartás a körzet maquisard-jainak elismerését hivatott kivívni. A „Jedek"-nek rá kellett jönniük, hogy a francia vezetők némelyikét sokkal jobban érdekli saját befolyása és hatalma, mint a szövetségesek ügye.

Ha annyiban hagyták, ez a fajta dac elterjedhetett az egész körzetben, ami a „Jedek" és az ügynökök tekintélyének csorbulásához vezetett volna. Sürgős üzenetet kellett küldeni. A titkos hadseregek segítségnyújtása az *Overlord* számára csak akkor járhatott sikerrel, ha a maquisard-ok képesek követni az utasításokat. A fegyelem itt nem szabadon választott lehetőség volt, a fegyelemsértés rákját nem lehetett érintetlenül hagyni.

„Az egyik legfontosabb feladat volt, hogy fegyelemre szoktassuk a maquisard-okat" – jelentette Vuchot százados, a Veganin csapat tisztje. „Ragaszkodtunk a fegyelemhez" – írta Bob Anstett a Hamish csapatból. Ezért történt egy nappal azelőtt, hogy Jean Sassi egyedül találta magát a tisztáson a fegyelmezetlen maquisard csoportra várakozva, hogy a Chloroform csapat tisztjei, Jacques Martin és Henry McIntosh betették az engedetlen vezetőt egy autóba, és elhajtottak vele az éjszakába. Így vagy úgy, de „felmentették őt a szolgálat alól".

Sassi mélyet lélegzett a tiszta hegyi levegőből, és a fülét hegyezve figyelte a talpak alatt elroppanó ágak zaját. Könnyű célpontot nyújtott. Volt rá némi esély, hogy a Chloroform csapat a vezető eltávolításával felbosszantotta annyira az ötvenegynéhány férfit, hogy meg akarják ölni Sassit.

Néhány száz kilométerrel nyugatra Tommy Macphersonon már két alkalommal is rajtaütöttek a találkozási ponton. Egyszer a németek, egyszer pedig egy renegát francia, akivel találkozni akart. Az első alkalommal csak azért menekült meg, mert a járművek motorjának zúgása figyelmeztette, és sikerült még időben kereket oldania. Másodszor a szerencséjének köszönhetően időben vetődött ki egy kávéház hátsó ajtaján, miközben a géppisztolysorozat lekaszálta hátramaradt bajtársait.

Sassi mégis várakozott. Más napokon türelme talán a gyengeség jele lett volna, ma azonban inkább bátorságot sugárzott. Amikor a potenciális lázadók végül megérkeznek a tisztásra, vagy minden jobbra fordul, vagy sokkal, de sokkal rosszabbra.

A Sassihoz hasonló „Jedek" Franciaország egész területén a felkelés különböző csoportjainak kiképzésével és szervezésével töltötték a reggeli órákat, majd kijelölték a következő éjszakai szabotázs- és fogadóbizottság-akciók résztvevőit.

Tommy Macpherson a Quinine csapatból egy lopott, fekete Citroënnel járta be Lot és Cantal környékét, kereste a vezetőket, akikkel együttműködhetett, és távol tartotta magát azoktól, akikkel nem. A Felix és Francis csapatok diplomáciai úton meggyőzték Bretagne nagyobb maquisard szövetségeit, hogy váljanak szét százfős csoportokra a könnyebb elrejtőzés érdekében, a kisebb egységeket pedig egyesülésre biztatta, hogy hatékonyabban harcolhassanak. A komoly csatára való előkészületek jegyében Knox Giles csapata orvosokat és ápolónőket is beszervezett, akik majd ellátják a sebesülteket. A Veganin csapat kezdetleges kémhálózatot hozott létre, hogy jelentéseket kapjon a németek terveiről és mozgásáról.

A „Jedek" által szervezett csoportok némelyike statikus volt, csupán a saját körzetében lévő célpontokat támadott. Másokat, a *sédentaire*-eket felfegyverezték és kiképezték, azután hazaküldték őket, hogy éljék tovább rendes polgári életüket, és csak akkor csatlakozzanak újra a maquisard-okhoz, ha kitör az általános felkelés. Megint mások mobil egységeket képeztek, a „Jedek" ide a legjobb embereket válogatták be. Ők személy- és teherautókkal jelentek meg a színen, amikor fellángolt a harc, és a legnagyobb szükség volt rájuk. Sassi most az egyik ilyen mobil csoportra, vagy ahogy a Chloroform csapat nevezte, „kommandóra" várt.

A fenyők közötti tisztáson Sassi végre meghallotta az ágak roppanását a távolban, ahogy az emberek közeledtek az erdőn keresztül. Tompa, komor hangok szűrődtek át az ágak között. Senki sem tréfálkozott.

– Hol a főnökünk? – támadt rá vádlón az egyik férfi a „Jed"-re.

Sassi szövetséges egyenruhát viselt, és a birtokában volt az Eisenhower és Koenig, a Belföldi Francia Erők vezetőjének aláírásával ellátott hivatalos okmány. A főparancsnokság felhatalmazása, a csípőjén lógó .45-ös és a vállára akasztott karabély miatt tehát parancsnoki jogkörrel rendelkezett. Kihúzta magát és bátran odaállt a dühös franciák elé.

– A főnöküket nem látják többé – közölte velük.

– Miért nem?

– Mert nem tudja, hogyan kell engedelmeskedni.

Nem mintha Franciaországban jellemző lett volna, hogy a maquisard-ok makacsul ellenálltak a „Jedek" kéréseinek. Amikor az egyik amerikai ügynök, William Morgan céllövészetet tartott egy felborított ejtőernyős konténeren, a Creuse környéki maquisard-ok örömmel vetették alá magukat a rögtönzött lőkiképzésnek, és boldogan durrogtattak vadonatúj .45-ös Coltjaikkal. Miután a jobbkezes Morgan ballal is hatból hat találatot ért el a konténer „gyomrán", a francia fiúk megéljenezték és elnevezték *„le Chicago gangster"*-nek. Ez a név egészen nyár végéig rajta ragadt. Châteauroux mellett ugyanilyen bajtársiasság alakult ki kiképzés közben, amikor René Dussaq egyik gyakorlatába belevette feladatként, hogy lopakodjanak fel egy domboldalon, és robbantsanak fel egy német páncélautót. Attól a pillanattól fogva ő lett „Bazooka százados".

Még Jean Sassi kommandósai is gyermeki lelkesedéssel vetették bele magukat a kiképzésbe, amikor cowboyosat kellett játszani az erdőben. Fegyvereket hordtak, veszélyesen néztek ki, és gratuláltak egymásnak Franciaország megmentéséhez, miközben el sem hagyták biztonságos búvóhelyüket. A problémák akkor kezdődtek, amikor a „Jedek" elkezdték a katonaságnál megszokott kötelezettségekkel terhelni ezeket a fiúkat, ami fegyelmet és kemény munkát követelt meg tőlük, vagy akár azt, hogy alkalomadtán megállják a helyüket egy olyan ellenféllel szemben is, aki visszalő.

Fáradtak vagyunk, panaszkodtak Bernard Knox maquisard-jai, amikor első alkalommal ébresztette fel őket az éjszaka közepén, hogy erőltetett menetben megszökjenek a németek gyűrűjéből. Most már eleget jöttünk, *mon capitaine*, nyöszörögtek, miután megtették az első néhány kilométert Finistère szántóföldjei között. Hátrahagyhatnánk a felszerelésünket, nem? Túlságosan nehéz. Knox tizenhat kilométerrel később ötven emberének csupán töredékével érkezett meg az új főhadiszállásnak kijelölt tanyához. A többiek elrejtőztek a sövények közt, lefeküdtek aludni, és csak másnap reggel támolyogtak be a táborba.

A Franciaországba küldött „Jedek" újra és újra kiselőadásokat tartottak a fegyverek biztosításáról, miközben a maquisard harcosok unatkozva és ásítozva hallgatták őket. A Sten géppisztolyok biztosítókarja könnyen kiugrott a túlságosan sekély horonyból, így a fegyver időnként véletlenül is elsülhetett. Ezért inkább mindenki hagyja kibiztosítva a Stent, adták ki a „Jedek" az utasítást. A maquisard-ok fegyvereinek csövét eltömte a föld és a piszok, hiába mondták nekik, hogy tartsák őket folyamatosan tisztán. Nem érti, hogy meghalhat, ha a fegyvere beragad? A „Jedek" reménykedtek benne, hogy a katonai fegyelemre rászoktató előzetes oktatás révén növelhetik a frontvonalak mögötti akciók sikerét. A maquisard-ok inkább azon az álláspontón voltak, hogy ha a fegyver eddig nem ragadt be, az azt jelenti, hogy nincs eltömődve.

– Miért engedelmeskednénk magának? – kérdezte kihívóan az egyik maquisard fiatalember Sassit.

Loir-et-Cher-ben egy maquisard, aki el akarta vágni két sebesült német nyakát, véletlenül kiejtett egy gránátot saját derékszíjából és felrobbantotta magát. Franciaország középső részén egy csapatnyi maquisard fiú, akik túlságosan lusták voltak ahhoz, hogy az erdőben haladjanak előre, figyelmen kívül hagyták John Alsop amerikai ügynök parancsát az utak elkerüléséről, és a németek lekaszálták őket. Véget kellett vetni a bohóckodásnak ebben az élethalál cirkuszban, Jean Sassi csapattársai ezért állapodtak meg abban, hogy a kommandó vezetőjének elrablásával nyomatékosítják mondanivalójukat.

A „Jedek" egész Franciaországban hasonló konfliktusokkal szembesültek, miközben egy idegen fegyelmet és engedelmességet próbáltak ráerőszakolni olyan fiúkra és férfiakra, akik valójában sosem jelentkeztek önként ellenálló harcosnak; a legtöbb maquisard-t a történelem rettenetes fordulatai kényszerítettek ebbe a szerepbe. Csont és bőr tanulók, túlsúlyos borkereskedők, szófukar földművesek, dölyfös párizsi hivatalnokok voltak, akiket Sassi és a többi „Jed" megpróbáltak olyan haderővé formálni, amelyik hatékonyan zaklathatja a németeket. Sokan csak azért kötöttek ki az erdőben, mert máshogy nem szökhettek meg a német munkaszolgálat alól, vagy mert az otthonukat felgyújtották, családjukat lemészárolták.

Bretagne-ban Peumerit-Quintin falu teljes férfilakossága csatlakozott az ellenálláshoz, miután egyikük felesége kimenekített három súlyosan sebesült SAS-katonát a Forêt de Doualt-i csatából. A település férfijai akkor úgy döntöttek, inkább az erdőben halnak meg, semmint hogy megvárják, amíg a németek eljönnek megkeresni a „terroristákat". Nagy, hősies, alantas és önző motivációk hajtották az embereket a maquisard-ok közé, de közülük nagyon kevesen szándékoztak segíteni a normandiai hadseregeknek. A maquisard-ok gyakran nem a németek irtásában kiemelkedő érdemeket szerzett vezetők, hanem azok köré gyűltek, akik a legjobb élelmet tudták biztosítani.

– Mi nem akarunk katonák lenni! – tiltakoztak Sassi csoportjának tagjai egy nap. – Miért várunk a támadással? – kérdezték másnap furcsa pálfordulással. Nagyon sok minden kavargott akkoriban a történelem csapdájába esett franciákban: félelem, büszkeség, bátorság, kalandvágy, gyász, lelkesedés, boszszúvágy, gyűlölet, erőszak, és mindez persze megfűszerezve hihetetlenül alacsony morállal.

Nagyon kevesen hittek benne, hogy akár a legkisebb mértékben is befolyással lehetnek a háború kimenetelére. Egyesek a háború végéig az erdőben akartak rejtőzni. Másokban égett a bosszúállás vágya, és nem sok értelmét látták a „Jedek" katonai terveiben és taktikájában a gondos számolgatásnak. Egyszerűen csak azt akarták, hogy mások is ugyanúgy féljenek, mint ők; hogy hallják más emberek üvöltését, ahogy ők is üvöltöttek; hogy a német anyák is zokogjanak, ahogy a francia anyák zokogtak.

Finistère-ben egy ifjú maquisard, akinek a testvérét előző nap ölték meg, bemászott a leszakított ajtajú Citroënbe, odahajtott egy német páncélososzlop mellé, és tüzet nyitott a pihenőjük közben teát iszogató németekre. Öt autó mellett sikerült elsuhannia, mire a németek észbe kaptak, viszonozták a tüzet és végeztek vele. Öngyilkos vállalkozásával talán bosszút állt a testvéréért, de a szövetséges ügy szempontjából semmit nem számított, hogy odadobta az életét néhány sebesült vagy halott német gyalogosért. Az emberek fele túl keveset, a másik fele túl sokat akart harcolni.

A Jean Sassihoz hasonló „Jedek"-et az sem segítette, hogy a vezetőknek, akikhez a maquisard-ok húztak, saját céljaik és szövetségeseik voltak. Franciaország erdeiben a „Jedek" felfedeztek kisebb csoportokat, melyeket annak a nagyobb egységnek a betűszavával azonosítottak, amelyhez a vezetőjük tartozott. Tommy Macpherson ezeket a csoportokat „ábécé-ellenállásnak" nevezte.

A maquisard-ok legnagyobb szervezete a gaulle-ista *Armée Secrète* (AS) volt, valamint a francia kommunista *Francs-Tireurs et Partisans* (FTP), melyek egész Franciaország területén tevékenykedtek. Az újabb csoportok némelyike az időközben feloszlatott francia hadsereg ezredeiből, egykori bajtársakból alakult. A francia ellenállók naftalinoknak (*naphtalines*) nevezték őket hosszú ideig dugdosott egyenruhájuk szaga miatt.

Mivel elméletileg mindegyik csoport De Gaulle *Forces Français de l'Intérieur*-jének (FFI) zászlaja alatt egyesült, a „Jedek"-nek elméletileg csak annyi lett volna a dolguk, hogy felmutatják az FFI vezetője, Koenig által aláírt parancsot, és a maquisard-vezetők máris felsorakoznak mögöttük. Ám a maquisard-vezetőket De Gaulle és Franciaország mellett sok minden máshoz is kötötte a lojalitásuk.

Tommy Macpherson úgy látta, a naftalinok a felszabadításig az erdőben szándékoznak bujkálni, hogy aztán felöltsék sapkájukat és aranypaszományos egyenruhájukat, bevonuljanak a városokba és learassák a babérokat. A franciaországi FTP-csoportok némelyike főként arra koncentrált, hogy fegyvereket halmozzon fel egy felkeléshez, mellyel a kommunisták kezére játsszák a háború utáni Franciaországot. Más maquisard-csoportok a monarchia visszatértét szerették volna. Voltak rajtuk kívül spanyol kommunisták is, a spanyol polgárháború kövületei, akik azt tervezték, hogy visszamennek hazájukba és likvidálják Francót.

Meggyőzni ezeknek a csoportoknak a vezetőit arról, hogy embereiket állítsák a szövetségesek ügyének szolgálatába, nemcsak kiváló érzéket és meggyőzőképességet igényelt, de időnként sajnos erőszakot is. A „Jedek" egyik diplomáciai vacsorát tartották a másik után, tósztokat mondtak, csókokat nyomtak a vezetők gyerekeinek homlokára és az összes nemzeti indulót elénekelték, csak hogy baráti légkört teremtsenek az azt követő alkudozáshoz. Adunk maguknak fegyvereket, ha azt teszik, amit kérünk, mondták a „Jedek". Ha betartják az ígéretüket, még többet kapnak.

Lotban az FTP-csoportok egy nagyobb hálózatának területi parancsnoka azonnal behódolt Tommy Macphersonnak, és utasította az embereit, hogy állítsanak csapdákat azokon az utakon, amelyeken a németek eljuthatnak Normandiába. Az FTP finistère-i vezetői az ellenállásra vonatkozó szövetséges stratégiával összhangban beleegyeztek, hogy meghúzzák magukat, amíg a BBC-n keresztül meg nem kapják az általános felkelést elrendelő üzenetet.

– Egyetértünk a szövetséges főparancsnokság stratégiájával – közölték nagyvonalúan Bernard Knoxszal.

Saône-et-Loire-ban azonban egy FTP-csoport rajtaütött az Anthony csapat ledobási zónáján, és elszelelt a fegyverekkel. Nièvre-ben a Henry csapat egy paranoiás parancsnok vezette csoporttal került szembe, aki hetekig nem mert előjönni, és az ügynökök és a rádiósok is csak hosszas biztonsági egyeztetés után mehettek be a területére.

Közben Normandiában az amerikai erők július közepén elkeseredett küzdelmet folytattak Saint-Lô városáért. Az 1. amerikai hadsereg még a csata befejezése után is újabb sövényfalakkal és ligetekkel nézett szembe, melyek a partraszállás napja óta megkeserítették az életét.

A *bocage* rabságában töltött hetek alatt az amerikai szárazföldi erők parancsnoka, Omar Bradley tábornok fejében megfogalmazódott a gondolat, hogy talán nem kéne még több időt vesztegetnie a granville-i előretöréssel. Elkezdett alternatívákat keresni. Szóba került egy második invázió Bretagneban, illetve egy módosított kitörési kísérlet a Périers–Saint-Lô vonalnál, ha a szövetségeseknek végre sikerül odaérniük. Mindenesetre gyorsan közeledett az a nap, amikor a szövetséges parancsnokok utasítást adnak a vonalak mögötti koncentrált támadásra, és a maquisard-ok ostobasága nem veszélyeztethette a szövetségesek titkos hadseregekre vonatkozó tervét.

Creuse-ben, amikor a maquisard-ok nem voltak hajlandóak teljesíteni egy parancsot, Bill Morgan amerikai ügynök előhúzta Colt 45-ösét, kibiztosította és megcélozta vele a függelemsértő mellét.

– Ha nem engedelmeskedik, lelövöm – közölte vele.

„Úgy döntöttünk, megszabadulunk a Napóleonoktól, ha kell, akár kivégzés útján is" – jelentette Paul Cyr Bretagne-ból, a George csapattól. Indreben a Hamish csapat tagjai lelőttek egy erőszakkal gyanúsított maquisard-t. Isère-ben a Veganin csapat emberei körülvettek egy házat, ahol négy foszto-

gató, renegát maquisard rejtőzött. A kialakuló lövöldözésben két törvényen kívüli életét vesztette. A másik kettőt elfogták és kivégezték. Hautes-Alpesban McIntosh és Martin eltűnt annak a csoportnak a vezetőjével, amelyikkel Sassi éppen tárgyalt.

– Válasszanak új vezetőt – mondta nekik Sassi. – Olyat, aki hajlandó engedelmeskedni.

Vajon az előző vezetőjüket megölték, elrabolták, vagy csak megegyeztek vele, hogy távozik? A maquisard-ok talán sosem tudták meg, és talán így volt a legjobb. Ha eszükbe jutott, hogy a „Jedek" képesek a végsőkig is elmenni, az növelhette a fegyelmet. Ha viszont biztosak lettek volna benne, akkor kegyetlennek vélik a jövevényeket. A történtek híre gyorsan terjedt, és a fegyelem érezhetően fokozódott a Chloroform csapat maquisard-jai körében, akárcsak a Veganin csapatnál a renegátok kivégzése, vagy a Hamish csapatnál az erőszakoló lelövése után.

Az Alpokban elterülő tisztáson Sassi emberei visszavonulót fújtak, abbahagyták a morgolódást és gyakorolni kezdték a felderítő járőrözést, a gyalogsági alakzatokat, a Brenek megtöltését és használatát. Akárcsak a „Jedek" többsége Franciaországban, Sassi is oktatással töltötte a reggelt; amikor elérkezett a délután, kijelölték a feladatokat, összeállították a repülőgépek fogadóbizottságát, kihallgatták a frissen elfogott árulókat és kémeket.

Côtes-du-Nord-ban Bob Kehoe követett néhány maquisard-t egy domb tetejére, ahol két gyanítható informátort tartottak fogva. Végül egy derengő fénybe burkolózó tisztáson találta magát, az apró tábortüzek hosszú árnyékokat vetettek a fűre. A földön egy férfi feküdt, kezét és lábát karókhoz kötözték. Mellette kendőt viselő nő ült szipogva.

Délen, az Alpok hegyei közt Jean Sassi figyelte, ahogy hat úgynevezett bíró összegyűlik egy sátor ponyvája alatt, hogy kihallgassanak egy francia tolmácsot, akit a közeli faluban kaptak el azzal a váddal, hogy egy kicsit túlságosan is lelkesen dolgozott a németeknek. A maquisard-ok bevonszolták a sovány, ritkás szakállú és vastag keretes szemüveges, húszéves ifjút a sátorba, ahol összeült a tanács. Amikor a fiú meglátta Jean Sassi egyenruháját, térdre esett.

– Ártatlan vagyok! – zokogta. – Ártatlan!

– Nem ismerem magát – mondta neki Sassi. – Saját honfitársai fognak dönteni a sorsáról.

Ezek a kihallgatások és „bozótítéletek" – német hadifoglyok, magukat lelőtt szövetséges pilótának valló német kémek, francia kollaboránsok felett – egész Franciaországban a „Jedek" és ügynökök munkájának mindennapos részévé váltak. A Hamish csapatnak minden délután időt kellett szakítani a részvételére a kihallgatásokon. „Az árulók tárgyalásaiból teljes mértékben kimaradtunk – jelentette Bob Anstett a Hamish csapatból. – Ezeket a kérdéseket nem nekünk, hanem a franciáknak kellett elrendezniük." A „Jedek" és az

ügynökök azonban megfigyelőként jelen voltak arra az esetre, ha a küldetésük szempontjából fontos információra derülne fény.

A Vogézekben George Millar brit ügynök egy Paincheau nevű maquisard-vezetőt követett a vasúti vágány mentén, egy mezőn keresztül a kéthektáros erdőig, ahol találkoztak egy magas, apró szájú, keskeny bajuszú férfival és egy érzéki, lila ajakrúzst viselő, sötét hajú nővel. A párocskát Paincheau emberei fogták el, és most egy földhányáson ülve dohányoztak. Személyes tárgyaikat egy közeli farönkre pakolták ki.

Paincheau kiürítette a férfi tárcáját és a nő kézitáskáját. Átnyálazta a papírjaikat. Miközben a férfi idegesen piszkálta kabátjának gombjait, tekintete sebesen cikázott egyik fogvatartójától a másikig. A nő csak Paincheau-t nézte. Amikor a férfi visszanézett, rámosolygott, megpróbált hatni rá. Millar undorral vette észre, hogy eltávolodott társától, szinte megtagadta a férfit, aki bevallása szerint a szeretője volt. Ő meghalhat, sugallta a viselkedése, de én nem.

A papírjaik között Paincheau talált két vichyi engedélyt „különleges rendőri szolgálatra", mellette pedig egy listát olyan „bűnözőkről", akik gyaníthatóan a BBC adását hallgatják, vagy brit és svájci pénzt rejtegetnek. A férfi tárcájában talált képen Gestapo-egyenruhás tisztek mosolyogtak, a nőnél lévő fotón pedig Joseph Darnard, a vichyi milícia vezetőjének aláírása díszelgett.

– Milicisták! – köpte megvetően Paincheau. – Felállni!

A kihallgatás megkezdődött.

Yonne-ban a René Défourneaux amerikai ügynökkel dolgozó maquisard-ok megkapták a kért válaszokat, amikor egy kollaborációval gyanúsított nőt kilométereken keresztül vonszoltak az erdőben a hajánál fogva, hogy aztán később közvetlen közelről fejbe lőjék. Sikerült gyors vallomásra bírniuk egy másik nőt is, amikor kikötözték egy fához, kopaszra borotválták, azután plasztik robbanóanyagot égettek a lábujjai és a lábai között. Hagyták szenvedni, amíg a férgek odagyűltek lakmározni a fekete, égett sebekhez, azután egy lövéssel véget vetettek agóniájának.

Côtes-du-Nord-ban, a tábortüzek által megvilágított tisztáson Bob Kehoe csendes borzadállyal figyelte, ahogy a maquisard-ok sorban leköpdösik, megrugdossák és ütlegelik a földhöz kikötözött foglyot. A férfi arcából csupán lilás massza maradt.

– Honnan tudják, hogy bűnös? – kérdezte meg végül a maquisard-okat, amikor már nem tudta magát tovább türtőztetni.

– Tudjuk! – hangzott a tömör válasz.

A Franciaország erdeiben lefolytatott „kihallgatásokról" gyakran feltűnően hiányoztak a kérdések.

A Bordeaux mellett tevékenykedő Henry Peulevé brit ügynök gyanította, hogy az egyik férfi, aki megszökött RAF-pilótának vallja magát, valójában német ügynök, és később mindenkit el fog árulni, aki az életét kockáztatta a

megmentéséért. A gyanúsított nem volt hajlandó válaszolni a kérdésekre. Az egyik maquisard kikötötte egy fához, betett egy detonátort a lábai közé, és meggyújtotta a zsinórt.

– Német tiszt vagyok – ismerte el végül a gyanúsított.

Az ilyen spiclik és kémek panaszos nyüszítése soha nem hatotta meg az ellenállókat.

Az Alpokban egy sokkal érthetőbb hozzáállású áruló, a sovány tolmács, akinek a tárgyalásán Sassi is jelen volt, azt mondta:

– A németek megölték volna a családomat, ha nem dolgozom nekik.

Békeidőben a tolmács morális gyengesége olyan hibás döntésekhez vezetett volna, melyek anyagi csődöt, válást, vagy ami még rosszabb, nyilvános megaláztatást és szégyent jelentettek volna. Franciaországban a háború nem adott második esélyt, sem nekik, sem az ifjú maquisard-oknak, akiknek a szemét villával szúrták ki a németek, és akiknek a nemi szervét beletömték a szájukba. Bármi is volt az árulók indoka, ugyanaz a sors jutott nekik.

Aube-ban James La Rose amerikai ügynök egy tizenhárom tagot számláló törvényszék tárgyalására látogatott el, ahol egy férfit azzal gyanúsítottak, hogy lezuhant repülősöket szolgáltatott ki a németeknek ötvenezer frankért. A tizenhárom férfi bedobta a nevét egy kalapba, és egy Williams nevű maquisard kihúzott közülük egyet – ő lesz az ítélet-végrehajtó. Az áruló nem volt hajlandó bemenni az erdőbe, hogy ott nézzen szembe az ítélettel, ezért Williams ott helyben lelőtte, és a vér beterített mindenkit. Az Alpokban egy diák, aki olyan fiatal volt, hogy még el sem kezdett dolgozni, megtöltötte a puskáját és felkészült rá, hogy beálljon a sírva könyörgő áruló kivégzőosztagába.

– Én csak végeztem a munkám, mint egy levélhordó postás! – zokogott a tolmács. – Mint egy postás!

Az árulók egész Franciaországban elvezették a németeket a főhadiszállásokhoz és ledobási zónákhoz. Ezeket a veszedelmes köpönyegforgatókat meg kellett állítani, azonban az Alpokban, a fiatal fordító tárgyalásánál Jean Sassi mégis undort érzett. Egyszer régen papi pályáról álmodott. Ez nem valódi tárgyalás, gondolta, ez egy komédia. Bretagne-ban Bob Kehoe egy szót sem szólt a brutálisan megvert férfi láttán. A Frederick csapatnak nem szabadott gyengeséget mutatnia. Yonne-ban Défourneaux ügynök némán nézte végig, amikor a nőt tűzzel kínozták. Lehet, hogy rá is hasonló sors vár. Sassi nem tett megjegyzést a bíróság munkájára. Úgy döntött, nem harcolhat a szövetségeseivel, hogy megmentse az ellenséget.

Senki nem érez bátorságot, amikor egy háta mögött összekötött kezű embert kell agyonlőni. A kivégzőosztag néhány tagjának elmegy a kedve a dologtól. Mások élvezik. Vannak, akik öklendeznek.

A hatalmas lelkesedés mellett a „Jedek"-nek rá kellett jönniük, hogy a háborúban nem cselekedhetnek jót anélkül, hogy ne tennének rosszat is. Reménykedtek benne, hogy ha ugyanazon irányelvek mentén cselekednek, akkor a rossz úton is a jó helyre jutnak. Igen, egy katona az életét kockáztatja, de ha életben marad, az emlékeiben sokkal pusztítóbb hatással jár, ha a lelkét teszik kockára. Makulátlan hősök nem léteznek. Côtes-du-Nord erdejében a földhöz kikötözött áruló rászolgált a halálra, de Bob Kehoe élete végéig sajnálni fogja, hogy nem állította le a kínzását.

A Vogézekben Paincheau két ásót és egy csákányt nyomott a férfi és a nő kezébe, és megparancsolta nekik, hogy ássanak. A nő munka közben könynyek nélkül szipogott. Alig kapargatta meg a tömör, gyökerekkel átszőtt föld felszínét. Nehéz parfümjének illata betöltötte a levegőt. Az egyik maquisard felkapta a csákányt és meglazította neki a földet. A nőnek nem volt oka köszönetet mondani.

A Milice embere lenézett a saját teste számára ásott gödörbe. Hirtelen megrándult, mintha elektromosság futott volna végig a tagjain, és megpróbált elfutni. Tizenöt lépést tehetett meg, amikor öt lövés visszhangzott végig az erdőn, és az áruló a földre rogyott. A maquisard leeresztette a Stent. Két férfi visszavonszolta a halottat oda, ahol a nő még mindig térdig állt saját gödrében. Beledobták a testet a lyukba.

A nő kimászott a gödörből, és könyörögni kezdett az életéért:

– Nagyon régen próbálom elhagyni a milíciát! Gyűlölöm őket és a brutális módszereiket! A maguk oldalára akartam állni! Vegyenek be a maquisard-ok közé, főzök, harcolok, kémkedek vagy bármit!

Addigra már Paincheau előtt térdelt, kezeit imára kulcsolta.

– Álljon fel – szólt rá az ellenálló kifejezéstelen arccal. A nő engedelmeskedett, de belekapaszkodott a férfi ruhájába.

– Kérem, Monsiuer Jacques, kérem! – rimánkodott. Nem vette észre, hogy a maquisard-vezető messze eltartja tőle a kezét, mintha pestises lenne.

Paincheau az egyik emberére nézett, és a nő háta mögött intett neki. A maquisard közelebb lépett, felemelte a pisztolyát, és miközben a nő még mindig Paincheau-ba kapaszkodott, lerobbantotta a feje hátsó részét.

HUSZONHATODIK FEJEZET

KÖZELEDIK A KITÖRÉS

A rádió antennáját kidugták három ág, esetleg egy tanyaépület cserepei között, és miközben egy maquisard fiú az áramot fejlesztő generátort tekerte, a Jedburgh rádiósai – köztük Arthur Brown – üzenetet küldtek haza egységük sikereiről és kudarcairól, valamint az igényelt utánpótlásról. Az üzenetek óránként futottak be Londonba a különféle igényekkel, és a feketére festett bombázók folyamatosan úton voltak a Csatorna feletti éjszakában.

Ahogy növekedtek az igények, egyre nagyobb logisztikai rémálommá vált becsomagolni a megfelelő tárgyakat az egyes csoportoknak, eljuttatni őket a landolási zónához a sötétségbe borult Franciaország felett, a viharokon és a német légvédelem tüzén keresztül. Az sem segített, hogy Koenig tábornok, az EMFFI parancsnoka tovább bonyolította a helyzetet tapasztalatlan francia tisztjei beépítésével – akiknek még az angol nyelvű kommunikáció is gondot okozott – a londoni parancsnokság állományába. „Ne küldjenek üzeneteket franciául – rádiózta a Horace csapat Bretagne-ból. – Angolul üzenjenek. Kínos, amikor egy kollaboránssal kell lefordíttatnom angolra."

Az Andy csapat, melyet Franciaország középső részén túlságosan kis magasságból dobtak le, és ezért mindkét tisztje a lábát törte, egyáltalán nem kapott választ segélykérő üzeneteire. Ülő kacsaként gubbasztottak az ellenállás egyik tanyáján, még arra sem lettek volna képesek, hogy elfussanak a németek elől. „Meglepő, hogy nem kapunk utasításokat – rádiózták elkeseredetten. – Azonnal közöljék, mihez akarnak kezdeni velünk." A „Jedek" és ügynökök egy része közben megkapta a nekik szánt fegyvereket. Másoknak semmi nem érkezett. „Volt egy állandó igény, ami egy idő után valóságos rémálommá vált: fegyverek, fegyverek, fegyverek" – írta Paul Cyr a George csapat jelentésében. – „Nem értettük, miért nem jönnek a repülőgépek."

Az egyik amerikai ügynök hálózsákokat kért, ám ehelyett egy tucatnyi lámpaárnyékolót és néhány doboz szárított marhahúst kapott. Sokkal viccesebb eset volt, amikor a Vogézekben a George Millar csoportjának ledobott konténerek egyike egy levelet tartalmazott egy skót nőtől, aki azt írta, hogy

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

szívesen találkozna egy lehetőleg sötét hajú maquisard fiatalemberrel. Nevet és címet is mellékelt.

A problémák ellenére az ellenállók száma egyre gyarapodott. Június 14-én, a franciák Bastille-napján a londoni vezetők a valaha volt legnagyobb amerikai szállítmány ledobását ünnepelhették. Az utánpótlás 3791 konténere piros, kék és fehér selyemkupolák – Franciaország nemzeti színei – alatt ereszkedtek le a 320 repülőgépről Franciaország középső és délkeleti részén. A brit és amerikai bombázók most már rutinszerűen szórtak le átlagosan havi 2100 tonnányi fegyvert és ellátmányt.

A Franciaország közepén tevékenykedő Ian csapat a jelentések szerint hatezer Stent és Brent osztogatott szét; Bretagne-ban a Felix csapat háromezer embert fegyverzett fel; a Hugh csapat másik hatezret. Franciaország minden területéről hasonló adatok érkeztek az ellenállókat ellátó és kiképző „Jedek"-től és ügynököktől. Az ellenállás több százezer harcosa várta a kitörést és a BBC kódolt üzenetét, amely elrendeli a tömeges felkelést. A kiképzéssel és oktatással párhuzamosan pedig tovább folytatták a szabotázsakciókat, melyek megakadályozták a németeket abban, hogy csatlakozzanak a sövények közt folyó csatához.

„Szabotálva 46 mozdony a capdenac-i depóban" – állt Tommy Macpherson Quinine csapatának rádióüzenetében július 5-én. „Összehangolt támadás a nagyfeszültségű vezetékek ellen" – jött az újabb adás, miután hatalmas szikraözön és fémes csikorgás közepette ledöntötték a körzet állványait, és ezzel kiiktatták a clermont-ferrand-i fegyvergyár áramellátását. Július 20-án 360 vágány átvágásáról tettek jelentést. A csapat üzenetnaplója akár a megtévesztő technikák katalógusa is lehetett volna. „A Gestapo egymillió frankos vérdíjat tűzött ki egy szoknyás angol tiszt fejére" – kérkedett a kiltet viselő skót a parancsnokságnak, és felajánlotta, hogy bizonyítékot szolgáltat a németeknek. „Alulértékelik a fejét" – jött a válaszüzenet Londonból.

Délen, a spanyol határ mellett Hod Fuller amerikai őrnagy Bugatti csapata rákényszerítette a németeket, hogy végleg lemondjanak a fontos Tarbes–Touluse vasútvonalról, melyen csapatokat mozgattak a Földközi-tenger és az Atlanti-óceán között. A Hamish csapat július 5-én a következő üzenetet küldte az ország közepéről: „3 híd felrobbantva". Délkeletről, július 28-án a Dodge csapat rádiósa üzente: „12 üzemanyagot szállító vagon Veugris-nál felgyújtva." A „Jedek" és az ügynökök a lelőtt repülősöknek is segítettek visszajutni Angliába.

A gőz leeresztése, illetve kiképzési szempontok miatt Bernard Knox a Londonból érkező utasítások ellenére időnként megengedte a maquisardjainak, hogy lecsapjanak a német járművekre és helyőrségekre. Emberei megtámadtak egy német őrposztot csak azért, hogy cigarettát lopjanak. Franciaország középső részén egy amerikai ügynök a Milice embereinek megölésére

utasította a maquisard-okat, mert így a megtorlás veszélye nélkül gyakorolhatták a gerilla-hadviselés fogásait – a németeket nem érdekelte néhány francia kollaboráns halála.

Indre körzetében Bob Anstett és a Hamish csapat rajtaütött egy tizenöt tonna vajat szállító német teherautón, és a zsákmányt szétosztották a vidéken élők között. „Sosem láttunk még ennyi vajat egyben" – jelentette Anstett. Ezek a kis műveletek ugyan nem tűnnek túl komolynak, de nagyon nagy hatással voltak a maquisard-ok moráljának fokozására, és meggyőzték őket, hogy amikor elérkezik a végső lázadás ideje, képesek lesznek legyőzni a németeket. A szabotázsprogram azonban prioritást élvezett.

Hidak zuhantak a folyókba és a szakadékokba, telefonpóznák dőltek ki, teherautók robbantak fel és torlaszolták el az utakat. Nem múlt el úgy éjszaka, hogy ne vágtak volna át legalább tíz vágányt a létfontosságú északi útvonalak mentén. Július folyamán a „Jedek", az ügynökök és a maquisard-ok minden addigit felülmúló mértékben zaklatták a németeket. Ennek eredményeképpen az új német egységek csupán szétaprózódva értek el Normandiába.

A német 271. gyaloghadosztálynak csaknem három hétbe telt, hogy Sète-Montpellier-ből eljusson a harctérre, holott ez az utazás normális körülmények között mindössze három napig tartott volna. A 11. páncéloshadosztályt július 20-ára teljesen lekötötték az ellenállás-elhárító műveletek, és el sem tudott indulni Dordogne-ból, melynek közelében az Ammonia és a Quinine csapat tevékenykedett. A 9. páncéloshadosztály és a 338. gyaloghadosztály egységei július 27-én még mindig arra fecsérelték energiáikat, hogy megpróbáljanak végezni a Rhône völgyében, a Chloroform, Dodge és Veganin csapatok körzetében hemzsegő maquisard-okkal.

Végül, július végén a Vercors-fennsíkon, Grenoble városától délnyugatra összegyűlő hatezer ellenálló már oly mértékben veszélyeztette a Rhône völgye mentén folyó közlekedést, hogy példátlan mennyiségű német egység érkezett a körzetbe – tizenhárom gyalogzászlóalj, egy ejtőernyős-zászlóalj, egy páncéloszászlóalj, valamint tüzérségi egységek. Vagyis tizenegyezer német katonának kellett távol maradnia a normandiai harcoktól. Johannes Blaskowitz tábornok, a dél-franciaországi német erők parancsnoka jelentette, hogy az FFI „a továbbiakban már nem terroristamozgalomként működik Dél-Franciaországban, hanem szabályos hadsereggé alakult a hátunk mögött".

Közben Milton Hallban és az algériai „Jed"-támaszponton a „Jedburgh"-ök még mindig arra vártak, hogy bevessék őket Franciaországban. Egyre nagyobb tétekben játszották a pókert, és szárazra itták a helyi kocsmákat. Jack Singlaub az amerikai támaszpontok között szaladgált egy orvost keresve, aki aláírná neki az ugróállományba helyező papírokat. A „Jedek" aggódtak, hogy a Franciaországért vívott csata véget ér, mielőtt ők is bekapcsolódnának. A háború maga mögött hagyja őket.

A franciaországi ledobásra kijelölt kilencvenhárom „Jed"-csapat közül hatvankilenc még mindig a kiképző támaszpontokon vesztegelt, és még határozott indulási időpontot sem tudtak nekik mondani. Úgy érezték, megtévesztették őket és elfeledkeztek róluk. A hangulat folyamatosan romlott. Amikor a következő alkalommal bizonytalan értesítést kaptak róla, hogy nemsokára indulnak, a „Jedek" csak derűsen nevettek.

– Negyvennyolc! – kiáltotta valaki. – Negyvenkilenc... Ötven... Lószar!

Ha a londoni vezetőség lassan dobálta le a „Jedek"-et, az részben azért volt, mert Omar Bradley tábornok normandiai erői július 20-ára csupán a parttól tizenhat kilométerre húzódó Périers–Saint-Lô közútig jutottak el, pedig ezt a pozíciót a partraszállás után öt nappal már tartaniuk kellett volna. Más szóval Eisenhower csapatai hat hét alatt öt héttel maradtak el az ütemterv mögött.

Ami a jövőt illeti, az 1. amerikai hadsereg előtt további sövények és ligetek sorakoztak. A parancsnokok mohón vágyakoztak a sövényen túli nyílt, száraz talajú fennsík és a járhatóbb utak után a Granville–Falaise vonal mögött, ahol a kitörés kezdetét tervezték. Céljuktól még mindig több mint negyvenöt kilométer választotta el őket.

Az amerikaiak csendben kikísérletezték, hogy eddig hasznavehetetlen tankjaikkal hogyan vágjanak át a sövényeken. A németek mit sem tudtak róla, hogy hatalmas, fűrészes acéléleket hegesztettek a VII. hadtest tankjainak jó részére, a teljes állomány mintegy 60 százalékára. Ezek a „Rinók", ahogy a katonák nevezték az átalakított járműveket, könnyedén vágtak át a sövényfalon. Bradley, Montgomery és Eisenhower az új titkos fegyvert akarták ékként bevetni az általános támadásnál. Megunták, hogy méterről méterre kell átverekedniük magukat a Granville–Falaise vonalig.

Ehelyett az új, *Cobra* fedőnevű, merész hadművelet tervei szerint első lépésben apró darabokra bombázzák a keskeny Périers–Saint-Lô út hatszázötven méteres szakaszának déli felét védő német állásokat, majd a tűzijáték végeztével három amerikai gyaloghadosztály egymás mellett haladva előretör, és lyukat üt a védelmi vonal maradványaiba. Miközben a gyalogosok nyitva tartják a rést, két páncéloshadosztály és egy gépkocsizó gyaloghadosztály dél felé zúdul, majd tesz egy jobb kanyart, az ellenség háta mögött eléri a nyugaton fekvő Coutances városát a tengerparton, és ezzel teljessé válik a németek bekerítése.

És ami a legfontosabb, a *Cobra* hadművelet végére a szövetségesek már nem lesznek beragadva a *bocage* sakktáblára emlékeztető akadálypályájába. A hetekig tartó, bosszantó patthelyzet után végre elérik a Normandia déli részén húzódó sík területet, ahol a modern, gépesített hadsereg akadálytalanul roboghat előre. A szövetségesek ezután újjászerveződnek, majd az egyik oldalon benyomulnak Bretagne-ba, a másikon pedig egy balforduló után átszáguldanak Franciaország északi síkságain a német határig.

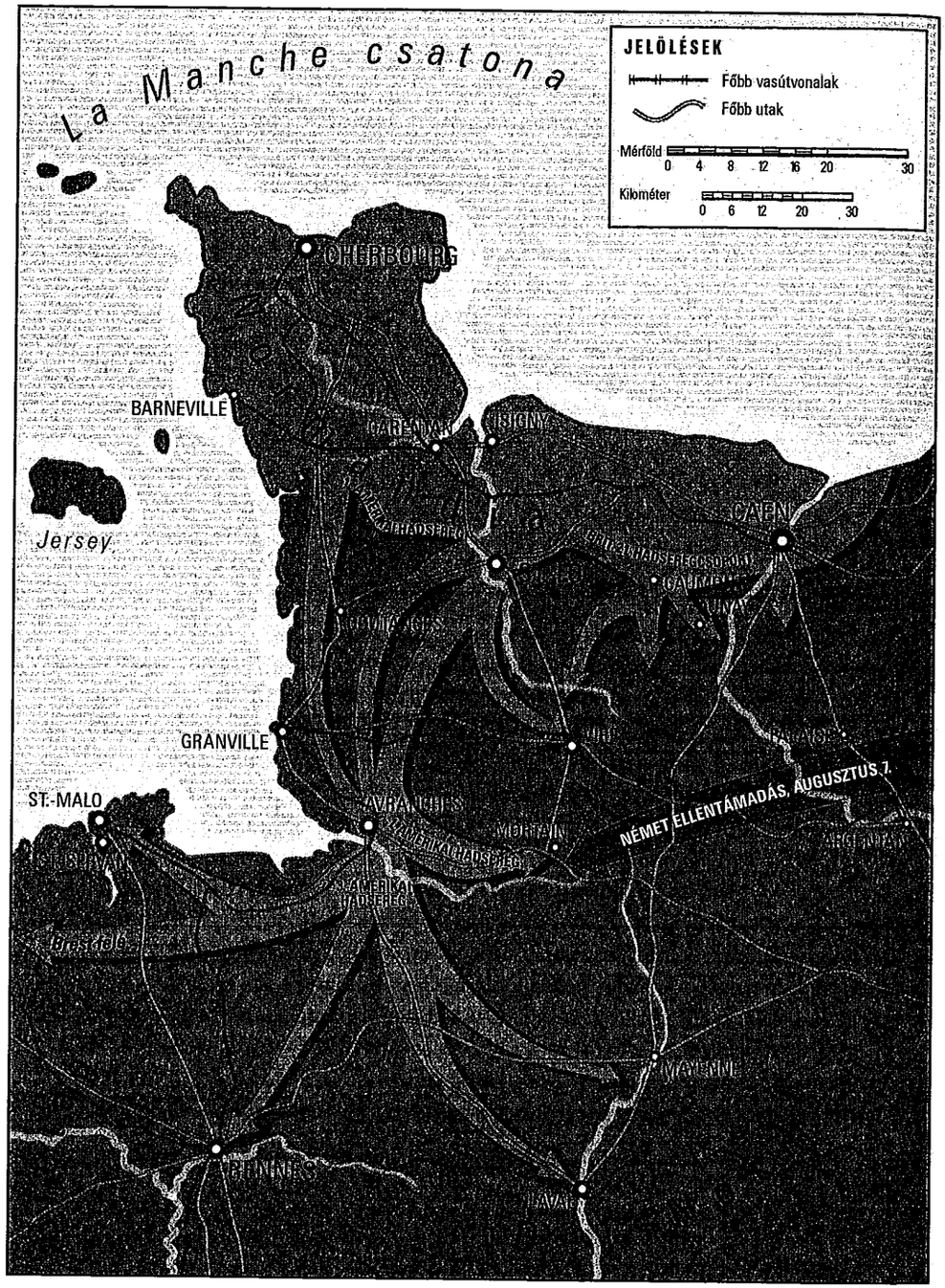

COBRA MŰVELET – JÚLIUS 25-TŐL AUGUSZTUS 6-IG

A *Cobra* művelet sikerét követően a „Jedek" és az ellenállók segítik Patton tábornok VIII. hadtestének nyugati irányú előrenyomulását a bretagne-i Brestig, és védik a 3. hadsereg maradékának déli szárnyát, miközben az betör Normandia déli részébe és keleti irányba, a német határ felé fordul.

A terv voltaképpen hazardírozás volt. A merész támadással napok alatt kétszer akkora területet nyerhettek, mint amekkorát a szövetségeseknek hat hét alatt sikerült elfoglalniuk, rossz esetben viszont értékes amerikai hadosztályokat hagynak támogatás nélkül a német megszállás alatt álló területen. A Milton Hall-i „Jedek" szempontjából azonban ha minden jól alakul, akkor nem sokkal a *Cobra* után sor kerül a kitörésre, Bretagne inváziójára, a déli inváziót, valamint Észak-Franciaország lerohanására – amely területeken a titkos háború londoni vezetői masszív támogatásra számítottak az ellenállás részéről. A „Jedek" tehát nemsokára hullani fognak az égből.

Az amerikai csapatoknak a *Cobra* megkezdéséhez csupán egy tiszta napra volt szükségük, hogy a bombázópilóták jól lássák a célpontjaikat. Adódott azonban egy probléma: a németek nem tolerálták tovább az ellenállók jelenlétét a hátukban, és újabb országos tisztogató akcióba kezdtek. A kérdés tehát az volt, hogy a titkos hadseregnek sikerül-e fennmaradnia harcoló erőként, amíg a *Cobra* tiszta napja elérkezik.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

„HALÁLOS VESZÉLYBEN"

Bob Kehoe a füléhez nyomta a fejhallgatót, és figyelt. Július közepének éjszakája volt, és százötven kilométerre keletre az amerikai gyalogság még mindig Saint-Lô felé vánszorgott. Kehoe zseblámpájának halvány fényénél dolgozott, rádiókészüléke az összetákolt asztalon pihent, melyet a Frederick csapat mostanában kódolásra, dekódolásra, evésre, ivásra, beszélgetésre és tervezgetésre használt. Július 9-én a Frederick csapat áttette székhelyét a Côtes-du-Nord sűrűjében rejtőző, egyszobás kőépületbe, az egyik rég nem művelt, gyommal benőtt szántóföld szélén. Canihuel apró falucskája a domb aljában feküdt, Saint-Nicolas-du-Pélem nagyobb városáig egy órát kellett gyalogolni.

Kehoe a rádió gombját csavargatta. A recsegésen keresztül meghallotta a BBC francia szolgálatának műsorát. Odakint minden csendes volt. Senki nem jöhetett közel, csak ha elárulta a jelszót az őrszemeknek. A ház belsejében általában hat különböző horkolás is hallatszott. Az alvók Kehoe lábánál feküdtek szép sorban, a férfiak az egyik oldalon, a nők a másikon.

Az ablakok helyén csupán lyukak tátongtak, a mocskos padló nem nyújtott higiénikus hálóhelyet a parancsnokság tagjai számára. Ám volt itt egy tűzhely, ahol főzni lehetett, a tető pedig megvédte a bentieket az eső nagy részétől. Adrian Wise őrnagy és Paul Bloch-Auroch hadnagy egy hatalmas térképet szegeztek a falra, rajta az összes helyi maquisard-csoportosulással és a ledobási zónájukkal. Ez is a magabiztosságukra utalt.

Kehoe várta a BBC személyes üzeneteit, és benne a kódolt információkat a szállítmányok ledobásáról és más műveletekről. Figyelte a hortyogókat, hallgatta a tücsköket. Aztán váratlanul kopogtattak az ajtón. Az őrök nem jeleztek.

Az alvók egy pillanat alatt felébredtek, a helyiséget betöltötték a csőre töltött fegyverek fémes kattanásai. Amikor az ajtó kinyílt, egy megtermett, kerek arcú, szőke nő állt a küszöbön. Aïdénak hívták, csorgott róla a verejték, és alig kapott levegőt. A Frederick csapat tagjai leeresztették a fegyvereiket. Aïde az ellenállás futárja volt, akit Kehoe még soha nem látott ennyire ijedtnek. Ma

éjjel azonban egész testében remegett. A Frederick csapat egy harminc kilométerre, keletre lévő ledobási zónához küldte kerékpárral, hogy szedje össze az üzeneteket. Amint odaért, azonnal megfordult, és a sötétben teljes erővel tekerve sietett vissza a támaszpontra.

Hebegve mesélte, hogy kiment a pajtához. A ledobási zóna fogadóbizottsága éppen végzett a vacsorával a házban. Aïde hallotta az éjszakában a férfiak beszédének tompa hangjait. Aztán egyszer csak katonai járművek motorjai zúgtak fel, kerekek sikoltottak, fékek csikorogtak. A pajta sötétjéből hallotta, ahogy berúgják a ház ajtaját, majd rögtön utána géppisztolysorozatok következtek, de különös módon senki sem kiáltott. Aïde ott maradt elrejtőzve. Nemsokára táncoló lángok fénye vonta derengésbe a pajtát. A németek felgyújtották a tanyaépületet. A teherautók végül távoztak, ő pedig összeszedte a bátorságát, hogy értesítse bajtársait.

Mindenki meghalt, újságolta sírva a Frederick csapat főhadiszállásán. Csak a történet elmesélése után fakadt sírva. Ülj le, mondta neki valaki. Igyál egy kis bort. Maradj itt. Ám Aïde a tragikus hírek továbbítása után másokat is figyelmeztetni akart, hogy esetleg egy áruló adta ki az ellenállók tartózkodási helyét. Kisietett az ajtón a sötétbe, és felpattant a kerékpárjára.

Július 20-án reggel, néhány nappal azután, hogy a németek rajtaütöttek Aïde fogadóbizottságán, a Frederick csapat egyik őrszeme a közeli úton észrevett egy lassan haladó rádióbemérő autót. A körzet földművesei szokatlanul élénk német mozgást tapasztaltak. A maquisard-ok az erdőkben kutakodó katonákról tettek jelentést. Bob Kehoe feszülten kopogtatott a morzebillentyűn a kunyhó mellett, de a Frederick csapat a negyvenkétezer emberből huszonkétezret már felfegyverzett. Wise-ot és Bloch-Auroch-ot hamis biztonságérzetbe ringatták saját sikereik.

Amit nem vettek számításba, hogy az Aïde fogadóbizottsága elleni rajtaütés nem egyetlen kém munkája, hanem egy jól kitervelt program része volt, mellyel a németek ki akarták húzni az ellenállás méregfogát. A nácik felismerték, hogy tovább nem engedhetik a mozgásuk és a kommunikációjuk akadályozását, ezért július 7-én a német főparancsnokság csapatokat rendelt Franciaországba azzal a paranccsal, hogy egyszer és mindenkorra számoljanak le a frontvonalak mögötti zavaró tényezővel.

Július 21-én például a megszállók megindították tizenegyezer fős műveletüket Vercors-ban, ahol 630 maquisard halt meg. Vienne-ben az Ian „Jedburgh"-csapat is szembesült a németek eltökéltségével, amikor egy teljes, nyolcszáz főt számláló ezred váratlanul beásta magát egy szögesdróttal körbekerített táborban. Felkészültek az Ian csapat maquisard-jainak kisöprésére, akik mindeddig nagy sikerrel akadályozták a németek mozgását a Franciaország nyugati partjához és Angoulême-be vezető, igen fontos észak–déli vasútvonalaknál és közutaknál. A németek az egész országban hasonló akciókat indítottak.

Bob Kehoe Frederick csapatát azonban senki nem értesítette a németek növekvő dühéről, sem arról a tényről, hogy az Aïde fogadóbizottsága elleni támadás nem elszigetelt incidens volt. Továbbra is az egyenruhájukban parádéztak, és túlságosan hosszú adásokat küldtek Londonba, ügyet sem vetve arra, hogy a németek esetleg ráállhatnak a jelükre. Az adó antennáját kinn hagyták, így bárki láthatta, aki arra járt. „Információt kaptunk arról, hogy az ellenség nagyszabású támadásra készülődik a maquisard ellen" – rádiózta Bernard Knox a parancsnokságnak alig ötven kilométerrel távolabbról. A Frederick csapat nem tudott semmiről.

A géppuskák alig néhány száz méter távolságból nyitottak tüzet. Mindenhol golyók repkedtek, földgöröngyök csapódtak fel a levegőbe. Az ösvényeken és a földeken több mint hatszáz ember alkotott kordont a Frederick csapat főhadiszállása körül.

Kehoe kikapta a kristályt a rádióból, belegyűrte a kódkönyvet a zsebébe, és rohant. Wise és Bloch-Auroch is kirobbantak a kunyhóból, kezükben karabéllyal és néhány kézigránáttal. Kehoénak csak a Coltja lógott a csípőjén. A domb egyik oldalán lovasok vágtattak felfelé, a másikon a „Jedek" rohantak teljes erejükből lefelé. Szerencsére a lovasok megálltak ellenőrizni a főhadiszállás épületét – nyilvánvalóan nem vették észre a Frederick csapat szökését.

Kehoe és társai bevetették magukat a tüskebokrok közé, térdükön és könyökükön csúszva gyorsan bemásztak a bozótos közepére, és imádkoztak, hogy a németeknek ne legyenek kutyáik. Minden irányból lövéseket hallottak. A bekerített maquisard-okat géppuskákkal kaszálták le.

Német őrjáratok vonultak el a Frederick csapat búvóhelye közelében. Időnként találomra belőttek a bokrok közé, megpróbálták kiugrasztani a prédájukat. A hasán fekvő Bob Kehoe 45-ösének remegő csöve felett látta az ösvényen végigcsörtető német bakancsokat. Úgy döntöttek, hogy ha a németek feléjük is elkezdenek lövöldözni, viszonozzák a tüzet és megpróbálnak elmenekülni. Végeredményben öngyilkosság lett volna. Kehoe, Wise és Bloch-Auroch egyezséget kötöttek: nem hagyják, hogy foglyul ejtsék őket.

Az ingerült németek őrült mészárlássá változtatták a tisztogató akciót, nemcsak Côtes-du-Nord-ban, hanem egész Bretagne-ban és Franciaország más részeiben is. Finistère-ben, a Giles és Francis csapatok működési körzetében a 2. ejtőernyős-hadosztály tanyákat égetett porrá és parasztokat lőtt agyon a maquisard-ok és „Jedek" gyanítható rejtekhelyei közelében. A katonák megkínozták és megölték az elfogott maquisard-okat; kinyomták a szemüket, majd remek tréfaként krumplit tettek a véres üregekbe.

Husángokkal törték el a foglyok végtagjait, vasszegeket vertek a fejükbe, és a lábuknál fogva akasztották fel őket. Vienne-ben, az Ian csapat területén az

ellenállókat kereső ezred felgyújtotta és földig rombolta Ambernac városát, a lakosokat pedig kivégezte. A szövetségesek később Bretagne több pontján is oszló tetemekkel teli árkokat találtak.

„Halálos veszélyben vagyunk – rádiózta Bernard Knox Londonba. – Mindenhol nyüzsögnek körülöttünk a *boche*-ok." Knox maquisard-jai azt hajtogatták, hogy elérkezett a németek megtámadásának ideje, akár megérkezik a jel a BBC-től, akár nem. Knox azonban tudta, hogy a németek éppen erre számítanak. Fel akarták bőszíteni a maquisard-okat, hogy előjöjjenek a búvóhelyeikről, hogy aztán képzett csapataikkal és jobb felszerelésükkel lemészárolják őket. Knox szerette volna elkerülni a túl korai konfrontációt a maquisard-ok és a németek között, ám így is sor került néhány összecsapásra. „Az FTP kritikus ponthoz érkezett, és ha a *boche*-ok tovább vadásznak rájuk, bekövetkezik a robbanás" – figyelmeztette a központot Knox.

„A hadművelet kezdetéig semmiféleképpen nem léphetnek akcióba" – jött vezetőség válasza.

Knox dühöngött. Addigra körülbelül kétszáz fegyverest irányított. Hová rejtse el őket? És ha nem tudja elrejteni a maquisard-okat, hogyan győzze meg őket arról, hogy ne vágjanak vissza?

„Ismétlem szótagolva – küldte Knox az újabb üzenetet. – Ha a *boche*-ok megtámadják a maquisard-okat a körzetemben, nincs erő a földön, amelyik megakadályozná a robbanást."

Knox maquisard-jai azonban nem támadtak, mert nem ők voltak a németek következő célpontjai.

Július 29-én, este 09.10-kor német teherautók álltak meg csikorgó fékekkel a Francis csapat főhadiszállásánál, egy Finistère délnyugati részében lévő tanyán. Megszólaltak a fegyverek.

A katonák egyike berohant a tanyaépületbe, és szuronyával hátba döfte az ártalmatlan, hetvenegy éves földművest. Egy lövedék a Francis csapat brit vezetője, Colin Ogden-Smith gyomrába fúródott. Egy gránát megsebesítette az egyik SAS-katonát, aki a padlóra vetve magát tüzet nyitott a németekre, miközben társai menekültek. Ogden-Smithnek sikerült elkúsznia az erdő széléig. A háta mögött a SAS-katona élete pontosan addig tartott, amíg kiürítette mind a négy tárát.

Vienne-ben a tisztogató zászlóalj is megkezdte műveletét, nehéz géppuskákkal és aknavetőkkel indult az Ian csapat maquisard-jainak állásai felé. Az Ian csapatnak sikerül elszökni autóval, átrobogtak Pleuville városán, és egyenesen belefutottak egy négyszáz fős német menetoszlopba. Desfarges százados, az egység francia tisztje gyorsan megfordult, miközben az amerikai John Gildee őrnagy és Lucien Bourgoin őrmester tüzet nyitottak a németekre. Géppuskákból és aknavetőkből érkezett a válasz, és az autó motorja nem bírta a megterhelést.

Az Ian csapat Pleuville utcáin kötött ki. Itt már mindenkinek magáról kellett gondoskodnia. Bourgoin rohant az egyik irányba, a két tiszt a másikba. Mellékutcákon és házakon keresztül folyt az üldözés, a németek ott voltak a sarkukban és folyamatosan lőttek rájuk. A megszállók felforgatták a település házait, és tizennyolc épületet felgyújtottak. Gildee és Desfarges az erdőben rejtőztek el. Később egy csapatnyi maquisard társaságában megpróbálták megkeresni Bourgoin-t, de a környéken csak úgy hemzsegtek a németek. Közel huszonnégy óra urán Gildee-nek és Desfarges-nak hihetetlen szerencsével sikerült átcsusszanniuk az utolsó ellenőrző pont mellett is, és végre biztonságban érezhették magukat.

Côtes-du-Nord-ban egy tízfős német járőr megállt a Frederick csapat búvóhelye mellett, a „Jedek"-től alig hárommétternyire. Kehoe arra gondolt, ha nem beszélgetnének, biztosan meghallanák a légzésüket. A katonák végül távoztak, ismét csend lett.

Többórás szenvedés után Kehoe végül oldalra fordult, kigombolta a nadrágját és elvégezte a dolgát. Wise rosszallóan nézett rá, néhány perccel később azonban ő is könnyített magán, miközben Bloch-Auroch grimaszolt. Amikor végül a francia is sorra került, a Frederick csapat engedélyezett magának egy összemosolygást. Megláttak egy fiatal parasztfiút, aki hazafelé terelgette a teheneit, és megszólították. Fél órája nem látott egyetlen őrjáratot sem. A Frederick csapat kimászott a bokrok alól, és a fiú elvezette őket egy tanyára, ahol néhány maquisard rejtőzött. Bob Kehoe este már vígan ette a főtt krumplit.

Az Ian és Frederick csapatoknak sikerült megszökni a heves német támadások elől, de Finistère-ben a SAS embere, aki a sebesült Colin Ogden-Smith őrnagy visszavonulását fedezte, végül kifogyott a lőszerből.

– Nem kell félni! – kiáltotta ki a németeknek. – Nincs több lőszerem!

– Tegye fel a kezét! – kiabálták vissza a támadók, ő pedig engedelmeskedett.

Először beleeresztettek egy rövid sorozatot géppisztolyból, majd halántékon lőtték. A gyomorsebtől vérző Ogden-Smith a közelből nézte végig a jelenetet. Csupán pillanatok kérdése volt, hogy a németek őt is megtalálják. Amikor elvégezték a dolgukat, a rejtekhelyükről figyelő maquisard-ok szerint a németek felgyújtották az épületet és megvárták, hogy leégjen. Nevetve, tréfálkozva gyűjtötték össze a halottak pénzét és ékszereit.

Leborgne százados, Ogden-Smith francia tisztje váratlanul, reszketve érkezett meg Bernard Knox főhadiszállására. A Milton Hall-i napokban Knox és Ogden-Smith nagyon jó barátok lettek. Knox most végighallgatta Leborgne történetét. Amikor a francia tiszt végzett, Knox szomorú üzenetet küldött a parancsnokságnak: „Ogden-Smith őrnagyot megölték".

Miután a németek végeztek a SAS-katonával, fejlövéssel vetettek véget a sebesült Ogden-Smith őrnagy életének. Vienne-ben John Gildee az Ian csapatból szintén elküldte saját kódolt üzenetét. Megtalálták Bourgoin őrmester testét egy mezőn, a testében három golyóval. A második és harmadik „Jed" abból a tizenkilencből, akik azon a nyáron meghaltak Franciaországban, azokban a pillanatokban vesztették életüket, amikor a szövetséges csapatok felkészültek a kitörésre a hídfőből, és a titkos hadsereg – vagy ami megmaradt belőle – készen állt a kitörésre.

HATODIK RÉSZ
FRANCIAORSZÁG ROBBAN

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

KOBRACSAPÁS

A többnapos szakadó esőt követően a felhők végül szétoszlottak Normandia felett, és a felkelő nap sugarai ragyogva izzottak fel a tiszta égbolton, melyre a szövetségesek olyannyira vártak. A Périers–Saint-Lô déli oldalán a bunkereikben és lövészgödreikben lapuló német védők számára ez a reggel nem csupán a jobb időjárást hozta meg. Homokzsákjaik felett kikandikálva meglepetten látták, hogy az amerikaiak csomagolnak és távozni készülnek.

– Úgy tűnik, kissé megfáztak – tréfálkozott a „Panzer Lehr" hadosztály műveleti tisztje.

Az élelmesebb németek átfutottak az úton és azonnal berendezkedtek az elhagyott amerikai lőállásokban, azt gondolván, hogy sikerült visszaszerezni néhány méternyi területet az ellenségről. 09.30-kor, amikor az 550 amerikai Mustang és más vadászbombázó zúgása betöltötte Normandia nyugati részének egét, a németek rádöbbentek tévedésükre. Az amerikaiak egyáltalán nem vonultak vissza, mindössze hátrébb húzódtak ezer méterrel, nehogy megpörkölődjenek a közelgő tűzviharban. Július 25-e volt, a szövetségesek „második D-napja".

A Mustangok precíz, halálos ívben csaptak le, megszórták bombáikkal a német géppuskafészkeket, aknavetőállásokat és lövészgödröket, géppuskáikkal pedig végigpásztázták a menekülő katonákat. „Bombatámadás, ellenséges gépek végtelen hullámokban!" – rádiózta az egyik rémült német a hadosztályparancsnokságnak. Ám a tűzijáték még csak most kezdődött. Amikor a szövetséges vadászbombázók kifogytak a munícióból és hazarepültek, megszólalt a tüzérség. Több mint ezer löveg ágyúzta a német állásokat.

A németek még jobban megdöbbentek, amikor magasan a fejük felett 1880 közepes négymotoros és nehézbombázó jelent meg a horizonton. Omar Bradley a *Cobra* megtervezésekor elrugaszkodott a katonai dogmától, mely szerint a nagy bombázók túlságosan pontatlanok a földi műveletek támogatásához. Azt a feladatot adta nekik, hogy nagy magasságból dolgozzák meg a német vonalak mögött húzódó húsz kilométeres területet. Több mint 360 000

kilogramm bombával és a 140 000 tüzérségi lövedékkel szándékozott eltörölni a föld színéről a náci védelmet.

Német teherautók robbantak fel és fordultak az oldalukra. A vakító, fehér villanások tízméteres krátereket hagytak maguk után. Minden lángolt. A fiatal, német katonák leolvadó húsukkal és bajtársaik halálsikolyaival szembesülve saját agyukat loccsantották ki a fegyverükkel. A német főparancsnokság utasítására, miszerint tartani kell az állásokat, a „Panzer Lehr" hadosztály parancsnoka ezt üzente vissza: „A gránátosaim, a felderítőim és a páncéltörőkezelőim kitartanak. Senki nem hagyta el az állását, egyetlen ember sem. Ott fekszenek a gödreikben, mozdulatlanul és némán, mert mind halottak! Halottak! Megértette?"

Másfél órán keresztül tartott a bombázás, és utána csaknem ezer német katona maradt holtan a harcmezőn. Közben az amerikai gyalogosok a Périers–Saint-Lô út túlsó oldalán kezüket a fülükre szorítva figyelték az eseményeket. Aztán észrevették, hogy a bombák egyre közelebb robbannak az állásaikhoz.

A szövetséges gépek pillanatok alatt megsemmisítették a tájékozódási pontként szolgáló objektumokat. A magasan repülő bombázók személyzete nem tudott mi alapján célozni, legfeljebb a korábbi találatok füstfelhőjére dobhatta le a rakományt. Nem jöttek rá, hogy az enyhe szélnek köszönhetően a füst az amerikai gyalogosok felé sodródik. „Görcsbe feszült izmokkal, bénultan várakoztunk – írta Ernie Pyle, a gyalogság mellé vezényelt amerikai újságíró. – Figyeltük a felettünk elhúzó gépeket, csapdában éreztük magunkat, nem volt mit tennünk."

Némelyik amerikai a teherautók alá menekült, mások lázas tempóban nekiálltak lövészgödröt ásni. Sokan falak mögé vagy düledező pajtákba rejtőztek. Miközben a bombák dobhártyaszaggató robajjal robbantak a közelben, a rettegő katonák a fülükre szorított kézzel üvöltöttek, sírtak és imádkoztak. Két órán keresztül tartott a pokol. Mire véget ért, néhány amerikai gyalogos megőrült, őket a hátsó vonalakba kellett kísérni. 111-en meghaltak, 490-en megsebesültek és segítségért kiabáltak.

– A támadás a terv szerint kezdődik – adta ki az utasítást az egyik amerikai tábornok, miután megkapta a jelentést saját veszteségeikről. – Ha két vagy három emberük maradt, akkor is támadni kell!

Az amerikaiak a tragikus veszteségek ellenére még mindig rendelkeztek a meglepetés előnyével, és ezt ki is akarták használni. J. Lawton Collins tábornok, a VII. hadtest parancsnokának vezetése alatt lassan összeállt a három amerikai gyaloghadosztály, és a katonák elindultak, hogy megpróbáljanak rést ütni a német védelmi vonalon.

A front német oldalán teljes volt a pusztítás: fák dőltek ki gyökerestől, lövészállások és géppuskafészkek kerültek a föld alá, tankok borultak fel, egész útszakaszok semmisültek meg. A bombáktól tompa amerikaiak számára az

volt a rossz hír, hogy a jól felfegyverzett védők közül még így is sokan életben maradtak. Most a német tüzérség lépett működésbe, miközben a mesterlövészek és a géppisztolyos katonák buzgón lövöldöztek a sövények tetejéről. Az amerikai járművek elakadtak a bombatölcsérekben, utasaik kiváló célponttá váltak. Mindenhol heves tűzharc tört ki, akárcsak korábban a *bocage* csatájában. Nagyon messze volt ez attól, hogy egyszerűen csak átvonuljanak a halott németek tetemein, ahogy az a tervekben szerepelt.

A szőnyegbombázás után tizenkét órával, naplementekor még senki nem tudta biztosan, hogy Collins gyalogságának sikerült-e áthatolni a német vonalon. Az olyannyira várt kitörés nem következett be. A szövetséges tábornokok már a következtetések levonásáról beszéltek.

– Egy ilyen támadás első fázisa mindig lassan indul be – mondta nekik Bradley, majd hozzátette, hogy a következő nap egészen más lesz.

Július 26-án reggel Collins tábornok megkockáztatta, hogy a VII. hadtest gyalogságának sikerült ösvényt vágnia a német védelemben, és elindította a támadás második fázisát, a délnyugati csapást a páncéloserőkkel. Két páncéloshadosztály dübörgött előre. Szerencsére az addig szilárd német védelem az előző napi ostromnak köszönhetően romokban hevert az egész frontszakaszon.

Collins tankjai átrobogtak a vidéken. A sövények átlagosan két és fél percig tudták feltartóztatni a Rinókat. Az átalakított tankok könnyedén felkapaszkodtak a földhányásokra, és a bozótban teljes páncélososzlopoknak nyitottak utat. A támadás lendülete fokozatosan nőtt. A német ellenállási gócokat az amerikai gyalogság percek alatt semlegesítette. A támadás kezdete után két nappal a VII. hadtestnek a legnagyobb problémát már nem a német védelem, hanem a menekülőutat kereső járművek és csapatok tömege által előidézett káosz jelentette. Ezek már nem jelentettek valódi veszélyt a *Cobra* hadművelet sikerére.

Közben az amerikai VII. hadtest Troy H. Middleton vezérőrnagy parancsnoksága alatt megindította második offenzíváját a Cotentin-félsziget nyugati partján. A tankok, valamint Collins és Middleton csapatai együtt kíméletlenül nyomultak előre. A náci bakancsok elnyomása alól végre felszabaduló városiak ünnepelve köszöntötték a jókedvű amerikai katonákat, az emberek fürtökben lógtak az utcákon végiggördülő harckocsik oldalán. A teherautókon ülő jenkik boldogan integettek az ekszтázisban lévő franciáknak. Július 28-án az amerikaiak végre elérték a *Cobra* célját, Coutances városát.

Amikor Omar Bradley eredetileg kidolgozta a *Cobra* hadművelet tervét, kizárólag az volt a célja, hogy maguk mögött hagyhassák a sövényekkel szabdalt vidéket, és elérjék a magasabban fekvő síkságot, ahol újjászervezheti csapatait és megindíthatja a voltaképpeni kitörést. Azonban a német védelem meglepetésszerű összeomlása Normandia északi részén addig elképzelhetetlen lehetőségeket kínált fel Bradley számára. Felismerte, hogy most nem szabad megtorpannia.

Kiadta a parancsot, hogy a hadsereg nyomuljon tovább dél felé. „Folytatnunk kell a támadást, nem szabad nekik időt hagyni, hogy kipihenjék vagy beássák magukat" – írta a naplójába. Július 29-én négy páncéloshadosztály zúdult végig Normandia nyugati partja mentén, Coutances-tól délre a Bretagne-félsziget töve felé. Július 31-én Bradley erői megérkeztek Avranches-ba, Bretagne (nyugatra) és Normandia (keletre) kapujába.

Másnap, augusztus 1-jén Bradley aktiválta az új 3. hadsereget, hogy aknázza ki az avranches-i átjáró nyújtotta előnyöket, és törjön be Hitler hátsó vonalaiba. A tábornok a 3. hadsereg és a merész előretörés vezetését arra az emberre bízta, akit egyedüliként tartott esélyesnek a siker biztosítására: George S. Patton altábornagyra, az Egyesült Államok legtehetségesebb, legbogarasabb vezetőjére, a mozgékony hadviselés mesterére.

A lovasságtól érkezett Patton nem is titkolta, mennyire kalandos dolognak látja a háborút, és a Krisztus előtti II. évszázad karthágói hadvezére, Hannibál reinkarnációjának tartotta magát. Állandó problémái voltak a tekintélytisztelettel, és nem érdekelték a katonai tervezés apró-cseprő ügyei sem. Csak a harctéri dicsőségre szomjazott.

Egy évvel korábban, a 7. hadsereg parancsnokaként a szicíliai hadjárat során Patton két alkalommal is dührohamot kapott, amikor rájött, hogy a tábori kórházban fekvő katonák egy részét „harctéri idegsokkal" kezelik. Számára ez egyszerűen a gyávaságot jelentette. Patton megütötte az egyik beteget, egy másikat pedig azzal fenyegetett, hogy lelövi. Előhúzta a pisztolyát, „sárga kurafinak" nevezte a katonát, és közölte vele, hogy „most azonnal agyonlövöm, az Isten verje meg!", bár utána meggondolta magát, és inkább kétszer arcul ütötte.

Ez az incidens Pattonnak a 7. hadsereg parancsnoki beosztásába került, és azonnal haza is küldték volna, ha Eisenhower nem ítéli túlságosan jó tisztnek, akinek az elvesztését nem engedhetik meg maguknak. Pattont egyrészt jellembeli hiányosságai tették lenyűgöző képzelőerővel rendelkező, kiszámíthatatlan katonai vezetővé. A németek jobban féltek tőle, mint bármelyik másik szövetséges parancsnoktól, és Bradley az áttörés e kritikus szakaszában pontosan ezért hozta Normandiába, és vetette újra harcba.

Patton 3. hadseregének négy hadosztályával át akart száguldani az avranches-i folyosón, „halomra ölni azokat a koszos hun fattyakat", és Párizs mellett egészen a német határig kergetni a túlélőket. Eisenhower és Bradley amiatt aggódtak, hogy októbertől a téli viharok megsemmisíthetik a normandiai mesterséges kikötőket, és a csapatok akkor utánpótlás és erősítés nélkül maradnak. Továbbra is kritikus jelentőségűnek tekintették Brest és Bretagne déli partvonalának elfoglalását a Quiberon-öbölnél, ahol egy jól védett kikötői létesítmény felépítését tervezték.

A kompromisszumos terv szerint az amerikai 1. hadsereg feltartóztatja a németeket és nyitva tartja az átjárót Avranches-nál, miközben a 3. hadsereg VIII., XII., XV. és XX. hadtestének páncélosai és gyalogosai haladéktalanul megkezdik az átkelést. Patton három hadtestével bevonul Normandiába, de Bradley ragaszkodott hozzá, hogy a VIII. hadtest Bretagne-t tisztítsa meg a németektől.

Patton megvetéssel kezelte a nyugati irányú támadás ötletét – mint mondta, „rossz irányban akarjuk megnyerni a háborút". Ugyanígy tekintett a SHAEF tervezőinek időrabló elképzelésére, miszerint széles fronton, egyik mezőről a másikra haladva vánszorogjanak előre Bretagne-ban. Patton eltökélte, hogy a csata egyetlen felesleges perccel sem fog a kelleténél tovább tartani, és úgy döntött, kíméletlen páncélosrohamot indít egyenesen a kikötők ellen.

Patton kezet rázott Bernard Law Montgomery brit tábornaggyal, öt font-ban fogadott vele, hogy a VII. hadtest öt nap alatt eléri Bretagne nyugati csücskét, és megindította a támadást. A tábornok úgy döntött, Robert Grow vezérőrnagy 6. páncéloshadosztálya alkotja a VIII. hadtest ékét. Patton megfogta Grow vállát, és csak ennyit mondott neki:

– Foglalja el Brestet.

Mintha csak a következő városról lett volna szó, nem pedig egy megerősített erődről 300 kilométerrel a frontvonal mögött.

Bill Dreux átázott inge a hátára tapadt, a homlokáról lecsorgó verejték csípte a szemét. Itt, a Bretagne-félsziget tövénél, augusztus második napján Dreux és az egység parancsnoka, Carbuccia őrnagy lemondtak a megszokott túráról a terepen. Nyíltan sétáltak az országúton Combourg városa felé, alig negyven kilométernyire az Avranches-nál áttörő szövetségesektől. A Gavin csapat abban reménykedett, hogy Combourg-ban végre kapcsolatba léphetnek az ellenállás területi vezetőivel.

Mióta földet értek és elrejtőztek a courcité-i parókián, Dreux és bajtársai elővigyázatosan haladtak előre Ille-et-Vilaine felé a *Cobra* támadás ellen lázas tempóban újjászerveződni próbáló német csapatok kavargása közepette. Dreux és Carbuccia ügyesen cikáztak az Avranches felé száguldó német konvojok között. A kimerült, csalódott Gavin csapat alig három napja érte el kijelölt működési körzetét. A messzi szövetséges tüzérségi és légi bombázás moraja égzengésként visszhangzott a vidéken, ám nekik még fel kellett robbantaniuk egy hidat.

Miközben Carbuccia felé sétáltak, a távolból erős motorok hangját és lánctalpak csörgését hallották. Carbuccia kaján mosollyal nézett Dreux-ra.

– Nemsokára üdvözölheted a honfitársaidat. – Tudta, hogy Dreux semmire sem vágyik kevésbé.

Az útkanyarulat mögül hirtelen előbukkant egy hatalmas, olajzöldre festett Sherman tank, oldalán fehér csillaggal. Elszáguldott mellettük, mögötte pedig

még vagy egy tucatnyi harckocsi Grow tábornok 6. páncéloshadosztályából. Patton előőrsének első tankjai megérkeztek.

Bretagne másik végében, Dreux-tól 230 kilométerre nyugatra futárok érkeztek Bernard Knox főhadiszállására a Plessis nevű falutól nem messze. A maquisard-vezetők egész Finistère-ben fontos és sürgős üzenettel indították el őket. *„Les boches partent!"* – kiabálták izgatottan. A németek elmennek! Amelyik teherautót még nem küldték el Normandiába, azokat a németek most teletömték munícióval és készletekkel. Kivezették a lovakat az istállókból, és befogták őket a szekerek elé. A helyiektől elkobozták a kerékpárokat. A mozdonyok kazánját felfűtötték. A teletöltött kulacsok a hátizsákokba kerültek, és felkészültek a menetelésre.

Augusztus első napjának korai óráiban Hitler maga adott engedélyt Günther von Klugénak, a nyugati erők új főparancsnokának, hogy magára hagyja a bretagne-i parti védelmi állások egy részét, és feltartóztassa a szövetségesek előrenyomulását. Kluge azonnal utasította a Bretagne-t terrorizáló 2. SS-ejtőernyős-hadosztályt, hogy induljanak el Brestből és a város melletti helyőrségekből kelet felé. Ők és négy másik bretagne-i német hadosztály azt tervezték, hogy megállítják Patton hagyományosnak éppen nem nevezhető támadását.

– Mit mondjunk a vezetőinknek, mit tegyenek? – kérdezték a maquisard hírvivők izgatottan Knox főhadiszállásán.

Végre megindult a szövetségesek bretagne-i támadása, és a maquisard-ok máris azt hitték, az ő szerepük a háborúban véget ért. Úgy vélték, elérkezett a rég várt bosszú ideje.

– *Attendez* – mondta Knox. Várjanak.

Várjanak? Mire várjanak? A német ejtőernyősök breton tanyákat gyújtogattak, iskolás gyerekeket nyársaltak fel szuronyaikkal, francia emberek holttestét fosztogatták. És a maquisard-ok most szó nélkül tűrjék, hogy elkobzott szekereiken békében távozzanak, és a német gyalogosok úgy menjenek végig az utakon, mintha csak egy kis esti sétára indulnának? A mi otthonainkat gyújtották fel. A mi családunk halt meg, mondták a maquisard-ok Bernard Knoxnak. Nem várhatja el tőlünk, hogy hagyjuk bántatlanul elmenni ezeket a fattyakat!

Knox és a Bretagne-ban tevékenykedő többi „Jed" együtt érzett a maquisard-okkal. A parancsnokság egyértelműen nem értette meg a helyzetet. A Jedburgh rádiósok lázasan próbálták megtudakolni, miért nem küldték el nekik a „Napóleon kalapja" mozgósító parancsot. Morbihan-ban S. J. Knerly százados, a Gerald csapat amerikai parancsnoka úgy határozott, hogy a londoni forgószékesek elmehetnek a pokolba. Figyelmen kívül hagyta parancsaikat és utasította a maquisard-okat, hogy támadják meg a német konvojokat. Bernard Knox és a többi „Jed" kis híján hasonlóképpen cselekedett, ám London mintha olvasott volna a gondolataikban, mert új direktívákat továbbított.

„A szövetséges erők benyomulnak Bretagne-ba – állt a Londonból a bretagne-i »Jedek«-nek szóló parancsban. – Elsődleges fontosságú, hogy megakadályozzák az általános felkelést, amíg parancsot nem kapnak rá."

– *Merde!* – káromkodtak a maquisard-vezetők, amikor továbbították nekik Knox üzenetét. – *Putain!*

Ugyanazon a napon, a Bretagne-félsziget tövénél Dreux és társai követték Patton tankjait, elhaladtak a combourg-i vár mellett, és beértek a városba. Mindenhol a francia trikolór és az amerikaiak csillagos-sávos lobogója lógott. A franciák felmásztak a tankokra, nők és gyerekek gyűltek a katonai rendőrök köré, akik csillogó sisakjukban és fényes bakancsukban irányították a járműforgalmat. Most már a forgalmi rendőrök a hősök, jegyezte meg magában Bill Dreux keserűen, miközben ők hiába estek át a „Jed"-kiképzésen és hiába voltak hajlandóak kockára tenni az életüket a vonalak mögött, észre sem vették őket, ahogy végigmentek az egyik mellékutcán.

– *Le chapeau de Napoléon est-il encore à Perros-Guirec?* – tette fel a kérdést fanyarul Carbuccia, Dreux csapatának vezetője. – *Merde.*

Akárcsak Knox maquisard-jai Finistère-ben, Dreux és bajtársai is úgy érezték, hogy Patton Sherman tankjai a háttérbe szorították őket. Nem ismerték fel, hogy a tankok megjelenése és Hitler 2. ejtőernyős-hadosztályának mozgása nem a Bretagne-ért folytatott harcok végét jelentik a „Jedek" és az ellenállás számára, hanem csak a kezdetét.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

„KÜLÖNÖSEN FONTOS ÜZENET"

A merész bretagne-i hadjárat kitervelésekor George Patton nem a SHAEF tervezőinek oly sok gondot okozó breton sövényfalakra koncentrált, hanem a Brestbe vezető két jó állapotú, széles útra, valamint a váratlan szövetséges kitörés okozta német szervezetlenségre. Pattont nem érdekelte Bretagne belterülete, és egyetlen gondolatot sem vesztegetett a tervezők lomha, sakkjátékszerű víziójára. Ő csak Bretagne partvidékét akarta, elsősorban a kikötőket, mégpedig gyorsan. Ami a németeket illeti, ki szándékozott tépni „az istenverte belüket, és azzal olajozni meg a tankjaink lánctalpát". Utána megfordítja a VIII. hadtestet, és a 3. hadsereg többi részével végigkergeti a németeket Franciaországon.

Augusztus 2-ára a VIII. hadtest 6. páncéloshadosztálya beözönlött Bretagne-ba, elhaladt Bill Dreux és a Gavin csapat mellett Combourg-nál, és célba vette a Pattont foglalkoztató két út egyikét. Az egység azt a célt tűzte ki maga elé, hogy végigrohan a félsziget gerincén Rennes-től Châteaulinig. Ez lett volna a háború legmélyebb betörése. Patton Grow tábornok hadosztálya számára úgy jelölte ki az utat, hogy a lehető legkevesebb ellenséges alakulattal találkozzanak. Azt akarta, hogy Grow csak Brest bevételével foglalkozzon, és útközben ne álljon le csetepatézni a németekkel.

Eközben egy másik páncélososzlop, az „A" különítmény azt a feladatot kapta, hogy indítson támadást a legsűrűbb német csapatösszevonások ellen. Az „A" különítménynek Avranches-tól Saint-Brieucon keresztül az északi part mentén kellett eljutnia Brestig, a nagyobb német tengerparti létesítmények mellett. Az északi út párhuzamosan futott a Brestből induló vasútvonallal, melynek később fontos szerepet szántak, mivel ezen akarták eljuttatni a szövetséges szállítmányokat Normandiába és azon túl. A tervek szerint az „A" különítmény biztosítja a parti utat és a vasútvonalat, elfoglalja az északi Saint-Malo városát, és bekeríti a németeket a többi parti erődítményben.

Patton bretagne-i tervének végső elemeként a VIII. hadtest harmadik harckocsioszlopa, a 4. páncéloshadosztály Avranches-tól délre megindulva Rennes mellett áttör a déli partig, és a félszigetet az alapjánál átvágva csapdába ejti

Hitler bretagne-i csapatait. A hadosztály elfoglalja Vannes és Lorient városát, és megszerzi a Quiberon-öböl fontos partvonalát, ahol a szövetségesek a védett kikötői létesítmény felépítését tervezték. Hitler breton alakulatait ezzel kivonják a háborúból, és Patton a kikötők által új utánpótlási útvonalakat szerez a szövetségeseknek. És a bretagne-i hadjárat ezzel véget is ér.

A konzervatív katonai elmék számára ez a terv őrültségnek tűnt. Először is, a VIII. hadtest páncélosai a hadművelet első szakaszában nélkülözni fogják a gyalogsági szárnybiztosítást, ami megakadályozná a tankok oldalba támadását. És ha a harckocsik bajba kerülnek, túlságosan mélyen lesznek az ellenséges vonalak mögött ahhoz, hogy könnyen támogatást lehessen nyújtani nekik. Ráadásul elég egy apró késleltető művelet német részről, és máris elegendő időt nyerhetnek a bresti kikötői létesítmények elpusztításához, valamint vasúti hidak felrobbantásához. Ezzel pedig jelentéktelenné silányították volna Patton ígéretes eredményekkel kecsegtető győzelmét.

A VIII. hadtest az egyik tiszt szerint olyan volt, „mint egy csapatnyi postakocsi, amelyek megpróbálnak átjutni az indiánok területén". Ami pedig az ellenséges megerődített állásokra vonatkozó hiteles információkat illeti, „nem volt semmink, csak Bretagne térképe és a tudat, hogy ott van az ellenállás, ahol belebotlunk" – írta Grow tábornok. Közben Bernard Knox a Giles Jedburgh-csapatból rádión jelentette, hogy Hitler 2. ejtőernyős-hadosztályának harcedzett katonái a part mentén és a szárazföld belsejében is kelet felé tartanak, hogy megállítsák a VIII. hadtest előrenyomulását.

Patton páncélosparancsnokainak megbízható információkra volt szüksége, valamint a környéket jól ismerő vezetőkre, hogy el tudják kerülni a német ellenállási gócokat. Ezenkívül meg kellett akadályozniuk a bresti kikötői létesítmények és a hidak megsemmisítését, amíg oda nem érnek. És végül, amíg a lassan haladó gyalogság fel nem zárkózik hozzájuk, oldalvédre volt szükségük a német betörési és átvágási kísérletek megakadályozására. Az SFHQ felvetette Pattonnak, hogy itt léphet színre a „Jedburgh"-ök által beszervezett harmincezer breton ellenálló harcos.

Augusztus 1-jén Robert „Rip" Powell ezredes, az SFHQ fő összekötője a 3. hadseregnél kiterített egy térképet, ujjával rábökött néhány pontra, és megmutatta Patton törzsének, hol rejtőzik a breton ellenállás több száz csoportja. Powell elmondta a 3. hadsereg vezetőinek, hogy ezeket a csoportokat „Jedek" és más szövetséges ügynökök fegyverezték fel, és hogy a rendelkezésére állnak további SAS- és OSS-műveleti egységek, melyeket bármelyik pillanatban ledobhatnak az ellenséges vonalak mögött, elvégezni a legnehezebb munkákat.

Powell kifejtette, hogy a maquisard-ok akadályozhatják és lassíthatják a németek ellentámadását, védhetik Patton szárnyait, hírszerzési adatokkal szolgálhatnak, és védhetik a létfontosságú vasúti hidakat az „A" különítmény megérkezéséig, és felgöngyölíthetik a német állásokat, miközben a hadsereg továbbdübörög célja felé. Powell még a Horace „Jed"-csapat üzenetét is továbbította, melyben az állt, hogy kétezer bresti emberükkel késleltethetik a kikötői létesítmények elpusztítását – *amennyiben* kapnak megfelelő fegyvereket.

Patton azonnal korlátlan parancsnoki jogkört kért és kapott a breton ellenállás felett. Pontosan az a fajta nem konvencionális vezető volt, aki sokkal inkább a lehetőséget, mint a kockázatot látta abban, ha ilyen példa nélkül álló felelősséget bíznak egy hordányi ágrólszakadt, alig felfegyverzett, gyengén kiképzett francia ellenállóra. Rip Powell közben Londonba repült, hogy tájékoztassa az SFHQ vezetőit, és véglegesítse a tervet. Másnap a bretagne-i Jedburgh rádiósok már az új, izgalmas utasításokat dekódolták.

„Az előrenyomuló szövetséges csapatok nagy súlyt helyeznek a katonai hírszerzésre – állt a »Jedek«-nek szóló első üzenetben. – Szedjenek össze maximum 30 embert, akik jól ismerik a vidéket, és különböző utakon indítsák el őket a szövetséges vonalak felé." A hírvivők útközben információkat gyűjtenek a német csapatkoncentrációk, tüzérségi állások és parancsnokságok pozícióiról, azután átszivárognak a német vonalakon Patton közeledő tankjaihoz, és elkalauzolják a csapatokat a legveszélyesebb pontok mellett.

A Bretagne-ban dolgozó „Jed" ügynökök ezután utasítást kaptak, hogy az új parancsokkal párhuzamosan készüljenek fel intenzív gerillatevékenység folytatására. Északon a Frederick, Felix és Hilary csapatok maquisard-jai lecsapnak a parti állásokból előmerészkedő németekre, amikor azok megpróbálják felrobbantani a három nagy vasúti hidat Saint-Brieucnál, valamint a másik kettőt Morlaix-nál, illetve megkísérlik útját állni a part mentén előretörő „A" különítménynek.

Finistère középső részén, a Châteaulin–Rennes út mentén Bernard Knox Giles csapata tűz alá veszi a 6. páncéloshadosztályt feltartani próbáló német ejtőernyősöket. Délebbre a Gilbert és Francis csapatok a part felé előrenyomuló 4. páncéloshadosztálynak segítenek azzal, hogy folyamatosan zaklatják a félsziget csúcsától a déli part mentén Lorient felé haladó német csapatokat.

Északnyugaton a Horace csapat háromezer bresti embere rászabadítja a poklot a dokkokat és a kikötői létesítményeket, valamint a közeli vasúti hidat lerombolni próbáló német egységekre. Az a körzet olyan veszélyesnek számított, hogy a repülősök nem voltak hajlandóak megkockáztatni a német légvédelem össztüzét néhány fegyverszállítmány ledobása miatt. A Horace csapat ismét fegyverekért könyörgött a parancsnokságnak. „Véleményem szerint, ha elkezdődik a műsor, a bresti körzet elég fontossá válik ahhoz, hogy kockáztassunk néhány repülőgépet" – rádiózta az egység parancsnoka.

Közben egész Bretagne-ban hírvivők indultak el a „Jed"-főhadiszállásokról, hogy továbbítsák a maquisard-vezetőknek az új utasításokat. Több ezer ember lopakodott észrevétlenül kijelölt pozíciója felé, 30-40 fős csoportokban lapultak az erdőben, várták, hogy parancsnokaik kijelöljék a rajtaütések pontjait. Futárok kopogtattak a közelben lakó gazdák és falusiak ajtaján, figyelmeztet-

BRETAGNE FELSZABADÍTÁSA

A Jedburgh-csapatok és a velük együttműködő maquisard-ok elfoglalták állásaikat a fontosabb utak mentén, hogy megakadályozzák a német ellentámadást Patton Bretagne-ba benyomuló erői ellen.

tek mindenkit, hogy szedelőzködjenek, ha nem akarnak szembenézni a német megtorlással.

Ahogy azt a „Jedek"-től és az ügynököktől tanulták, a rajtaütő csapatok lövészei akció előtt módszeresen darabokra szedték és megtisztították fegyverüket. A géppuskások betöltötték a hevedereket. A gránátosok óvatosan „gammon gránátokat" készítettek; ezek a plasztikkal, fémdarabokkal és szegekkel megtöltött szerkezetek akkor robbantak, amikor eltalálták a német járműveket.

Az idegek pattanásig feszültek, az izmok sajogtak. Forrongtak az indulatok. A breton ellenállás harmincezer embere várta, hogy a BBC leadja a „Napóleon kalapja" üzenetet.

Normandiában, miközben a VIII. hadtest benyomult Bretagne-ba, Patton 3. hadseregének maradéka az avranches-i folyosón keresztül délkelet felé indult, hogy Hitler normandiai haderejének alig védett hátába kerüljön. A szövetségesek végre megkezdték pusztító balfordulójukat; a horizonton ott húzódott Németország határa, Patton azt tűzte ki célul.

Néhány ezer kilométerrel délebbre, a földközi-tengeri hadszíntéren Alexander Patch amerikai tábornok felkészült, hogy a 7. amerikai hadsereg három, valamint az 1. francia hadsereg hét hadosztályával megrohanja Franciaország déli partjának hetvenöt kilométeres szakaszát – ez volt az *Anvil* hadművelet, melyet biztonsági okokból átkereszteltek *Dragoon*ra. A *Dragoon* hadműveletben résztvevő csapatokra nagyjából ugyanolyan veszélyek leselkedtek, mint az *Overlord* egységeire.

Először is, ha a németek nagy erőkkel érkeznek az inváziós zónába, visszaszoríthatják a *Dragoon*t a tengerbe. Másodszor, amikor a partra szálló csapatok elindulnak a szárazföld belseje felé, német oldaltámadásokra számíthatnak Franciaország délnyugati része, valamint az északolasz Alpok felől. Az átkarolás veszélye fenyegette Patton 3. hadseregét is, miközben Észak-Franciaországban kelet felé száguldott.

– A szárnyaink miatt aggódjon a többi kurafi – közölte, amikor valaki rámutatott, hogy a tervezett roham sebezhetővé teszi alakulatát a Loire folyó túlsó partján állomásozó német erők számára. Patton a titkos hadseregre bízta a feladatot, hogy megakadályozzák a németeket a folyón való átkelésben és a hadsereg oldalba támadásában. Patch is ugyanezzel bízta meg az ellenállókat, védeniük kellett a keleti és a nyugati szárnyát, valamint akadályozni a németek mozgását a hídfő felé.

Mint kiderült, a „többi kurafi" a légierőt, az ellenállást, valamint a velük együtt dolgozó „Jedek"-et és ügynököket jelentette. A ledobásra váró „Jedburgh"-öket a parancsnokság mindig is stratégiai tartaléknak tekintette, akiket vészhelyzetben kívánt bevetni, amennyiben a katonai helyzet úgy alakul. És az idő most elérkezett.

Augusztus első napjaiban a titkos háború angliai és algériai parancsnokai felkészültek rá, hogy „Jed"-csapatokat, ügynököket és kommandósegységeket dobjanak le Franciaországban. Milton Hallban a Musgrave ezredes irodájába hívatott „Jedek" délutánonként komor arccal, szótlanul, eltökélten érkeztek vissza a körletbe. Megpróbálták nem kimutatni félelmüket. A feltekert matracokon, az eltávozott bajtársak alvóhelyén már összegyűlt a por. Milton Hall légkörét új feszültség töltötte be.

A New Hampshire-i Manchesterből érkezett Roger Coté rádiós papírt és tollat ragadva leült az egyik asztalhoz. Miközben megírta utolsó levelét az otthoniaknak, olyan kedves emlékek jutottak eszébe, mint például anyja haragja, amikor tréfából viaszcsíkokat húzott a nappali szoba ablakára, hogy úgy nézzen ki, mintha elrepedt volna. Visszaemlékezett apja zongora mellett előadott dalaira, valamint a korcsolyázásra a befagyott tó jegén négy testvérével. Ez egész család zokogott, amikor a vasútállomáson búcsút intettek neki.

„Ma este itt ülök, és megpróbálom szavakba önteni a gondolataimat – kezdte a levelét. – Sok mondanivalóm lenne, de mint tudjátok, nem írhatok le mindent."

„Szeretnélek megkérni titeket, imádkozzatok értem, hogy legyen bátorságom elvégezni a munkát, amire kiképeztek – folytatta Coté. – Szükségem van az imáitokra. Kérlek, ne feledkezzetek meg rólam. És bocsássatok meg ezért a levélért, képtelen vagyok eltitkolni, mit érzek. Ne aggódjatok túlságosan, minden rendben lesz. Kérem Istent, hogy maradjon veletek, védelmezzen titeket és adjon nektek jó egészséget." Coté aláírta a levelét. „Fiatok, aki nagyon, nagyon szeret titeket."

Egy másik rádiós, Lewis Frelan „Lou" Goddard apja akkor írt, amikor még a marylandi „B" körzetben állomásozott. Ez volt az a bizonyos „vannak pillanatok, amikor egy erős embernek sem szégyen sírni" levél. Goddard rendszeresen álmodott az otthonáról. „Amíg tartott, nagyon jó volt" – írta anyjának egy ilyen ébredést követően.

Még a belemenős Jack Singlaub is megírta haza utolsó levelét. „Ne aggódjatok értem akkor sem, ha nagyon hosszú ideig nem hallotok rólam."

Júniusban és júliusban hetente csupán három „Jed"-csapatot dobtak le átlagosan. Most Aaron Bank Packard, Ted Baumgold Collodion és Bill Thompson Novocaine csapata csomagolta az ejtőernyőt, és készülődött az ugrásra Franciaország felett. Augusztus első felében huszonnégy újabb „Jed"-egység ereszkedett lefelé az éjszakában.

– És most egy fontos üzenet következik – közölte a BBC francia adásának női bemondója. – Ismétlem, fontos üzenet következik.

Augusztus 2-a volt, este hat óra, vagy katonai szóhasználattal élve 18.00. Egész Bretagne-ban több ezer maquisard gyűlt a rádiók köré. A hónapok óta

tartó erdei élettől koszos ujjak a rádió gombja után kaptak, és felhangosították az adást.

– *Le chapeau de Napoléon* – hangsúlyozta a bemondó –, *est-il encore à Parris-Guirec?* Napóleon kalapja még mindig ott van Parris-Guirecnél?

Egy kívülálló számára a kérdés ostobaságnak tűnhetett, annak is szánták. Elvégre hogy lehetne egy sok tonnás sziklaalakzat máshol, mint ahol mindig is volt? Ám a harmincezer hallgató számára az a kérdés jelentett mindent.

A robbantócsapatok felkapták robbanóanyaggal teli hátizsákjaikat. A rajtaütő egységek tagjai a vállukra vetették fegyvereiket. A mezőkről, falvakból, tanyákról és erdőkből végre előbújtak a hosszú ideje szenvedő, civilekből lett katonák, akiknek még most sem volt egyenruhájuk.

– Csak egyvalamit szeretnék közölni – mondta a Gilbert csapattal dolgozó maquisard-vezető az embereinek. – Mostantól ők a nyulak, és mi vadászunk rájuk.

A tanyákon, a mezőkön és az erdőkben maquisard-parancsnokok, „Jedek" és szövetséges ügynökök lőszert osztogattak a rajtaütő csapatoknak, és elmondták utolsó instrukcióikat: mindenki két tárat kap, így nem fognak túl hosszú ideig egy helyben maradni. A csoportok a sövények védelmében megindultak a rajtaütési pontok felé. Ne feledjék, emlékeztették őket a „Jedek" és az ügynökök, ne nyissanak tüzet a motoros felderítőkre, különben a főerő felkészül a harcra. Amikor megérkeztek az utakra jó rálátást és megfelelő fedezéket nyújtó, gondosan kiválasztott helyekre, a harmincfős csapatok három-négy fős osztagokra bomlottak. Semmi hősiesség! Amikor meghallják a sípszót, hátraarc és futás a gyülekezési ponthoz!

Az egységek csendben távoztak, az emberek feszülten foglalták el helyüket az utak mentén. A tizenegynéhány éves fiúk idegesen kattintgatták Sten géppisztolyuk biztosítókarját. A katonai szolgálathoz már túlságosan öreg nagypapák csókot leheltek a keresztjükre. Néhányan vetettek még egy utolsó, lopott pillantást barátnőjük vagy feleségük fényképére. Mások ittak egy korty konyakot.

– Hogyan találhatnák el magukat a németek, ha azt sem tudják, hol vannak? – próbálták őket suttogva megnyugtatni a „Jedek" és az ügynökök. Aztán a távolból felhangzottak az első német hangok, és az első német teherautók torokhangú morgása.

HARMINCADIK FEJEZET

REPKEDŐ TESTRÉSZEK

A maquisard-ok úgy tervezték meg a rajtaütéseket a német konvojok ellen, ahogy a „Jedek" arra kiképezték őket. A lövész- és géppuskásrajok négyszáz méter hosszan szétszóródtak az út mentén végigvonuló töltések és sövényfalak tetején, a „bosszúállás alagútjává" változtatva az odalent húzódó utat. A németek érkezési irányától távolabb egy páncélöklös, gammon gránátos vagy robbanószeres csapat várakozott. Amikor a konvoj élővédjét alkotó motorosok elzúgtak előttük, a maquisard-ok fatörzsek és sziklák mögé húzódtak, és fegyverük célgömbjébe bámulva türelmesen várakoztak. A motorosok lelövésével csak figyelmeztették volna a néhány száz méterrel hátrébb haladó konvojt.

Örökkévalóságnak tűnő szünet következett. A szél a bokrokat zörgette, a motorzúgás egyre hangosabbá vált.

Végül felbukkant az első deszkázott rakterű csapatszállító teherautó, ám a rajtaütés taktikája értelmében ezek a németek – szinte már felháborító módon – bántatlanul haladhattak el az első lövészrajok előtt. Az autó hátuljában a maquisard-ok harminc-negyven egyenruhás katonát láttak, akik puskájuk tusát a földre támasztva dülöngéltek a keskeny padokon.

– Fattyak! – mormolták a maquisard-ok.

A meglepetésszerű támadás szabályai értelmében az elöl haladó teherautónak el kellett érnie a páncélöklös vagy robbanószeres csapatot, a konvoj zömének pedig be kellett hatolnia a „bosszúállás alagútjába" a lövöldözés kezdete előtt. Az elképzelés szerint kilövik az első járművet, ezzel útakadályt képeznek, és a többi teherautónak nem marad más választása, mint megállni. Amikor a németek csapdába esnek és az egyszerű továbbhaladás lehetetlenné válik számukra, kezdődhet a tánc.

Két vagy három teherautó is elzúgott.

Az első rajtaütésben résztvevő maquisard-ok közül sokan bizonyára azt gondolták, hogy a pokolba a parancsokkal és a taktikával; ők egyszerűen csak le akarták lőni az első arra járó német fattyút. Ha minden jól megy, egy negyedik, ötödik, talán még egy hatodik autó is elhaladhat, még sűrűbbé téve az út felett lebegő porfelhőt. És a támadásnak még mindig semmi jele.

Mostanra ugyanannak a maquisard-nak, aki másodpercekkel korábban még alig várta, hogy tüzet nyithasson, lehetősége nyílt rádöbbenni, milyen komoly dologba keveredett. Legszívesebben sarkon fordult és elrohant volna. Elvégre sokan közülük még csak tizennégy vagy tizenöt évesek voltak. Egy részük a tehénfejésen kívül soha semmilyen felnőttmunkát nem végzett. Mivel nem állt rendelkezésre elég Sten, ezek a fiúk sok esetben csupán az I. világháborúból megmaradt egylövetűvel harcoltak.

A breton utakon robogó teherautókon ezzel szemben a 2. ejtőernyős-hadosztály veterán harcosai ültek. Harcoltak az orosz fronton, ahol még Sztálin generalisszimusz kozákjai sem tudták megtörni őket. Ők voltak az európai háború legképzettebb, legharcedzettebb katonái. Miért kellett volna tartaniuk egy csapatnyi ifjú tehénpásztortól? Még egy jól képzett szövetséges katona is abban reménykedett volna, hogy a rajtaütés parancsnoka továbbengedi a konvojt. Mert túl nagy. Vagy túl kicsi. Vagy túl akármilyen. Ám ekkor... Bumm!

Morbihan-ban a Gerald csapat első rajtaütésének kezdetét jelző robbanás egy hatalmas fát döntött a konvoj élén haladó teherautóra. A fa megállította a járművet és több német katonát is megölt, mielőtt még eldördültek volna az első lövések. Fehér füstfelhő szállt a magasba.

Finistère-ben narancsszínű lángok csaptak ki az első teherautó oldalából, amikor a Giles csapat páncélökle találatot ért el. A recsegésen és pattogáson keresztül tompa puffanások hallatszottak – a földre hulló testrészek hangja.

– Mindenhol testrészek röpködtek – számolt be később Knox. Az úton letépett végtagok és emberi belsőségek lilás halmai hevertek.

Fékek csikorogtak, murva ropogott a továbbcsúszó abroncsok alatt. A 2. ejtőernyős-hadosztály járműkaravánja háromszáz méteres, cikcakkos vonalban nyúlt el. Két vagy három másodperces néma csend következett. Semmi nem történt. A „Jedek", ügynökök és parancsnokok, akik néhány pillanattal korábban még amiatt aggódtak, hogy a maquisard-ok túl korán nyitnak tüzet, most azon töprengtek, vajon fognak-e lőni egyáltalán.

Lejjebb az úton teherautó-ajtók nyíltak, német katonák ugrottak az útra. Hirtelen sötét, nedves foltok jelentek meg a mellükön, és némán rogytak a földre. Végre feldübörögtek a fegyverek.

– Először a sofőrökre és a fülkében ülő tisztekre koncentráljanak, azután jöhetnek a hátul lévő katonák – igazították el korábban a „Jedek" az ellenállókat.

A sövények tetején a maquisard géppuskások karja rázkódott a visszarúgástól; segédeik mélyen a földbe ágyazták a fegyverek kétlábú állványát. A lövészek tüzeltek, hátrahúzták a závárt, csőre töltöttek, és újra tüzeltek. Rövid

katonai tapasztalatuk gyorsan megtanította őket arra, hogy inkább a tűzgyorsasággal, mint a pontossággal törődjenek.

A teherautók szélvédői szilánkokra robbantak, halott sofőrök borultak a kormányra. Apró porfelhők szálltak fel onnan, ahol a lövedékek a járművek oldalába csapódtak. Odabentről hangos nyögéseket és kiáltásokat lehetett hallani.

Amikor az első pánikba esett katonák leugráltak a teherautókról, a maquisard-ok plasztikkal, vasdarabokkal és szegekkel töltött gránátokat dobáltak közéjük. Hangos durranás hallatszott, és a németek többsége a földre rogyott. A túlélők megpróbáltak elfutni, de a maquisard-ok folyamatosan tűz alatt tartották őket; néhány német felbukott, mások elértek valamilyen fedezéket.

Akiknek sikerült eltávolodni a teherautóktól, kisebb csoportokban gyűltek össze a sövényfalak tövében. Mivel nem látták a rejtőző maquisard-okat, vakon lövöldöztek a bokrok és a fák közé. Nyomjelző lövedékeik fehér csíkokat húztak a levegőbe. Az aknavetők visszhangzó pukkanással léptek működésbe, majd következett a sziszegés és a robbanás. Amikor lőnek, húzd le magad, oktatták a „Jedek" a maquisard-oknak a kiképzésen. Ne vond magadra a tüzet azzal, hogy felreppensz, akár egy fácán a vadászaton.

Szinte már tisztességtelen volt. A németek nem találtak célpontot, míg a maquisard-ok mintha sörétes puskával lőttek volna egy halakkal teli hordóba. Az Alpokban Jean Sassi a Chloroform csapatból ledöntötte a lábukról azokat a maquisard-okat, akik szándékosan felálltak és megmutatták magukat az ellenségnek, mintha valamiféle párbajkódex szabályai kötnék őket.

A németek egy idő után kiáltozva próbálták megszervezni az ellentámadást. Ezek az ejtőernyősök hihetetlen katonák, írták a „Jedek" a jelentéseikben. Még ilyen tűzviharban sem adták fel. „Bár a teherautóikat megállítottuk, és heves össztüzet zúdítottunk rájuk minden irányból – írta Phil Chadbourne, a Hilary csapat vezetője a jelentésében –, viszonozták a tüzet, amíg meg nem haltak."

Ám ha nem haltak meg mind, egy-egy csapatuk megpróbált felkapaszkodni a sövényfal tetejére. Amennyiben elérik a tetejét és sikerül átkarolniuk a maquisard-okat, állóharc alakul ki, ahol már a jobb fegyverzettel és kiképzéssel rendelkező németek lettek volna előnyben. Nemsokára elérkezett az idő a rajtaütés befejezésére és a visszavonulásra.

„Aki harcol és elfut – szoktak tréfálkozni a »Jedek« –, az megéri, hogy egy nap újra harcolhasson." Egy sikeres rajtaütés legfontosabb következménye az volt, hogy a csapat elég hosszú ideig életben maradt egy újabb rajtaütés kivitelezéséhez. A hagyományos csatáktól eltérően itt nem várakoztak tartalékok a hátsó vonalakban, hogy elfoglalják a megölt maquisard-ok helyét, és a raktárakból nem küldtek előre új fegyvereket, ha a sajátjukat elveszítették.

Azért volt, hogy a maquisard-ok egy, öt vagy tizenkét perc múltán meghallották vezetőjük sípjelét. Ideje volt visszavonulni.

A maquisard-ok lövészei fedező tűzzel biztosították a páncélöklösök, a gránátosok és a géppuskások visszavonulását. Aztán ők maguk is hátrahúzódtak, először a középső állásokból, ahogy a kiképzésen tanulták. Az „alagút" két végéről közben folyamatosan lövöldöztek, hogy elvegyék a németek kedvét az üldözéstől. Végül az utolsó maquisard-ok is futásnak eredtek. A német fegyverek hangja elhalkult a hátuk mögött.

Az előre megbeszélt találkozási ponton, általában egy néhány kilométernyire lévő tanyaépületnél az emberek körbeadogatták az almaboros üveget. Az első rajtaütés véget ért. A maquisard-ok ittak, kezet ráztak, a szomszédjuk hátát lapogatták és egymás arcát csókolgatták. Elénekelték a Marseillaise-t és gratuláltak egymásnak, de senki nem beszélt a történtekről. Nem volt könnyű feldolgozni az eseményeket.

Mögöttük, az úton többtucatnyi német katona feküdt szürke egyenruhában, kicsavarodott tagokkal. Szemük nyitva volt sápadt, zöldes árnyalatú arcukban, kezük még mindig a fegyvert szorongatta.

Most, hogy az első véget ért, a maquisard-ok egy része alig várta az újabb harcot. Mások végtelen csalódottságot éreztek, mert a bosszú nem söpörte el gyászukat. Sokan legszívesebben sírtak volna. Hitler négyéves megszállásának borzalmai után senki nem várta magától ezt a reakciót a német katonák megölését követően. Mindenki úgy tett, mintha elégedett volna, vagy legalábbis nem kavarták volna fel a történtek.

Miután a háború véget ért, ezek az emberek – még az olyanok is, akik képesek voltak elismerni saját gonosztetteiket – gyakran még saját feleségüknek sem voltak hajlandóak beszélni a rajtaütésekről. Nem mondták el, hogyan puffadtak fel a testek az augusztusi napsütésben, nem beszéltek arról, hogy a halott németek némelyike a barátjukra vagy a rokonukra hasonlított, sem arról, hogy a fejbe fúródó golyók hogyan préselték ki az áldozat agyvelejét az orrán keresztül. A maquisard-ok nem mondták el a feleségüknek, nem mondták el a gyermekeiknek, és egymás között sem tettek említést róla.

Ille-et-Vilaine-ben a Bill Dreux-val dolgozó csoportok egyike rajtaütött egy magányos német kerékpároson – egy idősebb férfin –, azután visszavitték a főhadiszállásra, ahol elvérzett. „Semmiféle elégtételt nem éreztem" – írta Dreux.

A breton maquisard-ok első rajtaütése véget ért, háborújuk azonban folytatódott. Ez a több ezer breton többé már nem gyászoló földműves vagy polgár volt. Katonákká váltak, akik máris többet láttak, mint amennyit szerettek volna. Sokan most döbbentek rá, hogy soha nem fognak kérkedni a megölt németek számával. A vállukra vetették fegyverüket, és reménykedtek Patton tankjainak mielőbbi megérkezésében.

Több tízezer német igyekezett Patton szövetséges éke felé, és a maquisard-ok mindent megtettek azért, hogy minden lehetséges ponton lassítsák haladásukat. Finistère-ben, ahol a 2. ejtőernyős-hadosztály kiözönlött Brestből, a Hilary és a Horace csapatokkal dolgozó több ezer maquisard megkeserítette a németek életét, megakadályozta őket a vasúti viaduktok felrobbantásában és a part mentén előrenyomuló „A" különítmény útjának elzárásában.

Keletebbre, Côtes-du-Nord-ban az ellenállók tömegei a Frederick és Felix csapat irányításával csapdákat állítottak a német parti létesítményektől és a szárazföld belsejében lévő helyőrségektől kiinduló utakon, és tűzárba borították az „A" különítményt oldalba támadni próbáló hadoszlopokat. A déli parti úton a Gilbert, a Ronald és a Francis csapatok zaklatták a Lorient felé dübörgő 4. páncéloshadosztályt feltartóztatni próbáló német alakulatokat.

Finistère középső részén, ahol a németek Châteaulin-ból indulva kelet felé igyekeztek, hogy útját állják Grow tábornok Brest felé száguldó 6. páncéloshadosztályának, a Bernard Knoxszal és a Giles csapattal együttműködő maquisard-ok Carhaix mellett felrobbantottak egy hidat, és ezzel megállásra késztettek egy több ezer főt számláló német menetoszlopot. A keletebbre állomásozó Gerald „Jed"-csapat útmutatását követve Grow tábornok éke Carhaix előtt jobbra fordult, elkerülte a Giles csapat akciója következtében megállni kényszerülő németeket, miközben Knox maquisard-jai egy nagyszabású rajtaütéssel hatalmas közlekedési káoszt idéztek elő a németek körében.

Egész Bretagne-ban bombák robbantak, fák dőltek ki, golyók repkedtek, ám amikor a németek leugráltak a teherautóikról, hogy viszonozzák a tüzet, felharsant a sípszó, és a maquisard-ok már el is tűntek az erdőben. A német túlélők minden rajtaütés után lelocsolták benzinnel és felgyújtották használhatatlanná vált járműveiket és felszerelésüket, nehogy a francia árnyékharcosok kezébe kerüljenek. Azután összeszedték magukat és továbbmentek, amíg el nem értek a következő csapdához, gyakran az előzőtől mindössze 3-400 méternyire. Később a helyi lakosokat küldték vissza összeszedni a halott katonákat.

Bretagne felett fekete füstoszlopok szálltak fel minden irányban. Állandósult a fegyverropogás. Vadkacsavadászat volt. A németek egy része nem is teherautóval közlekedett, hanem lovas kocsival, gyalog vagy kerékpárral. A 2. ejtőernyős-hadosztály első balszerencsés tagjai, akik belefutottak Phil Chadbourne Hilary csapatának csapdájába Finistère északi részén, tíz kerékpáros katona volt. „A Bren és a puskatűz gond nélkül végzett velük" – írta Chadbourne az egységjelentésben.

Némelyik német tiszt megpróbálta úgy védeni katonáit, hogy utasítást adott a környéken élő ártatlanok begyűjtésére, és élő pajzsként való felhasználására. Cléder falujánál, miután egy ellenálló mesterlövész lelőtt egy német őrmestert, a németek kivégeztek öt francia túszt, akiknek semmi közük nem volt sem a lövészhez, sem a faluhoz, ahol az őrmester meghalt. A Felix csapat merdrignac-i rajtaütésétől felbőszült megszállók lelőttek hat ártatlan bámészkodót; Moncontou-ban további tizenhármat. Bretagne útjain a foglyok kicsavarodott holttestei keveredtek a lelőtt német katonák és a lovak hulláival, valamint a járművek kiégett vázaival.

Ahogy a németek sebezhetetlenségének mítosza kezdett szétoszlani, a maquisard-ok büszkesége visszatért, és katonaként új magabiztosságra tettek szert. A csata hevében a legfiatalabbak szinte egyetlen éjszaka alatt férfivá értek, akár a kerámia, melyet kemencében szárítanak ki ahelyett, hogy a nap meleg sugaraira bíznák a munkát. Már nem akartak sírni, nem akarták visszafogni csatakiáltásaikat. Mikor egy FFI-különítmény Brest és Le Conquet között hozzácsapódott az amerikai katonákhoz, az amerikai parancsnok megkérdezte az FFI-vezetőt, hogy az amerikaiak előtt vagy mögött szeretnének-e menni.

– Előttük – felelte a francia. – Ez a kötelességünk.

Augusztus 4-ére a breton félsziget tövénél dél felé átvágó 4. páncéloshadosztály már megközelítette a Quiberon-öblöt, a déli parton fekvő végcélt. Az „A" különítmény az északi parton Saint-Malo megerődített kikötőjének földsáncai alatt küzdött. Grow tábornok 6. páncéloshadosztálya bámulatos teljesítményt produkálva több mint százhatvan kilométert nyomult előre Bretagne közepén, és száz kilométerre megközelítette Brestet. „A gyors szövetséges előrenyomulás fényében maximális aktivitásra utasítjuk az ellenállást – rádiózta az SFHQ a Bretagne-ban tartózkodó »Jedek«-nek. – Minden elszigetelt különítményt meg kell támadni, és mindent meg kell tenni az ellenség demoralizálása érdekében."

Ez pontosan az a része volt a csatának, amelyikre a maquisard-ok oly régóta várakoztak: az esély, hogy bosszújukat korlátlanul a németekre zúdíthassák, hogy visszavegyék tőlük a falvakat és a városházákat, hogy kizavarják a megszállókat a francia otthonokból, és hogy a németeknek az életükért kelljen futniuk. Bob Kehoe Frederick csapata rövidesen jelentette Guingamp, Saint-Brieuc és Liannon maquisard megszállását a félsziget északi partján. A Frederick csapat Finistère déli részéből Quimperlé, Bannalec, Scaër, Bouin és Le Faou felszabadításáról tudósított. És a lista egyre bővült.

Egész Bretagne-ban ablakok tárultak ki, francia zászlók jelentek meg az ablakokban, az utcákon pedig megkezdődött az ünneplés. Az utakon és településeken a maquisard-ok szerepet cseréltek a németekkel, sok helyen most már az egykori megszállók bujkáltak az erdőkben. Máshol azonban a vidámság tragikusan rövid életűnek bizonyult, mert a németek rájöttek, hogy a Bretagne-ért vívott csatát elveszítették, és Hitler 2. ejtőernyős-hadosztálya totális zűrzavar közepette vonult vissza.

Az utakat hirtelen megtöltötték a városokból a part felé induló németek. Hitler nemcsak az ejtőernyősöket, hanem az összes bretagne-i német katonát utasította, hogy induljanak Brest, Saint-Nazaire és Lorient védett kikötővárosaiba, és védjék azokat „az utolsó emberig, az utolsó töltényig". Abban re-

ménykedett, hogy meg tudja fosztani a szövetségeseket a kikötőktől, és leköti őket addig, amíg keleten újjászervezi hadseregeit. „A német haderő egységei... megfordultak és nyugat felé tartanak – rádiózta Knox augusztus 5-én. – Az út minden szakaszán zaklatjuk őket."

A Bretagne-ban állomásozó német csapatok csapdába kerültek, és egyre jobban kétségbeestek. Miközben elkeseredetten küzdötték át magukat a csapdákon, melyekbe idefelé is belesétáltak, mind haragosabbá és erőszakosabbá váltak. A finistère-i Lesneven falujában mindenkit megöltek, aki a szemük elé került. Châteauneuf-ban ötven civilt mészároltak le. A németek ok nélkül lőtték le a földjükön dolgozó parasztokat. Beszáguldottak a városokba, a felszabadulást ünneplők tömegébe, és legéppuskázták a helyieket. „Embereket kínoztak és öltek meg, házakat égettek porrá" – rádiózta a Hilary csapat amerikai parancsnoka, Phil Chadbourne.

Válaszként a maquisard-ok is elkezdték kivégezni a német foglyokat. Miután oly sokáig kellett szenvedniük a német atrocitásoktól, teljesen másként értelmezték a háború szabályait és a genfi egyezményeket, mint a reguláris katonák. „Még ha meg is akartuk volna állítani a kivégzéseket, nem lett volna hozzá hatalmunk – írta Bernard Knox a jelentésében. – A németek tanyákat gyújtottak fel, gazdákat mészároltak le a feleségükkel és a gyermekeikkel együtt."

Kialakult az erőszak körforgása, ahol a bosszú újabb bosszút szült. Morbihan-ban, Kerhoaden falujában a németek egy üllőn verték pépesre az elfogott maquisard-ok testét. Vannes-ben a Wehrmacht katonái kasztrálták az elfogott hazafiakat. A halál és a fájdalom egyre csak terjedt. A sajnálat és a kegyelem eltűnt Bretagne-ból, akárcsak néhány nap múltán egész Franciaországból.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

LETARTÓZTATVA

Váratlanul a vasúti talpfákon lépdelő katonai bakancsok csattanása visszhangzott végig a dél-franciaországi vasúti híd alatt futó vízmosásban, és Cy Manierre amerikai Jedburgh mozdulatlanná dermedt. Manierre őrszeme nem vette észre a hatfős német járőrt. A katonák vállra vetett fegyverrel sétáltak át a fontos vasúti hídon, amelyik alatt a „Jed"-tiszt éppen robbanószert helyezett el.

Mindent betöltött az érett szőlő és a napsütötte, nyári föld gazdag illata. Maradj csendben, figyelmeztette magát Manierre. Ne mozdulj. Maradj csendben.

Az erősen izzadó katonák halkan beszélgetve lépdeltek a tőkék és a sínek között. A feszültséggel teli augusztus kezdetén a németek rendszeresen járőröztek a fontosabb vasútvonalaknál és hidaknál, például annál, amelyik alatt most Manierre lapult. Serves-sur-Rhône városa mellett, körülbelül félúton a tengerpart és Lyon között ez a híd is részét képezte a Rhône bal partján futó vasútvonalnak, a németek egyik kritikus menekülő útvonalának, amennyiben Dél-Franciaországban még rosszabbra fordulna a helyzet.

Augusztus 4-e volt. Patton VIII. hadteste Brest felé száguldott, miközben a 3. hadsereg maradéka átvonult az avranches-i folyosón, és célba vette a Loire-t. És mintha ez még nem lett volna elég baj a németek számára, kémeik jelentették, hogy egy második szövetséges invázió is készülődik a kontinensen, bár azt nem tudták megállapítani, hogy erre Olaszország északnyugati vagy Franciaország déli részén kerül sor. Hitler néhány parancsnoka már a béketárgyalások kezdeményezését sürgette, a Führer azonban erre nem volt hajlandó.

Ehelyett utasította a kérdéses területeken állomásozó egységeit, hogy készüljenek fel egy lehetséges második invázióra. Az észak-franciaországi alakulatoknak nagyszabású ellentámadásra adott parancsot. Hitler minden páncéloserejét be akarta vetni Avranches-nál, hogy elvágja a szövetséges áttörést. Ha a támadás kudarcot vall, Hitler több tízezer katonáját fogja az a veszély fenyegetni, hogy a szövetségesek bekerítik őket. A dél-franciaországi német egységek így csapdába kerülnek, és kénytelen lesz őket a francia „terroristák"

környörületére bízni, akik már így is hatékonyan akadályozták a német csapatmozgásokat.

A Franciaországban állomásozó német katonák a túlélésért harcoltak. A Rhône folyó vasúti hídját meglátogató német járőr tagjai biztosan nem lesznek valami kedvesek, ha felfedezik a Dodge csapat tisztjét, Cy Manierre-t.

Manierre még a lélegzetét is visszatartotta. Piszkos, átizzadt parasztruhát viselt. Egyenruhája túlságosan nagy feltűnést keltett volna a Rhône keleti partján futó, jól őrzött és gyakran ellenőrzött közúti és vasútvonalon. Amikor rozsdás, öreg kerékpárját tekerte a földutakon, vagy kávét szürcsölt egy presszóban, hamis papírjaival bárki ártatlan francia földművesnek nézte volna. De nem itt. Nem a Rhône völgyének létfontosságú vasúti hídja alatt. Nem a több mint 60 kiló robbanóanyagot tartalmazó kosarakkal maga mellett.

Manierre néhány nappal korábban, belefáradva az állandó kiképzésbe és szervezésbe, egyesítette erőit egy „Martin százados" álnevet használó franciáéval. Az ötvenéves hazafi az I. világháborúban repülős volt, most pedig a hadsereg egykori kadétjaiból álló maquisard-csoportot vezetett. Manierre és Martin úgy döntöttek, együtt megállítják a vasúti közlekedést a Rhône keleti oldalán.

Rájöttek, hogy a Serves-sur-Rhône melletti vasúti híd, ahol a sziklák között nagyszerűen elrejtőzhetnek a lövészek és a gránátosok, elsőrangú hely egy rajtaütésre. Az egyik vasúti munkástól megtudták, hogy július 5-én éjfél körül áthalad rajta egy csapatszállító szerelvény a 9. páncéloshadosztály 500 katonájával, továbbá tankokkal és egyéb felszerelésekkel, hogy megerősítsék velük a normandiai német ellentámadást. Manierre és Martin pontosan a vonat áthaladásakor akarták felrobbantani a hidat.

Ezért kuporgott most Manierre a híd alatt a robbanóanyaggal teli kosarakkal, miközben potenciális hóhérai a feje felett hét méterrel cseverésztek.

A „Jed"-tiszt körülnézett. Tizenöt méterrel távolabb, a szőlőtőkék között ott állt Martin százados, Manierre őrszeme. Neki kellett volna figyelmeztetni a „Jedet" a járőr közeledésére. Csakhogy nem tette. Ehelyett elmélyülten rendezgette és csomózgatta a tőkékre tekeredett indákat, és megpróbált úgy kinézni, mint egy szőlőmunkás. Nem igazán egy olyan ember viselkedése, aki a szövetséges érdekeket minden más elé helyezi.

Ha a németek elkapják Manierre-t, átkutatják a zsebeit, és megtalálják a dögcéduláját. Megbilincselik, elhurcolják és nadrágszíjak csatjával fogják verni. Nem kell nekik sok idő, hogy rájöjjenek, ez az ember robbantotta le a beaumont-monteux-i erőmű tetejét, és ő szervezte meg Saint-Vallier mellett a csapatszállító vonat elleni halálos támadást.

Mielőtt végeznek vele, megpróbálják kiszedni belőle a kódokat, a rádiósa búvóhelyét, valamint bajtársai nevét. Tudni akarják majd a maquisard-csoportok helyét, és a Rhône-völgyi pusztítás megakadályozásának módját. Ehhez eltörik az orrát, felrepesztik a veséjét, megégetik a húsát. A németeknél még a humánusabb katonák is átvették a velejükig romlottak könyörtelen módszereit.

A léptek eltávolodtak. Elérkezett a lehetőség. Sajnálkozó pillantást vetett a kosarakra és utolsó robbanószerkezetekre. Nem maradt választása, hátra kellett hagynia.

Összeszedte minden bátorságát, és nyugodtan kisétált a híd alól, akár valami szőlőmunkás, akinek semmi más nem jár a fejében, csak a gyümölcs gondozása. A németek ügyet sem vetettek rá. Megtett csaknem harminc métert háborítatlanul, amikor az idegei felmondták a szolgálatot. Hasra vetette magát és hátranézett. Micsoda ostobaság, szidta magát, így egyből gyanút fognak! Felugrott, odasétált a legközelebbi tőkéhez és úgy tett, mint aki dolgozik.

– *Alt!* – kiáltotta váratlanul az egyik német. – *Alt!*

A németek hangos szavakat váltottak egymással, és felé mutogattak. Manierre lázasan nyesegette a kacsokat, és odakötözte őket a tőkéhez, ahogy Martintól látta. A németek felemelték a fegyverüket. Manierre futásnak eredt.

Lövések dördültek. Manierre átrohant a szőlőföldön, dobogó léptei nyomán kövek és fűcsomók csapódtak fel. Kiért egy szántóföldre. Újabb lövések. Végül eljutott az erdőig, ahol már várt rá Martin, és együtt menekültek tovább. A németeknek több eszük volt annál, semmint hogy kövessék őket a fák közé, ahol esetleg maquisard-ok lesnek rájuk.

Manierre és Martin verejtékben úszva, hevesen dobogó szívvel értek vissza a főhadiszállásra. Sikerült megszökniük, de elveszett az összes robbanóanyaguk. *Putain de putain!*

A két parancsnok gyorsan összeszedte magát. Az volt a tervük, hogy amikor a mozdony odaér, felrobbantják a hidat, és a szerelvény belebukik a vízmosásba. Az ellenállás harcosai ekkor páncélökleikkel tűz alá veszik a vagonokat és a tankszállító kocsikat, összeroncsolva húst és fémet. Amikor a túlélők kiözönlenek a vágányokra, Bren géppuskák tüze és gammon gránátok záporoznak rájuk. Hitlernek több száz katonája marad ott, és a vágány is használhatatlanná vált volna.

Az időzítés létfontosságú volt. A szövetségesek továbbra is kényes helyzetben voltak Normandiában. Hitler ellentámadása sebezhető maradt, akárcsak Patton hosszan elnyúló páncélososzlopa Normandia déli részén. Délen Patch tábornok amerikai és francia gyalogosai nemsokára egy tengerparti invázió veszélyeivel kerülnek szembe, amikor támadást indítanak a németek jól védett állásai ellen. Hitler artériáját a Rhône folyónál át kellett vágni.

A kérdéses utakat és vasútvonalakat rendszeresen mesterlövészekkel, bombákkal és rajtaütésekkel támadó csoportok – köztük Manierre egysége – számára nyilvánvaló volt, hogy Hitlernek minden eddiginél nagyobb szüksége van ebben a térségben a kétirányú forgalom biztosítására. Ami tehát Manierre-t illeti, ha továbbra is ragaszkodni akart a tervéhez, hogy felrobbantsa a 9. páncéloshadosztály katonáit, akkor huszonnégy órája maradt robbanóanyagot szerezni.

Angliában egy nappal azután, hogy Manierre-t csaknem elfogták, és egy nappal azelőtt, hogy Hitler megindította ellentámadását, Lewis Goddard amerikai rádiós, aki legutóbb az otthonáról álmodott, felkapaszkodott annak a bombázónak a lépcsőjén, amelyik majd ledobja őt Franciaországban. Goddard Ivor csapata egyike volt annak a három egységnek, amelyeket Franciaország közepén szándékoztak bevetni, hogy segítséget nyújtsanak Patton déli szárnyának védelmében. A másik két csapat, az Alec és a Julien néhány nap múlva kel útra.

A Bretagne-ban harcoló VIII. hadtest kivételével Patton 3. hadserege most szétbontakozott Normandia déli részén, az Angers-től Mayenne-ig húzódó száz kilométeres, észak–déli irányú frontszakaszon. Az volt a céljuk, hogy a Mayenne folyón átkelve kelet és Németország felé nyomulnak a Loire vonalával párhuzamosan. Segítség nélkül a 3. hadsereg hosszú jobbszárnya – a Bretagne déli partján fekvő Nantes-tól a Párizstól délre található Orléans városáig – fokozottan sebezhető volt a déli német erők számára.

Paul Cyr George csapata Loire Inférieure-ben már csoportokat szervezett a Loire-tól északra a hidak felrobbantására, az átkelők eltorlaszolására és az északi irányú német forgalom akadályozására. Ugyanakkor az Ian és Harold csapatok Cyrrel szemben, a folyó másik oldalán William Crawshay Hugh csapatával és Bob Anstett Hamish csapatával együtt Franciaország Cher és Indre körzeteiben segítettek az ellenállásnak megszervezni Patton jobbszárnyának védelmét a folyó déli oldala felől. Az SFHQ ugyanakkor három új „Jed"-csapatot dobott le, köztük az Ivort, melynek együtt kellett működnie a Hugh és Hamish egységekkel.

Lou Goddard, az Ivort vezető brit John Cox százados és francia csapattársuk, Colin hadnagy idegesen gubbasztottak a bombázó elsötétített törzsében, miközben a gép végigdübörgött a kifutópályán.

Goddard, akinek az apja azt írta, hogy semmi baj sincs a sírással, vidám, sokat dolgozó fickó volt, aki nagy népszerűségre tett szert a „Jedek" körében. Mielőtt csatlakozott a hadsereghez, szenvedélyes túrázó volt, és a gimnáziumi túraszakosztály őt választotta meg legelső elnökének. A knoxville-i lapok hőst faragtak belőle, amikor megmentette egy cserkésztársa életét, aki egy barlangban tett felderítőút közben sziklaomlás alá került. Goddard most a repülőgép motorjainak zúgására és az Ivor csapat tagjai körül kavargó szélre koncentrált. Nemsokára elérték a Csatornát, majd Normandiát.

Alattuk Hitler erői a mortaini támadásra készülődtek, Patton hadserege pedig a Loire mentén tört előre. Saint-Armand-tól délre, Cher körzetében Goddard gépe lelassított, a motorok hangja mélyebbé vált, majd a bombázó nagy ívű fordulóba kezdett.

Az ugrásfelügyelő kilökte a fegyvereket és felszerelést tartalmazó konténereket – mindig ezek mentek először, nehogy ráessenek az ejtőernyősökre. Ezúttal azonban – bár az ugrásfelügyelő és a „Jedek" nem tudhattak róla – az egyik konténer ejtőernyője és bekötőzsinórja nem szakadt el a repülőgéptől, és a nehéz tartály előre-hátra ingázott a gép hasa alatt, akár egy szélben csapdosó zászló.

Az ugrásfelügyelő irányítópultján kigyulladt egy vörös lámpa.

– Felkészülni! – kiáltotta.

Lou Goddard elfoglalta helyét a Joe-lyuk szélén, lábát kilógatta a léken. Elöl a pilóta megnyomott egy gombot, mire a vörös fény zöldre váltott.

– Indulás! – kiáltotta az ugrásfelügyelő, és Lou Goddard ugrott.

Abban a pillanatban az összegabalyodott konténer is elszabadult, és suhanni kezdett a gép hátulja felé, telibe találva Goddardot. Cox ugrott másodikként, majd Colin.

Cox százados ejtőernyősbakancsa landoláskor egy gödör szélén ért földet, és a „Jed" bokája kificamodott. Colin is egy gödörbe érkezett, ráadásul az ütközéstől elsült a revolvere, és a golyó csak egy centivel hibázta el a lábát. A pilóta tévedésből egy elhagyatott kavicsbányába dobta őket. Cox és Colin az első percekben túlságosan el voltak foglalva saját sérüléseikkel ahhoz, hogy rájöjjenek: Goddard meghalt. Az egyik maquisard hozta a hírt. Megtalálták Goddard összetört testét a földön, ejtőernyője lágyan hullámzott a szélben.

Augusztus 7-én reggel temették el Lewis Frelan Goddardot egy kis falu templomkertjében, maquisard-okból álló díszőrség előtt. Kétszáz helyi polgár látogatott el a szertartásra. Goddard kedves szavú, bátorító apja két hét múlva kapta meg a hadügyminisztérium főhadsegédének levelét. Mivel a Jedburgh-művelet szigorúan titkos besorolású akció volt, nem közöltek részleteket Goddard haláláról. Mindössze ennyi állt a levélben: „Részvéttel kell tudatnom önnel fia halálhírét."

Augusztus 6-án, ugyanazon a napon, amikor Goddard és az Ivor csapat kiugrott a gépből, Franciaország déli részén Cy Manierre és két maquisard azzal az elhatározással másztak be egy régi mezőgazdasági teherautó fülkéjébe, hogy befejezik a munkát a Serves-sur-Rhône hídjánál. Mivel a mortaini ellentámadás bármelyik pillanatban megindulhatott, minden eddiginél fontosabbá vált a német erősítés mozgásának akadályozása és Patton szárnyának védelme, vagyis a német 9. páncéloshadosztály vonatának megállítása.

Manierre és a maquisard-ok egy rakomány őszibarackkal a hátuk mögött zötykölődtek végig a német megszállás alatt álló vidék útjain a maquisard-csoport felé, akikkel Manierre bajtársa, Vuchot százados dolgozott. Manierre abban reménykedett, hogy Vuchot-tól majd tud robbanóanyagot szerezni. Valahol útközben hirtelen egy vadul integető férfi ugrott az autó elé. A jármű csikorgó fékkel állt meg. Manierre ismerte a franciát, tudta, hogy az amerikaiak ügynökeként dolgozik.

A németek körbevették a maquisard-okat a körzetben, figyelmeztette őket az ügynök. Az utakon katonák járőröznek.

Manierre csak egy pillanatig gondolkodott. A németek mindig is vadásztak a maquisard-okra a Rhône völgyében vezető vasútvonal közelében. Hitler erőinek legalább akkora szüksége volt az út nyitva tartására, mint a szövetségeseknek a lezárására.

Akkor is továbbmegyek, mondta Manierre. Majd azt mondom nekik, hogy a gyümölcspiacra tartok.

Manierre teherautója most nyílegyenesen egy olyan szektor felé tartott, amelyre a németek le akartak csapni. Mire odaért Vuchot főhadiszállására, emberek futkostak izgatottan mindenfelé, felszereléseket csomagoltak, térképeket göngyöltek össze, fegyvereket vettek magukhoz. Láthatóan menekülni készültek. Az a legbiztonságosabb, közölte Vuchot százados Manierre-rel, ha itt marad velem és elfelejti azt a csapatszállító vonatot. Manierre azonban nem hallgatott rá. Magához vette Vuchot robbanóanyagát az egyik barlangüregben lévő rejtekhelyről.

Miután elrejtette a robbanóanyagot az őszibarack alá, a „Jed" felhajtott a dombra, majd a túloldali völgyön át elindult arrafelé, amerről érkezett. Az egyik útkanyarulat után azonban meg kellett állnia. Az út közepén egy csapatnyi franciát látott két kidöntött fa között. *Merde!*

Az FFI-karszalagok alapján a csoport De Gaulle híveiből állhatott. Valószínűleg el akarták kobozni a teherautót saját munkájuk elvégzéséhez. Manierre elmagyarázhatta volna, hogy ki ő, és valószínűleg el is engedik, ám ez értékes időbe kerül. Miközben a teherautó megállt, az út két oldalán vagy harminc, Stenekkel és Brenekkel felfegyverzett ellenállót vett észre a fűben.

Manierre sofőrje kiugrott a járműből, hogy beszéljen a fegyveresekkel. A csoport vezetőjével együtt eltűntek a teherautó háta mögött. A „Jed" hirtelen dühös kiabálást hallott. Gondolkodás nélkül kiszállt és hátrament megnézni, mi a baj. Egy Sten csöve fúródott a gyomrába, és már csattant is a bilincs a csuklóján. Átkutatták Manierre zsebeit, és már ott is lengett a szeme előtt saját dögcédulája, amely amerikai katonaként azonosította őt.

– Nektek, jenkiknek meg kell tanulnotok, hogy Franciaországban csak egy vezető van – mondta valaki franciául –, és az Pétain marsall.

Valaki belökte az ügynököt a teherautó hátuljába. A motor felberregett. Pisztoly kattanását hallotta, és érezte a tarkójának nyomódó hideg csövet. FFI-ellenállóknak öltözött milicisták csapdájába esett.

Manierre nemsokára a Gestapo lyoni parancsnokságának egyik kemény padlós helyiségében találja magát. Főkötős titkárnők szenvtelen arccal gépelik a jegyzőkönyvet, miközben a kifényesített cipőt viselő pribékek az arcát és a gyomrát rugdossák. Elítélnek és kivégeznek, mint kémet, közlik vele. Mivel nem viseltél egyenruhát, nem tartozol a reguláris hadsereghez.

Egyelőre azonban még egy teherautó hátuljában zötykölődött, a francia árulók jóvoltából. A pisztolyt tartó férfi gúnyolódott vele.

– Vesszen Roosevelt, vesszenek a zsidók! – Ilyeneket mondott, és: – Éljen Pétain! Mondd utánam, vagy agyonlőlek!

Manierre egy szót sem szólt. A milicista a „Jed" homlokához tartotta a revolvert, hogy láthassa a ravaszra feszülő ujjat. Klikk. Az első töltényűr üres volt, de ez nem jelentette, hogy a többi sincs töltve.

– Mondd!

Klikk.

– Mondd!

Klikk.

– Mondd!

Klikk. Klikk. Klikk.

HARMINCKETTEDIK FEJEZET

JEDEK AZ ÉGBŐL

Augusztus 6-án, Manierre letartóztatásának napján Bernard Knox maquisard őrjáratával együtt egy erdőn vágott át, amikor váratlanul lövéseket hallott ott, ahol nem is számított rá. Egy német nehéz géppuska összetéveszthetetlen kerepeléssel leadott néhány rövid sorozatot, azután elhallgatott.

Knox és az emberei közelebb mentek, kiléptek az erdőből az útra. A 6. páncéloshadosztály első egységei megérkeztek a Bretagne-félsziget csúcsához, de a németek meglepték őket. Az úton holttestek hevertek, az amerikaiak dzsipje lángokban állt.

Miközben Knox a helyszínt ellenőrizte, egy nő futott ki a közeli házból, és a zubbonya ujjánál fogva berángatta a „Jed"-et. Odabent egy eszméletlen amerikai katona feküdt a földön, egyre terjedő vértócsában. Nehezen lélegzett, a mellén golyó ütötte seb tátongott. A fiatalember és kint heverő társai Patton előretörő páncélososzlopának felderítői voltak.

Knox lehajolt és megnézte a katona dögcéduláját. A rajta lévő információ szerint római katolikus volt. A közben feleszmélő kölyök ijedten nézett rá.

– Minden rendben, katona – mondta neki Knox. – Barátok közt van.

A felderítő ujjaival végigtapogatta saját mellét, és amikor megtalálta a lyukat, tekintetébe pánik költözött.

– Hívatok egy papot – mondta Knox.

A katona mindkét kezével megragadta Knox zubbonyát, felemelte a fejét és dühösen sziszegte:

– Nem kell semmiféle istenverte pap, orvost akarok!

Knox maquisard-jai leszedték a katonáról az egyenruhát, és becsempészték az egyik kórházba egy német megszállás alatt álló városban. Delíriumában állandóan felriadt és azt kiabálta, hogy követeli a csokoládé- és cigarettafejadagját. Nem messze tőle feküdtek a 2. ejtőernyős-hadosztály sebesültjei, és sehogy nem lehetett megértetni vele, hogy ha nem akarja megöletni magát, akkor maradjon csendben.

A „Jedek" ellenállóinak Patton azt az utasítást adta, hogy Bretagne területén szabadítsák fel a falvakat és a városokat, egyebek közt azt is, ahol a sebesült katona feküdt. Addig azonban a kórház orvosainak morfiummal kellett őt lenyugtatniuk. Ezt azonban nem lehetett sokáig folytatni.

Augusztus 7-e volt. Köszönhetően részben az ellenállók szárnybiztosításának és útmutatásának, a 6. páncéloshadosztály már több mint 320 kilométert megtett a félsziget közepén. Patton csapatai Bretagne-on átdübörögve észlelték, hogy a hivatalos SOE-feljegyzések szerint „tisztára söpörték előttük az utat". Hat nappal a bretagne-i hadjárat kezdete után a páncélosok megérkeztek Brest külvárosába, és ezzel megkezdődött a harmincezer német védő körbezárása. Patton mindössze egy nappal veszítette el a Montgomeryvel kötött fogadást.

Néhány nappal később egy dél-angliai biztonságos házban Jack Singlaub és a James csapat többi tagja figyelmesen hallgatták a francia hadnagyot, aki elmagyarázta nekik feladatukat. Az események olyan gyorsan bontakoztak ki, hogy most már minden éjjel új „Jed"-egységeket dobtak le Franciaországban. A James csapatot Corrèze déli részén fogják bevetni, közölte velük a francia hadnagy, a Francia-középhegység középső részének erdős hegylábainál, Tommy Macpherson és a Quinine csapat működési körzetétől északra.

A területen nyolcezer, százfős századokba tömörült maquisard várja a rádión érkező támadási parancsot. A hadnagy magyarázat közben az állványra akasztott térképet bökdöste a mutatóujjával, így adott még nagyobb nyomatékot szavainak.

Két nappal korábban, augusztus 7-én, amikor Patton csapatai megkezdték Brest ostromát, Hitler észak-franciaországi hadereje Mortainnél ellentámadásba lendült, megpróbálta felszámolni a szövetségesek betörését Avranches-nál, és elvágni a főerőktől Patton Bretagne-ban és Normandia déli felében harcoló csapatait. A támadás kivitelezéséhez Hitler több száz tankjának el kellett hagynia a jól kiépített védelmi állásokat, és előregördülnie a senki földjére, melyet északról, délről és nyugatról is szövetséges egységek vettek körül. Kétségbeesett és meggondolatlan lépés volt Hitler részéről, ugyanakkor csodálatos lehetőség a szövetségesek számára.

Montgomery tábornagy a normandiai partoktól a déli Falaise felé küldte az 1. kanadai hadsereget. Patton Normandia déli feléből, ahol XII., XX. és XV. hadosztálya már egymás mellett robogott előre a Loire mentén, északra, Argentan irányába fordította a XV. hadtestet. Az eredmény egy hatalmas átkaroló művelet lett, mellyel siker esetén több tízezer német katonát keríthettek be.

Időközben Londonban az SFHQ és az EMFFI parancsnokságainak vezérlőjében a szokásosnál is hektikusabbá váltak a viszonyok. Özönlöttek befelé a rádióüzenetek, az új „Jed"-egységek helyzetét a térképbe szúrt színes gom-

bostűkkel jelölték. Érkeztek a fegyverigénylések. A feketére festett bombázók folyamatosan a levegőben voltak, embereket és utánpótlást vittek Franciaországba.

A Bretagne-ban küzdő ellenálló harcosok segítettek a VIII. hadtestnek a megerődített kikötők elfoglalásában, zaklatták a németeket a Loire-tól délre, hogy védjék Patton jobbszárnyát, a déli országrészben pedig felkészültek a *Dragoon* hadművelet fogadására. A normandiai hadjárat stabil, egyfrontos napjai véget értek. A szövetséges hadseregek már egész Észak-Franciaországban harcban álltak, és nemsokára délen is ugyanez lesz a helyzet. Az ellenállás mindenhol közreműködött.

A szövetségesek tudták, hogy a falaise-i bekerítés a németek végének kezdetét jelenti. Miközben Hitler a balsorsú mortaini ellentámadásra vezényelte tankjait, kiépített egy új védelmi vonalat az ország keleti részében, egy új bázist, ahová megviselt csapatai hátrahúzódhatnak. Megtette az előkészületeket a visszavonulásra. Az utolsó dolog, amit Eisenhower akart, hogy miután az *Overlord* és a *Dragoon* hadműveletekben tönkrever félmillió német katonát, ugyanezekkel a németekkel kelljen újra megküzdenie, miután kivonultak Franciaországból. Ezért a titkos háború vezetői felkészítették az ellenállást, hogy segítsenek meggátolni Hitler kivonulását Franciaországból.

Jack Singlaubot most azért igazították el, hogy segítsen a visszavonuló németek zaklatásában. A James csapatot és két másik egységet a Francia-középhegység nyugati oldalán húzódó észak–déli vonal mentén dobják le. Charlie Brown amerikai százados Lee csapatát Haute-Vienne-ben, Dick Franklin és Stewart Alsop Alexander csapatát Dordogne-ban, Singlaub James csapatát pedig Corrèze-ben vetik be.

Azt a feladatot kapták, hogy zárják le az Atlanti-óceán partjától a Franciaközéphegységbe vezető keleti utakat, megakadályozva ezzel, hogy a délnyugaton harcoló német alakulatok eltűnhessenek a hegyek közt, ahol a szövetséges vadászbombázók már nem érhetik el őket. A szövetségesek arra szerették volna rákényszeríteni az ellenséget, hogy az óceán partján vonuljon vissza észak felé, majd keletre fordulva tovább a Loire mentén, ahol a repülőgépek darabokra szedhetik őket. A német visszavonulásra azonban csak a déli inváziót követően lehetett számítani.

A londoni biztonságos házban Singlaub eligazítótisztje végighúzta ujját az egyik nagyobb országút, a *Route Nationale 89* mentén, amely Bordeaux-ból indulva északkelet felé tartott Corrèze-en és Clermont-Ferrand-on keresztül, majd Franciaország túlsó végén, Lyonban ért véget.

– Ez a németek fő menekülőútja Délnyugat-Franciaországból – közölte a tiszt.

A James csapat dolga lesz koordinálni az ellenállók támadásait, hogy lezárják a Corrèze völgyén átvezető fő közutakat és vasútvonalakat, és ezzel lehetetlenné tegyék az átjutást a hegyvonulaton. Tommy Macpherson Quinine csapata és a maquisard-jaik már elkezdték a Lot folyó hídjainak felrobbantását, hogy megakadályozzák a németek eljutását a Francia-középhegységbe déli irányból. A Lee csapat hasonló munkát fog végezni északabbra.

A Jack Singlaubot eligazító francia tiszt háromszor rákoppintott a térképre Brive, Tulle és Egletons városánál. Ezeken a településeken a németek csaknem ezernyolcszáz embert vontak össze azzal a céllal, hogy védelmezzék a németek menekülőútját a maquisard-ok támadásaitól. A corrèze-i ellenállók most a maguk „Napóleon kalapja" üzenetére vártak, amely jelt ad a helyőrségek megtámadására. A James csapat támogatást nyújt ezekhez az akciókhoz, és segít az út lezárásában.

A James csapat másnap átvágott a repülőtéren, és felszállt a kijelölt bombázóra. Kétezer-négyszáz kilométerre délre, Nápoly és Salerno olasz kikötőiben az amerikai 7. hadsereg gyalogosai felsorjáztak a pallón, és elfoglalták helyüket a Franciaország déli partjához induló, szürke hajókon.

Augusztus 10-én a *Dragoon* hadművelet első csapatszállítója, valamint a kíséretéül kijelölt hadihajók leoldották a mólók rögzítőköteleit, felvonták a horgonyt, és kiúsztak a nyílt tengerre. Körülbelül ugyanebben az időben a Földközi-tenger túlsó partján, az észak-afrikai Oran kikötőjében vontatóhajók mozdították el helyükről az 1. francia páncéloshadosztály páncélosait és csapatait szállító járműveket. Több száz másik szövetséges hajó hagyta el a dél-olaszországi Brindisi és Taranto kikötőjét.

A Földközi-tenger kikötőinek dokkjait és mólóit szemmel tartó náci ügynökök lázasan körmöltek a jegyzetfüzetükbe. Figyelték a horizont mögött eltűnő fekete füstoszlopokat, megfogalmazták kódolt üzeneteiket, azután rohantak az adó-vevőjükhöz, és elküldték üzenetüket a német főparancsnokságnak. Hitler parancsnokai július óta számítottak egy második szövetséges inváziót a Földközi-tengeren vagy Olaszország északnyugati partjainál, vagy Franciaország déli részén. Most már tudták, hogy jön a támadás, azzal azonban még mindig nem voltak tisztában, hogy hol. Alexander Patch tábornok, az amerikai 7. és a francia 1. hadsereg parancsnoka remélte, hogy ez így is marad.

Mindegyik konvoj gondosan megválasztott kerülő úton közeledett célja felé, melyből nem lehetett megállapítani a célállomást. Csak az utolsó pillanatban találkoznak egy előre meghatározott, jól őrzött ponton, ahol egyetlen nagy armadává egyesülnek, és augusztus 15-én megkezdik a támadást.

Addig azonban a *Dragoon* hadművelet sebezhető maradt. Patch tábornok százezer fős első hullámának átjuttatásához a tengeren öt nap kellett, ami elegendő időt biztosított a németek számára a hírszerzői jelentések és a hajóészlelések elemzésére. Ha Johannes Blaskowitz tábornok, Hitler dél-franciaországi parancsnoka időközben rájön, hogy a partraszállásra az ő körzetében kerül sor, könyörtelen és pusztító ellentámadást szervezhet meg.

Valójában Blaskowitz délen állomásozó háromszázezer embere vékony védelmi vonalat alkotva szóródott szét az Atlanti-óceán és a Földközi-tenger partvidékén, és nem jelentett komoly fenyegetést a 7. hadsereg saint-tropez-i központú inváziójára. A parancsnokok a legjobb egységeiket már északra küldték az *Overlord* miatt, és a délen maradtak közül csak százezren védték a *Dragoon* hadműveletre kijelölt partszakaszokat.

Azonban ha sikerül gyorsan megerősíteni, még ez a gyenge haderő is óriási tűzerőt tudott felsorakoztatni. Ez a veszély minden másnál jobban zavarta Patch tábornokot. Különösen aggasztotta a 11. páncéloshadosztály Toulouse közelében elszórtan várakozó több száz tankja. Szerette volna ezt az egységet és minden más erősítést minél távolabb tartani a part közeléből. Patch parancsot adott a légierőnek a folyókon átvezető nagyobb hidak és a német előretolt állások bombázására.

Dél-Franciaország hetvenhétezer fős titkos hadseregét ugyanakkor arra utasította, hogy vágja el a német telekommunikációs vonalakat, zaklassa a helyőrségeket, védje a touloni, marseille-i és sète-i kikötői létesítményeket, és mindenekelőtt akadályozza a német egységek közúti és vasúti mozgását. Patch tábornok különösen szerette volna meggátolni a német csapatmozgásokat a Bordeaux-ból Toulouse-on és a Rhône-on keresztül Marseille-be vezető útvonalon. Ez volt az az út, amelyen a 11. páncéloshadosztály a tábornok félelmeit igazolva váratlanul elindult.

„A jelentések szerint az ellenséges mozgékony tartalékok Toulouse körzetéből a Rhône deltája felé tartanak" – rádiózták a titkos háború vezetői Aaron Banknek augusztus 11-én. Bank Packard csapata és Ted Baumgold Collodion csapata Lozère és Aveyron körzetében, a Rhône nyugati partján ért földet augusztus első hetében. A két egységgel együttműködő maquisard-ok nemcsak a 11. páncéloshadosztály, hanem a 198. gyaloghadosztály útjában is voltak. „Fokozott mennyiségű akadályozó műveletre van szükség" – állt a Packard és Collodion csapatok utasításában. A többi dél-franciaországi „Jed"-egység hasonló utasítást kapott.

Patch tábornok közben amiatt is aggódott, Hitler olaszországi erőinek parancsnoka, Albert Kesselring tábornagy hat hadosztályt állomásoztatott Olaszország északi részén, melyek könnyen meglepetésszerű támadást indíthattak az Alpokon keresztül. Patch le akarta zárni a Dél-Franciaországba vezető átjárókat. „Ha lehetőségük van rá, blokkolják az összes átjárót a francia–olasz határon" – állt a Chloroform csapatnak augusztus 13-án küldött rádióüzenetben.

Henry McIntosh és Jean Sassi hatvan maquisard társaságában hosszú gyalogtúrára indultak, robbanóanyagot és felszerelést cipeltek át egy háromezer méter magas, hósapkás gerincen, amely még az öszvérek számára is veszélyes terep volt. Közben Bill Thompson augusztus 7-én ledobott Novocaine csapata is azt az utasítást kapta, hogy segítsen megakadályozni a németek

átjutását Olaszországból. A Novocaine csapat sokkal kényelmesebb körülmények között, egy gázfejlesztős teherautóban vágott neki a jeges hegyi meredélyeknek.

Ugyanakkor a többi maquisard-csoport, egyebek közt a Veganin és Packard „Jed"-egységek segédcsapatai csapdákat állítottak fel a Lyonból a Rhône felé vezető utak mindkét oldalán, ahol Patch meg akarta állítani a német erősítést. A *Dragoon* inváziójának előestéjén ellenállók csoportjai védték a tervezett hídfő helyét északról, keletről és nyugatról. Délen csaknem nyolcvanezer ellenálló várta a *Dragoon* erőit, az általános gerillaháborúra felszólító parancsot, valamint az esélyt, hogy végre felszabadíthassák országukat.

HARMINCHARMADIK FEJEZET

HAGYNI MEGHALNI EGY EMBERT

A Bretagne-ban lévő Ille-et-Vilaine-ben a tengerről behömpölygő kora hajnali köd komor, szürke napot jelzett. Bill Dreux a Gavin csapatból és tizenöt fős maquisard őrjárata csendben osontak előre az erdőben, nem messze az észak-breton parttól. A távolból ágyúzás zaja hallatszott, valószínűleg a 83. gyaloghadosztály küzdött a németekkel, akik bevetették magukat Saint-Malo kikötőerődjébe.

Dreux-ék a ködön keresztül még a fák csúcsát sem látták, nemhogy az előttük húzódó terepet. Végül, az erdő túlsó szélénél előbukkant egy palatetős kőépület. Egy padon, hátát a ház falának támasztva öreg, bozontos szemöldökű, cserzett bőrű paraszt ült.

– *Bonjour* – köszönt Dreux.

– *Bonjour* – felelte a földműves. – Újabb harcok, eh? – morogta. – Mikor lesz már vége?

Az ajtón félszeg, soványka, feketébe öltözött lány lépett ki. Egyik kezében egy karéj kenyeret tartott, a másikat könyöktől amputálták. Az arcát elcsúfító hosszú forradás állandó vigyorra torzította ajkát. A közelben egy barna kölyökkutya a csirkéket hajkurászta, és a lány elnevette magát. A németek az invázióra készülve elaknásították a partot, de a gyerekeket a legszigorúbb figyelmeztetések sem tarthatták távol a veszélyzónától. A kislány négy gyerek közül egyedül élte túl egy akna felrobbanását.

– Az én kutyám – mutatta Dreux-nak a karcsonkjával. Ép kezével kihalászott a zsebéből három kis tengeri kagylót, és az egyiket odaadta a „Jed"-nek. – Szerencsét hoz – mondta. Ilyen korán Dreux-nak még sejtelme sem volt róla, mekkora szüksége lesz a szerencsére. Elvégre csak egy felderítő járőrt vezetett, hogy megerősítsen egy jelentést, miszerint a németek a saint-malói védelmi intézkedések részeként elfoglaltak egy La Bastille nevű tanyaegyüttest. Elköszönt a gazdától, megköszönte a lánynak a kagylót és intett a többieknek, hogy induljanak.

A maquisard-ok átvágtak a mezőkön és a sövényeken. Négyen vagy öten közülük, a francia hadsereg észak-afrikai veteránjai régi khaki egyenruhát viseltek. Egyikük egy német MG 42-es géppuska alatt görnyedezett, mellyel percenként akár ezerkétszáz lövést is le lehetett adni. Az őrjárat maradékát Sten géppisztolyokkal felszerelt fiúk alkották.

Az egyik kölyök régi francia sisakot viselt, melyre lyukakat fúrt a jobb szellőzés érdekében. Úgy festett, mint egy gyilkos tűzharc túlélője. Egy másik, magas, sovány, keskeny arcú és hegyes orrú fiú, Pierre egy olyan kis méretű, elkoszolódott zubbonyt hordott, amelynek az ujja csak az alkarja feléig ért. Dreux mellett lépkedett a fiúk vezetője, Pépin.

Az alacsony, jókötésű, vörös hajú, tömpe orrú, tizenhét éves fiatalember a háború árvája volt. Vezetési stílusa sokkal inkább hasonlított egy iskolaigazgatóéra, mint egy hivatásos tisztére, és néha azzal hallgattatta el a többieket, hogy ő és Dreux százados „komoly megbeszélést" folytatnak.

„Szent Isten – gondolta Dreux, amikor először találkozott a csoporttal. – Ezek itt cserkészek, és én vagyok a cserkészparancsnok." Olyan elmélyülten cseverésztek, és olyan lelkesen szorongatták fegyverüket, mintha csak egy könnyed kis sétán vettek volna részt a mezőn, hogy aztán letelepedjenek a tűz köré húst sütögetni. „*Ces sacrés gosses*", azok az átkozott kölykök, mondták róluk gyakran az idősebb ellenállók.

Akár otthon is golyózhattak volna. Miközben ezeket az alig kiképzett tinédzsereket vezette, Dreux azzal a gondolattal nyugtatta magát, hogy nem harcolni mennek La Bastille-ba, csak megbizonyosodni róla, hogy a németek valóban megszállták a települést, és eldöntsék, kell-e szövetséges csapatokat küldeni a terület biztosítására. Dreux mai feladata a fiatalokkal tehát elméletileg nem lett volna több, mint egy kellemes kis séta a mezőn.

Augusztus közepe volt. Az „A" különítmény befejezte előretörését a nehezebb északi parti úton, és csatlakozott a 6. páncéloshadosztályhoz Brest ostrománál. Bretagne déli partján a 4. páncéloshadosztály Lorient-nél tizenegyezer németet kerített be.

A Frederick és Hilary csapatok, valamint a maquisard-jaik és a SAS segítségével az „A" különítménynek sikerült mindhárom fontos vasúti átkelőt épségben megszereznie Morlaix körzetében. A 6. páncéloshadosztály jelentése szerint az ellenállók harmincezer foglyot adtak át a szövetségeseknek, vagyis ugyanannyit, amennyit a hadosztály fogott el Bretagne-ban. Az amerikai felszabadítók azt mondták, a félszigeten a hasznos hírszerzési információk 90 százalékát az FFI szolgáltatta. Patton VIII. hadteste a 30 000 maquisard segítségével négy bretagne-i, valamint két Normandiából átdobott német hadosztályt semmisített meg. A szövetséges előrenyomulás irányai között azonban még mindig veszélyes, rettegő németek elszigetelt csoportjai járták a vidéket és bujkáltak az erdőkben.

Augusztus 10-én, miközben a hadsereg a breton parti erődök ellenállását puhította, a 3. hadsereg azzal a feladattal bízta meg a maquisard-okat, hogy

tisztítsák meg a félsziget belsejét, segítsék az erődök ostromát, és őrizzék az utánpótlási vonalakat. A „Jedek" és a maquisard-ok Bretagne-ban már nem valódi gerillák voltak, hanem egyfajta „szegény emberek hadserege", amely segítséget nyújtott Patton VIII. hadtestének.

Bernard Knox és a Giles csapat azon munkálkodott, hogy megtisztítsa a német csapatoktól a Brest melletti öböl másik oldalán elterülő Crozon-félszigetet, ahonnan tüzérségi tűzzel zaklatták a várost ostromló amerikai erőket. Bob Kehoe Frederick csapata és a velük dolgozó maquisard-ok a reguláris hadsereg mellett küzdöttek a Paimpol-félsziget városainak felszabadításáért. Bill Dreux Gavin csapata azt az utasítást kapta, hogy számolja fel a német ellenállási gócokat Combourg körzetében, és működjön közre Saint-Malo ostromában. Dreux ezért indult most járőrözni a fiúkkal.

A köd valamelyest felemelkedett, az ólomszürke égből finom vízpermet szitált. Dreux csoportja egy elhagyatott tanyaházhoz ért az egyik keskeny út mellett. Az ablakkeretekből éles üvegcserepek meredeztek, a kőfalakat golyónyomok csúfították. Az ajtó tárva-nyitva állt. Az épület előtt oldalára fordult szekér hevert, a földön amerikai fegyverek széttört darabjait lehetett látni.

Dreux kis híján felbukott egy holttestben. A hátán fekvő amerikai katona már annyira felfúvódott a bomlás közben keletkező gázoktól, hogy szinte úgy nézett ki, mintha bármelyik pillanatban szétrobbanhatna. Arca sárgászöldre színeződött, és a rothadás szagát árasztotta magából. Homlokán apró esőcseppek görögtek lefelé, a nyakán tátongó mély vágást megszáradt vér festette vörösre. Egyik kezében fel nem használt gézcsomót szorongatott, a másikban pedig rózsafüzért, mintha az utolsó pillanatban rádöbbent volna, hogy a gézzel már semmire sem megy.

Dreux legényei gödröt ástak, belehelyezték a testet, és eltemették a rózsafüzért szorongató amerikai katonát. Összekötöztek két deszkadarabot, abból lett a kereszt. A fiúk odagyűltek a sír köré. Dreux megpróbálta felidézni az ilyenkor használatos imát, de nem sikerült. „*Endormi dans la paix du Seigneur*", mondta inkább. Nyugodj az Úr békéjében.

Dreux ezután odasétált egy hosszú, mellig érő kőfalhoz, és átkémlelt felette. A parlagon heverő szántóföld túloldalán több sorban is szögesdrótot feszítettek ki a németek, a mögött ott állt a tanyaépületek csoportja: La Bastille. A házak előtt döglött tehenek oszladoztak, az állatok lába mereven állt ki testükből. A szögesdrót innenső oldalán, magas kőfal védelmében még egy ház állt.

Dreux intett a fiúknak, akik izgatottan dobogó szívvel, meggörnyedve futottak át a mezőn, és nekivetették a hátukat az épület falának. Mindenki eljutott odáig, nem dördült lövés. Dreux kezdett reménykedni, hogy La Bastilleban talán egyetlen német sem tartózkodik.

– Maradj itt – mondta Pépinnek –, én előremegyek a szögesdrótig. Nemsokára visszajövök. – Azzal kilépett a fal mögül. Egy hirtelen széllökés felkavarta

az oszladozó állati tetemek bűzét. Megtette az utolsó száz métert a szögesdrótig, és behúzódott egy bokorba. La Bastille elhagyatottnak tűnt. Egyetlen hang sem hallatszott. Dreux cigarettára gyújtott és a terepet tanulmányozta.

– Ha az orruk előtt gyújtasz rá, kérni fognak – mondta később társa, Carbuccia őrnagy.

Dreux már az utolsó slukkoknál tartott, amikor zajt hallott a háta mögül. Megfordult. Pépin és Pierre, a kék zubbonyos fiú előrejöttek, és már ott kuporogtak mellette.

– Vissza – szisszegett rájuk Dreux. – Mondtam, hogy maradjatok hátul!

Ekkor történt.

A szögesdrót másik oldalán automata fegyver rövid sorozata csattant, az ellenállók lábánál golyók verték fel a port. Dreux és a fiúk felpattantak, rohantak vissza a házhoz. A géppuska újból megszólalt. Végtelennek tűnt az a száz méter az épületig. Végül bevetették magukat a biztonságos fedezékbe. Dreux szíve a torkában dobogott.

– Jézus Krisztus, ez közel volt! – zihálta. – Szent Krisztus! Ott vannak a fattyak!

Mindenki kiabálni kezdett. Vissza kell vonulnunk, mondták.

– Magam is ezen gondolkodom – nyugtatta meg őket a „Jed". A németek bizonyára rögtön meglátták őket, és kiküldtek egy szakaszt, hogy kerüljön a hátukba. Lehet, hogy ezekben a pillanatokban is közelednek hozzájuk. Ki kellett juttatnia innen a fiúkat, ám a visszavonulás megtervezéséhez tudnia kellett, pontosan milyen irányból lőnek rájuk. Körül kellett néznie a fal környékén.

– Maradjatok itt, ez parancs! – vakkantotta. Pierre-re és Pépinre nézett. – Megértettétek?

Mindketten bólintottak.

Mivel a németek bizonyára mellmagasságra céloztak, Dreux négykézlábra ereszkedett, úgy kémlelt ki a sarok mögül. Azonnal érkezett a rövid sorozat, és közvetlenül utána egy sikoly. Pierre kidőlt a fal mögül a nyílt terepre, Dreux azonban azonnal vissza is rántotta, miközben golyók forgácsolták a ház sarkát a feje felett. Észrevette, hogy Pépin a csuklóját markolássza. Kezéből ömlött a vér, hüvelykujját már csak egy keskeny bőrdarab tartotta. Az algériai géppuskás a falat fedezte.

Szent Isten, gondolta Dreux. Ezeknek a lövéseknek hátulról kellett érkezniük, ha eltalálták a fiúkat! A németek átkaroló szakasza megérkezett. Körülvettek minket, alig néhány másodpercünk maradt az életből! Nyugodj meg. Gondolkodj. Nyugi. Letérdelt Pierre mellé, harci késével széthasította a fiú véres zubbonyát. A Pierre mellén tátongó sebből ömlött, de legalább nem spriccelt a vér. A golyó nem ért artériát. Rányomott egy gézcsomót a sebre, és csak ekkor jött rá, hogy a bemeneti nyílás elöl van, nem hátul.

Amikor kinézett, bizonyára a fiúk is kihajoltak a feje felett. Nem engedelmeskedtek Dreux parancsának, mert fogalmuk sem volt a legalapvetőbb gyalogsági taktikákról. Ez volt a legfőbb probléma az alig kiképzett civilek bevonásával a háborúba. Lehet, hogy megmentik vele néhány katona életét, viszont a civileket sodorják olyan helyzetbe, hogy harcedzett, jól képzett katonák ellen kelljen küzdeniük, miközben magáról a harcról is alig van valami fogalmuk.

A jó hír az volt, hogy mivel a fiúkat elölről találták el, nem voltak mögöttük németek, legalábbis egyelőre nem. Azonban bármikor előbukkanhattak, hogy tüzet okádó Schmeissereikkel megrohamozzák a falat. Hogyan mentse meg ezeket a kölyköket?

– Fedezd az utat! – utasította az algériai géppuskást. – Az utat!

– Nem tudom! Képtelen vagyok! – nyüszítette az algériai remegő ajakkal.

Miután végzett Pierre-rel, Dreux Pépinhez fordult.

– Csak a hüvelykujjam, százados – közölte a fiú erőltetett közömbösséggel.

Úgy tűnt, a kérdéses ujj azonnal leszakad, amint megrázza a kezét. Dreux óvatosan körbetekerte a sebesült kezet a zsebkendőjével. Két fiú közben talpra segítette Pierre-t.

A csoport a lehető legnagyobb sebességgel megindult a fal felé, amelyiken korábban átmásztak. Gyorsabban, Pierre, gyorsabban, gondolta Dreux. Egyetlen sorozat a géppuskából, és az összes fiút elveszítheti. Végül átemelték Pierre-t a falon, ám a fiú folyamatosan gyengült.

Amikor elérték a Dreux által biztonságosnak ítélt területet, egy középkorú parasztasszony rohant feléjük a karját lengetve.

– *Au secours!* – zokogta. – Segítsenek! A férjem! A férjem!

Kifulladva állt meg előttük, beszélni próbált.

– A lábai... félig leszakadtak... vérzik... jöjjenek azonnal... segítsenek!

Dreux úgy vélte, a korábban hallott tüzérségi tűz kaphatta el. A nő sírt, a férje a halálán volt. Csakhogy amennyire meg tudta állapítani, Pierre is. Mit tehetett volna? Nem vihette a fiúkat az ellenséges tüzérség hatótávolságán belülre, nem áldozhatta fel Pierre megmentésének esélyét a nő férjéért.

– Próbáljon keríteni egy orvost, hölgyem – mondta végül, és továbbindult.

– Orvost? Honnan! Nem! Jöjjenek... könyörgöm! – Belekapaszkodott a „Jed" karjába.

– *Je suis désolé.* – Sajnálom. A nő elengedte a karját, és heves zokogásban tört ki. Szemrehányóan nézett a tisztre.

– Indulás – mondta Dreux a fiúknak.

– *Au secours!* – könyörgött tovább a nő a hátuk mögött. – *Au secours!*

Lassan haladtak tovább az úton, és nemsokára feltűnt egy amerikai dzsip, amelyik eljuttatta az orvoshoz Dreux fiait. Most már rendben lesznek. Dreux azonban még sokszor lepergette maga előtt annak a napnak az eseményeit, és sosem tudott szabadulni a gondolattól, hogy szükségtelenül sodorta veszélybe a fiúkat.

Miért gyújtott rá arra a cigarettára? Túlságosan meggondolatlan volt. Talán ha egyszerűen visszafordul a szögesdróttól, sosem kerül sor a lövöldözésre, és nem találják el a fiúkat. Ám a háború ilyen volt. Végül megbocsátott magának.

Sokkal jobban nyugtalanította a nő és a férje.

– Segítsenek! – könyörgött neki. A szó sokáig visszhangzott Dreux fejében. Ahogy később, amikor már nem akart a lábai előtt elvérezni egy fiú, átgondolta az esetet, rájött a valódi indokra, amiért hátat fordított a nőnek: túl sok halált, vért és pánikot látott, túl sok sikolyt és nyögést hallott. Nem akart újabbakkal szembesülni. Talán valóban nem tehetett volna semmit érte. Ám élete végéig kísérteni fogja a tudat, hogy meg sem próbálta.

HETEDIK RÉSZ
A NÉMET SZÖKÉS MEGHIÚSÍTÁSA

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET

DÉLI FELKELÉS

Augusztus 14-én este csaknem 900 hajó és partraszállító jármű – fedélzetükön 151 000 katonával, 21 400 tankkal, teherautóval és más járművel – találkozott a földközi-tengeri Korzika szigete mellett, Franciaország déli partjainál. Orrukat Saint-Tropez és a *Dragoon* hadművelet hatvanöt kilométeres partszakasza felé fordították, és teljes sebességgel megindultak előre. A parton mindössze négy német hadosztály várta őket. A németek csupán egy nappal korábban jöttek rá, hogy Patch tábornok inváziós hadereje közeleg feléjük.

Másnap reggel 07.10-kor Patch haditengerészeti lövegei és légiereje megkezdte a német parti lövegek, csapatösszevonások és radarállomások bombázását Nizza és Cannes között. 08.00-kor az első katonákkal megtöltött partraszállító hajó áttörte a füstködöt és kifutott a homokra.

Az inváziós terület két nyugati partszakaszán 10.15-kor a teljes 3. hadosztály könnyedén partra szállt a saint-tropez-i félszigeten. Középen, Sainte-Maxime városa mellett a haditengerészet egyik rombolója kilőtte utolsó lövedékeit, és elhallgattatta a 45. hadosztály számára kijelölt négy partszakasz maradék védelmét. A keleti szárnyon a 36. hadosztály kikerülte a teljes hídfő egyetlen német nehézütegének tüzét, és egy távolabbi szakaszon szállt partra.

Az amerikai gyalogosok felözönlöttek a parti utakra, és a kisebb falvakban és városokban gyorsan legyűrték a gyenge német helyőrségek ellenállását. A 3. hadosztály 15.00-ra érte el Saint-Tropez-t. Fél órával később a 45. hadosztály biztosította Sainte-Maxime-et. Az *Overlord*dal összehasonlítva a *Dragoon* invázió könnyed sétagaloppnak tűnt. Legalábbis eddig.

Közben Hitler dél-franciaországi parancsnoka, Johannes Blaskowitz tábornok még az invázió pontos helyét sem tudta meghatározni. A szövetséges bombázás, az ejtőernyősök szabotázsakciói és az ellenállás tevékenysége kiiktatta a német bemérő állomásokat és telefonvonalakat, és teljes zűrzavart idézett elő a rádiókommunikációban. Blaskowitz képtelen volt friss információkhoz jutni a partról, vagy utasításokat továbbítani az egységeihez. A parton

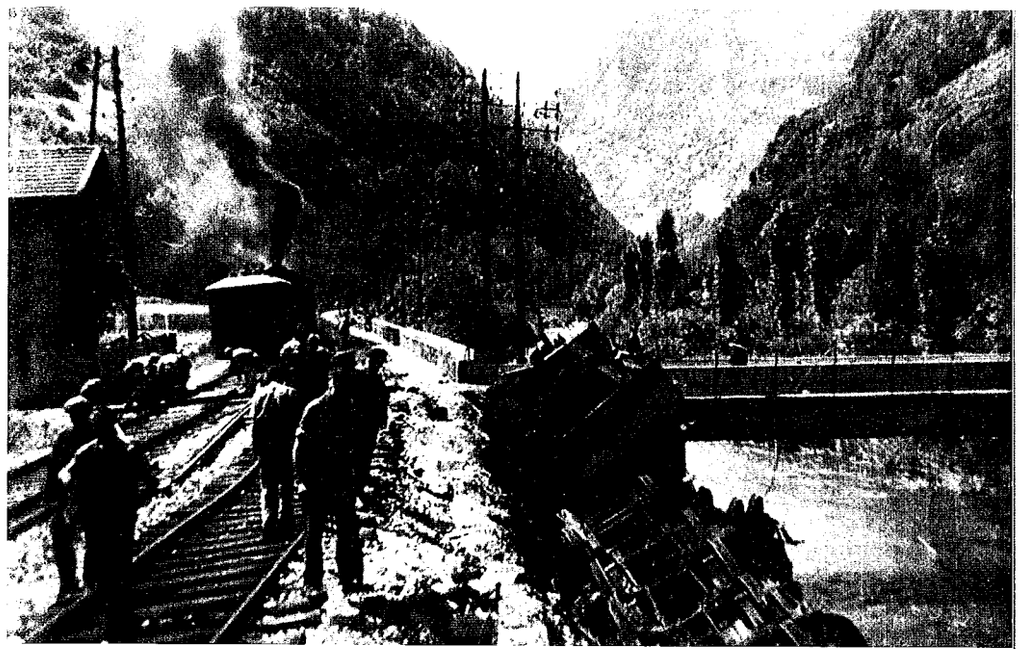

A Normandia mesterséges kikötőit július közepén használhatatlanná tévő vihar idején a SHAEF utasította az SFHQ-t, hogy megkettőzött erőfeszítéssel tartsa távol a német erősítést Normandiától. A „Jedek", a szövetséges ügynökök és az ellenállók egész Franciaország területén hidakat robbantottak fel, vágányokat vágtak át, teherautókonvojokat támadtak meg. Június 19-én a Quinine csapat tagja, Michel de Bourbon kisiklatott egy, a képen láthatóhoz hasonló vonatot.

A németek kegyetlen bosszút álltak a franciák közbeavatkozásai miatt. 1944. június 10-én a „Das Reich" páncéloshadosztály egységei begördültek Oradour-sur-Glane-be. Amikor távoztak, 642 halott férfi, nő és gyerek maradt utánuk, a várost pedig porig égették.

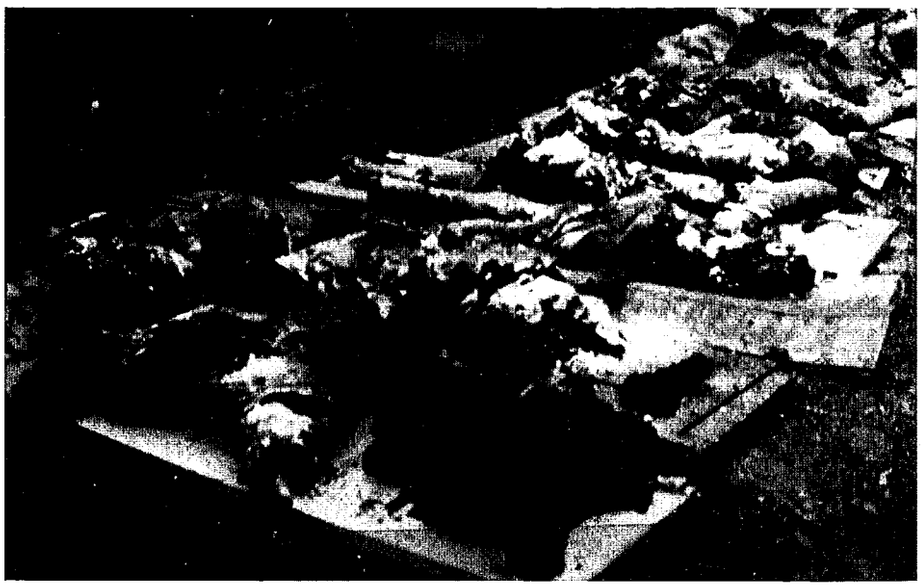

„Alles kaputt", mondta egy német katona, amikor az egyik szülő összeszedte a bátorságát, és megkérdezte, miért nem érkeztek haza a gyerekek aznap délután az oradour-i iskolából. A képen a városban talált összeégett tetemek láthatók.

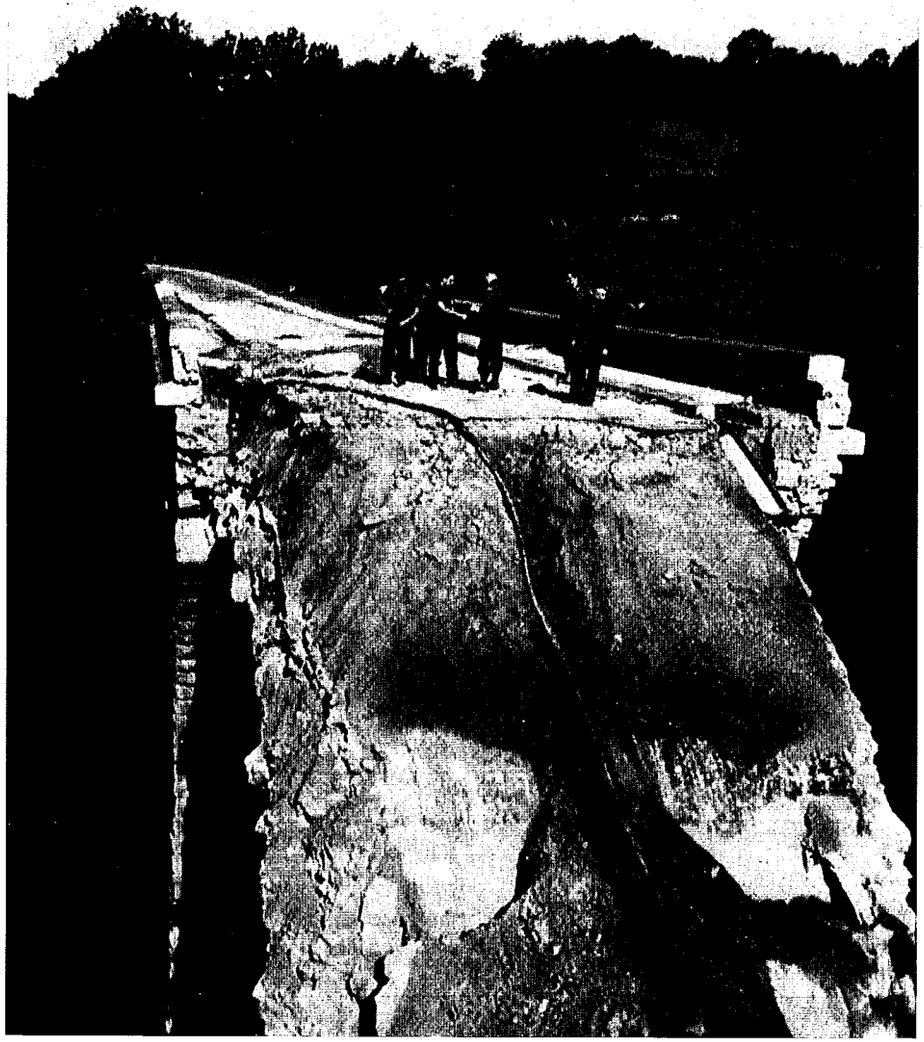

Azon kívül, hogy a szállítmányokra vártak, a „Jedek" a júliusi éjszakákat a szabotázsprogram végrehajtásával töltötték, amely megtörte a Normandia felé tartó németek lendületét. A képen a Limoges-tól északra lerombolt híd látható.

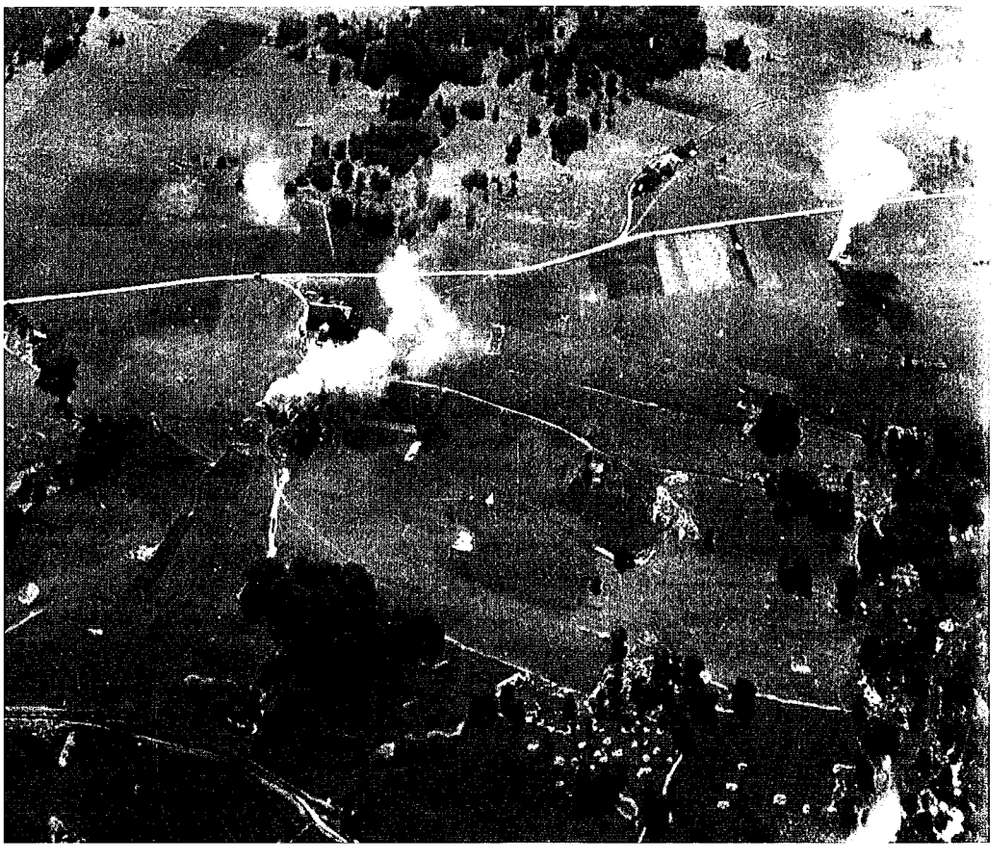

1944 júliusának éjszakáin a „Jedek" és a maquisard-ok a sötét ledobási zónákban várakoztak. Amikor meghallották a motorok dübörgését, valaki kirohant a mezőre, lelocsolta benzinnel a farakásokat, aztán rádobott egy szál gyufát, és a négymotoros bombázókat már három lángoszlop köszöntötte. Miközben a „Jedek" és a maquisard-ok fedezéket kerestek az erdőben, hogy védjék magukat az égből hulló nehéz konténerektől, a bombázók tettek egy kört és távoztak.

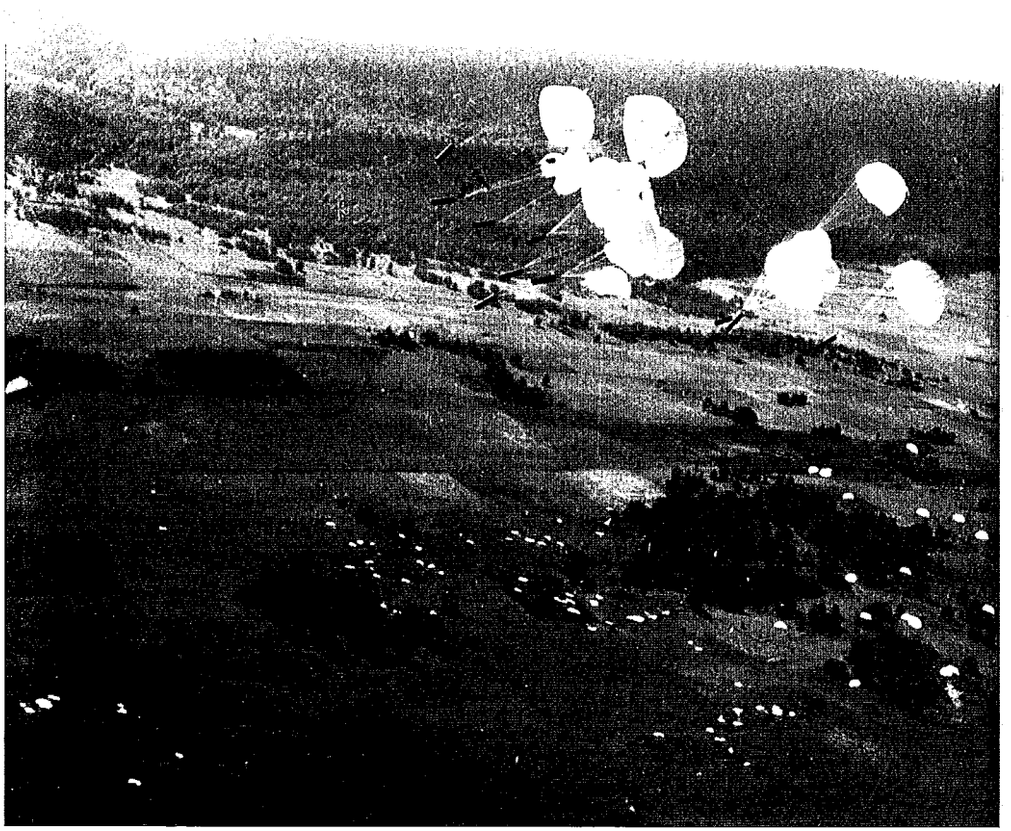

Ejtőernyők bomlottak ki a holdfényes éjszakában, és az árnyékharcosok feketére festett gépei tettek még egy kört a ledobási zóna felett, mielőtt visszarepültek a Csatorna fölé. A kupolák alatti fegyverkonténerek recsegve törtek utat maguknak a faágak között.

Étkezéskor a „Jedek" és a maquisard-ok az egy vagy két deszkából álló, két fatörzs közé szögelt, összebarkácsolt asztalokhoz ültek. A képen a maquisard-ok a Saint-Bertrand melletti hegyekben, Franciaország délnyugati részén a Bugatti csapat vezetője, Hod Fuller születésnapját ünneplik.

Loir-et-Cher-ben egy maquisard, aki két sebesült német nyakát akarta elmetszeni, véletlenül kivert egy gránátot a derékszíjából és felrobbantotta magát. Véget kellett vetni a bohóckodásnak ebben az élet-halál cirkuszban. A „Jedek" egész Franciaországban megpróbáltak egy idegen fegyelmet és engedelmességet ráerőszakolni olyan férfiakra és fiúkra, akik soha nem akartak az ellenállás harcosai lenni. A fotón látható maquisard két német és két szövetséges gránátot tart, mint valami kuglibábukat.

A „Jedek" és ügynökök Franciaország-szerte részt vettek a kihallgatásokon és a „bozóttörvényszékek" ülésén – német hadifoglyokén, olyan emberekén, akik szövetséges pilótának vallották magukat, francia kollaboránsokén – mint megfigyelők, arra az esetre, ha a küldetésük szempontjából fontos információk bukkannának elő. Ezt a francia férfit kivégzőosztag elé állították, amiért együttműködött a Gestapóval.

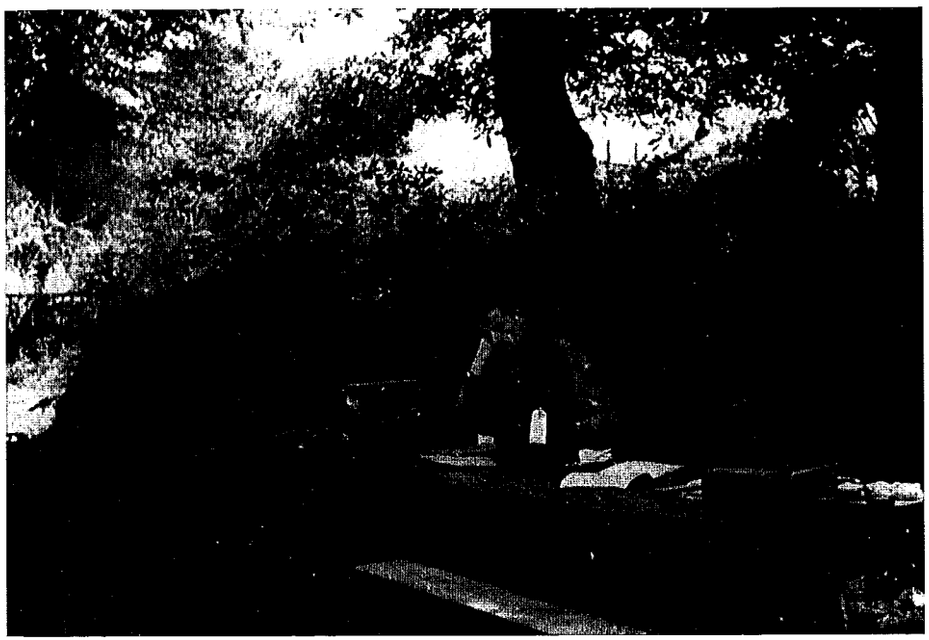

Miközben a Jedburgh-tisztek felfegyverezték és kiképezték az ellenállókat, a rádiósok új helyeket kerestek, ahonnan elküldhetik üzeneteiket. Ha egynél több alkalommal sugároztak ugyanarról a helyről, azzal azt kockáztatták, hogy a németek háromszögeléssel bemérik a pozíciójukat.

Amikor közeledett a szövetségesek normandiai kitörése, a feketére festett bombázók nagy mennyiségű „Jed"-et dobtak le Franciaországban. Lou Goddard rádiós otthonról álmodott. „Nagyon jó volt, amíg tartott", írta le álmát a szüleinek. Ez a fotó Goddardról *(balra)* órákkal azelőtt készült, hogy ejtőernyős balesetben meghalt Franciaország felett.

Miközben Patton tankjai betörtek Bretagne-ba, a „Jedek" által kiképzett maquisard-ok lelassították Hitler 2. ejtőernyős-hadosztályának ellentámadását. A képen egy tipikus maquisard-szakasz látható, egy megtámadott német konvoj maradványai között.

A maquisard-ok az első támadásaikat követően a Marseillaise-t énekelték és gratuláltak egymásnak, de soha nem szerettek beszélni a történtekről. Túl sok mindent kellett feldolgozniuk. Mögöttük az úton tucatszám hevertek a német holttestek szürke egyenruhájukban. A zöldesfehér arcon még nyitva a szem, kezük még a fegyvert markolta.

A Bretagne-ban rekedt német csapatok kétségbeesetten próbáltak szabadulni. Miközben újra belesétáltak ugyanazokba a csapdákba, melyeken egyszer már átküzdötték magukat, egyre több kegyetlenséget követtek el. A maquisard-ok cserébe elkezdték kivégezni az elfogott németeket. „Ha meg is akartuk volna akadályozni a kivégzéseket, nem lett volna hozzá hatalmunk – írta Bernard Knox a jelentésében. – Ezek az emberek tanyákat gyújtottak fel, férfiakat végeztek ki a feleségükkel és a gyerekeikkel együtt, amerre csak mentek."

A német katonák és a francia maquisard-ok közötti harc ördögi körré alakult, ahol az erőszak erőszakot, a terror terrort szült. A morbihan-i Kerhoaden faluban a németek péppé verték az elfogott maquisard-ok húsát egy üllőn. Vannes-ben a Wehrmacht katonái kasztrálták a hazafiakat.

A déli invázió időpontjának közeledtekor a parancsnok, Alexander Patch tábornok azt a feladatot adta a Dél-Franciaországban lévő hetvenhétezer árnyékharcosnak, hogy vágják el a német telekommunikációs vonalakat, zaklassák a helyőrségeket, és védelmezzék a touloni, marseille-i és sète-i kikötői létesítményeket; és ami a legfontosabb, gátolják meg a csapatmozgásokat a közutakon és a vasutakon. A képen a Bugatti csapat maquisard-jai harcra készülődnek.

A *Dragoon* hadművelet csapatainak partraszállásakor a németek megkezdték a visszavonulást, nehogy az északi és déli szövetséges csapatok csapdájába kerüljenek. A Loire-tól délre és a Rhône-tól nyugatra fekvő területeket kizárólag az ellenállás szabadította fel. A képen a Bugatti csapat maquisard-jai láthatóak Saint-Bertrand felszabadítása után.

A délfrancia városok utcáin a Marseillaise-t éneklő, amerikai, brit és francia zászlókat lengető tömegek vonultak végig. Az emberek a vállukra emelték a „Jedek"-et, és végigcipelték őket a városon. A képen a Bugatti csapat tagja, Hod Fuller tiszteleg az egyik ünnepségen.

Amint a németek eltűntek, a franciák a franciák ellen fordultak, „megtisztították" az országot az egykori kollaboránsoktól. Az első áldozatok az úgynevezett *collabos horizontal*ok, vagyis vízszintes kollaboránsok voltak. A nyilvános borotválásokat a prostituáltakkal kezdték, aztán azokkal a nőkkel folytatták, akiknek német kedvesük volt, és végül sort kerítettek minden csinosabb nőre, akit csak el tudtak kapni.

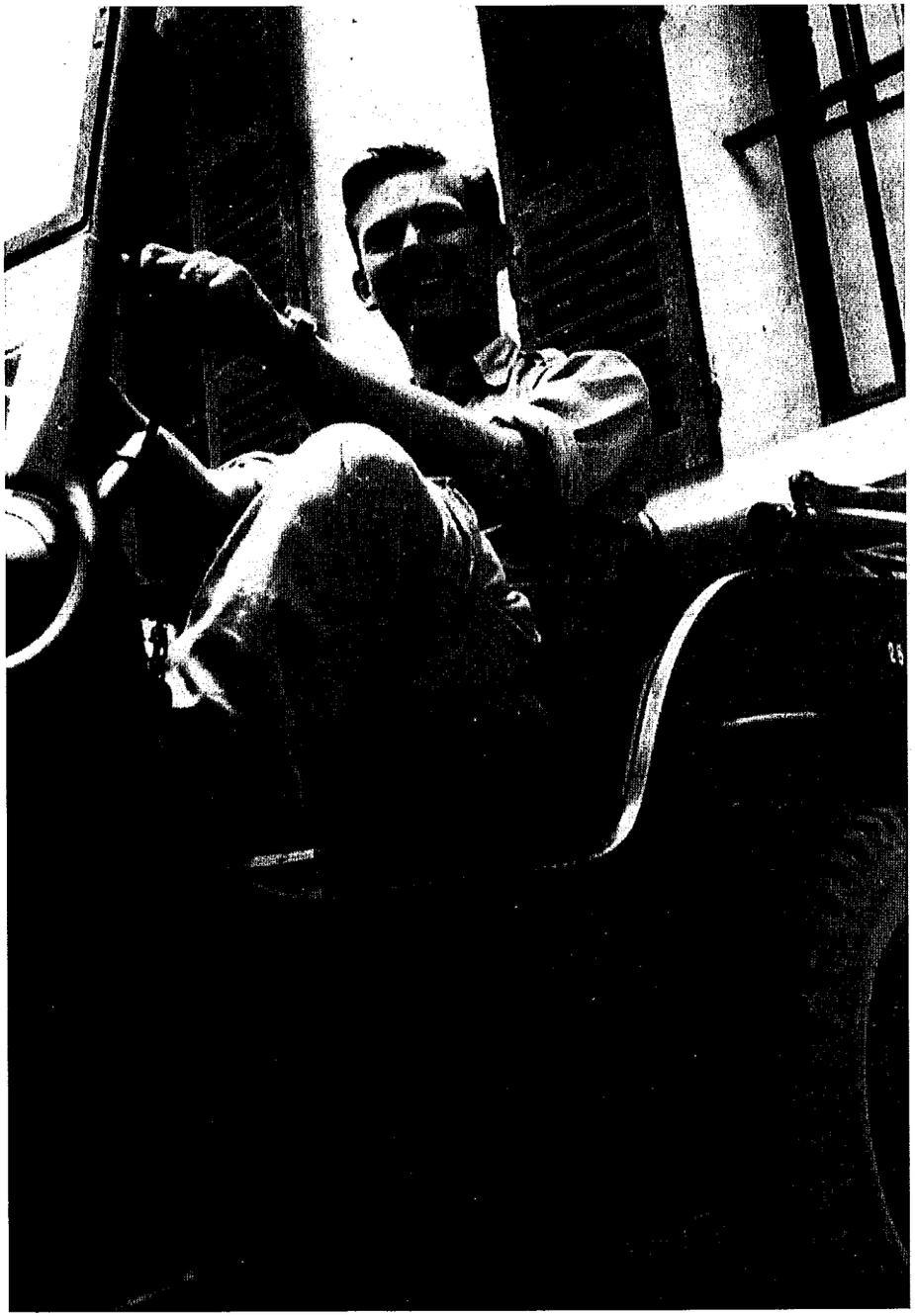

Franciaországban még maradtak harcképes németek. Larry Swank Ephedrine csapata az Alpokban tevékenykedett a maquisard-okkal és egy amerikai különítménnyel karöltve, lezárták az átjárókat és segítették megállítani azt az 5-15 ezer németet, akik át akartak szökni a határon. A képen Swank látható Algírban, még a ledobás előtt. A fiatalemberrel egy mellébe fúródó golyó végzett, amikor az egyik maquisard véletlenül elejtette a fegyverét.

Kesselring tábornagy, Hitler olaszországi parancsnoka veterán csapatokat küldött az Alpokba Olaszországból, hogy megtisztítsák az utat dél-franciaországi bajtársaik előtt. A német támadás során ezt a fiatal maquisard-okból álló csoportot, a Novocaine csapatot vezető Bill Thompson barátait és kollégáit bekerítették. A németek egyesével végeztek velük.

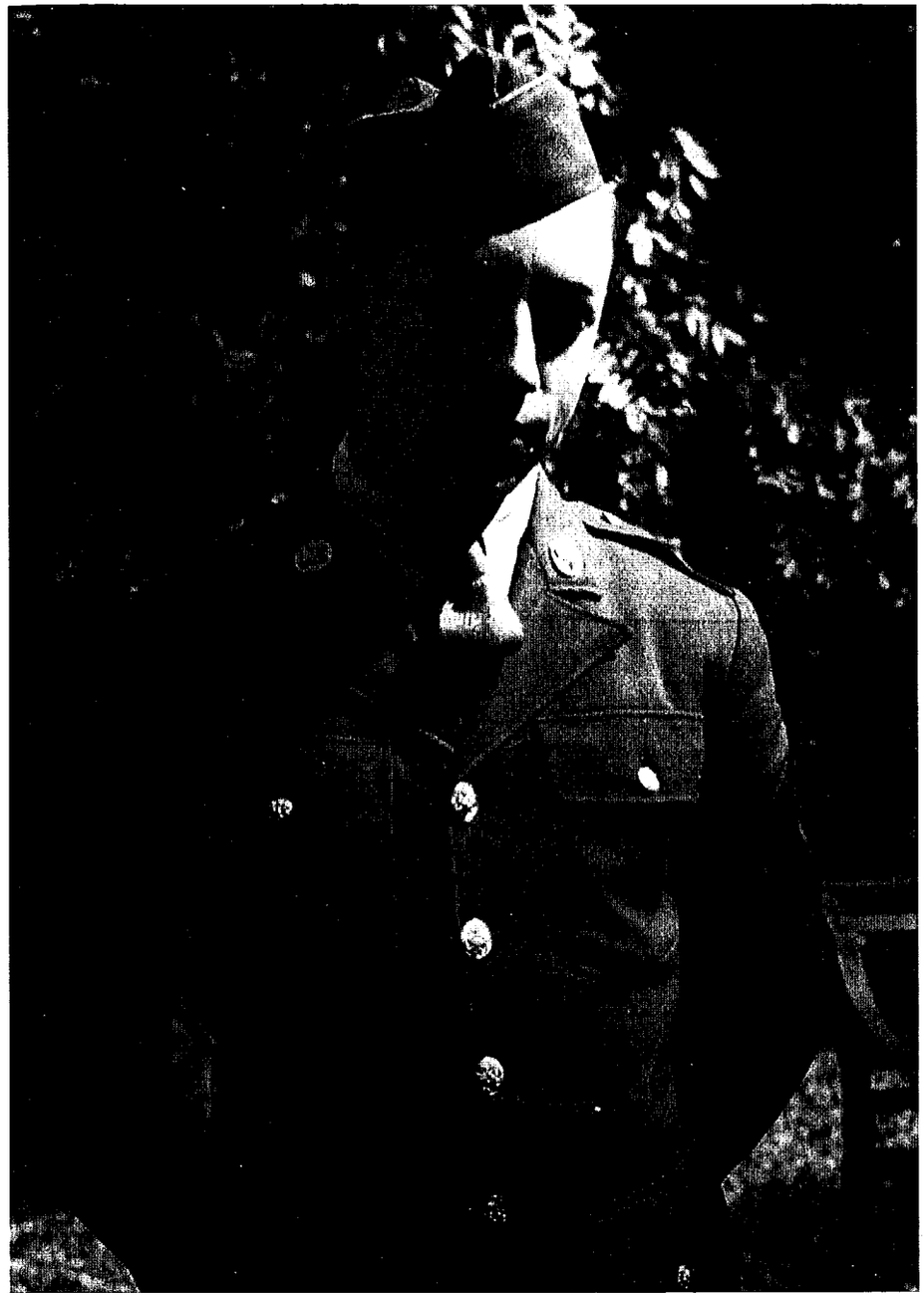

A másik Franciaországból menekülő, veszélyes német csapatkoncentráció az volt, amelyet Eisenhower alakulatai kergettek keresztül az északkeleti országrészen. 1944. augusztus 30-án a körzetben dolgozó Augustus csapat belefutott egy német alakulatba. A helyiek először kiabálást hallottak, azután hét lövést. Az Augustus csapat két tisztje holtan hevert az út menti pocsolyákban. Roger Coté testét tőlük néhány méterre találták meg. A fotó a franciaországi ledobása előtt készült.

„A többségük talán viszonylag könnyedén visszatér a normális életbe, és múló rémálomként hagyja maga mögött a háborút – írta az OSS egyik adminisztrátora. – De mi lesz azokkal, akik túl hosszú ideig ápolgatták a hirtelen felébredő gyilkos ösztönt?" A fotók Jean Sassiról a „Jed"-tapasztalatok előtt és után készültek, jól demonstrálva, miként változtatta meg a háború a „Jedek"-et.

Donovan tábornok gratulál Lou Lajeunesse-nek munkájáért.

állomásozó alakulatoknak kétségbeesett szükségük lett volna erősítésre, de köszönhetően a titkos hadseregnek és a szövetséges légierőnek, a támogató csapatok szinte mozdulni sem tudtak.

A Rhône folyó másik oldalán az Aaron Bank Packard csapatával és Ted Baumgold Collodian csapatával együtt dolgozó maquisard-ok Lozère és Aveyron körzetében használhatatlan fémtömeggé változtatták a hidakat, és füstölgő, beomlott sziklahalmokká az alagutakat. A két „Jed"-egység és ellenállóik méterenként zaklatták bombákkal, mesterlövészekkel és rajtaütésekkel a part felé vonuló rettegett 11. páncéloshadosztályt. Mivel a szövetséges légierő és az ellenállók lerombolták a Rhône hídjait, Blaskowitz harmatgyenge nyugati ellencsapásának csapatait kompon kellett átszállítani a túlsó partra.

A Nizzában állomásozó 148. hadosztály ötszáz embere is megpróbálkozott egy másik erőtlen ellentámadással, ám ezt a kísérletet csírájában fojtották el az ellenállók, az ejtőernyősök, valamint a mindössze egy nappal korábban ledobott Sceptre „Jedburgh"-csapat.

Valamivel északabbra Sassi Chloroform csapata és Thompson Novocaine csapata az Alpok hegyei közt elhelyezte a robbanótölteteket, és a Durance folyó fontos hídjai beleomlottak a vízbe. Kesselring tábornagy olaszországi csapataira így kemény túra várt, ha részt akartak venni az invázió visszaszorításában. Északon, Grenoble mellett a 9. páncélos- és 157. tartalékos hadosztály maradványainak mozgását a Sassi Chloroform csapatával együttműködő maquisard-ok akadályozták, valamint több száz másik, helyi parancsnokok és ügynökök irányítása alatt dolgozó ellenálló, akik elvágták a part felé vezető utakat.

A *Dragoon* erői nemsokára rájöttek, hogy az ellenállás gyakorlatilag egész Dél-Franciaországban uralja a helyzetet, kivéve a németek számára különös fontossággal bíró körzetekben – Toulouse és a déli part között, a Rhône völgyében, valamint a Földközi-tenger és az Atlanti-óceán keskeny parti sávjain. Az ellenállás azonban még ezeken a helyeken is megnehezítette a németek életét.

A maquisard-ok több mint negyven alkalommal vágták át a vágányokat Toulouse és a déli part között, valamint a Rhône mentén. Megsemmisítettek vagy megrongáltak harminckét vasúti és közúti hidat, amelyeken át el lehetett volna jutni a hídfőhöz. „A maquisard-ok folyamatos akciói oly mértékben meggyengítették az ellenséget, hogy képtelen volt szervezett ellenállást kifejteni" – állt a 180. gyaloghadosztály egyik jelentésében.

A *Dragoon* első napján éjfélre az inváziós haderő megtisztította a teljes saint-tropez-i félszigetet, körbezárta az erős német állásokat Fréjus-nál, és visszaverte a két gyenge ellentámadást, egyet kelet és egyet nyugat felől. A *Dragoon* tervezett 450 000 katonájából 150 000-et partra tettek. A szövetségesek mindössze 95 halottat és 385 sebesültet vesztettek. És a délfrancia ellenállók még csak most kezdtek belemelegedni.

Patch tábornok partraszállása előtt a titkos háború londoni vezetői felfüggesztették a „Jedek" ledobását, hogy elaltassák a németek gyanakvását a közelgő invázióval kapcsolatban. A fékeket most azonban újra kiengedték, augusztus 13-a és augusztus 17-e között tíz újabb „Jed"-egység érkezett Délkelet-Franciaországba, hogy támogassák Patch hadműveletét. Augusztus 14-én a BBC-n újabb üzenet hangzott el, a helyi „Napóleon kalapja", amely a déli országrészben hetvenhétezer ellenállónak adott parancsot a gerillaháború kezdetére.

Német géppuskák erőteljes sorozatai verték végig a köveket Jack Singlaub feje felett. Narancsszínű nyomjelző lövedékek repkedtek mindenfelé. Üvegcserepek és éles kőszilánkok záporoztak a földre. A kőből és téglából épült házak sorra omlottak össze.

Singlaub és társa a James csapatból, Jacques de Penguilly néhány SOE-ügynök és SAS-katona társaságában azért érkeztek a Corrèze-en fekvő Egletons városába, hogy segítsenek megszervezni a maquisard-oknak egy támadást a német helyőrség ellen. A James csapatot alig néhány napja dobták le Franciaországban, nem maradt idejük a maquisard-ok kiképzésére. Singlaub és Penguilly most egy kertfal mögött kuporogva vártak és figyeltek.

Hallották a német páncéltörő lövegek tompa puffanásait, a lövedékek fütyülését, a robbanást, majd a földre hulló kövek és téglák zaját. Rövid csend következett, majd az ellenállók Brenjei válaszoltak, a lövedékek végigverték a németek fedezékéül szolgáló falakat. A golyók senkit sem találtak el. Miért vesztegetik a franciák a drága lőszert?

Singlaubék átvetették magukat a falon egy másik ház kertjébe, és újra összehúzták magukat. Az *Armée Secrète* (AS) harcosai felemelkedtek, és a romokon keresztül odagázoltak hozzájuk, hogy kezet rázzanak a „Jedburgh"-ökkel. A maquisard-ok arca olyan büszkeséget tükrözött, mintha Singlaubot és Penguillyt maga Dwight D. Eisenhower küldte volna hozzájuk.

Ne lőjenek, csak ha élő célpontot látnak, mondta Singlaub a körülötte kuporgó franciáknak. Csak rövid sorozatokkal dolgozzanak. Ha az első néhány golyó nem végez a célponttal, úgyis fedezékbe húzódik. Ne pazarolják a lőszert.

A gyenge kora reggeli napsütés még hosszú árnyékokat vetett. Néhány száz kilométerrel délre még csak most kezdődött a *Dragoon* invázió. Alig tizenkét óra telt el a gerillaháborút elindító BBC-üzenet óta, és máris elszabadult a pokol. Az egletons-i csata csak egy volt a Dél-Franciaországban aznap tomboló több száz, hasonló összecsapás közül.

Egletons-ban akkor kezdődött a harc, amikor a gaulle-isták két százada és a *Communist Francs-Tireurs et Partisans* (FTP) hétszáz embere bekerített háromszáz németet. Azonban a teljes dicsőség learatására vágyó FTP támadást

indított az AS értesítése nélkül, és az elsietett akció lehetőséget nyújtott a németek számára, hogy harminc polgári tússzal visszavonuljanak a szinte bevehetetlen, erődszerű École Nationale Professionelle-be, egy masszív, háromszintes vasbeton komplexumba a város keleti peremén.

A németek biztonságos fedezékükből rádión kértek segítséget, mire egy kétszáz fős, kifejezetten a maquisard-ok elleni hadviselésre kiképzett haderő indult el a kanyargós úton Egletons felé az alig száz kilométernyire lévő Clermont-Ferrand-ból. Singlaub maquisard-jai ezt a csatát sosem nyerhették meg, de nem is ez volt a lényeg. Amíg a kétszáz német katona egletons-i bajtársaik megmentésével van elfoglalva, nem támadják Patch tábornok erőit, és nem próbálnak megszökni. A Franciaország több száz pontján alkalmazott stratégia német katonák tízezreit kötötte le.

Közben a kőházakat, ahová az egletons-i ellenállók bevetették magukat, az iskolába szorult németek lövetni kezdték tizennégy ágyúval, három aknavetővel, valamint az összes kézifegyverrel és géppuskával. A Stenekkel és Brenekkel felszerelt ellenállók akár játékpuskákkal is lövöldözhettek volna. Ám ha nem is tudták legyőzni a benti németeket, maradásra kényszeríthették őket, amíg meg nem érkeznek a szövetségesek Mosquito vadászbombázói.

Singlaub és Penguilly az ellenállók állásai között ingáztak, gondosan megfigyelték a németek állásait, és segítettek a csata megtervezésénél. Miután az utolsó tanácsaikat is továbbították az egyik AS-szakasznak, a porlepte fák alatt átrohantak az utcán, az FTP állásaihoz.

– *Qui passé là?* – mordult rájuk az útjukat elállva egy szakállas férfi. Kik vagytok?

– Az FFI két tisztje – felelte ingerülten Penguilly.

Singlaubék már más szektorokban is érezték az FTP vörös inges, fanatikusan bátor harcosainak ellenséges pillantásait. Ezek az emberek a kommunisták dacosan összeszorított öklével tisztelegtek. Az ő vezetőjük, Antoine „ezredes" – önmagának adományozta a rendfokozatot, mivel a reguláris hadseregben csak tizedesi rangig jutott el – volt az, aki idő előtt elindította az egletons-i támadást. Egész Franciaországban sok problémát okozott, hogy túl sokan akartak a felszabadítók szerepében tetszelegni.

– Hol a parancsnoka? – kérdezte Penguilly a szakállas őrszemet. A férfi komoran mutatott egy golyó lyuggatta épületre az iskola mellett.

Az FTP katonái barátságtalan szavakat kiabáltak ki az ablakon, amikor Singlaubék elhaladtak előttük. Száz kilométerrel odébb, Clermont-Ferrand mellett három német Heinkel 111-es közepes bombázó szakadt el a kifutótól, és kanyarodott széles ívben Egletons felé azzal a céllal, hogy bombázza Singlaub maquisard-jait.

Singlaub és Penguilly beléptek az erődszerű iskolához legközelebb álló épület hátsó ajtaján. Penguilly lent maradt őrködni, Singlaub pedig felmászott a padlásszobába. Az alacsony, poros gerendák alatt óvatosan kinyitott egy kis, négyszögletű ablakot, felemelte a fejét és kikémlelt rajta. A németek bútorokkal torlaszolták el az iskola ablakait. A géppuskás osztagok árnyékként suhantak a bokrok között.

– *Merde, alors!* A francba, odanézz! – hallotta lentről Penguilly kiáltását. Két FTP-s elég ostoba volt ahhoz, hogy mutogatni kezdjen a fent kémlelő amerikai felé. Singlaub azonnal visszarántotta a fejét, odébb gördült és sebesen mászni kezdett a létra felé. Az első lövések akkor csapódtak a cserepek közé, amikor bakancsa a második szint padlóján csattant. Szinte kirobbantak a hátsó ajtón. A mutogató FTP-harcos akár meg is telefonálhatta volna a németeknek, hová célozzanak a géppuskáikkal.

– Tűnés innen a pokolba, hátha aknavetőik is vannak! – kiáltotta oda a társának Singlaub. A következő pillanatban fémes kongás hallatszott az iskola irányából, és a házból porfelhő emelkedett fel. Cserép- és fadarabok záporoztak az utcára. A falon, amelyik mögött nemrég még Singlaub leskelődött, hatalmas lyuk tátongott.

Ekkor érkeztek meg hangos zúgással a háztetők fölé a kétmotoros Heinkelek. Eldübörögtek a mellékutca felett, tettek egy fordulót és lecsaptak. Az FTP harcosai kirohantak az utcára, és géppisztolyaikkal tüzet nyitottak a repülőgépekre. A németek is felélénkültek az iskolában. Kilenc bomba hullott a maquisard-ok állásaira. Az emberek üvöltve rohantak fedezékbe, miközben a robbanások romba döntöttek egy egész sornyi házat. Az ellenállók a földre rogytak. Kiáltások és nyögések hallatszottak minden irányból. Lángnyelvek lobbantak fel, fekete füst szállt az ég felé.

Az AS és az FTP emberei, valamint a helyi civilek vizesvödrökkel rohangáltak; hirtelen úgy tűnt, mindenki megtanulta, mi az az együttműködés. A német bombák megtették azt a szívességet Singlaubnak, hogy egyesítették az AS és az FTP erőit a közös ellenség ellen.

Penguilly maga köré gyűjtött négy FTP-géppuskást, Singlaub pedig ugyanennyit az AS-től. Az amerikai elmagyarázta nekik, hogy a gépek közvetlenül a fejük felett fognak elrepülni a második támadásuknál. Ha közeledik az első, felmérem a sebességét és a magasságát, és az ujjaimmal mutatom, mennyivel célozzanak az orra elé. Egy ujj egy géphosszt jelent, kettő kettőt és így tovább. Az ökölbe szorított kéz azt jelenti, nem kell ráhagyás.

Az első Heinkel beállt az úttal párhuzamosan, és alig 70 méter magasan közelített. Singlaub látta a bőrsisakos pilótákat a gép orrának üvegén át. Megállt az út közepén, és felemelte az egyik ujját.

– Tűz! – üvöltötte.

A lövészek felemelték a Breneket, és öt rövid sorozatot adtak le. Néhány golyó eltalálta a szárnyvéget, de a gép az utolsó pillanatban jobbra fordult, ezért a lövések nagy része mellé ment. Singlaub emberei fedezékbe ugrottak, mert a faroklövész golyózáport zúdított az útra.

A következő gép még alacsonyabban jött, Singlaub tisztán látta a pilóta arcát. Egyenesen a „Jed" és az ellenállók felé tartott. Penguilly meglengette ökölbe szorított kezét.

– Nincs ráhagyás! – kiáltotta Singlaub.

Az üveg a gép orrán darabokra tört és az útra hullott, a zöldre festett törzset golyók szaggatták fel. A jobb oldali motorból sűrű, fekete füst tört elő. Az emberek éljeneztek. Később hallották a Heinkel lezuhanását.

Akár egy falka jól idomított vadászkutya, vörös barettes SAS-kommandósok szakasza foglalta el a kulcsfontosságú pozíciókat az iskola körül, ügyet sem vetve a német géppuskák golyózáporára. Az volt a tervük, hogy az aknavetők össztüzével fedezékbe kergetik a németeket, majd a pillanatnyi előnyt kihasználva előrébb hozzák a maquisard-ok géppuskásait. Ily módon a német bombázók megérkezésekor a maquisard-okkal együtt az iskola is célkereszt középpontjába kerül.

A SAS emberei felállították aknavetőiket. Singlaub fellopakodott ugyanannak az épületnek a padlására, ahol nem sokkal korábban tűz alá vették. A padlón kúszott, megpróbált észrevétlen maradni. Ő vállalta magára a tüzérségi megfigyelő szerepét.

Az első aknavető működésbe lépett, és egyenesen az udvar közepére küldte lövedékét. A németek sietve vetették be magukat a lövészállásaikba. A következő lövedék darabokra zúzott egy torlaszt. Még több ellenséges katona keresett fedezéket. Singlaub annyira élvezte a látványt, hogy meg is feledkezett a minden valószínűség szerint a megfigyelő után kutató németekről.

Néhány apróbb igazítás, és az aknavetők lövedékei már ott is robbantak a német géppuskaállásokban, ahogy tervezték. Singlaub most az iskola tetejére irányította a tüzet, hogy lezavarják onnan az ellenséges géppuskásokat. Következtek a foszforral töltött gyújtógránátok, melyek több helyen is tüzeket okoztak az iskola felső szintjén. „Adunk egy kis elfoglaltságot a fattyaknak" – gondolta Singlaub.

Az egyik SAS-katona golyót kapott a fejébe. Egy másiknak a jobb szemét találták el. Ám a terv sikerült, a maquisard géppuskák előrébb jöttek, és innen már belőhették az udvart.

Singlaubnak nem maradt ideje az örvendezésre. Hirtelen géppuskagolyók csapódtak a ferde cserepekbe, és pattogtak tovább a padlástérben. Arra eszmélt, hogy a hátán fekszik és cseng a füle, mintha harangot kongattak volna mellette. A robbanás hátradobta őt az ablak mellől. Mintha valaki egy marék követ vágott volna a képébe. Arcának jobb feléről vér csöpögött a földre. Hullámokban érkezett a fájdalom, de a verőerek nem sérültek. Csupán az állán és

a fülén talált sebet, de ha a golyó csak két-három centivel odább megy, akkor az agyát fúrja át.

A géppuska abbahagyta a tüzelést, és Singlaub vetett még egy utolsó pillantást kifelé. Éppen látta, hogy alig 25 méter távolságból egy 37 mm-es, terepszínű hálóval álcázott páncéltörő löveg csöve ráfordul a pozíciójára. A „Jed" megszállott módjára rohant le a lépcsőn, és vetődött ki a hátsó udvarra.

Az FTP katonái csak egy őrültként rohanó, vérben úszó férfit láttak. Megpróbálták ellátni a sebét, ám ő csak felragadta az egyik Brent, és *„le cannon boche!"* kiáltással már futott is tovább. Fedezékbe húzódott egy fa mögött, 25 méterre a német lövegtől, majd négy hosszú sorozatot adott le a kezelőszemélyzetre. Emberek hanyatlottak a földre. Singlaub tárat cserélt. Az egyik német felemelte a fegyverét, ám abban a pillanatban széttárt karral repült hátra.

Singlaub megfordult és visszarohant a maquisard-okhoz, akik elvették tőle a Brent, és egy vödör vízben megmosták az arcát. Huszonhárom éves volt, első alkalommal vett részt tűzharcban, és megölte vagy megsebesítette egy német löveg hétfős személyzetét. A csata hevében azonban ez eszébe sem jutott.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

VISSZAVONULÁS

Az *Overlord* erői számára északon még a délinél is jobban alakult a helyzet. Omar Bradleynek sikerült a Mortainnél ellentámadást indító német erők átkarolása, és ezzel nyolcvanezer német katonát zárt körbe szinte teljesen. És a szövetségesek nem szándékoztak annyi ideig életben hagyni a németeket, hogy lehetőségük nyíljon a szökésre. A tüzérség és a légierő a falaise-i katlanban mindenre lecsapott, ami élt és mozgott.

Hitler parancsnokai könyörögtek vezérüknek, hogy rendelje el a visszavonulást, ő azonban nem volt hajlandó szembenézni hadserege teljes pusztulásának realitásával. Ragaszkodott hozzá, hogy a csapatok tartsák állásaikat, szerveződjenek újjá, majd folytassák a támadást. Öngyilkos utasítás volt.

Német holttestek rothadtak mindenütt. A döglött lovak lábai groteszk módon meredtek az ég felé. Francia civilek – köztük rettegve összebújó családok, nőkkel és gyerekekkel – feküdtek a törött gyerekkocsik és eldobált játékbabák mellett. Az oszlásnak indult emberi és állati hús bűze olyan magasra szállt, hogy még az arra repülő pilóták is öklendeztek. Miután megszemlélte a harcmezőt, Eisenhower ezt írta: „Gyakorlatilag több száz métert lehetett volna úgy sétálni, hogy az ember nem lép másra, csak halott és bomlófélben lévő húsra."

Csaknem nyolc teljes gyalog- és két páncéloshadosztály rekedt a szövetségesek csapdájában. Tízezren meghaltak, ötvenezren fogságba estek. A Normandiában júniusban még aktív ötven német hadosztályból alig tíz maradt meg harcoló egységként. A Franciaországért vívott csata a végéhez közeledett.

A szövetségesek most a Szajna partjához küldték Pattont. Lebombázták a hidakat és reménykedtek benne, hogy sikerül fogságba ejteni újabb hetvenötezer német katonát, és zsákmányolni 250 tankot, mielőtt átkelnek a folyón. Egészen eddig az szerepelt az *Overlord* tervében, hogy a folyónál megállnak és kiépítenek egy utánpótlási bázist, mielőtt benyomulnának Németországba. Ám amikor Patton erői felfedezték, hogy a németek túlságosan gyengék a szövetséges átkelés megakadályozásához, Eisenhower úgy döntött, folytatja az előretörést a német határig.

Utasította Montgomeryt, hogy a brit és kanadai erőket vigye észak felé a part mentén, hogy Belgiumon és Hollandián keresztül törjön be Németország területére, miközben az amerikai 1. hadsereg fedezi a szárnyát. Délebbre Patton egyenes vonalban száguldott kelet felé, Párizstól északra és délre egyaránt, Metz és a francia–német határon húzódó Vogézek vonulatai irányába. A franciaországi csata akkor ér véget, ha Patton 3. hadserege összetalálkozik Patch délről érkező 6. hadseregcsoportjával.

Amikor Patton a Loire mentén tört előre, megint csak szüksége volt valakire, aki megvédi hosszúra nyúlt déli szárnyát, hírszerzési információkat hoz az ellenséges vonalak mögül, és zaklatja az útját állni próbáló német csapatokat, ezúttal az ország keleti és északkeleti részén. És ez a valaki nem volt más, mint az a bizonyos „másik kurafi", vagyis az ellenállás. Bill Colby Bruce csapatát, valamint több más „Jed"-egységet – köztük a Paul, Arthur, Bunny, Anthony és Alan csapatokat – egy sávban dobták le Patton tervezett jobbszárnyának vonala alatt, hogy felkészítsék a maquisard-okat a szövetséges hadsereg védelmére.

Patton szárnyának megóvása egy idő után egészen a német határig terjed, ám erre most még nem kellett gondolni. Arra keleten az ellenállás megszervezése és felfegyverzése jóval elmaradt a többi országrész szintjétől. Az északkeleti részt olyan sűrűn beépítették, és annyi német haladt rajta keresztül, hogy a maquisard-oknak nemigen volt hová bújniuk. Keleten az Angliától való távolság miatt nehéz lett volna megoldani az ejtőernyős ledobásokat a rövid, nyári éjszakákon, nem beszélve arról, hogy az ország többi részén zajló események miatt a londoni vezetők nem nélkülözhették a repülőgépeket. Vagyis a két régió ellenállóinak összeszedéséhez és felfegyverzéséhez a „stratégiai tartalékra" – a „Jedek"-re – kellett támaszkodni, ezért több mint harminc új csapatot vetettek be.

Augusztus 16-án délután, egy nappal a partraszállást követően Patch tábornok *Dragoon*-erői már össze is kapcsolódtak a hatvanöt kilométer széles hídfőben, és több mint harminc kilométert nyomultak befelé. Két amerikai hadosztály a nyugati Avignon felé fordult azzal a céllal, hogy végigvonuljanak a Rhône partjain. A Butler különítmény névre keresztelt páncéloshaderő egyenesen északra robogott a Napóleon út mentén, Grenoble és Gap városát tűzve ki célul. Egy másik amerikai hadosztály a francia–olasz határra vonult, hogy védje Patch jobbszárnyát Kesselring tábornagy olaszországi erőinek esetleges ellentámadásától.

Közben egy nappal a kitűzött idő előtt partot ért az 1. francia hadsereg is, és rögtön útnak indult nyugatnak, Toulon és Marseille értékes kikötővárosai felé. A tervek szerint a francia csapatok elfoglalják a kikötőket, azután követik az amerikaiakat északra. Együtt kirúgják Hitler utolsó támasztékát, csatlakoznak az *Overlord* haderejéhez, és szorosabbra zárják Ike hosszú távú stratégiai tervének „alsó állkapcsát".

Blaskowitz tábornok kezdetben megpróbálta útját állni a francia és amerikai erőknek is, ezért Toulontól északi irányban védelmi vonalat épített ki. Amikor a szövetségesek ezt elsöpörték, katonái létrehoztak egy másik hiábavaló védvonalat Marseille-nél, azonban hamarosan az is összeomlott. Mivel a normandiai harcok komoly erőket vontak el, ráadásul a „Jedek", a szövetséges ügynökök és a maquisard-ok blokkolták a német tartalék mozgását a Rhône folyón keresztül, valamint Lyon és Grenoble irányából a part felé, a déli német hadsereg alig fejtett ki ellenállást. Patch tábornok erői újra és újra lecsaptak Blaskowitz csapataira, mielőtt azoknak lehetőségük lett volna visszanyerni az egyensúlyukat.

A Franciaországban tartózkodó „Jedek"-től és ügynököktől furcsa rádióüzenetek érkeztek. „A boche-ok evakuálnak a körzetből" – írta az Ivor csapat a Loire-tól délre fekvő Cherből. „Bordeaux-ból naponta indulnak a hatalmas konvojok" – jelentette a Harold csapat Franciaország atlanti partvidékének északi részéből.

A délnyugaton állomásozó német csapatok hirtelen útra keltek észak felé; többnyire gyalog mentek a Loire vonaláig, ahol keletnek fordultak, a szülőföld határának irányába. Délkeleten a szövetségesekkel harcoló német egységek váratlanul beszüntették a tüzet, és a Rhône vonalát követve felszívódtak. A német 148. hadosztály Nizza mellől, valamint a 9. páncélos- és 157. tartalékos hadosztály Grenoble körzetéből a keleti Alpok felé menekültek, hátha sikerül átjutniuk Olaszországba. És a legmegdöbbentőbb, a Normandiában küzdő német egységek is beszüntették a harcot. A német csapatok mozgásának iránya megfordult.

Augusztus 16-án az önfejű Führer végre elismerte franciaországi seregeinek összeomlását. Ezúttal hallgatott parancsnokai könyörgésére és érvelésére. Mivel máskülönben több százezer embert, rengeteg tankot és egyéb felszerelést veszített volna az *Overlord* és a *Dragoon* erőivel szemben, Hitler elrendelte a kivonulást Franciaországból.

HARMINCHATODIK FEJEZET

MINT A FÜRJVADÁSZAT

Eisenhower északi erői kelet felé robogtak. Patch déli csapatai északnak indultak. Hitler egységei nem akartak mást, csak kikerülni a harapófogóból. Minél előbb találkoznak Ike és Patch erői északkeleten, annál több német katona esik csapdába. A Franciaországért folytatott csata versenyfutássá vált. Hogy a szövetségesek nyerjenek, a maquisard-oknak késleltetniük kellett a német exodust.

„Zaklassa a visszavonuló ellenséges erőket a közutakon. Maximális erőfeszítést kérünk." – Ezt az utasítást kapta Vuchot százados, a Vaganin „Jed"-csapat vezetője, aki nemrég robbanóanyagot adott a szomorú sorsú Cy Manierrenek. Vuchot maquisard-jai pontosan a Rhône mentén tevékenykedtek, vagyis Blaskowitz 110 000 visszavonuló katonájának útjában helyezkedtek el.

Vuchot csapatai és más egységek elfoglalták állásaikat a Rhône keleti partján, a főútra néző magaslatokon. Gammon gránátokkal megállították a konvojokat, páncélöklökkel szétlőtték a teherautókat, és Stenjeikkel addig lőtték a zavarodott németeket, amíg az egész völgyet be nem töltötte a fegyverropogás. Vuchot-tól valamivel délre a Monocle csapat, a *Dragoon* előtt ledobott „Jed"-egységek egyike felrobbantotta a Drôme egyik hídját, ahol a folyó Livronnál beletorkollott a Rhône-ba. A németeknek így gázlót kellett keresniük, ami az észak–déli irányú forgalmat óránként száz teherautóról négyre lassította.

Blaskowitz haderejének másik százezer tagja Franciaország délnyugati részéről, Bordeaux és Toulouse körzetéből menekült Németország felé. Patch és Eisenhower rá akarták kényszeríteni Hitler tönkrevert csapatait, hogy csak a főbb útvonalakat kövessék: délkeletről a Rhône mentén, délnyugatról pedig fel az atlanti partokig, majd követve a Loire folyását. Így mind a magasból lecsapó szövetséges vadászbombázók, mind az utakat egyre nagyobb számban megszálló maquisard rajtaütő csapatok tudni fogják, hol keressék a célpontokat.

Patch és Eisenhower nem szerették volna, ha a németek letérnek ezekről az utakról, és felszívódnak a Francia-középhegység bércei közt. Jack Singlaub James csapata a Lee és Alexander csapatokkal együtt azon fáradozott, hogy elzárja az atlanti partok felől a hegységbe vezető utakat. A Földközi-tenger felől

érkező déli utakat ugyancsak blokkolni kellett. „Minden erőfeszítésükkel akadályozzák meg a németek északra áramlását a part irányából" – jött az utasítás Aaron Bank Packard és Ted Baumgold Collodion csapatának.

A hegylánc délnyugati csücskében Tommy Macpherson Quinine csapata és a velük együttműködő maquisard-ok a Lot és Dordogne folyók tucatnyi hídját döntötték a vízbe, még inkább elzárva a hegységet a németek elől. Macpherson két bombájának kőtörmeléke Aurillactól északkeletre, Le Lioran-nál bezárt egy másfél kilométer hosszú alagútba néhány száz megszállót és milicistát.

Ugyanakkor, hogy megakadályozzák a kósza német egységek Spanyolországba szökését délnyugaton, a Pireneusok tövénél ledobott Bugatti és Chrysler csapatok a határvidék útjait tették járhatatlanná. A francia–olasz határon Bill Thompson Novocaine és Jean Sassi Chloroform csapata, valamint a frissen ledobott Ephedrine és Sceptre csapatok Grenoble mellett az alpesi átjárókon szökni próbáló német oszlopokra csaptak le.

Mivel a németeket a francia hegyláncok, Spanyolország és Olaszország felől is visszafordították, nem maradt más választásuk, mint az óceán partja és a Rhône mentén követni a nagyvárosok közt kanyargó utakat, mert tudták, hogy a szövetségesek a településeket nem bombázzák. Ám a városok közötti szakaszokon a légierő és az ellenállás rajtaütő egységei támadták a német menetoszlopokat.

Délnyugaton néhány német parancsnok úgy döntött, hogy a legbiztonságosabb dolog saját és csapataik számára, ha homokzsákokat tesznek a helyőrség ablakai elé, szögesdrótot fektetnek le és várnak. Eisenhower parancsnokságán azonban másként gondolkodtak. Mivel ezekben a régiókban nem mozogtak reguláris egységek, a SHAEF augusztus 17-én utasította az ellenállást, hogy szabadítsák fel a délnyugati városokat, és „küldjék csomagolni" a németeket. Négy újabb „Jed"-egységet dobtak le a körzetben. Nem mintha a francia harcosok felfegyverzett, dühös hordáinak szükségük lett volna bátorításra.

Augusztus 16-án és 17-én Jack Singlaub két helyőrség kapitulációját is elfogadta: Brive-ét és Tulle-ét, ahol két hónappal korábban a „Das Reich" kilencvenkilenc civilt akasztott fel az erkélyekre és a lámpaoszlopokra. Augusztus 20-án, miközben a Butler különítmény páncélosainak egyik szakasza megközelítette az alpesi Gap települését, Henry McIntosh és Jean Sassi a Chloroform csapatból két irányból maquisard-egységekkel közrefogta és elfoglalta a várost. Augusztus 24-én Aaron Bank Packard csapata és maquisard-jaik megszállták a déli parton fekvő Nîmes-t. Augusztus 27-én ötven maquisard – Stewart Alsop és Dick Franklin Alexander csapatával – a csatornarendszeren keresztül besurrant a Bordeaux-tól nyolcvan kilométerre északkeletre fekvő Angoulême városába. A közeli Torsac falu tiszteletese a német őrszemek mellett, egy hamis temetési menet koporsóiban, latin énekeket kántálva csempészte be nekik a fegyvereket. A maquisard-ok augusztus

31-én magukhoz vették a fegyvereket, és a város mellett várakozó társaikkal összhangban fellázadtak a németek ellen. Éjfélre autólámpákkal megvilágított trikolór lengett az Hôtel de Ville felett.

Mostanra délnyugaton az ellenállás szinte teljesen kisöpörte a németeket Indre, Corrèze, Creuse, Haute-Vienne és Dordogne körzeteiből, és elfoglalta Mauriac, Aurillac, Montluçon, Castres, Auch, Tarbes és Toulouse városát. Délkeleten megtisztították Haute-Savoie-t, valamint Ain nagy részét. Valójában a Loire-tól délre és a Rhône-tól nyugatra eső országrészt szinte kizárólag az ellenállók szabadították fel, persze ebben nagy segítségükre volt az északon és délen közeledő szövetséges csapatok jelentette fenyegetés.

Dél-Franciaországban az emberek a Marseillaise-t énekelték, és amerikai, brit és francia zászlókat lengetve vonultak végig az utcákon. A „Jedek"-et a vállukra emelve hordozták városszerte. A tömeg az utcákon táncolt, a maquisardok díszfelvonulást tartottak. Patakokban folyt a bor.

Nîmes-ben Aaron Bank a városháza erkélyéről beszédet mondott a „*Vive les américains!*"-t kiabáló tömegnek, azután meglátogatta a helyi kuplerájt. Szeretett volna a „hírszerző sejt" hölgyeivel ünnepelni, akik rengeteg információkat szedtek ki a letolt gatyával hirtelen bőbeszédűvé vált, ittas németekből. Bank olyan sokat ivott a nyilvánosház bárjában, hogy arra sem emlékezett, később szobára ment-e valamelyik lánnyal.

A nemrég felszabadított Périgueux városának éttermében Dick Franklin az Alexander csapatból pezsgőt ivott Stewart Alsoppal. Franklint egy szőke, húszéves ikerpár hízelegte körül. Valamilyen emléket szerettek volna tőle, és levagdosták a gombokat az egyenruhájáról. A karját húzogatva még az ágyukba is megpróbálták becsalogatni, ám ő ellenállt.

A Loire-tól északra egész Párizs egyetlen, hatalmas fesztiválvárossá változott. Augusztus 25-én huszonötezer ellenálló harcos, valamint a Patton 3. hadserege mellé rendelt francia páncélosalakulat felszabadította a fővárost. A szövetséges hadoszlopok az eksztázisban ünneplő tömeg éljenzése közepette parádéztak végig a Diadalív alatt.

Közben Patton 3. hadserege tovább folytatta a keleti előretörést, a *Dragoon* 7. hadserege és 1. francia hadserege pedig észak felé nyomult. Az *Overlord* és a *Dragoon* erői közötti rés 400 kilométerre szűkült. Már nem kellett sok hozzá, hogy összekapcsolódjanak. A még mindig Franciaországban tartózkodó németek elkeseredett igyekezettel próbáltak kibújni az egyre szűkebbé váló hurkon a Dijontól északkeletre lévő Belfort-hasadékon keresztül.

A Rhône völgye mentén délkeletről érkező németeknek több tízezer maquisard-on kellett átküzdeniük magukat, akik szorosan együttműködtek a folyóvidéket ellenőrző kilenc „Jed"-egységgel. Amikor a Jude csapat tagjai rájöttek, hogy jóval több a maquisard-juk, mint a fegyverük, kifosztották a Saint-Étienne-i sportfegyvergyárat – így kétszáz emberrel több lövöldözhetett a németekre. Amikor a folyamatos támadások sem állították meg az ellenséget,

az Anthony csapat felrobbantott egy zsilipet, melynek következtében hét méter mély víz öntötte el az észak felé vezető fő útvonalat.

„Az egész olyan volt, mint a fűrjvadászat, a naponta végrehajtott rajtaütések eredményét már nem lehetett nyomon követni" – írta a körzetben dolgozó egyik ügynök. Augusztus utolsó napjaiban háromezer ellenálló harcos, akiket részben a Jude „Jedburgh"-csapat fegyverzett fel, felkelést robbantott ki Lyonban, Franciaország második legnagyobb városában. A szövetséges hadseregek közeledésétől tartva az ötezer fős német helyőrség összecsomagolt és elmenekült. Patch *Dragoon*-csapatai szeptember 3-án léptek be a felszabadított városba.

A németek visszavonulása délnyugatról egész Franciaországban zajlott, a csapatok kétségbeesett békaugrásokkal haladtak egyik népes településtől a másikig. Néhány ezren Bordeaux-ból vagy Toulouse-ból először észak felé, a Loire-tól hatvanöt kilométerre lévő Poitiers-be menekültek, ahol azzal a megnyugtató tudattal pihenhettek meg, hogy a szövetségesek nem fogják bombázni a civilekkel teli várost. Azután keletre fordultak, Châteauroux biztonsága felé, míg a következő csoport elérte Poitiers-t.

A németeknek nem volt választásuk, meg kellett tenniük ezt a keleti fordulót, mert a déli szárnya miatt aggódó Patton az ellenállókkal felrobbantatta a Loire hídjainak jó részét, a többi potenciális átkelőhelyet pedig őriztette, így a németek csapdába estek a déli parton. Az Atlanti-óceán partjától a 320 kilométerrel beljebb fekvő Châtillonig huszonötezer fegyveres ellenálló – köztük Paul Cyr George csapatának maquisard-jai – akadályozta a németek átkelését a folyón.

Mivel kénytelenek voltak a déli parton maradni, a németeknek állniuk kellett a Hugh, Hamish, Julian, Alec és Ivor csapatokkal együttműködő több mint kilencezer ellenálló egymást követő rajtaütéseit. A szövetséges vadászbombázók elkerülése érdekében megpróbáltak éjszaka mozogni. Hogy védjék magukat az ellenállók támadásaitól, egy ötezer veterán katonából álló fedező haderő, amely a délnyugatról visszavonuló erők védelmét kapta feladatul, megpróbálta őrizni a Loire menti visszavonulási útvonalat. Nem sok sikerrel.

A RAF repülőgépei folyamatosan bombázták és lőtték a német hadoszlopokat. Amikor a kétségbeesett németek lemenekültek az útról, hogy védve legyenek a bombáktól, az ellenállók az erdőben mészárolták le őket. Az Alec csapattal együtt dolgozó maquisard-ok naponta ötven halott németet számoltak meg. Az Ivor csapat becslése szerint az ellenállók tizenötezer némettel végeztek, és megsemmisítettek hetvenöt járművet az augusztus 20-ával kezdődő négy hét alatt. „Az út különböző szakaszain teljes századok álltak lesben, és lőttek, amíg bele nem fáradtak" – írta egy amerikai ügynök.

A Loire-tól délre az ellenállók rajtaütéseinek sikerességét kiégett teherautók, álló konvojok és német halottak jelezték, de még így sem sikerült telje-

sen megállítani a kétszázezres áradatot nyugatról és délnyugatról. Augusztus utolsó hetében William Crawshay a Hugh, és Bob Anstett a Hamish csapatból visszatértek Londonba. A parancsnokságon kétségbeesett igyekezettel próbálták rávenni Robert Macon amerikai vezérőrnagyot, hogy a 83. gyaloghadosztály bevetésével zárja el az utolsó nyolcvanezer német útját. Vagy ha ez nem megy, legalább vessék be a légierőt.

Délkeleten egy Christian fedőnevű partizánvezér berontott Tommy Macpherson főhadiszállására, és a segítségéért könyörgött. Christian, a bajuszos-szakállas egykori haditengerész egy kis maquisard-csoportot vezetett, amelyik bekerítette az Aurillactól délkeletre fekvő Sarrans vízerőművét védő német helyőrséget. Attól félt, hogy a németek bármelyik pillanatban a levegőbe repíthetik a gátat.

Mivel a körzetből szinte az összes német elmenekült a Loire felé, Franciaország déli részében nem maradt más feladat, mint a tisztogatás és a további pusztítás megakadályozása. Huszonháromezer megszálló elbarikádozta magát Bordeaux-ban, arra várva, hogy rájuk kerüljön a sor, és elindulhassanak a német határ felé. Amíg azonban el nem indulnak, a körzet ellenállói nem támadhatták meg őket. A százhúsz méter magas gát közben csaknem harminchatmilliárd liter vizet tartott vissza attól, hogy percek alatt elárasszon nyolcvan négyzetkilométernyi lakott és mezőgazdasági területet. Macpherson azonnal odasietett.

Az erőmű belsejében 120 állig felfegyverzett német várta tíz darab 40 mm-es Bofors légvédelmi löveggel felszerelkezve, hogy lőhesse az esetleges támadókat. Macphersonnak nem állt rendelkezésére más, mint egy egyenruhás francia tiszt, valamint körülbelül húsz maquisard harcos Sten géppisztolyokkal. A szakasz nedves rongyokkal tekerte be a Stenek csövét, hogy olyan hangjuk legyen, mint a géppuskáknak, és vadul lövöldözve körbejárták a gátat.

„Körül vannak véve" – üzente Macpherson az egyik falusi lánnyal a helyőrség parancsnokának. A Jedburgh-tiszt feltétel nélküli kapitulációt követelt. A németek udvariatlanul visszautasították az ajánlatot. A német parancsnok tisztában volt vele, hogy rövid időn belül több ezer harcra kész maquisard érkezhet, akik alig várják, hogy megrohamozzák az erőművet, de a gát falához rögzített többtonnányi robbanóanyag pusztításának lehetősége majd visszatartja őket.

Mivel a patthelyzetnek nem lehetett véget vetni, és egyetlen kiélezett pillanat is azt eredményezhette, hogy a németek egy kamikáze akcióval több ezer ember életét veszik el, Macpherson és Christian személyesen mentek oda tárgyalni. Kiderült, hogy a helyőrség parancsnoka hallotta, hogyan bántak egyes maquisard-ok a német foglyokkal, és ezért nem hajlandó megadni magát nekik. Azonban amikor meglátta Macpherson és a francia tiszt egyenruháját, megnyugodott. Beleegyezett, hogy leszereli a bombákat, átadja a lövegeket,

majd az embereivel együtt felszáll a teherautókra, és bevonul az aurillaci futballstadionban létesített átmeneti hadifogolytáborba.

Macpherson tehát zsákmányolt tíz 40 mm-es löveget, de hasonlóan a többi délnyugati „Jed"-hez, ügynökhöz és maquisard-hoz, nem volt kire lőnie velük. Nemsokára rá kellett jönnie, hogy augusztus 28-án az utolsó német alakulat, Botho Elster vezérőrnagy húszezer fős vegyes hadoszlopa is elhagyta Bordeaux városát. A szabad elvonulásért cserébe megígérték, hogy nem rombolják le a várost. Ez persze nem jelentette azt, hogy Elster hadoszlopát máshol nem támadták meg.

Macpherson Toulouse-ba sietett, ahová a Földközi-tenger partjáról megérkezett egy reguláris francia tisztekből álló törzs. A legtöbben azzal foglalták el magukat, hogy megpróbálják helyreállítani a rendnek legalább a látszatát az országban, de tudtak nélkülözni egy félsüket, öregedő tisztet, Schneider ezredest, aki azt a feladatot kapta, hogy álljon a körzet tizenhatezer maquisardjának élére.

Macpherson önhatalmúlag Schneider törzsfőnökévé nevezte ki magát. Csapattársával, Michel de Bourbonnal és legfőbb ellenálló bajtársukkal, Georges komisszárral felvették a kapcsolatot a maquisard-csoportokkal, és miután átadták nekik a lövegeket és az aknavetőket, az északra vonuló németek után küldték őket.

Az északi és déli hadseregek közötti rés gyorsan szűkült, a londoni parancsnokság pedig az utolsó „Jed"-egységeket is ledobta Franciaország keleti részében, ahol még tombolt a harc. A Franciaországért vívott csata utolsó nagyobb ellenálló megmozdulásaként Macpherson üldözőbe vette Elster húszezer fős hadoszlopát.

Közben sajnos a német visszavonulás zűrzavarában a franciák saját honfitársaikkal is harcba bocsátkoztak.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

„MEGTISZTULÁS"

Miután a német győzelem utolsó reménye is tovaszállt, hirtelen előkerültek az utolsó másodperces maquisard-ok, azok az emberek, akik eddig gyávák voltak csatlakozni a harchoz, ám most feltúrták a szekrényüket, előszedték belőle rozsdaette flintájukat és molyrágta uniformisukat. Keselyűként csatlakoztak a lakomához a valódi vadászat befejeződése után, rohantak az utakhoz, részt vettek a rajtaütésekben, és buzgón durrogtattak egylövetűikkel. A június óta harcolók némelyike *maquis d'octobre*-nek, októberi maquisard-oknak hívta ezeket a későn jövőket.

Bretagne-ban izgatottan kiabáló, fegyverüket lengető férfiak és nők lepték el az utcákat. „Harcosok, akik csak az ellenfél megfutamodása után parádéznak büszkén a harcmezőn" – írta róluk Bill Dreux. Még az egykori kollaboránsok némelyike is csatlakozott a galamblövészethez, abban reménykedve, hogy a néhány napos hősiesség elfeledteti honfitársaikkal az évekig tartó árulást.

Périgueux-ban, miközben Dick Franklin az ikrek társaságában dőzsölt az étteremben, és azon gondolkodott, hogy talán mégiscsak hagyja magát meggyőzni, kiáltozás hallatszott be az utcáról. Franklin és parancsnoka, Stewart Alsop kimentek körülnézni, és megláttak ötszáz szánalmas kinézetű német katonát – túl öregek vagy túl fiatalok voltak ahhoz, hogy irodai munkán kívül bármire is alkalmasak legyenek – a Stennel felszerelt maquisard-ok gyűrűjében.

A moraj a németek körül egyre gyűlő tömegtől származott. Az egyik nő arcon köpött egy katonát, majd a magasba emelte a gyermekét és azt mondta neki:

– Nézd csak a halott boche-ot!

A maquisard-ok nevettek.

Leterelték a németeket a vasúthoz, ahol a tehervagonok előtt ki akarták végezni őket. Alsop és Franklin úgy vélték, sok franciaországi német rászolgált erre a sorsra, ám ezek az egyenruhába bújtatott hivatalnokok nem. Őket hadifogolyként kell kezelni, közölte Alsop a maquisard-ok vezetőjével, ő azonban bosszút akart állni a német atrocitásokért.

– Csakhogy ezek az emberek senkit nem mészároltak le – érvelt Alsop.

Ám ilyen jelentéktelen semmiségek nem érdekelték sem a maquisard-okat, sem a tömeget.

Coublanc-ban Stanley Cannicott brit százados az Alan csapatból végignézte, ahogy a maquisard-ok „kihallgatnak" néhány hadifoglyot, mielőtt kivégzik őket. A németeknek előrenyújtott karral le kellett térdelniük. Ha leejtették a karjukat, a mögöttük álló maquisard egy pöröllyel fejbe csapta őket. Cannicott és a falu papja megpróbált közbeavatkozni, de hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy ha makacskodnak, ők is hasonló sorsra jutnak.

A Vogézekben Lou Lajeunesse a Norman csapatból – ez volt a német határ közelében nemrég ledobott húsz „Jed"-egység egyike – egy tizennégy éves fiút bízott meg öt-hat hadifogoly őrzésével. Hirtelen lövések dördültek, és mire Lajeunesse odaért, a németek már holtan feküdtek a földön. Ránézett a fiúra, aki a Stennel a kezében mosolygott. „Majd azt mondjuk, hogy szökni akartak" – közölte a „Jed"-del.

Nem csak a konvojokban, teherautókon vagy kerékpáron közlekedő németeknek kellett vigyázniuk. Amikor Jean Sassi, a Chloroform csapat francia tagja Nizzába igyekezett, hogy évek óta először újra lássa családját, megállították és kirángatták az autójából. A két férfi azzal fenyegette, hogy elvágják a torkát.

– Ejtőernyős vagyok! – hörögte rémülten Sassi. – Francia, mint maguk! – Sokkal közelebb járt ahhoz, hogy honfitársai öljék meg, mint a németek.

Amikor Michel de Bourbon, a Quinine csapat francia tisztjét megállították, azzal vádolták, hogy német ejtőernyős, akit zavarkeltés céljából dobtak le a körzetbe. Az utolsó perces maquisard-ok letartóztatták és egy pajtába zárták Bourbont. Végül egy bajtársa segítségével legyűrték az őrt és megszöktek.

Mivel a németek visszavonultak, a vichyi tisztviselők pedig otthagyták hivatalukat és futottak az életükért, senki nem maradt, aki fenntartsa a rendet. Franciaország teljes anarchiába süllyedt, a megkönnyebbülés és az ünneplés átadta a helyét a bosszúnak és a hisztérikus vérontásnak.

Mivel Périgueux-ban képtelen volt megakadályozni az ötszáz német kivégzését, Stewart Alsop visszautasította, hogy a mészárlásra a csillagok és sávok előtt kerüljön sor. Letépte az összes zászlót, csapatát és felszerelését berakta a régi Citroënbe, majd távozott a városból.

Délkeleten Jean Sassi és bajtársa egy valence-i kávéházban, két csinos hölgy társaságában ünnepelték küldetésük végét. Váratlanul berontott néhány fegyveres férfi, és elkezdték kivonszolni a nőket. Sassi előhúzta a pisztolyát.

– Vegyék le róluk a kezüket – mondta nyugodtan. – Ők velünk vannak.

– Németekkel háltak! – háborgott a csoport vezetője.

– Lehet, de most velünk fognak – közölte vele Sassi.

A banda távozott, de tíz perc múlva visszatértek, ezúttal még több segítővel és fegyverekkel. Sassi nem tehetett semmit, követte őket. Nemsokára a

helyi rendőrségen találta magát. Az épület tele volt síró nőkkel, némelyiküket a gyermekével együtt hurcolták ide.

A zűrzavar közepén néhány borbély nyírta a foglyok fejét, a padlót vastagon borította a haj. Némelyik nő arcán vér csorgott. *Collabos horizontals*, így hívták őket a franciák. Vízszintes kollaboránsok. Mivel az ellenség kedvére tettek, azt kapták, amit a párizsiak *la coiffure de '44*-nek neveztek el. Most, hogy az ellenállók haragtól fűtött, portyázó csoportjai végeztek a németekkel, elkezdtek saját honfitársaikra vadászni, legyenek azok valódi kollaboránsok, vagy csupán ártatlan nézelődők. Így kezdődött az *épuration*, Franciaország „megtisztítása".

Amancey-ben, Franciaország keleti részén Lou Lajeunesse döbbenten figyelte, ahogy a maquisard-ok végigvezetnek két fiatal lányt az utcán. A testvéreiket a németek egy alkalommal őrizetbe vették, mint „terroristákat". A lányok szexszel fizettek bátyjaik szabadságáért. A maquisard-ok most büntetésképpen kopaszra borotválták a fejüket, meztelenül végighajtották őket a város utcáin, majd rájuk vizeltek.

Marseille-ben a nyilvános borotválást a prostituáltakkal kezdték, aztán azok a nők következtek, akik németekkel barátkoztak, majd sorra került minden csinosabb lány, akit sikerült elkapni. Némelyik *plumée*-nak, „megkopasztottnak" vörösen izzó piszkavassal horogkeresztet égettek a fejbőrébe vagy a melle közé.

Amikor a tömeg megfelelően feltüzelte magát, másokat is előcitáltak azzal a váddal, hogy beárulták a németeknek az ellenállókat. Marseille-ben az egyik maquisard-vezető kivégzőosztag elé állította az egyik ilyen nőt, ám egy francia reguláris katona megmentette az életét, amikor odalépett a parancsnokhoz és lelőtte. „1944 nyarának végén Franciaország undorító hellyé vált" – írta Arthur Brown rádiós.

Vérszomjas boszorkányüldözők bandái garázdálkodtak az egész országban, feljelentett nyomorultakat rángattak elő rejtekhelyükről különféle, valós vagy kitalált vádakkal. Sokan úgy vélték, a milicisták és a besúgók megérdemlik, amit kapnak. Ám ezzel a logikával megölhették az orgazdákat, és azokat is, akikre csak ráfogták, hogy orgazdák. Dordogne-ban egy nőt, aki a megalakulásakor csatlakozott a milíciához, ám azonnal ki is lépett belőle, a maquisard-ok az esküvőjéről rángattak ki és lőttek agyon. Aztán leültek és elfogyasztották a menyegzői lakomát.

Egy haute-savoie-i maquisard naplójában számol be egy elfogott milicista százados sorsáról: „Huszonkilenc éves volt, három hónappal ezelőtt nősült. Először fát vágattunk vele a napon, pulóverben és dzsekiben. Aztán meleg, sós vizet kellett innia. Levágtuk a füleit. Ököllel ütlegeltük és szuronyokkal megszurkáltuk. Kövekkel dobáltuk. Meg kellett ásnia saját sírját. Belefeküdt, majd ásót vágtunk a gyomrába. Két napig haldoklott."

Angoulême mellett Stewart Alsop és Dick Franklin az Alexander csapatból találkoztak egy kommunista csoporttal, akik egy vidéki udvarház udvarában

őgyelegtek. A maquisard-ok a házigazda kivégzésére készülődtek, mivel az szerintük „kollaboráns" volt. Kiderült, hogy egy francia arisztokratáról, egy grófról van szó, akinek az egyedüli bűne a pozíciója és a vagyona. Franciaország bizonyos részeiben a kommunista FTP osztályharcot indított a nemesség, a burzsoázia és a katolikus egyház ellen.

– Ha a legyőzött ellenség sikerrel feledteti el velünk azokat az alapelveket, melyeket követve szembeszálltunk vele – mondta De Gaulle szóvivője, Maurice Schumann a BBC adásában –, akkor elveszti tőlünk a morális diadalt, és csak az fog számítani, amit teszünk és mondunk.

Senki nem figyelt rá. Harmincezer ember halt meg a franciaországi „tisztogatásokban", majdnem pontosan annyi, amennyivel a németek végeztek a négyéves megszállás alatt.

Ez a sötét árny vetült az ellenállók győzelmére. Ez volt az egyik legfőbb probléma azzal, ha több ezer tonna fegyvert dobnak le válogatás nélkül mindenkinek, aki hajlandó tüzet nyitni az ellenségre. Szomorú, de természetes tény volt, hogy a négyéves német megszállás alatt a kegyetlenségek elszenvedői maguk is kegyetlenné váltak. Nem lehetett szabályozni, hogyan használják a franciák a fegyvereket az ellenség távozását követően.

Franciaország a felszabadulás küszöbén állt, de Dick Franklin az Alexander csapatból sokkal inkább undort és szomorúságot érzett, mint örömöt. „Szerettem volna, ha a hadseregem, a kormányom, a maquisard-jaim jobbak ennél, ha felülemelkednek az ellenség módszerein. Máskülönben mi sem vagyunk jobbak náluk" – írta. „Néha elgondolkodom, vajon megérte-e a fáradságot Franciaország felszabadítása" – töprengett Gordon Tack, a Giles csapat rádiósa.

Franciaország északkeleti részén Hitler több ezer pihent katonát vezényelt a körzetbe, egyrészt hogy fedezzék összeomlott, megvert egységei visszavonulását, másrészt pedig hogy kiépítsenek egy új védelmi vonalat, az úgynevezett Kitzinger-vonalat, körülbelül száz kilométerre nyugatra a belga, német és francia határok találkozásától. Az itteni összecsapások túlságosan hevesek voltak ahhoz, hogy egyenruhában lehessen tevékenykedni a vonalak mögött.

Az Aubrey csapat három tagja önként vállalkozott rá, hogy civil öltözékben ugranak le, és elvágják a frontra vezető vasútvonalakat Párizstól délkeletre. Az Alfred csapat is hajlandó volt polgári ruhába bújni, hogy meggátolja a Pattont megállítani próbáló németeket az Oise folyó hídjainak lerombolásában. Augusztus 16-án Roger Coté Augustus csapata Aisne északkeleti szektorában, a belga határ közelében ugrott ki egy alacsonyan szálló gépből. Az Augustus csapat a körzetben ledobott tíz másik egységhez hasonlóan kettős feladatot kapott: lassítaniuk kellett a németek menekülését a falaise-i katlanból, és gátat kellett szabniuk az új német előrenyomulásnak a másik oldalon.

Roger Coté jó érzékkel kerülgette az átvonuló német csapatokat Aisne erdeiben és sziklás vidékein két héttel azután, hogy az Augustus csapat ejtőernyői megtették a repülőgép és a talaj közötti száznyolcvan méteres távolságot. Az egység amerikai vezetőjével, John Bonsall őrnaggyal és a francia helyettessel, Jean Delviche századossal összedolgozva folyamatosan küldte a hírszerzési jelentéseket a németek mozgásáról, aminek az előrenyomuló szövetségesek nagy hasznát vették, valamint intézte a fegyver- és lőszerszállítmányokat a körzet hatezer ellenállója számára.

Miközben a nyugati szövetséges seregek egyik német védelmi állást a másik után számolták fel, az Augustus csapat és maquisard-jaik az ellenséges menetoszlopokat zaklatták, és egy különösen sikeres napon kisiklattak egy német vonatot és több mint nyolcszáz vagonból álló, értékes rakományát. Pokollá tették a Franciaország északi feléből menekülő németek életét.

Közben, miután délen elfogytak a németek, akik ellen harcolni lehetett volna, Jack Singlaub James és Charlie Brown Lee csapatának maquisard-jai követték az ellenséget északra. Csatlakoztak a „Jedek"-hez és az ellenállókhoz a Loire déli partján futó folyosónál, és nem hagyták nyugodni a délnyugatról visszavonuló németeket. Aaron Bank Packard csapata a maquisard-okkal együtt átautózott az ország nyugati feléből a keletibe, és egyesítették erőiket az Alpokban harcoló „Jedek"-kel és ellenállókkal, akik az olasz határ felől próbálták visszaterelni a menekülő németeket. Ezek a maquisard-ok bizonyították, hogy Franciaországban még mindig sok olyan francia van, akik egymás helyett inkább az ellenséget irtják.

Hitler utolsó védelmi vonala Franciaországban, a határtól mintegy száz kilométerre létesített Kitzinger szintén összeomlott. Az *Overlord* teljes inváziós hadereje kelet felé, a német határ irányába zúdult. A *Dragoon* seregei északra tartva próbálták felvenni velük a kapcsolatot. Az országban maradt németek még elszántabban akartak kijutni a csapdából.

Coté Augustus és Lajeunesse Norman csapata, valamint az északkeleti és keleti országrészben tevékenykedő többi huszonöt egység az utak és települések keskeny folyosójához gyűlt, ahol több tízezer kimerült, mocskos, a szövetségesek hadseregei által űzött német katona próbált erőltetett menetben a biztonságba jutni. Sokan teherautókra vagy tankokra szálltak, a legtöbben azonban gyalog, személyautóval vagy a francia civilektől elkobzott kerékpárokon menekültek. A németek a városokba érve egyszerűen elragadták a kerékpárokat a francia nőktől, és gyakran a jegygyűrűjüket is magukkal vitték. Amikor a gumik leeresztettek, a katonák leszedték, és a ráfon mentek tovább. Nem kegyelmeztek senkinek, aki megpróbálta lelassítani őket.

Ugyanabban a veszélyes körzetben, ahol Coté Augustus csapata is dolgozott, Ken Seymour brit őrmestert a Jacob csapatból elfogták, Chaigneau francia századost az Aubrey csapatból megölték tűzharcban, D'Oultremont francia hadnagyot az Andrew csapatból pedig megsebesítette egy német aknavető.

A kelet-franciaországi Jurában a Norman csapat rádiósa, Lou Lajeunesse végignézte, ahogy egy teljes falut lemészárolnak, miután egy maquisard kézigránátot dobott az egyik tank tornyába. Lajeunesse erdei rejtekhelyéről tehetetlenül figyelte, amint a németek egy késsel egyesével levagdossák a maquisard ujjait, majd végül az egyik katona szuronyával kibelezte a szerencsétlen fiút. Lajeunesse egy másik maquisard-jának a szemét vájták ki; volt, akinek a mellbimbóit vágták le; valaki száz szuronydöfést is kapott, mielőtt kiszenvedett. Lajeunesse döbbenten nézte, ahogy a rádiója generátorát tekerő fiút lelövik; a kölyök alig volt tizennégy éves.

Egy éjszaka, miközben az egyik tanyaépület emeletéről éppen üzenetet küldött a rádióján, hallotta, hogy a ház előtt járművek állnak meg. Néhány tiszt leugrott a teherautókról és becsörtetett az épületbe. A földművessel és a feleségével egy-egy lövés végzett. Lajeunesse gyorsan leadta a ház koordinátáit, hozzátéve, hogy magas rangú tisztek tartózkodnak odabent, majd a sötétben lemászott a falakat borító repkényen. Éppen sikerült eljutnia a kertfalig, amikor két amerikai P–38-as darabokra robbantotta a házat, a benne lévő németekkel együtt.

Az Alpokban Larry Swanknek az Ephedrine csapatból golyó fúródott a mellébe és meghalt, amikor az egyik maquisard véletlenül elejtette a puskáját. Swank társai a Novocaine, Chloroform és Sceptre csapatokkal együtt maquisard-okkal és egy amerikai különítménnyel dolgoztak a hegyek között. Lezárták a hágókat és megakadályozták öt-tizenötezer német katona átszökését a határon.

Végül Kesselring tábornagy, Hitler olaszországi parancsnoka harcedzett veteránokból álló, erős alakulatot küldött a hegyekbe az olasz oldalról, hogy tisztítsák meg az átjárókat Franciaországban rekedt bajtársaik számára. Amikor erős tüzérségi tűz zúdult Briançon városára, még az amerikai katonák is eldobták a fegyverüket és menekültek. „Tűnés innen!" – hallotta Bill Thompson a Novocaine csapatból a jenkik kiabálását.

És ha a képzett amerikai gyalogosoknak esélyük sem lehetett a németek ellen, akkor Bill Thompson maquisard-jai egyenesen halálra voltak ítélve. A németek menetelésük során bekerítettek egy fiatal fiúkból álló maquisard-századot, Thompson embereinek társait és barátait, és sorban lelövöldöztek mindenkit.

A belga határtól száz kilométerre keletre, az Aisne folyó partján fekvő Soissons városában Roger Coté és az Augustus csapat hirtelen azt vették észre, hogy az utakon eldübörgő tankok már nem német páncélosok, hanem amerikai Shermanek. Megérkezett az 1. hadsereg 3. páncéloshadosztálya. A szövetségesek majdnem átszelték egész Franciaországot.

Északon egyetlen forró pont maradt az ellenállók számára: egy száz kilométer széles sáv az Aisne folyótól keletre. Mivel a németek szinte teljesen

eltűntek Bretagne-ból, Bob Kehoe Frederick és Bill Dreux Gavin csapatának tagjai különösebb drámai csúcspont nélkül felszálltak az Angliába tartó hajókra, akárcsak a Guy, Felix, Gerald, Daniel és Douglas csapatok. Jelentősebb német csapatok francia földön már csak a Somme folyótól keletre, Bretagne és az atlanti partvidék kikötőerődjeiben, illetve a Loire-tól délre vezető utakon maradtak, ahol Elster húszezer fős oszlopa továbbra is rendíthetetlenül menetelt Németország felé. Az erődökben magukat elbarikádozó németek ártalmatlanok voltak, Elster hadoszlopa és Hitler erői a Somme-tól keletre azonban már nem.

Hogy a keleti országrészben megvédje a *Dragoon*-invázió 1. francia hadseregét Elster és más, nyugaton maradt német egységek oldaltámadásától, Tommy Macpherson átszervezte tizenhatezer fős maquisard-hadseregét, és oldalvédként elindult észak felé a Francia-középhegység keleti oldalánál. Mivel Elster hadoszlopa menetelésének utolsó szakaszához közeledett a Loire mentén, Macpherson rábeszélt egy francia tábornokot, hogy adjon kölcsön neki néhány tankot. Megfelelő állást foglalt el Elster várható útjának jobb oldalán, és várta az utolsó – és az eddigi legnagyobbnak ígérkező – összecsapást a németek és az ellenállók között.

Közben, hogy segítsen leküzdeni a német fenyegetést a Somme keleti oldalán, augusztus 30-án Coté Augustus csapata azt az utasítást kapta az SFHQ-tól, hogy hatoljon be a vonalak mögé. A brit 2. hadsereg szerette volna, ha vigyáznak a Somme-on átívelő hidakra Amiens közelében. Ha az utolsó visszavonuló német egységek is átkelnek, valószínűleg megpróbálják felrobbantani maguk után a hidakat. Ha a németek sikerrel járnak, Montgomery erői ott ragadnak az egyik parton, miközben a préda a másikon elmenekül. „Nagyon fontos feladat – állt az SFHQ üzenetében. – Számítunk a legteljesebb együttműködésükre."

Az ellenállás harca Franciaországban a végéhez közeledett.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

MEGADÁS

Augusztus 30-án Coté és bajtársai, John Bonsall és Jean Delviche átlépték a szövetségesek vonalát, majd a németekét, és visszatértek az ellenséges területre. Az Augustus csapat új feladata az volt, hogy megkeressék az ellenállókat Amiens körzetében, fegyverezzék fel őket, és rekordidő alatt alakítsanak belőlük szervezett csapatokat az átkelőhelyek környékén. Az ellenállók golyózáport zúdítanak mindenkire, aki megpróbálja felrobbantani a hidakat. Ám ehhez előbb el kellett juttatniuk a fegyvereket a körzetbe.

Mivel a brit 2. hadsereg mindössze néhány napnyi távolságra járt, a küldetés pedig sürgős volt, nem dönthettek a biztonságos, ám lassú erdei utak mellett. Az Augustus csapatnak a veszélyes fegyverszállítmánnyal együtt a nyílt országúton kellett haladnia.

Coté és társai kapcsolatba léptek régi kollégáikkal az ellenállásnál, és megkérték őket, hogy szerezzenek nekik egy járművet. A kétségbeesett németek szökésük közben mindent elvittek, aminek kereke volt – autókat, kerékpárokat, még lovas kocsikat is. Az Augustus csapat mindössze egy roskatag szekeret és egy sánta lovat tudott felhajtani. Ezek még a németeknek sem kellettek.

Aznap éjjel kilenc órakor, a szekéren a szalmával letakart fegyverekkel a „Jedek" útnak indultak. Egy ellenálló a kevésbé járt utakon vezette őket céljuk felé. Körülbelül egy órán át maradt velük, amíg meg nem győzték, hogy egyedül is tudnak tájékozódni, és könyörögtek neki, hogy térjen haza – jóval túllépték már a kijárási tilalom kezdetét. Folytatták útjukat a koromsötét, holdtalan éjszakában Barenton-sur-Serre faluja felé, ahol találkozniuk kellett egy ellenálló-kapcsolatukkal, aki majd segít nekik önkénteseket keresni.

Az Augustus csapat feszülten zötykölődött Északnyugat-Franciaország poros útjain, remélve, hogy elkerülik a náci őrjáratokat. Mivel a nap már régen lenyugodott és érvénybe lépett a kijárási tilalom, Coté és társai automatikusan gyanús személyeknek számítottak. Bár kevéssé volt valószínű, hogy a német járőrök rákeveredjenek erre az isten háta mögötti ösvényre, át kellett kelniük egy széles országúton is, amely nappal olyan forgalmas volt, akár egy városi sugárút.

Civil öltözékükkel és hamis papírjaikkal volt rá esélyük, hogy kimagyarázzák magukat, amennyiben összefutnak a németekkel. Egy alaposabb vizsgálat esetén azonban előkerülnének a széna alól a fegyverek, a lőszer és az adó-vevő.

Negyed tizenegy körül eleredt az eső. Az Augustus csapat tagjai alig láttak néhány méternyire, és a gyanús zajokat sem hallhatták. Nem vették észre az útkereszteződést, nem hallották a német tank motorjának zúgását. Vakon és süketen döcögtek előre, teljes mértékben az öreg lóra bízva sorsukat.

Hirtelen éles fény vakította el őket. Rémült német hangokat hallottak. Legalább tucatnyi náci fegyver csöve meredt a „Jedek"-re. Egyenesen belefutottak a Barentonba vezető út kereszteződésében pihenőt tartó két német tankba és egy szakasznyi gyalogosba. *„Warum sind Sie unterwegs nach der Ausgangssperre?"* – kiabáltak a németek. Mit keresnek itt a kijárási tilalom idején? *„Wo sind Ihre Papiere?"* Hol vannak a papírjaik?

Coténak korábban már többször is ellenőrizték az iratait, így kiképezték rá, hogy azonnal válaszoljon. Átadta hamisított papírjait, abban a biztos tudatban, hogy a sötétben és a szitáló esőben könnyedén átmennek a vizsgálaton. A falusiak a függönyök mögül nézték, ahogy a „Jedek" lemásznak a szekérről, és feltartott kézzel megállnak az út szélén. Egy tiszt zseblámpával ellenőrizte az irataikat. A kiabálás megszűnt, alábbhagyott a feszültség. Talán sikerül megúszniuk.

Ám az egyik katona közömbösen odasétált a szekér hátuljához, és a fegyvere csövével elkezdte félretúrni a szénát. Idő kérdése volt a lebukás. Coté megfordult és rohanni kezdett. A németek először csak kiabáltak utána, aztán a falusiak hét lövést hallottak, majd fél órával később a távozó tankok hangját. Az út menti pocsolyákban ott feküdt John Bonsall és Jean Delviche Jedburgh-tisztek holtteste, néhány méterrel távolabb pedig Cotéé. Négy nappal azelőtt halt meg, hogy a szövetséges tankok megközelítették a belga határt, és kikergették az utolsó német csapatokat Franciaországból.

Szeptember 6-án a Loire alatti visszavonulási folyosót védelmező ötezer német katonát is hátravonták, mielőtt túl késő lett volna ahhoz, hogy elszökjenek a Patton kelet felé tartó 3. hadserege és az északra nyomuló 1. francia hadsereg közti, egyre keskenyedő résen át. Ezáltal Elster vezérőrnagy hadoszlopa maradt az egyedül számottevő német egység Franciaországban, eltekintve a keleti Vogézeknél állomásozó csapatoktól. Mivel a német véderő is menekülőre fogta, Elster hadoszlopára a Loire kanyarulatában csapdát állító ellenállók, „Jed"-egységek és szövetséges ügynökök haragja várt.

A vezérőrnagy élővédje váratlanul megtorpant az Allier folyónál, valamivel délre Decize városától, ahol beletorkollik a Loire-ba. A németek útját elállta a Schneider-hadoszlop, vagyis az a tizenhatezer maquisard, akiknek az összegyűjtésében Macpherson is tevékenyen részt vett. Macpherson aláaknázta a

folyó egyetlen hídját arra az esetre, ha a németek megpróbálnának átkelni rajta. Elster és Schneider seregei acsargó kutyákként néztek szembe egymással, a németek és a franciák tüzérségi párbajt vívtak a folyó két oldaláról. Ez volt az utolsó döntetlen állás a németek és az ellenállók között.

Macpherson sürgős üzenetet kapott John Coxtól, az Ivor csapat századosától, aki a Loire kanyarulatában tevékenykedett. A különféle ellenállási vezetők Elster kapitulációját követelték, a tábornok azonban erre nem volt hajlandó, mert félt, hogy a maquisard-ok elvágják az emberei torkát. Ragaszkodott hozzá, hogy megvárja, amíg az amerikai erők kapcsolatba lépnek vele.

– Idejönne megnézni, mit lehet tenni? – kérdezte Cox Macphersontól. Cox úgy gondolta, Macpherson talán meggyőzheti Elstert arról, hogy egy átkelési kísérlet mindenképpen vérfürdőt fog eredményezni. Közben a közeli Julian csapat parancsnoka, A. H. Clutton őrnagy kapcsolatba lépett a Loire és a Cher között járőröző amerikai egységgel, és megkérte őket, hogy küldjenek egy képviselőt a találkozóra, melyet másnap délelőtt tíz órára szerveztek meg a Cher partján fekvő Arçay városában.

A négy év alatt, mióta Churchill először terjesztette elő „titkos hadsereg"-tervezetét, és követelte, hogy a Különleges Műveletek Szervezetének parancsnoka „borítsa lángba Európát", a szövetséges ügynökök folyamatosan ugrottak le Franciaországban, a feketére festett bombázók pedig tonnaszám dobták le a fegyvereket. A becslések szerint országszerte háromszázezer francia vette be magát az erdőkbe és a hegyekbe, hogy ellenállóként harcoljon tovább. Sokan közülük egy cél érdekében haltak meg: hogy segítsenek a szövetséges hadseregeknek megnyerni a háborút, az emberveszteség lehető alacsonyabb szinten tartása mellett.

Tommy Macpherson most a Belföldi Francia Erők előtt álló legnagyobb kihívással nézett szembe. Egy német vezérőrnagy és húszezer katonájának kapitulációja a maquisard-ok előtt a francia ellenállók hihetetlen mértékű győzelmét jelentette volna, valamint azokét, akik felfegyverezték és irányították őket: a SOE-ét, az OSS-ét, a szövetséges ügynökökét és a „Jedburgh"-ökét. Ugyanakkor a Franciaországért vívott harc végét, a győzelmet is. Macpherson előtt azonban még ott magasodott egy hatalmas akadály: ahhoz, hogy eljusson Arçayba, hatvanöt kilométert kellett utaznia húszezer német katona között.

Francia összekötőjével, Sarassin őrnaggyal beszálltak egy zsákmányolt, fehérre festett német vöröskeresztes járműbe. Abban a reményben, hogy talán sietős mentőautónak nézik őket, átszáguldottak a hídon Decize-nél, és villogó fényekkel robogtak a német vonalak felé. Reggelre átkeltek a kritikus szakaszon. Útközben kétszer rohantak útakadályba, ilyenkor géppuskákból zúdítottak tüzet rájuk.

Másnap reggel, szeptember 10-én Arçayban, a tíz órára kitűzött találkozó előtti percekben Macpherson idegesen fészkelődött a *mairie,* a polgármesteri hivatal szinte teljesen csupasz, fapadlós termében. Épségben megérkezett, a mentőautó egyetlen utasa sem sérült meg.

A hosszú asztal egyik oldalán, Macpherson mellett ült Sarassin őrnagy, Cox százados az Ivor csapatból talpig egyenruhában, Cox francia társa, Colin hadnagy, valamint néhány ellenálló vezető. Az asztal másik oldala üresen maradt, eltekintve Arçay polgármesterétől, aki hivatalának vörös-fehér-kék szalagját viselte. Elérkezett, majd elmúlt tíz óra. Mindenki feszülten várakozott. Semmiféle biztonsági előkészületet nem tettek, a körzetben hemzsegő németek kegyére bízták magukat.

10.02-kor autóajtók csattanásai szüremletek be az épületbe. Bakancsok csikordultak a murván. Amennyire Macpherson tudta, a németek akár azért is jöhettek, hogy legéppuskázzanak mindenkit. Az ajtó kitárult, és a nyílásban a Wehrmacht makulátlan, zöld uniformisában és sapkájában megjelent egy alacsony, éles vonású tiszt. Ő volt Elster tábornok. Csatlakozott hozzá egy fekete egyenruhás SS-ezredes, egy szárnysegéd és egy tolmács is.

Macpherson és Cox felálltak a németek belépésekor. Senki nem fogott kezet. A németek némán összecsapták a sarkukat és fejet hajtottak. Csupán a padlón megcsikorduló széklábak csaptak zajt. A csoport néhány másodpercig néma csendben ült.

– Tábornok – kezdte Macpherson franciául –, azért jöttünk, hogy a kapitulációjuk feltételeiről tárgyaljunk.

– Tárgyalhatunk – felelte Elster –, csak nem a kapitulációról.

Senki más nem beszélt.

– Attól tartok, nem ért engem, tábornok. Ki vannak szolgáltatva nekünk, és feltétel nélküli kapitulációt követelünk.

– Ne legyen nevetséges. Nagy tapasztalattal rendelkező katonáim vannak. Mindössze az emberi életek pazarlását szeretnénk elkerülni. Arra kérjük önöket, hogy engedjenek át minket az útzárakon, hagyjanak békében távozni, és cserébe semmit nem teszünk, amíg Németországba nem érünk.

– Ez őrület – mondta Macpherson csendesen. – Ön nem érti, milyen nehézségekkel…

– Maga csak a szervezetlen ellenállókat tudja felmutatni! – vágott közbe Elster.

– A felderítői biztosan nem tettek említést a tankjainkról? És bizonyára azzal is tisztában van, hogy az 1. francia hadsereg nem sokkal van lemaradva mögöttünk.

Elster most szünetet kért, és az SS-ezredessel együtt elhagyta a helyiséget. Odabent Macpherson, Cox és a többiek idegesen tördelték az ujjaikat. A tábornok csak negyvenöt perc után tért vissza.

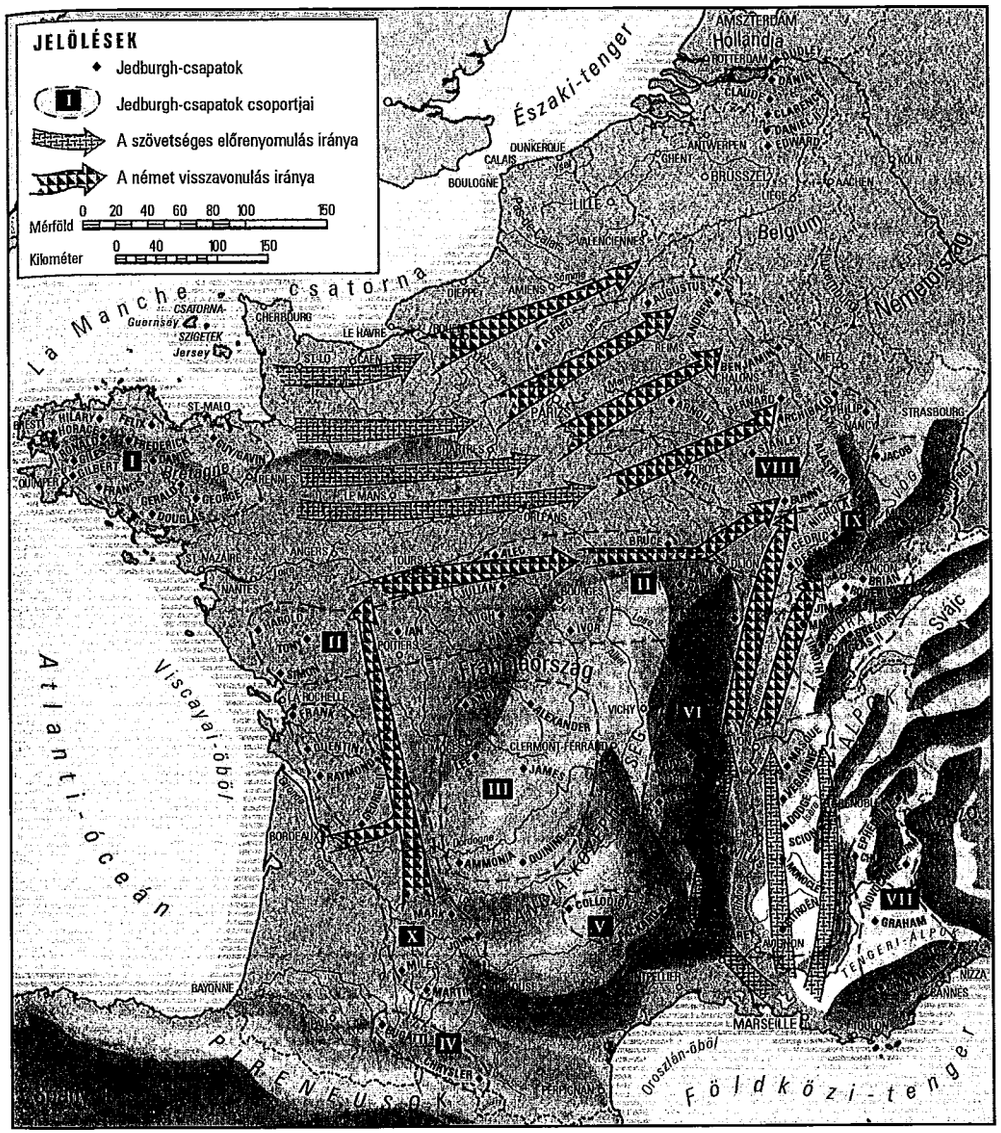

JEDBURGH-ÖK FRANCIAORSZÁGBAN ÉS SZEREPÜK A SZÖVETSÉGES ELŐRENYOMULÁSBAN

I. Segítséget nyújtottak Bretagne felszabadításában. II. Védték Patton déli szárnyát, miközben átvonult Franciaországon. Később zaklatták a visszavonuló németeket a Loire mentén. III. Megakadályozták a németek visszavonulását délnyugatról, nem engedték át őket északnyugat felé a Francia-középhegységen. IV. Akadályozták a mozgást délnyugatról a déli hídfő felé, majd később meggátolták a németek szökését Spanyolországba. VI. Késleltették a németek mozgását a Rhône mentén, először az *Overlord* alatt, később a német visszavonulás folyamán. VII. Védték a *Dragoon* jobbszárnyát, majd lelassították a németek visszavonulását Olaszországba. VIII. Zaklatták a németeket, amikor azok meg akarták állítani a szövetségesek keleti előrenyomulását, majd később a német visszavonulást akadályozták. IX. Zaklatták az ellenséges erősítést és a visszavonuló csapatokat. X. Délnyugaton segítettek felgöngyölíteni a németek ellenállását.

– Nem adhatjuk meg magunkat – közölte. – Ha letesszük a fegyvert a francia barbárok előtt, jó eséllyel lemészárolnak minket.

Macpherson tudta, hogy győzött. A tábornok most már csak valamiféle biztosítékra várt.

– Az emberei megtarthatják a személyi fegyvereiket a reguláris amerikai erők megérkezéséig – ajánlotta fel a tábornoknak. Elster ezen egy darabig elrágódott, ám végül valaki odatolt elé egy papírt, amit szó nélkül aláírt. A tábornok a megadás gesztusaként átadta Macphersonnak törzsautója jelzőzászlóját, az SS-ezredes pedig a Lugerétől vált meg.

Elster már a lépcsőn sétált lefelé, amikor Samuel Magill hadnagy, a Julien csapat által odahívott amerikai tiszt dzsipje befutott. Macpherson gyorsan felvázolta neki a megegyezést és a feltételeket. Magill habozás nélkül cselekedett. Behívták a városba az amerikai csapatokat, és miután a németek letették a fegyvereiket, fogolytáborokba szállították őket. Elster húszezer fős hadoszlopa két-három napon belül felszívódott az amerikai hadsereg táboraiban, a Loire túlsó partján.

Másnap, 1944. szeptember 11-én az 1. francia hadsereg páncélosegységei Dijontól északra fizikailag is felvették a kapcsolatot Patton 3. hadseregével. Az *Overlord* és a *Dragoon* erői egyesültek, a Franciaországban rekedt németeket elvágták hazájuktól és az utánpótlástól. Köszönhetően részben az ellenállóknak, valamint a nekik segítséget nyújtó ügynököknek és „Jedek"-nek, a Dél-Franciaországot elhagyó 210 000 német katonából csupán 130 000 érte el a Kitzinger-vonalat.

Néhány hétig még eltartott, hogy az utolsó „Jedek" is befejezzék küldetésüket keleten, a Vogézek bércei közt, illetve a nyugati kikötőerődökben. Ám egészében véve a Jedburgh-művelet Franciaországban véget ért.

Egyik „Jed"-egység a másik után érkezett meg Párizsba, majd Londonba, és onnan Milton Hallba, régi kiképző támaszpontjukra. Bill Thompson a Novocaine csapatból koszos egyenruhájában, vállán egy könnyű géppuskával sétált be a francia fővárosba. Bejárta a várost, továbbra is készen állt a harcra. Amikor Jean Sassinak egy párizsi kávéházban eltűnt a tárcája, előhúzta 45-ösét és sakkban tartotta a vendégeket, amíg át nem kutatta mindenkinek a zsebét. Némelyik „Jed" pusztán szórakozásból belevetette magát a katonák között kitörő bármilyen balhéba.

„Kihoztuk a dzsungelösztönöket ezekből az emberekből – írta az OSS egyik rangidős adminisztrátora. – A többségük talán viszonylag könnyedén visszatér a normális életbe, és múló rémálomként hagyja maga mögött a háborút. De mi lesz azokkal, akik túl hosszú ideig ápolgatták a hirtelen felébredő gyilkos ösztönt?" Az OSS a visszatérő amerikai „Jedek"-et egy háromnapos programra küldte, hogy „deaktiválják ezeket az emberi bombákat", ahogy az egyik OSS-hivatalnok megfogalmazta. A „Jedek" öntörvényű emberekké váltak.

A fegyverek cipelésébe belefáradt Lou Lajeunesse és néhány társa megpróbálták leadni az eszközöket egy londoni raktárban, de a hadsereg szőrözős szabályzatai miatt nem jártak sikerrel. A „Jedek" ezért átsétáltak a London Bridge-en, és bedobálták a katonai felszerelést a Temzébe. Azután a helyi bankban beváltották fontra a náluk lévő hamis frankokat, és megkezdték az ünneplést. Londonban rengeteg lány és whisky várt rájuk.

„A mi háborúnk, bárhogy is sikerült, vicces dolog volt" – írta Dick Franklin az Alexander csapatból, de persze nem ez volt a teljes igazság. Bill Thompson az átváltott frankokból kapott nyolcszáz dollárt beletette egy borítékba, gondosan lezárta és hazaküldte. Később ebből a pénzből vásárolta első autóját. Azután felszerelte magát skót whiskyvel, és néhány társával együtt inni kezdett. Borzalmas rémálmokat élt át bajtársairól, a harmincöt maquisard-ról, akiket a németek megöltek az Alpokban. Három nappal később egy vöröskeresztes állomáson ébredt.

– Azt hiszem, túlestem egy kisebb idegösszeomláson – mondta később. Elmúltak már azok az idők, amikor a vagány „Jedburgh"-ök alig várták, hogy háborúba vonulhassanak.

Ahogy 1944 nyara lassan őszbe fordult, és a szövetséges csapatok világszerte még mindig Németország és Japán ellen küzdöttek, a titkos háború Londonban székelő vezetőinek figyelme Észak-Európa és Németország felé fordult. Nyolc „Jed"-egységet, amelyeket sosem vetettek be Franciaországban, most Hollandia felett dobtak le a feketére festett bombázókból, hogy segítsék Montgomery *Market-Garden* hadműveletét.

Közben rábukkantak Odette Sansomra Buchenwaldban, a németek haláltáborában. A nő még kapaszkodott az életbe. Különféle szerzők és filmrendezők később híressé tették a történetét; Odette megkapta Nagy-Britannia legmagasabb, nem harci cselekményért járó kitüntetését, a György-keresztet. Cy Manierre-t az oroszok szabadították ki egy német hadifogolytáborból 1945 májusában.

Ami a többi „Jed"-et illeti, a többség folytatta a vonalak mögötti műveleteket: a britek Délkelet-Ázsiában, az amerikaiak Kínában, a franciák Indokínában. Tommy Macpherson és Bernard Knox az olasz partizánokkal működtek együtt.

Ám mindez már a jövő.

Arçayban Elster tábornok fegyverletételének napján Tommy Macpherson a főtéren, a Cher folyó partján álldogált, amikor váratlanul három autóra való amerikai újságíró özönlött ki a 3. hadsereg parancsnokságáról. Körülvették Macphersont és Magill hadnagyot, aki a Macpherson és Elster közötti tárgyalás végére érkezett a helyszínre.

A riporterek egymást túlkiabálva tették fel kérdéseiket. Mindent tudni akartak a franciaországi harcokban fegyverletételre kényszerített legnagyobb

német alakulat kapitulációjának körülményeiről. Macpherson természetesen a kiképzésen tanultaknak megfelelően még a nevét sem árulta el nekik. Csak Magill hadnagy beszélt.

Akár szerette volna, akár nem, a „Jed" semmit nem mondott arról, hogy három névtelen árnyékharcos – Jedburgh – tárgyalt Elster tábornokkal. Csendben eloldalgott, és most első alkalommal azóta, hogy ledobták Franciaországban az ellenséges vonalak mögött, nem volt hová mennie.

Hirtelen egy magas, szőke újságírónő penderült elé. A többiek Magill körül nyüzsögtek, és már nem kellett sokáig várniuk arra, hogy Robert Macon tábornok, a 83. gyaloghadosztály parancsnoka megdicsérje Magillt Elster kapitulációjának fogadásáért. Ám a Macphersont becserkésző nő érezte, hogy ebben a sztoriban több is rejtezik. A „Jed" a vállát vonogatta. A nő kitartott. Macpherson semmit nem mondott. És további harmincöt évig a „Jedek" franciaországi jelenléte titok maradt. Elköszönt az újságírótól és átsétált a téren.

EPILÓGUS

Ezerkilencszáznegyvennégy őszének végére 276 Jedburgh lett úrrá félelmén, és ugrott bele az éjszakába a fekete bombázók fedélzetéről. Csatlakoztak ahhoz a másik 389 SOE- és OSS-különleges ügynökhöz, akik azon a nyáron az ellenséges vonalak mögött dolgoztak.

A normandiai inváziót követően természetesen még sok száz, szövetséges alkalmazásban álló ember keserítette meg a németek életét Franciaországban – az amerikai műveleti csoportok és a brit Különleges Légi Szolgálat katonái háromezer fővel vettek részt a műveletekben. Ám az OG-k és a SAS szerepe kizárólag olyan fontos hátországi célpontok megtámadására korlátozódott, melyek technikailag vagy katonailag túlságosan nehéznek bizonyultak volna az ellenállás kevésbé jól képzett titkos hadserege számára. Az ellenállás felkelésének megszervezése, felfegyverzése és irányítása a „Jedek" és a szövetséges ügynökök feladata volt. És ezt a feladatot kiválóan hajtották végre.

Eisenhower ezt írta: „Az ellenállás hathatós segítsége nélkül Franciaország felszabadítása és az ellenség legyőzése Nyugat-Európában csak sokkal nagyobb veszteségekkel és hosszabb idő alatt sikerülhetett volna." Eisenhower parancsnokságának becslése szerint az ellenállás értéke az *Overlord* hadjárat során tizenöt reguláris hadosztályénak felelt meg. A SHAEF jelentése alapján az ellenállók legjelentősebb eredményei közé tartozott, hogy rákényszerítették a németeket a maquisard-ok hajkurászására ahelyett, hogy a szövetségesek ellen harcoltak volna, továbbá késleltették a német csapatmozgásokat a front irányába, akadályozták a német telekommunikációt, hírszerzési adatokkal szolgáltak, és katonai feladatokat is elláttak, amikor védték a szövetséges hadseregek szárnyát és tisztogató akciókat végeztek, hogy a reguláris egységek akadálytalanul haladhassanak céljuk felé.

Négyévnyi kegyetlen náci elnyomást követően francia férfiak és nők ezrei szerettek volna véres bosszút állni a németeken anélkül, hogy erre bármiféle bátorítást kaptak volna kívülállóktól. Ám a Jedburgh-vezetés gondoskodott róla, hogy a francia ellenállás harcosai ne vesztegessék el az életüket elsietett, ötletszerű támadásokkal, és hogy hallatlan bátorságukkal és önfel-

áldozásukkal segítsék a szövetségesek stratégiáját Hitler végső megsemmisítése érdekében.

„Soha még egyetlen háborúban, és ennek a háborúnak egyetlen másik hadszínterén sem kapcsolódtak az ellenállók ilyen szorosan a fő katonai erőfeszítéshez – írta Eisenhower Colin Gubbins tábornoknak, a SOE vezetőjének. – Legmélyebb elismerésemet kell kifejeznem a különleges erők parancsnokságának irányítása alatt tevékenykedő ügynökök és különleges egységek bátor tettei és lenyűgöző eredményei előtt."

A Franciaországban ledobott szövetséges ügynökök és „Jedburgh"-ök nélkül a maquisard-ok nem tanulták volna meg a hidak felrobbantásának és a vonatok kisiklatásának leghatékonyabb módjait. Azt sem tudták volna, hogy a hidak és a vasútvonalak milyen nagy jelentőséggel bírnak a katonai vezetők számára. Fegyverben is hiányt szenvedtek volna. A franciaországi ügynökök és „Jedek" körülbelül tizenkétezer tonnányi fegyvert és felszerelést osztottak szét az ellenállók között 1944-ben. Ez 350 000 Sten géppisztolyt, 150 000 pisztolyt, 80 000 puskát és rengeteg muníciót jelentett.

A franciaországi ellenállás megszervezését végző különleges ügynökök több mint 40 százalékát a „Jedek" tették ki, akiket hosszú és részletekbe menő félkatonai kiképzésük emelt ki a közönséges ügynökök sorából. A „Jedek" megérkezése előtti négy évben az „F" és „RF" részlegek ügynökei megkezdték a fegyelmezetlen, képzetlen franciák titkos hadseregbe szervezésének nehéz és veszélyes műveletét. Előkészítették a színpadot a D-napra.

A gerilla-hadviselés beindítása és vezetése azonban a „Jedek"-re hárult, akik közvetítettek az ellenálló csoportok között, kijelölték a célpontokat, behozatták a szállítmányokat, és megtanították a megfelelő gerilladoktrínákat. A Jedburgh-stratégia az emelőerő szerepén alapult – felhasználni az ellenállókat támadások és szabotázsműveletek végrehajtására, hogy a maroknyi harcos együttes erőfeszítése végül hatalmas segítséget jelentsen Franciaország felszabadításában.

Bob Kehoe, Bernard Knox, Tommy Macpherson, Jean Sassi és a többi „Jed" joggal lehetett büszke a szövetségesek győzelmében vállalt szerepére. És ami legalább ennyire fontos, a „Jedek" frontvonalak mögött elért példátlan sikerei azóta is komoly befolyással bírnak a különleges műveletekre.

Az 1945-ös brit választásokon a Munkáspárt elsöprő győzelmet aratott Churchill Konzervatív Pártja felett, így Clement Attlee lett a miniszterelnök. Lord Selbourne, aki Churchill alatt a Különleges Műveletek Szervezetének politikai vezetőjeként tevékenykedett, azt javasolta Attlee-nek, hogy a SOE-t a háború után hírszerzési eszközként használják fel. Attlee erre azt válaszolta, hogy semmi kedve egy Kominternhez (szovjet szervezet, amely a kommunizmus terjesztését tűzte ki célul) hasonló entitás fölött bábáskodni. A SOE-t a határozat után két nappal feloszlatták.

Az Egyesült Államokban William Donovan tábornok, az OSS vezetője terveket dolgozott ki arra, hogyan használják fel békeidőben a szervezet hírszerzési és titkos műveleti erőforrásait. A *Chicago Tribune* 1945 februárjában megjelent cikke azonban megpecsételte az OSS sorsát: „Új tervek a kémkedésre külföldön és itthon, alakul a Szuper Gestapo Ügynökség!" Roosevelt 1945 áprilisában meghalt, és Donovant májusban behívatták Truman elnökhöz. A tábornok átnyújtotta javaslatát az elnöknek. Truman megköszönte a haza érdekében tett erőfeszítéseit, majd a szeme láttára kettétépte a dokumentumot.

1945. szeptember 20-án Truman elnöki utasítással feloszlatta az OSS-t. Az OSS alkalmazottai – köztük nagyapám, aki akkoriban az OSS különleges műveletek részlegének londoni irodáját vezette – a világ minden tájáról hazatértek. Nagyapa és a II. világháború többi különleges műveleti vezetője évekig csak távolról figyelték a nemzetközi eseményeket, különösen az Egyesült Államok és a Szovjetunió között egyre fokozódó feszültséget.

Ám 1947-ben eluralkodott a meggyőződés, hogy a háború a Szovjetunió ellen elkerülhetetlen, ezért Truman az OSS feloszlatásáról szóló döntését megbánva létrehozta a Központi Hírszerző Ügynökséget, egy olyan szervezetet, amely elődjéhez hasonlóan a hírszerzést kombinálta a titkos műveletekkel. Az Egyesült Államok azonban leszerelte hatalmas világháborús hadseregét, már nem volt kedve a konfliktusokhoz, és egy olyan atomkorban élt, ahol a szuperhatalmak közötti háború nukleáris öngyilkossággal ért fel. Az amerikai lakosság nem akart újra háborúba vonulni Ázsia vagy Európa védelmében. A CIA ezért azt a feladatot kapta, hogy szabjon gátat a szovjet terjeszkedési politikának anélkül, hogy az ellenségeskedés valódi, nyílt konfliktussá dagadna.

A nagyapámhoz hasonló kémfőnökök, akik most a CIA-nál dolgoztak, és még mindig a II. világháború sikeres akcióinak – köztük a Jedburgh-művelet – energiája mozgatta őket, úgy vélték, hogy titkos műveletekkel kell felkészülniük Európa és a világ többi részének megvédésére a szovjetektől. Ám a különleges műveletek végrehajtása a közelben harcoló reguláris csapatok nélkül az alapelvek nagyszabású, és mindeddig kipróbálatlan átalakítását jelentette.

Az európai háború során a Jedburgh-höz hasonló műveleteket nem a hadseregek munkájának elvégzése, hanem azok támogatása céljából találták ki. A szabályok alakítói azonban a Jedburgh-féle akciókban meglátták annak a lehetőségét, hogy külföldieket használjanak fel az amerikai érdekek védelmében. Ugyanazokat az alapelveket alkalmazva, mint a Jedburgh esetében, a különleges műveletek olcsó megoldásnak tűntek, és nem követelték meg az amerikai hadsereg közreműködését; a diplomácia és a nyílt háború között helyezkedett el. Megkezdődött a titkos háborúk kora.

Mint az egyik legelső kísérlet a külföldi forradalmárok felfegyverzésére és támogatására, a Jedburgh-művelet többtucatnyi olyan akció prototípusává vált, melyben nem amerikai gerillák boldogan harcoltak az Egyesült Államok és

saját ellenségük ellen, amíg Amerika szállította nekik a pénzt és a fegyvereket. A CIA azzal kezdte titkos háborús programját, hogy egy potenciális szovjet invázióra készülve potenciális európai ellenállókat pénzelt és fegyverzett fel. A CIA a Jedburgh koncepcióját adaptálva világszerte, Afrikától Ázsiáig támogatta a gyaníthatóan Amerika-ellenes kormányok ellenzékét. Sok ezer külföldi élet veszett oda a CIA által szponzorált csatákban, melyekbe sem az Egyesült Államok Kongresszusa, sem a szavazók nem egyeztek bele.

Még a CIA két leginkább bírált művelete – a Disznó-öböl, amikor kubai állampolgárokkal akarták megdönttetni Castro kormányát, valamint a *Phoenix*, melynek során dél-vietnami polgárokat fegyvereztek fel, hogy megkeressék és „kigyomlálják" az északról érkezett felforgató elemeket – is a II. világháború Jedburgh-típusú akcióiból eredeztethető. És valóban, a vietnami CIA-műveleteket két egykori Jedburgh, Lou Conein (Mark csapat) és William Colby (Bruce csapat) irányította.

1961-ben, a kudarcba fúlt Disznó-öböl-akciót követően egy magas rangú CIA-tisztviselő megállapította, hogy a nagyszabású műveletek azért vallottak kudarcot, „mert a rendszer egyenességet követel tőlünk, holott nyilvánvaló, hogy a titkos egységek nem tehetik meg ugyanazt, amit a reguláris hadseregektől elvárunk."

A CIA a nyolcvanas években folytatta titkos háborús programját, amikor az afgán felkelőket támogatta a szovjet megszállók ellen. „Az afgán szabadságharcosok ugyanolyan veszélyessé tették a letérést a szovjet katonák és konvojok számára a főutakról, mint a francia ellenállók a németek számára 1944-ben" – állapította meg William Casey CIA-igazgató. Ám amikor a szovjetek végül kivonultak, a nyomukban nem maradt semmiféle baráti hadsereg, amelyik stabilizálta volna a helyzetet. A szituáció nem sokban különbözött a francia *épuration* időszakától, és ez nemsokára általános polgárháború kirobbanásához vezetett. Húsz évvel később ugyanazok az iszlám szélsőségesek, akiket az Egyesült Államok Afganisztánban fegyverekkel támogatott, már Al-Kaidának nevezik magukat. Bár a titkos háború vezetői hatalmas lelkesedést merítettek a Jedburgh-művelet sikeréből, talán nem ártott volna az óvatosságra intő leckéket is megtanulni.

A II. világháború során még a francia ellenállás felfegyverzése is járt bizonyos „járulékos károkkal" – ez volt az *épuration* harmincezer halottja. A Jedburgh-művelet esetében ezeket a sajnálatos epizódokat kiegyensúlyozták a „nemes háborút" vívó szövetséges hadseregek. A Jedburgh-művelet több ezer szövetséges katona életét mentette meg. Szerzőként büszke vagyok rá, hogy találkoztam a „Jedek"-kel és elmesélhettem a történetüket. Csodálatos tettet hajtottak végre. Ám még a Jedburgh tapasztalata is azt mutatja, hogy a különleges műveletek nem ingyenes csodaszerek, melyeket csak úgy fel lehet használni, amikor az Egyesült Államok a hadereje bevetése nélkül akarja érvényesíteni akaratát. Mivel Amerika egyre határozottabban mozog egy különleges műveleti

paradigma felé, fel kell tenni a kérdést: megéri megfizetni a titkos hadviselés előre nem látható árát?

Ami a „Jedek"-et illeti, Bill Colby a Központi Hírszerző Ügynökség legvitatottabb igazgatója lett. Miután Nixon elnök kinevezte, megpróbálta oly módon lecsillapítani a CIA becsmérlőit, hogy együttműködött a kongresszusi vizsgálóbizottságokkal, és megosztotta az információkat a korábban ismeretlen titkos tevékenységekről, köztük a külföldi vezetők elleni merényletekről. Colby legkeményebb kritikusai a szervezeten belül úgy vélték, akkor sem okozhatott volna nagyobb károkat, ha a szovjeteknek dolgozik. Ám mivel a Kongresszus így vagy úgy, de megtudta volna a CIA titkait, Colby azt tartotta a védekezés legjobb módjának, ha kontrollált módon hozza nyilvánosságra a hibákat.

John „Jack" Singlaub harcolt Koreában és Vietnamban, vezérőrnaggyá léptették elő, és a dél-koreai amerikai erők törzsének többszörösen kitüntetett tisztje lett. Miután vissza kellett vonulnia, mert nyilvánosan kritizálta Carter elnök nemzetbiztonsági politikáját, az Antikommunista Világliga elnökeként dolgozott tovább.

Ebben a szerepkörben, együttműködve a Nemzetbiztonsági Hivatal igazgatóhelyettesével, Oliver Northszal és a CIA igazgatójával, William Caseyvel, Singlaub megpróbált pénzt felhajtani a nicaraguai kontrák számára, és a fegyvereladásokban is részt vett. Ezt az úgynevezett magánsegélyprogramot széles körben kritizálták, mint Reagan Fehér Házának kísérletét arra, hogy megkerüljék a kontrák közvetett vagy közvetlen támogatására vonatkozó kongresszusi tiltást. Ennek ellenére Singlaub mindig is élő legenda, igazi hős marad a különleges egységek közösségén belül.

Aaron Banket előléptették ezredessé, és 1952-ben megalakította az Egyesült Államok hadseregének különleges hadviselési erőit. Széles körben csak a „zöldsapkások atyjaként" emlegetik. Lou Lajeunesse órakészítőként telepedett le Connecticutban, és nem nagyon hajlandó a háborúról beszélni. Bob Kehoe a CIA elemzője lett; Dick Franklin ugyanott helyezkedett el kommunikációs szakértőként. Jean Sassi a francia hadseregnél maradt, ezredesként ment nyugdíjba. Tommy Macpherson üzletemberként folytatta pályafutását, és később lovaggá ütötték a brit fegyveres erők újjászervezésében nyújtott segítségéért. Stewart Alsopból befolyásos külügyi újságíró lett, először a *Saturday Evening Post*nál, majd a *Newsweek*nél. Bernard Knox a világ egyik legismertebb humanistájaként vált híressé.

Eisenhower becslése szerint az ellenállók, akiket ezek a „Jedek" fegyvereztek fel és képeztek ki, tizenöt hadosztály, vagyis háromszázezer ember erejével szálltak szembe a németekkel. Ám hogy a „Jedek" hány nappal rövidítették meg a Franciaországért vívott csatát, és ezzel hány emberi életet mentettek meg, az felbecsülhetetlen és megszámolhatatlan marad. Amikor önként jelentkeztek a feladatra, figyelmeztették őket, hogy különösen veszélyes, semmiféle

hírnévvel és dicsőséggel sem járó küldetésre indulnak. Közölték velük, hogy a Jedburgh-művelet valószínűleg egész hátralévő életükben szigorúan titkos akció marad. Nem nyilatkozhatnak róla az újságoknak, nem mesélhetnek az unokáknak, és Roger Coté, illetve a többi huszonkét halott „Jed" esetében nem adhatnak felvilágosítást a családtagoknak.

Bár a túlélő „Jedek" ötven évvel ezelőtt szép csendesen átvették a medálokat és kitüntetéseket, az egyedüli tartós elismerés a siker emléke maradt. Sokan kapcsolatban maradtak egymással – leveleket írogattak, találkozókon vettek részt –, összefogta őket a közös titok, melyről csak egymással beszélgethettek. A negyvenegynéhány ma is élő „Jed" még saját gyermekeinek sem árult el semmit. Annyira hozzászoktak a titoktartáshoz, hogy most, a feljegyzések titkosságának feloldása és a fátyol felemelkedése után sem tudták, hogyan kezdjenek hozzá.

Büszkék a háborús erőfeszítésekben vállalt szerepükre, ugyanakkor szerényen nyilatkoznak teljesítményükről, és mindannyian szokatlanul tudatában vannak a háború morális ellentmondásainak. Sokan új magabiztosságra és eltökéltségre tettek szert az ott szerzett tapasztalatok révén. Tommy Macpherson olyannyira csak önmagára támaszkodóvá vált, hogy láthatóan még családjától és barátaitól is eltávolodott. Michel de Bourbon sosem tudott megszabadulni a nyughatatlanság érzésétől. Bill Dreux sosem érezte azt az eltökéltséget, amit „Jed"-ként tapasztalt. Lou Lajeunesse-t rettegéssel töltötték el az átélt élmények, és soha többé nem akart róluk beszélni.

Némelyik „Jed"-nél egész könyvespolcokat töltenek meg azok a művek, melyek akár a legtávolabbi kapcsolatban is vannak az ő egykori tevékenységükkel – ők látják az értelmét életük legmerészebb, legveszélyesebb cselekedeteinek. Mások mindent megtettek, hogy elfeledjék azt, amiről beszélniük sem lehetett. Néhányan úgy gondolják, a Jedburgh-művelet volt a legbátrabb dolog, amit valaha tettek; mások borzalmas rémálomként élik meg. Ám még ma is mindannyian csodálkoznak azon, hogy amikor a feketére festett bombázók belsejében kigyulladt a zöld lámpa, habozás nélkül ugrottak.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ez a mű a nagyapám munkája (előbb az OSS, majd a CIA szolgálatában) iránt érzett kíváncsiságból született. Az előszóban részletesen elmagyaráztam, miért érdekelt annyira engem és a családomat az a munka, amelyről nagyapám sosem volt hajlandó beszélni nekünk. Amit azonban nem mondtam el ott, az az, mennyire hálás vagyok neki és a felségének, hogy a nagyszüleim voltak – méghozzá remek nagyszülők –, és természetesen azért is, mert rengeteg összegyűrődött papírt és fotót hagytak a pincéjükben, melyek kutatásaim alapjául szolgáltak.

Legalább száz másik ember van az ő generációjukból, akiknek köszönettel tartozom – nagyszüleim régi barátai, akik az évek folyamán segítették kutatásomat az OSS-ről és a CIA-ról. És ami talán még ennél is fontosabb, hálás vagyok a Jedburgh-művelet nagypapakorú egykori tagjainak, valamint az OSS londoni parancsnokságán akkoriban dolgozó hivatalnokoknak, akik voltak olyan kedvesek, és szántak rám némi időt.

Joe De Francesco a Jim csapatból, aki időközben mély bánatomra eltávozott közülünk, amolyan közlekedési rendőrként tevékenykedett Jedburgh-kutatásaim során. A Jedburgh-művelet szigorúan titkos természete miatt harminc év is eltelt a „Jedek" első találkozójáig. Nem sokkal azután Joe az Egyesült Államokban élő „Jedek" összekötőjévé és szervezőjévé lépett elő, és több tucatnyi címmel és telefonszámmal látott el. Ezenkívül összehozott Ron Brierleyvel és Albert de Schonennel, a Daniel csapat tagjaival, akik az évek folyamán számon tartották az összes brit és francia „Jed"-et.

Bob Kehoe, a Frederick csapat rádiósa volt hosszúra nyúló interjúsorozataim első áldozata. Egy hétfői napon érkeztem a Coloradóban lévő Boulderbe, de csak csütörtök körül kérdezte meg először, mikor óhajtok hazamenni. Akkor még alig tudtam valamit a Jedburgh-ről, és Bob türelmesen magyarázta el nekem a legalapvetőbb dolgokat is. Órákon át segített nekem megérteni a fiatalemberek gondolkodásmódját az 1940-es években, és azt is, mi vehette rá őket, hogy önként jelentkezzenek először a seregbe, majd az ellenséges vonalak mögött végzendő veszélyes feladatra.

Jack Singlaub nyugalmazott vezérőrnagy a James csapatból volt az első Jedburgh-egységparancsnok, akivel találkoztam. Kehoéhoz hasonlóan végtelen türelemmel ismertette velem az egész helyzetet egy tiszt szemszögéből. Napokig beszélgettünk a dolgozószobájában, majd a könyv írásának három és fél éve alatt, többnyire telefonon. Hosszú tapasztalata a hadseregben és a különleges műveleteknél kiváló rálátást nyújtott számomra ezekre a területekre. Személyes szinten azt tanultam Jacktől, hogy a merőben ellentétes politikai nézetek nem gátolhatják meg, hogy valaki iránt igazán mély barátságot érezzünk. Felesége, Joan egyébként a világ legjobb szakácsa. Jack csapattársa, Jacques de Penguilly kedvesen beinvitált bretagne-i otthonába, és fontos információkkal látott el a francia nézőpontról.

Sir Thomas Macpherson a Quinine csapatból annak ellenére, hogy idejét meg kell osztania londoni és skóciai otthona között, és igen aktív üzleti érdekeltségei miatt rengeteget utazik, szintén napokat töltött el velem. Természeténél fogva meglehetősen zárkózott férfinak tartom, ám jókedvűen állta a gyermekkorával és családi életével kapcsolatos, igencsak magántermészetű kérdéseimet. Tőle hallottam a könyvben előforduló anekdoták legnagyobb részét is.

Jean Sassi a Chloroform csapatból, aki miután nyugdíjba vonult a francia hadseregből, a Párizs melletti Tavergny városában telepedett le, hat napon át királyi vendéglátásban részesített engem és fordítómat. Karjával hevesen gesztikulált, felugrált a székéről, miközben eljátszotta a rájuk tüzelő németeket, nevetett, kiabált és oly módon keltette életre a „Jedburgh"-ök történetét, ami kihatott az egész könyv megírására.

Bernard Knox a Giles csapatból lelkesen mesélte a bretagne-i tartózkodása alatt megtapasztalt ijesztő és tragikus történeteket. Ha éppen nem tudtam elmenni hozzá, Bernard órákig tartó telefonbeszélgetések formájában látott el újabb információkkal. Felesége, Betty türelmesen állta látogatásaimat és a telefonálást, pedig Bernard figyelmére sok esetben valahol máshol lett volna szükség.

Azoknak a „Jedburgh"-öknek a listája, akik beleegyeztek, hogy egy-két órára fogadjanak, majd azon kapták magukat, hogy étellel kínálgatnak, és napokig mesélnek nekem: Lou Lajeunesse a Norman csapatból, az egyik legérzékenyebb Jed, akivel találkoztam, és aki fájdalmasnak találta a háborús élmények felidézését. Michel de Bourbon és Arthur Brown, Macpherson társai a Quinine csapatból szintén napokat áldoztak rám.

Arthur nagyon előzékenyen megengedte, hogy idézzek meg nem jelentetett háborús emlékirataiból, és nagyon őszintén beszélt nekem az életről azokban az időkben. Michel floridai otthonában segített megérteni a Jedburgh-művelet francia perspektíváját, valamint az érzelmek és tényezők széles skáláját, melyek a különféle csoportokat motiválták a megszállt Franciaországban. Még el is vitt autókázni az antik Rolls-Royce-ával – majd miután lerobbant, velem tolatta az autót.

Dick Franklin az Alexander csapatból és Bill Thompson a Novocaine csapatból szintén több napra vendégül láttak otthonukban. Arthur Brownhoz hasonlóan Dick is megengedte, hogy elolvassam mély átérzéssel megírt, publikálatlan emlékiratait. Bill körbevezetett a kansasi Leavenworthben, és részt vehettem a barátaival együtt elköltött étkezéseken, illetve az azt követő beszélgetéseken. Ezenkívül Bill rendelkezik a „Jedek"-ről készült legkiválóbb fényképekkel, és engedélyt adott rá, hogy néhányat közülük bemutassak ebben a könyvben.

Azokon a napokon, amikor vég nélkül vertem laptopom billentyűzetét, miközben az egykori „Jedek" segítőkészen kutattak emlékeik között újabb és újabb történetek után, erős ragaszkodás fejlődött ki bennem ezek iránt az emberek iránt. Itt szeretném elmondani, legfőbb vágyam, hogy semmivel ne sértsem meg őket, amit ebben a könyvben leírtam, hiszen szívből kedvelem és tisztelem mindegyiküket.

Más „Jedek"-nek, illetve a már nem élő „Jedek" családtagjainak is hálával tartozom, bár nekik napok helyett csupán néhány óráig kellett állniuk kérdezősködésemet. Ők a következők: Ted Baumgold, Jacob Berlin, John Cox, Elmer Esch, Camille Lelong, Bob Lucas, Henry McIntosh, Roger Pierre, Jack Poché, Dick Rubenstein, Donald Spears, Mason Starring, David Stern, Gordon Tack, Ray Trumps, Patricia Alsop, Elizabeth Winthrop, Daphne Friele, Violette Desmarais, Louise Queinnec, Kay Strong és Christopher Wise.

Külön köszönettel tartozom az azóta már eltávozott Paul van der Strichnek, az OSS különleges műveletek londoni nyugat-európai műveletek részlege egykori vezetőjének, aki mindenki mást túlélt a londoni vezetőségből. Rendszeresen szórakoztatott engem a connecticuti Grenwichben lévő otthonában, és felbecsülhetetlen információkkal szolgált nemcsak az amerikai, brit és francia vezetők kapcsolatáról, de arról is, hogy a vonalak mögötti műveletek milyen kapcsolatban álltak a Franciaország északi részében harcoló szövetséges csapatok parancsnokainak igényeivel.

Sok más „Jed" vagy családtag vette a fáradságot, hogy terjedelmes levelet írjon nekem: Ron Brierley, Audrey Brown, Lura May Dillow, Anne Ellis, Donald Gibbs, Maurice Geminel, Roger Leney, Nancy Manierre, E. Mautaint, Maurice Pirat, John Sharp, John Smallwood, Sylvia Thomson, Amanda Todd, A. A. E. Trofimov, René de la Tousche és Robert Toussaint.

Elnézést kérek azoktól, akik rám áldozták az idejüket, mégsem tettem említést róluk a könyvben. A „Jedburgh"-ök története olyan gazdag, hogy több kötetet is meg lehetne tölteni vele, és őszintén sajnálom, hogy nem tudtam mindegyik nagyszerű mesét belefoglalni ebbe a könyvbe. Nem szeretném azt az érzetet kelteni, hogy a műben szereplő történetek és emberek bármilyen értelemben is értékesebbek lennének, mint a többiek.

Szomorúan vettem tudomásul azt is, hogy a „Jed"-ek egy része, akikkel találkoztam és interjút készítettem, és akik nagyon szerették volna nyomtatás-

ban látni a történeteiket, még a könyv megjelenése előtt távoztak közülünk. Ezúton fejezem ki családjuknak legmélyebb részvétemet, valamint sajnálatomat, amiért ilyen hosszú ideig tartott összeállítani ezt a bonyolult munkát.

Két ember felbecsülhetetlen értékű szerkesztői segítséget nyújtott számomra, egyik vázlatot a másik után olvasták el újra és újra. Michelle Conlin, csodálatos feleségem, maga is tehetséges író és szerkesztő, a munkaidejét áldozva hallgatta felolvasásaimat a telefonon keresztül, még akkor is, amikor szorította saját határideje. A szülés után gyermekünket az egyik karjába vette, a kéziratot a másikba, hogy kihozzon a munkámból valami sokkal jobbat, mint amire magamtól képes lettem volna. Apám, Keith Beavan, egykori újságíró és diplomata javította (reményeim szerint) a történelmi és nyelvtani tévedéseket, melyek miatt szégyenkeznem kellett volna szerkesztőm előtt.

Joanna Hershon és Matt Bai írók olvasták a korai változatokat, és nem tudom elég nagyra értékelni folyamatos bátorításukat.

Asszisztensem, Allie Spiro-Winn gondoskodott róla, hogy jókedvűen lépjek be az irodámba. Őt illeti a dicséret a jegyzetek rendszerezéséért, valamint a több ezer kézzel írt javítás átvezetéséért. Karen Heinzman csodálatos szinkrontolmácsnak bizonyult a francia „Jedburgh"-ökkel és ellenállókkal készített interjúk során, és a munka végére igazi baráttá vált. Blair Morris készségesen segített a francia tudósítások lefordításánál.

Köszönöm Wayne Fuhrmannak a New York-i Városi Könyvtár Humán és Társadalmi Tudományok részlegétől, Polina Ilievának a Hoover Archívumból, Larry McDonaldnak a Nemzeti Archívum College Park-i melléképületéből, Carole MacCormacknek a Kew Gardens-i Központi Levéltárból, Mark Seamannek a Birodalmi Hadtörténeti Múzeum egykori tagjának, valamint ezen intézmények dolgozóinak, továbbá az Egyesült Államok hadserege Hadtörténeti Központjának.

Clive Bassettnek az Angliai Harringtonban lévő Carpetbagger Múzeumból, a feketére festett bombázók földjéről, amiért körbevitt a régi kiképzőbázisokon és repülőtereken, és segített életre kelteni a „Jedburgh"-ök történetét.

Két kisfiúnak – vagy inkább fiatalembert kellene mondanom? –, Samuel és Hugo Douglas-Freemannek, mert szüleik engedélyével beengedtek az otthonukba, továbbá régi barátaimnak, Sarah-nak és Michaelnek londoni útjaikért. Michelle Rockler helyet biztosított számomra Palo Altóban.

Wendy Wolf, szerkesztőm a Vikingnél türelmesen, kedvesen, és ami sokszor még ennél is fontosabb, jó humorral viszonyult hozzám. A piros toll óvatos használatával fókuszba helyezte, és ugyanakkor sokkal jobbá tette ezt a történetet. Asszisztense, Clifford Corcoran csodálatos hatékonysággal kevergette a kéziratot, a fényképeket és a térképeket a Viking különböző részlegein, míg végül kialakult belőle egy könyv.

Örök hálával tartozom ügynökömnek, Eris Simonoffnak, amiért a kezdetektől hitt bennem, osztozott célkitűzésemben, és barátként mellettem állt.

Végül pedig szívből jövő köszönetemet szeretném kifejezni a Viking hivatásos munkatársainak, akik oly csodálatosan megtervezték, létrehozták és terjesztették ezt a könyvet: Bruce Giffords főszerkesztőnek, Jesse Reyes borítótervezőnek, Daniel Lagin belső tervezőnek, Carrie Ryan gyártási igazgatónak, Maureen Clark segédszerkesztőnek, Nancy Sheppard marketing-igazgatónak, valamint Caroly Coleburn reklámigazgatónak.

FÜGGELÉK

A JEDBURGH-CSAPATOK ÉS TAGJAIK

A csapattagok nevét a következő sorrendben adtam meg: csapatparancsnok, helyettes, rádiós. Mindent megtettem az egyes nevek helyes leírásáért, azonban némelyik név a különböző dokumentumokban gyakran más írásmóddal szerepel.

RÖVIDÍTÉSEK
FK – Fogságba esett és kivégezték
FT – Fogságba esett és túlélte
M – Akcióban meghalt
S – Akcióban megsebesült
SM – Akcióban megsebesült, és később meghalt

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Alan	S. R. Cannicott százados (S)	Brit	
	R. Toussaint hadnagy	Francia	A. Gairaud
	R. Caluse hadnagy	Francia	F. de Heysen
Alastair	O. H. Brown őrnagy	Brit	
	R. Karriere hadnagy	Francia	R. Maitre
	G. N. Smith őrmester	Brit	
Alec	G. C. Thomson hadnagy	Amerikai	
	A. Bordes hadnagy (SM)	Francia	B. Allett
	J. White őrmester	Amerikai	
Alexander	S. J. O. Alsop hadnagy	Amerikai	
	R. de la Tousche hadnagy	Francia	R. Thouville
	N. R. Franklin őrmester	Amerikai	
Alfred	L. R. Macdonald százados	Brit	L. D. MacDougal
	J. Herenguel hadnagy	Francia	G. de Wavrant
	A. W. Key őrmester	Brit	
Ammonia	B. McD. Austin százados	Amerikai	
	R. Lecompte hadnagy	Francia	R. Conte
	J. B. Berlin őrmester	Amerikai	
Andrew	A. H. S. Coombe-Tennant őrnagy	Brit	
	E. d'Oultrement hadnagy	Belga	
	F. Harrison őrmester	Brit	
Andy	R. A. Parkinson őrnagy (S)	Brit	
	J. Verneuil (S)	Francia	J. Vermuelen
	G. Loosmore őrmester	Brit	
Anthony	M. Stasse százados	Francia	C. Deprez
	M. B. Starring hadnagy	Amerikai	
	J. L. Bradner őrmester	Amerikai	
Archibald	A. du P. Denning őrnagy (S)	Brit	
	F. Costes hadnagy (S)	Francia	A. Montlac
	R. L. Pierre őrmester	Amerikai	
Arnold	M. de Carville százados	Francia	M. Coudray
	J. F. H. Monahan százados	Brit	
	A. de Ville őrmester	Brit	
Arthur	Cecil F. Mynatt százados (S)	Amerikai	
	X. Humblet hadnagy	Francia	L. Hache
	A. V. Bacik őrmester	Amerikai	
Aubrey	G. Marchant százados	Brit	
	A. Chaigneau százados (M)	Francia	J. Telmont
	I. Hooker őrmester	Brit	
Augustus	J. H. Bonsall őrnagy (M)	Amerikai	
	J. Delviche százados (M)	Francia	J. Decheville
	R. E. Coté őrmester (M)	Amerikai	
Basil	R. Riviere százados	Francia	R. Raincourt
	T. A. Carew százados	Brit	
	J. L. Stoyka őrmester	Amerikai	
Benjamin	H. O'Bryan-Tear őrnagy (S)	Brit	A. J. Forrest
	P. Moniez hadnagy	Francia	P. Marchand
	H. Kaminski hadnagy (S)	Francia	J. Camouin

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Bernard	J. de W. Waller százados	Brit	
	E. Nasica százados (S)	Francia	E. Prato
	C. M. Bassett őrmester (S)	Brit	
Brian	F. P. C. Johnstone őrnagy	Brit	
	R. Cretin parancsnok (S)	Francia	R. Francomte
	N. A. Smith őrmester	Brit	
Bruce	W. E. Colby őrnagy	Amerikai	
	C. M. Lelong hadnagy	Francia	J. P. Favel
	R. Villebois hadnagy	Francia	L. Giry
Bugatti	H. W. Fuller őrnagy	Amerikai	
	G. de la Roche százados	Francia	G. Rocher
	M. Sigaud hadnagy	Francia	M. Guillemot
Bunny	J. F. D. Radice százados (SM)	Brit	
	M. Geminel hadnagy (S)	Francia	M. Gerville
	J. Chambers őrmester	Brit	
Cecil	D. J. Nielson őrnagy	Brit	
	A. Keser százados	Francia	A. Frayant
	R. Wilde őrmester	Brit	
Cedric	D. D. Bazata százados (S)	Amerikai	
	L. Lesne hadnagy	Francia	F. Chapel
	R. C. Floyd őrmester	Amerikai	
Chloroform	J. Martin százados	Francia	J. Martino
	H. D. McIntosh hadnagy	Amerikai	
	J. Sassi hadnagy	Francia	J. H. Nicole
Chrysler	C. H. Sell százados	Brit	
	P. Aussaresses hadnagy	Francia	J. Soual
	R. E. Chatten őrmester	Brit	
Cinnamon	R. Harcourt százados (S)	Brit	
	H. Lespinasse-Fonsegrive százados	Francia	F. L. Ferrandon
	J. Morineau hadnagy	Francia	J. Maurin
Citroën	J. E. St. C. Smallwood százados	Brit	
	P. Bloch százados	Francia	R. Alcée
	F. Bailey őrmester	Brit	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Clarence	A. J. Brestebreurtje százados (S)	Holland	
	G. M. Verhaeghe hadnagy (S)	Amerikai	
	W. W. Beynon őrmester	Amerikai	
Claude	A. H. Todd hadnagy (FT)	Amerikai	
	H. A. Groenewoud százados (M)	Holland	
	C. Scott őrmester (M)	Amerikai	
Collodion	H. Hall százados	Brit	
	H. Marsaudon hadnagy	Francia	P. Morgan
	T. Baumgold őrmester	Amerikai	
Daniel	K. D Bennett százados	Brit	
	A. de Schonen hadnagy	Francia	
	R. Brierley őrmester	Brit	
Daniel II.	R. K. Wilson őrnagy	Brit	
	G. W. Mason őrmester	Brit	
Desmond	W. H. Pietsch Jr. százados	Amerikai	
	L. G. Maunoury hadnagy	Francia	H. Bourriot
	R. R. Baird őrmester	Amerikai	
Dicing	R. Harcourt őrnagy (FT)	Brit	
	C. J. Ruysch van Dugteren százados	Holland	
	A. J. Bestebreurtje százados	Holland	
	C. C. Somers őrmester	Brit	
Dodge	C. E. Manierre őrnagy (FT)	Amerikai	
	L. T. Durocher őrmester	Kanadai	
Douglas	R. A. Rubinstein százados	Brit	
	J. Roblot hadnagy	Francia	J. Ronglou
	J. D. Raven őrmester	Brit	
Douglas II.	R. A. Rubinstein százados	Brit	
	J. Roblot hadnagy (M)	Francia	J. Ronglou
	J. T. Van Hart őrmester	Brit	
Dudley	J. M. Olmsted őrnagy	Amerikai	
	H. Brinkgreve százados (M)	Holland	
	J. P. Austin százados (FK)	Brit	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Edward	McC. Sollenberger százados	Amerikai	
	L. Staal százados	Holland	
	J. Billingsley őrmester	Amerikai	
Ephedrine	L. Donnart százados	Francia	J. Rabeau
	L. E. Swank hadnagy (M)	Amerikai	
	R. Desplechin hadnagy	Francia	J. Bourgoin
Felix	J. Sonquet százados	Francia	J. Kernevel
	J. J. Marchant százados	Brit	
	P. M. Colvin őrmester	Brit	
Francis	C. M. Ogden-Smith őrnagy (M)	Brit	
	G. le Borgne hadnagy	Francia	G. le Zachmeur
	A. J. Dallow őrmester	Brit	
Frank	A. Martelli százados	Francia	A. Massoni
	I. Isaac hadnagy	Brit	
	T. Henney őrmester	Brit	
Frederick	A. W. Wise őrnagy	Brit	
	P. Bloch-Auroch százados	Francia	P. Aguirec
	R. Kehoe őrmester	Amerikai	
Gambling	A. J. Clutton őrnagy	Brit	
	M. J. Knottenbelt százados	Holland	
	J. S. Menzies századszámvevő altiszt	Brit	
Gavin	R. Carbuccia őrnagy	Francia	D. Jeanclaude
	W. B. Dreux százados	Amerikai	
	P. Valentini hadnagy	Francia	
George	P. Cyr százados	Amerikai	
	P. Ragueneau százados	Francia	P. Erard
	P. Gay hadnagy	Francia	C. Lejeune
George II.	P. Cyr százados	Amerikai	
	P. Ragueneau százados (S)	Francia	P. Erard
	P. Gay hadnagy	Francia	C. Lejeune
Gerald	S. J. Knerly százados	Amerikai	
	C. l'Herbette százados	Francia	J. L. Beaumont
	B. E. Friele őrmester	Amerikai	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Gilbert	C. G. W. Blathwayt százados	Brit	
	P. Carron de la Carrière százados	Francia	P. Charron
	N. Wood őrmester	Brit	
Giles	B. M. W. Knox százados	Amerikai	
	P. Grall százados	Francia	P. Lebel
	G. H. Tack őrmester	Brit	
Godfrey	I. Forbes hadnagy	Amerikai	
	P. Laval hadnagy	Francia	J. Morhanges
	F. Hanson őrmester	Amerikai	
Graham	M. G. M. Crosby őrnagy	Brit	
	P. Gavet százados	Francia	P. Gouvet
	W. H. Adams őrmester	Amerikai	
Gregory	K. D. Bennett százados (S)	Brit	
	P. E. A. de Schonen hadnagy (S)	Francia	
	B. Brierley őrmester	Brit	
Guy	A. Duron százados	Francia	A. Dhomas
	A. A. E. Trofimov százados	Brit	
	R. Groult hadnagy	Francia	J. Deschamps
Hamish	R. M. Anstett hadnagy	Amerikai	
	R. Schmitt hadnagy	Francia	L. Blachere
	L. J. Watters őrmester	Amerikai	
Harold	V. E. Whitty őrnagy	Brit	
	P. Jollie hadnagy	Francia	P. Rimbaut
	H. Verlander őrmester	Brit	
Harry	D. D. Guthrie százados	Brit	
	P. Rousset hadnagy	Francia	P. E. Dupont
	R. Couture hadnagy	Francia	R. Legrand
Henry	S. Jean-Montcler százados	Francia	S. Montcler
	R. E. Moore hadnagy	Amerikai	
	V. M. Rocca őrmester	Amerikai	
Hilary	E. Mautaint hadnagy	Francia	E. Marchant
	P. H. Chadbourna hadnagy	Amerikai	
	R. Hervouet hadnagy	Francia	R. Pariselle

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Horace	J. Summers százados	Amerikai	
	G. Leclerq hadnagy	Francia	G. Levalois
	W. Zielski őrmester	Amerikai	
Hugh	W. R. Crawshay százados	Brit	
	L. l'Helgouach százados	Francia	D. Legrand
	R. Meyer hadnagy	Francia	R. Mersiol
Ian	J. J. Gildee őrnagy	Amerikai	
	A. Desfarges százados	Francia	Y. Delorme
	L. J. Bourgoin őrmester (M)	Amerikai	
Isaac	J. R. H. Hutchison alezredes	Brit	J. Hastings
	F. G. Viat alezredes	Francia	
	J. Sharp őrmester	Brit	
Ivor	J. H. Cox százados	Brit	
	R. Colin hadnagy	Francia	Y. M. Dantec
	L. F. Goddard őrmester (M)	Amerikai	
Jacob	V. A. Gough százados (FK)	Brit	
	M. Boissarie hadnagy (M)	Francia	G. Baraud
	K. Seymour őrmester (FT)	Brit	
James	J. K. Singlaub hadnagy	Amerikai	
	J. le Bel de Penguilly hadnagy	Francia	D. Leb
	A. J. Denneau őrmester	Amerikai	
Jeremy	G. M. Hallowes százados	Brit	
	H. C. Giese hadnagy	Francia	H. Frontcroise
	R. A. Leney őrmester	Brit	
Jim	P. W. Donovan százados	Amerikai	
	J. A. de Francesco hadnagy	Francia	J. Lavige
	M. F. Heneley őrmester	Amerikai	
John	D. L. Stern százados	Brit	
	M. de Galbert hadnagy	Francia	J. Lerocher
	D. Gibbs őrmester	Brit	
Jude	W. L. O. Evans százados	Brit	
	J. Larrieu százados	Francia	J. Lavisme
	A. E. Holdham őrmester	Brit	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Julian	A. H. Clutton őrnagy	Brit	
	J. Vermot hadnagy	Francia	J. Brouillard
	J. S, Menzie századszámvevő altiszt	Brit	
Julian II.	J. P. Souquet százados	Francia	J. Kernevel
	P. Scherrer hadnagy	Francia	P. Sauvage
	R. Meyer hadnagy	Francia	R. Mersiol
Lee	C. E. Brown százados	Amerikai	
	P. Angoulvent százados (M)	Francia	N. Viguier
	M. Pirat hadnagy	Francia	A. Chevalier
Mark	L. E. Conein százados	Amerikai	
	J. Thevenet hadnagy	Francia	F. G. Thevemet
	J. J. Carpenter őrmester	Amerikai	
Martin	T. A. Mellows százados (SM)	Brit	
	G. Redonnet hadnagy	Francia	G. Remond
	N. E. S. Carey őrmester	Brit	
Masque	N. E. Guillot százados	Amerikai	
	J. Bouvery hadnagy	Francia	J. Gramont
	F. M. Poche őrmester	Amerikai	
Maurice	C. M. Carman százados	Amerikai	
	H. Reveilhac hadnagy	Francia	H. Humesnil
	F. J. Cole őrmester	Amerikai	
Miles	E. T. Allen százados	Amerikai	
	R. Estève hadnagy	Francia	P. Fourcade
	A. Gruen őrmester	Amerikai	
Minaret	L. C. M. Hartley-Sharpe őrnagy	Brit	
	P. Cros százados	Francia	P. Muton
	J. W. Ellis őrmester	Brit	
Monocle	J. Fiardo százados	Francia	J. Tozel
	R. H. Foster hadnagy	Amerikai	
	R. J. Anderson őrmester	Amerikai	
Nicholas	J. C. C. Maude százados	Brit	
	H. Penin hadnagy	Francia	H. Puget
	M. A. Whittle őrmester	Brit	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Norman	M. Lautier hadnagy	Francia	F. Bataille
	K. C. Dillow hadnagy	Amerikai	
	L. E. Lajeunesse őrmester	Amerikai	
Novocaine	C. J. Gennerich hadnagy	Amerikai	
	J.-Y. Pronost hadnagy	Francia	J. Lelann
	W. Thompson őrmester	Amerikai	
Packard	A. Bank százados	Amerikai	
	H. Denis hadnagy	Francia	C. Boineau
	F. Montfort hadnagy	Kanadai	
Paul	E. M. H. Hood őrnagy	Brit	
	M. Vallée hadnagy	Francia	P. Cormier
	K. J. W. Brown őrmester	Brit	
Philip	C. J. Liberos százados	Francia	J. G. de Rouen
	R. A. Lucas hadnagy	Amerikai	
	J. M. Orgat őrmester	Amerikai	
Quentin	R. S. Fenton százados	Brit	
	J. Raux hadnagy	Francia	J. Lassere
	D. Rawson őrmester	Brit	
Quinine	R. T. S. Macpherson őrnagy	Brit	
	M. de Bourbon-Parme hadnagy	Francia	M. Bourdon
	O. A. Brown őrmester	Brit	
Raymond	R. Dehosses százados	Francia	R. Waguet
	H. Cadilhac hadnagy	Francia	H. Chaulais
	W. Adams őrmester	Brit	
Roderick	J. Preziosi százados	Francia	J. Paoli
	W. C. Boggs hadnagy	Amerikai	
	C. P. Mersereau őrmester	Amerikai	
Ronald	S. R. Trumps hadnagy	Amerikai	
	G. Deseilligny hadnagy	Francia	G. Dartigues
	E. B. Esch őrmester	Amerikai	
Sceptre	W. C. Hanna hadnagy	Amerikai	
	F. Franceschi hadnagy	Francia	F. Tevanac
	H. V. Palmer őrmester	Amerikai	

CSAPAT	TAGOK	NEMZETISÉG	ÁLNÉV
Scion	O. P. Grenfell őrnagy	Brit	
	R. Gruppo hadnagy	Francia	G. Revard
	T. Cain őrmester	Brit	
Simon	A. W. C. Coomber százados	Brit	
	M. Fouere százados (M)	Francia	M. Fontaine
	C. Somers őrmester	Brit	
Stanley	O. E. Craster százados	Brit	
	R. Cantais hadnagy	Francia	R. Carliere
	E. J. Grinham őrmester	Brit	
Stanley II.	A. J. Brestebreuertje százados	Holland	
	P. C. H. Vickery százados	Brit	
	W. W. Beynon őrmester	Amerikai	
Timothy	L. Moutte százados	Francia	L. Ambel
	R. G. Mundinger hadnagy	Amerikai	
	R. T. Heyns hadnagy (S)	Amerikai	
	D. A. Spears őrmester	Amerikai	
Tony	R. K. Montgomery őrnagy	Amerikai	
	M. Paris hadnagy	Francia	M. Devailly
	J. E. McGowan őrmester	Amerikai	
Veganin	N. Marten őrnagy	Brit	
	G. Vuchot százados (M)	Francia	C. L. Noir
	J. Gardner őrmester (M)	Brit	
Willys	G. Marchal százados	Francia	P. J. Granier
	J. C. C. Montague százados	Brit	
	T. Cornick őrmester	Brit	

JEGYZETEK

Az idézett művek részletes adatai megtalálhatók a forrásoknál, a jegyzetekben használt rövidítések magyarázatával együtt.

ELŐSZÓ

17. **Gerry Miller:** Ahol külön nem jeleztem, ott a Gerry Millerről szóló információk személyes kutatómunkából, illetve a családtagokkal, barátokkal és egykori kollégákkal folytatott beszélgetésekből származnak.
18. **„Büszkén állok":** Bejegyzés Millerék vendégkönyvében.
18. **„elfogadta Gerry Miller":** Colby és Forbath, *Honorable Men,* 455.
18. **Daniel Schorr:** A *Man Who Kept the Secrets* 288–92. oldalain Powers beszámol a Schorr felismeréséhez vezető eseményekről.
19. **Frank Church... vizsgálta:** Lásd Church-bizottság, *Interim Report* és *Final Report.*
19. **merényletkísérletek:** Church-bizottság, *Interim Report.*
19. **agymosó kísérletek:** Church-bizottság, *Final Report,* 1. könyv, 386.
19. **Salvador Allende:** Uo., 143., 151. és 154.
19. **bíróság elé bűneiért:** Associated Press, „Pinochet Indicted on Human Rights Charges"; *New York Times*-vezércikk, „Trial for General Pinochet".
19. **„gyorstalpaló a politikai realizmusból":** Powers, *Intelligence Wars,* xvi.
19. **mivel akkoriban a Stratégiai Szolgálatok Hivatalában (OSS):** Ezt több hivatalos dokumentum is megerősíti az OSS irattárából, RG 226, NARA.
20. **Ugyanezt a kitüntetést adta George W. Bush:** Sanger, „War Figures Honored with Medal of Freedom".
20. **nagyapám először a Különleges Műveletek:** Hadinapló, I. köt. 98.
20. **„Az ő hathatós segítségük nélkül":** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 296.
20. **Truman elnök feloszlatta az OSS-t:** Az OSS ragyogóan megírt történeteit lásd: B. Smith, *Shadow Warriors* és R. H. Smith, *OSS.*
20. **újból a bankszakmában tevékenykedett:** Miller önéletrajza.
21. **A szovjet hadsereg... már rendelkezik atombombával:** *Final Report,* 1. könyv, 20–23.
21. **harmadában régi OSS-tagokból álló:** Uo., 4. könyv, 28.

21. **a CIA elsődleges tevékenységévé váltak:** Uo., 27–29.; Powers, *Intelligence Wars,* 18–20.
21. **„háttérben maradó" hálózatainak:** Colby és Forbath, *Honorable Men,* 81–84.
22. **(OPC) nyugat-európai részlegének vezetője:** „Notification of Personnel Action", 1950. szept. 28.
22. **CIA-körzeti főnökként:** Colby és Forbath, *Honorable Men,* 109.; „Notification of Personnel Action", 1956. aug. 7.
22. **CIA legnagyobb szabású:** Colby és Forbath, *Honorable Men,* 109.
22. **műveleti szolgálatok vezetője:** „Fitness Report", Gerald E. Miller, 1965. márc. 31.
22. **támogassa a szovjet megszállás ellen küzdő afgán ellenállókat:** Coll, *Ghost Wars,* 58.
22. **1981:** Uo., 90.
22. **felélesztette a dzsihád, az iszlámot megvédő szent háború elméletét:** „Sufferings of Afghanistan"
23. **terjesztették a dzsihád eszméjét:** Weaver, „Blowback".
23. **tőkét gyűjtöttek és adtak:** Beardon, „Afghanistan"; *9/11 Commission Report,* 55.
23. **több százmillió dollár értékű fegyvert:** „Sufferings of Afghanistan"; Weaver, „Blowback"; Coll, *Ghost Wars.*
23. **Tora Bora:** Liu, „Fortress Tora Bora".
23. **„Az afgán szabadságharcosok":** Coll, *Ghost Wars,* 97.
23. **A szovjetek 1989 februárjában kivonultak... véget vetett fél évszázadnyi kommunista uralomnak:** Beardon, „Afghanistan".
23. **1998-as autós bombamerényletek... merénylet szeptember 11-én:** uo.; *9/11 Commission Report,* 55–61.
24. **védelmi minisztérium:** S. Hersh, „Coming Wars".
24. **morális felsőbbrendűségét:** R. H. Smith, *OSS,* 362.
24. **A műveleti törzs gyakran tanulmányozta:** uo., 361–83.

ELSŐ FEJEZET: A TITKOS HÁBORÚ KUDARCA

30. **Odette Sansom belépett:** A beszámoló Odette Sansom (később Odette Hallowes) bebörtönzéséről és kihallgatásáról nagyrészt Jerrard Tickell *Odette* című művéből (236–71. oldal), illetve Hugo Bleicher háborús visszaemlékezéseiből (*Colonel Henri's Story,* 96–103.) származik.
30. **Még mindig nincs mit mondanom:** Idézve Tickell, *Odette,* 258.
30. **Les souris:** Uo., 243.
30. **A Gestapo küldetni fog önért:** Uo., 259.
31. **Bleicher Abwehrje:** Foot, *SOE in France,* 115–20., áttekintést ad a németek franciaországi biztonsági műveleteiről. Bleicher, *Colonel Henry's Story,* 28–49. és más helyeken részletezi az SD és az Abwehr közötti rivalizálást, valamint a kihallgatási módszereik közötti különbségeket.
31. **A mandulaszemű nő:** P. Churchill, *Duel of Wits,* 225.; Tickell, *Odette,* fotó a borítón.

31. **brit szállodatulajdonoshoz ment feleségül:** „Odette Hallowes", *Times*-gyászjelentés; Foot, „Odette Hallowes", gyászjelentés.
31. **Egy barátomért:** Idézve Tickell, *Odette*, 258.
31. **Semmi értelme:** Uo., 261.
31. **Néhány héttel korábban:** Marks, *Between Silk and Cyanide*, 283.
31. **53-as állomáson:** Uo., 12; Foot, *SOE in France*, 157.; Mackenzie, *Secret History of SOE*, 737.
31. **egyik húszéves tagja:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 736.
32. **öt perccel később:** Foot szerint (*SOE in France*, 151.) az ügynököktől érkező adásokat öt percben maximalizálták, nehogy a németek bemérhessék őket.
32. **Egy futár sietve motorkerékpárra pattant:** A rádióüzenetek fogadásának, dekódolásának és továbbításának módjáról Buckmaster, *They Fought Alone*, 59–60.
32. **a hátsó ajtón át:** Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 19.
32. **és felvonóval utazott:** Buckmaster, *They Fought Alone*, 11.
32. **Baker Street 64.:** A különféle SOE-parancsnokságok helyéről Foot, *SOE in France*, 35.; West, *Secret War*, 30.; Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 19–20.
32. **„Szolgálatközi Kutatási Ügynökség":** Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 20. Tanácskozás a SOE fedőneveiről, Foot, *SOE in France*, 11.
32. **A brit vezérkari főnökök:** Vezérkari főnökök, „Special Operations Executive Directive for 1943", 1943. márc. 20., újranyomva Stafford, *Britain*, 248–57.
32. **1942-ben, Csehszlovákiában:** Morris, „Mission Impossible".
32. **csaknem tizenháromezer embert:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 719.
32. **Norvégiától Burmáig:** Butler, *Amateur Agent*, 75.
32. **előtérbe kerültek a... SOE-részlegek:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 222–23.
33. **április 17-én:** Marks, *Between Silk and Cyanide*, 283.
33. **elkezdte átböngészni:** Több forrás szerint ez egy szokásos jelenet volt Buckmasternél, de szerintem ő már az irodájában volt, mire az üzenet megérkezett Angliába.
33. **harminchét éves volt:** Howarth, *Undercover*, 186–87.
33. **Vive la France:** Buckmaster, *Specially Employed*, 14.; W. Churchill, *Their Finest Hour*, 510–11.
33. **az adás óta keresett:** Buckmaster, *Specially Employed*, 14.
33. **Harcolt a brit expedíciós haderővel:** Howarth, *Undercover*, 186–87.
33. **önszántukból szívtak Gauloises-t:** Tickell, *Odette*, 81.
33. **1941 szeptemberére:** Buckmaster, *They Fought Alone*, 20.
33. **„Buck":** Tickell, *Odette*, végig.
33. **nem veti a szemükre:** Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 56.
33. **ezüst iránytűt:** Tickell, *Odette*, 122.
33. **bármikor eladhatja:** Howarth, *Undercover*, 187.
33. **Személyes kötődést:** Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 56.
34. **Rabinovitch:** Marks, *Between Silk and Cyanide*, 283.; Foot, *SOE in France*, 252.
34. **különösen nagy reménnyel:** Stafford, *Britain*, 93.

34. **romba döntötte a SOE terveit:** West, *Secret War*, 161.: „Szomorú tény, hogy az 1942-ben és '43-ban hozott áldozatok ellenére az »F« részleg a kritikus, szövetséges invázióval kecsegtető 1944-es újévet teljes zűrzavarban kezdte, mivel az ellenség felgöngyölítette legfőbb hálózatait, vagy beépítette saját embereit."
34. **panier à salade:** A beszámoló Odette Sansom (később Odette Hallowes) bebörtönzéséről és kihallgatásáról nagyrészt Jerrard Tickell *Odette* című művéből (236–71. oldal), illetve Hugo Bleicher háborús visszaemlékezéseiből (*Colonel Henri's Story*, 96–103.) származik.
34. **elrejtett egy burgonyát:** Uo., 264.
35. **Nincs mit mondanom:** Bár Tickell *Odette*-je megemlíti ezt az előzetes kihallgatást a Foche sugárút 84. alatt, a felmerült témákról csak nagy vonalakban ad tájékoztatást. Feltételezve, hogy a SOE-ügynökök előzetes kihallgatása mindig hasonló forgatókönyv szerint zajlott, más beszámolók alapján rekonstruáltam ezt a beszélgetést, legfőképpen F. F. E. repülő alezredes beszámolójára (Bruce Marshall, *White Rabbit*, 113.), valamint Odette többi, Tickell által feljegyzett kihallgatására építve.
35. **„Nagyon éhes vagyok.":** Idézve: Tickell, *Odette*, 265.

MÁSODIK FEJEZET: ELLENÁLLÁS? MIFÉLE ELLENÁLLÁS?

36. **felfegyverezzék és titkos hadseregekbe szervezzék:** A beszélgetés forrása Winston Churchill döntéséről a SOE megalakításáról, illetve a mögötte rejlő okokról: West, *Secret War*, 21–28.; Foot, *SOE in France*, 6–10.; Stafford, *Britain*, 10–27.; Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 1–6.
36. **340 000 kimerült katonát:** Keegan, *Second World War*, 81.
36. **Messerschmitt:** Jean Sassi beszélt róla (2002. június 12.), aki jelen volt.
36. **Churchill és a háborús kabinet:** Kitűnő leírás a vitáról: Lukacs, *Five Days in London*.
37. **„széles körű lázadás szításával a megszállt területeken":** Idézve: Foot, *SOE in France*, 6.
37. **rákényszeríthetik a német csapatokat:** Ennek a stratégiának a részletei egy „Brit stratégia egy bizonyos eshetőségre" című jegyzetben voltak leírva, melyet Churchill 1940. május 25-én tárt a vezérkari főnökök elé.
37. **„a lázadás magvainak elültetése céljából":** Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 2.
37. **a rádió adó-vevők lehetővé tették:** Hadinapló, 6. köt. I.: „A repülőgép a modern kommunikáció segítségével praktikussá tette nagy mennyiségű áru és katona eljuttatását a kiválasztott pontra, megnehezítve az ellenség számára a felderítést vagy csapda állítását."
37. **kisebb hagyományos haderőre lesz szükség:** Stafford, *Britain*, 10–11.
37. **Churchill létrehozta:** A SOE megalakításának részletes története: Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 1–18.; West, *Secret War*, 1–28.; Foot, *SOE in France*, 1–11.; Mackenzie, *Secret History of SOE*, 1–56.
37. **„Borítsa lángba Európát":** Dalton, *Fateful Years*, 366.
37. **„hogy mérsékeljem nyomorúságát":** *Ousby, Occupation*, 59.
37. ***„le combat"*:** Uo., 60.

38. **megszállják az ország északi kétharmadát:** Uo., 63–66.
38. **Charles de Gaulle tábornok:** A beszélgetés a SOE-műveletek franciaországi felépítéséről: Foot, *SOE in France,* 19–22., és Mackenzie, *Secret History of SOE,* 228–34.
38. **„Vereségünk végső és helyrehozhatatlan?":** De Gaulle, *Speeches,* 1.
38. **megtiltotta szabad franciáinak:** Vomecourt, *Army of Amateurs,* 22.
38. **SOE új „független francia":** Foot, *SOE in France,* 20.
39. **fegyverezzék fel titkos hálózataikat:** uo., 21–24.
39. **közös ellenségek ellenére:** Uo., 20.
39. **képes megőrizni a titkait:** De Gaulle vezette a dakari expedíciót, és a kudarcot állítólag az ő parancsnokságáról kiszivárgó információknak köszönhették. A britek ezért úgy döntöttek, hogy a szabad franciák biztonsági szempontból kockázatot jelentenek; lásd uo., xviii.
39. **felépítsenek egy titkos hadsereget:** A kétfajta munka részletezése: uo., 149–50.
39. **szövetséges csapatok végül partra szállnak:** A SOE által „detonátor-koncepciónak" nevezett fejlődési folyamatról szóló vita: Stafford, *Britain,* 28–49.
39. **Savanna-művelet:** Uo., 56.; Mackenzie, *Secret History of SOE,* 244–45.; Foot, *SOE in France,* 154.
39. **Josephine „B":** Mackenzie, *Secret History of SOE,* 244–46.
40. **nem volt hajlandó kiugrani:** Foot, *SOE in France,* 50.; West, *Secret War,* 56.
40. **nyom nélkül eltűnjön:** Foot, *SOE in France,* 161–62.
40. **német légitámadás következtében:** West, *Secret War,* 41.; Foot, *SOE in France,* 161.
40. **sikerült eljutnia Franciaországba:** Foot, *SOE in France,* 161.
40. **passzívan ült és várta:** Jackson, *France,* 239.: „Az embereknek csak egy kis hányada vett részt aktívan politikai kollaborációban... Csak egy kisebb csoportnak volt köze a szervezett ellenálláshoz... A nagy többség... egyikbe sem avatkozott bele."
40. **„Ils sont corrects":** Ousby, *Occupation,* 103.
40. **Mersz el-Kébirben:** Uo., 76–77.
40. **titkos háború még csak a kezdeténél tartott:** Foot, *SOE in France,* 161.

HARMADIK FEJEZET: A FELKELÉS SZIKRÁJA

41. **halomra lőtték az oroszokat:** Frederick Oeschner, az Associated Press riportere idézte: D. Miller és Commager, *World War II.,* 61.
41. **1941. június 22-én:** Uo., 58–59.
41. **Barbès-Rochechouart:** Ousby, *Occupation,* 223.
42. **„illegálisan partizán- és szabotőrcsapatoknak":** Stafford, *Britain,* 68.
42. **Két héttel a metróállomáson elkövetett gyilkosság után:** Ousby, *Occupation,* 225–6.
42. **egy bordeaux-i katonai tanácsadó:** Uo., 226.
42. **csaknem hetven támadást:** Uo., 225.
42. **1941. október 20-án:** Mackenzie, *Secret History of SOE,* 265.
42. **Jean Moulin:** Kiváló beszámoló Moulin életéről és munkásságáról: Marnham, *Resistance and Betrayal.*

42. **„több tíz-, több százezer":** Moulin „Jelentés a Franciaországban megalakult csoportok tevékenységéről, terveiről és igényeiről, az ország végső felszabadításának fényében" című jelentése reprodukálva: Foot, *SOE in France,* 489–98.
42. **egyesült ellenállás harcát:** Mackenzie, *Secret History of SOE,* 273.
42. **A SOE kémfőnökei:** Stafford, *Britain,* 72–73.
43. **fegyverszüneti hadseregének:** Uo., 93.
43. **mint De Gaulle nagykövetét:** Uo., 72–73.
43. **27 új ügynököt:** uo., 71.
43. **több mint tizenötszörösére növelte:** Foot, *SOE in France,* 473.
43. **André Girard:** A Carte-epizód forrása: uo., 204–11. és 255–57., valamint Stafford, *Britain,* 92–93.
43. **Carte hálózata fellázad:** Mackenzie, *Secret History of SOE,* 254. és 267–68.
43. **amit Winston Churchill keresett:** Mielőtt Churchill létrehozta a SOE-t, amikor először próbálta rávenni az összeomlóban lévő francia kormányt az ellenállásra, azt javasolta, hogy a francia hadsereg oszoljon szét több ezer apró gerillasejtre az egész országban; lásd W. Churchill, *Their Finest Hour,* 153.
43. **brit vezérkart:** Stafford, *Britain,* 92–93.
43. **koncentrálta erőforrásait:** Uo., 92. és Foot, *SOE in France,* 207.
43. **1942 júliusában:** Tickell, *Odette,* 105.
44. **megszervezni a Carte titkos hadseregét:** Teljes történet a Carte hálózatról és jelentőségéről a SOE terveiben: Foot, *SOE in France,* 204–11. és máshol; Cookridge, *Set Europe Ablaze,* 98–114.; West, *Secret War,* 138–41.; Stafford, *Britain,* 92–93. Első kézből való visszaemlékezések az ügynökök tapasztalatairól: P. Churchill, *Duel of Wits* és Tickell, *Odette.*
44. **elzárták a fegyvereiket a fegyvertárba:** Foot, *SOE in France,* 210.; Mackenzie, *Secret History of SOE,* 565.
44. **elveszített egy aktatáskát:** Elemzés André Marsac (fedőnevén End) táskájának elvesztéséről 1942 novemberében, illetve annak megsemmisítő, hosszú távú következményeiről: Foot, *SOE in France,* 205. és 251–53.; West, *Secret War,* 139.; Cookridge, *Set Europe Ablaze,* 106–14.; és Bleicher, *Colonel Henri's Story,* 74-től.
44. **1943. április 15-én:** Foot, *SOE in France,* 252.
44. **elvesztette a reményt:** A Carte összeomlása a SOE hivatalos krónikása szerint egy „összetört álom volt"; lásd Mackenzie, *Secret History of SOE,* 568.
45. **fogadják a szövetségesek utasításait:** Áttekintés a szövetségesek terveiről a francia ellenállásra vonatkozóan: Casey, *Secret War,* 69–102. A stratégia evolúciója az ellenállás felhasználásáról, valamint a koordinációról a szövetségesek partraszállásával: Stafford, *Britain.*
45. **„Tegnap sok időmet elfecsérelte":** A párbeszéd hosszabb változata: Tickell, *Odette,* 266–268.

NEGYEDIK FEJEZET: SAMU BÁCSI BESZÁLL

48. **Még 1940 júliusában:** Az események elemzése, melyek a COI megalakításához vezettek: B. Smith, *Shadow Warriors,* 30–68.; S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 10–18.; Ford, *Donovan,* 88–109.; A. C. Brown, „C"; West, *MI6.*

48. **ha nem lett volna katolikus:** A. C. Brown, „C", 265.
48. **Pan Am Clipper:** Uo., 264.
48. **a britek megmutatták:** Ford, *Donovan*, 91.
49. **VI. György király:** West, *MI6*, 204.
49. **négy órán keresztül:** A. C. Brown, „C", 355.
49. **a titkos hadviselés fontosságát is hangsúlyozta:** uo. 355.
49. **Donovan találkozott a Titkos Hírszerző Szolgálat:** West, *MI6*, 140.
49. **felforgató ügynökök alkalmazását:** A. C. Brown, „C", 355.
49. **nyolc különféle kémszervezettel:** S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 14.
49. **„Stratégiai Hírszerző Szolgálat":** West, *MI6*, 207.
49. **„korlátlan nemzeti vészhelyzetet":** A. C. Brown, „C", 358.
50. **a lázadás tüzét:** West, *MI6*, 209.
50. **különleges műveletek részlege:** A SO részleget eredetileg „Goodfellow" különleges tevékenységek (SAG) részlegnek nevezték, a szervezet vezetője után. Hasonlóképpen a titkos hírszerzés eredeti neve is „Bruce" különleges tevékenységek (SAB) volt; lásd Ford, *Donovan*, 111.
50. **tizenháromezer embert alkalmazott:** S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 14.
50. **Donovan–Hambro-egyezség:** B. Smith, *Shadow Warriors*, 170–73.; Jakub, *Spies and Saboteurs*, 49–60. és 79–82.; és Hadinapló, 1. köt., xiv–xxxii, előtárja az OSS SO és a SOE közötti egyezséget a műveleti területekről. A két fontos egyezség, a Donovan–Hambro 1942 júniusában és a műveleti áttekintés 1943 januárjában reprodukálva: Hadinapló, 12. köt., 16–28. és 29–31.
50. **saját hátsó udvarukban:** A kollaborációról és rivalizálásról a brit és amerikai hírszerző és különleges műveleti szolgálatok között: Jakub, *Spies and Saboteurs*.
50. **megvetette De Gaulle-t:** Uo., 151.
50. **nyitottá az amerikai üzleti érdekekre:** Uo., 91.
50. **A miniszterelnök nem akarta:** Uo., 91.
51. **saját ügynököket akart:** Hadinapló, 1. köt., iii.
51. **Donovan különleges műveletek részlegének:** A „SOE és SO London (műveleti intézkedések)" egyezséget a SOE vezetője, Charles Hambro és az OSS SO vezetője, Huntington ezredes írták alá; lásd uo., 12. köt., 30.
51. **amerikaiak csoportja érkezett:** R. H. Smith, *OSS*, 166.; Jakub, *Spies and Saboteurs*, 154.
51. **„jeunes filles en fleur":** Casey, *Secret War*, 22.
51. **Franklin Canfield:** Rövid életrajzi áttekintés Canfieldről: Hadinapló, különleges műveletek részleg, OSS, London, 11. köt., 5.
51. **elérkezett a hazautazás ideje:** Canfield, *Memoirs*, 12–15.
51. **nem akarok megfulladni:** Uo., 14–15.
51. **Canfield csatlakozott:** Uo., 17–18.
52. **egy hideg téli reggelen:** Donovan eredetileg Londonon keresztül Gibraltárba küldte Canfieldet, hogy csatlakozzon az észak-afrikai invázióhoz, de a külügyminisztérium törölte a tervet, ezért Canfield visszatért Londonba, hogy ott dolgozzon tovább; lásd uo., 22–23.

52. **hasonlóan tapasztalatlan:** R. H. Smith, *OSS*, 166.; Bross, *Secret Operations*, 12–13.; Canfield, *Memoirs*, 23–24.; Van der Stricht, a szerző interjúja, 2001. dec. 28.
52. **közel 120 ügynököt:** Buckmaster, *They Fought Alone*, 55.
52. **kinevezésük csupán néhány hetes:** Canfield, *Memoirs*, 10.; Bross, *Secret Operations*, 88.; Van der Stricht, a szerző interjúja, 2001. dec. 28.
52. **cum laude:** Canfield, *Memoirs*, 7. és 9.
52. **Isten mentsen meg attól mindenkit:** Az OSS SO és a SOE amerikai és brit törzstisztjei közötti feszültségről több forrás is beszámol, de a legszínesebben Canfield OSS SO-kollégája, John Bross a *Secret Operations*ben, 55–56.: „Egy vagy két kivételtől eltekintve a SOE-hez vezényelt amerikai tisztek nem érezték túl jól magukat. Ez részben az amerikaiak hibája volt, akik nem készültek fel eléggé megbízatásukra... Nehéz volt számukra felvállalni ezt a felelősséget... és angol kollégáik sem bátorították őket, akik türelmetlenül viselték azt, amit ők a tudatlan és inkompetens amerikaiak kotnyeleskedésének tartottak. Ezenkívül egyértelmű volt a britek azon szándéka, hogy távol tartsák az amerikaiakat a francia és skandináv ellenálló csoportoktól."
52. **semmi kedve nem volt:** Uo., 12–31. és 42–59.; Van der Stricht, levél R. Harris Smithnek, 1971. ápr. 14. Charles Carman-gyűjtemény, Hoover. A Van der Stricht és SOE-nél dolgozó ellenpárja, Robin Brook közötti üzenetváltások megmutatják, milyen nehéz volt a SO és a SOE törzsének összehozni egy kölcsönös elégedettséget kiváltó megállapodást; lásd Hadinapló, 3. köt., vi–vii.
52. **ha végigvezetik őket:** Bross, *Secret Operations*, 16.
52. **„O és dupla S":** Uo. 15.
53. **az amerikaiaknak még jobban kell tudniuk:** Van der Stricht, a szerző interjúja, 2001. dec. 28.
53. **Mike Rowlandson:** Canfield, *Memoirs*, 24.
53. **vezérlő és parancstovábbító központban:** Hadinapló, 2. köt., xxii.
53. **vezetési oldalát tanulmányozta:** uo.; Bross, *Secret Operations*, 31.
53. **Spartan névre keresztelt:** Történészi Hivatal, Kanadai Katonai Parancsnokság, „94-es jelentés", 1. szakasz.
53. **a II. világháború folyamán első alkalommal:** uo., 5. szakasz.
53. **legnagyobb szabású hadgyakorlat:** Uo.
53. **Nemcsak Canfieldet és kollégáit hívta meg:** SOE, *History of Jedburghs*, I. rész, 9.
53. **meghívás a Spartanra:** Történészi Hivatal, „94-es jelentés", 10. szakasz.; A. Brown, *Jedburghs*, 3.; Hadinapló, 4. köt., x–xi.
53. **a tengerparton tombolt az álcsata:** SOE, *History of Jedburghs*, I. rész, 7. Hadinapló, 4. köt., x.
54. **Rowlandson azonban:** A lövészek felhasználásáról a gyakorlaton: Hadinapló, 4. köt., x–xi.
54. **figyelték az eseményeket:** Uo.
54. **„megismertette":** SOE, *History of Jedburghs*, I. rész, 4–5.
54. **Sledgehammer hadművelet:** A Jedburgh-koncepció eredetéről és a fedőnév felvételéről: uo., 1. rész, 1–5.; A. Brown, *Jedburghs*, 1–2.; Hadinapló, 4. köt., i–ii.

55. **Új nevét:** Anonymus, „Jedburgh". Rengeteg a (többnyire hibás) feltételezés a Jedburgh fedőnév eredetét illetően. A legvalószínűbb, hogy egy SOE-biztonsági tiszt véletlenszerűen választotta a nevet egy előre elkészített listáról, a bevett gyakorlat szerint; lásd Hadinapló, 4. köt. 1.
55. **Jedburgh-művelet:** SOE, *History of Jedburghs,* I. rész, 1–9.; Hadinapló, 4. köt., xii–xvi.
55. **nagyjából hatszáz fős:** A. Brown, *Jedburghs,* 6. Részletes lebontás a feladatokról: SOE, *History of Jedburghs* és Hadinapló, 4. köt.
55. **összes ezredüket lemerítették:** A. Brown, *Jedburghs,* 8.
55. **valaha végrehajtott legnagyobb:** Ez csupán saját becslésem, de Foot *SOE in France* című műve alapján (20. oldal) körülbelül mintegy 1600 ügynököt dobtak le Franciaországban, és mivel a könyvemben vizsgált csoport alig 300 tagot számlált, vagyis az összes 18%-át, azt hiszem, az állítás megállja a helyét.
55. **a francia ellenállás gerincévé válhatnak:** Az új ügynökcsoportot vizsgáló tisztek egyike a következőt írta: „Lehet, hogy ők alkotják majd az ellenállás gerincét a D-napon, mert addigra... a jelenlegi vezetők többsége lebukik." Lásd „Jedburghs", OSS-visszaemlékezések.

ÖTÖDIK FEJEZET: MINIMÁLIS ESÉLY

58. **egyensúlyba helyezte:** Lou Lajeunesse első látogatásomkor (2002. május 28.) mesélte el nekem beszervezése történetét, majd 2002. augusztus 12-én ismét.
58. **Fort Wadsworth:** Uo.; National Park Service, „Fort Wadsworth".
58. **tikkasztóan meleg:** 1943 nyara volt New York City második legforróbb évszaka az utóbbi harminc évben; lásd Nemzeti Klímaadatközpont, „New York Climate Summary".
58. **ötszáz hadi- és kereskedelmi hajót:** Meany, „Port in a Storm".
58. **tengeralattjárók „falkái":** Ismeretlen, „Nazi U-boats Attack New York Shipping".
58. **távirányítású aknákból álló hálózat:** Lajeunesse, a szerző interjúja, 2002. május 28; Ismeretlen, „Fort Tilden's Harbor Entrance Control Post".
58. **Lajeunesse végül meggyőzte:** Lajeunesse, a szerző interjúja, 2002. május 28. és augusztus 12.
59. **„Utasítást kaptunk":** Uo.; párbeszéd Lajeunesse visszaemlékezése alapján.
59. **„Hogyan tanult meg franciául?":** Uo. Párbeszéd Lajeunesse és az ezredes között az üvegfalú szobában Lajeunesse visszaemlékezése alapján.
59. **Mint sok más francia-kanadai:** Uo.
60. **a két ország katonai vezetői elé terjesztették:** Hadinapló, 4. köt., xvii.
60. **legfontosabb feladatává:** R. H. Smith, *OSS,* 174.
60. **ajánlják fel személyi kvótájukat:** K. Roosevelt, *War report of the OSS,* 1. köt, 210.
60. **vérmérséklete nem igazán tette alkalmassá:** Lajeunesse, a szerző interjúja, 2002. május 28. és augusztus 12.
60. **csengett a telefon:** Uo., 2002. május 28.
61. **Altoonába:** Uo., 2002. augusztus 12.
61. **Az ezredes felpattant:** Uo., 2002. május 28. és augusztus 12.

61. **bármit hajlandó lett volna megtenni:** Ez a történet és Bernard Knox életrajza a velem folytatott beszélgetésből való (2002. február 15., március 21. és május 3.), forrás: *Essays,* xi–xxiii. és „Premature Anti-Fascist" című előadásából.
62. **a munkanélküliség elérte a 23 százalékot:** Knox, *Essays,* xvi.
63. **Knox kommunista lett:** Donald Maclean és Kim Philby brit árulók szintén kommunista aktivisták voltak Cambridge-ben Knox idejében, bár ő sosem találkozott velük. Knox 2002. február 15-én azt mondta nekem, hogy Philby 1961-es lebukását követően az FBI kihallgatta őt cambridge-i tevékenységéről.
63. **félmillió életet követelő:** *Microsoft Encarta Online Encyclopedia,* vö. „Spanish Civil War", http://encarta.msn.com/text_761580634_o/Spanish_Civil_War.html (hozzáférve 2005. április 20-án).
64. **„Mindent megmozgattam":** Az idézet Bernard Knoxtól származik (2002. május 3.).
65. **Miss King:** Knox, *Essays,* xxii.
65. **ötven rádiósra:** Hadinapló, 4. köt., xix.
65. **ugyanennyi franciául kitűnően beszélő:** Uo., xviii.
65. **„A terv sikere":** Uo., xvii.
65. **Prosper hálózatot:** A Prosper megsemmisüléséről: Cookridge, *Set Europe Ablaze,* 133–53.; Foot, *SOE in France,* 307–22.; West, *Secret War,* 141–54.
65. **lemészároltak ezerötszáz ellenállót:** West, *Secret War,* 154.
65. **letartóztatták őt és tizennégy másik kulcsembert:** Mackenzie, *Secret History of SOE,* 590–91.; Foot, *SOE in France,* 238–40.
66. **Frederick Morgan altábornagy:** Hadinapló, 4. köt., xiv.
66. **Alapjában egyetértettem:** Uo., xiv.
66. **Jacob Devers altábornagy:** Uo. xv.
66. **1943. szeptember 4-én:** Uo., xvii.
66. **Washingtonba repült:** A toborzás az amerikai csapatoknál az Egyesült Királyságban sikertelennek bizonyult; lásd uo., 2. köt., xviii.
66. **augusztus 11-én:** Uo., xiii.
66. **1944 újévére végeznie kellett:** Uo., 12. köt., 120.; R. H. Smith, *OSS,* 175. és mások az amerikai „Jedburgh"-ök toborzását George Sharpnak, a Washingtonban működő nyugat-európai területi műveleti tisztnek tulajdonították, de Smith jóval az OSS-Hadinapló titkosságának feloldása előtt megírta könyvét. Míg a Hadinapló oldalai tartalmazzák a toborzást (4. köt., xvi–xxii.), ami egyértelművé teszi Sharp közreműködését, ugyanakkor azt is igazolja, hogy Canfield volt a „Jedburgh"-ökkel kapcsolatos minden ügy felelős amerikai tisztje, és ő irányította a toborzási folyamatot.

HATODIK FEJEZET: BESZÉL ITT VALAKI FRANCIÁUL?

67. **Fort Monmouthban:** A leírás a Fort Monmouth-i hangulatról és körülményekről a Ted Baumgolddal készített interjúmból (2002. augusztus 21.), valamint Dick Franklin visszaemlékezéseiből származik: „Jedburgh", 137.
67. **„Beszél valaki önök közül":** Úgy idéztem a hadnagy szavait, ahogy Ted Baumgold emlékezett rájuk (2002. augusztus 21.).

67. **zsidó családból származott:** Uo.
68. **használaton kívüli hangárjához:** Reed, „Evaluation of Selected Cultural Resources at Fort Monmouth, New Jersey"; Patterson Katonai Klinika, „Fort Monmouth Landmarks".
68. **„szívjanak el egy cigarettát":** Baumgold, szerzői interjú, 2002. augusztus 21.
68. **legalább száz:** Hadinapló, 4. köt., xxii.
68. **„zongorista":** Cookridge, *Set Europe Ablaze,* 32.
68. **meg tudják duplázni:** Az új rádiósok ledobása előtt a SOE fő rádióállomása 137 franciaországi rádióssal tartotta a kapcsolatot; lásd Mackenzie, *Secret History of SOE,* 602.
68. **falragaszokat tettek ki:** Berlin, szerzői interjú, 2002. szeptember 22.
68. **leveleket továbbítottak:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
68. **„önkénteseket keresünk":** N. Smith beszámolója, IWM.
68. **Királyi Páncéloshadtest:** A. Brown, *Jedburghs,* 8.; Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
68. **„Qui veut rentrer":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 11.
68. **szabad francia ezredek:** Irwin, „Special Force", 101.; Hadinapló, 2. köt., xxxi.
70. **New Jersey-i Fort Monmuothig:** „Disposition of Officers Interviewed in Connection with the Jedburgh Plan", OSS-feljegyzés.
70. **utolsót szívta a cigarettájába:** Baumgold, szerzői interjú, 2002. augusztus 21.; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.; Kehoe, „All Allied Team".
70. **Külön hangsúlyozták a feladat veszélyességét:** „Selection of Agents", OSS-feljegyzés: „A munka pontos természetét nem szabad ismertetni a jelöltekkel, csupán annyit mondhatnak nekik, hogy különleges feladatról van szó, ellenséges területen. Azonban mindenkit pontosan tájékoztassanak arról, milyen büntetésre számíthatnak a fogságba esésük esetén."
70. **jóval több holdkórost vonzott:** Elemzés arról, milyen fajta emberek jelentkeztek erre a fajta munkára: Hutchison, *Thet Drug Danger,* 83. és Foot, *SOE in France,* 40–41.
70. **Bill Thompson tizedes:** Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 3.; Thompson, „Autobiography", 20–23.
70. **Jack Poché első osztályú közlegény:** Poché, szerzői interjú, 2002. október 15.
70. **ötven fekvőtámaszt nyomtak:** Leírás a korai kiképzésről a hadseregben: Franklin, „Jedburg", 129–32.
70. **Mások talán örültek volna:** Köszönettel tartozom Bob Kehoénak türelmes és részletes beszámolójáért a fiatalemberek mentalitásáról a II. világháború idején (2001. november 26.).
70. **rakodómunkásként foglalkoztassák:** Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 3.; Thompson, „Autobiography", 20–23.
70. **„stereololiphosisként":** Poché, szerzői interjú, 2002. október 15.
71. **várható veszteség:** Foot, *SOE in France,* 20.; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 11.
71. **Hitler utasítására:** Információk Hitler hírhedt „kommandósparancsáról": *SOE in France,* 186–87.

71. **Gordon Tack harckocsizó:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
71. **Glyn Loosemore:** Loosemore beszámolója, IWM.
71. **Jean Sassi, a francia önkéntesek egyike:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 11. és 12.
71. **SS St. Louisnak:** Egyesült Államok, Holokauszt Emlékmúzeum, „SS St. Louis".
71. **„Ha nem én, akkor ki?":** Baumgold, szerzői interjú, 2002. augusztus 21.

HETEDIK FEJEZET: MI CSAK HARCOLNI AKARUNK

72. **Jack Singlaub alhadnagyra:** Jack Singlaub beszervezésének története több egész napos, személyes beszélgetésből származik, melyeket az otthonában folytattunk (2002. január 9., február 7. és december 4.)
72. **Singlaub dolga az volt:** Uo., 2002. január 9.
72. **Jóképűsége miatt:** Singlaub jóképűségét több fotó is bizonyítja, melyeket akkoriban készítettek róla. A benyomás a karakteréről a sajátom, miután több napig beszélgettem vele, és megismertem a történetét.
72. **Aaron Bank főhadnagyot:** Bank, *From OSS,* 11. Bár a legtöbb „Jed"-et 1943 nyarán és őszén, a nagy toborzási hullámban szedték össze, néhányan, mint például Bank már hetekkel korábban, hasonló procedúrát követően kerültek a „Jedek"-hez, hogy instruktorok legyenek vagy az OSS „műveleti csoportjának" tagjai; lásd Irwin, „Special Force", 94. Bankot instruktornak vették fel, lásd „Disposition of Officers Interviewed in Connection with the Jedburgh Plan", OSS-jelentés.
72. **Mason Starring alhadnagyra:** Starring, szerzői interjú, 2002. október 14.
72. **országszerte megkörnyékezték:** A nem kizárólagos lista, ahonnan a toborzók tiszteket gyűjtöttek: Camps Hood, Fannin és Wolters Texasban; Camp Edwards Massachusettsben; Fort Benning Georgiában; Fort Bragg és Camp Mackall Észak-Carolinában; Camp Shelby Mississippiben; Fort S-ll Oklahomában; Camp Blanding Floridában; Camp McClellan Alabamában; Fort Riley Kansasben; Camp Croft Dél-Carolinában. A tisztek nagy része Benningből, Braggból és Mackallból jött; lásd „Extension of Temporary Duty", OSS-jelentés és „Assignment of Officers", OSS-jelentés.
72. **felvillantva parancsukat:** Irwin, „Special Force", 92.; Hadinapló, 2. köt., xxx.
73. **dühösen morgó egységparancsnokokat:** Arthur Brown *Jedburghs: A Short History* című visszaemlékezésének 9. oldalán leírja, hogy a brit parancsnokok „halálosan unták, hogy a legjobb embereiket különleges feladatokra elszipkázzák". Gyanítom, hogy az amerikai parancsnokok körében is hasonló lehetett a helyzet.
73. **az ejtőernyősöknél a legkisebb az esély:** Irwin, „Special Force", 94.
74. **reményei egyszerre omlottak össze:** A Singlaubról szóló információkat Jack Singlaubtól tudom (2002. január 9. és december 4.)
74. **William Crawshay százados:** Crawshay beszámolója, IWM.
74. **Adrian Wise őrnagy:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. március 19.
74. **Tommy Macpherson:** Macpherson személyesen mesélt nekem gyermekkoráról és szökéséről (2002. január 20., június 22. és 23.).

76. **William Colby őrnagy:** Colby hátteréről: Colby, *Honorable Men*, 29–33. **annyira szeretett volna részt venni:** Uo., 74.
77. **William Dreux főhadnagyot:** Aaron Bankhez hasonlóan Dreux-t is instruktorként vették fel, valamivel korábban, mint a többi „Jed"-et, de hasonló módon; lásd „Disposition of Officers Interviewed in Connection with the Jedburgh Plan", OSS-jelentés.
77. gueules cassées: Dreux, *No Bridges Blown*, 1–10.
77. **Singlaub kétségbeesett:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. december 4.
77. **„Csukja be az ajtót":** Idézetek Singlaub visszaemlékezései alapján (2002. január 9. és december 4.).
78. **André Grandclément:** Grandclément árulásának elemzése: Foot, *SOE in France*, 279–80.; West, *Secret War*, 157.; Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 206–8.
78. **Roger Bardet:** Bardet ügynökké válásáról Bleichernél: Foot, *SOE in France*, 273–74.; Cookridge, *Set Europe Ablaze*, 113–14.; Bleicher, *Colonel Henri's Story*, 109–10.
78. **harminckétezer német ügynök:** Marshall, *White Rabbit*, 65.
78. **tökéletes zűrzavarban:** West, *Secret War*, 161.; „Szomorú tény, hogy az 1942-ben és 1943-ban hozott áldozatok ellenére az »F« részleg totális zűrzavarban közeledett 1944 kritikus újévéhez és a szövetséges invázióhoz. Az ellenség a legtöbb hálózatát felgöngyölítette, vagy behatolt a soraiba."
78. **amolyan katonai zsargon:** Dreux, *No Bridges Blown*, 2.

NYOLCADIK FEJEZET: PSZICHOLÓGUSOK JEGYZETTÖMBBEL

79. **odapöckölt egy pénzdarabot a taxisofőrnek:** Singlaub megérkezéséről az OSS parancsnokságára: *Hazardous Duty*, 25–27. Nekem is beszámolt róla (2002. február 7.).
79. **Munitions Building:** Tengerészeti Hadtörténeti Központ, „Main Navy and Munitions Buildings".
79. **körülbelül még száz:** Hadinapló, 4. köt., xix.
79. **„Jedburgh"-jelöltje:** A „Jedburgh"-jelöltek tapasztalatairól washingtoni megérkezésükkor a lenti közölt művekből, valamint: „Special Recruitment, Jedburgh Plan", OSS-jelentés.
79. **Öngyilkos Tisztek Társasága:** Hall, *You're Stepping*, 13–14.
79. **Que-be:** Néhány helyen „Q" épületként utalnak rá. Az én forrásom: K. Roosevelt, *War Report of the OSS*, 1. köt., 86.
79. **malátaszag terjengett:** A Que épület leírása: Hall, *You're Stepping*, 13.
79. **„ideiglenes" épületek:** K. Roosevelt, *War Report of the OSS*, 1. köt., 86.
79. **átmeneti használatra:** Hall, *You're Stepping*, 13–14.
79. **OSS terjeszkedése:** K. Roosevelt, *War Report of the OSS*, 1. köt., 86.
80. **félúton a haditengerészeti elmeszanatórium:** Hall, *You're Stepping*, 13–14.
80. **egyenruhák változatossága:** A Que épület belsejének leírása: Dreux, *No Bridges Blown*, 14.
80. **Egy kísérő:** Hall, *You're Stepping*, 19.
80. **napszemüvegben érkezett:** Dreux, *No Bridges Blown*, 14.

80. **„elveszítette":** Bank, *From OSS*, 13.
80. **Következett egy biztonsági tiszt:** Hall, *You're Stepping*, 20.
80. **„titokban kell tartania":** Bank, *From OSS*, 13.
80. **a beszélgetéshez Franklin Canfielddel:** Hadinapló, 4. köt., xix.
81. **keresztkérdésekkel támadó ügyész:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 26.
81. **„nem hiányzik belőlem a kezdeményezőkészség":** Uo.
81. **Kongresszusi Golfklub tavának vizét:** Hall, *You're Stepping*, 23–25.; Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 27–28.; Bank, *From OSS*, 14–15.; Manierre, *Pop's War*, 2. fejezet.
81. **khaki ruhás OSS-katonák:** Az „F" körzet leírása ugyanonnan.
81. **Ez volt az „F" körzet:** K. Roosevelt, *War Report of the OSS*, 1. köt., 241.
82. **Hod Fuller:** Colby és Forbath, *Honorable Men*, 36.
82. **René Dussaq:** Uo.
82. **Douglas Bazata:** Uo.
82. **„Azért hoztuk ide önöket":** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 28.
83. **Az elkövetkező tizennégy nap során:** A terepgyakorlatok, próbák és a kiképzés leírása az „F" körzetben: „Outline of Training Programs at Areas »A« and »F«, OSS-jelentés, valamint Hall, *You're Stepping*, 25–43.; Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 27–28.; Bank, *From OSS*, 14–15.; Manierre, *Pop's War*, 2. fejezet.
83. **„egy kis híd":** „Outline of Training Programs at Areas »A« and »F«, OSS-jelentés.
83. **Bank elvesztette a türelmét:** Bank, *From OSS*, 16.
83. **Jack Gildee:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 29–30.
83. **A reggeli tejszállító autó:** Hall, *You're Stepping*, 38–39.
84. **mindössze ötvenöt maradt:** Végül ötvenöt amerikai Jedburgh-tisztet szállítottak át Angliába; lásd Hadinapló, 4. köt., xx. Feltételezésem szerint ennyien mentek át az „F" körzet válogatási metódusán.
84. **„És jól tudja":** A párbeszéd és Donovan irodájának leírása a szerzők szíves engedelmével: Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 30–31.

KILENCEDIK FEJEZET: GYILKOS LECKÉK

86. **hatvanegy másik rádiósnak:** Hadinapló, 4. köt., xxi.
86. **BIZALMAS:** A „bizalmas" borítékok átvételéről és a kinyitással kapcsolatos utasításokról: Franklin, „Jedburg", 140.
86. **névtelen civilekként utaztak:** Bank, *From OSS*, 13.
86. **elhárította bajtársai és felettesei kérdéseit:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26. és 29.
87. **észak-marylandi dombvidék:** Az út leírása Singlaubtól, szerzői interjú, 2002. február 7.
88. **A közelben patak csobogott:** A „B" körzet leírása ugyanonnan, valamint Kehoe, „An Allied Team".
88. **kilencezer hektárnyi területen:** Nemzeti Park Szolgálat, „Catoctin Mountain Park".

88. **OSS megszerezte magának:** K. Roosevelt, *War Report of the OSS*, 1. köt., 241.
88. **Camp Davidre:** Fehér Ház Katonai Hivatala, „Camp David".
88. **nem volt túl sok elképzelésük:** Különféle „Jedburgh"-interjúk.
88. **„Egy gerilla":** Ez az idézet egy „Guerilla warfare" című lecke jegyzeteiből való, forrás: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés. Feltételeztem, hogy a „B" körzet instruktorai is hasonló forgatókönyvből dolgoztak.
88. **könnyen a halálát okozhatja:** Uo.
88. **milyen érzés volt hasznavehetetlennek lenni:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
89. **ötórai ébresztő:** Lajeunesse, cím nélküli emlékiratok, Bank, *From OSS*, 16.
89. **két emelet magasban:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
89. **becsapós akadálypálya:** Franklin, „Jedburg", 143.
89. **kaptak egy szabad órát:** A beosztás „Outline of Training Programs at Areas A and F" OSS-jelentésből való.
89. **tréfálkozott Bob Kehoe:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
89. **Canfield önkéntesei betömörültek:** A beosztás „Outline of Training Programs at Areas A and F" OSS-jelentésből való.
89. **használjanak iránytűt:** A témákról ugyanott.
89. **segédinstruktornak:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
89. **eljátszadoztak mindennel:** „Explosives and Demolitions – Lesson No. 1" lecke forrása: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés.
89. **Larry Swank:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
89. **Gyakorolták a bombagyártást:** „Explosives and Demolitions – Lesson No. 1" lecke forrása: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés.
89. **Soha ne fussanak:** Michael de Bourbon (2002. február 20–23.) mondta nekem, hogy a „Jedek"-nek az angliai robbantási gyakorlatokon tiltották meg a futást. Feltételeztem, hogy a „B" körzetben is ezt a gyakorlatot alkalmazták.
89. **vihar idején:** „Explosives and Demolitions – Lesson No. 2" lecke forrása: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés.
90. **„Leszahom":** Idézet Franklintől, „Jedburg", 142.
90. **Bill Thompson:** Thompson, „Autobiography", 24.
90. **Dick Franklin ismét a földön találta magát:** Franklin, „Jedburg", 141.
90. **korábban helyettes rendőrbiztosként szolgált:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 31.
90. **szegekkel kivert nyakörvet hordott:** Franklin, „Jedburg", 142.
90. **tizenhat halálos kombinációból:** „Close Combat" lecke forrása: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés.
90. **egyik szemével arra figyelt:** Franklin, „Jedburg", 142.
90. **„Ölj, vagy téged ölnek meg":** „Close Combat" lecke forrása: „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés.
91. **„megcsavarni, a hétszentségit":** Franklin, „Jedburg", 142.
91. **Ha az őrszemnek sikerül leadnia egy lövést:** Az „Outline of Training Programs at Areas A and F", OSS-jelentés leckéiből.

91. **„LÓSZAR!":** Franklin, „Jedburg", 143. és más Jedburgh-visszaemlékezések.
91. **vadonatúj kommunikációs központ:** Az új kommunikációs támaszpont létesítésének részletei: a Kommunikációs Részleg Hadinaplója, OSS, London.
91. **szükség volt egy új csomagolóbázisra:** Az új csomagolóállomás létesítésének és az amerikai bombázók átvezénylésének részletei: uo., 1. köt., xxxvii.
91. **1943. november 28-án:** Uo., 4. köt., xxi.

TIZEDIK FEJEZET: ADJ NEKI EGY GYŰRŰT, ÉS BÚCSÚZZ EL TŐLE

92. **az önkéntesek összegyűltek:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.; Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
92. **Bob Kehoe az első vonattal:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26. és 29.
92. **Odafent Connecticutban:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
92. **„egyetlen nős szűz":** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
92. **Jack Singlaub is fél térdre ereszkedett:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 32.; Singlaub, szerzői interjú, 2001. november 26.
93. **Bob Kehoe sietve elindult:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26. és 29.
93. **hótakaró fedte be a hegyeket:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
93. **darabokra zúzta a berendezést:** Franklin, „Jedburg", 143.
93. **„Ez nem is valódi":** Bank, *From OSS*, 16.
93. **„még élek":** L. F. Goddard levele a szüleihez, 1943. december 2.
93. **„El kellett volna készítenünk a végrendeletünket":** L. F. Goddard levele a szüleihez, 1943. december 2.
93. **Intrepid:** Stephenson életrajza: Stevenson, *Man Called Intrepid.*
94. **Stephenson undorral távozott:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 33.
94. **„sem szégyen a sírás":** C. J. Goddard levele L. F. Goddardhoz, 1944. február 4.
94. **megkapták az utasítást:** A tisztek december 23-ára, a rádiósok december 31-ére érkeztek meg; lásd Hadinapló, 4. köt., xxii.
94. **harmincöt centért:** A Fort Hamilton-i rutinról és az utazás áráról New York Citybe: Hall, *You're Stepping*, 114.
94. **megölelte feleségét:** Franklin, „Jedburg", 144.
94. **a hobokeni városházán:** Uo., 125.
94. **egy megtermett hölgy dekoltázsába:** Thomson, szerzői interjú, 2002. szeptember 3.
94. **elővette a harci kését:** Thomson, „Autobiography", 24.
94. **őrizet alatt vitték vissza:** Franklin, „Jedburg", 144.
95. **Queen Mary:** Uo., 144.
95. **Hamarosan téli vihar támadt:** Kehoe, „An Allied Team".
95. **nem lehet őket beosztani konyhai szolgálatra:** Uo.; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.; Franklin, „Jedburg", 147.
95. **Dick Franklinnek kedvezett a szerencse:** Franklin, „Jedburg", 147.
95. **leharapta egy ápolónő mellbimbóját:** Pierre, szerzői interjú, 2001. december.
95. **elhozta fogkeféjét és hálózsákját:** Franklin, „Jedburg", 147.
95. **egyfajta testnevelőként tevékenykedett:** Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.

96. **karácsony előtti beszédét:** F. D. Roosevelt, „Tűz melletti beszéd", 1943. december 23.
96. **mozik híradóiban azt fejtegették:** Pathe Gazette, „The Big Three in Teheran": „Students of war are already forecasting a crushing, all-out offensive involving many millions of men."
96. **gondosan úgy választották meg:** F. D. Roosevelt, „Tűz melletti beszéd", 1943. december 23.
96. **„Barátaim":** Uo.
96. **„a többi égtáj felől is":** F. D. Roosevelt, „Tűz melletti beszéd", 1943. december 23.
97. **„maga fogja vezetni az Overlordot":** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 207.
97. **csaknem négymillió amerikai:** F. D. Roosevelt, „Tűz melletti beszéd", 1943. december 24.
97. **otthon maradt szeretteiken:** Uo.

TIZENEGYEDIK FEJEZET: BOLDOG ÚJ ÉVET!

98. **A Queen Mary viharos útja során:** Pierre, szerzői interjú, 200. december; Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
98. **Bob Kehoe végül magába roskadt:** Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
98. **sokkal jobban hiányolom:** Singlaub levele a szüleihez, 1944. január 16.
98. **„Meg volt győződve róla":** A dialógus bővebben megtalálható: Dreux, *No Bridges Blown*, 23.
99. **Karácsony előtt egy nappal:** Hadinapló, 4. köt., xxii.
99. **a szemerkélő esőben:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 34.
99. **OSS-kiképzőtiszt vezette:** Manierre, *Pop's War*, 8. fejezet.
99. **a rádiósok is kikötöttek Glasgow-ban:** Hadinapló, 4. köt., xxii.
99. **egyik fánkot a másik után:** Franklin, „Jedburg", 149.
99. **glasgow-i szennyesekkel telerakott:** Leírás a Glasgow-n való áthaladásról: Dreux, *No Bridges Blown*, 24.
100. **SOE a Londontól hatvanöt kilométerre:** A. Brown, „Jedburghs", 8.
100. **tízperces erőltetett menetet hajtottak végre:** Tack beszámolója, IWM.
100. **tizenhetedik századi nemesi birtokra:** Marian Fathers, „Fawley Court".
100. **54-es Különleges Kiképzőiskolája:** A. Brown, „Jedburghs", 8.; Hadinapló, 4. köt., xxii.
100. **percenkénti tizenöt szót:** Hadinapló, 4. köt., xix.
100. **barátnőikkel:** A. Brown, „One Bright", 122.
100. **fogadniuk kellett:** Az újévi parti leírása: Franklin, „Jedburg", 149–50.
100. **megpróbálja lenyúlni a barátnőiket:** „A sütemény mellé felszolgált puncsban kevés volt az alkohol"; lásd Franklin, „Jedburg", 149. „Csatlakozott hozzánk vagy hatvan amerikai OSS-őrmester... készen álltak rá, hogy lenyúlják a lányainkat." Lásd A. Brown, „One Bright", 124. Itt Fussell leírására támaszkodtam a brit Tommyk és amerikai GI-k közötti tipikus kapcsolatról, *Boys' Crusade*, 15–23.

100. **Brown emléktárgyak után kutakodott:** A. Brown, „One Bright", 72.; A. Brown, szerzői interjú, 2002. január 17.
100. **Norman Smith rádiós tehetetlenül figyelte:** N. Smith beszámolója, IWM.
101. **Glyn Loosemore:** Loosemore beszámolója, IWM.
101. **Az égés gyomorforgató szaga:** N. Smith beszámolója, IWM.
101. **hatvanezer civilnek oltották ki az életét:** Knight, *Short Guide to Great Britain*, 5.
101. **Gordon Tack rádiós apját:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
101. **nem tűnt sem racionálisnak, sem tisztességesnek:** Fussell leírására támaszkodtam: *Doing Battle*, 105–8., kiválóan ír arról, milyen demoralizáló, amikor a katona szembenéz a háború realitásával.
101. **„Erre a kérdésre nem számítottam":** Loosemore beszámolója, IWM.
101. **A jenkik fel-alá parádéztak:** Fussell, *Boys Crusade*, 16.: „Egy randevúra induló amerikai katona úgy festett, mint egy úriember, míg egy brit... mint egy csavargó."
101. **friss dezodorillatot:** Uo.
101. **a szappant is porciózták:** Knight, *Short Guide to Great Britain*, 21–22.
101. **barátnőik egy kicsit túlságosan is hangosan nevettek:** Ez az én feltételezésem Arthur Brown leírása alapján: „One Bright", 124., miszerint az amerikaiak „boldogan nyúlják le a lányokat".
101. **„Elég egy rántás":** A vicc forrása: Fussell, *Boys' Crusade*, 17.
102. **A parti nemsokára véget ért:** Franklin, „Jedburg", 150–152.
102. **a dolgok nem álltak valami jól:** A. Brown, „One Bright", 124.: „Csatlakozott hozzánk vagy hatvan OSS-őrmester, frissen érkeztek az Államokból; rendetlen banda, már elő is léptették őket anélkül, hogy egyetlen lövést leadtak volna élesben, képtelenek voltak a gyakorlatozásra saját életük megmentése érdekében, túl voltak fizetve és készen álltak rá, hogy elvegyék a lányainkat."

TIZENKETTEDIK FEJEZET: KÖZEL A ZENDÜLÉSHEZ

103. **félig megfagyott sárban:** Singlaub írja le a jelenetet: *Hazardous Duty*, 36.
103. **fájt a hasa:** Singlaub ebben az időszakban krónikus vakbélgyulladástól szenvedett. Kórházi kezeléseiről és félrediagnosztizálásáról leveleiben számol be (1944. január 29., február 3., március 5., április 16. és június 4.), valamint a „Team James" aktában. Az azonban csak az én feltételezésem, hogy azon a bizonyos napon is fájdalmai voltak.
103. **messze lemaradt mögötte:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 36.
104. **SOE félkatonai kiképzőpályája:** Bővebben a SOE kommandós kiképzéséről a Nyugati-Felföldön: Mackenzie, *Secret History of SOE*, 729., és Foot, *SOE on France*, 55–65.
104. **karácsony előestéjén érkeztek:** A *Queen Elizabeth* december 23-án kötött ki Glasgow-ban; lásd Hadinapló, 4. köt., xxii. A „Jed"-tisztek egy éjszakát ott töltöttek, mielőtt a következő napon Inverness-shire-be utaztak volna; lásd Manierre, *Pop's War*, 8. fejezet.
104. **„Gyerünk, uraim":** Dreux, *No Bridges Blown*, 31.

104. **A rajtaütés helyszínét:** A rajtaütés elemeinek leírása: S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 116–18., valamint Központi Levéltár, *SOE Syllabus*.
104. **ezt a forgatókönyvet gyakorolták:** A körülmények leírása: Dreux, *No Bridges Blown*, 33.
104. **„Fürkész lövész":** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
104. **simán leszedhették volna:** Dreux, *No Bridges Blown*, 33.
104. **sosem tarthatott tíz percnél tovább:** A jó rajtaütés ismérvei: Központi Levéltár, *SOE Syllabus*.
105. **mindössze 30 schillingért:** Foot előszava, Mackenzie, *Secret History of SOE*, xx.
105. **több tízezer darabot dobtak le ejtőernyővel:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 602.
105. **első számú fegyverévé:** Lorain, *Clandestine Operations*, 118–21.
105. **Bren könnyű géppuska:** Uo., 136–37.
105. **megtöltését, használatát, tisztítását:** A Sten- és Bren-kiképzést Singlaub mesélte el (2002. február 7.)
105. **megtanultak tapadó aknával úszni:** Uo.; Dreux, *No Bridges Blown*, 30–31.; P. Churchill, *Of Their Own Choice*, 14.
105. **„Ez már nem kamu!":** Bank, *From OSS*, 19–20.
105. **fekete bőrkesztyűbe bújtatott:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
105. **egy nagy játék volna:** Dreux, *No Bridges Blown*, 34–35.
105. **Eljött az újév:** Manierre, *Pop's War*, 8. fejezet.
106. **3. számú Különleges Kiképzőiskoláját:** Stern, szerzői interjú, 2002. október 18.; Hadinapló, 9. köt., 8.
106. **úgy érezte magát, mint egy apró bacilus:** Dreux hasonlata; *Bridges Blown*, 37.
106. **az STS 3 parancsnoka, Sinclair őrnagy:** Stern, szerzői interjú, 2002. október 18.
106. **„Pszichológiai teszteken esnek át":** Ezt a beszédet egy másik SAB másik tisztjének tulajdonítja Morgan (*Spies and Saboteurs*, 21.), de feltételeztem, hogy Sinclair is valami hasonlót mondhatott.
106. **„ha nem felelünk meg":** Dreux, *No Bridges Blown*, 37.
106. **az amerikai „Jed"-tisztek dühösen mormogtak:** Crosby, *Irregular Soldier*, 89.
106. **Miért kell még több gyötrelem?:** Olmsted, *Emlékiratok*, 13.
106. **mikor vizeltek utoljára ágyba:** Crawshay szerint, visszaemlékezések, IWM; Dreux, *No Bridges Blown*, 39. és mások a pszichológusok ágyba vizelős kérdéseiről.
106. **rádiókezelési teszten:** Morgan, *Spies and Saboteurs*, 112.
106. **tintapacák:** Dreux, *No Bridges Blown*, 37.
106. **„szívasd meg a haverod" teszt:** Fussell, *Doing Battle*, 88.
106. **besorolta őket:** Dreux, *No Bridges Blown*, 37.
106. **tizenegy vizsgáztatóállomás:** Hadinapló, 9. köt., 8.
106. **„értékes rádiósfelszereléssel":** A helyzetek felsorolása: Morgan, *Spies and Saboteurs*.

107. **ekkor következtek a beszélgetések:** Crosby, *Irregular Soldier*, 91.
107. **„lányok":** Schonen, szerzői interjú, 2002. június 10.
107. **dühöngő őrült:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. február 7.
107. **veszélyességi pótlék:** Morgan, *Spies and Saboteurs*, 116.
107. **„rodeóverseny után":** „Report on Seventy-Five SO Agents", OSS-jelentés.
107. **lelkesen akarják szolgálni hazájukat:** Morgan, *Spies and Saboteurs*, 116.
107. **kérkedésnek tűnt:** „Report on Seventy-Five SO Agents", OSS-jelentés.
107. **csaknem egyharmadát elutasította:** Hadinapló, 9. köt., 24.
107. **a fő Jedburgh-kiképzőközpont még nem készült el:** „Jedburgh Training" OSS-jelentés; Hadinapló, 9. köt., 16.
107. **menetgyakorlatokkal és névsorolvasásokkal:** S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 148.
107. **megszegték a havi százdolláros veszélyességi pótlékról tett ígéretet:** Hadinapló, 9. köt., 16.
108. **„a Luftwaffét kell semlegesíteniük":** „Jedburgh Training", OSS-jelentés.
108. **„heves és megalázó sértésekkel illette":** „Misconduct of an American Officer", OSS-jelentés.
108. **amikor az ezredes meghúzta a láncot:** De Francesco, szerzői interjú, 2002. október 5.
108. **az összes eltávozást törölte:** „Jedburgh Training", OSS-jelentés.
108. **„LÓSZAR!":** Manierre, *Pop's War*, 9. fejezet.
108. **közel került a teljes széthulláshoz:** „Őszintén aggódtam a Jedburgh-tervért", írta Henry B. Coxe, a Jedburgh-művelet egyik vezetője; lásd „Jedburghs", OSS-jelentés.

TIZENHARMADIK FEJEZET: EISENHOWER TERVE

109. **Dwight Eisenhower:** A Franciaország inváziójának stratégiájáról szóló rövid összefoglalóm jóval bővebb forrása: Eisenhower, *Crusade in Europe*, 220–53.; Ambrose, *Victors*, 51–68.; Hastings, *Overlord*, 19–68.; Keegan, *Second World War*, 373–78.; Hammond, „Normandy", 3–19. és Harrison, *Cross-Channel Attack*, 158–97.
109. **1944. január 15-én:** Harrison, *Cross-Channel Attack*, 158.
109. **Az Overlord hadművelet 175 000 embere:** Ambrose, *Victors*, 66.
109. **napi hat-hétszáz tonna:** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 235.
110. Anvil **hadművelet:** Az *Anvil* hadművelet részletesen tárgyalva: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*.
110. **az Overlord 5333 hajóból álló armadáját:** A számok forrása: Ambrose, *Victors*, 66.
110. **Hitler páncéloshadosztályait:** Részletesebb elemzés a német védelmi rendszerről: Hastings, *Overlord*, 58–68.
110. **egységeket irányít:** Hastings, *Overlord*, 35.; Keegan, *Second World War*, 376.
110. **„A hadművelet kritikus pontja":** Morgan idézve: Hastings, *Overlord*, 27.
112. **győzelem két előfeltétele:** Casey, *Secret War*, 76.
112. **három módszert dolgoztak ki:** Keegan, *Second World War*, 376.

112. **bejelölték azokat a pontokat:** A D-nap előtti bombázási és szabotázscélpontokról: Harrison, *Cross-Channel Attack*, 198–230. és Casey, *Secret War*, 76–91.
112. **„akár haza is mehet":** Ike idézve: Harrison, *Cross-Channel Attack*, 220.
112. **„ajándékként":** Uo., 202.; Stafford, *Britain*, 153.
112. **távol tarthatta Hitler katonáit:** Részletes ismertető az ellenállás és a légierő kombinált használatáról a Szállítási tervben: Harrison, *Cross-Channel Attack*, 198–230.
112. **„nagy szükségünk lesz":** Ike idézve: Lyon, *Eisenhower*, 282.
112. **négyszázezer ellenálló harcosnak:** „Potentialities of Resistance Groups in France", OSS-jelentés; Mackenzie, *Secret History of SOE*, 602.
112. **SOE és az OSS különleges műveletek részlege:** Stafford, *Britain*, 153.; Hadinapló, 1. köt., 1–4. és 13.; „Operational Directive to SOE/SO", SHAEF, 1944. március 23.
114. **187 ejtőernyős ügynököt:** Hadinapló, 3. köt., 6.
114. **1944 első néhány hónapjában:** Stafford, *Britain*, 153–54.
114. **671 vonatot rongáltak meg:** Hadinapló, 1. köt., 20.
114. **a SHAEF utasításainak:** Uo., 17.
114. **a D-napot megelőző napokban:** Stafford, *Britain*, 154.; Hadinapló, 1. köt., 17.
114. **Első lépésben minden német egységet:** „Interference by Resistance Groups with the Movement of German Local Armoured Reinforcements", SOE-tervezői jelentés.
115. **„színes" ellenállási terveket:** Hadinapló, 3. köt., 57.; „SOE/SO Planning Review", 1944. május 9.
115. **személyes üzenetekben:** A BBC-üzenetek rendszerének leírása: Foot, *SOE in France*, 110–11.
117. **nem lesz, aki meghallja:** Lásd 1. fejezet.
117. **ötvenezer potenciális új harcosra:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 602.
117. **maquisard-oknak:** Részletes leírás a maquisard-ok történelméről: uo., 591–93. és S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 144.
117. **stratégiai ügynöktartalékán:** A „Jedburgh"-ök egész Franciaországban az ellenállás „stratégiai tartalékának" számítottak. Egyszerre csak viszonylag kis számban tartózkodtak a harci zónában, a többit tartalékban tartották, hogy szükség esetén megerősítsék velük bármelyik körzetet. Lásd Mackenzie, *Secret History of SOE*, 603–4.
117. **közel állnak a lázadáshoz:** O. Brown elmondása szerint (IWM): „egy ponton szinte már lázadással fenyegetőztek", mondta az egyik Milton Hall-i kiképzőtiszt.
117. **A „Jedek" gyűlölték:** „Jedburgh Training", OSS-jelentés
117. **az általános vélekedés:** „Comments on Major Dodderidge's Paper", OSS-jelentés.
117. **új letartóztatásokat foganatosítottak:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 596.
118. **többi ellenállási vezetőt:** „Jedburghs", OSS-jelentés.
118. **„Komolyan nyugtalanít":** Uo.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET: LÓSZAR

119. **vasúti jegykiadó ablakára:** Hutchinson, *The Drug Danger*, 86.
119. **Ringway:** Ringway és az ottani kiképzés leírása: Foot, *SOE in France*, 77–79. és Hall *You're Stepping*, 134–47.
119. **„megkérem, hogy":** Az anekdotát Knox mesélte el (2002. március 21.). Oliver Brown is hasonló esetről számolt be egy másik SOE-kiképző iskolában (IWM).
119. **a lépcső tetejénél:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
119. **héliummal töltött léggömb:** A Ringwayen használt tüzérségi ballonok leírása: Franklin, „Jedburg", 177. és Dreux, *No Bridges Blown*, 43.
119. **Brown brit „Jedburgh" rémülten figyelte:** O. Brown beszámolója, IWM.
120. **„csattant":** Dreux, *No Bridges Blown*, 43.
120. **összekötni a sarkait a temetéshez:** Langelan, *Masks of War*, 78–79.
120. **egyetlen borzalmas nap alatt:** De Francesco, szerzői interjú, 2002. október 5.
120. **minden kilencszáz ugrás közül:** Foot, *SOE in France*, 79.
120. **nedves foltokat vett észre:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
120. **„akár egy gárdista":** Dreux, *No Bridges Blown*, 40–42., idézetek.
120. **fognyomok látszottak:** Említés a fognyomokról: Hall *You're Stepping*, 137.
120. **a kosár falához lapultak:** A gondola belsejének leírása: Franklin, „Jedburg", 177.
120. **kemény egyenest az orrára:** Anekdota forrása: Langelaan, *Masks of War*, 78–79.
120. **„ez a rohadt módszerem":** Párbeszéd forrása: Starring, szerzői interjú, 2002. október 14.
120. **René Dussaq:** Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
121. **Négyezer:** Párbeszéd forrása: Knox, szerzői interjú, 2002. augusztus 22.
121. **Jack Singlaubnak:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 37.
121. **Tönkremenne őfelsége kormánya:** Idézet forrása: Hall, *You're Stepping*, 141.
121. **„már csattansz is, öregem":** Idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, 41.
121. **„Jézus Krisztus!":** Knox, szerzői interjú, 2002. augusztus 22.
121. **háromméteres falról:** Foot, *SOE in France*, 78.
121. **„tudja micsoda, uram":** Idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, 42.
121. **„kurafi":** Knox tulajdonította Gildee-nek, szerzői interjú, 2002. augusztus 22.
121. **öt- vagy hatfős csoportokban:** Hall, *You're Stepping*, 123.
121. **200 kilométeres óránkénti sebességgel:** Dreux, *No Bridges Blown*, 41.
121. **Milton Hallba visszatérvén:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty;* Dreux, *No Bridges Blown* és Bank, *From OSS*.
122. **„Mindent meg kell tenni":** „Jedburghs", OSS-jelentés.
122. **„Mindenkit előléptettek őrmesterré":** N. Smith beszámolója, IWM.
122. **megbocsátottak az amerikaiaknak:** A. Brown, „One Bright", 124.
122. **„merde!":** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 39.
122. **végigfutott a hír:** „Role of Jedburghs", SOE, a „Jedburgh"-ök története, 5. fejezet, 1.
122. **Mint tapasztalhatták:** Mockler-Ferryman beszédét ugyanonnan rekonstruáltam, további források: S. Aslop és Braden, *Sub Rosa*, 143–44. és Bank, *From OSS*, 24–26.

123. **„E dokumentum birtokosa":** Idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, belső borító.
123. **Amint felvették a kapcsolatot a maquisard-okkal:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 5. fejezet, 2.
123. **Az elkövetkező hetekben:** „Role of Jedburghs", SOE, a „Jedburgh"-ök története.
123. **kapcsolatba tudjanak lépni:** „Procedure for the Dispatch of Jedburgh Teams", SFHQ-tájékoztató anyag.
123. **„Különleges Légi Szolgálat (SAS) vagy OSS":** Casey, *Secret War*, 75.
124. **a Pireneusokon át Spanyolországba:** „Role of Jedburghs", SOE, a „Jedburgh"-ök története, I és G függelék.
124. **egyenruhában dobják le:** „Advantage of Jedburgh Teams Arriving in the Field in Uniform", SOE-eljárási anyag.
124. **egyenruhában dobjuk le:** Uo.
124. **„Ó, csak annyi?":** Idézve: S. Aslop és Braden, *Sub Rosa*, 144.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET: HALÁL ESETÉN

125. **„műveleti kiképzés":** Hadinapló, 4. köt., 9–10.
125. **új amerikai tisztek utolsó csoportja:** Uo. 5–6.
125. **Stewart Alsop hadnagy:** S. Alsop, *Stay of Execution*, 35–36. és 282–87.
125. **„állataihoz":** Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
125. **„Önökön a sor":** Musgrave idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, 62. A csapatok megalakításának módjáról: S. Aslop és Braden, *Sub Rosa*, 149–51. és Dreux, *No Bridges Blown*, 62–64.
125. **csúf, forradásos arcú:** Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
125. **Paul Grall:** A hivatalos feljegyzésekben csak a franciák álneveit rögzítették. Az itt használt, valódi nevek forrása: A. Brown, *Jedburghs*.
126. **Macpherson és új-zélandi társa:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
126. **felrobbantott egy nagy hidat:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 3. rész, 3–5.
126. **tarkón lőtte gestapós fogva tartóját:** Millar, *Maquis*, 5–6., idézetek is.
127. **a helyi földműveseket terrorizálták:** N. Smith beszámolója, IWM.
127. **hátha szállást adnak:** Bank, *From OSS*, 32–33.
127. **már fel is ugrottak:** N. Smith beszámolója, IWM.
127. **Több mint másfél millió amerikait:** Hammond, „Normandy", 14.
127. **járműparkolókból felépített enklávévá vált:** Hastings, *Overlord*, 46.
127. **„rendezzék ügyeiket":** A. Brown, „One Bright", 128.
127. **áthajózták őket Algériába:** Uo.; SOE, a „Jedburgh"-ök története, 3. rész, 5.
127. **korlátozottá vált a mozgás:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
127. **A pap megnyugtatta:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. augusztus 12.
128. **„Véletlenül nem maga Knox százados?":** Párbeszéd idézve: Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
128. **hasonló üzenetet kaptak:** A „Jed"-csapatok összetételéről és elindításáról: „Index to SO Reports", OSS-irat, és A. Brown, *Jedburghs*.
128. **írják meg utolsó leveleiket:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
128. **ideje végrendeletet készítenie:** Dreux, *No Bridges Blown*, 72.
128. **templomba menjenek gyónni:** Uo. 90.

128. **a BBC francia nyelvű adására:** A BBC figyelmeztető és mozgósító üzeneteiről: Aaron, *France Reborn*, 84–95., és Foot, *SOE in France*, 110–11. és 387–89.
128. **Négy nappal korábban:** Uo.
128. **Este 21.15-kor:** Foot, *SOE in France*, 388.
128. **„Et voici":** Knox, *Essays*, 26.
128. **első része:** Aaron, *France Reborn*, 87–89.
129. **„a háború legborzalmasabb katasztrófája":** Brooke idézve: Casey, *Secret War*, 101.
129. **Winston Churchill lefekvéskor:** Uo.
129. **több száz személyes üzenetet:** Aaron, *France Reborn*, 88.; Foot, *SOE in France*, 387–89.
129. **több száz vasúti célpont:** „Delay of Enemy Reinforcements Action", OSS-jelentés.
129. **Dick Franklin „Jed" rádiós:** Franklin, „Jedburg", 182.
129. **Jack Singlaub:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 40.

TIZENHATODIK FEJEZET: MÉREGPIRULÁK

132. **A normandiai partoknál:** A D-napról szóló beszámolóm forrása: D. Miller és Commager, *World War II*; Hammond, „Normandy", Eisenhower, *Crusade in Europe*; Keegan, *Second World War*; Hastings, *Overlord*.
133. **96 százalékos veszteséggel:** D. Miller és Commager, 290.
133. **alig több mint egyharmada:** Hammond, „Normandy", 29.
133. **Az V. hadtest megsemmisítése:** A két brit megtévesztő csapatról szóló beszámoló forrása: Casey, *Secret War*, 102.; Foot, *SOE in France*, 386–87.
133. **harmincnégyezer amerikai katona:** Hammond, „Normandy", 32.
134. **„folyamatosan bosszantó tüzérségi tűz alatt tartották":** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 251.
134. **az SFHQ Franciaországba küldte:** A „Jed"-csapatok listája, működési területük és bejuttatásuk időpontja: „Index to SO Reports, WE Section", OSS-jelentés.
134. **enyhe olajbűz:** Cowburn, *No Cloak*, 10.
135. **dübörgő motorok:** Az ejtőernyős ugrásáról Franciaországban: személyes interjú (2001. november 26–29.), valamint „An Allied Team".
135. **2700 méter magasságban:** Dreux, *No Bridges Blown*, 87.
135. **„Mi baja?":** A párbeszéd leírása: Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
135. **Még Milton Hallban:** Knox, „Premature Anti-Fascist".
135. **Az ugrásfelügyelő leoltotta lámpáját:** Cowburn, *No Cloak*, 11.
136. **három német ejtőernyős:** Bretagne-ban öt mozgékony német hadosztály tartózkodott; lásd Harrison, *Cross-Channel Attack*, 6. térkép.
136. **hatvanezerrel kevesebb ellenséges katona:** A Frederick csapat jelentése; a George csapat jelentése; Casey, *Secret War*, 93–94.; SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 1.
136. **egy csapatnyi öltöztető:** Dreux, *No Bridges Blown*, 85–86.
136. **„Sok szerencsét":** Párbeszéd forrása: Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
136. **az egyik foghíjában tartotta:** O. Brown visszaemlékezése, IWM.

136. **rágógumival:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
137. **„lelövöm magam, ahogy egy katonához illik":** Knox elmondása alapján, szerzői interjú, 2002. március 21.
137. **sietve útjára bocsátották:** A „Jed"-csapatok listája, működési területük és bejuttatásuk időpontja: „Index to SO Reports, WE Section", OSS-jelentés.
137. **Jacob Berlin Ammonia csapata:** Az Ammonia csapat jelentése; a Quinine csapat jelentése; „Outline Plan for the Use of Resistance in Immediate Support of Overlord".
137. **Harry csapat:** A Harry csapat jelentése, 26.
137. **Hugh csapatnak:** A Hugh csapat jelentése; Casey, *Secret War,* 93–94.
137. **Veganin csapatnak:** Egy tipikus páncéloshadosztály mérete: „Interference by Resistance Group with the Movement of German Local Armoured Reinforcements", OSS-jelentés; a Veganin csapat beszámolója az egység jelentésében található. A Jedburgh-egységek és az ellenállás feladatprioritása Dél-Franciaországban a „Resistance in South-East France" és az „Outline Plan for the Use of Resistance in Immediate Support of Overlord" című OSS-jelentésekben olvasható.
137. **„Nem megyek":** N. Smith beszámolója, IWM.
137. **„Megközelítés!":** Dreux, *No Bridges Blown,* 92.
139. **Jesse Gardner teste:** A Jedburgh-veszteségek részletezése: SOE, a „Jedburgh"-ök története, X. függelék, C.; a Veganin csapat jelentése.
139. **túlélő „Jedek"-hez:** Különféle interjúk.

TIZENHETEDIK FEJEZET: FELEJTSD EL A BOSSZÚT

140. **kilométerekről hallani lehet:** A George csapat jelentése; Paul Cyr filmje.
140. **„Kis híján lerobbantottam a fejed!":** Párbeszéd forrása: Jacob Berlin, szerzői interjú, 2002. szeptember 22.; Berlin, „Behind Enemy Lines"; az Ammonia csapat jelentése.
140. **Arthur Brown és a Quinine csapat:** A. Brown, „One Bright", 133.; a Quinine csapat jelentése; Bourbon, szerzői interjú, 2002. február 20.
141. **„J'ai un Français ici!":** Párbeszéd forrása: Bourbon, szerzői interjú, 2002. február 20.
141. **pontosan egy csata közepébe:** A Frederick csapat jelentése; Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
141. **valami szörnyűség történt:** A Veganin csapat jelentése.
141. **Megtanultak ejtőernyős küldeményt fogadni:** A. Brown, „One Bright", 134.
141. **„Silence!":** A George csapat jelentése; Paul Cyr filmje.
142. **„Olyan volt, mint egy cirkusz":** Paul Cyr filmje.
142. **„S'il vous plaît!":** Uo.; a George csapat jelentése.
142. **„Ça ne risque rien":** Mindig ezt a választ adták George Millar SOE-ügynöknek; lásd *Maquis,* 40.
142. **„Körülbelül másfél kilométernyire.":** Paul Cyr filmje.
142. **Németországba küldte munkaszolgálatra:** Ezt az incidenst hadifoglyok jelentették a 4. SS-páncélgránátos-ezredről; lásd „Maquis – Excerpts from POW Interrogations."

142. **Cantalban Arthur Brown:** A. Brown, „One Bright", 134.
143. **Tommy Macpherson:** Párbeszéd forrása: Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
143. **Bretagne-ban Bob Kehoe egy órán keresztül:** Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
143. **„Igaz, hogy Angliában":** Ezt a kérdést George Millar SOE-ügynöknek tették fel; lásd *Maquis,* 37.
143. **Találtunk egy holttestet:** A Frederick csapat jelentése; Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
144. **Gardner ejtőernyője:** A Veganin csapat jelentése.
144. **ne találjanak ügynöktevékenységre utaló nyomokat:** A Frederick csapat jelentése; Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
144. **„Megőrült?":** Millar, *Maquis,* 40.
144. **Bob Kehoe menetelése:** A Frederick csapat jelentése; Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
144. **felakasztotta magát az egyik ágra:** A. Brown, „Jedburgh Quinine".
144. **tojást sütött neki:** Berlin, „Behind Enemy Lines".
144. **Farm de la Nouée-n:** A George csapat jelentése; Paul Cyr filmje.
145. **Szétosztogatták vendéglátóik között:** Uo.; S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 155.
145. **gyönyörűséges francia nő:** Paul Cyr filmje.
145. **hagyma- és testszagot árasztva:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET: FIÚK A PÁNCÉLOSOK ELLEN

147. **Tommy Macpherson június 9-én:** Macpherson elmesélte nekem történetét a maquisard-csoporttal és a híd felrobbantását (2002. január 20.), de további beszámolóira is támaszkodtam: Stafford, *Secret Agent,* 215–16.; és R. Miller, *Behind the Lines,* 150.
147. **azonnal végezni kellett:** Hitler kommandós rendeletéről: Foot, *SOE in France,* 186–87.
148. **meg akarta támadni a német helyőrséget:** Paul Cyr filmje; a George csapat jelentése.
148. **„Nem azért jöttünk ide, hogy jól érezzük magunkat":** Idézet forrása: Macpherson visszaemlékezése, IWM.
149. **„A cantali ellenállás":** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
149. **Macpherson hídrobbantó stratégiája működött:** Uo.
149. **a George csapat táborhelyéig:** A George csapat jelentése.
149. **nagyobb szüksége volt:** A normandiai problémák összefoglalásának forrása: Ambrose, *Victors,* 190–95.; Keegan, *Second World War,* 390.; D. Miller és Commager, *World War II,* 306–39.
150. **újra megpróbálkozott Caen bevételével:** Hastings, *Overlord,* 333.
150. **kilométerenként átlagosan tizennégy sövény:** Ambrose, *Victors,* 194.
150. **Eisenhower stratégái abban reménykedtek:** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 262–66.

150. **a 2. SS-páncéloshadosztály útra kelt:** Hastings, *Das Reich,* 1.
150. **gyaloghadosztályok érkeztek:** Casey, *Secret War,* 107.
151. **Pierre Koenig tábornok:** Hadinapló, 1. köt., 34.
151. **Öt-hat maquisard társaságában:** Az anekdotát a rajtaütésről Macpherson mesélte el (2002. január 20.)

TIZENKILENCEDIK FEJEZET: *„ALLES KAPUTT"*

154. **A D-nap utáni héten:** Foot, *SOE in France,* 389.; Casey, *Secret War,* 104.
154. **„A vasútforgalom a térségben megszűnt":** A Quinine csapat jelentése.
154. **nem lehet vonattal közlekedni:** „Rail Communications."
154. **A francia gyerekek:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 21.
154. **eltávolították az útjelző táblákat:** „French Resistance, 4 June to 31st July", SHAEF.
154. **A Jasseron mellett fekvő:** Leon F. Hall hadnagy tevékenységi jelentése, Nyugat-Európa, 1411–25.
155. **végeztek két katonával:** Az incidenst egy hadifogoly jelentette a 897. gyalogezredből: lásd „Maquis – Excerpts from POW Interrogations".
155. **Morbihan-ban:** Paul Cyr filmje; a George csapat jelentése.
155. **„öt golyó volt a gyomrába":** A Frederick csapat jelentése.
155. **Hitler utasította franciaországi parancsnokait:** „OKW War Diary", 25.
155. **ezzel veszélybe sodorták:** Uo.
155. **„porig kell égetni":** Idézet forrása: „French Resistance, 4 June to 31st July", SHAEF.
156. **búvóhelyüktől keletre felhangzó:** A Frederick csapat elleni támadást Bob Kehoe mesélte el nekem (2001. november 26.). Részletes leírás: Kehoe, „An Allied Team", és a Frederick csapat jelentése.
156. **„Mit tegyünk?":** A párbeszéd forrása: Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
157. **A németek elkezdték felszámolni:** A Dingson bázis elleni támadás beszámolója: Paul Cyr filmje; a George csapat jelentése; Aron, *France Reborn,* 122–25. Az Oradour elleni támadásról: Hastings, *Das Reich,* 162–78. A tulle-i támadásról lásd uo., 118–26. és „Testimony of the Abbé of Tulle".
157. **2. SS-páncéloshadosztály két százada:** Ousby, *Occupation,* 287–88.
157. **„és ha ez nem elég":** Schoenbrun, *Soldiers of the Night,* 377.
158. **„Itt vagyok én":** Hastings, *Das Reich,* 123.
158. **„Jó algériaiak!":** „Testimony of the Abbé of Tulle".
158. **„és kegyelemben részesültök":** Uo.
159. **„Ne legyetek ostobák!":** Paul Cyr filmje; a George csapat jelentése.
159. **642 férfit, nőt és gyermeket:** Számos forrásban említik ezt a számot.
159. **hatszáz fiatal ellenállót:** Paul Cyr filmje; a George csapat jelentése.
159. **Tulle-ben a németek:** Hastings, *Das Reich,* 126.
159. **a gyerekek még este sem tértek haza:** Uo., 178.
159. **„Minden férfit, aki":** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
159. **„Így jár mindenki":** Az incidenst az 5. ejtőernyősezred egyik hadifoglya jelentette; lásd „Maquis – Excerpts from POW Interrogations".

160. **„Ti aztán nem vicceltek":** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
160. **„Alles kaputt":** Hastings, *Das Reich,* 128.

HUSZADIK FEJEZET: FELROBBANTANI A VONATOKAT

161. **A D+13. napon:** Hammond, „Normandy", 35–37.; Casey, *Secret War,* 108.
161. **„szomorú véget vizionáltak az Overlordnak":** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 263.
162. **Bourbon, a Quinine csapat parancsnokhelyettese:** A történetet Michael de Bourbon mesélte el (2002. február 20–24.).
162. **A SHAEF utasította az SFHQ-t:** „SHAEF Directive to SOE/SO", 1944. június 15.
162. **„Mit művelnek itt?":** Párbeszéd forrása: Bourbon, szerzői interjú, 2002. február. 20–24.
163. **amelyik visszarakja a szerelvényt:** Miller, *Maquis,* 221.
163. **„Vágány felrobbantva":** A Quinine csapat jelentése.
163. **„Maurs-tól délre":** Uo.
163. **újabb két „Jed"-egységet:** „Index to SO Reports", OSS-feljegyzés.
163. **kiiktatta a Bordeaux–Párizs vasútvonalat:** Az Ian csapat jelentése.
163. **„Remek móka":** A Hamish csapat jelentése.
163. **hetvenöt kilométert tudott megtenni naponta:** Casey, *Secret War,* 108.
163. **Franciaország északi részén:** „French Resistance, 4 June to 31st July", SHAEF-jelentés.
163. **hét napjukba telt megtenni:** Casey, *Secret War,* 104.
164. **271. gyaloghadosztálynak húsz nap kellett:** „French Resistance, 4 June to 31st July", SHAEF-jelentés.
164. **visszaszoríthatták volna a tengerbe az Overlordot:** Foot, *SOE in France,* 397.
164. **„a vártnál jóval eredményesebbnek bizonyult":** „Rail Communications", 1944. június 23.
164. **„A terroristamozgalom":** „OKW War Diary".
164. **„mindenkivel végeztek":** Foot, *SOE in France,* 356.
164. **a légierőéhez volt mérhető:** Uo., 387.
164. **„Minden erőfeszítést meg kell tenni":** Casey, *Secret War,* 124.
164. **A Zebra művelet:** „OSS Massive Supply drops", OSS-feljegyzés.
165. **napi 13 500, illetve 7000 tonna utánpótlás:** Hammond, „Normandy", 36.
165. **június 27-én:** Hastings, *Overlord,* 163–65.
165. **megindíthatják a kitörést:** A *Cobra* művelet előzményének részletei: uo., 244–50.; Eisenhower, *Crusade in Europe,* 266–72.; D. Miller és Commager, *World War II,* 306–17.; Blumenson, *Breakout,* 185–241.; és Hogan, „Northern France", 3–7.
165. **55 kilométeres távolságba:** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 266.
165. **több mint egymillió embert és 177 000 járművet:** Hammond, „Normandy", 37.
166. **„az ellenség mozgásának":** „SHAEF Directive to SOE/SO", 1944. június 15.
166. **„az ellenállás féken tartása":** „SHAEF Directive to SOE/SO", 1944. július 7.

166. **30 500 embert kellett titokban felfegyverezni:** Hadinapló, 3. köt., 283–84. és 1368–69.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET: ÚJRA AKCIÓBAN

167. **elmenekült a németek csapdájából:** Kehoe szökésének története és Simone Le Göeffic felbukkanása megtalálható a Frederick csapat jelentésében; Kehoe, „An Allied Team"; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26–29.
167. **a felhős égboltot:** Feltételeztem, hogy felhős volt az ég egy nappal azelőtt, hogy a vihar lecsapott Normandiára.
168. **Franciaország középső részén:** A Hugh csapat jelentése; William Crawshay beszámolója, IWM.
168. **biciklije üreges kormányában vagy ülésében:** Az üzenetek elrejtésének módjáról: Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 21.
168. **„A környéken hemzsegnek az ellenséges őrjáratok":** A párbeszéd forrása: Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26–29.
169. **„mindkettőt fejbe lőtte":** Leon F. Ball hadnagy tevékenységi jelentése, Nyugat-Európa.
169. **„hamisította a jelentkezési okmányait":** A párbeszéd forrása: Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26–29.
169. **„a csapat megmentője volt":** Uo.; Kehoe, „An Allied Team"; a Frederick csapat jelentése; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26–29.
169. **visszamennie a német támadás helyszínére:** A rádió visszaszerzésének története ugyanonnan.
170. **felszögeltek egy ötéves kisfiút az egyik ház ajtajára:** A George csapat jelentése; Paul Cyr filmje.
171. **a többi huszonöt „Jed"-csapat:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, a 3. rész melléklete.
171. **kétségbeesetten próbálta visszakérni magát:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. március 19.
171. **az amerikai hadsereg Stars and Stripes című lapját:** Beszámoló a „Jedek" ingerültségéről: S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 151–52.; Marks, *Between Silk and Cyanide*, 528. és 534–37.
172. **Egyszerűen nem volt szükség több „Jed"-csapatra:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 11.
172. **„A boche közlekedés káoszba fúlt":** A Frederick csapat jelentése.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET: NAPÓLEON KALAPJA

173. **Bill Dreux az éjszaka közepén:** A Gavin csapat történetének forrása: Dreux, *No Bridges Blown*, 80–109., valamint a Gavin csapat jelentése.
174. **„és a jó ég tudja, mi mindennel még":** Párbeszéd idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, 98–99.
174. **Henry McIntosh és francia csapattársai:** A Chloroform csapat utazásáról a német területen keresztül: a Chloroform csapat jelentése és Jean Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.

175. **„felgyújtják az egész falut":** A párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
175. **Bill Dreux és csapata:** A Gavin csapat utazásáról: Dreux, *No Bridges Blown*, 151–64. és a Gavin csapat jelentése.
175. **„Ne, ne mozduljanak!":** Párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
176. **„Bon Dieu":** Idézve uo., 167.
177. **„Mindhárman nagyon izgultunk":** A Giles csapat jelentése.
177. **boroshordók között rejtőzve:** A Horace csapat jelentése.
177. **faszén alatt jutott el:** A Gilbert csapat jelentése, 425.
177. **egy disznókat szállító autón:** A George csapat jelentése, 177.
178. **másik huszonegy „Jed"-egység:** „Index to SO Reports, WE Section", OSS feljegyzés.
178. **„La chapeau de Napoléon":** A Giles csapat jelentése, 339., és más források.

HUSZONHARMADIK FEJEZET: FEGYVEREK SOKASÁGA

180. **megszervezte az őrséget a ledobási zónák felügyeletére:** Wise őrnagy a Frederick csapatból a következőt írta jelentésében: „Az FFI vezetőiből összeállítottunk egy csapatot az ejtőernyős ledobások megfigyelésére, hogy megtanulják a fogadóbizottsági feladatokat." Bernard Knox és a Giles csapat ugyanezt a procedúrát követte, amit Knox le is ír (*Essays*, xxvi–xxvii. és a Giles csapat jelentése). Ez a részlet saját rekonstrukcióm a szállítmányok fogadásáról Knox beszámolója (2002. február 15.) és más források alapján. A fogadóbizottság feladatairól: Foot, *SOE in France*, 83.
180. **a repülőgépek zajától:** Millar, *Maquis*, 308.
180. **a benzint és a gyufát:** Uo., 303. Millar beszámol róla, hogy a tüzeket az utolsó pillanatban gyújtották meg parafinnal.
180. **„La lune brille sur le dolmen":** Knox, *Essays*, xxvi.
181. **közvetlenül a levegőből szerelhetik fel:** „Úgy döntöttünk, Finistère közepén maradunk, onnan fegyverezzük fel a partvidéket"; a Giles csapat jelentése.
181. **egy korsó erős almabort:** Kehoe beszámolt róla („The Allied Team"), hogy a földet éréskor őt is kenyérrel és almaborral várták. Miller szintén arról ír (*Maquis*, 302.), hogy ételt vittek a ledobási zónákba.
181. **a maquisard-ok a legjobban gyűlöltek:** Victor J. Layton százados tevékenységi jelentése.
181. **hetven repülőgépnyi utánpótlást:** Hadinapló, 3. köt., 1370–72.
181. **háromszáz német ejtőernyős:** A Giles csapat jelentése.
181. **bergerie-nek nevezett:** „Amikor esett, kerestünk egy pásztorkunyhót", mondta Sassi; szerzői interjú, 2002. június 19.
181. **mocskos padlóján:** Kehoe, „An Allied Team": „Luxus volt a száraz hely, ahol alhattunk és dolgozhattunk."
181. **a halványuló csillagok alatt:** „Szép időben a földön aludtunk, nem volt azzal semmi gond"; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
182. **Nem volt hajlandó odabent aludni:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 22.
182. **az egyik kazalból:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.

182. **Huszonegynéhány maquisard:** A Giles csapat jelentése szerint „Lebel és Knox századosok védelmi rendszert hoztak létre a főhadiszállás körül." Az ügynököket elsőként arra tanították meg, hogy táborveréskor helyezzenek ki őrszemet; lásd Millar, *Maquis,* 151.
182. **százfős csoportnak a tagjai:** A Giles csapat jelentése.
182. **a bátrabbak:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 22.
182. **magához szorította fegyverét:** „Franciaországban mindig a fegyverünkkel aludtunk"; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
182. **halkan figyelmeztetniük kellett a „Jedek"-et:** Franklin, „Jedburg", 198.
182. **gyanús árnyakra:** Dreux, *No Bridges Blown,* 133.
182. **állát a fegyver csövére támasztva:** Franklin, „Jedburg", 193.
182. **akik gyakran nem:** Owen Denis Johnson tevékenységi jelentése szerint „gyakran nem is aludtunk, különösen a holdvilágos éjszakákon. Állandóan éberek voltunk, és abból a szemszögből nézve az élet kész kínszenvedésnek tűnt."
183. **kordonokkal zárják le:** A németek tisztogató műveleteit Macpherson (2002. június 23.) és Tack (2002. június 24.) magyarázták el nekem.
183. **francia telefonkezelőtől kapta:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 23.
183. **a csendőrök értesítették:** A Gilbert csapat jelentése.
183. **futárokat állomásoztatott:** Knox, szerzői interjú, 2002. február 15.
183. **be van karikázva vörössel:** A Giles csapat jelentése.
183. **egy elfogott milicistának sikerült megszöknie:** Uo.
183. **tizenöt-húsz kilométert menetelt:** Uo.; Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
183. **minden reggel 03.30 körül:** Knox, szerzői interjú, 2002. február 15.
183. **Némelyik Jedburgh-táborhelyen:** A zenei jelszókról bővebben: Hutchinson, *That Drug Danger,* 121.
183. **csokoládét adott a földműves gyerekeinek:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 22.
183. **hátrahagyott egy tele tárat:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET: MIT GONDOLNA APA?

185. **mon capitaine:** Ezt a jelenetet számos beszámoló és a „Jedburgh"-ökkel folytatott beszélgetések alapján rekonstruáltam. Bár az események és a részletek pontosak, a fejezet eseményeinek sorrendje a legjobb esetben is csupán logikus következtetés. Ezzel nem arra akarok utalni, hogy minden egyes „Jed" kapott egy bögre kávét, vagy hogy mindegyik megborotválkozott reggelente, vagy hogy az érkezett leveleket mindig a reggelizőasztalnál adták át.
185. **ha a zsákot elveszítették:** Owen Denis Johnson százados tevékenységi jelentése szerint az ejtőernyő selyme megfelelő meleget adott, ha a hálózsák elveszett.
185. **Normandia nyugati részén:** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 267–72.; Hammond, „Normandy", 37.
185. **„A legrosszabb fajta, kínkeserves állóharc volt":** Eisenhower, *Crusade in Europe,* 269.
185. **„háború legvadabb és legvéresebb":** Uo., 271–72.

186. **mosóvízre emlékeztető ízű kávé:** Millar, *Maquis,* 161. említi a búzakávét, Berlin (2002. szeptember 11.) pedig a makk-kávét. Morgan, *O.S.S. and I,* 179. említi a cikóriakávét.
186. **kihalásszák az italukba fulladt rovarokat:** Morgan említi az edények és evőeszközök koszosságát: *O.S.S. and I,* 179.
186. **Az emberek elkezdtek összeszedelőzködni:** Bob Anstett beszámolt a „Jedburgh"-ök napi életéről és a rendszeres programokról a Hamish csapat jelentésében. Ebben és a többi fejezetben feltételeztem, hogy az összes Jedburgh-csapat hasonló beosztást követett, bár bizonyára voltak eltérések csapatok és helyszínek szerint.
186. **„halálra röhögi magát":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
186. **megásatták vele saját sírját:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
186. **kétélű borotváját és borotvaszappanját:** A fürdési szokásokról: Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.; Dreux, *No Bridges Blown,* 131.; A. Brown, „Jedburgh Quinine", 13.
187. **„Itt nincsenek tisztek és nincsenek közlegények":** Párbeszéd forrása: Millar, *Maquis,* 45.
187. **Ha a „Jedek" és az ügynökök abban reménykedtek:** Az elveket Sassi magyarázta el nekem (2002. június 19.): „Nem kérhettél meg senkit, hogy hozzon vizet vagy teát".
187. **Bernard Knoxot csupán ejtőernyősbakancsáról:** Knox, „Glory".
187. **gyakran még azelőtt megkaparintották:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
187. **egy konténer női fehérneműt:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.; az alsóneműt a jelentések szerint valójában a szomszédos Gerald csapatnak dobták le, és Kehoének az egyik maquisard hozta el.
187. **századosi rendfokozati jelzését:** Knox, „Glory".
187. **felismerhetővé teszi őt:** Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
187. **egy, vagy jó esetben két deszka:** Crosby leírása az asztalról: *Irregular Soldier,* 102.
187. **vacsorának szánt tehén:** Pierre, szerzői interjú, 2001. december.
188. **több maquisard halt meg:** Millar, *Maquis,* 166.
188. **„en braquant les bureaux de tabac":** A kifejezést Roger Henquet alhadnagy, amerikai ügynök használta tevékenységi jelentésében.
188. **elindultak ellenőrizni a jelentéseket:** Leírás: Morgan, *O.S.S. and I,* 180. és Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
188. **mintha egy másik életben történtek volna:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
188. **megérkezett a reggeli:** Az események sorrendje saját kitalációm. A konténereket általában reggel ürítették ki, ezért feltételeztem, hogy Kehoe reggeli körül kapta meg a leveleket.
188. **egy nagy darab rágós disznóhúst kapott:** Morgan, *O.S.S. and I,* 179–80.
188. **a Frederick csapat tagjai:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
188. **tojást evett reggelire:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
188. **egy földbe ásott lyukban:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. augusztus 11.

188. **nyulakra lövöldözött:** Berlin, szerzői interjú, 2002. szeptember 11.
188. **meggyőzte a helyi földműveseket:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19. „Azt mondták a kereskedőknek, a felszabadulás után fognak fizetni."
188. **hamis frankkal fizetett:** Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
189. **„Nagyon finom a vaja":** Uo.
189. **Amikor levél érkezett:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 29.
189. **nővére házasságkötését:** A. Brown, „Jedburgh Quinine", 12.
189. **Boche, schleuch, stol vagy fritz:** Millar, *Maquis,* 87.
189. **„Mort à les boches!":** Sassi, szerzői interjú, 2002. január 13.
189. **Eddig szerencsénk volt:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET: FEGYELEMSÉRTÉS

190. **Jean Sassi átküzdötte magát:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
190. **távoli tisztásokat:** Andre Studler alhadnagy és Robert A. Cormier alhadnagy tevékenységi jelentése.
190. **a rebellis magatartás:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13. „Olyan fickó volt, akit valóban tiszteltek az emberei, mert az emberek tisztelik azokat, akik azt teszik, amit ők akarnak."
190. **„Az egyik legfontosabb feladat":** A Veganin csapat jelentése.
190. **„Ragaszkodtunk a fegyelemhez":** A Hamish csapat jelentése, 284.
190. **Martin és Henry McIntosh betették az engedetlen vezetőt:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
191. **Tommy Macphersonon már két alkalommal:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
191. **lopott, fekete Citroënnel:** Uo., 2002. június 22.
191. **A Felix és Francis csapatok:** A Felix csapat jelentése, 362.; a Francis csapat jelentése, 383.
191. **Knox Giles csapata:** Az Ian csapat jelentése, 302.; a Giles csapat jelentése, 345.
191. **kezdetleges kémhálózatot hozott létre:** A Veganin csapat jelentése, 8.; a Gilbert csapat jelentése, 423.; a Giles csapat jelentése, 346.
191. **A „Jedek" által szervezett csoportok némelyike:** A Hugh csapat jelentése.
192. **„Hol a főnökünk?":** Párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
192. **„le Chicago gangster":** Morgan, *O.S.S. and I,* 186–87.
192. **„Bazooka százados":** René Dussaq főhadnagy tevékenységi jelentése, 805.
192. **A problémák akkor kezdődtek:** „A fegyveres kiképzés nem okozott problémát", mondta nekem Sassi. „A katonai fegyelem okozta a legnagyobb problémát."
192. **Fáradtak vagyunk:** „Nagyon könnyen elfáradtak egy hoszabb gyaloglástól, és nem tudtak nehéz csomagokat cipelni"; Knox, szerzői interjú, 2002. március 21.
193. **eltömte a föld és a piszok:** „A csöveket és a mozgó alkatrészeket ellepte a kosz és a rozsda"; William B. Nacomber alhadnagy tevékenységi jelentése, 896.
193. **„Miért engedelmeskednénk magának?":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.

193. **Loir-et-Cher-ben:** Paul Martineau alhadnagy tevékenységi jelentése, 1027.
193. **John Alsop amerikai ügynök parancsát:** J. Alsop, „Memoirs", 111.
193. **Jean Sassi csapattársai ezért állapodtak meg abban:** Ford és MacBain, *Cloak and Dagger,* 78.; a Veganin csapat jelentése, 3.; „Ezek az emberek sokféle helyről érkeztek; munkások, földművesek, üzletemberek."
193. **azért kötöttek ki az erdőben:** Morgan, *O.S.S. and I,* 183.; a Veganin csapat jelentése, 5.
193. **teljes férfilakossága csatlakozott:** Louise Queinnec mesélte nekem ezt a történetet, ő vitte be a sebesülteket Peumerit-Quintinbe (2002. június 16.).
193. **gyakran nem a németek irtásában:** A Veganin csapat jelentése, 8.: „Az a maquisard számított a leggazdagabbnak, aki a legjobb ételeket ette, és a legismertebb volt a vezetőjük."
193. **„Mi nem akarunk katonák lenni!":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
193. **„Miért várunk":** Uo.
194. **Nagyon kevesen hittek benne:** „A morál alacsony volt... hiányzott belőlük a harci szellem... gyűlölték az ellenséget, de féltek is tőle." Morgan, *O.S.S. and I,* 183.
194. **az erdőben akartak rejtőzni:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.; a Veganin csapat jelentése.
194. **Másokban égett a bosszúállás vágya:** „Mindegyik a maga kis csapatát akarta vezetni, saját kénye-kedve szerint"; a Veganin csapat jelentése, 8.
194. **Egyszerűen csak azt akarták, hogy mások is ugyanúgy féljenek:** „Bosszút akartak állni a családtagjaikon, akiket a németek megkínoztak vagy megöltek"; lásd Morgan, *O.S.S. and I,* 183.
194. **Finistère-ben egy ifjú maquisard:** Tack, szerzői interjú, 2002. június 24.
194. **„ábécé-ellenállásnak":** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
194. **A maquisard-ok legnagyobb szervezete:** Kedward, *In Search of the Maquis,* 47.
194. **az időközben feloszlatott francia hadsereg:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
194. **naftalinoknak:** Buckmaster, *They Fought Alone,* 206.
194. **a naftalinok a felszabadításig az erdőben szándékoznak bujkálni:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
194. **A franciaországi FTP-csoportok némelyike:** A kommunisták tervének részletes leírása: Marnham, *Resistance and Betrayal.*
194. **Más maquisard-csoportok a monarchia visszatértét szerették volna:** Knox, „Glory".
194. **spanyol kommunisták:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.; J. Alsop, „Memoirs", 103.
195. **Meggyőzni ezeknek a csoportoknak a vezetőit:** „Bármiféle parancsnoki jogkört csak beleegyezéssel és nagy figyelemmel gyakorolhattam"; lásd Crosby, *Irregular Soldier,* 112.
195. **egyik diplomáciai vacsorát:** Uo. „Az ilyen apróságok nagyban hozzájárultak az elfogadásomhoz." J. Alsop, „Memoirs", 103. és 113.
195. **területi parancsnoka:** A Quinine csapat jelentése.
195. **„Egyetértünk":** A Giles csapat jelentése, 344.

195. **egy FTP-csoport rajtaütött:** Starring, szerzői interjú, 2002. október 14.
195. **aki hetekig nem mert előjönni:** A Harry csapat jelentése, 120–21.
195. **A bocage rabságában töltött hetek alatt:** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 264–65.
195. **„Ha nem engedelmeskedik":** Morgan, *O.S.S. and I*, 245.
195. **„Úgy döntöttünk, megszabadulunk a Napóleonoktól":** A George csapat jelentése, 192.
195. **a Hamish csapat tagjai lelőttek:** A Hamish csapat jelentése, 284.
195. **a Veganin csapat emberei körülvettek egy házat:** A Veganin csapat jelentése, 9.
196. **„Válasszanak új vezetőt":** A párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
196. **az előző vezetőjüket megölték, elrabolták:** A lázadó vezető sorsa nyitott kérdés maradt. Sassi nem mondta ki, de mintha arra utalt volna (2002. június 19.), hogy végeztek vele, ám amikor tévesen úgy látta, hogy ezen megdöbbenek, javasolta, hogy menjünk vissza egy kicsit a történetben. Így egyszerűen csak elküldték a vezetőt.
196. **az erőszakoló lelövése:** Uo., 2002. június 13.; a Veganin csapat jelentése, 9.; a Hamish csapat jelentése, 284–85.
196. **Côtes-du-Nord-ban:** Kehoe, „An Allied Team"; a Frederick csapat jelentése, 144.; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
196. **Jean Sassi figyelte:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
196. **„Ártatlan vagyok!":** A párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
196. **A Hamish csapatnak minden délután:** A Hamish csapat minden nap kihallgatásokat tartott a rajtaütések és fogadások megtervezése mellett; a Hamish csapat jelentése, 285.
196. **„Ezeket a kérdéseket nem nekünk":** Uo., 284.
197. **vichyi engedélyt:** Millar, *Maquis*, 279–80.
197. **„Milicisták!":** Idézve uo.
197. **megkapták a kért válaszokat:** Défourneaux, *Winking Fox*, 33.; René Défourneaux tevékenységi jelentése, 1233–34.
197. **„Honnan tudják, hogy bűnös?":** Párbeszéd forrása: Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
198. **„Német tiszt vagyok":** Buckmaster, *They Fought Alone*, 120.
198. **„A németek megölték volna a családomat":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
198. **akiknek a szemét villával szúrták ki a németek:** Owen Denis Johnson százados tevékenységi jelentése, 432.
198. **a vér beterített mindenkit:** James La Roose harmadosztályú matróz tevékenységi jelentése, 1115.
198. **„mint egy levélhordó postás":** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
198. **ez egy komédia:** Uo.
198. **Bob Kehoe egy szót sem szólt:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.

198. **Yonne-ban Défourneaux ügynök:** Défourneaux, *Winking Fox*, 33.
198. **Sassi nem tett megjegyzést:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
198. **Vannak, akik öklendeznek:** Uo.
199. **élete végéig sajnálni fogja:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
199. **megparancsolta nekik, hogy ássanak:** Az anekdota forrása: Millar, *Maquis*, 281–82.
199. **Nagyon régen próbálom:** Párbeszéd idézve uo., 282–83.

HUSZONHATODIK FEJEZET: KÖZELEDIK A KITÖRÉS

200. **tapasztalatlan francia tisztjeinek:** Hadinapló, 1. köt., 34–41. és 75–77.
200. **„amikor egy kollaboránssal kell lefordíttatnom":** A Horace csapat jelentése, 515.
200. **„Meglepő, hogy nem kapunk utasításokat":** Az Andy csapat jelentése, 455.
200. **„Nem értettük":** A George csapat jelentése, 207.
200. **tucatnyi lámpaárnyékolót:** Victor Layton százados tevékenységi jelentése, 1526.
200. **levelet tartalmazott egy skót nőtől:** Millar, *Maquis*, 129.
201. **Franciaország középső és délkeleti részén:** „OSS Massive Supply Drops".
201. **2100 tonnányi fegyvert és ellátmányt:** Foot, *SOE in France*, 473.
201. **A Franciaország közepén tevékenykedő Ian csapat:** Az Ian csapat jelentése, 308.
201. **a Felix csapat háromezer embert fegyverzett fel:** A Felix csapat jelentése, 375.
201. **a Hugh csapat másik hatezret:** A Hugh csapat jelentése, 95.
201. **„Szabotálva 46 mozdony":** Rádióüzenet a Quinine csapattól, július 5., a Quinine csapat jelentése; Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
201. **„Összehangolt támadás":** Rádióüzenet a Quinine csapattól, július 24., a Quinine csapat jelentése; Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
201. **360 vágány átvágásáról:** Rádióüzenet a Quinine csapattól, július 20., a Quinine csapat jelentése; Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
201. **„egymillió frankos vérdíjat":** Rádióüzenet a Quinine csapattól, július 5., a Quinine csapat jelentése.
201. **„Alulértékelik a fejét":** Rádióüzenet a Quinine csapattól, július 5., a Quinine csapat jelentése.
201. **Délen, a spanyol határ mellett:** A Bugatti csapat jelentése.
201. **„3 híd felrobbantva":** A Hamish csapat jelentése, 265.
201. **„12 üzemanyagot szállító vagon":** A Dodge csapat jelentése.
201. **a lelőtt repülősöknek is segítettek:** Egyebek közt a Hugh, Hamish és Chloroform csapat jelentése.
201. **hogy cigarettát lopjanak:** Knox, szerzői interjú, 2002. február 15.
201. **a Milice embereinek megölésére utasította:** Roger B. Henquiet alhadnagy tevékenységi jelentése.
202. **„ennyi vajat egyben":** A Hamish csapat jelentése, 284.
202. **A német 271. gyaloghadosztálynak:** „French Resistance, 4 June to 31st July", SHAEF-jelentés; J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 96.

202. **„szabályos hadsereggé alakult":** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 96.
202. **szárazra itták a helyi kocsmákat:** S. Alsop és Braden, *Sub Rosa*, 152.
202. **az amerikai támaszpontok között szaladgált:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. március 19.
203. **kilencvenhárom „Jed"-csapat:** SOE, A „Jedburgh"-ök története, 10. rész, 1.
203. **A hangulat folyamatosan romlott:** Marks, *Between Silk and Cyanide*, 528.
203. **Omar Bradley tábornok normandiai erői:** Hammond, „Normandy", 41.; Eisenhower, *Crusade in Europe*, 272.
203. **a teljes állomány mintegy 60 százalékára:** Zaloga, „Normandy Legends".
203. **az új, Cobra fedőnevű, merész művelet:** Hastings, *Overlord*, 250.

HUSZONHETEDIK FEJEZET: „HALÁLOS VESZÉLYBEN"

206. **füléhez nyomta a fejhallgatót:** Aïde történetét és a Frederick csapat fogadóbizottságának lemészárlását Kehoe mesélte el nekem (2001. november 28.), további forrás: „An Allied Team".
206. **Július 9-én a Frederick csapat áttette székhelyét:** A Frederick csapat jelentése, 139.
207. **Július 20-án reggel:** Uo.; Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 28.
207. **július 7-én a német főparancsnokság:** „OKW War Diary", 54. és 57.
207. **Július 21-én például a megszállók megindították:** Ousby, *Occupation*, 331.
207. **szembesült a németek eltökéltségével:** Az Ian csapat jelentése, 313.
208. **senki nem értesítette:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 28.; Kehoe, „An Allied Team".
208. **„Információt kaptunk arról":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 28., a Giles csapat jelentése, 330.
208. **alig néhány száz méter távolságból:** A júliusi támadásról a Frederick csapat támaszpontja ellen Bob Kehoe mesélt nekem (2001. november 28.); lásd még Kehoe, „An Allied Team" és a Frederick csapat jelentése.
208. **a 2. ejtőernyős-hadosztály tanyákat égetett porrá:** A Francis csapat jelentése, 402.
208. **az Ian csapat területén:** Az Ian csapat jelentése, 314.
209. **oszló tetemekkel teli árkokat:** A Francis csapat jelentése, 402.
209. **„Halálos veszélyben":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 26., a Giles csapat jelentése, 330.
209. **„Az FTP kritikus ponthoz érkezett":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 27., uo.
209. **„semmiféleképpen nem":** Az SFHQ rádióüzenete a Giles csapatnak, 1944. július 28., uo., 331. „A 21. hadseregcsoport parancsnoksága nem akarja, hogy a bretagne-i partizántevékenység kihasson a német csapatok Bretagne felé vonulásába Franciaország más területeiről." Lásd „Britanny Plan", SFHQ, belső jelentés.
209. **Addigra körülbelül kétszáz fegyverest irányított:** FFI – 1944, 950.
209. **„Ismétlem":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 29., a Giles csapat jelentése, 331.

209. **este 09.10-kor:** A Francis csapat jelentése, 403–7.
209. **Vienne-ben a tisztogató zászlóalj:** Az Ian csapat jelentése, 316–17.
210. **Côtes-du-Nord-ban egy tízfős német járőr:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 28.; Kehoe, „An Allied Team"; a Frederick csapat jelentése.
210. **„Nem kell félni!":** A párbeszéd a Francis csapat jelentéséből való, 406.
210. **Nevetve, tréfálkozva gyűjtötték össze:** Uo., 403–7. A SAS-katona lelövését a Francis csapat rádiósa látta.
210. **Bernard Knox főhadiszállására:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 3.
210. **„Ogden-Smith őrnagyot megölték":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. augusztus 2., a Giles csapat jelentése, 332.
210. **Viene-ben John Gildee az Ian csapatból:** A Jedburgh-csapatok teljes veszteséglistája megtalálható: A. Brown, *Jedburghs*.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET: KOBRACSAPÁS

214. **A többnapos szakadó esőt követően:** A Kobra hadművelet leírásának forrása: Hastings, *Overlord*, 344–66.; Hogan „Northern France", 6–10.; D'Este, *Decision in Normandy*, 400–407.; Eisenhower, *Crusade in Europe*, 266–74.; D. Miller és Commager, *World War II*, 317–21.; és Fussell, *Boys' Crusade*, 43–52.
214. **„Úgy tűnik, kissé megfáztak":** Hastings, *Overlord*, 253.
214. **„Bombatámadás":** Uo.
214. **Több mint 360 000 kilogramm bombával és a 140 000 tüzérségi lövedékkel:** Casey, *Secret War*, 111.
215. **„A gránátosaim, a felderítőim":** Idézve: Fussell, *Boys' Crusade*, 51.
215. **„Görcsbe feszült izmokkal":** Pyle idézve: Hastings, *Overlord*, 254. és máshol; Fussell kifejezetten részletes beszámolót ad a rövid bombázásról: *Boys' Crusade*, 266–74.
215. **„A támadás a terv szerint":** Hastings, *Overlord*, 255.
216. **„mindig lassan indul be":** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 272.
216. **„Folytatnunk kell a támadást":** D'Este, *Decision in Normandy*, 405.
217. **A lovasságtól érkezett Patton:** Lásd uo., 404–5., rövid leírás Patton jelleméről és tetteiről.
217. **„sárga kurafinak":** Long, „Mistreatment of Patients in Receiving Tents".
217. **„halomra ölni azokat a koszos hun fattyakat":** Patton beszéde az embereihez, 1944. június 5., Anglia.
218. **A kompromisszumos terv szerint:** Blumenson, *Breakout*, 344–70.
218. **„Nemsokára üdvözölheted a honfitársaidat":** Cabuccia idézve: Dreux, *No Bridges Blown*, 207.
219. **Patton előőrsének első tankjai:** A Gavin csapat és Patton tankjainak története: Dreux, *No Bridges Blown*, 207–9., és a Guy/Gavin csapat jelentése, 484.
219. **Bretagne másik végében:** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. augusztus 2., a Giles csapat jelentése, 332.; Knox, szerzői interjú, 2002. június 1.
219. **A mozdonyok kazánját felfűtötték:** „Gyalog, kerékpárokon és lóvontatta szekereken mentek", a Giles csapat jelentése, 351.; Knox, szerzői interjú, 2002. június 1.
219. **Augusztus első napjának korai óráiban:** Blumenson, *Breakout*, 341–72.

219. **Nem várhatja el tőlünk:** A maquisard-ok tiltakozása több „Jed"-egység jelentésében is megtalálható; Knox, szerzői interjú, 2002. június 1.
219. **Knox és a Bretagne-ban tevékenykedő többi Jed:** Knox, szerzői interjú, 2002. június 1.
219. **Morbihan-ban:** A Gerald csapat jelentése, 569.
219. **Bernard Knox és a többi Jed:** Knox, szerzői interjú, 2002. június 1.
220. **„A szövetséges erők benyomulnak Bretagne-ba":** az SFHQ rádióüzenete a Francis csapatnak, 1944. augusztus 2., a Francis csapat jelentése, 387.
220. **Merde!:** A szóhasználat az enyém, de az érzést Knox közvetítette. Szerzői interjú, 2002. június 1.
220. **„Le chapeau de Napoléon":** Dreux, *No Bridges Blown,* 209.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET: „KÜLÖNÖSEN FONTOS ÜZENET"

221. **„A merész bretagne-i hadjárat kitervelésekor":** Patton tervének magyarázata: D'Este, *Decision in Normandy,* 408–10.; Blumenson, *Breakout,* 343–51.; Hogan, „Northern France", 14.
221. **„azzal olajozni meg a tankjaink lánctalpát":** Patton beszéde a csapataihoz, 1944. június 5.
222. **„postakocsi":** William M. King a 6. páncéloshadosztályból idézve: Blumenson, *Breakout,* 354.
222. **„nem volt semmink, csak Bretagne térképe":** Grow tábornok idézve uo., 372.
222. **harmincezer breton ellenálló:** FFI – 1944, 561.
222. **kiterített egy térképet:** Lásd uo., 557–69., az SFHQ összekötőjéről a 3. hadseregnél.
222. **a Horace „Jed"-csapat:** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 28., a Horace csapat jelentése, 514.
223. **„Az előrenyomuló szövetséges csapatok":** Az SFHQ rádióüzenete a Gilbert csapatnak, 1944. augusztus 4., a Gilbert csapat jelentése, 413.
223. **lecsapnak a parti állásokból előmerészkedő németekre:** Az SFHQ rádióüzenete a Frederick, Felix és Hilary csapatnak, 1944. augusztus 2., a Frederick csapat jelentése, 140.; a Felix csapat jelentése, 366.; a Hilary csapat jelentése, 543.
223. **Finistère középső részén:** A Giles csapat jelentése, 351.
223. **Délebbre a Gilbert és Francis csapatok:** A Francis csapat jelentése, 397.; a Gilbert csapat jelentése, 429.
223. **a repülősök nem voltak hajlandóak:** Az SFHQ rádióüzenete a Horace csapathoz, 1944. augusztus 2., a Horace csapat jelentése, 514.
223. **A Horace csapat ismét fegyverekért könyörgött:** Uo., 521.
223. **„kockáztassunk néhány repülőgépet":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. július 31., uo., 514.
225. **Néhány ezer kilométerrel délebbre:** Az elemzés a déli inváziós tervről: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine,* 75–85. és J. Clarke, „Southern France", 5–9.
225. **„aggódjon a többi kurafi":** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty,* 48.

225. **Patton a titkos hadseregre bízta:** Casey, *Secret War,* 130.
225. **Patch is ugyanezzel bízta meg:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine,* 81.; J. Clarke, „Southern France", 9.; „Plan for the Use of Resistance, in Support of Operation Anvil".
226. **Augusztus első napjaiban:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. köt., 7–8.
226. **délutánonként komor arccal:** A Musgrave-től lejövő „Jedburgh"-ökről: S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 152.
226. **Roger Coté rádiós papírt és tollat ragadva:** Szerzői interjú Coté nővérével, Violette Desmarais-val, 2002. október 2.
226. **„Ma este itt ülök":** Coté levele a szüleihez, 1944. augusztus 9.
226. **„Amíg tartott, nagyon jó volt":** L. F. Goddard levele a szüleihez, 1944. április 2.
226. **„ha nagyon hosszú ideig nem hallotok rólam":** Singlaub levele a szüleihez, 1944. augusztus 2.
226. **huszonnégy újabb „Jed"-egység:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, XA és XB függelékek; „Index to SO Reports, WE Section".
226. **„És most egy fontos üzenet":** Knox, szerzői interjú, 2002. február 15.
226. **Augusztus 2-a volt, este hat óra:** FFI – 1944, 555.; rádióüzenetek számos bretagne-i „Jed"-egységnek.
227. **„Csak egyvalamit szeretnék közölni":** Aron, *France Reborn,* 130.; a Gilbert csapat jelentése, 429.
227. **Mindenki két tárat kap:** Morgan, *O.S.S. and I,* 204–5.
227. **ne nyissanak tüzet:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 3.
227. **Amikor meghallják a sípszót:** A sípszó említése: S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 117. és a Hilary csapat jelentése, 554.
227. **„Hogyan találhatnák el magukat a németek":** Morgan, *O.S.S. and I,* 216.

HARMINCADIK FEJEZET: REPKEDŐ TESTRÉSZEK

228. **rajtaütéseket a német konvojok ellen:** Ez a rész több rajtaütés leírásának elegye: S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 116–18.; Dreux, *No Bridges Blown,* 204–6.; Morgan, *O.S.S. and I,* 212–26.; Foot, *SOE in France,* 395.; William Morgan (1254–58.), Owen Denis Johnson százados (430–32.), Maurice Bassett hadnagy (627.) és William B. Macomber alhadnagy (900.) ügynöki jelentése; a Gerald (569–70.), Hilary (552–54.), Gilbert (432.) és más „Jed"-csapatok jelentése; szerzői interjú Sassival (2002. szeptember 21.), Knoxszal (2002. május 3.) és Trumpsszal (2002. március 18.). A rajtaütés taktikájáról: Morgan, *O.S.S. and I,* 212–25., valamint William Morgan ügynök jelentése, 1254–58.
229. **Harcoltak az orosz fronton:** Hitler 2. ejtőernyős-hadosztályának története: Blumenson, *Breakout,* 341.
229. **egy hatalmas fát döntött:** A Gerald csapat jelentése, 570.
229. **Finistère-ben narancsszínű lángok csaptak ki:** Knox, szerzői interjú, 2002. május 3.
229. **„Mindenhol testrészek röpködtek":** Uo., 2002. március 21.
229. **letépett végtagok:** Leírás a vérontás szemtanúiról: Fussell, *Doing Battle,* 112.

229. **vajon fognak-e lőni egyáltalán:** Morgan, *O.S.S. and I*, 219. szerint a „Jedek" és az ügynökök valóban aggódtak amiatt, hogy a maquisard-ok tüzet fognak-e nyitni; még a kiképzett amerikai katonáknál is csak 15 százalék nyitott tüzet az ellenségre harcban; lásd Baum, „Price of Valor".
229. **„Először a sofőrökre":** Morgan, *O.S.S. and I*, 200–210.
230. **Rövid katonai tapasztalatuk:** A reguláris katonák is ugyanezt tapasztalták; lásd Fussell, *Doing Battle*, 110.
230. **a németek többsége a földre rogyott:** Morgan, *O.S.S. and I*, 206. szerint „amikor egy gammon eltalálja egy teherautó oldalát, a járműnek és az utasainak vége".
230. **nem látták a rejtőző maquisard-okat:** Lásd uo., 216.: „Hogyan találhatnák el magukat a németek aknavetői, ha azt sem tudják, hol vannak?"
230. **Ne vond magadra a tüzet azzal:** Kehoe, szerzői interjú, 2001. november 26.
230. **ledöntötte a lábukról:** Sassi, szerzői interjú, 2002. június 13.
230. **„Bár a teherautóikat megállítottuk":** A Hilary csapat jelentése, 553.
230. **„Aki harcol és elfut":** Berlin, szerzői interjú, 2002. szeptember 11.
230. **A hagyományos csatáktól eltérően:** „Nem engedheted meg magadnak az emberek és a felszerelés elvesztését"; lásd Morgan, *O.S.S. and I*, 208.
231. **fedező tűzzel biztosították:** Uo., 200–210.
231. **kezük még mindig a fegyvert szorongatta:** A Giles csapat jelentése szerint (352.) „mindannyian nagyon fiatalok voltak".
231. **Most, hogy az első véget ért:** A maquisard-ok reakciója a csata után: Fussell, *Doing Battle*, 106.
231. **után senki nem várta magától:** „A harci kudarc leggyakoribb oka nem a haláltól való, hanem az ölés iránt érzett félelem", írta S. L. A. Marshall, az amerikai hadsereg történésze (idézve: Baum, „Price of Valor").
231. **saját feleségüknek sem voltak hajlandóak beszélni:** Louise Quinnec, az egyik breton ellenálló felesége azt mondta, a férje nem volt hajlandó beszélni a tapasztalatairól (2002. június 15–16.).
231. **hogyan préselték ki az áldozat agyvelejét:** A német holttestek állapotáról: Fussell, *Doing Battle*, 106.
231. **„Semmiféle elégtételt nem éreztem":** Dreux, *No Bridges Blown*, 205.
232. **Több tízezer német igyekezett:** FFI – 1944, 576–96.
232. **Finistère középső részén:** A Giles csapat jelentése, 351–52.
232. **a Giles csapattal együttműködő:** A Gerald csapat jelentése, 572.; Blumenson, *Breakout*, 379.
232. **Knox maquisard-jai egy nagyszabású rajtaütéssel:** A bretagne-i maquisard-ok sikereinek részletes leírása: FFI – 1944, 535–616.; Aron, *France Reborn*, 110–42.; és különböző „Jed"-jelentések.
232. **„A Bren- és a puskatűz":** A Hilary csapat jelentése, 553.
232. **Cléder falujánál:** Aron, *France Reborn*, 137–38.
233. **lelőttek hat ártatlan bámészkodót:** A Felix csapat jelentése, 376.
233. **„Előttük – felelte a francia. – Ez a kötelességünk":** Aron, *France Reborn*, 133.
233. **Augusztus 4-ére a breton félsziget tövénél:** Blumenson, *Breakout*, VIII. térkép.

233. **„A gyors szövetséges előrenyomulás fényében":** Rádióüzenet az SFHQ-tól a Gilbert csapatnak, 1944. augusztus 4., a Gilbert csapat jelentése, 414.
233. **Frederick csapata rövidesen jelentette:** FFI – 1944, 577.
233. **A Frederick csapat Finistère déli részéből:** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. augusztus 10., a Francis csapat jelentése, 388.
233. **„az utolsó emberig, az utolsó töltényig":** Blumenson, *Breakout*, 339–43.
234. **„A német haderő egységei":** Rádióüzenet az SFHQ-nak, 1944. augusztus 5., a Giles csapat jelentése, 335.
234. **mindenkit megöltek, aki a szemük elé került:** Aron, *France Reborn*, 137.
234. **Châteauneufben ötven civilt mészároltak le:** A Giles csapat jelentése, 353.
234. **„Embereket kínoztak és öltek meg":** A Hilary csapat jelentése, 552.
234. **másként értelmezték a háború szabályait:** FFI – 1944, 568.
234. **„Még ha meg is akartuk volna állítani":** A Giles csapat jelentése, 352.
234. **üllőn verték pépesre:** Aron, *France Reborn*, 137.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET: LETARTÓZTATVA

235. **Cy Manierre amerikai Jedburgh mozdulatlanná dermedt:** Manierre találkozásáról a német járőrrel Serves-sur-Rhône mellett: a Dodge csapat jelentése, 13–19.
235. **a németek rendszeresen járőröztek:** Owen Denis Johnson tevékenységi jelentése.
235. **a béketárgyalások kezdeményezését sürgette:** D'Este, *Decision in Normandy*, 413–15.
235. **Hitler minden páncéloserejét be akarta vetni:** Blumenson, *Breakout*, 457.
236. **már így is hatékonyan akadályozták a német csapatmozgásokat:** „Az FFI olyan agresszívvé vált, hogy a »G« hadseregcsoport csak nagy, jól védett konvojokban haladhatott az országutakon és Dél-Franciaország vasútvonalain"; lásd J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 65–70.
237. **minden eddiginél nagyobb szüksége van:** A déli „Jed"-csapatok feladatairól: SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. köt., 6–9.; az egyes csapatok jelentései; és „Plan for the Use of Resistance in Support of Operation Anvil". A dél-franciaországi német hadosztályok elhelyezkedéséről: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 65–70.
238. **A másik két csapat:** Az Ivor, Alec és Julian csapatok jelentése.
238. **VIII. hadtest kivételével:** Blumenson, *Breakout*, 433–35.
238. **Paul Cyr George csapata:** A George csapat jelentése.
238. **Ugyanakkor az Ian és Harold csapatok:** SOE, A Jedburgh-ök története, 6. rész, 14.
238. **végigdübörgött a kifutópályán:** Az Ivor csapat jelentése, 629.
238. **vidám, sokat dolgozó fickó volt:** John Cok százados levele Mr. és Mrs. C. J. Goddardhoz, 1944. október 6.
238. **gimnáziumi túraszakosztály:** Barbara Goddard, Memoirs of *Lewis Frelan Goddard*.
239. **előre-hátra ingázott a gép hasa alatt:** Cox százados levele Goddard szüleihez (1944. október 6.), szerinte ez lehetett a halál oka.

239. **az összegabalyodott konténer is elszabadult:** Uo. A konténer „a repülőgép légörvényében hátravágódva valószínűleg eltalálta őt, és egy pillanat alatt végzett vele".
239. **egy elhagyatott kavicsbányába dobta őket:** Az Ivor csapat jelentése, 635.; Gaujac, *Special Forces*, 231.
239. **Kétszáz helyi polgár látogatott el:** Gaujac, *Special Forces*, 231.
239. **„Részvéttel kell tudatnom":** A főhadsegéd hivatala, levél Mr. C. J. Goddardnak, 1944. augusztus 21.
239. **azzal az elhatározással másztak be:** Manierre letartóztatása megtalálható a Dodge csapat jelentésében, 15–19.; „Casualty Reports", OSS-feljegyzés; „Arrest of Major Manierre", OSS-feljegyzés.

HARMINCKETTEDIK FEJEZET: JEDEK AZ ÉGBŐL

242. **Bernard Knox maquisard őrjáratával együtt:** Knox története a halott amerikaiak megtalálásáról (2002. augusztus 15.), valamint *Tragic Sense*, 16–20.
242. **„Minden rendben, katona":** A párbeszéd forrása: Knox, *Tragic Sense*, 16–20.
243. **Augusztus 7-e volt:** Blumenson, *Breakout*, 414.; „Special Forces Detachment Operations Report", 237.
243. **„tisztára söpörték előttük az utat":** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 619.
243. **Singlaub és a James csapat többi tagja figyelmesen hallgatták:** Singlaub, szerzői interjú, 2002. március 19.; Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 42–43.
243. **Hitler észak-franciaországi hadereje:** Bővebben a falaise-i katlanról: Blumenson, *Breakout*, 457–556.; D'Este, *Decision in Normandy*, 418–35.; Eisenhower, *Crusade in Europe*, 274–79.
244. **kiépített egy új védelmi vonalat:** „OKW War Diary", 65–66.
244. **Megtette az előkészületeket a visszavonulásra:** „Augusztus közepére egyértelművé vált, hogy az ellenség felkészült a Loire-tól délre állomásozó erők evakuálására"; lásd Hadinapló, 13. köt., 119.
244. **Charlie Brown amerikai százados Lee csapatát Haute-Vienne-ben:** „Index to SO Reports, WE Section".
244. **A szövetségesek arra szerették volna rákényszeríteni az ellenséget:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.; „A szövetségesek nem láthatták a Francia-középhegységben közlekedő németeket, mert ha azokat az utakat használták, a RAF nem észlelte őket."
244. **„Ez a németek fő menekülőútja":** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 42.
244. **Tommy Macpherson Quinine csapata:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
245. **A Lee csapat hasonló munkát fog végezni:** A Lee csapat jelentése.
245. **a németek csaknem ezernyolcszáz embert vontak össze:** A James csapat jelentése, 748.
245. **Nápoly és Salerno olasz kikötőiben:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 91.
245. **a Dragoon hadművelet első csapatszállítója:** Uo., 91.; Casey, *Secret War*, 132.

245. **náci ügynökök:** A német hírszerzési jelentések a készülő déli inváziról: „OKW War Diary", 99–102.
245. **könyörtelen és pusztító ellentámadást:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 70–95.
246. **a Dragoon hadműveletre kijelölt partszakaszokat:** Uo., 65–70., a német felkészültségről a déli invázió ellen.
246. **ez a gyenge haderő:** „A legveszélyesebb fenyegetés az volt, hogy a német védők elegendő erőt vonnak össze egy hatékony ellentámadáshoz"; lásd uo., 81.
246. **Dél-Franciaország hetvenhétezer fős titkos hadseregét:** „Summary of Allied Aid", Hadinapló, 13. köt., 116.; „Plan for the Use of Resistance in Support of Operation Anvil".
246. **a tábornok félelmeit igazolva váratlanul elindult:** „OKW War Diary", 102.
246. **„az ellenséges mobil tartalékok":** Különleges Programok Műveleti Központjának üzenete a Packard csapatnak, 1944. augusztus 11., a Packard csapat jelentése.
246. **A két egységgel együttműködő** maquisard-ok: SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 6–9. és térkép a VI. B függelékben; a csapatok jelentései; „Plan for the Use of Resistance in Support of Operation Anvil".
246. **Patch tábornok közben amiatt is aggódott:** J. Clarke, „Southern France", 15.; J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 64.
246. **Patch le akarta zárni:** „Report of Special Force Unit No. 4", Hadinapló, 3. köt., 338.; a térkép a legfontosabb utakról, melyeket Patch le akart zárni: „Plan for the Use of Resistance in Support of Operation Anvil".
246. **„blokkolják az összes átjárót":** Különleges Programok Műveleti Központjának üzenete a Chloroform csapatnak, a Chloroform csapat jelentése, E101.
246. **Henry McIntosh és Jean Sassi:** A Chloroform csapat jelentése #2, 3.; Sassi, szerzői interjú, 2002. június 19.
247. **sokkal kényelmesebb körülmények között:** A Novocaine csapat jelentése, E101.

HARMINCHARMADIK FEJEZET: HAGYNI MEGHALNI EGY EMBERT

248. **tizenöt fős maquisard őrjárata:** Dreux La Bastille-i őrjáratának leírása: *No Bridges Blown*, 237–57. A párbeszédeket ezekről az oldalakról idéztem.
248. **valószínűleg a 83. gyaloghadosztály:** Blumenson, *Breakout*, 414.
248. **„Bonjour":** Párbeszéd forrása: Dreux, *No Bridges Blown*, 238.
249. **Az „A" különítmény befejezte előretörését:** Blumenson, *Breakout*, 413–414.
249. **mindhárom fontos vasúti átkelőt:** FFI – 1944, 569.
249. **harmincezer foglyot:** A 6. páncéloshadosztály helyettes törzsfőnökének 1944. augusztus 29-ei jelentése szerint a szabad francia erők tevékenysége vezetett a Bretagne-ban foglyul ejtett német katonák 50 százalékának elfogásához.
249. **a hasznos hírszerzési információk 90 százalékát:** A 3. hadsereget Bretagne-ban váltó 9. hadsereg hírszerző tisztjének 1944. szeptember 9-ei jelentése szerint; lásd Aron, *France Reborn*, 130.
249. **Patton VIII. hadteste a 30 000 maquisard segítségével:** Uo., 129.

250. **őrizzék az utánpótlási vonalakat:** FFI – 1944, 561–62.; 11. különleges hadviselési különítmény, 3. amerikai hadsereg, „Plan for Resistance Movement in Britanny" a „11th Special Forces Detachment Operations Report" jelentésben.
250. **Bernard Knox és a Giles csapat:** A Giles csapat jelentése.
250. **Bob Kehoe Frederick csapata:** A Frederick csapat jelentése, 150.
250. **Bill Dreux Gavin csapata:** „11th Special Forces Detachment Operations Report", 270.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET: DÉLI FELKELÉS

256. **fedélzetükön 151 000 katonával:** A *Dragoon* partraszállásának részletei: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 92–117.; „OKW War Diary", 95–105.; Casey, *Secret War*, 136–40.; és J. Clarke, „Southern France", 13–16.
257. **A Rhône folyó másik oldalán:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 6–9. és a XVI. B függelék térképe; a csapatok jelentései; és „Plan of the Use of Resistance in Support of Operation Anvil".
257. **kompon kellett átszállítani a túlsó partra:** „OKW War Diary", 103.
257. **egy másik erőtlen ellentámadással:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 107.; a Sceptre csapat jelentése, E101.
257. **elhelyezte a robbanótölteteket:** A Chloroform csapat jelentése; a Novocaine csapat jelentése; SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 8.
257. **A Dragoon erői nemsokára rájöttek:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 96–97.
257. **„A maquisard-ok folyamatos akciói":** Idézve: A. L. Funk, *Hidden Ally*, 253.
257. **385 sebesültet vesztettek:** J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 122.
258. **tíz újabb „Jed"-egység:** „Index to SO Reports, WE Section".
258. **a BBC-n újabb üzenet hangzott el:** Az előre elkészített BBC-üzeneteket a gerillatevékenység fokozására a déli területeken augusztus 14-én este küldték el; lásd „Summary of Allied Aid", 116.
258. **Német géppuskák:** Az augusztus közepén Egletons-ban lezajlott ostromról Jack Singlaub (2002. január 9. és március 9.) és Jacques de Penguilly (2002. június 17.) beszélt nekem; a James csapat jelentése, 748–57.; De Guelis őrnagy jelentése a Tilleul-küldetésről; Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty*, 45–66. A párbeszédek forrása: *Hazardous Duty*.
258. **A maquisard-ok arca olyan büszkeséget tükrözött:** „Sokkal jobb volt a kedvük, amikor látták, hogy mi is ott vagyunk köztük"; a James csapat jelentése, 752.
258. **Ne pazarolják a lőszert:** „Nem tudták, hogyan kell rövid sorozatot lőni", mondta Singlaub (2002. március 19.). „Úgy tehettük magunkat a leghasznosabbá, ha technikai segítséget nyújtunk, és vezetjük a harcoló csapatokat"; a James csapat jelentése, 751.
258. **Alig tizenkét óra telt el:** Az előre elkészített BBC-üzeneteket a gerillatevékenység fokozására a déli területeken augusztus 14-én este küldték el; lásd „Summary of Allied Aid", 116.
259. **a felszabadítók szerepében tetszelegni:** Példaként lásd a Packard és Alexander csapat jelentését.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET: VISSZAVONULÁS

263. **nyolcvanezer német katonát zárt körbe:** D'Este, *Decision in Normandy*, 430.
263. **Német holttestek rothadtak mindenütt:** Fussell, Boys' Crusade, 62–63.; Eisenhower, *Crusade in Europe*, 279–80.
263. **„Gyakorlatilag több száz métert":** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 279.
263. **nyolc teljes gyalog- és két páncéloshadosztály:** Uo.
263. **Tízezren meghaltak:** D'Este, *Decision in Normandy*, 430–31.
263. **újabb hetvenötezer német katonát:** Blumenson, *Breakout*, 573.
264. **Utasította Montgomeryt:** A terv a német határig történő előretörésről uo., 657–60.; Eisenhower, *Crusade in Europe*, 291–93.; és Hogan, „Northern France", 23–25.
264. **az ellenállás megszervezése és felfegyverzése:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 10.
264. **Keleten az Angliától való távolság:** Uo., 12.
264. **Augusztus 16-án délután:** J. Clarke, „Southern France", 14.
264. **Két amerikai hadosztály:** Részletesebb leírás a 6. hadseregcsoport mozgásáról: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 126–42.
264. **egy nappal a kitűzött idő előtt:** Uo., 80. A franciák a D+3. napon akartak partra szállni.
265. **Blaskowitz tábornok kezdetben megpróbálta:** J. Clarke, „Southern France", 15.
265. **Lyon és Grenoble irányából:** „FFI Before and After the D-Day", 32.
265. **„A boche-ok evakuálnak a körzetből":** Az Ivor csapat jelentése.
265. **„Bordeaux-ból naponta indulnak a hatalmas konvojok":** A Harold csapat üzenete, 1944. augusztus 19., a Harold csapat jelentése, 498.
265. **A délnyugaton állomásozó német csapatok:** „OKW War Diary, 110.
265. **A német 148. hadosztály Nizza mellől:** J. Clarke, „Southern France", 14.
265. **Augusztus 16-án:** Uo., 16.; „OKW War Diary", 104.

HARMINCHATODIK FEJEZET: MINT A FŰRJVADÁSZAT

266. **Hogy a szövetségesek nyerjenek:** Az ellenállásnak adott feladatokról a *Dragoon* hadművelet során: J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine*, 81.; „Plan fir the Use of Resistance in Support of Operation Anvil": és SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. köt., 6–9.
266. **„Zaklassa a visszavonuló ellenséges erőket":** Különleges Programok Műveleti Központ üzenete a Dodge csapatnak, 1944. augusztus 18.
266. **Blaskowitz 110 000 visszavonuló katonájának:** „OKW War Diary", 108. és 110.
266. **Vuchot maquisard-jai:** A Veganin csapat jelentése.
266. **Vuchot-tól valamivel délre:** A Monocle csapat jelentése.
266. **Blaskowitz haderejének másik százezer tagja:** „OKW War Diary", 110.
266. **Patch és Eisenhower nem szerették volna:** „Report of Special Force Unit No. 4", Hadinapló, 3. köt., 338.
267. **„Minden erőfeszítésükkel akadályozzák meg":** Különleges Programok Műveleti Központ üzenete a Packard csapatnak, 1944. augusztus 23., a Packard

csapat jelentése; a csapatok jelentései; SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 15.; „Summary of Allied Aid", 120–23.

267. **A hegylánc délnyugati csücskében:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20. és június 21.
267. **Bugatti és Chrysler csapatok:** A csapatok jelentései; SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 8.; „Summary of Allied Aid", 116–23.
267. **nem mozogtak reguláris egységek:** Casey, *Secret War,* 146.
267. **Négy újabb „Jed"-egységet dobtak le:** John, Mark, Martin és Miles csapatok; lásd SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 16.
267. **Augusztus 16-án és 17-én:** Singlaub és McConnell, *Hazardous Duty,* 62.; a James csapat jelentése, 755.
267. **Augusztus 20-án:** A Chloroform csapat jelentése, #1, 7.; J. Clarke és R. R. Smith, *Riviera to the Rhine,* 145.; A. L. Funk, *Hidden Ally,* 123–30.
267. **Augusztus 24-én:** A Packard csapat jelentése, E101, 2.; Bank, *From OSS,* 69–70.
267. **Augusztus 27-én:** Az Alexander csapat jelentése, 810–12.
268. **délnyugaton az ellenállás:** Western Europe, 3. köt, 394.
268. **Délkeleten megtisztították:** „Summary of Allied Aid", 117.
268. **szinte kizárólag az ellenállók:** Casey, *Secret War,* 146.
268. **Nîmes-ben Aaron Bank:** Bank, *From OSS,* 72.
268. **Périgueux városának éttermében:** Franklin, „Jedburg", 200.
268. **egész Párizs:** Párizs felszabadításának részletes leírása: Foot, *SOE in France,* 413–15.; FFI – 1944, 1234–73.; „Summary of Allied Aid", 118–19.
268. **a Jude csapat tagjai:** A Jude csapat jelentése.
269. **felrobbantott egy zsilipet:** Az Anthony csapat jelentése.
269. **„mint a fürjvadászat":** Owen Denis Johnson százados, amerikai ügynök jelentése, 430.
269. **Augusztus utolsó napjaiban:** A Jude csapat jelentése; Andred E. Paray főhadnagy, amerikai ügynök jelentése, 1471–74.
269. **Poitiers-be menekültek:** Az Alex csapat jelentése, 673.: „A németek délről és délnyugatról Poitiers-n és Châteauroux-n át tartottak Vierzon és Bourges felé.
269. **A németeknek nem volt választásuk:** „11th Special Forces Detachment Operations Report", 257.; a George csapat jelentése, 189.
269. **több mint kilencezer ellenálló:** A Hugh csapat jelentése, 101.
269. **Hogy védjék magukat az ellenállók támadásaitól:** Az Alec csapat jelentése, 674.
269. **A RAF repülőgépei folyamatosan bombázták:** FFI – 1944, 1067.
269. **ötven halott németet:** Az Alec csapat jelentése, 674.
269. **tizenötezer némettel végeztek:** Az Ivor csapat jelentése, 659.
269. **„teljes századok álltak lesben":** Owen Denis Johnson százados, amerikai ügynök jelentése, 430.
269. **A Loire-tól délre az ellenállók rajtaütéseinek sikerességét:** A Hugh csapat jelentése, 105.
270. **Augusztus utolsó hetében:** Uo., 102.; A Hamish csapat jelentése, 293.

270. **A százhúsz méter magas gát:** Janberg, „Barrage de Sarans".
270. **nyolcvan négyzetkilométernyi:** Macpherson becslése, szerzői interjú, 2002. január 20.
271. **A szabad elvonulásért cserébe:** Casey, *Secret War,* 147.
271. **Macpherson Toulouse-ba sietett:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20. és június 22. Macpherson idézve: Stafford, *Secret Agent,* 220–21.

HARMINCHETEDIK FEJEZET: „MEGTISZTULÁS"

272. **maquis d'octobre:** S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 180.
272. **„az ellenfél megfutamodása után":** Dreux, *No Bridges Blown,* 217.
272. **az egykori kollaboránsok némelyike is:** Alsop, „Memories".
272. **Périgueux-ban, miközben Dick Franklin:** Az anekdota a périgueux-i németek kivégzéséről Franklintől származik, „Jedburg", 200–201.; S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 178–80.
272. **„Nézd csak a halott boche-ot!":** Idézve S. Alsop és Braden, *Sub Rosa,* 179.
273. **Stanley Cannicott brit százados:** Cannicott, *Journey,* 38.
273. **A Vogézekben Lou Lajeunesse:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 28.
273. **„Ejtőernyős vagyok":** Sassi, szerzői interjú, 2002. szeptember 22.
273. **azzal vádolták, hogy német ejtőernyős:** Bourbon, szerzői interjú, 2002. február 20.
273. **Mivel a németek visszavonultak:** Aron, *France Reborn,* 138.
273. **„Vegyék le róluk a kezüket":** Párbeszéd forrása: Sassi, szerzői interjú, 2002. szeptember 22.
274. **Collabos horizontals:** Ousby, *Occupation,* 305.
274. **la coiffure de '44:** Uo., 306.
274. **épuration:** Az *épuration* kitűnő leírása: Ousby, *Occupation,* 303–14., Marnham, *Death of Jean Moulin,* 204–20.
274. **Amancey-ben, Franciaország keleti részén:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 30. és augusztus 12.
274. **Marseille-ben a nyilvános borotválást:** Marnham, *Death of Jean Moulin,* 211.
274. **plumée:** Ousby, *Occupation,* 306.
274. **Marseille-ben az egyik maquisard vezető:** Marnham, *Death of Jean Moulin,* 211.
274. **„1944 nyarának végén":** A. Brown, „One Bright", 162.
274. **elfogyasztották a menyegzői lakomát:** Marnham, *Death of Jean Moulin,* 206.
274. **„Huszonkilenc éves volt":** Idézve: Ousby, *Occupation,* 304.
274. **Angoulême mellett Stewart Alsop:** Franklin, „Jedburg", 202.
275. **„Ha a legyőzött ellenség":** Idézve: Ousby, *Occupation,* 307.
275. **Harmincezer ember halt meg:** Marnham, *Death of Jean Moulin,* 203.
275. **majdnem pontosan annyi:** A németek harmincezer embert mészároltak le; lásd Aron, *France Reborn,* 465.
275. **„Szerettem volna, ha a hadseregem":** Franklin, „Jedburg", 205.
275. **„Franciaország felszabadítása":** Tack, szerzői interjú, 2002. április 16.
275. **Franciaország északkeleti részén:** Blumenson, *Breakout,* 419., 575–76. és 662.; „OKW War Diary", 96.

275. **túlságosan hevesek voltak ahhoz:** „Az északi ellenállás megerősítésére küldött egységek önkéntesekből álltak, akik civil ruhát viseltek"; lásd SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 10.
275. **Augusztus 16-án Roger Coté Augustus csapata:** Az Augustus csapat jelentése.
275. **a körzetben ledobott tíz másik egységhez hasonlóan:** Lásd Lewis, *Jedburgh Team Operations*, részletes elemzés az északkeleten ledobott egységekről.
276. **a Franciaország északi feléből menekülő németek:** Rádióüzenetek, 1944. augusztus 20–24., az Augustus csapat jelentése.
276. **miután délen elfogytak a németek:** Az Ivor csapat jelentése, 651.; a Lee csapat jelentése, 687.; a James csapat jelentése.
276. **Aaron Bank Packard csapata:** A Packard csapat jelentése, 3.
276. **több tízezer kimerült:** Millar, *Maquis*, 330–41.
276. **Ken Seymour brit őrmestert:** A Jacob csapat jelentése.
276. **Chaigneau francia századost:** Az Aubrey csapat jelentése.
277. **d'Oultremont francia hadnagyot:** Az Andrew csapat jelentése.
277. **A kelet-franciaországi Jurában:** Lajeunesse levele a szerzőnek, é. n.; Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. május 30. és augusztus 11.
277. **Larry Swanknek az Ephedrine csapatból:** Az Ephedrine csapat jelentése.
277. **öt-tizenötezer német katona:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 6. rész, 8.; Leon F. Ball tevékenységi jelentése, 1424.
277. **Végül Kesselring tábornagy:** „OKW War Diary", 96.
277. **„Tűnés innen!":** Thompson „Autobiography", 33.
277. **sorban lelövöldöztek mindenkit:** Uo., 33–34.; Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 4.
277. **A belga határtól száz kilométerre keletre:** Gaujac, *Special Forces*, 183.
277. **Bob Kehoe Frederick és Bill Dreux Gavin csapatának:** A Frederick csapat jelentése, 143.; a Guy csapat jelentése, 488.; a Felix csapat jelentése, 369.; a Gerald csapat jelentése, 564.; a Daniel csapat jelentése, 582.; a Douglas csapat jelentése, 618.
278. **megvédje a Dragoon invázió 1. francia hadseregét:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.
278. **Nagyon fontos feladat:** Az SFHQ rádióüzenete az Augustus csapatnak, 1944. augusztus 30., az Augustus csapat jelentése.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET: MEGADÁS

279. **Coté és bajtársai:** Coté és társai halálának történetét egy OSS-nyomozási jelentésből vettem, mely az Augustus csapat jelentésében olvasható; Gaujac, *Special Forces*, 183–84.
280. **Patton kelet felé mozgó 3. hadserege:** Az Ivor csapat jelentése, 652.; az Alex csapat jelentése, 681.; „OKW War Diary", 111.
280. **A vezérőrnagy élővédje váratlanul megtorpant:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20., június 21. és 23.; Macpherson visszaemlékezése, IWM.
281. **Macpherson sürgős üzenetet kapott:** Az Ivor csapat jelentése, 653–55.; FFI – 1944, 1067–69.; a Julian csapat jelentése, 728–29. Az Elsterrel folytatott tárgyalás kronológiája megtalálható: FFI – 1944, 7. köt. és a Julian csapat jelentése, 731.
281. **„Idejönne megnézni":** Macpherson visszaemlékezése, IWM.
281. **A. H. Clutton őrnagy:** A Julian csapat jelentése, 729.
281. **Francia összekötőjével:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. január 20.; Macpherson története a mentőautóról: Stafford, *Secret Agent*, 221.
282. **a mairie, a polgármesteri hivatal:** Az Ivor csapat jelentése, 654.
282. **Macpherson mellett ült:** Uo., 654–55. Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 23.
282. **alacsony, éles vonású tiszt:** Fotó: Graham, „Nazi Cadet's Ardor".
282. **SS-ezredes:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 23.
284. **két-három napon belül felszívódott:** Uo.
284. **Dijontól északra:** J. Clarke, „Southern France", 29.
284. **210 000 német katonából csupán 130 000:** „OKW War Diary", 108.
284. **Bill Thompson a Novocaine csapatból:** Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 4.
284. **Amikor Jean Sassinak:** Sassi, szerzői interjú, 2002. szeptember 22.
284. **Némelyik „Jed" pusztán szórakozásból:** Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 4.
284. **„Kihoztuk a dzsungelösztönöket":** Alcorn, *No Bugles*, 199.
284. **„deaktiválják ezeket az emberi bombákat":** Idézve: uo. Thompson mesélte (2002. szeptember 4.), hogy a „Jedek" ilyen programokon vettek részt.
285. **A fegyverek cipelésébe belefáradt:** Lajeunesse, szerzői interjú, 2002. augusztus 11.
285. **„A mi háborúnk, bárhogy is sikerült":** Franklin, „Jedburg", 197.
285. **Bill Thompson az átváltott frankokból:** Thompson, szerzői interjú, 2002. szeptember 4.
285. **Ahogy 1944 nyara lassan őszbe fordult:** SOE, a „Jedburgh"-ök története, 8. rész; A. Brown, „One Bright", 164.
285. **Elster tábornok fegyverletételének napján:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 23.
285. **Körülvették Macphersont és Magill hadnagyot:** Anderson, „20 000 Nazis Give Up".
286. **Elköszönt az újságírótól és átsétált a téren:** Macpherson, szerzői interjú, 2002. június 23.

EPILÓGUS

287. **másik 389 SOE- és OSS-különleges ügynökhöz:** „Index to SO Reports, WE Section."
287. **„Az ellenállás hathatós segítsége nélkül":** Eisenhower, *Crusade in Europe*, 296.
287. **tizenöt reguláris hadosztályénak:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 624.
287. **az ellenállók legjelentősebb eredményei:** Uo., 622.
288. **„Soha még egyetlen háborúban":** Eisenhower levele Gubbinshoz, 1945. május 31.

288. **tizenkétezer tonnányi fegyvert:** „Summary of Allied Aid", 97.
288. **Ez 350 000 Sten géppisztolyt:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 622. megadja a májusban ledobott fegyverek pontos számát; „Summary of Allied Aid", 97. megadja az 1944 egyes hónapjaiban ledobott tonnaszámot. Az én becslésem ezen a két számon alapul.
288. **A Jedburgh-stratégia:** Mackenzie, *Secret History of SOE*, 606.
288. **Az 1945-ös brit választásokon:** Foot, *History of the Special Operations Executive*, 355–56.
289. **Az Egyesült Államokban William Donovan tábornok:** B. Hersh, *Old Boys*, 165–67.
290. **Lou Conein (Mark csapat) és William Colby (Bruce csapat):** Colby és Forbath, *Honorable Men*, 141–288.
290. **„mert a rendszer":** Idézve: Smith, *Shadow Warriors*, 419.
290. **„Az afgán szabadságharcosok":** Idézve: Coll, *Ghost Wars*, 97.
291. **Ami a „Jedek"-et illeti:** *Encyclopedia of World Biography*, 2. kiadás, „William E. Colby" szócikk.
291. **John „Jack" Singlaub:** Perisco, „His Dog Tags"; Parry és Barger, „Reagan's Shadow CIA"; O. Kelly, „How Americans Help Finance Foreign Wars".
291. **Aaron Banket előléptették:** Robinson, „Fighting Behind Enemy Lines"; Glenn, „From the OSS to Special Forces".

FORRÁSOK

RÖVIDÍTÉSEK

CMH – Amerikai Hadsereg Hadtörténeti Központja, Washington, D. C.
ETOUSA – Európai Műveleti Hadszíntér, USA
FOIA – „Információszabadság" törvény
Hoover – Hoover Intézményi Levéltár, Stanford Egyetem, Stanford, CA
IWM – Hangarchívum, Birodalmi Hadtörténeti Múzeum, Kensington, London, UK
MORI – Hivatalosan Kibocsátott Információk Igazgatósága
NARA – Okmányok és Feljegyzések Nemzeti Igazgatósága, College Park, MD
PRO – Központi Levéltár, Kew, Surrey, UK
RG – Regisztrációs csoport
SPOC – Különleges Programok Műveleti Központja, Algír

SZERZŐI INTERJÚK

A csillaggal jelölt beszélgetésekre telefonon keresztül került sor. Karen Hainzman fordított a Jean Sassival és a Louise Queinnec-nel készített interjúk során.

Patricia Alsop (Stewart Alsop felesége, Alexander csapat): feljegyzetlen dátum.
Ted Baumgold (Collodion csapat): 2002. augusztus 21.
Jacob Berlin (Ammonia csapat): 2002. szeptember 11.*, 12.* és 22.*
Michel de Bourbon (Quinine csapat): 2002. február 20., 21., 22., 23. és 24.
Ron Brierley (Daniel csapat): 2001. október 16.*
Arthur Brown (Quinine csapat): 2001. október 31.*; 2002. január 17. és 18.
John Cox (Ivor csapat): 2002. augusztus 22.*
Joe De Francesco (Tim csapat): 2001. október 19.*; 2002. október 4.*, 5.* és 6.*
Violette Desmarais (Roger Coté testvére, Augustus csapat): 2002. április 16.* és október 2.*
Elmer Esch (Ronald csapat): 2002. október 15.*
Dick Franklin (Alexander csapat): 2002. február 21.
Daphne Friele (Musgrave ezredes titkárnője, Milton Hall): 2001 októbere.*
Bob Kehoe (Frederick csapat): 2001. október 26.*, november 26., 27, 28. és 29.
Bernard Knox (Giles csapat): 2002. február 15., március 21., május 3., 5. és 22.*, június 1., augusztus 15.* és 22.*; 2003. június 25.*; 2004. május 13*.

Lucien Lajeunesse (Norman csapat): 2002. május 28., 29. és 30., augusztus 11. és 12.
Camille Lelong (Bruce csapat): 2002. április 8.* és május 14.*
Bob Lucas (Philip csapat): 2002. október 16.*
Sir Thomas Macpherson (Quinine csapat): 2001. november 14.*; 2002. január 20. és 21., június 21. és 22.
Henry McIntosh (Chloroform csapat): 2002. február 25. és 26.
Jacques de Penguilly (James csapat): 2002. április 16.*, június 17. és 18.
Roger Pierre (Archibald csapat): 2001 decembere.
Jack Poché (Masque csapat): 2002. október 15.*
Louise Queinnec (breton ellenálló): 2002. június 15. és 16.
Dick Rubenstein (Douglas csapat): 2002. január 24.
Jean Sassi (Chloroform csapat): 2002. június 11., 12., 13. és 19., szeptember 21. és 22.
Albert de Schonen (Gregory csapat): 2002. április 16.* és június 10.
John Singlaub vezérőrnagy (James csapat): 2003. január 9.*, február 7., március 19. és december 4.; 2003. február 28.*
Donald Spears (Timothy csapat): 2002. október 18.*
Mason Starring (Anthony csapat): 2002. október 14.*
David Stern (John csapat): 2002. október 18.*
Kay Strong (John Bonsall testvére, Augustus csapat): 2002. május 20.
Gordon Tack (Giles csapat): 2002. április 16.* és június 24.
Bill Thompson (Novocaine csapat): 2002. szeptember 3., 4. és 5.
Ray Trumps (Ronald csapat): 2002. március 18.
Paul van der Stricht (nyugat-európai műveletek, csoportfőnök, OSS/SO, London): 2001. december 28.; 2002. július 2. és november 27.
Elizabeth Winthrop (Stewart Alsop lánya): 2002., feljegyzetlen dátum.
Christopher Wise (Adrian Wise fia, Frederick csapat): 2002. január 21.

LEVELEK A SZERZŐNEK

Rob Brierley (Daniel csapat), 2001. október 17.
Audrey Brown (Oliver Brown felesége, Alastair csapat), 2002. május 20.
Lura May Dillow (Conrad Dillow felesége, Norman csapat), 2002. június 4.
Anne Ellis (J. W. Ellis felesége, Minaret csapat), 2002. május 22.
Maurice Geminel (Bunny csapat), 2002. június 23.
Donald Gibbs (John csapat), 2002. május 27.
Bob Kehoe (Frederick csapat), é. n.
Bernard Knox (Giles csapat), 2002. április 12.
Lucien Lajeunesse (Norman csapat), é. n.
Roger Leney (Jeremy csapat), 2002. július 10.
Nancy Manierre (Cyrus Manierre felesége, Dodge csapat), 2002. június 20.
E. Mautaint (Hilary csapat), 2002. június 12.
Maurice Pirat (Lee csapat), 2002. augusztus 5.
Louise Queinnec (breton ellenálló), 2002. október 4.
Jean Sassi (Chloroform csapat), 2002. április 4.
Albert de Schonen (Gregory csapat), 2002. április 20.
John Sharp (Isaac misszió) 2002. május 20.

John Smallwood (Citroën csapat), 2002. július 8.
Sylvia Thomson (George Thomson felesége, Alec csapat), 2002. július 20.
Amanda Todd (L. A. Todd felesége, Claude csapat), 2002. november 1.
René de la Tousche (Alexander csapat), é. n.
Robert Toussaint tábornok (Alan csapat), 2002. július 11.
A. A. E. Trofimov (Guy csapat), 2002. június 17.

A JEDBURGH-CSAPATOK JELENTÉSEI

Szinte mindegyik Franciaországba küldött Jedburgh-csapat után kimerítő és részletes jelentések maradtak hátra. Együtt több ezer oldalra rúgnak. Némelyik csapatparancsnok a feladat elvégzése után előzetes jelentést írt a franciaországi ideiglenes főparancsnokságnak. Mások részletesebb jelentést írtak, miután visszatértek Londonba. Ezért és egyéb okokból a jelentések egy része több változatban is létezik. Némelyik csapat jelentéséből csak egy példány létezik az alábbi helyeken. Mások ilyen vagy olyan okból több, vagy akár az összes helyen is megtalálhatók. A jegyzeteknél az oldalszám a Hadinaplóban szereplő változatra vonatkoznak. Az oldalszám nélküli idézetek a Jedburgh-csapatok feljegyzéseinek oldalszám nélküli változataiból valók.

CIA, History of OSS Aid to the French Resistance. 740–41. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
Jedburghs. A Különleges Műveletek Igazgatóság Hadinaplója – OSS London. 4. köt., 24–26. rekesz, 91. bejegyzés, RG 226 (ezenkívül mikrofilmen hozzáférhető a NARA-nál). Bővebben a Hadinaplóról lásd a nem publikált hivatalos iratoknál.
Records of Jedburgh Teams. 1–3. rekesz., 101. bejegyzés, RG 226, NARA.
SOE (Special Operations Executive) Jedburgh Reports. 471–564. iratgyűjtő, HS6, PRO (ezenkívül mikrofilmen hozzáférhető: Adam Matthews Publications Ltd., Marlborough, Wiltshire, Egyesült Királyság).

SZÖVETSÉGES ÜGYNÖKÖK TEVÉKENYSÉGI JELENTÉSEI

A „Jedek"-hez hasonlóan a Franciaországban tevékenykedő több száz brit és amerikai ügynök is részletes, több ezer oldalra rúgó utólagos jelentést írt. Az amerikai és brit ügynökök jelentéseit a NARA-nál, illetve a PRO-nál tárolják. A jegyzetekben szereplő idézetek az ügynököktől a nyugat-európai részlegtől valók, kivéve a De Grelis-jelentést, melynek forrása a SOE.

SOE (Special Operations Executive) Jedburgh Reports. 471–564. iratgyűjtő, HS6, PRO (ezenkívül mikrofilmen hozzáférhető: Adam Matthews Publications Ltd., Marlborough, Wiltshire, Egyesült Királyság).
Western Europe. A Különleges Műveletek Igazgatóság Hadinaplója – OSS London. 3. köt., 19–24. rekesz, 91. bejegyzés, RG 226 (ezenkívül mikrofilmen hozzáférhető a NARA-nál). Bővebben a Hadinaplóról lásd a nem publikált hivatalos iratoknál.

PUBLIKÁLT HIVATALOS BESZÁMOLÓK ÉS JELENTÉSEK

Foot, M. R. D. *SOE in France. An Account of the Work of the British Special Operations Executive in France 1940–1944.* London: HMSO, 1966. Ezt a részletes beszámolót a

SOE „F" részlegéről a brit kormány engedélyezte, és egyben hozzáférést biztosított Footnak a titkos SOE-iratokhoz. Ez a mű a legfontosabb áttekintés a Franciaországban végrehajtott különleges műveletekről.

Interim Report és *Final Report of the Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities.* Frank Church szenátor bizottságának jelentése az 1975–76-os vizsgálatról a Központi Hírszerző Ügynökségnél. Kiadta az Egyesült Államok Kormányzati Kiadóhivatala 1976-ban, hozzáférhető a Gyilkossági Levéltár és Kutatóközpont oldalán: http://www.aarclibrary.org/publib/church/reports/contents.html (megtekintve 2002. április 15-én). Mackenzie, W. *The Secret History of SOE. Special Operations Executive 1940-1945.* London: St. Ermin's Press, 2000. Ez a hivatalos áttekintés a SOE megalapításáról és működéséről sok évig titkos maradt. Nélkülözhetetlen anyag a II. világháború különleges műveleteinek kutatói számára.

The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. Kiadta: W. W. Norton 2004-ben, elérhető a Nemzeti Bizottság honlapján: http://www9-11commission.gov/report/index.html (megtekintve 2005. április 15-én).

NEM PUBLIKÁLT HIVATALOS BESZÁMOLÓK ÉS JELENTÉSEK

French Forces of the Interior – 1944 (FFI – 1944). Ügyiratszám: 8-3 FR, hiv. 419-1, CMH. Ezeroldalas kézirat a francia ellenállás, valamint a velük együtt dolgozó szövetséges ügynökök és „Jedburgh"-ök közreműködéséről Franciaország felszabadításában. Az ETOUSA történelmi részlegének munkája.

History of Jedburghs in Europe. 17. és 18. iratgyűjtő, HS7, PRO. A SOE hivatalos beszámolója a „Jedburgh"-ökről, benne mindegyik csapat eredményeinek összefoglalójával.

History of Special Operations MED. 427. bejegyzés, RG 407, NARA. Az OSS különleges műveletei Algírból, köztük a Franciaország déli részén ledobott Jedburgh-csapatok.

Hadinapló, OSS, London. 91. bejegyzés, RG 226, NARA. Az 1979-ben feloldott titkosítású Hadinapló talán a legfontosabb dokumentum azok számára, akik komoly kutatást szeretnének végezni az OSS különleges műveleteivel kapcsolatban a II. világháborúban. A tizennégy kötet közel tízezer oldalt tesz ki, és beszámol az SO londoni munkájáról egészen az 1942-es alapítástól kezdődően.

EGYÉB LEVÉLTÁRI DOKUMENTUMOK

Mivel a felhasznált dokumentumok listája túlságosan hosszú lenne, itt csak azokat sorolom fel, amelyekre nagyobb mértékben támaszkodtam.

„The Advantage of Jedburgh Teams Arriving in the Field in Uniform as Opposedto Arrival in Civilian Clothes." SOE-irányelvismertető, 288-as SOE-iratgyűjtő, HS8, PRO.

„Appreciation of the Potentialities of the French Resistance in Eastern, Central and Southern France." SFHQ, tervezési dokumentum, 1944. június 13. 265-ös iratgyűjtő, 349. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Arrest of Major Manierre." F. E. Rosell jelentése Joseph F. Haskell ezredesnek, 1944. augusztus 16. 18. iratgyűjtő, 11. rekesz, 126. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Assignment of Officers." E. F. Connely jelentése a főhadsegédnek, tiszti iroda, 1943. november 6. 1. iratgyűjtő, 280. rekesz, 92. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Brittany Plan." SFHQ, belső jelentés, 1944. július 7. 30. iratgyűjtő, 330. rekesz, 39. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Casualty Reports." Frederick W. McKinnon Jr. jelentése Archibald van Beurennek, 1945. január 8. 18. iratgyűjtő, 11. rekesz, 126. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Close Combat." „Outline of Training Programs az Areas A and F for Operational Groups." 3629. iratgyűjtő, 146. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Comment on Major Dodderidge's Paper on Jedburgh Training." Henry Coxe jelentése az OSS londoni igazgatósága irodavezetőjének, 1944. február 14. OSS-akta Paris-SO-OP19, 1077. iratgyűjtő, 450. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Coordination of Activities Behind the Lines with the Actions of Allied Military Forces Invading N. W. Europe." SOE-dokumentum, 1943. április 6. 288. iratgyűjtő, HS8, PRO.

„Coordination of SF Activities in France with Plan Neptune for First U.S. Army." Az 1. amerikai hadsereg helyettes törzsfőnökének jelentése az SFHQ-nak, 1944. május 15. 31. iratgyűjtő, 330. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Delay of Enemy Reinforcements Action by Resistance Groups." E. Mockler-Ferryman, 1944. április 7. 16. iratgyűjtő, 329 rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Development of Resistance in Northeast France." SFHQ, tervezési dokumentum, 1944. augusztus 20. 265. iratgyűjtő, 349. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Disposition of Officers Interviewed in Connection with the Jedburgh Plan." C. S. Williams jelentése Mr. Scribnernek, 1943. november 11. 339. iratgyűjtő, 355. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„11th Special Forces Detachment Operations Report." 4. iratgyűjtő, 294. rekesz, 92. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Explosions and Demolitions – Lesson No. 1." és „Lesson No. 2." „Outline of training Programs az Areas A and F for Operational Groups." 3629. iratgyűjtő, 146. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Extension of Temporary Duty." E. F. Connely jelentése a főhadsegédnek, tiszti iroda, 1943. november 5. 1. iratgyűjtő, 280. rekesz, 92. bejegyzés, RG 226, NARA.

„FFI Before and After D-Day." #B-035-ös kézirat, Történészi Hivatal, Parancsnokság, Egyesült Államok Hadserege, Európa, Külföldi Katonai Tudományok Részleg, 9. rekesz, RG 338. NARA.

„Fitness Report", Gerald E. Miller, Központi Hírszerző Ügynökség, 1965. március 31. MORI-dokumentum, ID 1145758 (a szerző a FOIA-irodán keresztül kapta meg, 2004. november 17-én).

„French Resistance, 4 June to 31st July." SHAEF-jelentés. 147. rekesz, 30A bejegyzés, RG 331, NARA.

„French Resistance – Britanny." Dokumentumgyűjtemény a „Jedek", szövetséges ügynökök és ellenállók felhasználásáról a 3. hadsereg előrenyomulásában. 30. iratgyűjtő, 330. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„French Resistance – Parts I and II." SHAEF-értékelés a francia ellenállás szerepéről az ország felszabadításában. 265. iratgyűjtő, 349. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Guerilla Warfare." „Outline of Training Programs at Areas A and F for Operational Groups." 3629. irattartó, 146. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Index to SO Reports, WE Section." 1. iratgyűjtő, 14. rekesz, 168A. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Interference by Resistance Groups with the Movement of German Local Armoured Reinforcements." 1943. augusztus 3. 16. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Jedburgh Training." Dodderidge őrnagy jelentése az OSS londoni SO-részlege vezetőjének, 1944. február 11. 1077. iratgyűjtő, 450. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Jedburghs." SOE-dokumentum, 1943. december 20. 288. iratgyűjtő, HS8, PRO.
„Maquis – Excerpts from POW Interrogations." 26. iratgyűjtő, 330. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Misconduct of an American Officer." Cyrus E. Manierre százados jelentése a kiképző részleg parancsnokának, ME 65, 1944. április 15. 73. iratgyűjtő, 9. rekesz, 128. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Notification of Personnel Action", Gerald E. Miller, Központi Hírszerző Ügynökség, 1950. szeptember 28. MORI-dokumentum, ID 1145722 (a szerző a FOIA-irodán keresztül kapta meg, 2004. november 17-én).
„Notification of Personnel Action", Gerald E. Miller, Központi Hírszerző Ügynökség, 1950. augusztus 7. MORI-dokumentum, ID 1146620 (a szerző a FOIA-irodán keresztül kapta meg, 2004. november 17-én).
„OKW War Diary." Kézirat, Történeti Részleg, Parancsnokság, Egyesült Államok Hadserege, Európa, Külföldi Katonai Tanulmányok Részleg. RG 338, NARA.
„Operational Directive to SOE/SO." Főparancsnokság, Szövetséges Expedíciós Haderő, SHAEF (44) 25, 1944. március 23. „Notification of Personnel Action", Gerald E. Miller, Központi Hírszerző Ügynökség, 1950. szeptember 28. 16. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„OSS Massive Supply Drops to the French Resistance." CIA-kézirat az OSS történelméről a francia ellenállás számára nyújtott segítségről. 1476. iratgyűjtő, 740. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Outline of Training Programs at Areas A and F for Operational Groups." 3629. iratgyűjtő, 146. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Outline Plan for Use of Resistance in Immediate Support of Overlord." 1944. május 24. Különleges Műveletek MED-története.
„Plan for Resistance Movements in Brittany, Aug. 10, 1944." „11th Special Forces Detachment Operations Report." 4. iratgyűjtő, 294. rekesz, 92. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Plan for the Use of Resistance in Support of Operation Anvil." 1944. augusztus 1. 12. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Post D-Day Activity Behind the Enemy Lines in France." SFHQ, tervezési dokumentum, 1944. június 4. 32. iratgyűjtő, 331. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Post D-Day Resistance Activities." A SHAEF G3 (műveleti) részlegének jelentése az SFHQ-nak, 1944. május 31. 32. iratgyűjtő, 331. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.

„Potentialities of Resistance Groups in France." John Bross jelentése a londoni SO-iroda vezetőjének, 1944. február 10. 16. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Procedure for the Dispatch of Jedburgh Teams." SFHQ-eligazítódokumentum, 288-as SOE-irattartó, HS8, PRO.
„Rail Communications." Kivonat a 21. hadsereg hírszerzési jelentéséből, 1944. június 23. 1. iratgyűjtő, 17. rekesz, 99. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Rapport sur l'Activité de la Mission Augustus" az „Augustus" című aktában, 10. irattartó, 128. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Recommendation for Award of Bronze Star to Bernard Knox." 57. iratgyűjtő, 9. rekesz, 128. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Recommendation for Award of Distinguished Service Cross to Robert Kehoe." 57. iratgyűjtő, 9. rekesz, 128. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Report of Seventy-Five SOE Agents (Mostly Jedburghs) Dropped by Parachute into France." OSS-jelentés. Carmen-gyűjtemény, Hoover.
„Resistance in South-East France." 1944. március 22. 12. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Resistance Movement in the West." #B-022 kézirat, Történelmi Részleg, Főparancsnokság, Egyesült Államok Hadserege, Európa, Külföldi Katonai Tanulmányok Igazgatósága. 8. irattartó, RG 338, NARA.
„Role of Jedburghs." Kivonat Mockler-Ferryman dandártábornok beszédéből, melyet a Jedburgh-jelölteknek tartott 1944. február 24-én. SOE, a „Jedburgh"-ök története Európában.
„Role of Resistance Groups in the South of France." SHAEF-direktíva, 1944. május 21. 12. iratgyűjtő, 329. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Selection of Agents." David G. Barr dandártábornok parancsa az 1. amerikai hadsereg parancsnokának Devers altábornagy utasítására. 1943. november 6. 339. iratgyűjtő, 355. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„SHAEF Directive to SOE/SO." 1944. június 15. Hadinapló, 12. köt.
„SHAEF Directive to SOE/SO." 1944. július 7. Hadinapló, 12. köt.
„A Short History of EMFFI." A Belföldi Francia Erők parancsnokságának (État Major) története, 1944. szeptember 21. 265. iratgyűjtő, 349. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„SOE/SO Planning Review." 1944. május 9. 31. iratgyűjtő, 330. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Special Force Headquarters Operational Procedure." SFHQ-dokumentum a Jedburgh-csapatok és az ügynökök feladatainak kiosztásáról és koordinálásáról, 9144. május. 381. irattartó, HS8, PRO.
„Special Recruitment, Jedburgh Plan." OSS-jelentés. 339. iratgyűjtő, 355. rekesz, 190. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Summary of Allied Aid to the French Resistance." Hadinapló, 13. köt., 90–126.
„Team James." 4. iratgyűjtő, 9. rekesz, 128. bejegyzés, RG 226, NARA.
„Testimony of the Abbé of Tulle." FFI – 1994.

HANGKAZETTÁK ÉS FILMEK

Robin Brook (a SOE nyugat-európai igazgatója és az SFHQ képviselője a SHAEF-ben), katalógusszám #9805 IWM.
Oliver Brown (Alastair csapat), katalógusszám #12423, IWM.
Thomas Carew (Basil csapat), katalógusszám #18357, IWM.
William Crawshay (Hugh csapat), katalógusszám #12521 IWM.
Paul Cyr (George csapat), film a mozgóképarchívumban, RG 226, NARA.
Robert Ferrier (SOE-instruktor), katalógusszám #18559, IWM.
Duncan Guthrie (Harry csapat), katalógusszám 12354, IWM.
Selwyn Jepson (SOE-toborzótiszt), katalógusszám #9331, IWM.
Glyn Loosemore (Andy és Ivor csapatok), katalógusszám #17949, IWM.
Sir Thomas Macpherson (Quinine csapat), katalógusszám #17912, IWM.
John Smallwood, (Citroën csapat), katalógusszám #17998, IWM.
Norman Smith (Brian csapat), katalógusszám #17741, IWM.
Gordon Tack (Giles csapat), katalógusszám #16699, IWM.

NEM PUBLIKÁLT VAGY MAGÁNKIADÁSBAN MEGJELENT KÉZIRATOK, LEVELEK, NAPLÓK

Az anyagok magánkézben vannak, kivéve ahol azt külön jeleztem.

Főhadsegédi Hivatal. Levél Mr. C. J. Goddardnak, 1944. augusztus 21.
Alsop, John. „John Alsop's Memoirs of His Experiences in World War II." Kiadatlan kézirat.
Alsop, Stewart. Levelek a szülőkhöz, 1944. április 8. és 25., szeptember 14. és 21.
Bross, John A. *Secret Operations: Some Reminiscences.* Magánkiadvány, 1980.
Brown, Arthur. „Jedburgh Quinine." Kiadatlan kétirat.
—. Jedburghs: *A Short History.* Magánkiadvány. Elérhetőség: http://www.freespace.virgin.net/arthur.brown2 (megtekintve 2004. június 7-én).
—. „One Bright Summer's Day." Kiadatlan kézirat.
Canfield, Franklin. *Memoirs of a Long and Eventful Life.* Magánkiadvány, 1996.
Cannicott, Stanley. *Journey of a Jed.* Magánkiadvány, dátum nélkül.
Coté, Roger. Levél a szülőkhöz, 1944. augusztus 9. Violette Desmarais fordítása.
Cox, John, százados. Levél Mr. és Mrs. C. J. Goddardnak, 1944. október 6.
Dillow, Konrad. „My Journey." Kiadatlan kézirat.
Eisenhower, Dwight D. tábornok. Levél Colin Gubbins tábornoknak, 1945. május 31.
Franklin, D. „Jedburg." Kiadatlan kézirat.
Goddard, C. J. Levél Lewis Frelan Goddardnak, 1944. február 2.
Goddard, Lewis Frelan. Levelek a szülőkhöz, 1943. december 2. és 1944. április 2.
Knox, Bernard. Levél R. Harris Smithnek, 1971. március 4. Hoover.
Lajeunesse, Lucien. Cím nélküli visszaemlékezés a Jedburgh-műveletben való részvételről. Kiadatlan kézirat.
Loosemore, Glyn. „A Postscript to arthur Brown's »The Jedburgh's: A Short History.«" Magánkiadvány, dátum nélkül.
Manierre, Cyrus. *Pop's War: The War Memoirs of Cyrus E. Manierre.* Szerkesztette és összeállította Carter Manierre. Magánkiadvány, dátum nélkül.

Miller, Gerry. Colin Beavan önéletrajza.
— és Dorothy Miller. Colin Beavan vendégkönyve.
Olmsted, John. Visszaemlékezés „Jed"-szolgálatáról és a *Market-Garden* hadművelet támogatásáról. Hoover.
Queinnec, Louise. „Resistance Pendant l'Occupation allemande de 1940 à 1944." Kiadatlan kézirat.
Schonen, Albert de. *Les Jedburgh et les Maquis.* Magánkiadvány, dátum nélkül.
Singlaub, John. Levelek a szülőknek, 1944. január 16. és 29., február 3., március 5., április 16., június 4. és 28., augusztus 2.
Thompson, Bill. „Autobiography." Kiadatlan kézirat.
—. „My WW2 Memories." Kiadatlan kézirat.
Todd, Harvey. „Harvey Alan Todd, June 1939 to Dec 1946." Kiadatlan kézirat.
Van der Stricht, Paul. Levél L. Harris Smithnek, 1971. április 14. Charles Carman-gyűjtemény, Hoover.

PUBLIKÁLT SZEMÉLYES BESZÁMOLÓK

Alcorn, Robert. *No Banners, No Bands; More Tales of the O.S.S.* New York: David McKay, 1965.
—. *No Bugles for Spies; Tales of the O.S.S.* New York: David McKay, 1962.
Alsop, Stewart. *Stay of Execution.* Philadelphia: J. B. Lippincott, 1973.
— és Thomas Braden. *Sub Rosa: The OSS and American Espionage.* New York: Reynal and Hitchcock Publishers, 1946.
Applegate, Rex. *Kill or Be Killed.* Military Service Publishing Company, 1943.
Aussaresses, Paul, Général. *Pour la France.* Paris: Editions du Rocher, 2001.
Bank, Aaron. *From OSS to Green Berets: The Birth of Special Forces.* Novato, CA: Presidio Press, 1986.
Beevor, J. G. *SOE Recollections and Reflections, 1940–1945.* London: The Bodley Head, 1981.
Berlin, Jacob, ahogy C. Tom Sutherlandnek elmesélte. „Behind Enemy Lines." *Official Journal of the Richmond County Historical Society,* 29. köt., 1. 1998 nyara.
Bleicher, Henri. *Colonel Henri's Story.* London: William Kimber, 1954.
Bruce, David K. E. *OSS Against the Reich: World War II Diaries of Colonel David K. E. Bruce.* Szerk: Nelson Lankford, Kent, OH: Kent State University Press, 1991.
Buckmaster, Maurice. *Specially Employed,* London: Batchworth Press, 1952.
—. *They Fought Alone.* London: Odhams Press, 1959.
Butler, Ewann. *Amateur Agent.* New York: Norton, 1963.
Casey, William J. *The Secret War Against Hitler.* London: Simon & Schuster. 1988.
Churchill, Peter. *Duel of Wits.* London: Hodder & Stoughton, 1953.
—. *Of Their Own Choice.* London: Hodder & Stoughton, 1952.
—. *The Spirit in the Cage.* London: Hodder & Stoughton, 1954.
Churchill, Winston. *Their Finest Hour.* Boston: Houghton Mifflin, 1949.
Colby, William, és Peter Forbath. *Honorable Men: My Life in the CIA.* New York: Simon & Schuster, 1978.
Copeland, Miles. *Without Cloak or Dagger.* New York: Simon & Schuster, 1974.
Cowburn, Benjamin. *No Cloak, No Dagger.* London: The Adventurers Club, 1960.

Crosby, Bing. *Irregular Soldier.* Guernsey: XB Publications. 1993.
Dalton, Hugh. *The Fateful Years: Memoirs 1931–1945.* London: Muller, 1957.
Davidson, Basil. *Partisan Picture.* Bedford, England: Bedford Books, 1946.
—. *Special Operations Europe: Scenes from the Anti-Nazi War.* London: Gollancz, 1981.
Défourneaux, René. *The Winking Fox: Twenty-two Years in Military Intelligence.* Indiana: Indiana Creative Arts, 1998.
Dodds-Parker, Douglas. *Setting Europe Ablaze: Some Account of Ungentlemanly Warfare.* Windlesham, England: Springwood Books, 1983.
Dourlein, Pieter. *Inside North Pole.* London: William Kimber, 1953.
Dreux, William B. *No Bridges Blown (OSS Officer Behind Enemy Lines in France).* Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press, 1971.
Eisenhower, Dwight D. *Crusade in Europe.* New York: Doubleday, 1948.
Evans, Jack, százados. *The Face of Death.* New York: William Morrow, 1958.
Frenay, Henri. *The Night Will End.* New York: McGraw-Hill, 1976.
Fussell, Paul. *Doing Battle.* New York: Little Brown, 1996.
Gaulle, Charles de. *The Speeches of General de Gaulle.* London: Oxford University Press, 1949.
Goldsmith, John. *Accidental Agent,* New York: Scribner, 1971.
Hall, Roger. *You're Stepping on My Cloak and Dagger,* New York: Norton, 1957.
Hamilton-Hill, Donald. *SOE Assignment.* London: William Kimber, 1973.
Heslop, R. *Xavier.* London: Rupert Hart-Davies, 1970.
Hunt, Howard E. *Undercover: Memoirs of an American Secret Agent.* New York: Berkley, 1974.
Hutchison, John. *That Drug Danger.* Montrose, CO: Standard Press, 1977.
Kehoe, Robert. „Jedburgh Team Frederick – 1944: An Allied Team with the French Resistance." *Studies in Intelligence,* 1998–99 tele. Hozzáférhető a Központi Hírszerző Ügynökség weboldalán: http://www.cia.gov/csi/studies/winter98_99/art03.html (megtekintve 2004. október 8-án).
Kemp, Peter. *No Colours or Crest.* London: Casseil, 1958.
Knox, Bernard. *Essays Ancient and Modern.* Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1989.
—. „Glory." Áttekintés Patrick Marnham *Resistance and Betrayal. New Republic* című művéről, 2002. június 17.
—. Bevezető a *The Iliad*ban, ford: Robert Fagles. New York: Penguin Classics, 1990.
—. „Premature Anti-Fascist." Abraham Lincoln Brigade Archives – Bill Susman Lecture Series. I. János Károly Király Spanyol Központ, New York University, 1998. Hozzáférhető az Abraham Lincoln Brigade Archives honlapján: http://www.alba-valb.org/lectures/1998_knox_bernard.html (megtekintve 2004. október 8-án).
—. *The Tragic Sense and the Pursuit of Happiness.* Washington, D. C.: George Washington University Press, 1977.
Kramer, Rita. *Flames in the Field: The Story of Four SOE Agents in Occupied France.* London: Penguin, 1995.
Langelaan, George. *The Masks of War.* New York: Doubleday, 1959.
Le Chene, Evelyn. *Watch for Me by Moonlight – A British Agent with the French Resistance.* London: Eyre Methuen, 1973.

Lovell, Stanley. *Of Spies and Stratagems.* New Jersey: Prentice Hall, 1963.
Marks, Leo. *Between Silk and Cyanide.* London: HarperCollins, 1998.
Millar, George. *Maquis.* London: Heinemann, 1945.
Morgan, William J. *The O.S.S. and I.* New York: Norton, 1957.
—. *Spies and Saboteurs.* London: Gollancz, 1955.
Obolensky, Serge. *One Man in His Time.* New York: McDowell. 1958.
Passy ezredes (Andre Dewavrin). *Souvenirs, II. 10 Duke Street Londres.* 3 köt. Monte Carlo: Raoul Solar, 1947–51.
Singlaub, John, vezérőrnagy és Malcolm McConnell. *Hazardous Duty: An American Soldier in the Twentieth Century.* New York: Summit Books. 1991.
Stevenson, William. *A Man Called Intrepid.* 1976. Újranyomás, London: Sphere Books, 1981.
Sweet-Escott, B. *Baker Street Irregular.* London: Methuen, 1965.
Verity, H. *We Landed by Moonlight.* London: Ian Allan, 1978.
Vomecourt, Philippe de. *An Army of Amateurs.* Garden City, NY: Doubleday, 1961.
Walters, Anne-Marie. *Moondrop to Gascony.* London: Macmillan, 1947.
Wilkinson, Peter. *Foreign Fields: The Story of an SOE Operative.* London: I. B. Tauris, 1997; New York: St. Martin's Press, 1997.

MÁSODLAGOS PUBLIKÁCIÓK

Ambrose, Stephen. *The Victors.* New York: Simon & Schuster. 1998.
Amery, Julian. *Sons of the Eagle: A Study in Guerilla War.* London: Macmillan, 1948.
Anderson, David. „20 000 Nazis Give Up As Plea for Token Battle Is Denied." *New York Times,* 1944. szeptember 18.
Aron, Robert. *France Reborn: The History of the Liberation, June 1944-May 1945.* New York: Scribner, 1964.
Associated Press. „Pinochet Indicted on Human Rights Charges." *New York Times,* 2004. december 14.
Baker, Richard Brown. *The Year of the Buzz Bomb: A Journal of London, 1944.* New York: Exposition Press, 1952.
Baum, Dan. „The Price of Valor." *New Yorker,* 2004. július 12. és 19.
Beardon. Milton. „Afghanistan, Graveyard of Empires." *Foreign Affairs,* 2001. november-december.
Blacker, Irwin R. *Irregulars, Partisans, Guerrillas.* New York: Simon & Schuster, 1954.
Blumenson. Martin. *Breakout and Pursuit.* Washington, D. C.: U.S. Army Center ot Military History, 1961.
Braddon, Russell. *Nancy Wake.* London: Cassell, 1956.
Brown, Anthony Cave. *Bodyguard of Lies.* New York: Harper & Row, 1975.
—. *„C": The Secret Life of Sir Stewart Menzies: Spymaster to Winston Churchill.* New York: Macmillan. 1987.
—. *The Last Hero: Wild Bill Donovan.* New York: Times Books, 1982.
—, szerk. *Secret War Report of the OSS.* New York: Berkley, 1976.
Brunner, John W. *OSS Weapons.* Williamstown, NJ: Phillips Publications, 1991.
Burke, Michael. *Outrageous Good Fortune.* New York: Little, Brown, 1984.
Calmette, Arthur. *Les Équipes Jedburgh dans la Bataille de France.* Párizs, 1966.

Calvi, Fabrizio. OSS: *Le Guerre Secrète en France. 1942–1945.* Párizs: Hachette, 1990.
Chaloou, George C., szerk. *The Secrets War: The Office of Strategic Services in World War II.* Washington, D. C.: National Archives and Records Administration, 1992.
Christenson, Christian E. „Underground Management: An Examination of World War II Resistance Movements." Tengerésztiszti Továbbképző Iskola, CA, 1994.
Clarke, Jeffrey J. „Southern France." Washington, D. C.: U.S. Army Center of Military History.
— és Robert Ross Smith. *Riviera to the Rhine.* Washington, D. C.: U.S. Army Center of Military History. 1993.
Clarke, R. W. *The Carpetbaggers.* Harrington, England: Carpetbagger Aviation Museum, 1997.
Coll, Steve. *Ghost Wars.* New York: Penguin, 2004.
Collier, Basil. *Hidden Weapons: Allied Secret or Undercover Services in World War II.* London: Hamish Hamilton, 1982.
Cookridge, Edward Henry. *Set Europe Ablaze: The Story of Special Operations in Western Europe, 1940–1945.* New York: Crowell, 1966.
—. *They Came from the Sky.* New York: Crowell, 1965.
Dear, Ian. *Sabotage and Subversion: The SOE and OSS at War.* London: Cassell, 1999.
D'Este, Carlo. *Decision in Normandy.* 1983. Újranyomás, New York: HarperCollins, 1994.
Doneux, Jacques. *They Arrived by Moonlight.* London: Odhams, 1956.
Dunlop, Richard. *Donovan, America's Master Spy.* Chicago: Rand McNally, 1982.
Ehrlich, Blake. *Resistance: France 1940–1945.* Boston: Little Brown, 1965.
Fiske, Donald W. és mások. *Selection of Personnel for Clandestine Operations: Assessment of Men.* Laguna Hills, CA: Aegean Park Press, 1997.
Foot, Michael. R. D. „Odette Hallowes." Nekrológ. *Independent,* 1995. március 17.
—. *Resistance.* London: Paladin Books, 1978.
—. *Six Faces of Courage.* London: Eyre Methuen, 1978.
—. *SOE. An Outline History of the Special Operations Executive 1940–46.* London: BBC, 1984.
Ford, Corey. *Donovan of OSS.* Boston: Little, Brown, 1970.
— és Alastair MacBain. *Cloak and Dagger: The Secret Story of OSS.* New York: Grosset & Dunlap. 1945.
Funk, Arthur. „American Contact with die Resistance in France, 1940–1943." *Military Affairs,* 1971. február.
—. *Hidden Ally. The French Resistance, Special Operations, and the Landings in Southern France. 1944.* Westport, CT; Greenwood Press, 1992.
Fussell, Paul. *The Boys' Crusade.* New York: Modern Library, 2003.
—, *Wartime.* New York: Oxford University Press, 1990.
Gardner, John és mások. *Assessment of Men: Selection of Personnel for the Office of Strategic Services.* New York: Rinehart, 1948.
Gaujac, Paul. *Special Forces in the Invasion of France.* Ford.: Janice Lert. Paris: Histoire and Collections, 1999.
Gildea, Robert. *Marianne in Chains: Daily Life in the Heart of France During the German Occupation.* New York: Holt, 2002.
Giskes, Herman. J. *London Calling North Pole.* London: Kimber, 1953.

Glenn, John M. „From the OSS to Special Forces." *Military History,* 1998. február.
Goddard, Barbara. *Memoirs of Lewis Frelan Goddard, a Jedburgh Killed in Action on August 7, 1944, in France as a Member of Team IVOR.* Magánkiadvány, 1994.
Graham, Frederick. „Nazi Cadet's Ardor Cools Under Fire," *New York Times,* 1944. szeptember 20.
Gutjahr, Robert. „The Role of Jedburgh Teams in Operation Market Garden." Tanulmány, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS, 1990.
Hammond, William M. „Normandy." Washington, D. C.: U.S. Army Center of Military History, 1994.
Harrison, Gordon A. *US Army in World War II: European Theater of Operations: Cross-Channel Attack.* Washington. D. C.: Office of the Chief of Military History. U.S. Army, 1962.
Hastings. Max. *Das Reich: Resistance and the March of the 2nd SS Panzer Division through France, June 1944.* New York: Holt, Rinehart & Winston, 1982.
—. *Overlord.* New York: Simon & Schuster, 1984.
Heilbrunn, Otto. *Partisan Warfare.* New York: Praeger, 1962.
Hemingway. Ernest. *For Whom the Bell Tolls.* 1940. Újranyomás, New York: Scribner, 1993.
Hemingway, Jack. *Misadventures of a Fly Fisherman: My Life With and Without Papa.* New York: McCraw-Hill, 1987.
Henoeffer, William. „If Donovan Were Here Today." Beadvány a CIA-hoz a második nemzetközi „Jed"-találkozón, 1998. május 14.
Hersh, Burton. *The Old Boys.* New York: Scribner, 1992.
Hersh, Seymour. „The Coming Wars." *New Yorker,* 2005. január 24. és 31.
Brit Állami Királyi Nyomda. *Combined Operations: The Official Story of the Commandos.* New York: Macmillan, 1943.
Hogan, David W. „Northern France." Washington, D. C.: U.S. Army Center of Military History.
—. *U.S. Army Special Operations in World War II.* Washington. D. C.: U.S. Army Center for Military History, 1992.
Howarth, Patrick. *Undercover. The Men and Women of the Special Operations Executive.* London: Routledge and Kegan Paul, 1980.
—, szerk. *Special Operations.* London: Routledge and Kegan Paul, 1955.
Hymoff, Edward. *The OSS in World War II: The True Story of American Agents Behind Enemy Lines.* New York: Richardson and Steirman, 1986.
Irwin, Wyman W., őrnagy. „A Special Force Origin and Development of the Jedburgh Project in Support of Operation *Overlord.*" Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1991.
Jackson, Julian. *France – The Dark Years.* Oxford: Oxford University Press, 2001.
Jakub, Jay. *Spies and Saboteurs: Anglo-American Collaboration and Rivalry in Human Intelligence Collection and Special Operations, 1940–1945.* New York: St. Martin's Press, 1998.
Jones, Benjamin F. „Looking for Bernard Knox: Warrior, Ancient and Modern." *War, Literature and the Arts,* 15. köt., 1. és 2.

—. „The Moon Is Down: The Jedburghs and Support to the French Resistance." Tanulmány, Nebraskai Egyetem, 1999.
Kedward, H. Roderick. *In Search of the Maquis: Rural Resistance in Southern France, 1942–1944.* Oxford: Oxford University Press, 1993.
—. *Occupied France: Collaboration and Resistance, 1940–1944.* Oxford: Blackwell, 1985.
Keegan, John. *The Second World War.* New York: Viking, 1989.
Kelly, Orr. „How Americans Help Finance Foreign Wars." *U.S. News & World Report,* 1985. szeptember 23.
Kelly, Richard. „Jedburgh Mission Hamish" *Blue Book,* 1946. július.
King, Michael R., őrnagy, „Jedburgh Operations: Support to the French Resistance in Central France from June through September 1944". Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1991.
Knight, Eric. *Short Guide to Great Britain.* Washington, D. C.: War and Navy Departments, 1941.
Lankford, Nelson D. *The Last American Aristocrat: The Biography of David K. E. Bruce.* Boston: Little, Brown, 1996.
Levy, Bert. *Guerrilla Warfare.* Washington, D. C.: Infantry Journal Press, 1942.
Lewis, Samuel J. *Jedburgh Team Operations in Support of the 12th Army Group, August 1944.* Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute, 1991.
Liu, Melinda, és mások. „Fortress Tora Bora". *Newsweek,* 2001. december 10.
Lorain, P. *Clandestine Operations. The Arms and Techniques of the Resistance, 1941–1944.* New York: Macmillan, 1983.
Lukacs, John. *Five Days in London, May 1940.* New Haven, CT: Yale University Press, 1999.
Lyon, Peter. *Eisenhower.* Boston: Little, Brown, 1974.
Macksey, Kenneth. *The Partisans of Europe in World War II.* London: Hart-Davis, MacGibbon, 1975.
Mamham, Patrick. *The Death of Jean Moulin.* London: Pimlico, 2001.
—. *Resistance and Betrayal.* New York: Random House, 2000.
Marshall, Bruce. *The White Rabbit: The Secret Agent the Gestapo Could Not Crack.* 1952. Újranyomás, London: Cassell, 2000.
Mattingly, Robert E., őrnagy. *Herringbone Cloak – GI Dagger: Marines of the OSS.* Washington, D. C.: History and Museums Division. U.S. Marine Corps, 1989.
Maxwell, David S., őrnagy. „Special Forces Missions: A Return to the Roots for a Vision of the Future." Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1995.
Mellon, H. Keith. *O.S.S. Special Weapons & Equipment: Spy Devices of World War ll.* New York: Sterling, 1991.
Michel, Henri. *The Shadow War: Resistance in Europe, 1939–1945.* New York: Harper & Row, 1972.
Miller, Donald L., és Henry Steele Commager. *The Story of World War II.* New York: Simon & Schuster, 2001.
Miller, Russell. *Behind the Lines.* London: Seeker & Warburg, 2002.
Minnery, John. *OSS Sabotage and Demolition Manual.* Boulder, CO: Paladin Press, 1974.

Moon, Tom. *This Grim and Savage Game: O.S.S. and the Beginning of U.S. Covert Operations in World War II.* Los Angeles: Burning Gale Press, 1991.
Murrow, Edward R. *In Search of Light: The Broadcasts of Edward R. Murrow.* Szerkesztette Edward Bliss Jr., New York: Knopf, 1967.
Nichols, Ralph D., őrnagy. „Jedburgh Operations: Support to the French Resistance in Eastern Brittany from June-September 1944." Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1993.
Nixon, James C., százados. „Combined Special Operations in World War II." Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1993.
„Odette Hallowes." Gyászbeszéd. *London Times,* 1995. március 17.
Ousby, Ian. *Occupation: The Ordeal of France.* 1997. Újranyomás, London: Pimlico, 1999.
Overton Fuller, Jean. *Double Agent? Light on the Secret Agents' War in France.* London: Pan Books, 1961.
—. *The German Penetration of SOE, France 1941- 1944.* London: Kimber, 1975.
Parnell, Ben. *The Carpetbaggers: America's Secret War in Europe (Air Force Support to OSS and Resistance).* Austin, TX: Eakin Publications, 1987.
Parry, Robert, és Brian Barger. „Reagan's Shadow CIA: How the White House Ran the Secret »Contra« War." *New Republic,* 1986. november 24.
Pawley, Margaret. *In Obedience to Instructions.* London: Pen and Sword Books, 1999.
Paxton, Robert O. *Vichy France: Old Guard and New Order, 1940–1944.* New York: Knopf, 1972.
Persico, Joseph. „His Dog Tags Don't Come Off." *New York Times Book Review,* 1991. augusztus 14.
—. *Piercing the Reich.* New York: Viking, 1979.
Pinck, Dan C., Geoffrey M. T. Jones, és Charles T. Pinck, szerk. *Stalking the History of the Office of Strategic Services. An OSS Bibliography.* Boston: OSS/Donovan Press, 2000.
Powers, Thomas. *Intelligence Wars.* Átdolgozott és bővített kiadás. New York: New York Review of Books, 2004.
—. *The Man Who Kept the Secrets.* New York: Knopf, 1979.
Prados, John. *Lost Crusader: The Secret Wars of CIA Director William Colby.* Oxford: Oxford University Press, 2003.
Központi Levéltár. *SOE Syllabus: Lessons in Ungentlemanly Warfare.* Richmond, England: PRO, 2001.
Robinson, Linda. „Fighting Behind Enemy Lines." *U.S. News & World Report.* 2003. február 10.
Rochester, Devereaux. *Full Moon to France.* New York: Harper & Row, 1977.
Roosevelt, Kermit. *The Overseas Targets: War Report of the OSS.* 2. köt. New York-Walker, 1976.
—. *The War Report of the OSS.* 1. köt. New York: Walker, 1976.
Rosner, Elliot, őrnagy. „The Jedburghs: Combat Operations Conducted in the Finistère Region of Brittany, France, from July-September, 1944." Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1990.

Ruby, Marvel. *F Section SOE. The Story of the Buckmaster Networks.* London: Leo Cooper, 1988.
Sanger, David E. „War Figures Honored with Medal of Freedom." *New York Times,* 2004. december 15.
Schoenbrun, David. *Soldiers of the Night: The Story of the French Resistance.* New York: Dutton, 1980.
Seaman, Mark. *Bravest of the Brave.* London: Michael O'Mara, 1999.
Shaver, John W., III. „Office of the Strategic Services; Operational Groups in France During World War II, July-October 1944." Tanulmány, Amerikai Hadsereg Parancsnoki és Vezérkari Iskolája, Fort Leavenworth, KS, 1993.
Smith, Bradley. *The Shadow Warriors: OSS and the Origins of the CIA.* New York: Basic Books, 1983.
Smith, Richard Harris. *OSS: The Secret History of America's First Central Intelligence Agency.* Berkeley: University of California Press, 1972.
Stafford, David. *Britain and European Resistance 1940–1945: A Survey of the Special Operations Executive.* London: Macmillan, 1983.
—. *Secret Agent: The True Story of the Special Operations Executive.* London: BBC Consumer Publishing, 2000.
„The Sufferings of Afghanistan Come to New York." *Economist,* 2001. szeptember 15.
Tebbutt, Roy. *Operation Carpetbagger and Special Operations.* Harrington, England: Carpetbagger Aviation Museum.
Tickell, Jerrard. *Moon Squadron.* London: Allan Wingate, 1956.
—. *Odette: The Story of a British Agent.* London: Chapman & Hall, 1949.
„A Trial for General Pinochet." *New York Times,* 2004. december 15.
U.S. Department of the Army. *Guerrilla Warfare and Special Forces Operations.* Washington, D. C.: U.S. Department of the Army, 1961.
Weaver, Mary Anne. „Blowback." *Atlantic Monthly,* 1996. május.
West, Nigel. *MI6, British Secret Intelligence Service Operations. 1909–1945.* London: Weidenfeld & Nicolson, 1983.
—. *Secret War. The Story of SOE.* London: Hodder & Stoughton, 1992.
Wilkinson, P. és Astley Bright, *Gubbins and SOE.* London: Cooper, 1993.
Zaloga, Steven. „Normandy Legends." *Osprey Military Journal,* 2001. július 25., 3–4. szám. Elérhető a következő weboldalon: http://www.missing-lynx-com/articles/usa/zaloga_culin_cutter.html (megtekintve 2004. június 24-én).

EGYÉB FORRÁSOK

Ismeretlen. „Fort Tilden's Harbor Entrance Control Post." Oldal a „The History of Fort Tilden, NY" honlapon, elküldve 2001. január 24-én. http://www.geocities.com/fort_tilden/hecp.html (megtekintve 2003. január 30-án).
Ismeretlen. „Jedburgh." University of Edinburgh's Department of Geography weboldal, elküldés dátuma ismeretlen. http://www.geo.ed.ac.uk/scotgaz/towns/townfirst234.html (megtekintve 2003. május 15-én).
Ismeretlen. „Nazi U-Boats Attack New York Shipping." Oldal a „History of Fort Tilden" honlapon, elküldve 1999. november 14-én. http://www.geocities.com/fort_tilden/uboatc.html (megtekintve 2003. január 30-án).

Clark, John. „The Ball of Kirriemuir." Oldal Clark saját honlapján a katonák által összegyűjtött dalokról, küldés dátuma ismeretlen. http://www.squaddiesongs.com/songs/ballofldrriemuir.html (megtekintve 2003. november 14-én).
Hampshire Városi Tanácsa. „Hampshire Treasures, Vol 6. Page 220 – Liss." Oldal a Hampshire County Council honlapon, küldés dátuma ismeretlen. http://www.hants.gov.uk/hampshiretreasures/vol106/page220.html (megtekintve 2003. november 25-én).
Történész tisztviselő – Kanadai Katonai Parancsnokság. „Report No. 94: GHQ Exercise Spartan. March 1943." A dokumentum megtalálható a Department of National Defense Canadian Forces oldalán, küldés dátuma ismeretlen. http://www.dnd.ca/hr/dhh/Downloads/cmhq/cmhq094.pdf (megtekintve 2003. május 13-án).
Janberg, Nicolas. „Barrage de Sarrans." Oldal a Structurae – International Gallery and Database of Structures honlapon, küldés dátuma: 2002. június 22. http://www.structurae.net/en/structures/data/s0003906/index.cfm (megtekintve 2004. október 10-én).
Long, Perrin H., alezredes, „Mistreatment of Patients in Receiving Tents." 1943. augusztus 16. Idézve a Patton Society honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.pattonhq.com/inknown/chap08.html (megtekintve 2004. június 30-án).
Máriás atyák. „Fawley Court: A History and Present Activities." Oldal a Congregation of Marian Fathers honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.marians-uk.org/fawleycourt.html (megtekintve 2003. november 30-án).
Meany, Joseph F. Jr., PhD. „Port in a Storm: The Port of New York in World War II." Cikk a New York State Museum honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://nysm.nysed.gov/hisporlofnewyork.html (megtekintve 2003. január 13-án).
Morris, Nigel. „Mission Impossible: The Special Operations Executive. 1940–1946." Cikk a British Broadcasting Corporation honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.bbc.co.uk/history/war/wwtwo/soe_03.shtml (megtekintve 2005. február 1-jén).
Nemzeti Klíma-adatközpont. „New York Climate Summary." Oldal a National Climatic Data Center honlapján, küldés ideje: 2002. december. http://lwf.ncdc.noaa.gov/oa/climate/research/cag3/Y8.html (megtekintve 2003. január 31-én).
Nemzeti Park Szolgálat (NPS). „Catocthi Mountain Park." Oldal az NPS honlapján, küldés ideje: 2003. július 3. http://www.nps.gov/cato/ (megtekintve 2003. július 17-én).
—. „Fori Wadsworth." Oldal az NPS honlapján, küldés ideje ismeretlen. http://www.nps.gov/waysile/way-2g.htm (megtekintve 2003. január 31-én).
Haditengerészeti Történeti Központ. „Main Navy and Munitions Buildings." Oldal a United States Navy honlapján, küldés ideje ismeretlen. http://www.history.navy.mil/photos/pl-usa/pl-dc/nav-fac/mn-mun.htm (megtekintve 2003. június 30-án).
Pathe Gazette. „The Big Three in Teheran", 1943. december 9. Archiválva a British Pathe honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.britishpathe.com (megtekintve 2003. október 15-én).
Patterson Hadsereg Egészségközpont. „Port Monmouth Landmarks." Oldal a U.S. Army's North Atlantic Regional Medical Command honlapján, küldés dátuma

ismeretlen. http://www.narmc.amedd.arniy.mil/patterson/landmark.htm (megtekintve 2003. február 20-án).
Patton, George S. Jr. tábornok beszéde a katonáihoz Angliában, 1944. június 5. Archiválva a Patton Society honlapján, küldés dátuma ismeretlen. www.pattonhq.com/pdffiles/speech.pdf (megtekintve 2004. június 30-án).
Prest, David. „Evacuees in World War II – The True Story." Cikk a British Broadcasting Corporation honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.bbc.co.uk/history/war/wwtwo/evacuees_01.shtml (megtekintve 2004. október 10-én).
Keed, Mary Beth, és mások. „Evaluation of Selected Cultural Resources at Port Monmouth, New Jersey", 4. fejezet. Oldal az InfoAge honlapján, 1996. június. http://www.infoage.org/chapter-4a-crr.html (megtekintve 2003. február 20-án).
Roosevelt, Franklin D. elnök. Beszélgetés a kandalló mellett Kairóról és a teheráni konferenciáról, 1943. december 24. Archiválva a Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum honlapján, küldés dátuma ismeretlen, http://www.fdrlibrary.marist.edu/122443.html (megtekintve 2003. október 15-én).
Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeum. „SS St. Louis: Voyage to Nowhere." Oldal a múzeum honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.ushmm.org/outreach/louischr.htm (megtekintve 2003. február 20-án).
Fehér Ház Katonai Hivatala. „Camp David." Oldal a White House honlapján, küldés dátuma ismeretlen. http://www.whitehouse.gov/wlimo/camp-david.html (megtekintve 2003. július 17-én).

ENGEDÉLYEK

Bizonyos személyek vagy intézmények jóvoltából a következő, jogvédett anyagok és fényképmásolatok felhasználására kaptam engedélyt:

John Singlaub nyugállományú vezérőrnagy és Malcolm McConnell, Hazardous Duty: *An American Soldier in the Twentieth Century.* A szerzők és a Simon & Schuster Adult Publishing Group engedélyével. Copyright © 1991., John Singlaub nyugállományú vezérőrnagy és Malcolm McConnell.
William B. Dreux, *No Bridges Blown*. A kiadó engedélyével. Copyright © 1971, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana 46556.
Lewis Frelan Goddard, levelek a szülőknek. Testvére, Barbara Goddard engedélyével.
Cyrus Manerre és Carter Manierre, saját használatra kinyomtatott emlékiratok, *Pop's War: The War Memoirs of Cyrus E. Manerre* címmel. Carter Manierre és Cyrus felesége, Nancy Manierre engedélyével.
Arthur Brown kiadatlan emlékiratai „One Bright Summer's Day" címmel. Arthur Brown engedélyével.
Roger Coté, levelek a szülőkhöz. Coté testvére, Violette Coté Desmarais engedélyével.
Thomas Macpherson, Jean Sassi, Bernard Knox és Dick Franklin fotó, a rajta szereplők engedélyével.
Fotók Lou Lajeunesse-ről; nyolc Jedburgh-rádiós Angliában; Larry Swank egy dzsip kormánya mögött; egy csoport maquisard, akiket Briançon mellett megöltek. William Thompson engedélyével.
Fotó Lou Lajeunesse-ről, amint kezet ráz Donovan tábornokkal. Lou Lajeunesse engedélyével.
Fotó öt Jedburgh-rádiósról egy tank előtt; Roger Coté kutyájával a hóban; Roger Coté egy angliai parkban. Violette Desmarais engedélyével.
Fotó Jack Singlaubról Egletons-ban. John Singlaub nyugalmazott vezérőrnagy engedélyével.
Fotó Dick Franklinről. Dick Franklin engedélyével.
Fotó Odette Sansomról. Az Imperial War Museum engedélyével.
Az összes többi fotót a National Archives and Records Administration bocsátotta rendelkezésemre.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

9./11. bizottság 24

Abwehr 30–31, 44, 65
Afganisztán 22–23, 26, 192, 290
Aïde (ellenálló futár) 77, 99, 126, 192
Aisne 275–276
Aisne folyó 277
aknák 58, 115, 133, 161, 192
Alan csapat 264, 273
Albánia 21
Alec csapat 238, 269
Alexander csapat 244, 266–268, 274–275, 285
Alfred csapat 275
Algéria 40, 68, 127, 158, 192, 202, 226, 211, 252
Al-Kaida 23–24
Allende, Salvador 19
Allier folyó 280
Alsop, John 193
Alsop, Stewart 125, 244, 267–268, 272–274, 291
Amancey 274
Ambernac 209
Amiens 278–279
Ammonia csapat 137–138, 140, 192
Andrew csapat 276
Andy csapat 201
Angoulême 207, 267, 274
Anstett, Bob 138, 192, 196, 202, 238, 270
Anthony csapat 195, 269
Antoine „ezredes" 259
Anvil hadművelet, *lásd Dragoon* hadművelet
Arcadia konferencia 49
Arçay 281–282, 285
Armée Secrète (AS) 155, 194, 258
Arthur csapat 264
Atlanti Fal 132
atombomba 21
Attlee, Clement 288
Aubrey csapat 275–276
Augustus csapat 275–280
Austin, Benton Mcd., „Mac" 140
Aveyron 246, 257
Avranches 217–218, 221, 225, 235, 243

B–17-es Flying Fortress 52, 61–62, 164
B–24-es Lancaster 120
Bank, Aaron 26, 72, 79–80, 82–83, 93, 105, 126–127, 192, 226, 246, 257, 267–268, 276, 291
Barbarossa-hadművelet 41
Bardet, Roger 78
Barenton-sur-Serre 279
Bastille, La 201, 248–250, 211
Baumgold, Ted 67–69, 71, 77, 86–87, 226, 246, 257, 267
Bazata, Douglas 82, 98, 108
BBC (British Broadcasting Corporation) 38, 115, 128–129, 134, 141, 157, 192, 195, 197, 201, 206, 209, 225–226, 258, 275

BCRA *(Bureau Central de Renseignements et d'Action)* 38–39, 53–54, 118
Beaufighter 192
Belfort-hasadék 268
Belgium 55, 71, 114, 122, 264
Berlin, Jacob 137–138, 140, 144, 192
bin Laden, Oszama 23
Bismarck 49
Blaskowitz, Johannes 202, 245–246, 256–257, 265–266
Bleicher, Hugo 30–31, 44, 78
Blitzkrieg 21
Bloch-Auroch, Paul 135, 156, 192, 206–208, 210
bocage 150, 195, 203, 216
Bofors légvédelmi löveg 270
Bonsall, John 276, 279–280
Bordeaux 42, 51, 137, 163, 197, 244, 246, 266–267, 269–271
Bourbon, Michel de 141, 147–149, 162–163, 271, 273, 292
Bourgoin, Lucien 209–211
Bradley, Omar 195, 203, 214, 216–218, 263
Bremer, Paul, III. 20
Bren könnyű géppuska 105, 164–165, 196, 201, 232, 237, 240, 258–262
Brest 156, 204, 217–218, 211, 221–223, 201, 233, 235, 243, 249–250
Bretagne 54, 109–111, 113, 128, 135–137, 139–141, 143–144, 148–151, 156, 159–160, 162–163, 192–193, 195, 198, 201, 203–205, 208–209, 217–218, 211, 220–226, 201, 233–234, 238, 242–244, 248–250, 272, 278, 283
bretagne-i hadjárat 221–222, 243
Briançon 277
brit expedíciós haderő 33, 36
Brit Fasiszta Unió (BUF) 63
Brooke, Alan 129
Brooklyn 59, 94
Bross, John 52–53
Brown, Arthur 100–101, 126–127, 140, 142, 154, 163, 192, 201, 274
Brown, Oliver 119, 136
Bruce csapat 264, 290
Buchenwald 285
Buckmaster, Maurice 32–34, 37–40, 43–44, 46, 50, 52, 55
Bugatti csapat 138, 201
Bulgária 21
Bunny csapat 264
Bush, George W. 20, 24

C–47-es Dakota 81, 120
Caen 134, 149–150, 161, 192
Cambridge-i Szocialisták Klubja 63
Cammaerts, Francis (Roger) 35, 44
Camp Crowder 69, 86–87, 92
Camp Mackall 72–73, 76
Canfield, Franklin 51–56, 60, 65–67, 72–74, 76–83, 86–89, 91–92, 107, 114, 117
Cannes 256
Cannicott, Stanley 273
Cantal 140, 142, 144, 148–149, 154, 156
Capetown Castle 127
Carbuccia őrnagy 125, 192, 218, 220, 211
Carhaix 155, 159, 201
Carlton-Smith ezredes 117
Carte hálózat 34, 43–44, 51, 65
Carter, Jimmy 22
Casey, William 22–23, 290–291
Castro, Fidel 22
Catoctin-hegység 88, 92
Chadbourne, Phil 230, 201, 234
Chaigneau százados 276
Chamberlain, Neville 75
Châteaulin 221, 223, 201
Cher folyó 285
Cherbourg 109, 111, 150, 161, 192
Chile 19
Chloroform csapat 138, 192, 196, 230, 246, 257, 267, 273
Christian (partizán) 270
Chrysler csapat 267

Church, Frank 19
Church-bizottság 19
Churchill, Peter 34, 44
Churchill, Winston 32–33, 36, 43, 49, 75, 88, 129, 192
CIA 17–26, 289–291
ciánkapszulák 25, 27
Cléder 201
Clermont-Ferrand 201, 244, 259
Clutton, A. H. 281
Cobra hadművelet 203, 205, 214, 216, 218
COI (Hírszerzési Koordinátor) 49–50, 274
Colby, William 18–19, 22, 26, 76–77, 79, 82–83, 107, 125, 264, 290–291
Colin hadnagy 238, 282
Collins, J. Lawton 215–216
Collodion csapat 246, 267
Combourg 218, 220–221, 250
Conein, Lou 290
Cornford, John 63–64
Corrèze 243–245, 258, 268
Coté, Roger 226, 275–280, 292
Courcité 192, 218
Cournil, Bernard 143, 148
Coutances 203, 216–217
Cox, John 238, 281
Coxe, Henry 117, 122
Crawshay, William 74, 137–138, 192, 238, 270
Creuse 192, 195, 268
Côtes-du-Nord 135, 156, 181, 187–189, 196–197, 199, 206, 208, 210, 232
Cyr, Paul 128, 136, 138, 140, 144–145, 155–156, 158–159, 195, 201, 238, 269
Csehszlovákia 21, 32

D'Oultremont hadnagy 276
Dalton, Hugh 37
Daniel csapat 278, 293
Darnard, Joseph 197
De Gaulle, Charles 38–39, 42–43, 50, 52–53, 65, 118, 194, 240, 275
Decize 280–281
Défourneaux, René 197–198
Delviche, Jean 276, 279–280
Desfarges, A. 209–210
Devers, Jacob 66
Dillow, Conrad 108
Dingson támaszpont 136, 156, 159, 192
Disznó-öböl 18, 290
D-nap 20, 34–35, 54–55, 60, 66, 68, 109, 114–115, 118, 132, 134, 137–138, 149, 154, 156, 192, 214, 288
Dodge csapat 138, 201, 236
Donovan, William „Vad Bill" 48–53, 60, 64–65, 84, 93, 289
Donovan–Hambro-egyezség 50
Dordogne 140, 192, 202, 244, 267–268, 274
Douglas csapat 278
Dönitz, Karl 78
Dragoon hadművelet 225, 244–247, 256–258, 264–266, 268–269, 276, 278, 284
Dreux, William 77–80, 83, 86–88, 98, 104, 106–107, 117–118, 122, 125, 128, 138, 192, 218, 211, 220–221, 231, 248–250, 211, 252–253, 272, 278, 292
Drôme 137, 139, 141, 174, 186–187, 266
Dulles, Allen 18
Dunkerque 33, 36, 40, 75
Durance folyó 257
Dussaq, René 82, 120, 192
dzsihád 22–23

École Nationale Professionelle 259
Egletons 245, 258–259
Egyesült Államok 17–24, 26, 33, 48–50, 62, 64, 67, 69, 71, 76, 91, 93, 96–97, 135, 217, 289–291
Eisenhower, Dwight D. 20, 26, 88, 96–97, 108–110, 112–113, 115, 117, 123, 129, 134, 136–137, 150–151, 156, 161, 192, 203, 217, 244, 258, 263, 266–267, 287–288, 291

Elnöki Szabadság Érdemérem 24–25
Elster, Botho 271, 278, 280–282, 284–286
EMFFI *(État Major, Forces Français de l'Intérieur)* 151, 192, 201, 243
Ephedrine csapat 277
épuration (tisztogatás) 274, 290
Észak-Afrika 49, 52, 68, 75, 245, 248
Észak-Vietnam 22

Fairbairn, William 90
Falaise 192, 243–244, 263, 275
fasizmus 62, 78
Fawley Court 100–101
felforgató ügynökök 37, 49
Felix csapat 201
FFI (Belföldi Francia Erők) 126, 151, 194, 202, 233, 240, 249, 259
Finistère 177, 180, 182–183, 186, 188, 192, 194–195, 208–210, 219–220, 223, 229, 232–234
Finnország 64
Ford, Gerald 18
Forèt de Doualt 144
Fort Benning 72–73, 76–77
Fort Hamilton 94
Fort Monmouth 67, 71
Fort Wadsworth 58–61, 94
Fortitude hadművelet 112
főhadsegéd (AG) 79
francia nyelv 59, 62, 128
Francia-középhegység 243–245, 266, 278, 283
Franciaország 20–21, 23, 26, 30–46, 50–56, 60, 65–68, 71, 78, 81, 91, 96, 104–105, 109–112, 114–115, 117, 122, 124–127, 129, 134–137, 141, 143, 146, 148–151, 154–156, 162–163, 192–194, 196–198, 201–203, 207–208, 211, 221, 225–226, 234–236, 238–240, 243–245, 256, 258–259, 263–266, 268–278, 280–281, 283–288, 291
Francis csapat 138, 192, 208–209, 223, 201
Franco, Francisco 63
Franklin, Dick 89–90, 94–95, 126, 129, 244, 267–268, 272, 274–275, 285, 291
Franklin, Susie 94
Franks, Tommy 20
Frederick csapat 135, 138–139, 144, 155–156, 192, 198, 206–208, 210, 233, 250
Fréjus 207
FTP *(Francs-Tireurs et Partisans)* 42, 194–195, 209, 258–260, 262, 275
Fuller, Hod 82, 138, 201
furcsa háború 75

Gap 192, 264, 267
Gardner, Jesse 128, 135, 137–139, 141, 144
Gavin csapat 192, 218, 221, 248, 250, 278
gazdasági hadviselés 37, 49, 192
gazdasági válság 62
genfi egyezmény 35, 124, 234
George csapat 138, 144, 149, 156, 159, 192, 195, 201, 238, 269
Georges komisszár 271
Gerald csapat 211, 229
Gestapo, *lásd* SD (Sicherheitsdienst)
Gilbert csapat 138, 192, 227
Gildee, John 83, 121, 209–210
Giles csapat 138, 192, 223, 229, 201, 250, 275
Girard, André (Carte) 43, 46, 96, 138
Giraud, Henri 50
Glasgow 96–97, 99
Goddard, Lewis Frelan „Lou" 93–94, 226, 238–239
Görögország 21, 105, 126
Grall, Paul 125
Grandclément, André 78
Granville–Falaise vonal 150, 203
Grenoble 202, 257, 264–265, 267
Grow, Robert 218, 211, 221–222, 201, 233
Gubbins, Colin 54, 288

Guy csapat 138
György-kereszt 285

hadifogolytáborok 74, 271, 285
Hall, Roger 79
Hambro, Charles 50, 52
Hamish csapat 138, 192, 195–196, 201–202, 238, 270
Hanson, Frank 92
harctéri idegsokk 217
Harold csapat 238, 265
Harry csapat 137–138
Haskell, Joe 122
Hautes-Alpes 192, 196
Haute-Savoie 268, 274
Haute-Vienne 244, 268
Heinkel 111-es bombázó 259
Helms, Richard 18
Hermine (ellenálló vezető) 192
hidegháború 23
Hilary csapat 223, 230, 201, 234, 249
Hillel rabbi 71
Himmler, Heinrich 32
Hitler, Adolf 32, 36–38, 40–42, 44, 48–49, 51–52, 58, 62–64, 71, 75, 96, 100–101, 109–110, 112–115, 117, 126, 132, 134, 143, 147, 149–150, 154–155, 192, 217, 211, 220, 222, 225, 231, 233, 235, 237–238, 240, 243–246, 256, 263–266, 275–278, 288
Ho Si Minh 22
Hollandia 24, 55, 114, 122, 150, 264
Honi Gárda 125
Honorable Men (Colby) 18
Horace csapat 156, 201, 223, 201
Hugh csapat 137–138, 192, 201, 238
Hunt, Howard 17

Ian csapat 138, 163, 201, 207–210
Isère 23, 71, 134, 198, 278, 286
Ivor csapat 238–239, 265, 269, 281–282

Jacob csapat 276
James csapat 243–245, 258, 266
Japán 20, 49, 87, 285
Jasseron 154
Jelöltértékelő Bizottság 107, 125
Josephine „B" 39
Jude csapat 268
Jugoszlávia 21, 105
Julian csapat 281
Juno part 133

katonai vizsgáztatótisztek (MTO-k) 106–107
Kehoe, Bob 86–89, 92–93, 95, 98, 100, 120, 126, 128, 134–139, 141, 143–145, 148, 155–156, 160, 192, 196–199, 206–208, 210, 233, 250, 278, 288, 291
Kelet-Európa 21
Kelet-Németország 21
kémkedés 59, 82, 289
Kesselring, Albert 246, 257, 264, 277
Kitzinger-vonal 275, 284
Kluge, Günther von 219
Knerly, S. J. 211
Knox, Bernard M. W. 26, 61–65, 119–121, 125–128, 135–138, 156, 192, 195, 201, 208–211, 220, 222–223, 229, 201, 234, 238, 242, 250, 285, 288, 291
Koenig, Pierre 151, 192, 194, 201
kollaboránsok 40, 140, 192, 196, 201–202, 272, 274
Komintern 288
kommandósok 68, 74–75, 77, 104–105, 126, 135–136, 147, 192, 226
kommunisták, kommunizmus 17, 21–23, 41–42, 63–64, 78, 126, 194, 259, 274–275, 288
koncentrációs táborok 159
Kongresszus 19–20, 59, 80, 88, 218, 257, 259, 290–291
Kongresszusi Golfklub 81, 86–87
kontrák, Nicaragua 291
Konzervatív Párt 288
kölcsönbérleti szerződés 49
Központi Hírszerző Ügynökség, CIA 17–26, 289–291

Kuba 18–19
kubai rakétaválság 17
3. Különleges Kiképzőiskola (STS 3) 106

La Rose, James 198
Lajeunesse, Henry 58, 60
Lajeunesse, Leo 61
Lajeunesse, Lucien „Lou" 58, 65, 68, 92
Laz 110
Le Göeffic, Simone 168–169
Leborgne százados 35, 192
Lee csapat 244–245, 276
Lelong, Camille 126
Lengyelország 21, 38, 51, 58, 71, 75, 100, 151
Loire 76, 156, 192, 225, 235, 238, 243–244, 264–266, 268–270, 276, 278, 280–281, 283–284
Loir-et-Cher 20
London 20, 22, 26–27, 30, 32–33, 35, 38, 46, 48, 51–55, 60, 62–64, 99–100, 108–109, 112, 114, 117, 121–123, 125–129, 134, 136, 142, 145, 149, 151, 155, 163, 192, 201, 203, 205, 208–209, 211, 220, 223, 243–244, 258, 264, 270–271, 284–285, 289
Loosemore, Glyn 71, 101
Lorient 222–223, 201, 233, 249
Lot 140, 192, 245, 267
Lozère 246, 257
Luftwaffe 39, 99–100, 102
Lyon 65, 235, 240, 244, 247, 265, 269

Macon, Robert 270, 286
Macpherson, Tommy 74–76, 126–127, 137–138, 141, 143, 147–149, 151–152, 155–156, 192, 194–195, 201, 243–244, 267, 270–271, 278, 280–282, 284–286, 288, 291–292
Magill, Samuel 284–286
Magyarország 21, 151
Maison de Correction de Fresnes 30
Manierre, Cyrus 36, 41, 43, 74, 77, 82, 98, 100–101, 103, 106, 119, 126, 128, 139, 142, 150–151, 159, 192–194, 196, 207, 218, 228, 236, 238–239, 242, 250, 256, 272, 276, 280
Mark csapat 290
Market-Garden hadművelet 285
Marsac, André 78
Martin százados 236
Martin, Jacques 192
McIntosh, Henry 126, 192, 196, 246, 267
Merdrignac 233
Mersz el-Kébir 40, 107
messages personnels 128
Metz 264
MG 42-es géppuska 249
Middleton, Troy H. 216
Milice 126–127, 192, 199, 201
Millar, George 192, 197, 201
Miller, Gerry 17–18, 26
Milton Hall 108, 117, 119, 121–122, 124–125, 127–129, 135, 192, 202, 205, 210, 226, 284
Mockler-Ferryman 122–124
Moncontou 233
Monocle csapat 266
Montgomery, Bernard Law „Monty" 109, 149, 192, 203, 218, 243, 264, 278, 285
Morbihan 136, 140–141, 155, 157–159, 211, 229, 234
Morgan, Frederick 66, 110, 114
Morgan, William 192
Morlaix 223, 249
Morvan-hegység 137
Moulin, Jean 42–43, 65
Mulberry 109, 111
Munkáspárt 288
munkaszolgálat 74, 88, 122, 142, 148, 193
Musgrave ezredes 121, 125, 226
Mussolini, Benito 63

Nagy-Britannia 36–39, 48–50, 53, 62, 68, 71, 74–75, 96, 101, 106, 126–127, 144, 285

naphtaline 194
Németország 38, 49, 62, 71, 75, 78, 96, 110–111, 140, 145, 159, 192, 223, 233, 249, 258, 261, 268–269
nemzetbiztonsági hírszerzési reformtörvény 24
New York 27, 48, 51, 58–60, 62, 67, 95–96
Nièvre 195
Nîmes 267–268
Nixon, Richard M. 291
Nizza 71, 256–257, 265, 273
Norman csapat 273, 276
Normandia 20, 26, 109–114, 132, 136–137, 143, 145, 149–151, 154–156, 161–163, 192–193, 195, 202–204, 214, 216–218, 211, 221, 225, 236–238, 243–244, 249, 263, 265, 287
North, Oliver 291
Norvégia 32, 77, 151
Novocaine csapat 226, 246–247, 257, 277, 284

Ogden-Smith, Colin 209–210
Oise folyó 275
Olaszország 21–22, 33, 38, 49, 51, 61, 73, 75–76, 93, 96–97, 99, 125, 192, 235, 245–247, 257, 264–265, 267, 277, 283
Omaha part 133–134, 161
Oradour-sur-Glane 156
Oran 245
Osborne, Mary 73
OSS SO (különleges műveletek) 289
OSS titkos hírszerzés 20
Overlord 97, 99, 109–112, 114, 150–151, 161, 192, 225, 244, 246, 256, 263–265, 268, 276, 283–284, 287
Önkéntes Ápolónők Testülete (FANY) 31–32, 100–101, 119, 220

P–38-as 277
P–51-es Mustang 214
Packard csapat 246, 257, 267, 276
Paincheau 197, 199
Párizs 21, 30, 33–34, 41–42, 51, 65, 77–78, 149, 193, 217, 238, 264, 268, 274–275, 284
Parti Tüzérség 58
Pas-de-Calais 109–110, 112–113
Patch, Alexander 225, 237, 245–247, 256, 258–259, 264–266, 269
Patton, George S. 204, 217–218, 211, 220–225, 231, 201, 235, 237–239, 242–244, 249–250, 263–264, 268–269, 275, 280, 283–284
Paul csapat 264
Pays de la Loire 192
Pearl Harbor 49, 64, 69–70, 87
Penguilly, Jacques de 126, 258–261
Pépin 136, 249, 211, 252
Périgueux 268, 272–273
Pétain, Henri-Philippe 37–38, 40, 240–241
Peulevé, Henry 197
Peumerit-Quintin 192–193
Phoenix művelet 290
Pierre, Roger 98, 192
Pietsch, Bill 103, 108
Pinochet, Augusto 19
Pireneusok 42, 78, 124, 267
plastique 112
Plessis 211
Pleuville 209–210
Poché, Jack 70
Powell, Robert „Rip" 222–223
Powers, Thomas 19
Prosper hálózat 65
Pyle, Ernie 215

Que épület 79–80, 82, 84
Queen Elizabeth 98
Queen Mary 95–99
Quiberon-öböl 217, 222
Quimper 156, 163, 233
Quinine csapat 138, 140–142, 147, 149, 151, 154–156, 162–163, 192, 201–202, 243, 267

Rabinovitch, Adolphe 34–35, 44
Reagan, Ronald 22, 291
Rennes 151, 221
Rhône völgye 144, 154, 202, 236, 240, 257, 268
„Rinó" tankok 203, 216
Románia 21
Rommel, Erwin 32, 68, 75
Ronald csapat 232
Roosevelt, Franklin D. 48–50, 76, 88, 96–97, 104, 112, 125, 241, 289
Route Nationale 244
Rowlandson, Mike 53–55, 60, 65–66, 114
Rundstedt, Gerd von 192

Sainte-Maxime 256
Saint-Lô 164, 195, 203, 206, 215
Saint-Malo 233, 248, 250
Saint-Nazaire 233
Saint-Tropez 245, 256–257
Samwest támaszpont 166
Sansom, Odette 30, 34, 37, 39, 43–44, 51, 60, 65, 78, 99, 285
Saône-et-Loire 168, 195
Sarassin őrnagy 281–282
Sarrans 270
SAS (Különleges Légi Szolgálat) 123–124, 135, 155–156, 210, 249, 261, 287
Sassi, Jean 68, 71, 126, 138, 192–194, 196, 198, 230, 246, 257, 267, 273, 284, 288, 291
Savanna hadművelet 39
SD (Sicherheitsdienst) 31, 65, 78
Sceptre csapat 267, 277
Schneider ezredes 271
Schneider-hadoszlop 280
Schorr, Daniel 18–19
Schumann, Maurice 275
Scientist hálózat 78
sédentair 192
Seelöwe hadművelet 48
Selbourne, Lord 288
Serves-sur-Rhône 235–236, 239
Seymour, Ken 276
SFHQ (különleges hadviselési erők főparancsnoksága) 112, 114–118, 122–123, 134, 151, 160, 162–163, 192, 222–223, 233, 238, 243, 278
SHAEF (Szövetséges Expedíciós Erők Főparancsnoksága) 109, 112, 114, 123, 151, 162, 192, 218, 221, 267, 287
Sherman tankok 192, 218, 220
Sinclair őrnagy 106–107
Singlaub, John „Jack" 26, 72–74, 77, 79–81, 83–84, 86–89, 92–93, 98, 103–104, 107, 121, 126, 129, 192, 202, 226, 243–245, 258–262, 266–267, 276, 291
Sledgehammer hadművelet 54–55
Smith, Norman 68, 100
SOE 32–34, 37–40, 42–44, 46, 49–55, 66, 74–75, 78, 91, 99–101, 103–107, 112, 119–120, 122, 137, 192, 243, 258, 288
SOE-ügynökök 39, 78
Soissons 277
Somme folyó 278
spanyol polgárháború 62, 194
Spanyolország 23, 42, 124, 267, 283
Spartan hadgyakorlat 65
Spooner ezredes 107–108, 119, 121
St. Louis 71
Stark, Harold 52
Starring, Mason 72, 79, 120
Stars and Stripes 192
Staten Island 58–59
Sten géppisztoly 105, 148, 152, 192, 227, 249, 270, 288
Stephenson, William 93–94
Stirling bombázó 134–135
Stodham Park 106
Swank, Larry 89, 277
Sword part 133
Szaúd-Arábia 23
Szicília 62, 97, 217
Szovjetunió 21–22, 24, 41, 63, 289
szövetséges főparancsnok törzsfőnöke (COSSAC) 66

szövetséges főparancsnokság 65, 195
Sztálin, Joszif 21, 41–42, 78, 96, 229

Tack, Gordon 71, 101, 192, 275
teheráni konferencia 96
Tenet, George 20
tengeralattjárók 51, 58, 60, 68, 71, 75, 78, 95–96, 148
Thompson, Bill 69–70, 87–88, 90, 192, 226, 246, 257, 267, 277, 284–285
Titkos Hírszerző Szolgálat (SIS) 49–50, 89, 103, 133, 140, 249, 259
Tora Bora 23
torpedók 58, 95
Toulon 246, 264–265
Toulouse 137, 150–151, 154, 192, 246, 257, 266, 268–269, 271
Truman, Harry S. 20, 24, 289
Tulle 156–159, 192, 245, 267
Tunézia 68, 71

Utah part 133

Van der Stricht, Paul 52
Vannes 192, 222, 234
vasútvonalak 112, 116, 129, 135, 138, 151, 163, 192, 201, 207, 221, 235–237, 240, 244, 275, 288
védelmi minisztérium 24
Veganin csapat 137–138, 141, 192, 195–196, 202
Vercors-fennsík 164, 174–175, 202, 207
Vernichtungsschlacht 41
vichyi kormány 44, 126
Vienne 207–210
vietnami háború 18
I. világháború 31, 40, 48–49, 62, 68, 70, 73, 77–78, 80, 83, 229, 236
II. világháború 19, 21–25, 27, 37, 53, 63–64, 110, 289–290
vízszintes kollaboránsok *(collabos horizontals)* 274
Vogézek 128, 197, 199, 201, 264, 273, 280, 284
Vuchot százados 192, 239–240, 266

Washington 17, 21–22, 49, 51–53, 65–66, 73, 78–79, 81, 87, 92–93
Watergate 17–18
Wilson, Woodrow 77
Wise, Adrian 74, 126, 134–135, 143, 155–156, 192, 206–208, 210

Yonne 197–198

Zebra művelet 164

MILTON SHULMAN

VERESÉG NYUGATON

MAX HASTINGS BEVEZETŐJÉVEL

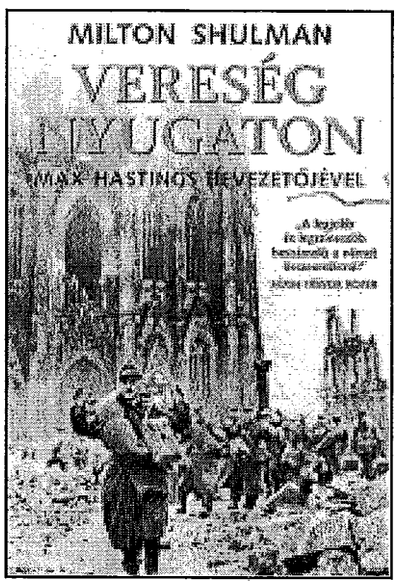

1945-ben az egykor hatalmas és erős Wehrmacht már csak szánalmas árnyéka volt egykori önmagának, az ezeréves Reich pedig romokban hevert. A háború nyugaton elveszett, főszereplőit szétszórták Európa hadifogolytáboraiban. Milton Shulmannak, a kanadai hadsereg ifjú hírszerző tisztjének alkalma volt kihallgatni a foglyul ejtett főtisztek közül huszonhatot, köztük Von Rundstedtet, „Sepp" Dietrichet és Kurt Studentet. Őszinte vallomásaik a német katonai teljesítményről és a bukott rezsim természetéről fényt derítenek arra, miként történhetett meg, hogy egy kitűnően felfegyverzett és kiképzett hadsereg ilyen gyászos vereséget szenvedjen. Ez a könyv fedte fel elsőként az igazságot a háború számos epizódjával kapcsolatban, és mutatott rá arra, hogyan szolgálta oly kiválóan a német katonai gépezet fegyelme és tudatlansága Hitlert, és ugyanakkor hogyan mért súlyos csapást Németországra. Az először 1947-ben kiadott mű mára a II. világháború történetének klasszikusává vált.

Keresse a könyvesboltokban, de kedvezménnyel megrendelheti közvetlenül a kiadótól is a **www.goldbook.hu** online áruházban, az info@goldbook.hu e-mailen, illetve az (52) 530-842 telefon-, illetve faxszámon. Viszonteladók jelentkezését várjuk a kizárólagos terjesztőnél, a **PÉCSI DIREKT Kft.**-nél.
Pécsi Direkt Kft., 7630 Pécs, Üszögi-kiserdő u. 1. szám
Tel.: 72/777-000, fax: 72/777-111
www.alexandra.hu • www.konyvnagyker.hu
info@alexandra.hu

DENNIS SHOWALTER

PATTON ÉS ROMMEL

A XX. század hadurai

George Patton és Erwin Rommel harctéri tapasztalatai annyira különbözőek voltak, amennyire ez egy egymás ellen vívott háborúban csak lehetséges lehetett. Rommel, a gyalogsági parancsnok és Patton, a posztjáról elmozdított lovassági tiszt mégis lényegében ugyanarra a következtetésre jutott a modern háborús gépezet irányítását illetően: a tömegek és a gépek csupán akkor győzedelmeskedhetnek, ha ezt az ember is úgy akarja – csakis akkor tehát, ha a parancsnokok hatást gyakorolnak a sokaságra és a technológiára, ahelyett hogy pusztán a háború eszközeiként használnák fel azokat. (Idézet a *Patton és Rommel* című kötetből)

Keresse a könyvesboltokban, de kedvezménnyel megrendelheti közvetlenül a kiadótól is a **www.goldbook.hu** online áruházban, az info@goldbook.hu e-mailen, illetve az (52) 530-842 telefon-, illetve faxszámon. Viszonteladók jelentkezését várjuk a kizárólagos terjesztőnél, a **PÉCSI DIREKT Kft.**-nél.
Pécsi Direkt Kft., 7630 Pécs, Üszögi-kiserdő u. 1. szám
Tel.: 72/777-000, fax: 72/777-111
www.alexandra.hu • www.konyvnagyker.hu
info@alexandra.hu

DAVID M. GLANTZ

LENINGRÁD OSTROMA

1941 – 1944

A FÉLELEM 900 NAPJA

Leningrád 1941 és 1944 közötti ostroma a világtörténelem egyik eposzba illő fejezete. A város lakói három éven keresztül állták a német hadsereg ostromát, és állhatatosságukkal végzetes akadályt gördítettek az egész Európa feletti uralomra törő Hitler ambiciózus tervei elé.

A világháború eme epizódjában több német és orosz katona és polgári személy vett részt, mint bármely korábbi ostromműveletben. Folyamatosan ágyúzták, bombázták, éheztették az oroszokat, hogy meggyengítsék a védelmet és megtörjék a lakosság morálját. A Leningrád ostroma a tömeges hősiesség és a tragédia története; a szovjetek megszállott igyekezettel próbálták biztosítani a város ellátását, miközben a németek mindent megtettek azért, hogy eltöröljék a föld színéről a települést.

Az ostrom előrehaladtával a mind nagyobb méreteket öltő nélkülözés ezerszám végzett a civilekkel: csak 1941 karácsonyának napján közel 4000 leningrádi halt éhen. Ez a mű lenyűgöző beszámoló a II. világháború egyik legdöntőbb epizódjáról.

Keresse a könyvesboltokban, de kedvezménnyel megrendelheti közvetlenül a kiadótól is a **www.goldbook.hu** online áruházban, az info@goldbook.hu e-mailen, illetve az (52) 530-842 telefon-, illetve faxszámon. Viszonteladók jelentkezését várjuk a kizárólagos terjesztőnél, a **PÉCSI DIREKT Kft.**-nél.
Pécsi Direkt Kft., 7630 Pécs, Üszögi-kiserdő u. 1. szám
Tel.: 72/777-000, fax: 72/777-111
www.alexandra.hu • www.konyvnagyker.hu
info@alexandra.hu

ANTHONY ROGERS

CHURCHILL BAKLÖVÉSE

LÉROSZ ÉS AZ ÉGEI-TENGER

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTOLSÓ JELENTŐS BRIT VERESÉGE

1943 ősze: a németek szembenéznek a vereséggel Oroszországban, Olaszország kapitulált, és a szövetségesek seregei észak felé nyomulnak az Appennini-félszigeten. A normandiai partraszállásig már csak hónapok vannak hátra. Winston Churchill megparancsolja az Egyiptomban állomásozó brit fegyveres erőknek, hogy foglalják el az Égei-tenger keleti részén az olaszok által megszállva tartott szigeteket, köztük Rodoszt, Kószt és Léroszt. A stratégák azonban rosszul ítélik meg a németek lehetséges reakcióját... Anthony Rogers a második világháború utolsó nagy brit vereségének alig ismert történetét tárja elénk.

Keresse a könyvesboltokban, de kedvezménnyel megrendelheti közvetlenül a kiadótól is a **www.goldbook.hu** online áruházban, az info@goldbook.hu e-mailen, illetve az (52) 530-842 telefon-, illetve faxszámon. Viszonteladók jelentkezését várjuk a kizárólagos terjesztőnél, a **PÉCSI DIREKT Kft.**-nél.
Pécsi Direkt Kft., 7630 Pécs, Üszögi-kiserdő u. 1. szám
Tel.: 72/777-000, fax: 72/777-111
www.alexandra.hu • www.konyvnagyker.hu
info@alexandra.hu

PHILIP WARNER

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ

TITKOS ERŐI

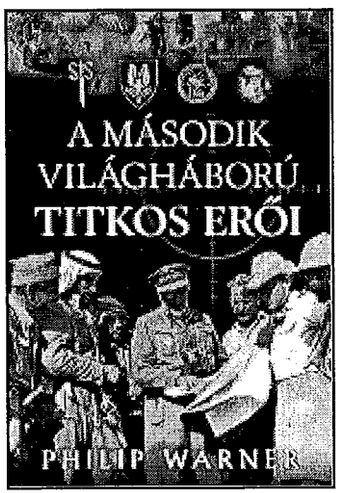

A II. világháború alatt döbbenetes számú és típusú nem hagyományos katonai egység jött létre. A tengelyhatalmak és a szövetségesek egyaránt felismerték, hogy a különleges küldetésekhez különleges katonákra van szükség. Embereket toboroztak, akikből azután hírszerzők, kémek, szabotőrök és orgyilkosok lettek, akiket ellenséges vonalak mögé küldtek, ahol titkos akciókba és nyílt harcba kezdtek. Időnként olyan küldetésekben vettek részt, amelyek óriási volumenűek voltak, mint például a Dieppe elleni támadás 1942-ben, máskor egészen kis feladatot végeztek el, mint amilyen a német Kreipe tábornok elrablása volt Kréta szigetéről, vagy titkos, ám életbevágóan fontos feladatot kaptak, mint amikor megakadályozták, hogy a nácik megszerezzék a norvégok nehézvizét, és ezzel meghiúsították az atombomba megépítését. Bármilyen nevet is adtak a csoportoknak, amelyekbe ezek az emberek tömörültek, a különleges hadviselési erőkre mindvégig szükség volt.

Keresse a könyvesboltokban, de kedvezménnyel megrendelheti közvetlenül a kiadótól is a **www.goldbook.hu** online áruházban, az info@goldbook.hu e-mailen, illetve az (52) 530-842 telefon-, illetve faxszámon. Viszonteladók jelentkezését várjuk a kizárólagos terjesztőnél, a **PÉCSI DIREKT Kft.**-nél.
Pécsi Direkt Kft., 7630 Pécs, Üszögi-kiserdő u. 1. szám
Tel.: 72/777-000, fax: 72/777-111
www.alexandra.hu • www.konyvnagyker.hu
info@alexandra.hu

COLIN BEAVAN

JEDBURGH-MŰVELET

X 76096
VH2
B43

GOLD BOOK

A D-NAP ÉS AMERIKA ELSŐ TITKOS HÁBORÚJA

JEDBURGH-MŰVELET

COLIN BEAVAN